

MATOŠ
XX

13 - Knjižnica HAZU

655022

PA-101-151-20

MATOŠ
Sabrana djela

PISMA

II

Č-462

105.043

ČA-101-170

PA-101-170

ANTUN GUSTAV MATOŠ / SABRANA DJELA
Svezak XX.

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Razred za suvremenu književnost
Institut za književnost i teatrologiju

SABRANA DJELA
ANTUNA GUSTAVA MATOŠA
(1873—1914—1973)

Urednički i izdavački odbor

MARIJAN MATKOVIĆ, predsjednik

članovi: NIKOLA BATUŠIĆ, SLAVKO BATUŠIĆ, VIDA FLAKER, SLAVKO GOLDSTEIN,
DUBRAVKO JELČIĆ, BRANKO JURICEVIĆ, DAVOR KAPETANIĆ, IVAN KROLO,
NEDJELJKO MIHANOVIĆ, DRAGUTIN TADIJANOVIĆ, LOVRO ŽUPANOVIĆ

Tajnica odbora

VIKICA MANHALTER

Lektor

BRATOLJUB KLAIC

Svezak XX.

PISMA

II.

»MLADOST«, IZDAVAČKO-KNJIZARSKO PODUZEĆE, ZAGREB
»LIBER«, IZDANJA INSTITUTA ZA ZNANOST O KNJIŽEVNOSTI

-467
05.042

ANTUN GUSTAV MATOŠ

PISMA II.

Uredio
DAVOR KAPETANIĆ

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI
LIBER / MLADOST

ZAGREB 1973

D-212/84

rev. 22

MATOŠEVA PISMA
I PISMA MATOŠU

(Sv. Nikolajević - Znanac)

LXVI. SVETOMIRU NIKOLAJEVIĆU

439 (1) Pismo

Vrlo poštovani g. Savetniče,

Pro primo Vas molim, da mi oprostite ovu drskost. No na ovo me pismo osmeljuje moje poštovanje za Vašu ličnost, — i još nešto: čisto prijateljstvo za Vašeg i mog Cekana.

On Vam je jamačno već javio, da sam u Minhenu. Dozvolite, da Vam objasnim, što me navede na taj korak.

I ja dođoh u Beograd sa tovarom iluzija. Mislio sam, da ću tamo moći bit »neka veza srpskohrvatskog duha« i t. d. No kraj nekoliko unci poezije okušah svu žučljivu realnost života, osetih sve bolove »proletarca« koji nema ništa sem malo talenta, u koji se sumnja u teškim časovima. U Beogradu ne naučih samo »hrvatski« jezik na vrelu svome, nego još nešto: živeti bez ičije pomoći. A kada osetih, da tamo za mene gotovo ništa nema, što bih kao budući pisac i novinar mogao profitirati pre nego na strani, bacih se na štednju i rad, i dođoh u Minhen. Vama barem ne treba da dokazujem da mogu ovde više naučiti i kao saradnik boljih srpsko-hrvatskih listova imati više materijala, nego dole u Beogradu!

Ovamo dakle dođoh prekaljen i sa gvozdenom namerom, da radim i da svoj ponešto učmali duh okupam u minhenskoj biblioteci i u svetlim umetničkim galerijama. Premda sam još mlad, ipak sam toliko preživeo, da na dnu duše osećam da je jedina sreća rad: rad sistematičan i idealan. Sreća je idealan rad, — a sve je drugo iluzorna šimera, »šuplja fraza«, što bi Vi kazali.

S ovim se spasonosnim i apsolutno vrednim aksiomom sprijateljio i naš zajednički prijatelj Cekan, recte »Te-o-dor«, kako ga nazivaše moj burazer Leo. I on je počeo ozbiljno raditi; a što je još važnije, on se sasvim otrgao od kafane »Princ Regent« i od srpskog đačkog društva. Mi se družimo jedino s idealnim i pošte-

nim Kojenom, a najviše nam ide na ruku Cekanov komšija, neka bubica Karl Borinski, docent na ovdašnjem univerzitetu. Ja ne želim Božu da hvalim, Vi ga znate bolje od mene! On je ovde svi-
ma simpatičan. On je još »in den Flegeljahren«, ali se na njegovo
srce ne pope još rđa savremene blazirane pokvarenosti. Ta zdrava
stabljika nosi sve znakove da je niknula iz snažnog dalekovidljijog
hrasta Svetomira Nikolajevića.

Nemajte za njega brige!

Ljubim ruke gospođi, i molim Vas, da me ne računate u
obične Vaše poštovaoce. I ja imam oca!

Minhen, 3. februara, 1898.

Vaš odani

A. G. Matoš

Moja adresa — za Vaše informacije — Kaulbachstrasse 46.

LXVII. MIHOVILU NIKOLIĆU

440 (1) Dopisnica

P. t. Gospodinu Mihovilu Nikoliću, književniku /Zagreb (Autriche-
-Hongrie)/Frankopanska ul. 14

Ženeva.

Dragi kolego,

Danas primih Vaše pjesme i fotografiju. Slučaj htjede, da me razgaliste veledušnim darom u jednom od najgorčih dana mog života. Simpatije nekolicine plemenitih Hrvata — to je sve, što mi je ostalo, to je jedina utjeha, koju imam.

Već sam fakat, da sam Vas za pjesme zamolio, mogao Vas uvjeriti o mišljenju, koje imam o Vama kao o pjesniku ... Fotografijom ću se revanširati do zgode. Bilo bi mi mило, da ne zaboravite na mene.

Vaš

18./XI. 98.

A. G. Matoš

/Acacias, route Caroline 14/

441 (2) Pismo

Ženeva /Violette 7/ 18/IV. 99.

Velecijenjeni Gospodine,

Molim Vas, ne čudite se načinu, kojim Vam pišem i šaljem ovo pismo. Budite toliko ustrpljivi i pročitajte ga do kraja, i sve će Vam biti jasno. Nadam se, da ćete biti toliko kavalir, pa da će ta afera, na koju se odlučujem poslije 2—3 dana teškog nećkanja, ostati među nama.

Dragi gospodine, moje su prilike take, da Vas molim, da mi što prije pošljete 20 for. kao zajam, koji ću Vam vratiti u mjesecu maju. Mislim, da ćete imati tu sumu, a ako ne, da ćete ju lakše naći, nego ja.

G. Tresića umolih, on nema. G. Hörman mi odgovara, da mi može poslati novaca tek u maju. Prijatelja nemam, a sa roditeljima ne dopisujem. Moje su prilike take, da mi ne preostaje drugo, nego da zamolim zajam u nepoznatog čovjeka. Obraćam se na Vas, jer se nadam, da ćete me razumjeti, da me smatrate kolegom i da ćete mi pomoći. Nadah se dobiti angažman ko čelista, ali uzalud. I tako valja opet do jeseni živjeti ko novinar: kiseo kruh.

Nadam se, da ćete mi u svakom slučaju, pozitivnom ili negativnom, odmah odgovoriti, da me ne ubija čekanje. Ne možete ni da zamislite, koliko mi učiniste uslugu, ako mi sada pomognete! A ja Vam je ne ću zaboraviti. Vaš poštovalac

A. G. Matoš

P. s. Savjetovao bih Vam, da toliko ne šampate. Oglašujte se radije gotovim zbirkama, nego po listovima. Vi barem ne radite za honorar.

442 (3) Pismo

Paris, 14 r. Guisarde, 2/XI. 03.

Dragi Gospodine,

Danas primih 50 kr., pomoć od Društva hrv. književnika i molim Vas lijepo, da izvolite u moje ime zahvaliti svoj onoj, jamačno vrlo rijetkoj, Gospodi, koja glasovaše za mene.

Time te prestaje izlaziti Nada, moja je situacija još teža i kako sam time izgubio oko 300 fran. /vraćeni su mi rukopisi/, našao sam se odista bez sredstava. Istina, ja ne spavam i nisam spavao pod ćuprijama, ali i bez toga se može ljuto stradati. Gosp. Dežman me zadužio i ja mu to neću zaboraviti.

Dabogme, ova pomoć nije bila tako velika, da se aranžiram za nekoliko dana, jedva je stigla, da platim najnužnije, ali u ovaj čas mi je više pomogla nego dvostruka u drugo vrijeme.

Ja sam već mislio, da je i Vaše društvo družina nepopravljivih filistara; ova pomoć me razuvjerila. Nesreća je, da ja još uvijek živim kao hrvatski literat, a to je sada još teže nego prije. Gorko ispaštam pogrešku te napustih violončelo. Sada ne samo da nemam čime da nabavim instrument, nego se moram najmanje 2 mjeseca vježbati da budem podoban za angažman. Vrsta mog literarnog rada se u Parizu ili ne plaća ili se mora čekati

mjesecima na honorar. Kako vidite, teško, vrlo teško. Ima ih, koji me kore što se ne primim ma kakog, krupnog, rada, ne znajući, da bi ja to učinio, da to ne bi u meni ubilo artista.

Čujem, da g. Dežman neće više uredjivati Viena. Ako bude Vienac što je bio, ja jamačno neću biti sam, koji neće pisati za taki organ. Prema tome, mi od nove godine nemamo literarnog lista!

Pišite mi, ako Vas ne mrzi i ostajte mi zdravo!

Vaš

A. G. Matoš

443 (4) Dopisnica

Gosp. M. Nikolić /sekretar Društva hrv. književnika / Zagreb

Gospodine,

I ja se priključujem contra Maticam, ako me, to jest, smatrate književnikom. I za Almanah ću nješto poslati, ako me, to jest, smatrate dostojnim.

7/XII. 04.

33. Balkanska ul.

Vaš pošt.

A. G. Matoš

[NIKOLIĆ — MATOŠU, razglednica]

Monsieur / A. G. Matoš / Zagreb / s listovima / »Hrvatskog Prava«

Mostar, 31. XII. 1908.

Eto me na staro ljeto ovdje — sutra se vraćam u Sarajevo. Danas ovdje dobih Vašu knjigu: Umorne priče. U koliko ovdje dospjeh — polagano je prelistavah i već vidim, da ću uživati čitajući. Vi pišete za suce i to je zaista jedina svrha umjetnosti. Želim Vam sretnu novu godinu 1909.

Vaš odani

Mihovil Nikolić

LXVIII. VIKTORU NOVAKU

444 (1) Pismo

Zagreb, 10. Jurjevska, 17. XII. [1913.]

Dragi amice,

stigoh kući 16. o. m. brzovlakom popodne, nadjoh kod kuće sve u redu i sad uživam sve pogodnosti domaćeg porodičnog života, kakvog se ni najvećim novcem naći ne može, jer se ljubav i srce ne kupuje. Na putu, ma da vrlo lijepo i udobno putovah, jamačno malo nazeboh, jer me grlo pri jelu silno muči. Na Rijeci ostadoh do ponedjeljka i jutrom /8 s./ krenuh dalje.

U »Obzoru« mi rekoše, da Vam rukopis povратиše, jer je članak za njihov ukus predugačak. Ja bih pokrenuo čisti hrvatski nacionalistički list pravaški, ali prokleta ta bolest će me još dugo onemoćavati za svaki riskantniji posao.

Kako mi nisu na pošiljkama neke biljege frankirali, šaljem Vam ih, jer ih s bočicom gumirabike možete upotrebiti.

Vama i dru Hofileru ponovno hvala za ono nekoliko hrvatskih časova, medju najboljim mojim rimskim trenucima. Čuvajte zdravlje i bit će opravdane lijepe nade što ih s Vašim znancima u Vas polažem. Rad neka Vas tješi za sve nemire duše i disharmonije života. A sada zdravo, pa pored g. dra Hofilera pozdravite i onog uslužnog dobričinu Aralicu.

Vaš

A. G. Matoš

[NOVAK — MATOŠU, razglednica]

Stimatissimo Signore / August Matoš / celebre croato scrittore / Zagreb
/ Jurjevska ulica / Palazzo Matoš

Roma 17/XII.

Dragi gospodine!

Vi se već šćete i uživete u Zagrebu milom. A ja? Znate, i sami kako je! Zatvorena biblioteka, arhiv i paleograf. institut jer je njihov *ravnatelj* — Rampola — jutros umro! pa se vratih kući i javljam Vam se, da vidite, da i na Vas mnogo mislim. Kako je i što će biti i koja je sudbina feljtonu mome? Molim Vas javite mi to Vi, jer neznam što je Vodwarski kad ni na ponovno pismo ne odgovara!

Mnogo Vas pozdravlja i želeći zdravlje, da uzmognete zaoriti: Oj pastiri

Vaš Novak

/Naravski da Vas i dr. Hofiler pozdravlja!/
1

[NOVAK — MATOŠU, razglednica]

Monsieur / A. Gustav Matoš / celebre croato scrittore / Zagreb / 10
Jurjevska ulica / Palazzo Matoš

Roma 20. XII. 1913.

Da znate gde Vas se sjećamo prošla bi Vas ljuta bol?

Vaši: Novak

Nous avons du monde: de petites belles femmes. Seulement il nous manque de l'argent pour les distraire comme elles le méritent.

Salutations cordiales Hoffièler

Slijedi list!!!

445 (2) Pismo

Zagreb, 26. XII. [1913.]

Dragi amice,

primih Vašu i dra Hofilera kartu pa Vaše pismo sa slikom crnog, kišljivog i samotnog rimskog božića. Šta ćete, tako je svud u tudjini i domovina ne bi bila domovina, kad je ne bi — kao i zdravlje — tek onda najsilnije osjećali kad je nemamo. Ma da nisam vrlo intiman s Vama zbog novosti našeg poznanstva, moram vam naglasati da spadate sa Severovićem i drom Hofilerom u najtoplije moje rimske uspomene. Ne zaboravljajte, da kao mi svi i Vi imate dužnosti, da je njihovo izvršavanje najmuževnija radost,

pa se otmite melankolijama, jer već bolestan boravak u gradu kao Rim, je sreća, a nekmo li boravak zdrav i nade pun kao Vaš. Čuvajte Vaše zdravlje, ne pretovarujte se radom, jer je to eksces kao i lijenost, i ne zamjerite mi te savjete. Ako je svaki Hrvat Hrvatska, Vi ćete vazda naći u Rimu, pa i kad ode dr Hofiler barem komadić svoje domovine, a koga kao Vas prate tolike domaće simpatije, taj nije sam, jer samo zaboravljeni su samotnici.

Meni je mnogo gore nego u Rimu i danas moram u bolnicu k milosrdnicama. Od silnog bola gotovo gutati više ne mogu i već bih davno bio u špitalju, da me roditelji zbog božića ne zadržase kod kuće. Moj zagrebački božić je mnogo žalosniji no eventualno Vaš rimski. Čini se, da će mi morati cijev metnuti u grlo. Onaj skupi rimski doktor me svojim strašnim operacijama tek pokvario, a i na putu sam jamačno stradao. U bolnici ću odležati jamačno 14 dana i ne marim samo ako ozdravim. Ona nagla rimska zima mi je najviše škodila, pa dok Vi žalite za Zagrebom, ja želim za Rimom. Da sam bio zdrav, do proljeća bi ostao.

Molim Vas lijepo, zahvalite g. Borkoviću za onu noć gostoprimitva. Tek što ozdravim pisat ću mu. Ako i želim što sam — govoreći o sv. Jeronimskom zavodu — morao konstatovati, da on ne može vršiti tamo patriotske dužnosti svoje, hvala mu od srca i za ono malo gostoljublja hrvatskog, za koje ću mu uvijek biti zahvalan, osjećajući se dužnikom prema njemu kao privatniku. No vjerujte mi da tog gostoprimitva ipak ne bih primio, da sam onda znao, kako me udaljuju od Severovića bez Severovićevog znanja, to manje, što nisam bio bez sredstava. Ozdravim li, poslat ću Vam za spomen svoju posljednju knjigu — inače punu brutalnih pogrješaka, stojeći Vam na usluzi za eventualne zagrebačke stvari.

A sada srećna 1914 dru Hofileru i Vama sa molbom da se rimskom vinu za mene osvetite. Pozdravite i Aralicu.

Vaš stari
Matoš

[NOVAK — MATOŠU, pismo]

Roma 3. II. 1914.

Dragi gospodine i dobri prijatelju!

Odista već me počela savjest peći, da Vam se ne javih. No mnogo toga ima, i valjanih razloga, jer i sam često puta u magli i nekom deprimovanom raspoloženju, te ne htjedoh doći do Vas, da Vas i ona-ko teško bolnoga svojim sitnicama uznemirujem. No sada, kada je u meni veliki mir, a nadvladalo sve ono veliko i neizmjereno, što me

ovdje okružuje, a što sada svom dušom prigrljujem i osjećam se neizmjerljivo jakim, te sve te sitnice i promatram kako i zaslužuju, da mi se »ono glavno ne pomućuje«. Ali uza sve to, duhom sam svaki dan uz Vas i ako isto sugestija vrijedi, onda znajte, da ćete uz one ostale, koji Vam žele iz sve duše i srca ozdravljenje, i s mojim željama doskora ozdraviti. Kuda prolazim u vrijeme svojih odmaranja, a kuda je i Vaša duša ovdje prošla sjećam se i Vas i neprestano s jednom misli: kako mu je Bože danas? Ja sam Vas i prije znao, no to su bile silno grube konture slike u daljini. Ali sada, tako ste mi blizu, kao da prijetljujem već ne znam koliki niz godina. Slučaj je to zanimiv! Toliko smo puta zajedno imali u Zgb. zgrade da se upoznamo, no ne sluči se, već je trebao za to Rim, no i ovdje bilo je tek nekoliko zamaha, a ipak toliko smo si zašli u duše. Meni će ujedno uz ostale velike rimske impresije ostati jednako velika, jaka i uvijek ugodna i ta: upoznanje s Vama. Jedno ipak to sjetom pomućuje, a to je bol Vaša, koja nije već ovdje krenula na bolje, jer bi i onda Vama bio Rim vječno drag, kako će u mom biti životu. No ona čvrsta nada, s kojom sam se s Vama u Rimu rastao nije ni za čas klonula unatoč vrlo tamnih i za mene tužnih vijesti, da Vam je u Zgbu krenulo na gore, da je trebalo tako teške operacije, ponavljam, nije klonula, već je ista ako ne i veća, da će dragi moj prijatelj doskora ozdraviti i sa zlatnim grlom šaputati, ali sa zlatnim svojim srcem gromorno govoriti i pjevati svima onima, koji razumiju i znadu čuti predivnu besjedu njegova pera. Obradovala me silno Vaša vijest, da ću dobiti od Vas »Pečalbu«, te će mi to biti u nekoj vezi sa svima rimskim uspomjenama, milima i nezaboravnima. Ovdje užasna zima čitavi decembar i januar, a sada jenjava, i ako je svako jutro na 1 ispod nule. Što to znači u Rimu znate i pretrpiste sami. No sada se na to priučih ko magare na batine, te se na to i ne obazirem. Zato sve nadoknađuje to mило italsko sunce, koje je u podne tako puno čari i draži, da zna i »do srca zrakama svojima dopreti« To su Vam utjehe razvijenome čovjeku kada ga estetika tješi i jača. Moj rad uvijek jednim pravcem, te sam /u koliko je moguće naime/ i zadovoljan. Prije dva dana slavismo 60 godišnjicu učenjaka Pastora te se na banketu, koga je on uzvanicima davao, našla čitava Austro-Ugarska monarhija i »sa vodećima« i »sa narodnostima«. Uz Čehe i Poljake, Mađare, Talijane, Švabe i Francuze bio je i jedan Hrvat u osobi mojoj. Ne dam se, još nas ima ...

Moj feuilleton bje štampan u moru pogrešaka sa pravopisom bože mi prosti groznim. /»Hrvatska«/ Tješite se, do zgrade ćete uživati u tim pogreškama kada ću Vam ih tumačiti. Vidjećete i ako iskusite, kako se Horac pretvara u Homera, koralište u kazalište, i ostali oni smisli i besmisli ... Gosp. Aralicu jednom vidjeh. Zašto ne dolazi ne znam, no vjerujte mi ne marim i ispitivati, jer tko se može onako bezrazložno uvrijediti, nije i drugoga vredan. Ako Vas ne će umoriti s par riječi javite mi, da primiste sve moje mnoge pozdrave, a razveselite me uvelike.

Od svega Vas srca pozdravljam želeći Vam skoro i potpuno ozdravljenje.

Vaš iskreno odani Viktor Novak

Zagreb, 6. II. 1914.

Dragi amice,

hvala za pismo. Budite uvjereni da ste i Vi jedna od najdražih rimskih uspomena. Ne javljate mi ništa o g. Hofileru. Što je s njime? Araličino kretanje jamačno paralizuje zima. I Vi ste zbog neobične te zime imali s Rimom baksuz. Da sam još tamo ostao, danas jamačno ne bih bio među živima. Javivši se tu dru Mašek, reče mi, da ću se ugušiti ne budem li operiran... Sad tek vidim kakav šarlatan je onaj moj rimski specijalist što me toliko operušao, i kakvih prvoklasnih liječničkih sila imamo u skromnom našem Zagrebu. — Dodjoh dakle u bolnicu /I klasa, 4 k. dnevno! / gdje ležim već 6. tjedan, nemajući ni pojma kad ću izaći! Prva dva tjedna se konstatovalo, da su mi pluća i krv zdrava. Operirao me dr. Mašek uz asistenciju dra Wickerhausera i Čačkovića, /mlade ne spominjem/. Sve trajaše 4 sata i na nesreću probudih se prije svršetka iz narkoze. Na vratu mi napraviše tri rupe: jednu za cijev za disanje. Vrat mi je silno otekao, mogah ležati samo na leđjima, hranili su me na cijev kroz nos, 12 noći nisam od silnog kašlja trenuo, jer me gnoj i silna sluz ne mogući kroz cijev nekoliko puta malo ne ugušila. Sad me već 10 dana hrane na cijev turenu kroz ranu na vratu, no kako ta rupa zarašćuje, boli su kod guranja cijevi to nesnosnije što se ta procedura opetuje 5 puta dnevno! Životinja ne bi to pretrpjela i da sam sve to znao, učinio bih samoubijstvo. Sutra će mi tu ranu sašiti, a kako ću se hraniti o tome ni pojma! Tko bi bio rekao da će se obična promuklost izvrći u tako infamnu bolest. Već u Rimu sam patio kao niko moj, ali ovo me slomilo, žigosalo za uvijek, umorivši mi čak i dušu i mozag u tolikoj mjeri, da ne mogu najzabavnijih i najzanimljivijih stvari čitati. Ne tješe me ni izrazi simpatije cijele naše javnosti. Kao Job, ja sam tek komad bola i komad nemoćne kletve! Bog Vam ne daj doživjeti što slično! —

Moleći Vas, da pozdravite g. g. Hofilera, Borkovića i Aralicu ostajem

Vaš

A. G. Matoš

LXIX. ODBORU DRUŠTVA HRVATSKIH
KNJIŽEVNIKA

447 (1) Pismo

Zagreb, 3, Kapucinski trg.

19. XII. 1912.

Štovana g. odbornici,

Molim Vas, da se kod isplate honorara za narednu moju knjigu odbije samo polovica mog predujma (jer imate još jedno moje izdanje u dolapu) i da mi se taj honorar isplati prije Božića.

Molim Vas istodobno, da se u interesu našeg Savremenika osvrnem na način njegovog uređivanja, da ne bi morao te kritike predati javnosti i tako škoditi ne samo listu, već i uredniku, kojega vrlo štujem zbog njegovog liberalizma i neobične njegove dobrote, koja zna prelaziti u slabost.

Kao svaki, naš list ima dvije kategorije saradnika: literata već poznatih i početnika. Tim početnicima daje se u listu odviše maha, naročito u kritici, kao da je naš list đlački, a ne književni organ i kao da mladi ljudi bez gotove literarne kulture mogu ocjenjivati ljude iskusnije i mnogo obrazovanije. Tim načinom Savremenik prestaje biti list odgojan i autoritativan. Nekad bijaše čast mladom čovjeku ući u Vienac, a kad mu je to uspjelo, nije ulazio kao kritičar boljih od sebe, nije ulazio kao negacija spremne i afirmacija onog žutokljunstva, koje treba da bude kritično samo prema sebi. Kod nas je i mladost velika predrasuda. Naši ljudi obično prestaju biti sa mladošću idealni, pa se misli da je mladost i idealizam, mladost i poezija sinonim, a mladić eo ipso »kalokagatos«. Mladi čovjek želi nam se namenuti uzorom, dok ja držim, da omladina ne može biti uzorom već s toga, jer sama tih uzora treba. Ne možemo li sami biti ugledj literarnoj omladini, nemojmo joj laskati i time je kvariti, jer nismo kuka vice i demagozi. Ne budemo li joj rekli, da treba štovati starije, sami ćemo time priznati, da ne poštujemo sami sebe i da nismo

dostojni štovanja. Upitajte se kod nastavnika i ljudi što s omladinom živu i čut ćete, da naša omladina danas nema ni onog idealizma, kojega smo mi imali, i još imamo, hvala Bogu. Ja sam nekad pješačio u Zagorje, da uzdrhtalim srcem vidim Đalskoga. Danas balavci počinju literarnu karijeru »kritikom«, t.j. napadajem na sve što vrijedi. Savremenik ne smije odgajati tu herostratsku stranu naše omladine. Najzanimljivije je to, što urednik protežira samo one omladince, što su poznati kao pamfletiste i novinarski napadači (Ujević, Kovačić, Čerina), pa se čini, da im redakcija laska, jer ih se boji. Urednik, književnik kao vitez ne smije poznavati straha. I dok se tako laska omladincima, koji nam učiniše već sto političkih neprilika u svojoj megalomaniji, svi mi stariji imamo razložnih žalaba.

1911. predao sam sonet. Nije štampan niti vraćen. Predao sam članak našeg francuskog prijatelja Toussainta. Urednik me vukao za nos, pa je Toussaint sa mnom, kao s lažljivcem, prekinuo dopisivanje kao i slavni Barrès, kojega sam za hrvatsku stvar već bio angažovao. Napokon je članak štampan, ali ne na uglednom mjestu, već u listku. Čudim se, što nije štampan na koricama. Na uglednom mjestu štampan je članak Arsenija Wenzelidesa. Florentinski moj putopis je štampan i djelimice već korigovan. U list nije još ušao. Šta ćemo, kad nisam Wenzelides. Članak o Rousseauu trebaše ući u maju, povodom dvjestagodišnjice. Trebaše biti dobar članak. Dvornikovićeve studija je užasna gnjavaža puna stvari koje ne stoje.

Marko Car je kao mnogi Dalmatinci paljetkaš, ali svoj književni glas nije stvorio kao plagijator. Savremenik ga je žigosao kao i neku žensku Risaković kao plagijatora. Vrlo dobro. Međutim lane dokaže splitska Sloboda, da je članak Wenzelidesov (o Wildeu) u Savremeniku plagijat, pa ipak — Wenzelides i dalje kiti naš list svojim perjem! Što to znači? Znači, da Savremenik neke plagijatore zaštićuje, dok druge, inače dobre pisce, žigoše kao plagijatore. Znači, da su plagijati dopušteni, kad ih za Savremenik počinja Arsenije Wenzelides.

Kritički dio lista je ispod svake kritike. Kritikuje ko hoće i koga hoće. Kritike se naručuju i to se zove sloboda kritike. Vojnovića kritikuje Ujević, Nazora će kritikovati Čerina, nemajući o Nazorovoj kulturi i o modernoj poetici gotovo ni pojma. O Nodilu je pisao Wenzelides. O spremnima pišu nesprenni, dobre kritikuju rđavi. Mene, Katalinića i druge je liberalna ta kritika izgrdila, pohvalivši Kešuca, Milku Pogačićku i t. d. Pitali su me u publici, kako nakon toga mogu dalje pisati u Savremenik. Odgovorio sam, da želim biti galantniji od urednika i da ću i dalje pogaćom list, koji je mene i kao saradnika kamenom. Savremenik ne bi bio hrvatski list, da nije list hrvatskog jala.

Savremenik nema nikakvog kritičarskog načela ni mjerila. Liberalna kritika svakako nije ona, koja naručuje kritike, koja grdi vrjednije, hvali nevrjednije pisce i koja pod vidom liberalizma širi anarhiju i ohrabruje nekompetenciju proti kompetenciji. Liberalizam je štovanje i protivničkih nazora, ako je taj protivnik štovanja dostojan čovjek i ako su ti nazori zanimljivi i lijepi. Liberalnost nikad ne bijaše i ne može biti pomaganje švindla i protekcija literarnih švindlera. Literarna liberalnost je štovanje i pomaganje svega što je dobro, a liberalnost g. Viznera je pomaganje nadriliteraturi i nadrikritici i odmaganje literaturi i kritici. To nije liberalizam, to je šarlatanizam i ja bih još više naglasio tu riječ, da ne znam, da se svi ti lapsusi ne događaju našem uredniku svijesno, već onako — kao komodnom gospodinu čovjeku.

Neka mi ne zamjeri, što sam o njemu napisao tolik članak bez honorara. Da ga ne cijenim i ne mislim za naš teško uzdržavani list kao urednika sačuvati, javno bih ga napao i savjetovao, neka dadne ostavku. Ovako ga zajedno s Vama, draga gospodo odbornici, molim, da uvaži ove moje opaske, jer se ne radi o osobama, o nama, već o stvari, o ugledu naše literature i podizanju naše literarne kritike, koja se u posljednje doba kao štošta kod nas upravo prošundrala i profuknjačila. Ne uvaži li se sve to, ja ću pokrenuti drugi list s istomišljenicima.

S kolegijalnim pozdravom

A. G. Matoš.

LXX. MILANU OGRIZOVIĆU

448 (1) Dopisnica

Gospodin / dr. Milan Ogrizović, / profesor / Zagreb / Dolnj. gimnazija

Dragi profesore,

Hrv. Pravu poslah članak i molim da mi vratite ako nije za njih. Pisao sam Franku i Peršiću, molio sam pomoć jer jedva radim /pišem ljevicom/ a oni ni habera. Za vaš kolendar imam članak o štrosm.

Vaš

—
[Bez potpisa]

25 Kosmaj. ul.

[P. ž.: Beograd, 19. 6. 1906.]

449 (2) Dopisnica

Gospodinu / dr Milan Ogrizović, profesor / Zagreb / Kukovićeva ul.

Dragi prijatelju,

Javljaajući ti adresu s molbom da mi pišeš, molim te, pošalji mi odmah koledar. Vratih se slabiji i bolniji no što odoh. U Vinkovcima prenoćih kod dra Abjanića, jer ne htjedoh stići u Zemun sa slučajnim članovima Dušana Silnog. Piši mi o balkanskim doživljajima i pozdravi gdju, Ljerkicu i prijatelje.

[Beograd,] 5. IX. [1906.]

Tvoj
AGM.

83 Kralja Petra ul.

[Zagreb,] 9. IX. 1906.

Dragi amice,

hvala Ti, što si me se sjetio kartom. Upravo sam toga dana — ili dan prije — sreo Tvoju Gospodjicu, da ju pitam, gdje si i kako si pa da Ti koledar opravim. Dobit ćeš ga od knjižare naše nakladne, ali istom u ponedjeljak, jer su ova dva dana sveci. Mislim, da pogreška nema, a »Dolores« je upalila, koliko čujem već pače i od ljudi s onu stranu »zdrava razuma i poštena srca ...« to jest od Pokretena. — Badava, ja Matoša vrlo rado čitam, ali ipak nije — nije mario onako pisati u Hrv. pravu. Onako desperatno i itd. ... Već nastave, što i sam znaš i slutiš, kako o Tebi misle i govore. — No ovi Ti bar to priznaju, a Skerlić Ti ne da ni toga. Negdje u Sofiji našli smo se: Dežman, Livičić i ne znam tko još kao grupa oko velikoga stola, te tu došao na tapet i Ti, a Skerlić preuzeo riječ. I nije mu bilo dosta, što je pričao kojekakve stvari — onaj već obični trač o izmuzivanju, o prevarama, pače i kradjama /ili bar slično/ — već je perfidno završio, da Ti sve tako činiš u svom »posebnom moralu«, jer su Byron, Wilde i Verlaine bil takodjer privatno blatni, a ipak slavni, a Ti da tako misliš doći do slave itd. Blezgarije! — Onda sam ja rekao, da ne mogu to vjerovati, jer Te ipak, ako i iz ono malo sastanaka, drugačijim poznam. — E, nije ga još upoznali; treba s njim živiti. Ja sam onda rekao, da si Ti literarno osebudna pojava u nas, da si rado čitan, da imaš duhovit i sjajan stil ..., a on veli, da je to sve isposudjeno, da samo zablještuješ kojekakim — pače i opskurnim — francuskim imenima /on da Te je vidio jednom, gdje ispisuješ u biblioteci ova imena iz nekake stare franc. liter. historije/, da pročitaš po jednu pjesmu iz koje zbirke pjesama, pa da se svejedno usudjuješ govoriti o čitavom pjesniku itd. U tom se taj razgovor i zavrzao, a ja sam vidio, da Ti je taj čovjek velik neprijatelj. Ne bih rado, da Te ovo uzruja, ali, bit će, da ga dobro znaš, pa zato sam Ti i pisao. Nemoj medjutim ovo upotrebljavati, ne za to, što ne bih ja mogao ovo svagdje i uvijek posvjedočiti, već zato ne, da mene ovdje »naši« ne smatraju Argusom II. ili III., te da ne reknu, da sam na jugoslavjanski trošak uhodio. Pusti ih u vragove sve skupa!

I to bi Ti bili neki »dojmovi«, za koje me pitaš. U glavnom pak sam vidio, da si Ti dobro opisao sav taj »milje« njihov. Kaldurma i kopito u Beogradu kao i Sofiji, a našem Zagrebu, brajne, para nema. Znaš, da smo »skočili« i u — Carigrad! Pa kud ćemo, neg preko Varne i Crnoga mora! Stradali smo ljuto: Milčinovići, Harambašić, koji je na svakoj štaciji po orijentu različenoga političnog »stanovišta«, — župnik Forko /kod koga konstatiramo »kapavac«, jer je svaki čas letio na zahod, a žestokih pića pio nije; zbog zahoda ostao u Maloj Aziji zakasnivši na brod.../ i Marko, bogati Marko Mileusnić, kod koga Jandra i ja »izmuzesmo« i »pitasm« trošak za taj ogromni put. Izračunali smo, da smo se od 240 sati našeg izbivanja vozili 120; a gdje je spavanje? Vratismo se i ovih dana samo spavamo, dok dodjemo k sebi. A tu slave i doćeci, teatar, škola, pisanije kojekakve tako, da i ovo

tebi u brzini pišem. Vukelić ima posla oko Smotre sabirući saradnike. Navaljivali su već, prije nego se rodila, na nju u više navrata proričući joj »mršavost«, a baš puna i nije, kako ćeš vidjeti. Teško je; sve se boji raditi u nju, kad su realiste uzeli monopol i odadiru svakoga, tko nije tamo. Bit će Ti za dušu, ako mu pošalješ članak koji za naprijed i što za Listak o srpskoj književnosti. Zbilja, informiraj se malo — molim Te —, kakva je to bila svadja izmedju novinara i literata u Beogradu, pa mi piši ili udesi kao noticu za Pravo. Skerlić je prikazao te ljude, novinare na ime, kao djake »nedouke« i bandite nekakve, plaćenike itd. — u kratko kao *Tvoju* braću. — Mislim, da Ti Vukelić šalje sve, što se o Tebi piše, a evo Ti prilažem i ja komadić iz nekoga dopisa, gdje se uz put očešaje i o Te. »Znana hulja! Prostaci! Dočuo sam, da je ono najviše u Pokretu pisao protiv Tebe g. Asel. Sad je reaktivisan i dodijeljen vladi u VIII. činovnom razredu, kako si čitao u Pravu. Sutra, mislim, izlazi Tvoj članak, jer prije nije bilo mjesta. Nisam još čitao. Ja bih ipak volio, da ih pustiš neko vrijeme — zato, što se uzrujavaš, a kako pišeš, još si uvijek bolestan. Uzrujanje se osjeća u Tvojim sastavcima, dok je u njih više mirnoće i cinizma /a dakako i glupavosti/ — a izgleda, kod polemika, da onaj izvuče kraći kraj tko se uzruja. S druge je strane opet istina i to, da si morao skočiti na sve ono, što su ti prišili kao najgorem čovjeku u našoj literaturi, što ih je bilo od Marulića »ovamo«. Ja Te, što se mene tiče, volim čitati, kad pišeš s vedrim smiješkom, ali teško je biti vedar kraj ovakih hahara...

Najnovije je, da kane Pokretaši istupiti iz koalicije, pa time doći u neku opoziciji vladi. Boje se, da ne izgube popularnost kod izbora, bude li ih se u narodu zvalo »vladinovcima«. To ima da bude skoro. —

Ele, da si mi zdrav! Završit ću, a Ti ne zamjeri, što sam ovako sve razbacao. Kad uhvatiš zgode, piši mi. Pozdravi mi onoga gospodina — što si mi kod Vukelića ostavio za nj adresu: onoga Živana Jovanovića ili ne znam, kako se već pravo zove, terasijskog pivara, s kojim sam bio na čas, ali sam vidio, da je vrijedan čovjek. I od moje Ti familije pozdrav. Negdje koncem ovoga mjeseca dolazi mi treće. Hvala Bogu! — Želim Ti zdravlja i ustrajnosti poslije svih ovih neprilika.

Ne daj se!

Tvoj

Milan Ogr.

450 (3) Pismo

Bd, 83 kralja Petra ul., 11. IX. 06.

Draži doktore,

Hvala ti za pismo. Ono što je Skerlić vama govorio, to je i pisao, samo što nikada nije dokazao da ja prepisujem, dok sam ja to njemu dokazao. Hinc illae... Samo žalosno je, da je on to uopće mogao pričati pred hrvatskim književnicima. —

Tako sam bolan, slab i umoran, da jedva pišem i pisma. Za Smotru momentano baš ništa nemam, a stvar koju spremam /članak o prijatelju Sremcu/ ne bi mogao ući u taj list. — Baš pišem gosp. Kleinu, da imam dvije gotove knjige, Nove Oglede i Putove /uzeo sam te priče od Kisića/, pa te molim, da i ti odeš k njemu i da što za mene učiniš. Javi mi, molim te ko prijatelja, kakav je rezultat. — Pozdrav gospodji i djeci.

Tvoj

Matoš

451 (4) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

83 Kralja Petra ul.

Dragi Ogrizoviću,

Primih kartu. Sramota bi bilo, da me i Klajn, nakladnik cijelog svijeta, odbije. — Ono o Sremcu ću svršiti za 7 dana i poslao bih Vam, da mi stvar što prije honorirate. Na žalost, ne živim od lufta i trebam novaca.

Tvoj

Matoš

[P. ž.: Beograd, 20. IX. 1906.]

452 (5) Dopisnica

Gospodin dr M. Ogrizović / profesor / Zagreb / Kukovićeve ul. 16

Bd, 22. X. 06.

Dragi kolego,

Molim te lijepo, učini mi jednu važnu uslugu. Kod Hrvatske imam 2 feljtona (Moderni simboli, Profesori) kojih uredništvo niti štampa niti mi vraća. Na tolika pisma gospodar Mato i ne odgovara. Molim te dakle, uzmi iz redakcije ta 2 rukopisa i pošalji ih meni ili Hrv. Kruni, da mi ne propane jedno 20 kr. Na tvoje pismo odgovoriću opširnije. — Ovdje je divno vrijeme.

Pozdravi malog anonimca i Gospodju suprugu.

Tvoj

Matoš

453 (6) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

Bd, 83 kralja Petra ul. 29. X. 06.

Dragi prijatelju,

Molim Vas lijepo, da budeš tako dobar i da mi pošalješ onaj broj N. Lista. Nisam čito. Od hrv. novina primam tek Hrv. Pravo i Hrvatsku.

Pozdravi tvoje.

Tvoj

Matoš

454 (7) Dopisnica

G. dr Milan Ogrizović / profesor / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

[Beograd,] 1. XI. 06.

Dragi prijatelju,

Prije svega te molim, da uzmeš od Drekslera pjesmu, za koju mi javi prije 2 mjes., da će biti štampana, a sada vidim, da me slagao. — Na predlog za Hrv. Pr. pristajem sa molbom, da mi se honorar mjesečno povisi barem na 30 for., jer inače mi je eksistencija nemoguća. — Prepisane Eseje i Impresije poslaću ti pošto obradim esej o Baudelaireu, i ti ćeš, nadam se, sve učiniti, da mi taj grdan poso kod Kleina ne propadne.

/Gustav, ne Avgust/

Tvoj

A. G. M.

Pozdravi tvoje i prijatelje.

[OGRIZOVIĆ — MATOŠU, pismo]

[Zagreb,] 26. XI. 06.

Dragi amice,

nisam Ti mogao pisati prije, nego li smo ovo složili, Jandra i ja. A onda nam ćirilica ne ide od ruke, kako vidiš. Nije ni inače dobro napisano — kako ćeš takodjer vidjeti —, jer smo odmah »u čisto« pisali, pa dok smislim, kako je koje slovo, uteče smisao itd. Ne možemo se ni sastati uvijek, kad hoćemo, jer njega ubijaju probe, a mene škola. U veče sam pak što u familiji što s Vukelićem, /zbog Smotre/, što u kazalištu i — tako.

Najgore mi je, što ne mogu ništa definitivno za Te učiniti. Kod »Hrvatske« n. pr. ili si me Ti nepotpuno informirao ili su pak oni ugursuzi. Jednom mi mali Lakatoš veli, da si Ti kao nekakav predugjam od njih dobio i da ga odradjuješ, a drugi put Nehajev veli, da Ti je poslao tih 30 for. /rekao je to Jandri/, o kojima mi pišeš, i na kuponu otkazao daljnje gostoprimstvo. A tih 30 for. da Ti i nisu bili dužni poslati! — Zbog iste pak »Hrvatske« vezane su nam ruke, Vukeliću i meni, da Ti osiguramo stalan dohodak od »Hrv. prava«. Peršić ne može trpiti, da istodobno pišeš u »Hrvatsku« šiljući »Pravu« — veli — samo onda i samo onake stvari, gdje sebe braniš. Mi međjutim svejedno guramo dalje, pa će se možda o Božiću, kad nagru novci, moći što udesiti.

S Kleinom je ovako. Moram Ti povjeriti jednu tajnu, jer inače ne ćeš razumjeti, ne dodješ li odmah na red. To neka ostane »inter nos«.

Kod Kleina je naime glavni čovjek Šarić, što je došao iz zadarske knjižarnice. On, veli, ne će da za Židova radi, već će otvoriti od nove godine vlastitu nakladnu knjižarnicu posudivši novac. Prema tomu za svaku bolju knjigu, koja će u njegovu poslu ići, nagovara Kleina, da je ne uzme. I ja sâm imam neprilika sa svojim izdanjima /Ciril-Metodske biblioteke/, ali moram se strpiti, jer će Šarić sklopiti s našim klubom /Ciril-Metodskih zidara/ ugovor po kom će stanoviti % ići u korist družbi. Ja ću međjutim Kleina ipak nastojati nagovoriti, da Tvoje stvari prihvati, samo ako nisi veliku svotu zaiskao. Ova 2—3 dana nisam još bio tamo, pa ne znam, jeli primio rukopis i što misli.

S Drechslerom takodjer ne mogu ništa obaviti. Najprije mi je rekao, da će mi dati pjesmu, a nakon što je izišlo ono u »Pravu«, rekao mi, da ne da, jer da će je štampati, ali u — Listku, da joj se naruga i da ti tom prilikom odgovori. Sad, hoće li to učiniti, ili je tek samo u prvom jaru izbacio ove riječi, vidjet ćemo. Poslije nisam s njim bio, a »Savremenik« izlazi ovaj tjedan. Ovaj će se tjedan ujedno zaključiti, hoće li dalje izlaziti ili ne će.

Vukelić je primio ono o Kosoru i štampat će sad u dvostrukom broju, a poslat će Ti i honorar.

Ovo gledaj proturati o »Prokletstvu«. Bit ćemo Ti zahvalni. Nušiću smo poslali dramu i pisali dva puta, pa *nikad ni odgovora*, dok ovdje s Petrom Petrovićem Rkaćem kao Srbinom dopisuje. Ne bi li ga Ti, kad se sastaneš s njim, sjetio, da nam nekoliko riječi napiše, da znamo, pri čem smo. — Mi smo uopće izgubili svu nadu i ovdje i u Pešti, i u Ljubljani i u Beogradu.

Tvoj
Ogrizović

Dürr je premješten u — Gospić!

Dragi moj Vanja,

Tvoja dobra gospodja i ti jamačno se sjetiste što je pravi povod mojoj nepristojnoj šutnji. Nisam imao novaca pa ni volje za pisma — to ti je. Matica mi ne posla obećani akonto; Hrv. Pr., Hrv. Smot. i Hrv. Kr. ne poslaše mi honorare. Imao sam dosadan božić, ali pravosl. božić će mi revanširati.

Lisičaru poslah sliku, jer se jedini od »Hrvatske« pokazao prema meni chic. On mi nije ni odgovorio i sada žalim, što ga ne smatrah Dalmatincem. Vama pak ne poslah slike, jer to smatram nečim konvencionalnim, suvišnim u odnosima kakvi su /bar tako mislim/ naši.

Pošto ne čitam Pokreta, nije mi poznata Jaškova elukubracija protiv tebe. Glavno je, da si njega i njegovog gazdu dobro operušao. Da sam znao, da je taj dripac i mene očepio, ja bih mu spremio za novu god. pečenicu malo drukčiju no što je tvoja. Razumijem, da ti u toj polemici smeta tvoj činovnički položaj. Ti nitkovi su sposobni za sve. Molim te, piši mi opširnije u zajedničkom našem interesu. Dreksler mi, nadam se, neće više odgovarati: ja sam spreman za novu borbu, jer te ljude treba uništiti, onemogućiti, da nas ne unište, ne upropaste. Miletiće, Hraniloviće, Klaiće, Pasariće i Drekslere treba jednostavno izbaciti iz literature.

Žalosno je, moj dragi, da se u mojoj aferi sa Savremenikom nije za mene izjavio ni jedan od mojih t.zv. prijatelja. I Milčinić je mudro ćutao, i Vidrić, i Krnic...

Molim te, reci Vukeliću neka mi vrati Drekslerova pisma, a ti mi, molim te specijalno, pošalji moj esej o Baudelaireu, da ga mjestimice još dotjeram. Pošalji mi rekomandirano i reci Kleinu, da ću mu ga još isti dan vratiti.

Čujem, da će Kralj povodom 40 godišnjice krunisanja za ugar. kralja pomilovati sve bjegunce. Da mi nema Olge, ta vijest me nikako ne bi zanimala. Meni se zagr. prilike upravo gade. Dakle ove godine ću možda početi nov život, ako se u Hrvat. za mene nadje hljeba.

Piši mi dakle što prije i što opširnije, i opiši mi literarne prilike u koliko se odnose na mene. Ne dopisujući ni s kim, ništa ne znam, a baš mi je krivo, jer n. pr. na Jaška imam pik već odavna.

Pozdravi Vukelića i reci mu što i kako je sa mnom. Milčinićka mi posla svoju knjigu i ta knjiga ne valja. Poslaću za Hrv. Sm. kritiku. Prem me štampaše skoro furtim, ne plativši mi

ništa, ne poslaše mi Strossm. koledara... Ta obzoraška banda bi me, da može, urnisala, ali — ja ću urnisati nju, ne izdala me ta moja ljevica!

Budi zdrav i jak, i pozdravi tvoje i Zyra.

Tvoj

Matoš

[OGRIZOVIĆ — MATOŠU, dopisnica]

Hrv. književnik / A. G. Matoš / Beograd / Ulica Kralja Petra 83.

Dragi,

pošalji kratku /jer je mnogo saborskoga građiva/ reklamnu noticu za Pravo o onoj gospodji glumici, pošto je već »Hrvatska« od prošle subote takodjer nešto donijela. U ime moje žene i mene hvala za fotografiju /tko je onaj drugi/; ne znamo, tko je donio, jer moja mati nije prepoznala, ali bit će da je bila Tvojih sutona Zdrava Marija /ovo Ti je najsajnije mjesto u pjesmi/.

Kod mene još uvijek zlo; obolio i dečko a i žena oko vrata. Sirotica Ljerka suha kao štapić. Zlo.

Tvoj

Ogrizović

[P. ž.: Zagreb, 8. I. 1907.]

456 (9) Dopisnica

Gospod. dr Ogrizović / profesor / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

Bd, 16. I. 07.

Dragi Ogrizoviću,

ne pravim komplimente, ali Pasarić pred sudom je izvrstan. — Molim te za važnu uslugu. Žena novinara, glumica Sofija Gjorgjević, želi gostovati u Zagrebu i u tu svrhu treba da mi odmah javiš, možemo li što za tu stvar učiniti. Njen muž, saradnik Samouprave, vrlo poznata osoba, može nam uvijek trebati i kako je Pašićev prijatelj, treba mi i te kako protiv mnogobrojnih Skerlića. Moglo bi se dogoditi i to, da danas sutra mi starčevićanci paktiramo s radikalima. U svakom slučaju idi mi na ruku i pravi reklamu, jer je Gjorgjevićka upravo sjajna glumica. Odgovori što prije i gledaj da uspijemo.

Tvoj

G.

Pozdravi kod kuće.

Gospod. dr Ogrizović / profesor / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

17. I. 07.

Dragi Ogrizoviću,

Preselih se /74 ista ul./. Ovdje je grozna zima, a ja sam vrlo oslabio. Ono o D-ću ću upotrebiti samo u slučaju najnužnije obrane. Pozdravi V. Tomića, jer to nije loš tip i ima i srca i talenta. Smotra je sve bolja, Savr. sve gori. Budimo složni i ne lažimo jedan drugoga kao naši protivnici i narod će nas morati razumjeti. Molim te, što me već taj Klajn ne štampa? Baš nemam sreće sa nakladnicima. Pozdravi tvoje, naročito našu /upravo moju/ Ljerkicu i »uljeza«.

Tvoj
AGM.

[OGRIZOVIĆ — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 20. I. 07.

Dragi Age,

ni ovaj put Ti ne mogu pisati onako, kako bih htio. Pomisli: naša mala, pametna Ljerkica dobila »šarlah«. Imam kućni zatvor, a žena mi u sto briga. Ne znamo, hoće li preboliti, a ako i preboli bojimo se, da ne ostanu kakove posljedice. Tu nije mira ni danju ni noću.

Hrlim Ti odgovoriti zbog gdje Gjorgjevičke. Ja mislim, da je najbolji put pisati upravi kazališnoj. Andrić će, premda mu se potresla stolica, brzo odgovoriti /to nije kao Vaš Nušić, koji na naše tri urgencije za »Prokletstvo« ne odgovori ni s kartom/. Ako treba koja »prethodna« notica u Pravu, možemo ju — Vukelić i ja — proturati, a kad je Pravo za to gostovanje, onda će po gotovu sve druge novine biti. Neka samo gdje ponudi upravi više uloga, da se može probrati i prema našem repertoaru udesiti. Kad to bude učinila, možeš mi javiti, pa ću ja sa svoje strane pisati Andriću, da se požuri s odgovorom. Ja ću mu reći, da Starčevićanci ne će proti tomu ništa imati, a tako onda pada i jedina eventualno zapreka tomu gostovanju. Pače istodobno možemo priopćiti reklamnu vijesticu »čujemo i t. d.«, samo ti moraš poslati podatke i eventualno napisati sam. O literarnim »prilikama« nemam ni vremena ni volje sad da Ti pišem. Dobro si jučer dohvatio i Ti Pasarića, a o Drek—u dao sam takodjer. Kakva je pak ovo glista, nemaš pojma. S onim člankom protiv mene u »Pokretu« pohvalio se, da puca na moje lajtmanske zvijezde. Ako naime ne budem reagirao, da će me tužiti vojnoj oblasti.

»Savremenik« će Ti poslati Vukelić. U Matičinu »Kolu« hvali Ti Hranilović »Utjehu kose«, ali svejedno ne može preboliti, što si ga u Novom listu opatruo. Šalji nam što za »Smotru«, najviše nas dvojica radimo. Za posljednji broj silom je uzeo od mene nevaljalu pjesmu. Nadji Ti koju svoju pjesmicu — kao umirovljeni modernista; — imena moramo imati. Namjeriš li se gdje na Nušića, reci mu da nam bar na posve službenoj karti javi, što kani učiniti. Sa Srbinom Petrom Petrovićem Pecijom piše čitave listove, a nama ni glasa.

Zbogom, pišem Ti u brzini i u smućenosti. Kraj mene uz jutarnje nédjeljno sunce hropće sirotica mala Ljerkica.

Tvoj Milan Ogrizović

458 (11) Pismo

Beograd, 29. I. 07.

Dragi Vanjo,

Nisam ti pisao, jer 1./ mi je soba vrlo ladna i 2./ jer sam ovih dana i odviše pisao. Nušić je šuft i lažov, pa ti ne bi pomoglo ni da ti piše. Ne piše ni Peciji, jer mi je sam Pecija pisao da mu ne piše. Pecija vas dakle laže. Neka Vam pokaže Nušino pismo, ako ga ima. On i lažu; n j i m a je to od Boga. Na svinjarije N. Lista neću više reagirati. Ja imam za tu stoku drugo oružje sigurnije. Nadam se, da je tvoja — upravo moja Ljerkica ozdravila, jer misao da nije je i meni nepojmljiva.

Andrić mi je za gdju Gjorgjević odgovorio. Nije mi odgovorio gosp. Milčinović, možda zato, jer mu iskreno rekoh da knjiga žene mu ne valja. Tu je Meštrović, ali ja se čuvam, da s njim ne dodjem u dodir. Ja sam apsolutno tolerantan za sve osim za hrvatstvo, a taj bivši čobanin baš s time trguje. U ostalom, ja ću javno o ovdašnjoj secēs. izložbi pisati. Majstor Meštrović mi se već onda ogadio, kada pričaše pred Milčinovićima i Tkalčićem da — je s Rodinom česki besidio. Taj čovjek ima dara i njegova dalmatinska beskarakternost in puncto patriae je baš stoga za žigosanje. Baš zato što Hrvatsku iznevjeravaju ljudi velikog dara, hrvatstvo izgleda glupanima sinonim gluposti, pa ga se odriču kao svjedočbe siromaštva.

Poslao sam Vukeliću rad i neka mi pošalje novaca, jer bez novaca ne mogu pisati.

Jedna važna stvar. Tu je Dučić, Skerlićeva desna ruka, kojega treba već u našem interesu utući u Beogradu. Ja listova imam za taj poso. On je pisao, dao napismeno, da je imao odnošaj sa medicinarom gdjom Pavleković, ženom gigerla i propalog ple-mića, kojoj je, čini se, ta pismena izjava trebala za razvod braka.

Stvar mi je, čini mi se, pričao Vidrić ili Lunaček, a ti na svaki način fino ispipaj historiju, jer ću za eventualni napadaj morati imati pismo barem za dotičnu redakciju. Pavlekovička je kći sudb. vijećnika Stepničke, a muž joj je negdje pisar. Učini sve što možeš, da tome herceg. hohštapleru i saradniku Nar. Nov. zderemo masku, jer on je, kako rekoš stup filonaprednjačke i moralne koterije u Beogr., koju treba u Zagrebu oboriti ne samo radi toga, jer mene želi upropastiti. Požuri se. Ja ću šufta napasti u 2—3 beogr. lista, pa ćemo onda aferu prešampati u Zagrebu. Jer se radi o tome, da ili uništimo ili budemo uništeni. Piši mi dakle odmah. — Ja sam inače zdrav, ali desnicom jedva već jedem. Ponovo je nazebla, a ja nemam da se liječim.

Pozdravi sve.

Tvoj

AGM

Žao mi je za Andru. Nušić je meni dao na ocjenu »Rušku«, ali ja sam ju, razumije se, vratio sekretaru bez ikakve ocjene, da mi Nušić ne »podvali«. Takve su prilike.

Molim te, budi vrlo diskretan, da što ne pokvariš.

[OGRIZOVIĆ — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 4. II. 1907.

Dragi amice,

ova dva dana, što su u nas sveci bili, redakcije ne rade, pa tako nigdje Lunačeka. Zato Ti nisam odmah mogao ni odgovoriti. Medjutim ni danas ga nisam našao u »Obzoru« — negdje se zapio —, ali sam slučajno došao u razgovor s Tomićem Veljkom. /On mi je sad i u rodu, otkad se oženio sa sestričnom moje žene, Franjicom Sladović/. Kazao mi je više nego li bi možda Lunaček. Pavlekovička je naime u njih /u zavodu »Unitas«/ tražila savjeta, kako bi se mogla rastaviti s mužem i oženiti nekoga kapitana, koga li. Tom prilikom im je »podastrla« neke listove Dučićeve. Ljubavne dakako; naziva ju svojom »Gretchen«. No jedan je od tih listova bio i oštar — onaj posljednji, gdje joj otkazuje, pošto je čuo, veli, da ljubaka i s drugima /pače i sa Skerlićem/. Tomić se pravo ne sjeća, je li mu Skerlić sam rekao, da je imala veze s njim ili s kim drugim. U tu je svrhu u ime »Unitasa« išao u *Glamoč* Gvidi Pavlekoviću Ivo vulgo Mujo Dolovčak, prijatelj Veljkov, da ga nagovori na rastavu. Našao je tamo čovjeka u derutnim prilikama, — bilježnika? —, ali taj nije htio nikako pristati, uza sve podastrte dokaze njezine nevjere, — na rastavu. Hoće joj se tako, veli osvetiti. To Ti je u glavnom, što sam čuo, a želiš li još više, mogu pitati Dolovčaka i Lunačeka. Ona je sad valjda u Bernu.

/Inače sestra prve žene Lava Mazzure/. — Kod toga svega štedi mene i Tomića, jer ja Ti baš nerado imam s tim stvarima posla, ali, kad je za dobru stvar, neka bude! — i stojim Ti dalje na usluzi.

Hvala Bogu, Ljerkici nam se vraća zdravlje. Trajat će još 2—3 tjedna, ali samo, kad je na bolje. Paziti dakako moramo, da ne ostane posljedica, jer sad je najosjetljivije, kad se koža lupi. Najgore mi je, što sam interniran, pa ne mogu u svijet nego kradimice i telefonom. Tako nisam ni s Milčinovićem već dugo bio, pa ne znam, što misli. S Vukelićem dakako dolazim danomice /on nema djece, da se što prenese/.— Goni mi Peciju k vragu! Zapala me ugodna dužnost, da moram otplaćivati mjenicu, što sam mu je žirirao. Malenkost: neko 300 kruna. Čujem, da je taj hochstappler »u malom« na taj način izmuzao ovih zadnjih mjeseci neko 1000 kruna. Pisao sam mu grub list, ali je, čini se, otvrdnuo već. Medjutim, kad mi je čandrio potpis /negdje u rujnu ili listopadu/, pokazao mi je Nušićev list — tobože, da će od toga honorara platiti mjenicu —, i za to sam ja Tebi uvijek pisao. No, svejedno!

Vukelić će Ti poslati. U poslu je velikom. Visi na njem »Pravo«, »Zastava« i »Smotra« /gdje mu pomažem/ — sad, kad su u saboru danju i noću Peršić i dr. — Meštrovića Ti samo dohvati. Mislim, da je Iveković lani u Glasu osvijetlio njegovo »hrvatstvo«. Ona Ti vrijedi, da je tim ljudima hrvatstvo sinonim gluposti. U tom sam se pogledu i sam već s Jandrom pravdao. Ostaj zdravo! Pozdravljaju Te moji.

Tvoj Milan O.

459 (12) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / 16 Kukovićeva ul.

[Beograd,] 6. II. 07

Dragi Milane,

I Vukelić me počeo varati za honorar. Ništa nema strašnije, nego ovo glupo, vjerovanje pismenom obećanju i gladno čekanje mučno, pošteno zasluženog honorara. Čovjek obećava honorar istodobno sa pismom, a pismo primih prije 5 dana! — Molim te ispitaj Dolovčaka o svemu i moli ga da mi eventualno piše. Ja moram ući u te svinjarije, jer te hulje meni već godinama pričaju, da sam nemoralan, da što jače istaknu svoj moral. Ja se nedam uništiti i ako mi nećeš na ruku, ići će drugi. Samo po sebi se razumije — diskrecija.

Ne srdi se, ali pomisli sebe u mom položaju.

[Bez potpisa]

Zagreb, 9. II. 1907.

Dragi Age,

ja nisam mogao ništa više doznati. Dolovčak se slabo sjeća. Tomić mi je ponovno potvrdio, da je Skerlić poslije Dučića imao s njom odnošaj i da je valjda Dučića od nje odvratio kao od žene, koja bi se sa svakim mogla splesti. Čitavu je tu korespondenciju morao Tomić njoj vratiti. Njezina je adresa: Dr. Ema von Pavleković, Gries bei Bozen /Südtirol/ — Sanatorium. Možda da se na nju obratiš. Premda ja ne vidim, da bi njih dvojica bili što kompromitirani, ako su i imali odnošaja s njom. Svakako me je molio Tomić, da budem diskretan, tj. da njega i njegov bureau ne izdam. Dakle pazi i Ti na to. Za moju je diskreciju lako; ja nisam nigdje rekao, da ti to od mene tražiš. Dakle čuvaj i Ti nas. Ja se na Te ne srdim, ako mi i oštrije pišeš. Ja sam znam biti takav, kad sam razdražen ili kad mnogo radim. A Ti si u istinu mnogo ovih dana napisao. Mislim danas da izlaze Tvoji članci u Pravu /veća i ona manja notica o Gjorgjevički/. Jeli istina, da Gjorgjevička misli ovdje i na angagement? Ja mislim, da će ona ovdje uspjeti, jer je Andrić čuo i s drugih strana o njoj povoljnih mišljenja. Glumit će, mislim, u »Mišu« i »Propasti Sodome«. Mi ćemo u Pravu dobro o njoj pisati. Vukelića sam ponovno pograbio, da Ti pošalje što i on hoće, ako već nije. Nemoj mu zamjeriti, — posla je danju i noću. — Moja se Ljerkica oporavlja, a dok se mi od troškova oporavimo, trajat će dugo. Pozdravlja Te moja žena i mi svi.

Vanja

460 (13) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović, profesor / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

43 Kosovska ul., 30. V. 07

Dragi Milane, Tek danas sam, jedva jednom, našao stan i od sutra ulazim u redovan svoj život. Srdačna hvala tebi i Veljku Tomiću na bratskom dočeku, i nije moja krivica, ako ti nisam mogao reći konvencionalni zbogom. Putovao sam srećno, zdrav sam, ali kako sam i u Zagrebu i Zagorju trošio od svog novca, ostade mi u džepu tek oko 10 fran. Pozdravi tvoju gospodju, Milčinovićeve i piši mi. Milana i Cocu Gjorgjević je upravo dirnula tvoja gotovost.

Tvoj

AGMatoš

Zagreb, 8. VI. 07.

Dragi Gustl,

ovaj čas sam pročitao Tvoje pismo i odmah da Ti se zahvalim, što si mi žrtvovao toliko vremena. Sve ja ono Tebi odobravam i potpuno sam Tvojih misli, ako ih i ne znam reći kao Ti, pa šteta, što je ono samo u listu, a moglo je već izići u Pravu ili Smotri. I u meni kuha već dugo na taj srpsko-samoborski vijesnik /Moraš znati, da su Livadić i Hrčić Samoborci, pa pošto je lani Krnic kao kazališni referent opalio »More«, onda se morala dati Hrčiću zadovoljština tim, da mu se donese od Lunačeka »studija« sa slikom i opet u cijelosti sama drama, koja će sad i posebice izići./ — Milčinovića sam takodjer pograbio i sâm upravo za ono, za što i Ti pišeš — za probleme i »socijalnost«, a gospara Matu ne mogu već čitati, jer je to mukom istiskivano. Tako je i o trilogiji pisao lani kilometre, a bio je izvan sebe, kad mu je conte Ivo poslao zahvalno pismo na aristokratskom papiru; to još i sad ona kmetska konavoska natura osjeća »pietet« prema svojim nekadanjim nezakonitim ocevima. Eto to ti je, a i — honorar. Mato piše naime od broja do broja. —

Skupi Ti te dragocijene misli, pa razaspi bilo gdje, samo da se pročisti malo taj »moderni« i »slobodoumnii« zrak. Ti možeš bolje i ljepše, jer dobro poznaješ i političke »hintergrunde«, što ja n. pr. ne poznajem.

Nego, znaš li što? Bi li Ti nama — Milčinoviću i meni — napisao kratak predgovor našoj drami »Prokletstvo«, što ćemo je sad izdati u posebnoj knjizi, a nadam se pokriti troškove, jer je reklama dosta velika; o dobitku se ne radi, jer će nas štampa koštati oko 200 for., a knjiga će stajati samo 1 krunu. Iskreno govoreći, Milčinović — koji je sad u Beču — došao je na misao, da to ponudimo Nodilu, tobože jer je »slobodoumno« istupao. No Nodilo nam je odbio, jer — veli — ne voli ovakove parade, a onda i jer se udara i na — vjeru! Kako se to uistinu slaže s onim, što si napisao »katoliker«! A i ono da je »neliteraran« opazio sam, jer nam dramu — koju nije još svu pročitao — ispoređuje sa Sardouovom vješticom i ozbiljno svjetuje, kako bi trebalo neke činove »efektnije« izraditi. Jedino što mislim, da ima pravo, a to je, da smo morali uzeti za protagonista kakovoga liberalnog popa, koji se digao protiv popova, jer je to sredovječnija misao. On nikako — veli — ne može napisati predgovor »majstoru« ili drvodjelji iz Nove Vesil! Inače nam hvali jezik, a mi da njega /Nodila/ precjenjujemo itd. itd. Ja ovo Tebi nudim na svoju ruku i pisao sam već o tom Jandri, komu će valjda biti pravo, — ako Te ne bi uvrijedilo, što si ovako poslije Nodila došao u kombinaciju. Ja se ne ću uvrijediti, ako odbiješ, jer imaš na to i pravo. To je u ostalom prema shvaćanju. Ljepše bi nekako bilo, da imamo kakav takav predgovor. A ako ne, pa ćemo onako — bez svega. Mi bi to dakako i honorirali, jer se ipak nadamo utršku nekom. No čuj, knjiga za 10 dana izlazi; dakle mi bi to trebali *ovaj tjedan!* Može bit predgovor malen ili velik, jer sprijeda možemo metnuti pol arka ili cijeli.

Piši mi odmah, hoćeš li se prihvatiti, da nam onako nešto napišeš kao ono onda u Pravu. Možeš reći, da se n. pr. s dogmatskom stranom drame i ne slažeš itd., ali drugačije da nam simpatično popратиш!

Za koledar, brate, poslat ću Ti sutra ili najdulje prekosutra 20 kruna, pa napiši što hoćeš, ali pošalji još tijekom lipnja. Najvolio bih kakovu crticu, onako za šire općinstvo, — *patriotičnu*, ali onako ne banalno patriotičnu kao što su na žalost u nas, već po Tvoju patriotično, kao što je n. pr. i u ovoj posljednjoj pjesmi /19. V./, koja Ti je vanredno uspjela. To Ti ne laskam ja već moja Ljuba, koja baš nema »literarnih« sudova, ali znam, što se njoj sviđi, da je dobro. /Moja joj se naime malo koja stvar sviđi! — Ili bar kakovu reminiscencu na Zagreb itd. — daj molim Te, jer ove mi je godine s rukopisima nekako slabo, a k tomu smo se i s Kleinom posvadili.

»Smotra« financijalno slabo stoji, dok ne stigne pretplata za 3. četvrt /1. srpnja/, pa je Vukelić u brizi, što Ti ne može ništa poslati. — Jučer sam Tvoju gdjicu susreo. Ona je uzrujana kao i Ti zbog te sretne amnestije. Neki mi je časnik rekao, da će ovaj put biti pomilovani samo domobranci, a ostali da moraju čekati 60-godišnjicu vladanja. Dakle onda opet čekaj još godinu dana!

Oprosti, što Ti pišem na ovakovu kusu papira. U susjednoj sobi, gdje mi je »briepapier«, spava naš kanonik, mali »tapeç«, pa — ipak! — nisam ga htio buditi.

Budi mi iskreno i lijepo pozdravljen! Ne uzmi za zlo, ako sam koju u brzini i nespretno namjestio.

Tvoj
Milan Ogrizović

Bubanović mi reče, da si me psovao kao lovca za mandatom. Ne znam, kako si to razumio iz naših razgovora.

461 (14) Pismo

Bd, 43 Kosovska u., 6. VII.07

Dragi Ogrizoviću

Primih tvoje pismo /karte/ i momentano ti nemam ništa za koledar. Osvojila me neka apatija i nisam ni zašto. To je bez sumnje posljedica velikih mojih hrvatskih emocija i neizvjesnosti u stvari te moje amnestije. A i novaca nemam. U Zagrebu sam mogao zaslužiti tek 140 kr. i od toga se trebalo odjenuti, častiti jednog srpskog putnika, doputovati ovamo. Iz Zagreba podjoh sa 76 kr., a ovdje morah, ne mogući naći stana, prvo vrijeme živjeti u hôtelu. Ti treba da znaš, da sam ja kod kuće i duhan i domaćeg našeg postolara morao platiti iz mog džepa... Ali za tebe će se ipak za 2—3 dana morati nješto naći.

Svinjarija sa vašim komadom desila se još za mog tamošnjeg boravka. Nije tolika infamija, što je komad odbijen, nego je infamno što je odbijen u času, kada je trebao biti montiran. Žalosno je i jadno je, ako se D. H. K. i tom prilikom pokazalo jednom koterijom kakvom ju uvijek držah.

U posljednjim Savremeniciima i opet ne nadjoh ništa modernog u smislu moderne estetike. To je dubrovačko-srp. politički list. Ono što je glavno u takvom listu: originalnih beletr. radova — tu nema, manj ako brojiš i renegata Matavulja među hrv. pisce. Hrčićeva je drama vrlo šebig. U jednoj crtici je kacmahera Lovrića vidljivo inspirisala moja Samotna Noć. Palmović sigurno nije modernista kao ni misli liberalnog katolikera Natka što su vrlo otrcane i dosta neliterarne. Milčinović veli, da Flaubert i Maupassant nemaju »problema«, a — valjda »modernista« — Novak da ih ima. Dakako, ti neproblemski pisci su g. M-ću plitki. Hoće bratac probleme, kao Bubanović, pišući o velikom pjesniku i stilisti Haeckelu. Još malo i ti ljudi neće znati što je literatura! A da bude mjera puna, evo nam dubrovačkih Srba: izdajice svetog jeronimskog Luja Vojnovića i strahovitih izmotacija, laži i neoprostivih fraza poznatog dvostoličara — omen et nomen — Lisičara. Bože, što ne veli samo za gavrane: crni l a k a j i itd. Grdi švabe /to smo mi u Bosni/ i Arnautе, a zaboravlja, što nevini Srbi rade s nama i s Bugarima. Itd. Ne, gospodo, takvi modernizmi nisu i nikad neće biti moji, a Matica se nikad sa mnom nije tako modernistički ponijela kao ti nemoćni koterijaši, koji ti onemogućuju štampanje, ako nisi naprednjak ili najmanje rezolucionaš. Nije dakle čudo ako sam apatičan i sit svega.

Za Marjanovićevu knjigu u naprijed ti hvala. To će za mene biti eklatantan primjer šupljosti, neestetičnosti i sofisterije naprednjačke kritike. O Kvaternikovim memoarima ću pisati. Ako su gospoda demoralisana, skršena, ja nisam i do smrti ću biti protiv dogmatike u reverendi i protiv neestetičkih, pozitivističkih dogama pod maskom nadrinauke. — Pozdravi gospodju i djecu.

Tvoj

A. G. Matoš

Dragi Ogrizoviću,

Primih Smotru i upravo sam očajan radi ponovnih silnih pogrešaka u mojim priložima. Ja redovno po pravilnom izgovoru pišem

pejzaž.

Vukelić me redovno ispravlja: — pejsaž. Ja uvijek pišem t a č n o, t a č k a; Vukelić me redovito popravlja t o č n o, t o č k a. Strana imena, mjesto da ih preštampa iz štampe fonetički, štampa djelomice etimološki, i to uvijek nepravilno. Ali te pogreške u prozi ne bi me toliko jedile. Sonet je vrsta, gdje apsolutno ne smije biti pogreške jer najmanji lapsus kvari harmoniju cjeline, a u mom sonetu nalazim na svoj užas d v i j e pogreške. Mjesto »u okviru drevnom pobožnog portala« štampao je Vukelić »drevnog« i tako mi naprtio na ledja jednu — skoro — tautologiju, dostojnu B. Lovrića. Elizija u »ko četrdestosme« je doduše pravilna, ali je sasvim neumjesna i nepotrebna, pa sam pisao Vukeliću još u Zagrebu /Olga je pismo bacila na poštu/, da to mjesto ispravi u »ko četrdeset osme« i on — on to nije htio učiniti. Tako je moj sonet nakaradjjen, košto je nakaradjeno sve što bez svoje korekture štampam — naročito u Smotri. S takvim auspicijama moraš biti ogorčen, spremajući rad i znajući unapred, da će izaći karikiran, kljakav i kilav iz naših nesavjesnih i neinteligentnih redakcija.

Vukeliću nisam ništa pisao, da ne misli — kao Dreksler — e ga time vrijedjam. Ali bilo kako mu drago, korektura nije teži posao od književnosti, pa ako ne znaš biti ni korektor, kojim si pravom urednik? — Stvar neka ostane medju nama, i ja ti to javljam samo s toga, da mi odlane i da ti rekнем, kako me samo ideja veže uz list, koji me parodira.

Tvoj

Matoš

Dragi Milane,

Nije moja krivica, ako ti dosele ništa ne poslah za koledar. Nisam lijen, ali kada se nema ni duhana, nema volje za rad. A ako sam apsolutno bez sredstava, kriv je i opet zajednički naš prijatelj Vukelić. Poslavši mu članak o Marjanoviću, izričito mu

rekoh, da ga pošalje Matici, ako nema da plati. Naš zajednički prijatelj niti je članak poslao Matici, niti me je do danas honorirao: — što više, nije mi ni odgovorio na posljednju moju opravdanu opomenu.

I tako sam i opet nasamaren od načelnog prijatelja, nemajući pored moje poštene zarade što da požderem.

Ja sam sit već toga zajebavanja, to više, što zajednički naš prijatelj ne nalazi vrijednim anoncirati u H. Pravu i Smotri moju knjigu. Čini se, da ja i za tu gospodu samo toliko postojim kao književnik, koliko me grdi A. Vencelides.

Z. Vukelić je dakle protupravno, prekršivši moje pogodbe, štampao moju recenziju i to je tim čudnovatije, što je znao, da gladujem, ako me liši Matičinog honorara. No ništa za to. Ja ću gospodi dokazati, da nisam njihov bedak.

Tvoj AGM

464 (17) Pismo

Beograd, 11. VII. 07

Dragi Vanjo,

Primih tvoje pismo i dajem ti crno na bijelo, da ćeš — ako Jandra ništa proti tomu nema — imati tamo do petka taj predgovor.

In puncto Pupanović nemam ti što odgovoriti. Bili smo napiti, ne sjećam se što smo člabekovali i nije nevjerovatno, da sam i na tvoj trošak štogod izbacio, i ti ćeš mi vjerovati, da o tebi ne mogu nikad govoriti u rdjavo namjeri. Bubanović je i opet bubao i bubanio: dokaz, da eksperimentalne, prirodne, moderne nauke mogu imati medju svojim najboljim sveštenicima ljude, koji pomalo kultivišu i nenaučni cvijetak klevete, upravo klevetice. I ja sam kao stekliš u dubini srca možda lovac mandata i ti ćeš me toliko poznati da znaš, e ne bi s tobom korespondirao, da te smatram gorim od sebe.

O Savremeniku pisat ću kasnije, kada majstor Lisičar bude gotov. To će mi biti lasnije, što sam lane u mom demaskiranju lažnog modernizma bio sam, a ljetos vidim pored sebe osim tebe još i Tucića, Krnica, a možda i Andru. To nije mačji kašalj, ako još uzmeš, da su uz nas matičari, među kojima ima ljudi isto tako konsekventnih i prodikača kao što je taj Natko, taj liberalni katoliker, obožavalac Rosminia i Manzonia.

I ja sam danas čuo od vrlo dobro upućene strane, da o mom pomilovanju sada ne može biti ni riječi. Koliko to revoltira, da

jedan stari keša danas, u to »demokratsko i napredno« vrijeme može imati u rukama sudbinu tolikog nesrećnog svijeta, kako bih i ja u taj čas mogao ubiti tu suvišnu, staru podrtinu, koja već tim što diše, truje i griješi — to ljudi u tvojim sredjenim prilikama možda shvataju, ali ne osjećaju. Da sam sâm, ne bih mario, ali sad kad sam dvoje, kada prosto vidim kako vrijeme teče i juri, zubi se krnje i kosa ispada, kada bih u domovini mogao naći kruha i zaslužiti ga, oženiti se i biti normalan, možda srećan — sit sam svega pa žalim što ne odoh u Peštu i bacih kakvu bombu na krvnike u crkvi sv. Matije! Nas i onako već tako glupo gnjave, tako skandalozno izigravaju, da nas samo revolta i buna može spasiti.

Da mi je Vukelić barem milostivo odgovorio, da nema novaca, ja bih se na druge obratio, ali ovako me bacio svojim ćutanjem u gadan sos. Naša stranka ima za sve osim za mene novaca, a i kada mi se pošalje /kao ono 100 kr. Pisačičevih/, novac me ne može naći.

Ja se nadam, da ću naskoro moći u Europu. Idem u Rim. Tamo je prije svega jeftinije no tu.

Pozdravi tvoje i ne zaboravi, da ono što nas veže treba biti više od samog prijateljstva.

Tvoj

AGM.

465 (18)

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

[Beograd,] 14. VII. 07

Dragi Milane,

Vukelić mi je poslao, srdi se — ali i ja sam se dosta jeda najeo, čekajući. U neredu i nevolje zapadam samo zbog tih neurednosti. Vukeliću poslah jednu pjesmu, »posvećenu« O. Dürru i pošto on ima za Smotru i jednu moju biografiju Maupassantovu, možeš pjesmu uzeti za koledar. Ta pjesma je u ostalom kod Olge i ako stigne na vrijeme karta, Olga će ti je poslati. — Ako mi Radić za 1—2 dana vrati Moru, poslaću ti to s tim, da onu pjesmicu vratiš Xapuli i Moru štampaš. — Piši mi opširnije i pozdravi gospodju, djecu i naše drugove.

Tvoj

Matoš

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / Kukovićeve ul. 16

Dragi Milane,

U jedanaestom stižu mog soneta treba da stoji: »N o u hladnoj nevi« itd., da se riječ ali /al'/ dvaput ne ponavlja.

Molim te pazi kod korekture, jer jedna pogrješka može sve pokvariti. Piši mi i pozdravi ženu i djecu.

Tvoj

Matoš

[P. Ž.: Beograd, 15. VII 1907.]

467 (20) Pismo

Beograd, 22. VII. [1907.]

Dragi Ogrizoviću,

Cijeli ton tvog pisma mi dokazuje, da ne poznaješ još ni mojih prilika ni mene. Ona moja notica u Savremeniku te je užasnula zbog — naslova, kojega ne napisah ja no Kraus, te je sasvim izmijenila smisao mojih riječi. Vizner mi je malo prekasno mahnuo šeširom, ja sam mahnuo njemu i to je sve. Ja nisam obećavao, da se odričem spora sa koterijom nisam ni u snu mislio na saradništvo kod Savremenika u tom času uljudnosti vratih uljudnost, sjetivši g. g. naprednjake, da sam anti-klerikalac kao i oni. Kako si mogao na sebe povući onaj pasus o »prijateljima« — kada svi znaju, na koje »prijatelje« tu šibam? U ostalom, moj spor sa Drekslerom bijaše javan, i javno niko nije ustao u moju korist. Da je pak to javno ustajanje bilo suvišno sa strane tvoje, sa strane jednog starčevićanca, to znam ja ali i — publika, pa joj valjda nisam morao naglašavati poznatu joj stvar, da smo naime nas dvojica solidarni. Vjeruj mi, okati vidješe, na koje »prijatelje« nišanim... Razumješe i to, da — ističući svoje staro antiklerikalstvo, nigdje ne velim, e neću napadati koterija.

Još nešto.

Drugo je Vukelić, a drugo si ti. Ti znaš, koliko cijenim Vukelića ko starčevićanca itd., ali da se, slažući se s njim u politici, ne identificiram s njim u estetici, to, mislim, mora svakome biti jasno. On je prije svega novinar, koji nalazi u našem partijskom radu alfu i omegu svoje intelektualne i — materijal-

ne eksistencije, dok kod mene nije taj slučaj. Ja bih htio biti i od »stranke« u mom književnom radu što nezavisniji. Do danas se doduše ne mogu potužiti, stekli su se divno prema meni držali, ali ne čudi se, da sam se plašio, da ljudi, koji jednoga Josipa Franka malo ne izigraše, ne izigraju i — mene, onemogućivši me tako, ubivši me tako sasvim fizički u javnosti.

Unatoč izričnom obećanju, da će mi knjigu štampati, Matica je slagala, prevarila me, jamačno jer ne štedih furtimaše u navalama na koteriju. Ne bijaše li dakle sasvim prirodno, da se bojah, e bi ti smutljivci mogli preko popova i starčevićanaca u svom odboru mene izdiplommatizirati i iz Smotre i Prava u času, kada bi osjetili, da sam se na sve strane i kod svih listova onemogućio? Što bi mi Vukelić pomogao, kada bi n. pr. odbor stranke pod pritiskom popova ili njihovih pomagača zaključio, da se moji rukopisi više ne primaju? Evo, to su razlozi moje frankovštine, moje velike simpatije za Josipa Franka, borbe, da nam on, »Židov« i liberal, ostane šef. Srušivši njega, Šegvić i Milobari bi srušili liberalnu modernu, naprednu struju u stranci, izgubili bi sve nezasukane elemente u omladini, predali bi ih naprednjaštvu i serbežu, a ja — ja bih pao među kompromitovane, među Štrasnofovce, trunuo bi sa »čifutima« stranke na djubretu, zajedno s Kršnjavim i svim modernistima stranke, gdje i tebe vidim... Tako je to, pa ako ta stvar zanima g. Franka, rastumači mu je. Ti treba da pojmiš, da mi nemamo dušmana samo vani, nego da moramo držati u šahu eventualne Šegviće u vlastitoj sredini. Dok neki žele poistovjetiti starčevićanstvo sa klerikalizmom i tako ga — utući, mi, dragi Milane, moramo ga indentificirati sa naprednim idejama i tako — uzeti srpstvu lažnu gloriју reprezentanta slobodnih misli. Malo diplomacije u tom poslu neće nam škoditi. Biti vješt i oprezan ne škodi u javnosti, koju fabrikuju nitkovi i koja živi od — laži.

Ti mi nabijaš na nos novac, kao da sam se ikada prodao i kao da i ti ne živiš od — novca. Indignacija Vukelićeva bi mi više imponovala, da je slabije honoriran od mene ili da čak i nije honoriran. Da me smatra nitkovom kao i gosp. Pisačić — to me ne boli osobito, ali me niti ne oduševljava, da se tim Katonima predam na milost i nemilost. Neka Vukelić bude i dalje oprezan prema meni i neka se ne ljuti, ako sam ja malacno rezerviran prema njemu. On misli, da moji javni gestovi moraju biti tako slobodni kao njegovi. Nije moja krivica, ako to nisu. A kad ja tebe ne pitam, kamo pišeš, molim, Ogrizoviću, ne pitaj ti ni mene! Što, a ne kamo. Piši i ti u Glas, ako hoćeš, samo pazi, što ćeš pisati. Što se pak tiče stranke, ona ima pravo kritizirati samo što, a ne kamo mog pisanja, to manje, što H. Pravo nema ni 60 kr. stalne mjes. plaće za mene. Stranka može od mene očekivati, da za nju radim,

ali ne da za nju crknem. O novcu, o akontima Savremenika itd. više mi ne govori, jer ćeš biti smiješan. Da je meni do novca, i Pašić i Austrija bi me svakako bolje plaćala od — ljudi, kojima simpatišem i kojima sam sumnjiv samo zato, jer — nemam toliko novaca kao oni. Nije dakle čudo, ako mi sva ta natezanja dodju kukavna, smiješna, ako mi dosadi sav taj siti, prodikatorski moral sa osiguranom mjesečnom plaćom, kojima su sumnjivi — moji ogromni honorari i predujmovi.

Imaš pravo — ! ja imam uvijek azil jednog skeptičnog smiješka i nisam kriv, ako ga humoriste naših dnevnika ne shvataju i drže čak i zlobnim. Ne, u tom smiješku ima više tolerancije i srca no u njihovim katonskim i strogim dogmatskim mimikama. Ti si tražio, da se »obranim«. Ja ti je evo dajem s osmijehom — onim mojim kolegijalnim, starim, moleći i tebe, da ne budeš ozbiljan kao naš — Zyr Xapula.

Tvoj
A.

[OGRIZOVIĆ — MATOŠU, pismo]

Sv. Ana, 26. VII. 1907.

Dragi Gustl,

evo se spustila kiša pljuskom, kakova već dugo Zagrepčani ne pamte, a da nije toga, Ti ne bi imao još ni sad lista od mene, premda ga već desetke dana u glavi nosim. Kroz dan me naime ubijaju korekture, klišeji i druga briga oko koledara, a pred noć moram »za djecom i ženom na šetnju, a danas ne idem zbog kiše, gore spomenute.

Dugo Te, kako Ti velim, u srcu nosim, prvo da Ti se zahvalim za one uspomene prije 12 /prije: »prije 10«/ godina, koje će moji kolegarski ljudi za cijelo žedno čitati s tim više, što i onako o Tebi bijahu prije bajke svakojake itd. A drugo, što bih Ti morao i štošta još iz našega »milieu-a« pisati, što bi Te zanimalo — eventualno. Na primjer:

S prologom si ih ubio. Svi, svi nam zamjeraju, što smo »baš Tebe« molili, da napišeš; da smo bili samo sredstvo, po kom si Ti i opet u 1000 primjeraka iskali se na svojim »ličnim antipatijama« /Arsen W./.

Sav je taj trač pobrao mali Arsen i — ko što si vidio — izvalio. Nego — dohvatilo si ga dobro. A da si bolje još znao sve, morao bi najprije gospona Wiznera Samoborca, jer to je — taj pravi. Moraš znati, da su u kavani Bauer predsjednici te klike: Dežman, Plavšić i Livadić. Govore sami i po svojim psićima, da su baš oni bili bahnbrecheri, prvi moderniste itd. Teško im je bilo, što ih Marjanović nije u svojoj knjizi kao takve prikazao, pa su napokon izstudirali i našli Lunačeka /komu je Dežman chef/, da u rukavicama /u Savremeniku/ pukne Marjanovića, što ovaj, kako si vidio, i čini. Dobro im

je došla Tvoja kritika u Smotri, pa se u duši smiju, kako Marj. s dvije strane dobiva. S toga Tvoji članci, koliko su god dobri i na mjestu, tjeraju vodu na njihov mlin, a Marj. je ipak poštenjak, dok su oni intrigani. Dežman, ako ne nadje koga, da mu napiše prikaz moderne — gdje bi se istaknuo on kao barjaktar — napisat će ga sam. Livadić, kako si mogao iz Savr. vidjeti, nastavlja iza 10 godina svoju »Milu« iz »Salona« — a ta je Mila, zapamti, jedina ili bar jedna od jedinih modernih naših novela — inače primalja u Senju, dok je još g. Wizner suplentovao i ribario uz onu moju senjsku obalu.

Danas Ti šalje Jandra, kako mi reče /jer kod njega je administracija/ 30. K za prilog, toliko smo od bijednog utrška — premda se gotovo sve prodalo — mogli žrtvovati. Šaljemo Ti sad za konac mjeseća; znamo, da će Ti dobro doći. Da, zbilja, što ću s onom pjesmicom Maćuhica? Da je dam Smotri, kad si mi prozu poslao?

Htio sam o Tebi u Smotri pisati — ne samo o Vidicima — već uobće o svem Tvom radu, ali moram prije gdjicu Olgu moliti, da mi posudi knjige predašnje /Ono u Pravu, što je izišlo, složili smo na brzu ruku Vukelić i ja; nešto je naivno, ali mislim, da se ne srdiš/. Da, s gdjicom i s onom drugom /Kočondom/ bili smo ispratiti gdju Gjorg., i svidjela mi se ta ženska za ono 20 časaka. Ima temperamenta i mora da je dobroćudno stvorenje. Gledat ću, da svakako dođe gostovati, premda se s gosparom Vojn. ne gledam. Medjutim il signor conte non è ancora arrivato — negdje je u Beču, pobrauo 3 mjesečnu plaću; niti ga briga za repertoar niti za probe, koje će sad početi, siromah Fijan očajava. Vele, da svoga bricu dolje 10 god. nije plaćao, držao dva stana: jedan na Braču, jedan u Splitu, a ništa ne plaćao; sasvim obični dalmatinski Hochstapler /s nekim pronevjerjenim još svotama/ itd. — a to nije ništa, jer se poklonio ovdje damenklubu, koji kod nas postavlja odjelne predstojnike a kamo li ne dramaturge. /Kajkavci bi rekli: pizdolizec/.

Eto tako. To su ti najnoviji bijedni naši trač-evi. Najbolje se povući u se, pa ne imati ni s kim posla. Naoseb mi »frankovačka literatura« najviše smo na jezicima, pa još ako nas Ti ostaviš, možemo Vukelić i ja zatvoriti dućan. No, još i mali Galović velika nam je nada. /Da li ga pratiš? Ja ga već sada ne dam za Nikolića/.

Tvoj uvijek

Vanja

468 (21) Pismo

Bd, 28. VII. 07

Moj dorogoj baćuška Vanjuška,

Hvala za pismo. Zaboravio sam protestirati za honorar proložičica /nisam ga za rublje pisao/, ali kad je već tuka, nemam energije odbiti ga. Da sam kupac Kološnikov, bio bih bosjak: ja nikad nemam dosta kopejki; žulje me čizme, kupujem sarafančiće.

Maćuhicu daj Klotildi Cvetišić za Štrosm. koled., kada već nisi uzeo za kalendar tvoj. Ona već ima jednu moju pjesmu i za dvije će mi možda duplo platiti. Stalo mi je, da vide, e pišem svuda gdje su sa mnom šik, a Smotra, za koju već spremam novu stvar, ima već od mene dosta proze neštampane. No ako vam je za moju fiolicu već stalo, neka ju nosi Ćir Kapslić. Jesi li ispravio onu riječ u pjesmi, kako ti pisah? »No u hladnoj nevi čudan ...« — mjesto: »Al u...«Ja do te pjesme puno držim. No kako ti rekoh, mnogo mi je stalo, da Maćuhicu /ili Maćehecicu/ vidim kod pizadah, koje ne daju samo pišaču, no i odjel. predstojnike, već radi Oskara Molla [Dürra], na kojega mislim tako upozoriti.

Koga mi vraga brundaš »još ako nas ti ostaviš?« Dosele nikog nisam ostavljao, dok su mene i vunbacali. Jesmo ili nismo stekliši, tako ti Proroka /Staroga/? Nije li baš to slavno, da smo jedan na petoricu? Zar ja odmičljati, gdje se dijele batine? Zar ja ostaviti slabijega? Pak još sada, gdje se sve praše samoborski, pemski i dubrovački turovi?

Ako uspišeš o meni, znaj, da samo što je u mojim knjigama smatram *literarnim*, vrijednim svojim radom, dok me Matoš novinar mnogo ne zanima. Ja kao žurnalista znam samo zabavati, a to — po gotovo tu i u Hrvatskoj — nije baš teško. Oglede pak smatram stilskim etidama. Traženje visokog, simbolskog i intimnog, naravnog, impresion-stila. To su kozerije, moment slike /Janko V., Kod kuće — većim dijelom/, feljtoni prelazeći u ozbiljne studije, pejzaži prelazeći u duše, pretvaranja slika u misli i misli u slike. Glupan Wenzelides dakako nije ni to shvatio, da je moj Baudelaire esej, potpuna studija o poetu, a J. Veselin. obična uspomena, bez esejskih pretenzija, gdje htjedoh tek u neku ruku identificirati posavski, mačvanski pejzaž sa portaitom njegovog sina, vedrog, dobrog i plodnog. Ogledi su u toliko novinarski i moderni, u koliko su čeda momenta, dakle impresije. Ali ja se smatram blizak klasicima svojim poganstvom, vrlo poganim i skeptičnim, pijanim, golim i naivnim i centar Ogleda je moja molitva Bahosu, kojega smatram grofom, gospodarom, još uvijek skrivenim, najhrvatskijih hrv. krajeva. Moj Bahos je pravi hrv. kralj, knez i ban našeg duha, hrv. entuzijazam, Petrica je preporodjeni satir Gundul. i Reljkov., a ja sam u tom kolu igrao Grabancijaša, starog, siromašnog istjeranog djaka. Kod kuće je dakle razdijeljeno u plaćeve kao Suze Gospara što reče

Mru kraljevstva, mru gradovi /ah, divno!/
— i ti sam htio na neki način sintetisati svoje poganstvo sa svojim modernizmom. Bahosa hotimice prikazah u malo nehistorijskoj, t.j. neatičkoj, ali dekadentnoj (aleksandrijskog), vrlo kršćanskoj pozi, u viziji hermafroditskog sv. Ivana /istodobno Dioniza/ da Vincijevo. Samo što kod mene nije jedno božanstvo pretvoreno

u drugo, kao n. pr. Venere što su služile prvim kršćanima za Bogomajke, nego dadoh Bahosu forme hrv. »grofa«, genija mog naroda, koji će i iz mog groba, mislim, gorjeti, jer callescimus illo! — To sam dakle htio u knjizi, a ti napiši po duši, gdje sam fulao, gdje pak nisam. A uvjeravam te, da u doba mog pariskog boravka ne postojaše ni franc. p o t p u n a studija o Baudelaireu, ter ne znam, postoji li i danas. O g l e d i su dakle Etide, ali ne za djecu. I Chopin ih je pisao, a meni se svidjaju kao i balade, sonate i poloneze. Mogu se pohvaliti, da sam u feljtonu nastavio našeg velikog Šenou i kad moje impresije usporedim sa Nušićevim (sada izašlim: »Ben Akiba«, i starim) ne moram crveniti, prem znam najbolje što ne znam. Ali bijah iskren, dobar Hrvat i branio sam ljepotu našeg dragog, dragog Griča u času, kada se pjevahu himne beogr. konacima, nužnicima i kaldrmama. Doobar sam Zagrepčanin, prem nisam »rođen kajkavac« /Wenzel./, prem sam Fruškogorac /selo Tovarnik u Sremu/, jer sam u Zag. dobio prve batine, izgubio djevičanstvo, štampao prvu priču, slušao Janeza, Broza, Šrepela i Arnolda, poznavao habaša Pogledića, bana Mažuranića, Staroga, jer mi tu tatek orgulja kod sv. Marka, jer mi na Mirogaju leži djed Grga, jer sam razbijao Crnkoviću obloke, gledao oblake i kuharice, loptao se i špekulao, bio potresen potresom, jer sam se tu posljednji put od sreće napio, vadio za okladu z d r a v i zub u kafani, poznavao potočke i tuškanačke fakine, svirao u muzikšulu i katedrali, krao groždje u vinogradima, poznavao groznog pudara »Apage-a« /»Odlazi« — ne »Apaž«/, jer sam, najzad prvi put tu plakao od sramote pri izborima i prvi put osjetio Gospoda Boga u ženi i u domovini! Evo sada mi kao balavcu teku suze niz obraze, zamislivši Grič, i Kaptol, pepeljasti Kaptol sa Šalate u gloriji ljetnog neba, pa jesenji Bukovac — groždje nad pospanim lugom maksimirskim i onda — onu po Bogu divnu grabrovu aleju sv. Ksavera, /za mene najljepše mjesto na kugli zemaljskoj/ s onim groznim lopužama kraj Jezusa — pravim barabama iz Lepoglave, a uokolo klopot mlinova, jedre mužače, daleki putovi, daleke pjesme! Pejzaž nije samo pjesma, no i muzika i sav protrnem i sada, kada pomislim na muziku zraka, vode, zemlje, bilja, životinja, ljudi i zvona, koju sam slušao i pod Ivančicom i u njoj, slušao, grozno srećan i grozno nesrećan, kao disanje, dozivanje, šaptanje, umiranje — šta li — nesrećnog i dragog kraja, domovine Gaja i — Rakocaja! Ogledi su dakle etide: Janko Veselinović portrait pisca, intimnog pisca, don Kihot portrait heroja i idealista, Suton Drame — kozerija, Siesta — pejzaž-slika /Stimmung/, Kuća i Uskrs simbol. kozerije, Kod kuće — putopis, Baudelaire — esej. Tražim kratak izraz, iz minimuma riječi izvlačenje maksimuma efekta, maksimum — ne samo boje, no i muzike. Otud klipani misle — to su pjesme u prozi. To je možda pjesnička

proza, ali tek — proza. Tu sam više artist no lirik. Ja sam baš toga radi u novije doba progovorio u stihovima, jer do stiha dodjoh evolucijom svoje proze, jer se faktično uvjerih, da se neke senzacije apsolutno ne mogu zabilježiti u prozi. Po temperamentu svom pako sam *naturist* (=natura) (ne »naturalist«): prirodan, pogan poganin, gol — malo ciničan, ne stideći se ni svojih suza i O-gledi su puni ne samo prirodnosti, *plein-aira*, no i prirodosti. Montaigne, tolerantan, kurat, naravno ciničan, dobar, lijen i pametan, aristokrat od glave do pete, iskren do apsurduma, i danas je najsimpatičniji moj pisac. No odakle da to vidi naša »kritika«, Arsen W.? Aršen nije vidio ni to, da moj Štros. nije e s e j, već obična apologija, kasni nadgrobni govor, upravo nadgrobni spomenik. — Vidiš, kako obzirno pišem o A. G. M-u? Ali to je sasvim prirodno. Ipak znaj, da sam najbolje znam što ne znam i koliko mi još treba raditi i živjeti, pa da se razvijem kako bi ja htio! Ali — sirotinja, sirotinja, pa — »crni« i »bijeli« kritikeri!

Lunaček je običan literarni gauner i švindler i to je na njemu jedino simpatično. Doći će mi i taj kokot pod nož! Livadić, Plavšić i Dežman su ljudi bez knjiž. talenta, dok ja vrlo dobro znam, da je Marjanović i vrlo darovit i jako, jako pošten dečko, samo što ulazi u literaturu novinarskom površnošću.

Coca je jako dobra i poštena žena, izvrsna glumica — vrlo prirodna. Mi ju moramo Zagrebu pokazati, htio ili ne conte Guzzica (grof Doupé) iz Raguze.

Boli me, vrlo me boli i revoltira, da je Frank u Hrv. Pr. i opet proglasio gentlemanom »in privatis« Fučeka. To je svinjarija, jer jedan izdajica i pandur nikad ne može biti gentleman, nikad i nikako. Taj Rakocaj je hulja i upravo je nepojmljivo, što to Frank bulazni, blamirajući nas sve tim lakejskim i sasvim suvišnim izjavama. Pa onda — očijukanje sa katoličkim djačkim kongresom! Ja, vidiš, to ne mogu progutati i samo zbog Smotre se ustežem prekršiti stran. disciplinu i pozvati toga brata na račun. Otkud hulja i izdajica — gentleman, molim fino? — Pozdravi tvoje dima, fra Andru, Adelu, V. Tomića, Čira Kapslića, i znaj, da bih ti bio prijatelj i onda, da ti meni to nisi.

A. G. M.

Dragi Ogrizoviću,

Vukelić se — kao lane Dreksler — pravi uvrijedjen, jer je faktično — nehotice, dakako — meni naškodio i jer je to meni — kao što je sasvim naravno — vrlo neugodno. Pisačić je meni naime,

dok bijah u Z-bu, poslao akonto od 100 kr. /20 kr. po članku/, tu svotu je natrag primio i kada se vratih ovamo, ponovno mi je pisao, da mi tu svotu šalje. Unatoč tome novac nije dolazio i ja to, kao sad tebi, isporučim Vukeliću, koji zatraži od Pisačića, da meni pošalje moj dug. Pisačić mi na ovo pošalje bezobrazno pismo i — prekida sa mnom. Vukeliću sam ja to pismo poslao i ne čini mi se, da je Pisačića uvjerio o svojoj pogrješci. Medvjedju mi je uslugu učinio, jer baš toga radi, jer ne cijenim osobito umne sposobnosti toga inače čestitog plemića, krivo mi je, grozno krivo, da me doveo u položaj dugovanja sume, koju bih samo perom mogao odraditi. Jedan »interview« moj sa Košutom taj plahoviti šljivar nije samo uvrstio, nego ga ni Hrv. Pravu — kako sam to molio Xapulu, nije htio poslati. Gospoda kao da silom hoće imati materijalnog dokaza, da se u danom slučaju bace kamenom na moj karakter. Pa dobro.

Pjesmu Maćuhica dao si već, nadam se, Vukeliću. Stihovi, koje preko treće osobe poslah Štrosmajeru, čini se — izgubljeni su.

Tvoj

AGM

Ako Maćuhicu nisi već dao Smotri, molim da mi je vratiš — za reviziju.

470 (23) Pismo

Bd, 7. VIII. 07

Dragi Ogrizoviću,

Osoba, preko koje sam poslao 2 pjesme Štrosmaj. — koledaru, poslala ih je u Beč dami Cvetišić i ja sada ne mogu doći do tih stihova. Pošto je, kako mi javlja Dežmanova sestra, već odviše kasno da udju u taj kalendar, molim te da te stihove spasiš za Hrv. Smotru. U jednoj od tih pjesama je izražena zahvalnost Srbiji što mi dade azila.

Servus!

Tvoj

M.

Dragi Vanjo,

Primio sam i vraćam Miju, a Kosora pridržavam. Šimunić dakle neće: pisao mi je. Evo ti novih podataka za mene (da me barem ti razumiješ):

Ja fizički sasvim nalikujem djedu Grzi (Gergelju) Matošu, u Sremu i Bačkoj čuvenom meštru (učitelju), s kojim na ferije u 6. gimn. razredu obidjoh moju bunjevačku svojtu u Kačmaru (kod Sombora) i Plavni (kod Vukovara: ribe, močvarice, nazareni: tu mi je otac rođen). Gornji grad ga dobro pamti. Magjaron, ali svuda se kao školnik posvajao s popovima. Imao je i lijepog imetka — ali *berza!* U selima bačkim zvahu ga *Lelja* (»oj Leljo, le«). Od Sotina pa do Baje bio je najbolji pjevač, orguljaš, a seljaci ga gotovo obožavahu — kao i ja. »To je moj unuk« — govorao je magj. plebanušima. U »Nekad bilo...« napravio sam ga popom i bacio u Brezovicu, gdje mi »onkl« Pinterović bijaše župnik. Tamo sam cio razred znao pozvati na majales. Drugovi su me jako voljeli (i ja njih), bio sam grozan fakin i razbijač; dr Hondl, Boranić, inženir Birač (Mažuranićev unuk), Stipa Radić, Hades, Vlad. Vidrić i danas me nisu zaboravili kao ni ja njih. — Moj otac, jedan od najboljih hrv. učitelja, muzikalan kao i »dida« čitao mi u djetinjstvu Šekspira, Pavla i Virginiju, Homera (u Maret. prevodu). On je izvrstan pčelar i vrtlar, uređivao je Gospodarsko Pokušalište. Jedno vrijeme bijaše sa bratom Miše Kišpatića najludji ptičar u Zagrebu, i loveći s njime slavuje i švarcplatlje po zagr. Gori, Bukovcu, oko Save itd. upoznaoh svaki grm oko Z-ba, kamo mi čiču premjestiše prije mog sjećanja. On me naučio ljubiti drvo, ticu, mrave — pejzaž, prirodu, Hrvatsku. Na dane izbora bijaše kao ubijen i ja se zakleh, da neću biti beamter. Radio je kao mrav, zimi (»zornice« u crkvi), prije božića, od 6 s. izjutra do 9 s. u večer (pjevanje u obrt. školi, pa šegrtske škole). Ja i danas obožavam moje stare i računam srećom, da mi u teškim danima ne umriješe. I oca i majku sam imao, i imam ih danas, hvala Bogu (ako ga ima). Moja mamica je iz jako dobre familije, jedne od prvih u podravsčkoj Slavoniji. Djed moje mamice je čuven slavonski ekonomski pisac Schams, njegove knjige nalazim i tu u biblioteci. Apoteka u Našicama i današnja Pečićeva u Z-gbu bijaše Schamsova. Jedan mi je ujak Schams imućan trgovac u Beču, a drugi, bivši prvi srpski državni kemičar, danas vlastelin u Kaumbergu kod Beča i bečki hauzbežer, bijaše jedan od miljenika kralja Milana i prijatelj poslanika grofa Breya. Aristokrat, katoliker i ja ga nikad nisam pumpovo, prem me na mojim prolazima kroz lijepi Beč primio kao princa

i prčio se sa šriftštelerom okolnoj aristokraciji. Maminu sestru, tetku Gustiku, proasio je grof Ferd. Peačević i mamu je dobra grofica Gabrijela, mati banova, u Zgbu obišla. Kako je moj otac sasvim na babu, svoju majku, čistokrvnu Magjaricu, u meni pored švapske i bunjevačke ima mnogo, i odviše, lude magj. krvi. U našoj literaturi mi je najbliži potepuh i Banaćanin Dositije. Hrvat se u mojoj krvi mora mnogo natezati sa Michelom i Čikošem. Schamsi su starinom Holandezi. Ima i stari slikar Schams.

Prve žive dojmove primih u Jurjevskoj ulici, u kući preko puta od kapelice sv. Jurja (u širokom dvorištu). Tamo sam se na lijepom groblju igrao i imao susjedom crnog lava nad rakom srpanjskih mučenika. Tamo sam (kao Cromwell) pao u »mlaku« (baru) odakle me doniješe smrznutog mamacu, koja je nekako onda legla u krevet, bolujući, ležeći 2 godine i digavši se na — kljakama. Danas se ne vidi, da »šepesa«. U 5 godini ujeo me u dupe Miškatovićev pas. Ležao sam. Zato toliko mrzim magjaron-ske cucke. U 9. ili 10. godini padoh nauznak na kamenitom hodniku (stanovasmo sa Čačkovićevima u Amruševoj kući, 66 Duga ul.). Dobih zapaljenje mozga i malo te ne crkoh. U 14. god. doniješe me panduri na fijakeru krvavog i bez svijesti kući: potukli smo se na Savi.

U normalci me učitelj, pokojni Cugšvert, toliko volio, da sam ga zastupao kod svojih konškolaraca. U gimnaziji me najviše zanio Dukat, Broz i Janez. Janez me jedared pitao, što to gledam kroz oblok. »Štiglece na kostajnu.« I štigleci su mi ostali. Dru-govi me valjda po pokojnom dru Matòku zvahu Maćòk.

Kao svršeni šestoškolac odoh u Beč na veterinarsku školu, gdje morah prekinuti već prve godine studije radi nepravednog gubitka stipendija. Trebah naime iza 1. semestra položiti dva kolokvija, ali radi bolesti (micine) mogah položiti samo jedan. Ja i danas volim te studije i tamo sam zavolio i upoznao psa i konja. Dakako, mnogo sam muzicirao u Beču, družio se s konservatoristama Hugom Schamsom (mojim bratićem, danas kapelnikom) i Suchy-em, danas, kako čujem, profesorom praškog konservatorija i — divnom njegovom sestrom. Otac Suchy je bio regimencšuster kod dajčmajstera. Čelo sam učio u Z-bu kod Oertela, a dao mi je za to volje moj vršnjak i rođjak Štefl pl. Kugler, jedan od najboljih Popperovih djaka, umro u prvim dvadesetim godinama na pragu sigurnog triumfa, u Luganu (Švajcarska). Prvi su moji drugovi Radica Marković (sin poetov) i Dušan Birač (unuk Banov), davši mi već djetetom prilike doći u kontakt sa velikim Hrvatima. Na šetnje sa Markovićima oko Cmroka do vijeka ne zaboravih. Moj stari je bio Radici instruktor i učitelj. Treći moj nezaboravni drug je već u 3. razredu nor-

malke umro; dragi moj Egersdorfer, sin inžinirov (sestra mu je udata Fišer) i nećak magjaronov. Kao momče najviše sam se družio s Ivicom (pianistom) Tkalčićem i bratom mu Juricom (čelistom). Oni su sada u Parizu, gdje se, zbog kurava posvajjasma. Ivica je moj model u Camao. Njina sestra, »Dragica de Sades«, je odbijena Šreplova zaručnica, danas Mme Arpad Pečić (i s Pečićima sam drug od malih nogu). Kuća Tkalčić bijaše najmuzikalnija i jedna od najelegantnijih u Z-gbu. Ivan Krst. Tkalčić (»servus, fakini!«) je »Robičeku« (Ivici) i Jurici Trumbetašu striček. Kakav nos, Bože mili, njegov i Dervišev! Dragicu sam zavolio tek onda, kada je na putu iz B-da u München nadjoh kraj dobričine pronevjeritelja oca, gospodina Zvončeka nesrećnu i —

Iz B-da, gdje sam kao kvartetni diplomatski svirač imao pristupa u prve krugove, naročito diplomatske, upoznavši familiju Konstantinović (Lili K-ć je žena princa Mirka crnog.) morah pobjeći radi kritike, nepovoljne, o Hajduk Stanku Janka Veselinovića. Novine me ko šufta napadoše, prem je stvar izašla u Brank. Kolu i B-d me upravo bojkotovao. Izgubio sam i mjesto teaterčelista, novu godinu dočekah u ljetnom odijelu, bez ogrtača. Tu me prvi put spasi K. Hörmann, poslavši mi 300 kr. kao Nadin akonto.

U Münchenu sam se družio sa slikarom Koenom i drugima (imena ne znam) i sa sinom ministra predsjed. i stipendistom kralja Milana, Božom Nikolajevićem, »Cekanom«. U Ženevi — revolucionari, socijalist Plehanov, anarhist Majeovski, Lihtenštajn, ljubav sa blond kćerkom apotekara Bellia, divlje zaruke s jednom guvernantom njemačkih dvorova, odlazak sličan bijegu u Lamartineov Aix les Bains, povratak sličan bijegu sa Juricom Tkalčićem preko Rousseauovog Charmettes i Taineovog Annécy-jezera: prima nas studentica, gdja. Pavleković ko sestra, smrt Elizabete, teška zima u diskusijama sa filosofom i strasburž. bibliotekarom Kalischem, Norvežaninom Dörumom, agrarnim novinarom, Prusom Rudlowom, bolan flirt sa bogatom g—com Kristkijević, studenticom, Poljakinjom, pa dolazak u Pariz sa 1/2 franka, gdje me dočekuje brat Leo(nida) i Mekanec, koji odlaze iza 14 dana.

U Pariz stigoh koncem augusta 1899. Malo te ne umrem od glada. Stan u najloповskijem kraju radničkog Saint-Antoinea, kurve i »macro-i« (štricike), kruh jedared dnevno, zima, blijede lampe u magli beskraјne, beskraјne ulice. Samoća halucinacije, »Samotna noć«. I dodje Hörmann i spasi me po drugi put. Napravi me vrstom sekretara bosam. paviljona, pribavi mi od ministarstva trgovine kartu — svuda fraј ulazak! — i ja se bacim per Kopf u život, u studije. Flirt sa lijepom Tátom (Savkom Jelić) veziljom paviljona u divnom nar. ruhu, pozivi na najselektivnije izložbene zabave, svakodnevno studiranje i kompariranje u Grand-

Palais-u cijelog modernog i najmodernijeg slikarstva, penjanje na Eiffelov toranj svakog dana, upoznavanje sa vascijelim novinarskim i elegantnim Parizom od Cléo de Mérode, plesačice u Cambodž-paviljonu pa do genijalnog feljtoniste Jeana Lorraina i čuvenog reportera Blowitza. Toga nezaboravnog ljeta kada najviše vidjeh, osjetih i naučih, uglavih pobratimstvo sa karikaturistom Rouveyreom, o kojemu je nedavno arbiter Lutetiae elegantiarum, Grof Montesquiou-Fézensac, pjesnik, u uvodnom Figaru pisao kao o jednom od najboljih franc. karikaturista. Quartier Latin ga smatraše mojom ženom. On me uveo u tajne moderne plast. tehnike i osjećanja, on i naš nezaboravni i iskreni Gublin nam je razjasnio tajne impresionizma itd. Diskusije o japanskoj i akademskoj »liniji«, studiranje Louvrea i Luxembourga (muzej stari i moderni), »rigolade« sa kokotama i modelima u kaba-rejima, gdje pjevaju i recituju svoje stvari Jehan Rictus, Montoya i Galipaux. Koncerti u kafani Rouge, u Scola Cantorum, vizite u Rodinovom atelieru i soareje kod slikarice Božnjanske, kipar Biegas, pjevanje i gitara kod Duparca, nećaka slavnog Henri de Grouxa, slušanje, kako nam Golberg čita svog Uskrsnulo Lazara, posjećivanje kazališta, Durandove slikarske trgovine, gdje padamo u ekstazu pred Cézanneovom kičicom kao u ulici Bonaparte pred nacrtima velikog Toulouse-Lautreca. Do ponoći Quartier Latin, od ponoći Montmartre. Radio sam u modernističkom l'Oeuvre d'Art international, sa slikarom Hawkinsom, pjesnicima Payenom i Jacobowskim, talijan. esejistom Canudom, pod simpatičnom egidom Paul-Adama. Upoznao sam se s velikim epigramskim pamfletistom Lovrom Tailhadeom, pariskim Aristofanom i sjedio za istim stolom sa čokolada-kaputom pjesnika Moréasa. Ručavao sam kod Championa, sina posljednika akademijske antikvarnice, u kojoj provede mladost Anatol France, bio sam ulični susjed velikog Berthelota i sobni susjed tamnih tipova. I taj Champion, Barrèsov poznanik, danas je već čuven i figurira u uvodu posljednje fine Barrèsove knjige. Jedared je pariski »voyou« (lopov) na mene pucao, drugi put me u prisutnosti »pojeta« Jovana Dučića oborio o tle, treći put sam u velikoj bitci na boulevard Saint-Michelu dobio takav dokaz superiornosti »savate«, franc. načina boksanja (nogom), da malo te mi ne ode lijeva cjevanica te odležah oko 2 mjeseca u neplaćenju »garniranoj« sobi. Pa onda šetnja među antikvarima na »keju«, imitiranje Balzacovog noćnog rada, lektire u Nar. Bibl. i studije gravira u »cabinet d'Estampes...«, šetnje u divnom Luxembourg-parku sa sveskom Verlainea, dok blizu mene slikar de la Gandara slika mramor i cvijeće u srebrnoj prašini zraka, praha, života, nerveze, u srebrnom puderu paradoksalnog tog Pariza!

I dodje sitost, nervoza, nostalgija za drvećem, ladanjem, prirodnim životom, krezubost, godine i vječno, vječno pitanje: — Kakav rezon ima tvoj život, kakvu vjeru, kakav zadatak! Hrvatska postade filozofskim i moralnim zaključkom mog Pariza i tu mi se, u gadu, jadu, nadljudskom naporu i izmrcvarenosti Domovina ukaza u prilici jedne nevine, čestite hrvatske djevojke, pametne i vjerne.

Odoh u Bd. Borbe, polemike — ostalo znaš. Led sam probio i tu, jer me baš danas poznati dr Cvijić preko jednog profesora moli, da me dovede k njemu.

Ma šta se govorilo, ja nisam nikada dirnuo djevice, nikad nisam »živio« sa ženom, nikad nisam javno lagao i nikad se nisam iznevjerio načelu. Prem dobar Hrvat, ja sam jedini demonstrirao među gomilom srp. i bugarskih djaka kod predavanja rektora atenskog universiteta, riskirao sam jedine hlače i bio sam izbačen, kako je to konstatovao Figaro. Uvijek sam prirodni branilac *victae causae* i najviše zato sam branio Franka. Ako u tome gledaju teleće glave furtimaštvo, prosto im bilo. Kakav bi ja pisac bio, da — pored mojih duhom prijatelja — ne računam na — budućnost, na sud nove i kulturne, nedogmatične i kritične generacije? Zar naši »pozitiviste« ne vide, da su grozno, grozno dogmatični?

Mnogo, a malo sam ti povjerio. Po mojoj filozofiji ja sam kritik, ergo skeptik, više u grčkom i franc. (Montaigneovom) no njemačkom (Kantovom) smislu. Od novelista najviše volim genij Počov, zatim superiornu, konciznu tačnost Mériméeovu i prirodnost Maupassantove satire. Od romanopisaca najviše mi veli Balzac, najviše me potresa Dostojevski, Nietzschea više volim kao problem no kao pisca, a Renanova elegancija mi je katkada odviše monotona i »bez muda«. Goethe bi bio još najbolji učitelj, da je više pisao o društvu no o prirodnim pojavama. I t. d. Do danas je Montaigne najmiliji moj autor, prem ga nemam među momentanim knjigama. Nikad nemam u blizini što milujem, nikad.

Šaljem opet stihove za Smotru.

Tamo, gdje — zbog izbjegavanja da se opetuje riječ maćuhica, napisah maćehica, neka tako ostane. Dok ja ne ispravljam Xapuline tekstove, neka me ostavi sa mojim pogrješkama.

Pisah ti toliko, da me razumiješ. A ko shvata, taj ne »hvali«.

Tvoj

Gustav.

O Zoli ne pisah, jer o tome može pisati svaki osel i jer Zola danas samo vole može zanimati.

[OGRIZOVIC — MATOŠU, razglednica]

P. n. gospodin / A. G. Matoš / u Beogradu / Kosovska 43.

Plitvice 17. VIII. 1907.

Dragi M.,

Iljep Ti pozdrav odovud. Prije Ti se nisam mogao javiti, jer sam bio zabavljen s — Tobom, čim pročitaš Smotru, javi mi, nisam li gdje prekoračio diskreciju i mogu li onako nastaviti. /Bit će još 2 nastavka/. Vratit ću se oko 22. Vidjet ćeš kako sam zgodno Tvoje šlagere neke predrobio i zamotao u svoje. Drugi put više.

Tvoj
Ogrizović

[OGRIZOVIC — MATOŠU, pismo]

Zavalje pod Plješivicom, blizu Bihaća 19. VIII. 1907.

Dragi Matošu,

ovdje, gdje sam djetetom bio, htio sam mirno vraćati svoje najljepše uspomene. Mirno da — ali me dočekala dva pisma Vukelićeva. U prvom mi šalje Tvoj list. »Budimo složni, budimo prijatelji, ne brbljajmo pred protivnicima itd.« — a u drugom Tvoja izjava u »Novostima«: »ni on, kao ni najbolji moji prijatelji, nije podigao itd.«

Apstrahirajući od toga, što si nas blamirao s tom najnovijom »evolucijom«, i izvrgao smijehu onih, koji će se Tebi najviše smijati šiljući Ti predujam /do česa si u ostalom mogao posve, posve mirnim putem doći t. j. poslavši naprosto koju radnju u Savr./, apstrahirajući od toga, što Ti pravi »hec« pisati u tri lista /Smotru, Glas i Savr./, pošto valja da smatraš sve komedijom pa i tu našu prostitutsku literarnu borbu — apstrahirajući od toga svega, ali Ti si učinio grijeh protiv prijateljstva. Ili si u neubrojivu »stanju« napisao onu izjavu, ili nas hoćeš držati benama, pače još više. Uvjeravaš nas o prijateljstvu, animiraš nas za borbu, ustrajnost i šta ja znam, a u isti mah slabiš, teško stečenu poziciju. To Ti u ostalom sve dobro znaš, pa Ti valjda ovake senzacije — koje već i nisu senzacije /jer ljudi su se na to privikli od Tebe/ — prave privatni »vergnügen«. Imaš »konačno« i pravo, ali mi se buzorirati ne damo, jer granicu si u istinu prekoračio još k tome iza ledja /kao prava buzorancija/. Vukelić mi piše upravo bijesan list, i pojmim ga. Poštenjak je on, ako Ti možda i držiš, da je poštenje i »genijalnost« u obratnom razmjerju, pa Ti na račun toga i griješiš. Sada izvoli dalje: u posjedu si naših pisama, pa navaljaj otvoreno; učinit ćeš im uslugu. Koliki su me odvrćali, da ti se ne povjeravam — ali ja sam svejedno to činio i branio Te svagdje. Boli me stoga najviše, što veliš, da se ni najbolji prijatelji nisu zauzeli za Te. Ja sam se onom prilikom u odboru popravdao

zbog Tebe sa Miletićem, istupio sam iz redakcije Savr., prestao za nj pisati — što sam mogao više?! — Ovo u istinu nisam zaslužio u času, kad pišem o Tebi. U ostalom nemoj misliti, da će ovo što utjecati na moje »nastavke«; ja ću ih istim zanosom pisati dalje, uza sva Tvoja nova »uvjerenja« o stanovitim ljudima. Ne žalim, što sam Ti se povjeravao, ne ću žaliti ni ako iz tih povjeravanja načiniš kapital i aranžiraš navalu na me — ali Te uvjeravam, dragi Gustl, da ću uza svu svoju pišivu poziciju — kao profesor i čovjek obitelji — parirati Tvoje navale. Nije ovo grožnja već otvorena, iskrena riječ.

Teško mi je, jako teško. Ovo Ti pišem u prvoj navali srdžbe i tuge, pa tako i čitaj. Kako sam lijepo sebi predstavljao našu borbu ove zime protiv jedne struje (Livadić — Dežman), druge /»Novonadaša« Marjanović i dr. — koji će svoje prve radove iz N. nade izdati u posebnoj knjizi!/, protiv Matice /kao i dosad/ — bili bi svoji, *slobodni*, kao što si podcrtao, a Ti ovako izišao, baš kao da sam slutio pokliknuvši onda: ne ostavi nas! Tko od njih ne će reći, da si *to za novac, učinio*. No, želio bih, da slušaš te razgovore u kavani Bauer, te komentare! A istom ona porugljiva pitanja, s kojima će *nas susretati*

472 (25) Pismo

22. VIII. 07

Dragi Milane,

Čitao sam Hrv. Smotru i hvala ti. List je odista sve bolji i taj uspjeh je izvediv samo u slozi, koja ne smije »isključivati« najveću našu slobodu, uzajamnu kritiku i otvorenost. U tom broju dobri su čak i coupleti, koje je, čini mi se, inspirirala slična i neštampana moja stvar proti Wenzelidesu. Šteta što Vukelić nema toliko talenta koliko — karaktera.

Stari plamen je vrlo znamenita pojava i vrlo me zanima ko joj je autor. U Ljubi Iviću rođen nam je nov i vrlo dobar pjesnik. U Selu na polasku ima izvrsnih strofa, i što je najčudnovatije, tehnika, forma je izvrsna.

Premda je tvoja studija preneglo radjena, u glavnome je tačna i »sintetična«. Bila bi dakako mnogo tačnija, da ti je još poznatija moja evolucija spoljašnja i unutrašnja. Ti me još sasvim ne poznaš. Veliš, da nisam pisao o Zoli, a ja sam pisao o Zoli i Élémiru Bourges-u /Nar. Nov./. Richepin je nama u Parizu bio »drečeći« pjesnik srednje ruke, plitki Büchner u stihovima, Rosstand je tipičan franc. Begović — reklama, šarenilo, fraza, enfin klasična pjesnička kabotinaža. Mistifikacija, tobožnje imitiranje precioznog, hvalisavog stila hvalisavih mušketara, a de facto metanje vlastite nemoći u usta frazerske periode u oči velikog, stilskog vijeka Louis XIV. Vi mene svi ne razumijete, jer ne poz-

nate dosta Francuze, t.j. jer ih poznate iz druge ruke. Rostandu napraviše reklamu za inat I b s e n u i H. Becqueu, akademici i prijatelji reakcije, na trošak Gloire-a /slave/ i »tradicije«.

Ti me zoveš romantikom i to znači sprdati se sa mnom. Ono, što vi zovete u Zagrebu romantikom, to su popovske simpatije, Viktor Hugovo kazalište /Quasimodo/, srednji vijek i t. d., u kratko ono, što je blamiralo romantiku u Njemačkoj. Romantika ima svoj politički i religiozni c r e d o, taj credo je sasvim glup i zalupan, i zato se Stendhal ruga Châteaubriandu, Heine — Hugu, Baudelaire Mussetu. Jest, ja sam romantik po mom poštovanju n a š e, poganske npr. pjesme, po mom subjektivnom realizmu /poznatom i u Ibsenovom teatru/, po mom osjećanju sv. Pisma i teatralno-muzikalnog momenta, artističnog momenta u crkvenim obredima i poeziji, ali moj individualizam, realizam, naturizam — sve je to bliže Goetheu, R o u s s e a u-u i onima, koji kao Flaubert, Mérimée i Nietzsche poštuju prošlost zbog historijsko kritične pouke, i zbog A t e n e i R i m a /poganskog/. Crkva i vjera su meni lijepo sredstvo za sasvim poganske senzacije. Moji »junaci« redovno umiru, jer ja — ostajem živ, umiru kao simboli mojih proljeća i pokojnih jeseni. Dobro si shvatio nit moje pripovjedačke metode: realne, moje, kontrolisane senzacije, realizovane u sasvim realnim, dobro opserviranim ljudima, a da bude senzacija što veća i jača, roman je stisnut u što užu mider /da curi krv/, a monotonija psihološkog doživljaja, da što jače frapira i djeluje, smještena je u što dramatičnije, drastičnije, bizarnije, enervantnije kombinacije, jer — sve se događa, a čita se samo što je »nevjerovatno«, dakle r i j e t k o. Običnu senzaciju rarificirati, kristalizirati — »eto afere«, eto mog literar. postupka, na koji dodjoh kao gimnazijalac u M o ć i s a v j e s t i sasvim spontano, našavši tek kasnije analognu metodu kod Poëa, Mériméea i našeg Kovačića, kojega mi je tek Krnic otkrio. Zato moje stvari nisu »torza« — naprotiv. U Mišu mi je bio model, štroman neki medicinar, danas stara kuća u Beču, Emil Lampe. Miš je historija fikse ideje, svršavajući u ludilu, zamjenjujući radi sasvim spoljne analogije čovjeka sa životinjom. Miš je simbol gadne, zajebatorske, noćne i pogane nečiste savjesti, koja ubija istim oružjem, kojom ju hoćemo ubijati. Papagaj u Camau je simbol onog tamnog, dušmanskog u stvarima i životinjama, ubijajući, izdajući nas u najjačim našim časovima. I g l a s t o č e l j a d e je povijest duše, koju u najvećem ljubavnom, životnom zanosu povuče ponor smrti, na kojoj počivamo, ubija kuriozite — »Poznati, poznati« ... *Kip domovine* je satira, u kojoj je sva naša nacija, u kojoj je cijela Hrvatska personificirana u tvrdozglavoj — klepetuši, koja umire od običnog husarskog skoka i t. d. Da danas pišem neke od tih priča, bile bi jednostavnije, prostije. No i kroz

tu strahotu možda se osjeća malo moqueurskog tona /n. pr. ono pseto u Božićnoj priči/. — Zaboravih ti reći, da mi je osim Montaignea najdraža knjiga *Tristan Shandy*. Ja sam od rođenja vrlo zdrav, optimista i grozote u mojim pričama su više posljedice mog momentano tragičnog života no mog tragičnog temperamenta. Tragično je kod mene, da sam rođen smijač; smijeh mi je, naročito u Hrv., više škodio od — plača.

Usporedjivahu me, čujem, sa Cankarom. Nedavno sam /u srp. prevodu/ čitao *Vinjete* i ja, iskreno ti velim, ni jedne ne bih počastio mojim potpisom. U savremenoj Europi najviše volim M. Barrèsa, branitelja franc. nacionalizma, inkarnirane duše Lotaringije, »bedema proti barbarima« i — Knuta Hamsuna, kod kojega u romanu *Glad nadjoh* motive moje *Božićne priče*, srodnu želju za pustolovinom, velikom ljubavlju, velikom prirodom i velikim mirom. Ako je u njemu duša norveških vikinga, ja — osjećam u sebi krv naših hajduka /»literaran bandit«/ i grabancijaša.

Momentano sam umoran, pun žuči kao krezuba baba i najvolio bih dobiti, premda bez srećke, hauptrefer, da se oženim i udjem u zasluženu penziju mirnog, običnog, slatkog života, spremajući se ozbiljno za moj posljednji udarac, za — prvo moje dijete, za kanonika, majku mu njeg... Pardon!

Tvoj
G.

Imena, molim te, kao »I. T.« ne spominji. I meni je teško izlaziti inkognito gol, kao kurva.

Tu je Beiošević, traži službu: veseljak, jager, živa zagreb. — hrv. kronika.

[OGRIZOVIĆ — MATOŠU, pismo]

[Zagreb, kolovoz 1907.]

Dragi moj Gustl,

još ni jedan list Tvoj nisam sladje čitao što onaj posljednji — zapravo pretposljednji, onaj veliki. Po gotovu mi je dobro došao, kad Te — »studiram«. Tvoja gospodjica bila je tako ljubezna i poslala mi Iverje, Novo Iverje i Oglede. Znaš li, da ja Iverja nikad nisam čitao do sada? A ipak koliko je Tebe u njem! Onaj »Miš«, pa »Negda bilo...«, o boga Ti! U jedno popodne sve sam prošao. /Dà, pa »pereci« — onaj konj i konjanik!/. Novo iverje čitam drugi put. Prvi put sam ga prebirao u čekaonici /slatkih li uspomena!/ dra Mašeka liječeći triper. »Oglede« takodjer, dok su u novinama izlazili. Zbilja, Ti mi neprestano pišeš o Ogledima, a valjda misliš reći Vidike. Drago mi je jako, da si mi se otkrio, pa da po tom izdjem svoju

— recimo takodjer — impresiju o Tebi. Premda ne bih se, mislim, blamirao, jer i ja sam Te htio promotriti samo kao artistu, zapravo glazbenika. A vidiš li Mayera? Putem ću opaliti i ove »rad«-nike i »rad«-ice i nas »rad«-ine /ovaj vic ide na raboš Tvoje lektire/ i sve te socijalne i tendencijozne pisce, za koje lome koplja Marjanović, pa i isti Jandra. Taj Mijo M. veli Ti čisto jasno da ti se mozag u tudjini ucrvao i da ćeš poluditi kao Kovačić. Kako se može ovako neliterarno pisati o literatu? Još će hrv. literat morati ići kopati krumpire! /Podlistke mi ove, ako ikako možeš — premda to ne običaješ — pošalji natrag, jer sam ih mučno dobio i »uz povrat«, dakako nakon što »proučiš« toga inače posve nepoznatoga gospodina/. Uopće mi makar na karti javi, da si ovo sve primio, jer, kako vidiš, nisam preporučio. Naime drugo: to je Kosor, ne više Kosor-Gorki već Kosor-Andrejev, kako ćeš se uvjeriti. Ali, kuglat ćeš se. Za trbuh ćeš se držati. Ja na onom mjestu, gdje se taj nekadanji općinski pisar razgovara u gori s Bogom — tu sam se naglas stao smijati. Pa ono, kad plod, sjeme svoje hoće da uspe u curu, pa da tako ideje presadi. Ne vidiš li u daljini kako se ti najnoviji fiziolozi — psiholozi — Kosor i Majer — sastaju! /Sjeti se onoga mozga i ovoga sjemena! — Dakle ova pošiljka nije »ohne« ... i bez saveza. Izrezao sam te »umiruće ideje«, da se malo delektiraš, jer nisam Te mogao lišiti te zabave. /Nisu mislim svi brojevi, jedan ili dva fale, ali možeš ga i ovako čitati, pače i bez reda, otraga ko i »spređa«. — Žao mi Te zbog Pisačića. Ali on je tuluman, koji će medjutim već doći k sebi. Koliko se puta posvadio s ovima u redakciji, pa opet dočekao kao da nije ništa ni bilo! Za [.....] bio sam već dvaputa u [.....], ali njegov »literarni« [.....] [.....] — inače švindler — »drugi«, da oni ne mogu to primiti, gdje se drugi ljudi psuju itd; tu razlozi ne pomažu. /Piši možda opet Kleinu/. Maćuhica /bolje, to jest starinske nego li Maćehica/ je u Vukelića, s ispravljenim »al« u »no«. — Tvoja najfinija, mislim najfinije izradjena stvarca, kao pelud. Piši mi, brate, još što, prije nego li počnem pisati, a to *odmah*, jer u ponedjeljak već idem u Senj na 8 dana, a s koledarom imam još uvijek posla. Htio bih name još, da znam, koji su ti u noveli ako ne uzori, a ono najmiliji autori? I jesu li dosta ove četiri knjige za Te? /Ja sam gotovo sve Tvoje stvari čitao po Nadi, Vijencu itd., ali se sjeti, ako što nije u te četiri knjige, a ipak do tog držiš/. Da nije vrijeme tako kratko i zapremljeno, sjeo bih ja i jače se s tim pozabavio, ali ovako!

Arsena pograbio Dürr, u kavani za onu pisaniju, a mali ga drhćući molio za oproštenje. Nego, pusti ga k vragu! /Zgodno si ga i u Glasul/

Dragi Milane,

Dakle — i naprednjaci sada bacaju napolje gigerla Cinteka, premda je Cintek bio najbolji njihov tip, pa su me njega radi titulirali Argusom, i huljom. Špajski ljudi. I pred tom govornarijom je još lane sve drhtalo u Hrvatskoj — naročito mladi »ljudi«. Biti Hrvat je odista grozna dužnost, olakšana samo tom okolovštinom, što je još gore — biti Srbin.

Ne znam, bijah li dosta jasan u mojim literarnim priznanjima. Nisam katolik, ali nisam ćorav za usluge, koje bi nam i danas popovi mogli činiti u nacional. pogledu. Nisam katolik, ali sam prije katolik no protestant ili vlah. Katolicizam je jedini baštinik poganstva i mi katolici bi danas bili pogani, da nije bilo svinje Luter a i svinje Lojole sa svojim reformacijama. Pa i danas je katolicizam *najljepša* vjera. Naprednjački teoci prave reklamu pravoslavlju, daleko netolerantnijem i zasukanijem. Gdje je hrv. s v. Sava? Gdje je hrvatska »slava« /krsno ime/? Što je vlahe kod nas diglo, ako ne pravoslavni ultramontanizam i klerikalizam? Danas se koriste »naprednim« radikalnim idejama, a dok slave sv. Savu usred Zagr. i izlaze iz koalicije zbog r a d i k a l n o g patrijara, nama čak Štrosmajera nabijaju na nos. Složili su se sa Sultanom u Macedoniji i Bosni, a nas kore radi Stadlera. — Madona je divna, božanska stvar: Venus Urania i istodobno srce sa 7 mačeva. Ako je katolicizam danas zastario, nije bio prije. Spisi protestantskih historika srednjeg vijeka su švapski, glupi pamfleti. Crkva je te teutonske požderuhe napravila ljudima, Crkva sa latinskom, rimskom svojom organizacijom i kulturom. Isukrst, dobričina, spasao je jezgro sokratizma i ono što se još dalo spasiti od grčke mitologije u invaziji Mitre i pasoglavih egipatskih demona. Katedrala je puna k i p o v a, ima puno karikatura i životinja — panteizma, — panteizma Bonaventure /mističnog panteizma/ i poezije sv. Franje Asiškog. Pa onda Djevica Orleanska, pa chevalier! Biti pečen za svoje uvjerenje — kult najveće energije, kult duše i najvećeg individualizma u Tebaidi /sv. Antonije/ i u feudalnom zamku. Pa Roland, Dante i simbolizam, trubaduri i — narodna pjesma! Dobro je švaba Luter, vjerujući u V r a g a, opazio tu i k o n o m a n i j u, plastiku i muzikalnost, taj artizam i pogansku žicu katolicizma i zato ga je i pokvario svojom reformacijom /: protureformacijom/. — Danas je katolicizam kšeft i politika, roba za izvoz u Aziju i Ameriku, ali to ne smeta, da su Pasteur, Canchy, Verlaine, Fogazzaro, Bourget, Strindberg, Huysmans u mnogome katolici, da je katoli-

kinja i kraljica Natalija, kao i famiglia Voinovich, da je katolicizam izvrsno sredstvo za moralizovanje onih masa, koje su još, kao naši seljaci, nezrele za shvatanje višeg morala — morala g.g. Supila i Babića-Gj-ga... Koliko je pak Crkva učinila za Irce, Poljake — pa i za naše »reliquiae« u grozno tursko doba, nije mnogo, ali je više od — pravoslavnih usluga. Pljuvati na katolicizam znači pljuvati na — fakta, na historiju i na — hrvatsku historiju, znači biti intolerantan, a ja to nisam ni onda, kada je riječ o papi Ivanu I. Lorcovicusu. Ono pak, što je u katolicizmu veliko — kult duše, kult samog sebe, to je vječno kao Petrova pećina i moderno kao Tolstoj, Dostojevski i Ibsen, koji n.pr. sa Norom veli: ako imaš i muža i djecu, idi za — sobom, kao prve kršćanke. Ja se s tim ne slažem, ja bi Noru kamišem /da sam joj muž/ — ali — stvar nije glupa, a to je glavno. — Još nješto. Pisali su i pišu, da nemam karaktera. Valjda zato, jer me oni, kao niko dosele, nije mogo kupiti. Dakako, moj karakter nije karakter Begovića, Tresića, Sirovatke, Vildera, Babića i t. d.

Tvoj M-š.

474 (27) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / 16 Kukovićeva ul.

26. VIII. 07

Dragi prijatelju,

Pošto mi prijatelj Vukelić nikako ne odgovara na ova moja urgentna pitanja /osobito na prvo/, pitam ga preko tebe: 1./što je učinio kod Pisačića, kojega je krivo o mom pismu, krivo i samovlasno, informirao; 2./ kakva sudbina je zadesila moj odgovor Arsenu i moj članak o putujućim glumcima; što je s Morom, za koju se takodjer bojim, da ju taj prestrogi moj sudija ne baci u koš — kao i ostalo.

Tvoj

AGM

Gospodin / Dr Milan Ogrizović, profesor / Zagreb / 16 Kuković ul.

30. VIII. 07

Dragi Milane,

Ako ikako možeš, reci, molim te, Krausu, neka mi plati, jer mi treba novaca. Pisao sam mu, ali do danas ne primih odgovora. To je odista bruka, da ja kao Hrvat moram moljakati svoju zaslugu od hrvat. listova!

Tvoj

G.

Dosele imam u Novostima 348 štamp. redaka

476 (29) Pismo

... je Kraus za taj portrait i dopise platio! Sirovatka, Wilderi i Supili bljuju, da sam egoist, da pišem za novac. Skerlić, Grol /beogr. dopisnik Obzora!/, Odjek i beogr. Dnev. List danomice preko godinu dana tvrde, da spadam u lumpenproleterijat, da sam r o b i j a š, bez gradj. časti. Lani me samostalci zamalo ne protjeraše iz Srbije, a na ulici često čuh za mnom šapat: »špijun, špijun«. Za ovo 13 god. imao sam, hvala Hermanu, samo za vrijeme Izložbe osiguranu egzistenciju. Za Slobodnu Reč, došavši umoran iz Pariza, radio sam s v a k i d a n o s i m garniranja po jedan o r i g i n a l f e l j t o n za 80 fran. mjeseč. Pašićeva Samouprava mi za 2 o r i g i n a l n a nedjeljna feljtona plaćala — 55—60 fran. i cio protivnički B-d vikaše: dispozicioni fond! I pored toga, ja sam uvijek nosio čistu košulju, bio sam gospodin i ostao sam ono što bijah dečkom — stekliš. Najvećma me zabolio moj odnos prema Hrvat. dva puta. 1./ U Parizu, gdje se Tresić šepirio a Sirovatka primao preko doktora Gamulina napoleonore kao mučenik, obećavajući mi svoju protekciju u Hrv. i plaćajući mi kafe /I malo starog svog veša mi velikan ostavio/. 2/ U Beogradu, na jugoslav. banketu kod Kolarca prigodom Petrovog krunisanja. Tu su držali govorancije Tucić, Gjalski, Nikolić, Tresić sjedeći sa Vidrićem etc. kod počasnog k n j i ž e v n i č k o g stola. Ja sam bio skutren medju djacima i kada htjedoh govoriti, jedan od Srp. Knj. Glasnika, skerlićevac, oduze mi riječ. Nijedan Hrvat nije protestirao. Stidjeli su se mene, kao ja što se danas njih stidim... Ako mi danas i opet namiguju, biva jer me ne mogahu uništiti, ubiti, upropastiti.

Ti znaš, kako se držahu lani te pizde u mojoj Savremenik-aferi. Ja sam im bio za polit. glasnik, a danas je njihov glasnik moralni i umni Lunaček.

Da, to su artisti, žongleri — moja umjetnost nije njihova. Znaš sam, da me ne vole, ali sada znam, da ne znaju ni mrzjeti.

Kako vidiš, ja sam skeptik i kad je govor o hrv. književnicima. Ako je pak tvoj zanos za mene iskren, iskreno je tu samo ono, što misliš da si ti sam. Sebe dakle izdaješ, brbljajući na moj trošak.

Tvoj
M.

Molim Vukelića, da se žuri sa štampanjem mojih stvari. Otjerat će me tako bržim štamparijama.

O Srbima sam pisao i sa Srbima radio prije naprednjaka.

Tvoja karikatura je izvrsna. Smotra je dobra.

[OGRIZOVIC — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 4. IX. 1907.

Dragi Gustl!

Ovaj je list imao biti napisan još u subotu, a eto je danas već srijeda. Nikada mi ne ide onako, kako hoću. Tako i »nastavak« o artisti izišao i opet pod pritiskom žurbe i »kilavo«, no zato svršetak bit će moj i, nadam se, dobar. Kanim još govoriti o kompoziciji Tvojih novela, najviše pak o *humoru i stilu*, po čem jesi sve, što jesi. Prije svega »zrihtati« ću tvoj *credo* prema onom, što sam najavio i posluživši se i opet Tvojim listovima. Tom prilikom osvrnut ću se još potanje na *Ogleda*, iz kojih sam najviše naučio, i *Vidike*. Kako rekoh, ufam se zaokružiti lijepo — ispravivši putem ono o romantici, kako ja mislim —, da budeš ipak zadovoljan... Oprosti, što sam Te ovdje (sad, drugi put) ogolio i okrao. Druga nije. »Konačno« ne radi se o tom, da Ti od mene čuješ moje mišljenje, ne radi se uopće o kakvom potpunom studiju o Tebi — za to još uvijek ima vremena po Tvojoj smrtil — već o tom, da se jednom i o Tebi malo opširnije piše (premda nisi n. pr. ni Hrčić ni Samoborac) i onda, da Te neki ljudi od »publike« iz bliže upoznadu, oni, koji drže, da si baraba i da — kradeš žlice. A još »konačnije« ide ova pisanija na račun *inata*, da i mi možemo nekoga »savremenika suprotstaviti« njihovizijima tamo...

Zato Ti, dragi Giusti, ne idi aršinom francuskim po mojoj švapsko-horvatskoj derljaniji. Znam ja dobro, da mi fali pogled u onu literaturu, kojoj si ti čak i *kulise* vidio, pa bolje znaš od mene, šta je stvorila reklama, ili šta je izvrnula švapska kritika /iz narodnosnog inata/ po kojoj ja uopće doznajem, što doznajem. Rostanda i Richepina n. pr.

doznah i naučih bolje istom s naše pozornice. Nije mi se »gehrock« Rostandov svidio kao ni Rampaguetin, ali me je ugodno draškao njegov smiješak na romantiku staru /Romantični ljudi i Cyrano/, a i ona topla, ljudska žila ispod toga smiješka, onaj uzdah za tom dobom. Ja govorim o profinjenoj romantici, koja je za mene jedina poezija, kojoj si i ti svećenik /ili ministrant/ — kao i Heine — ma da se na me središ zbog toga. Ili se onda ne razumijemo i ne možemo složiti u pojmu romantike, — one romantike, kojoj je n. pr. simbolistika rođena kći ili, recimo, grana. — A Richepin mi ostade nezaboravan poslije Don Quijota, o kom ima na vlas ono lijepo, »toplo« mišljenje kao i Ti. Njegov don A. došavši k svijesti, na samrti, žali za onom dobom lijepih laži /isto napokon, što i Ibsenova Lebenslüge/ i opet zapada u snatrenje, dok Sancho nad njim plače. — No sve je to moje znanje o Francuzima sporadično i nesustavno i kroz desetu ruku, ali se ufam da ću u godinu dana kao što sam talijansku tako i francusku gramatiku savladati u toliko, da uzmognem čitati francuski, što sam negda, u gimnaziji i mogao. Ta eto Ti mojih, hvala Bogu, stupova kritičnih: Taine, Brandes i novija generacija, većinom berlinskih, Židova /kao što je i gospon Brandais Židov/; a s druge strane u filozofiji stari Grci nešto Neoplatonici, Schopenhauer i u novije doba Nietzsche, To je sustavno, — sva mi je druga lektira /osim domaćih djela, koja sam valjda sva pročitao/ — onako zbog reda. Ti imaš veliku prednost, što si putnik, što si mogao biti svjetovan za najljepše stvari /kao ja od Tebe/ i odmah ih pročitao, što si stariji /zbilja, koliko si star?/ i što nemaš službe i familije, koje odnose isto toliko koliko spavanje. Što mi dakle preostane za »naobrazbu« i još k tomu u Zagrebu?

Molim Te dakle i u buduće za koju informaciju, premda već dosad imam dosta gradiva. Ne će Te valjda smetati, što se Tvojim »perjem« kitim. To ćeš Ti i onako kojom zgodom iznesti, kad se posvadimo. Ovo doduše u šali spominjem, premda se ne mogu oteti slutnji ili bolje misli, da bi se ipak moglo dogoditi »tako što.« Dakako: iz heca ili da pružiš još jednu crtu k svojoj literarnoj fizionomiji kojemu budućem literarnom historičaru. Jučer smo upravo razgovarali Jandra i ja o Tebi, i on kao »dosta oprezni« /Wenze./ toga je mišljenja, da Tebi valja pisati s »rezervom« jer da ćeš nam pisma »citirati« /— Pa i mi ćemo njegova — rekoh!/ Moram priznati, da sam i ja takav dosad bio, ali odsad mi je svejedno. Ne ću više imati dlake na jeziku. Otkad mi na onaj list iz Zavalja — koji je što sam dalje mislio, ipak bio žestok — otkad me nisi jače zašpotao, sad ću Ti svašta reći i pisati. Da, i otkad si rekao da ne budem ozbiljan. Tà, ja to i nisam. Ja sam u cijelom svom životu bio — Vanja, eto! /Sad ćeš me u Smotri vidjeti, a u kazališnom referatu razabrat ćeš, kako Tebe čovjek ne smije da mnogo čita, kao što sam ja ovo zadnje vrijeme/. Nije mi ozbiljan ni literarni, ni familijski život — ni žena ni sin —, što Tebi još jest; za tu sam iluziju siromašniji od Tebe. — A volim Te, jebem Ti sunce, to je glavno!

Bi li gdje »upleo«, da Te je Matica odbila? Bi li i to spomenuo, da kaniš u Rim? — Zašto se bojiš nekakovih upliva na Smotru? Mi smo potpuno samostalni. Arnolda trpimo. Čini nam »hec«, da on »stari Obzoraš« piše u starčevićansku reviju. Mi pak njemu pravimo uslugu,

jer on voli svoje »protivnike« srditi neprestanim pjevanjem. Sve te pjesme izdaje ove godine Matica. Mi njega, ne budu li valjale te pjesme možemo svejedno opaliti. Lovrenčević ne dodje ni blizu Smotre. Uopće: Lovrenčević i upliv! Milobar takodjer ne, pače ni Kršnjavi ništa, jer Vukelić ne da na se uplivati. Mi smo dosad neokaljani, pa taki hoćemo da i ostanemo. — Smotra je ljudima sve simpatičnija, opremom i raznolikošću sadržaja bolja od Savremenika. /*Tamo* se već neki bune, ako bi ti ipak što poslao! — Za »Stari plamen« sve se više propitkuju, a i jest sad nekud zanimljivije — i ako nešto naivan —, no redaktor šuti /a on zna šutiti bolje od mene/ ili odgovara dosjetkom X, pa X! /Čitaj iks pa iks!/. Tvoja se pjesmica općenito svidja sa svoje hladne suptilnosti, neki joj prebrčkavaju tobože Nikolićanski završetak. A zašto ne potpisa navalu na Kosora? Najprije stradao zbog nje Milčinović, kako Ti je i pisao, a onda ja. Kosor nam se grozio i batinama. Ne pozdravlja nas dakako. Ali tko da se Dalmatinca boji! /Iz »Pokreta« su ga davno izjurili, pošto ih je oglobio/. Adela M. je vidjela, kad sam Tebi pakovao one Nar. nov. — jer njezine su bile — pa su iz toga skombinirali, da si Ti, što sam ja »konačno« morao i potvrditi, premda mi nije Vukelić pravo htio reći. Medjutim svatko Te po stilu prepoznaje — premda si htio biti malo »neduhovit« — a samo to smeta, što si iznio baš ona smiješna mjesta i one argumente, što smo ih mi javno govorili, pa otale sva smetnja i gluposti. Jandri je naime najgore, što ga se smatra suradnikom Smotre, a on to ne bi htio, da se zna. *Dežman* se boji, da bi ova frakcija Marjanović—Milč.—Jelovšek—Dürr itd. prešla preko Smotre u Maticu, a onda bi oni ostali na rosi. Eto, to ti je! /Zbilja, ako hoćeš što poslati za Stross. Koledar — može biti i rasprava — pošalji na *Dežmana* — on nije takav! — ili na me. On je urednik i treba rukopisa što skorije!/

Tako, dragi Gustl, budi dobar i pametan. Naj se nikaj burkati! Piši mi onak »lepe i debele, kak i dosad«, a znaj, da Te »pozdravlja i lubi«

Tvoj

Milan

P. S. Pošalji što Kataliniću, predsjedniku Matice dalm., u Zadar. On je bio jučer tu i skuplja rukopise za Pavlinovićev almanak. Ne mora biti članak o Pavlinoviću. Može bit i o čem drugom. Ili pjesma kakova, novela itd. Baš nam priča, da je gospodar conte V. pronevjerio dolje nekih 32.000 kruna bolesničkoga /kakvoga li/ novca od siromaških dalmatinskih općina. Valja šutit, dok doznamo sve. Znamo mi to već mjesec, samo ne točno.

I opet pada silna kiša. Meni je najmilije pisati Tebi, kad pada kiša. Čuvaj se dakle kišljivih jesenskih dnevi.

Đa! Krausa gnjavih, dok mi ne reče, da Ti je jučer otpratio. Veli, da si trebao prije poslati račun! /Hm!/

Gospodin / dr Milan Ogrizović, profesor / Zagreb / 16 Kuković. ul.

Danas mi Andra ljutito i zapackano i otvoreno piše, da sam ja prvi žigosao anonimne napadaje kao ono u Smotri o Kosoru, kao da to nije kritika potkrijepljena citatima i kao da ne odgovaramo za nju nas dvojica. Time što si bio indiskretan, ti si tu solidarnost vrlo, vrlo kompromitovao i meni dao povoda, da u nju sumnjam i onda, kada sam i iza te male nelojalnosti spreman pisati za Smotrin listak onako, kako i gospoda pišu u Savrem. itd: anonimno, s tom klauzulom, da odsele odaješ samo svoje, a ne i tudje, naročito redakcijske tajne. Pozdravi tvoje kod kuće

[Bez potpisa]

[P. ž.: Beograd, 5. IX. 1907.]

Nažalost, 6. IX. 07

Dragi Vanja,

Bilo kako mu drago, nije lijepo, što brbljaš i tamo, gdje te slušaju »oprezne« uši. No svejedno. I plačljiva Adelina je faše. Napisah bo šaljivu kartu nepoznatom mi korektoru Novosti, koji je medju inim štampao Bijedni Joriče — Biedni J o v i c e. I zato se Adah srdi na mene. Njen čoeck mi predbacuje da pišem anonimno i napadaje, dok ono niti je anonimno ni napadaj. Ono je kritika, brza kritika, a anonimna nije zato, jer nisam anoniman ni kada to jesam, dok su o n i anonimni i kada to nisu.

Ti, vidim, ne znaš, da je i romantika danas riječ bez sadržaja. Rostand nije romantika, nego muška p r e c i o z a, dupe. Meni se u prošlosti ne svidja laž, lijepa laž, nego istina. Don Kihot je takva istina. Ja ga ne shvatam kao lijepu laž, nego kao tragikomiku istine i poezije. Prevelika energija sa premalim f i z i č k i m, m a t. sredstvima. Moj Don Kihot je Napoleon i Starčević. Richepinov sin, autor D. K-ta, obično je operetsko tele. Žena mu je reklamska kurva, Cora Laparcerie. Poetični Bela Pečić, kao Rapanjeta talij. Tresić. Signora Duse mu trebaše zbog Vatre pljunuti u obraz. Poetizovan autoskandal. Velike riječi. Kacmaher. Ni dunsta o autokomičnosti. Kad je riječ o Kihotu i Panzi, ekvivalenat tome je Chateaubriand i njegov sluga Julijan. Jedan i drugi napisaoše uspomene sa puta u Jeruzalem; slugine je izdao moj poznanik Ed. Champion, i odista, sluga je manje lagao. Napisao je, kako se putovalo — i to

je malo. Realnost je poluistina. Zato je ono, što ti krivo krstiš romantikom i što nije drugo no — poezija, istina. Pjesnički život je život; ono drugo često ni poluživot.

Rodjen sam 13. /VI/ 1873. u petak. Prem sam tome činu prisustvovao i bio tu glavna osoba, ne sjećam se kako je to bilo. Danas znam, da nije bilo tragično. Moj put iz misterija u misterij života bijaše gladak.

Andra se vara. Ja ga neću citirati, ako se pak to ipak dogodi, svijet će vidjeti, da sam na te citate, iz kojih nisam bog zna šta naučio, bio prisiljen. A milo mi je, što i ti profitiraš od mene više no ja od tebe. Još mi je milije i za te časnije, da to priznaješ. Tebe pak uvjeravam, da me niko u lijepim stvarima nije svjetovao. Rouveyre i drugi, naročito Gublin, pomagahu mi g l e d a t i, ne dati se svjetovati ni od koga. Zato je i moja studija o Baudel. potpuno originalna. Neka pročitaju literaturu o tome i vidjeti će. Ali naši ljudi su in artibus upravo svirepe zelenosti. Žalosno je, da to konstatuje jedan boem i humorista nesistenskog obrazovanja. Tako je Kršnjavi n. pr., govoreći u Smotri o karikaturi europskoj, spominjao Punch i — — Boršem Janka, a o Semu, Beardsleay-u i Forainu, tim bogovima, ni mukajet! Vi, draga gospodo, šta, ništa ne znate i žalosno je, da to konstatuje sa dokazima jedan ignorant kao ja. Žalosno je priznanje, da me ne možete »kontrolirati«, još je žalosnije, da vas potsjećam na Nikolića. Zato ne mogu, ne mogu biti ozbiljan, pa ni onda, kada Savrem., D. h. k. i Skerlić prave planove, da mi slome vrat.

Gle: Dežman me sad vabi! O, kuharicu mu njegovu!

Slobodno reci, da mi Matica nije primila priče, pošto ih je p o n o v n o od mene zatražila. Za nju su Kosori, Lisice, lisičari, lovreki, Lovrići.

Rim? Ne bi išao tamo, jer mi imponuje m o d e r n a Italija. Ja sam literat, a literature Talijani imaju vrlo malo. Dante, Makijaveli, Leopardi — tu smo. Proze skoro nikako. Komediya — »buffa«. Riječi, fraze, patos: to sve imam kod Huga i — u Dalmaciji. Volim Horaca i Georgica od Carduccia i t. d. Mene bi u Italiji zanimali gauneri, pape, slike, palače, laži i sve ono šuplje i zvučno, što je kod nas stvorilo laž dubrovačku, slavonsrpsku i obzorašku, Mazzuru, Marijančeka, Čingriju, Supila, Tresića i druge — opere. O, koliko mi je bliže od svega toga učiteljica Germanija, koja toliko imponuje Leopardiju, stara Njemačka Kanta i Beethove-na, Goethea i Schuberta, Schumana i Heinea, Jean Paula i Wagnera! Ono što se onda zvalo romantika, bijaše narodna njem. pjesma, n a r o d n a d u š a, istina u borbi proti Napoleonovom n a p r e d n j a š t v u, bijaše ideja nacionalne slobode proti robovanju tuđinskom »napretku«, stvorivši Bismarcka, Moltkea i —

Nietzschea. — Zaboravih ti reći, da mi je od najdražih knjiga Vathek, divna priča engl. plemića Beckforda o kalifu istog imena, koju bi mogla Smotra prevesti poslije Wildea. O, da znaš, kako je to divno! Molim, da odsele budeš diskretan kao Kapslić. Biti duhovit ne znači ćeretati kad ne treba.

Tvoj /i moj/

G.

479 (32) Dopisnica

Gospodin / dr M. Ogrizović / Zagreb / Kukovićev. ul.

7. IX. 07

S Rimom ništa i ne piši o tome. Ne mogu valjda tamo s ovih 17 fran., koje mi je Krauz poslao. Molim te dakle lijepo, reci Krauzu, da nije /da nisam/ uračunao prvi moj članak i da tebi dobrostivo uruči honorar za nj' kao i za članak o gimnazijama i priču Osveta o gledala. Ako ta priča dosele nije štampana, molim uzmi ju i daj na plaćenije mjesto. Krauz misli da živim od jagodah i — da će me Novosti preporučiti fondu srpskih dispozicijah. Vara se vrlo.

[Bez potpisa]

480 (33) Pismo

Bd, 10. IX. 07

Dragi Vanja,

9. lipnja o. g. napisao je Kripelides u Nar. Nov. istovremeno s onim u Savremeniku: »I jezik je u njegovim spisima nešto posebno. Vidi se, da je to rođeni Hrvat /kajkavac/, koji je dugo živio u Srbiji i poprimio mnogo stvari od srpskih pisaca« i t. d. Kako dakle vidiš, kreten izrično veli, da sam kajkavac rodom i da sam mog oca i moju štokavštinu naučio kod — Srba.

Ako pak govorim »sa visoka«, ne biva vrijedjanja radi. Ono što veliš »za četiri godine« — znaj, dragi moj Vanja, da sam prije 4 godine kao umjetnik znao ono isto što i sada znam. A francuski čita i Arnold i Adamović i Vanda Ibler. Ima stvari, koje se mogu usavršiti, nikada naučiti.

Imao ja među našim literatima, koji su sad svi preko noći artisti /po Lunačeku/, prijatelja ili ne, to je meni potpuno vuřšt. Do »artističkih« prijateljstava nikad nisam dao ni čika.

Koliko od prilike srp. priča trebaš? Za kakvu omladinu? Trebaš li i pjesama i — ine proze? Budi tačniji.

Naskoro će doći u Zag. Srpsko nov. udruženje sa Nušićem. Gledaj i nadji se s tim ljudima, »mafijom« žurnalizma, većinom mojim prijateljima. Budimo politični. Negiraj moje polit. pisanje I uvodni članak u posljednjoj Smotri — ne može biti moj.

Onaj Belošević, koji me sa koferčićem našao u kafani, kojemu sam mjesec dana garantirao hranu i našao stan i službu, u istoj gostioni, gdje sam se za nj' zauzeo, prikazao me kao dušmanina Srbije, frankovca i — pokvario mi kredit, pričajući gazdi o mom eventualnom bijegu u Italiju... Drugi »Hrvat«, kacmaher i supilovac Kabalin, triperaš i sadist, dodje ovamo da se — otrese žene, sijede od briga, i djeteta, pametne pucice. Otkako sam ih se otriasao, jedan i drugi brat Hrvat pričaju, da sam — ja nitkov. Pokretaška metoda.

Jesen ide, a ja ni odijela toplog ni nade na veću zaslugu. Kako, kako izdati moje priče, kako otići odavle, otkale, kako sam danas tačno izviješten, malo te od samostalaca ne bih »proteran«! Ako iščeznem bez glasa, ako me zimus na novu pokretašku denuncijaciju proguta pomrčina, znajte, stekliši, da — — nisam svojevolutno otišao u nedodjiju! Čuk i Matijević bili su evo tu! Uskoro će se preko Zagreba vratiti na franc. studije moj mladi i vrlo pametni prijatelj Kosta Luković, brat talentiranog i prerano preminulog lirika i ti ćeš imati prilike konstatovati, da će nas Srbi za 10 god. kulturno tući, ako ne natjeramo svoju hrvatsku omladinu u Europu, direktno, bez bečkog puta i praškog puteljka.

Hvala Vam, Zvonimiru i tebi, za Smotru, Bio koliko mu drago intelektualni noli me tangere, ipak moram živjeti od pera i danas je to apsurd bez reklame. Kada se već ni u Hrvatskoj bez reklame ne može, najbolja je ovakva autoizložba sa prijateljskim tumačem. Ti si me, na žalost, u velikom tvom poslu prenapro ab-fertigovao, pa unatoč prevelikoj i vrlo iskrenoj tvojoj hvali nalažim netačnosti i u ovom zaglavku, tješeći se dabome tvojim skromnim izgovorom, da je to više prijateljski portrait no esej, premda mi je — inter nos — malo neugodna ta tvoja fonografska usluga: koliko te časti ko mog prijatelja, toliko oduzima tvojoj kritici. Mog Bakhosa još nisi shvatio! On je hrvatski u glavnome. K Rousseau-u me ne privlači »poganstvo« — nego subjektivizam i melanholičan pejzaž, »muzikalnost« njegova /R. je bio muzičar i operkomponist./ Isto je tako netačno, da sam u kompoziciji najviše profitirao od Maupassanta. Vidici su za mene daleko umjetničkiji od Oglada i dok su Ogl. još kosmopolitski i bez jedinstva moralnog /da tako reknem/, Vidici su već slika moje evolucije iz intelektualne anarhije u hrvatski pozitivni subjektivizam. U Ogledima stil nije iz daleka tako razvijen, a Baudel. je

mного тежи и болји Leistung од Stendhala. Видици су сами симболи, дакле апстрактнији и лапидарнији од Огледа. Имају више јединства, не шарене се толико, мирнији су. Музикалност њихову nisi примјетио; nisi опазео, да Иванчицу цртам више u h o m no okom. Новеле пак не пишем можда зато, јер сам iscrpljen /naprotiv: ја доживљавам масу novelist. sižeja/, него једноставно зато, јер ме моментано друге форме и други умјетнички, доседе неokušани задаци привлаче. Не мијешај »непрокуханост« моје брзе новинарске продукције /Lijepa Helena, Solo varijacije/ са оним, што сматрам књиге достојним. А по мом мишљењу нема у Iverjima тако lijepih priča као Jesenska Idila или Cvijet на raskršću. Ако се као pripovjedač bojim repeticije, не bojim се /kako si me krivo razumio/ repeticije si že a, oskudice materijala за причу /imam га и одвише!/ већ се bojim repeticije pripovjedačkog načina, manirizma, којег чеš naći код великих pripovjedača. Узми само monotoniju и »kliše« Turgenjevljeve metode: opis spoljašnosti, malo forsiran, okolina — malo lirska: у сваком роману, који би морао бити различито написан — исти метод, исти »trikovi«, и зато је тако лако имитирати toga Rusa. Код Maupassanta пак не умара само та monotonija, istovjetnost stila и kompozicije, него се и sižeji repetiraju. Ја мислим, да свака прича мора — да тако реknem — бити drukčije napisana, те čitalac kliče: Nije pojmljivo, да је то од istog pisca! Kako су различито napisane prve, dobre stvari Hamsunove, а како се dosadno repetira n. pr. у putopisima, које čak Polo Špun великом lakoćom imitira! Ја сам доседе у причама био одвише, управо грозно nesrećan и patetičan, а и studentski naivan, а сада ću бити, мислим, rezak, ajnfah, kratak, humorist, cinik, ironičar и sarkast. Zašto да не probamo novu žicu? »Krasti не ću, premda baš neki lažni »artisti« /France, d' Annunzio/ грозно plagiraju. I razvikani Oskar Wilde је prilično »vozdigao«. Harao је Balzaca, Gautiera, Poëa, Heinea, Flauberta, и то врло očigledno. Зато су се прavi umjetnici, Whistler и Mallarmé, толико rugali gigerlu Oskaru. Тек реšт је napravio Oskara правим umjetnikom, čovjekom. — Ali о tome ću pisati ... Не poučavam doktore и profesore ...

Hvala ti dakle и vjeruj, да се ја još ни s kim misam posvajao radi neliterarnih motiva. Ја сам baš зато fakin и bojem, да би mogao бити што веći gospon као pero, а само је оно gospon, ко не može lagati. У tome smislu треба okupiti sve gospodске fakine и kulishibere oko Smotre. Jednoga već imamo: Br. Petrovića. Taj dečko ima g e n i j a и он će са mnom можда у Pariz. Njegov portrait тебе је — прava umjetnina, болји од моје fotografije и tvoје preporuke. Pozdrav Zyru. Tvoj

G.

483 (36) Dopisnica

Gospodin dr Ogrizović / profesor / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.
30. IX. 07

Pošto mi je, kako čujem, rad /ne znam koji?/ štampan u Svačiću, molim Hrvatsku knjižaru najuljudnije, da mi taj rad što prije štampan pošalje,

Sa iskrenim Bog i Hrvati

Vaš A. G. Matoš
43 Kosovska ul.

484 (37) Dopisnica

Gospodin / dr M. Ogrizović / Zagreb / 16 Kukovićeve ul.

U nedjelju sam do ponoći pisao onda odnio rukopis ća na željeznicu samo da na vrijeme stigne — i, sto im bogova zalupanih, u Hrv. Pr-u moj dopis još nije štampan! Ti ljudi kada me već ne štampaju brzo u mom interesu, ne vide bolni, da rade proti svom interesu, jer će me bečki dopisnici preteći. O, dođe mi, da se za uvijek otresem toga prokletog i zalupanog Zagreba!

[Bez potpisa]

[P. ž.: Beograd, 2. X. 1907.]

485 (38) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / 16 Kuković. ul.

5. X. 07

Dragi Vanja,

Pošto mi je tvoj novi rodjak i moj prijatelj V. Tomić u Zagrebu obećao pomoć, ako se u krajnjem slučaju na nj' obratim, ja sam to nedavno u grdnoj neprilici i učinio, ne dobivši ni odgovora na moj »sonet«. Duboko žaleći, što se obratih jednom naprednjaku i trgovcu lirskih nastupa, javljam ti to, da vidiš hrv. literarnu kolegijalnost i da sjetiš Vukelića na mene. Nije moja krivica, ako moram živjeti od honorara i ako Hrvati vole pomagati literature kao Hinko Širutka.

Tvoj
Gustl

Zagreb, 8. X. 1907.

Dragi Gustl,

Ijut sam sâm na se, što ovoliko odvlačim list na Te. Nikako se smiriti, nikako se urediti ne mogu. Moraš znati, da sam oko prvoga odse-lio i to u:

Ilicu br. 124.

/u dvorištu; kuća Žige Weissa, trgovca pjenicom, malenoga debelog Židova s crnom bradom, da mi znaš pogoditi, kad amo baneš ove zime, ako Bog da/.

To je, kako odmah razabireš, donja Ilica, ondje od prilike, gdje utječe Primorska ulica u Ilicu, prije kasarne, a podno Radoševićeve vile i Pantovčaka, krasnoga Pantovčaka. Zračno je i prostrano /to je osobito vrijedno za djecu, koja se vazdan igraju/, ali i skupo: 40 for. mjesečno, još malo pa pola moje plaće. Morat ćemo pisati drame, jer Smotra *znaš*, kako plaća.

Sred seobe zadesila nas kiša; strošci, popravci, »malarija« /t. j. »malanje«/ knjižurine, ribanje, metež, itd. — ali ti to ne znaš, jer nisi — još! — Familienvater /htjedoh reći: jer nisi »doktor i profesor«, kako mi ti posljednji put dade, da pogutnem./ —

I eto upravo za to sam s ovim odgovorom zadocnio.

Ali ni danas ne ću biti literaran — premda si mi po koju tu žaoku ostavio u listu, koju ne ću moći pregorjeti neodgovorenu — već ću samo ostati *poslovan*, a drugi put o onom drugom.

Dakle:

1/. Mi smo zbilja — Xapula i ja — držali, da se šališ /»hecaš«/ — dašto iz »artizma« — za onih 10 K, pa smo Ti htjeli sutridan poslati jednu praznu kovertu s komadićem papira i ceduljicom: »evo Ti drugih 10 K, samo ako ih tko ne uzme«. No, kasnije, kad si nam pisao stekli smo uvjerenje, da itd.

2/. Jednoga dana dobijem iz Beograda »Mariage Blanc« od Julesa Lemaitre-a *bez ikakva lista*. Držao sam najprije, da mi to Ti šalješ /t. j. knjižara po Tvojoj narudžbi/ i to za Tvoju gospođicu, pa sam čekao na list Tvoj o tom, a međutim sam knjigu na pisaćem stolu metnuo među ostale i sretno zaboravio na to. Sad mi Ti pišeš, da je to poslao M. Gjorgjević, što ja nikako prije nisam mogao »dišati«. Javi mi dakle

a/ Zašto mi je to poslao? Je li tu glavna koja rola gospođe Coce? /U tom ću slučaju morati čitati, što će mi vrlo teško ići, jer trebam riječnik, a vremena nemam/.

b/ Koja je prava njegova adresa sa svjema titulama itd. (stan itd.) da mu bar pišem, e ne bi držao, e sam neuštiv.

3/. O Nušiću i srpskom nov. udruženju nisam još ništa saznao; razume se, da ću učiniti, što želiš.

4/. Poslao si mi jednu kartu s adresom na me, a sa sadržajem na Svačićevu Hrv. knjižaru u Zadru. Sad je li to šala ili si zamijenio ad-

rese, pa moju kartu poslao u Zadar? Ili se to sve imalo ticati Ciril-Met. koledara, gdje je onaj tvoj feljton »Poslije 13 godina« — a od tog sam jedan uvezan koledar dao Tvojoj g. Olgi.

5/. Druga karta »tičuća se« V. Tomića dojmila me se duboko, ali nisan Ti mogao ništa učiniti, jer je Veljko u Osijeku bio, biva na naprednjačkoj godišnjoj skupštini /zboru/. Sad je tu i ja ću ga sjetiti. On je dobar, on će već što, znam dobro, učiniti, premda mu je sad teže, pošto mu žena »ide da legne« u Wochenbett. Možda još danas. Već je trbuh do grla. Ali — raspoloživa glavnica Unitasa podniet će sve.

6/. Prilažem Ti list Vladoja Süd-Jugovića. Eto vidiš, da su ipak nešto vrijedili moji članci, a meni je, *boga mi*, bila najglavnija svrha, da razbijem *kod mnogih ljudi* o Tebi sliku »*barabe*«, kakovim su i Danila Medića htjeli prikazati Obzoraši, što ćeš vidjeti iz Krničeva zanimljiva prikaza u Smotri. — Budi molim Te tako dobar, pa piši mjesto mene Vladoju o svom pradjedu i priloži tomu listu onu inače jako interesantnu aristokratsku fotografiju. / Ja sam mu samo javio, da ćeš mu Ti već pisati/. List pak taj spremi, pak ćeš mi ga već zgodimice vratiti zajedno s ove dvije karikature moje, što ih je uz onu u Smotri izradio mali Petrović. — Mislim, da Te ne će smetati, što si imao s njim /Jugovićem/ čarkanje, a konačno mogao bi Ti trud za te podatke i honorirati.

7/. Ono o srpskim piscima palo je za sad u vodu.

8/. Tvoj je list Björnsonu krasan, još krasniji u francuskom, nego li u prijevodu; ima dva tri mjesta, koja direkt frapiraju. A dobro »jebeš« /F. B./ i Nodila. Odavna mi je bila smiješna ona već davno zabačena Kuhn-Müllerova — švapska — hipoteza o t. zv. solarnom i nubilarnom tumačenju mitolojskih pojava. Jedan mi se Englez narugao, da, kad ne bi historički bio utvrđen vijek Cezarov, da bi oni rekli, da je Cezar simbol sunca, koje sve pobjeđuje, a ono što su ga urotnici ubili, ono su oblaci na zapadu, što zastiru sunce. Itd.

9/. Tvoj članak o Novakovićima došao je u 10 1/2 izjutra i *isti dan*, a da nije ni pročitan bio u rukopisu, upravo *isti čas* dan u štampu; to dobro znam, tu nisu oni krivi, već i opet pošta.

10/. Dobro si ono konstatirao, kako su preziratelji artizma najednom »artisti«; Jandra se kao i ljuti, ali ne jako. Livadić je već uskočio »Obzoru« za kazališnog recenzenta, te već ne promalja glave u Pokretu od straha pred Rakodczayem.

11/. Nije li Smotra sve ljepša? Ali — dokle ćemo?!

12/. Kraus je posve škiknuo i ne će moći izdržati sa svojim »Hrv. Novostima« borbu sa starim »Novostima«; pa svoj prilici oba će se listića utući na radost »Obzoru«, koji se boja konkurencije.

13/. Pozdrav od svih mojih i ne ljuti se na me; drugi put više! — Inače Ti je vazda na usluzi

Milan Ogrizović

Dragi Ogrizoviću,

U srijedu (23. o. m.) dolaze u Zb brzim vozom /oko 2 s. popodne/ dva moja mlada i vrlo inteligentna beogr. prijatelja, »Moric« /Velja Ninčić, pravnik, sin pok. ministra, dobar pianista/ i »Joži« /Kosta Luković, filosof, brat pokojnog pjesnika Stevana Lukovića/. To su dva mladića od elite i ti bi mi uslugu učinio, da ih dočekaš na njihovom putu u Francusku i da s njima odeš i k mom ocu. Poznati ćete se, držeći u desnici džepne rupce. Pišem i Olgi, da dolaze i ti se možeš s njom dogovoriti kako da ju dovedeš u dodir s tim distengiranim mladićima. Kada odu, ostati ću i opet skoro usamljen u tom gradu, gdje me svi poznadu.

Dogadjaj u Jurjevskoj ulici mi i sada leži ko teret na prsima. Onaj balavac moj g. brat bacio je prvu ljagu na naše ime, tešku i onda, ako ostane legalno nevin. Najbolje bi bilo, da se ubije, ako je odista u toj aferi bio bez saradnika.

Jutros primih subotno Hrv. Pr. i ne nalazim mog feljtona. Očigledno: ja sam odviše glup za Ivana Peršića. I za takve ljude ja uzimam kestene iz vatre, takvi neliterarni individui imaju sad u rukama moju sudbinu, sve moje prihode. Sada shvatam, zašto je ta stranka toliko antipatična svim intelektualcima i zašto je tako reći uništila svaki literarni temperament, koji joj se iskreno približio.

Pošto Družba Cirila i M. izdaje knjige, ta bi družba možda mogla izdati i moje priče. Javi mi, ako od toga može što biti. Iza svog ponašanja prama nama divim se, kako može žuti utopljenik Arnold davati svoje sirutkaste versove Hrv. Smotri i još se više divim Smotri, kako te govornarije o šveljama /»Hood«/ može štampati. Ali u kolu literature Becića, M. Fabković i drugih omladinaca pravaških što da fali i Gjuro Arnold, podoban mrtvom Hebbelu?

Dolazi grozna zima, a ja se nisam mogao spasti u Rim iz toga Plutovog dragog grada. Ja već evo od Krvarićeve i Peršićeve umne cenzure ne mogu pojavljivati ni u literarnom Hrv. P. onako kakav sam. Odista, biti hrv. književnik je posao, koji ćemo morati prepuštiti notornim kretenima i nesumnjivim buzdovanima. Glupost je Bog, hrvatski dragi Bogek i gle kako na našu očajnost milo gleda kroz krmežljivu sladost krotkih hrvatskih očica! Samo ne pojmim, zašto se dragi naši Hrvati toliko ljute, kada im zaviđiš na bedastoći, koja ih evo vjekovima usrećuje!

Pišem ti iskreno, jer imaš nesumnjivo ista iskustva sa mnom. Samo da ne zaboravimo umjetnost smijanja! Samo da ne postanemo ozbiljni! Pozdravi tvoje i moje!

Tvoj

Gustav

Gospodin profesor / dr Milan Ogrizović / Zagreb / Dolnjograd.
gimnazija

24. X. 07

Dragi Vanja, Tvoj rodjak i moj stari drug V. T-ć mi unatoč mom grubom pismu tebi poslao pomoć sa nekoliko bratskih riječi i ja bih je bio primio i u manjim financ. neprilikama no što sam.— Sa najvećim nezadovoljstvom čujem, da su ona dva vama preporučena djaka otputovala drugim vozom i tako se nećete moći s njima jamačno sastati. No, ja neću više nijednog ovdašnjeg Zagrebu preporučivati. Ti ljudi se ne obziru na najobičnije konvencionalnosti. — Od jada, briga itd. sam ovih dana bio nesolidan i jedva čekam, da se opet apsolutno izoliram. Pozdravi gospu i dječicu, a i Čulića /prof. Matića/. Tvoj

Gustl.

488 (41) Pismo

Bd, 25. X. 07

Dragi Vanja,

Ne znam, poznaješ li osjećanje, da imperativno moraš kome pisati, malo odahnuti, a kad uzmeš pero, mrzi te i ta povjerljiva rabota. Tako ti je meni sada. Moj život, naročito moja lektira i temperamenat, naučiše me izvjestnu fatalističku mudrost, ali ima časova, dana, cijelih tjedana, kada bih najvolio leći, kao bolna, hajkom umorena životinja, u kakav kut i to bezvoljno čekati što sudbina odluči. Dosadi to, brate: radiš, upinješ se, živiš samo za lijepe ciljeve, a za sav trud imaš jedva najnužnije za život, dok ti je svaki zalogaj otrovan lajanjem većinom inferiornih zavidljivaca, kojima si kriv, što si živ. Nikada, ni u Parizu ne dočekah tako dolazak crne i teške zime. Ne mogah izdati moje knjige, pritisnut malim novinarskim radom i svakodnevnim brigama nisam dospio izvesti nijedne od zamišljenih većih literarnih osnova, mjesto u jeftinom i lijepom Rimu čučim u tom nekulturnom i zimi nepodnošljivom zbjegu, čekajući prvi mraz bez toplih haljina, gledajući kako mi u domovini sve ide natraške, slušajući žalosne vijesti iz vlastite porodice i ginući od nemoći da uzmem odabranu djevojku, koju već svojom simpatijom unesrećavam. Nemam manje ponosa od ma kojeg plemića, i već godinama, dolazeći u mučne položaje, gutam ponižavanja od ljudi, koje iskreno prezirem. Tako sam prije 14 dana u poznatoj ti nevolji molio akonto od jednog starč. lista. Dobijem pozitivan odgovor, »da će skupiti«. Bojeći se

neurednosti na pošti, ne vjerujući, da će me rodoljubci jednostavno mistificirati, primim odgovor, da d u g u j e m nekoliko kruna za list, koji citiraše kao reklamu moja pisma! Taj mi kolač spremiše Hrv. Pravice i ja ne znam, bih li se /kao jamačno ti/ smijao ili bih li te ljude, koji me bez razloga tretiraju kao običnog ucjenjivača, izgrdio na pasja kola. I radikali, Pašićev Milan Gjorgjević i drugi misle, da samo zato ne pomažem njihovu politiku i ne pri mam kakvu sinekiricu, jer me iz Zagreba bogato nagradjuju. Dosadne priče, zar ne? Pak ta monotonija, ta »svakidašnjost života« — što bi rekao Laforgue.

Imam li izgleda s knjigom kod Ciril. zidara, pa ma ništa ne zaslužio, samo da se otresem toga balasta? Šta je sa Prokletstvom; zar je ta afera i opet zaspala? Ja se divim već ustrpljivosti za nos vučenih autora.

Hvala ti za Svačić i knjige. Svačić je vrlo dobar, samo ima mnogo dosadnih štamparskih grješaka. Hvala ti i za gdjicu Pirnath; to je Olgina drugarica. To je skandal, ti Markovići, Tucakovići i Magjarići i kako se sve ne zove ta vlaška marva, eksploatišući glupe Krobote, dok bolji Hrvat tu ne može dobiti, ako nije Vla-jo, komadić poštenog kruha. Ja se spremam da toj cincarskoj bulumentu dobro zakurim. O, samo da nema te proklete, proklete zime! — Pozdravi svoje doma i sve drugove.

Tvoj

Gustav

489 (42) Dopisnica

Gospodin profesor / dr Milan Ogrizović / Zagreb / Dolnjograd.
gimnazija

28. X. 07

Dragi Vanjo,

Srdačna ti hvala za krasan doček mojim Beogradjanima, ne toliko njih samih radi, nego jer vidješe hrvatsko gostoljublje i — hrvatsko prijateljstvo. Pisali su mi iz Rijeke, hvaleći se dočekom, a moja Olgica ne može da se u pismu nahvali tvoje žene, o kojoj — kako jamačno znaš — najviše držim od svih žena mojih prijatelja. /Entre nous, dakako i pst!/ Ovih dana bio sam još i bolestan; otekle mi žlijezde, pa bijah u neprestanoj groznici. Klima je tu užasna, i fizička i moralna, pa kad se još pored toga ne može sastaviti kraj s krajem — Hvala dakle tvojoj gospodji i njenom s a r a d n i k u.

Tvoj

G.

Dragi Milane,

Iza mojih posljednjih lamentacija ti si možda mislio, da to bijaše fortissimo mojih neprilika. Ne. To bijaše tek crescendo. Hrv, Pr., a i Smotra me tako grozno zapetljaše, da će mi to cijelog života biti poukom. Usprkos mom kontraktu /redak po 6 fil./ ti ljudi, zbog kojih sam se sa cijelom Hrvatskom i Srbijom zavadio, ne šalju mi unatoč poznatoj mojoj nevolji honorara, pošteno zasluženog i drže već 3 tjedna u svojim sumnjivim la-dicama moja 3 članka.

Ne, tako ne može ići dalje i moja egzistencija ne može i ne smije zavisiti od čefa jednog polupismenog Peršića i drugih ne-obrazovanih individua, koji, držeći me u polugladu, misle da mi čine dobročinstvo, koji su već dosele izbacili svojom sebičnom taštinom iz stranke gotovo sve samostalnije i bolje duhove. Ja valaj imam ustrpljivosti, trpim da nama proleterima već godina-ma dobro situirani Frank piše o etici i o samoprijegoru, ali ovo — ovo bi dosadilo i nesebičnosti jednog Zatluke. Ja sam sit tih muka i toga zajebavanja i samo ne znam kuda ću i šta ću, jer su mi zbog starčevićanstva sva vrata zatvorena. Žalosno je to i sramota je to, kada najveća stranka u Hrvatskoj ne može i neće davati najnasušniju koru kruha jednom čitanom svom radniku, koji je stranci žrtvovao ono, od čega se pisci najteže dijele: svoju literarnu reputaciju.

Molim te neka to ostane, tako ti duše, sasvim među nama i neka ti posluži primjerom. Teško velikim idejama, koje zastupaju sami sitni ljudi! Teško Starčevićевой misli, kada od nje mogu živjeti samo pusti vikači, dok ja moram jednom steklišu na dan sastanka starčevićanskog pisati ovakvo pismo.

Tvoj

Matoš

491 (44) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / Dolnjograd. gimn.

14. XI. [1907.] čika Ljubina ul. 6.

Došavši danas po stvari u moj plaćeni stari stan, gazda-rica mi ne dade stvari s izgovorom, da joj još dugujem. Oдох na policiju i kada tamo rekoh, da nikad ni od koga ne tražim priz-nanice, rekoše mi, da je na taj način baba mogla tražiti od mene

i 100 fran. Bez stvari, bez mojih knjiga čubim u novom stanu, ne znajući kako platiti taj lopovluk, koji mi se nikada još nije desio! Gledaj i čudi se, u kakav sam to svijet zapao.

Tvoj

G.

492 (45) Dopisnica

Gospodin / dr Milan Ogrizović / Zagreb / Dolnj. gimnazija.

12. I. [1908.]

Dragi Milane, Unatoč reklamaciji mi g. Vukelić do danas još ne posla honorara, premda zna, da sam na polasku kući. To je otrovna knedla, kakvu sam najmanje ja zaslužio i koja mi je za moj eventualni boravak u zemlji takvih ljudi i te kako oči otvorila. A da mjera bude puna, primih Smotru sa takvim krenskim atentatima na moj tekst, da ću i odovud povući, sit svega, konsekvencije. Odista, ja se pod divnim auspicijama vraćam kući!

Tvoj

G.

493 (46) Dopisnica

Gospodin / dr M. Ogrizović, profesor / Zagreb / Gornja Ilica

18. I [1908.]

Dragi Milane, Hvala g. Vukeliću, da je jučer izvolio mi javiti, e je n a p i s a o uputnicu. Novac, koji tražim, nije milostinja, nego zarada i gospoda su izabrala vrlo neumjestan momenat, da se na moj trošak s mojom zaradom sprdaju. Vrlo dobro. Sada su se sa mnom nasprдали i sada je moj red. Dakako, tako ciničan neću biti.

G.

494 (47) Pismo

Dragi dominissimus,

Evo robe ma da prijašnji članak još nije štampan. Nije to klobasa penez — radi —, već zbog bogatstva samog materijala. Nisam htio čekati novine /švapske/ da nas preteknu in puncto Johannes Jacobus, pa malo prije reda pišem o Rousseau-u, pokehdob mi ne prepisujemo.

Za uskrš će Vam to dobro doći, a i meni, bude li prije vuzma posao plaćen, što od Vas /a ne od Tripolisa/ zavisi. Inače — ništa nova.

Vaš

[OGRIZOVIC — MATOŠU, dopisnica]

Gospodin / A. G. Matoš / književnik / Zagreb / Jurjevska ulica

9. II. 1909.

Pozdravljam Te, Gustl, odovud, s Rijeke! Rukoljub gdji majki, gdjici Manoni, a pozdrav — De Griexu!

Otidi što do moje kule i do ljube Ljube i dječice!

Tvoj
»Magnificus«

[OGRIZOVIC — MATOŠU, razglednica]

Vrlo štov. gosp. / A. G. Matoš, hrv. pisac i publicista, / u Zagrebu /
Uredništvo »Hrv. prava« / Kukovićeve ulica br. 5

Senj 3. VII. 1909.

Moj dragi Gustl,

od moje dječice — osobito od Čupeka — pa od moje žene i mene, koji smo svi ovdje na kupanju, primi srdačni pozdrav. Dopusti, da Ti »priložim« ovu svoju sliku, namijenjenu inače mojim izbornicima, a uzetu iz knjige »Godina ljubavi« /koju ću Ti već dati!/. Vrativši se iz Venecije našao sam Tvoje članke i gutao ih. Sad barem znaš, tko je A. M. (a tko O. M! — ili A. G. M!) Hulje! U »Savremeniku« su referirali o zakutnim švapskim dramama, a o »Hasanaginici« — koja je svu »njihovu« Dalmaciju i Istru osvojila, ni riječi! Veli mi Vuk., da si se jako zagrijao za »Smotru« — tako je! Ne dajmo, da propane!

Tvoj uvijek isti

Dr. Milan Ogrizović

Zb, 14. IX. 09

Što da ti rekнем, dragi i stari moj Vanjo, kada se za Čupekom ni ja nikako ne mogu utješiti? Kao da ga čujem, kako me šalje v Rim i kako tebe (»gačad«) imitira na divanu pred mojom nesrećnom Olgom, Marijom i »starim Matošem« na gaudium naše Dane /»valice«/.

Šaljući sve spoljašnje stvari /politiku, svadje/ onamo, kamo je Čupek mene slao, uvjeravam te sa žalostnim srcem, da ću svaku pravu tugu uvijek s tobom kao komad gorkog kruha podijeliti i da sam — kao jamačno i ti — tako sit svega, da bih najvolio leći kao čuvar uz dragog i nezaboravnog tvog dečka, za kojega sam krišom plakao, za kojega plačem i za kojega ću plakati u postelji kad ugasim lampu i pomislim na gaženo cvijeće, na pokojnu dječicu, na taj kukavni život, što i prijatelje razdvaja, na svu tu gadariju, koja se podnosi, jer je život, jer je vrug bi ga znao šta! /Na sprovod nisam došao radi lažne bilješke u Hrv. Novostima/.

Utješi gdju Ljubu, ako sebe ne možeš, dragi moj i stari družel!

Tvoj

Gustl

[OGRIZOVIC — MATOŠU, pismo]

Dragi Gustl,

ja Ti od velike boli ne mogu ni pisati, a kamo li zahvaliti za Tvoje suosjećanje s nama. Učinit ću to, kad budem sabraniji. Za sad Te samo molim i upravo zaklinjem — ne radi mene već radi Ljube! — napiši koji redak makar gdje o zlatnom našem i jedinom Čupeku. Ona je naime neutješljiva, već i ne plače nego samo tupo gleda preda se. Jedino čita sažalnice i neprestano onaj člančić u »Hrv. pravu«. Rekla je jednom: Gustl će sigurno o njem što napisati gdje. I jutrošnji Tvoj list bio joj je jako drag, pa Ti za njeg ponovno hvalim i ne ću Ti to nikad zaboraviti, makar se drugačije i rastali ... Ali to su gluposti — a ja Te još jednom molim, ded napiši što o njemu, o neprebolnoj rani našoj, o snu našem, za kim uzalud ispijenim očima gledamo kroz sunčani zrak u nesmiljeno, daleko nebo ... Za Ljubu se bojim, da će sići s uma, dok ni sa samim sobom nisam u redu

Učini mi to, Gustl!

Za honorar majčinih i očevih suza !!!

Tvoj očajni

Milan

Dragi Gustl,

eno Ti svašta, pa slaži i čitaj. Bilo je i više, pa sam izgubio. Još ćemo ga samo malo oćepiti u »Smotri«. — Ono je Tvoje fino u »Kruni«. I Tucićevo ga kasnije tuće. — Prilažem Ti nešto i o Hinkecu, što sam izrezao iz »Hrvatskoga radnika«. Jesi li dobio one rukopise od Lisičara. Mate, čini se, ne će biti dugo tamo. Cihlar je stalno namješten, mislim s 300 K mjesečno. Napiši jednom nešto za Pravo. Ovo ti pišem u njegovoj /t. j. Prava/ administraciji, na pultu, uza me je Peršić i Vukelić, te kažu, da će Ti Pravo davati 50 K mjesečno za nedjeljni fejeton /ili što drugo/, ali pod uvjet, da ne pišeš u listove, s kojima su oni u zavadnji.

Živio! Piši kadgod štogod ... sunce Ti Tvoje i /tiho/ dodji k nama, Porfirije Porfiriću

Vanja.

Da Te pozdravim. I Smotra te pozdravlja

Vukelić

LXXI. IVANU K. OSTOJICU

496 (1) Pismo

[Pariz, 1901?]

.....

Kako Vam je poznato, ja sam po raznim hrvatskim i srpskim listovima razasuo članke, većinom literarne eseje i dojmove sa pariske izložbe — jedine članke u cijelom hrvatskom i srpskom novinstvu, u kojima se opširno i cjelokupno govori o toj svetkovini civilizacije. (Ti su članci izašli u »Hrvatskom pravu«.)

Molim Vas da mi javite, biste li bili voljni izdati izbor iz tih razasutih i zaboravljenih radova u zasebnoj knjizi?

.....

LXXII. TIHOMILU OSTOJICU

497 (1) Dopisnica, ćirilicom

Zagreb, Kapucinski trg, 6. XII. 1912.

Gospodine sekretare!

Moja komedija u tri čina *Malo pa ništa* ne može se tu davati zbog svakakvih cenzura, pa Vas molim, da mi javite, mogu li se s tim djelom javiti pred cenzuru Matice srpske.

Vaš stari
A. G. Matoš

[OSTOJIC — MATOŠU, pismo]

UREDNIŠTVO LETOPISA
MATICE SRPSKE

25. nov. (8 dec.) 1912
Novi Sad

Gospodine,

Primio sam Vašu kartu, upućenu Matici Srpskoj, u kojoj pitate za Vašu Komediju *Malo pa ništa*. Vi ste, jamačno, pri tom mislili na upravu našeg narodnog pozorišta. Ali to su dva potpuno zasebna zavoda. Međutim, ja sam se raspitao kod načelnika našeg nar. pozorišta G. A. Hadžića. On mi je rekao da se ovako, bez Vašeg dela, ne može ništa pouzdano reći o predstavljanju Vašeg komada. Nego izvolite poslati upravi pozorišta rukopis, pak će se onda moći odlučiti. Svakojako možete računati na predusretljivost.

S poštovanjem

Dr. Tih. Ostojić
I sekretar Matice Srpske

LXXIII. MILANU PAVLOVIĆU ZRAKU

498 (1) Pismo, ćirilicom

Dragi Gosp. Milane,

Nadajući se, da će u 2. broju »Nade« izići moj referat o Ćorovićevoj knjizi, molim Vas najučtivije, da biste izvoljeli izvršiti ono, za što sam Vas umolio.

Stvar je u tome.

Ja sam od »Nade« dobio 100 f. akonta, sa kojima sam platio svoje dugove i ostao bez ičega. Molim Vas dakle kao svog prijatelja, da mi izradite, da je onaj akonto za moju humoresku »Strašna oklada« i za beletr. radove, koje ću još poslati, a za referate da mi se pošlje honorar — redovno. Znajući moje prilike molim Vas dakle, da nastojite, da mi se I.-voga pošlje 16 for. kao ostatak za moju recenziju »Zaveta« /dobio sam samo 17 for./ i honorar za recenziju na Ćorovićevu knjižicu (ako je složena). — Molim Vas, učinite mi to, biću Vam zahvalan. — Prekosutra šaljem fotografiju i dvije nove recenzije. —

Pozdravite G. Hermana. Pozdravlja Vas Vidaković i g. Jović i

Beograd, 16./I. 97.

Vaš

A. G. Matoš.

499 (1) Pismo

Dragi Peršić,

Evo Vam jedva sabranog materiala za *Dojmove*. Pisma sam kronološki poredao i red njihov modro zabilježio. Kako rekoh, polovicu od čistog prihoda namjenjujem društvu Sv. Cir. i Metoda u Istri.

U posveti Kumičiću, koju pomnjivo pročitah, ne mienjajte apsolutno ništa. Ja sam za svoje stvari odgovoran, a ako me želite sakatiti, nemojte me šampati. Ja ne trpim tiranije ni u ime raznih stranačkih i t. d. obzira.

Hvaleći Vam za H. Pravo, koje redovito primam, slobodan sam primietiti, da ste mi posljednji rukopis mogli vratiti, ako nije bio za Vas. U ostalom, ona hulja Tresić tako me svuda ogovara, da je zaslužio i gorih batina. Ne štedimo nikoga, ako želimo da nas štede.

Bog i Hrvati!

Vaš

u Parizu, 17/IV 01

A. Gustav Matoš

Pošto sam vrlo u poslu, poslati ću Vam članak tek drugog tjedna. Molim da pošaljete dodani zamotak mom ocu /10 Jurjevska ul./

LXXV. PJEVAČKOM DRUŠTVU »JEKA«

500 (1) Pismo

Zagreb, bolnica 3. III. [1914.]

Draga gospodo Jekaši!

Danas čujem za krasni dar, kojim pokušavate ublažiti bolest moju i slabom rukom Vam zahvaljujem i to više, što je Samobor meni od ponajdražih mjesta u domovini i što se mogu pohvaliti, da mi je svaki Samoborac prijatelj poput gg. Juratovića i Kleščića. Hvala Vam, a naročito hvala g. Oreškoviću ml., koji je to kavalirskiji, što sam manje imao čast s njime se družiti.

Na žalost, ja još ne znam budem li živ izašao iz bolnice, jer baš danas ću izdržati treću operaciju. Operirat će mi uho, pa sav novac za moj oporavak može postati suvišan.

No u svakom slučaju su ovakvi pokreti simpatije kao ovaj jedini tako utješljivi, da mogu i samu smrt olakšati.

Živila »Jeka«! Živio Samobor!

Sa ponosnom zahvalnošću

A. G. Matoš

LXXVI. JOVANU PROTICU

501 (1) Dopisnica, ćirilicom

Hercegovine, Mostar / Veleč. gospodinu / J. Protiću, / svešteniku
i srp. književniku

1/II. 1900 Paris /rue Sedaine 73/

Dragi g. Kolego,

Ako možete, pošaljite mi, molim Vas, izdanja *Male Biblioteke*, koja izadjoše *iza Vaše i Omčikusove knjige*.

Bilo bi mi milo, da mi pišete i pošaljete *Vašu fotografiju*, jer se za Vas interesujem, t.j. jer Vas volim! M. Jakšić mi je poslao *Pesme*. — Inače, hvala Bogu, meni je zlo. Odgovorite barem kartom.

Vaš

A. G. Matoš

502 (2) Dopisnica, ćirilicom

Monsieur Jovan Protić / lettré / (Zora) / Mostar Hércegovine

Poštovani Gosp., Hvala Vam za M. Biblioteku. Osim Vaše božićne uspomene i Popa Agatona upravo me iznenadio Ćorovićev ovan. Zar g. Sremac nije ništa poslao za Malu Bibliot.? Pošaljite, ako jeste. Hvala Vam unaprijed za Zoru i Vašu — meni nepoznatu — pripovijest. Ako mi pošaljete i svesku *Iverja*, kojega se nikako ne mogu dokopati, poslaću Vam Pismo iz Pariza. Hvala Vam za lijep referat o Jakšićevim Pesmama. Inače, meni je hvala Bogu, zlo. Od Boga Vam zdravlje, od mene pozdravlje.

r. Sedaine 73

17. marta

[P. ž. Paris, 17. mars 1900.]

Vaš

Matoš

Gosp. / Jovan Protić, književnik / Mostar / Hercegovine

Dragi Kolego, Bio bih Vam vrlo zahvalan, da mi pošaljete /ili poklonite/ sveske iz Male Biblioteke sa radovima Vašim /ako izidjoše iz one sveske, koju mi poslaste/, Sremčevim, M. Jakšića i Ćipikovim. U Parizu je ružno vrijeme, jer nema Dučića. — Vaš

Matoš

Paris 19/X 01
76 rue Mazarine

LXXVII. ANTI RADICU

[RADIC — MATOSU, pismo]

Dr ANTE RADIC
Akademički trg 4

6. I. 1905.

Veleccienjeni gospodine,

Po odredbi g. predsjednika »M. H« bila mi je čast poslati Vam K 120.—, koju Vam je svotu g. predsjednik doznačio iz predsjedničkoga paušala. Ujedno me je g. predsjednik uputio, da Vam pišem te da Vas umolim, da budete tako ljubezni te da pobliže izvolite naznačiti, kojim biste svojim radovima željeli event. predujam odraditi. /Onih K 120. — *nije* predujam./ Mi doduše imamo već program za izdanja ove /1906/ godine, no kad bismo od Vas dobili što bolje — a tomu se g. predsjednik nada — voljeli bismo svoj plan u tom pogledu promijeniti. Uz posebnu radnju bilo bi dobro, da napišete dobru kakvu stvar i za »Hrv. Kolo« 1906. Možda Vam ne bi bilo teško napisati razvoj srbskoga novinstva, ili naći radnika za to.

Toliko u ovom »službenom« dielu. Dä; knjige »M H« 1905. poslat ću Vam sutra: to treba ušivati u platno i t. d., opisati kod odpremnik i t. d. pa ne mogu ovaj čas, a stalo mi je do toga, da ovo pismo što prije dobijete u ruke.

Žalim, što se ne poznamo. Čuo sam Vaše ime davno, od svoga brata: bio Vam je instruktor. Pred koji mjesec pripoviedao mi je, kako ste se učili. Sudim, da je dobro pripoviedao, jer se slaže s onim, kako danas pišete. — Kasnije sam čitao koji put, što ste pisali u »Hrv. Pravu«, mislim: i u Tresićevom »Nov. Vieku«. Nisam Vas trpio, možda zato, što sam gledao na to, *gdje* pišete. Previše ste i grdili, a danas vidim, da možda i nije bilo previše. Sjećam se, da ste pišući negdje o bratu spomenuli *mošt* i dobro vino. Jeste li kada napisali što na račun »Antonija«, ne znam; no bilo bi mi svedjedno.

Čudio sam se, kad ste pristali uz *žutu štampu* hrvatsku. Čitao sam imaginarno /?/ Vaše putovanje u »Obz.« Tu sam vidio drugoga čovjeka. Nisam to pripisivao Vama, nego tomu, što ste dom svoga djetinjstva gledali iz perspektive. Pa i tu ste se bojali svakoga iskrenoga čuvstva: Vi baš ne dadete, da čitalac zagleda pod koru na Vašim prsima. To su

posebni ljudi. Poznam još jednoga: Isu Knuta u Mitrovici. Začudio sam se Vašoj affairi s »Pokretom«, no bolje sam po tom razumio ono, što ste mi /Vi?/ poslali o jugosl. kongresu, — onaj izrezak iz novina. No ja još slabo sve razumijem. Bilo bi dobro, da o tom što napišete, a tiskati bi se moglo u — »Hrv. Misli«. Što? Ta i u »Pokret« ste pisali bez honorara.

Njeki dan rekoh predsjedniku, da ste Vi jedini dorasli borbi s »ovim« ljudima, što ih u Zgbu zovu »mladima«. Ne znam, jesam li Vam tim učinio kompliment.

Na koncu jednu službenu: Trebalo bi za »Hrv. Kolo« 1906 napisati pregled bugarske književnosti. Možda biste Vi, koji ste tamo bliže, našli i za to radnika.

Baš je kod mene brat: pozdravlja Vas.

Bit će mi vrlo drago, ako mi — kad ozdravite, što Vam od srca želim — napišete koji redak.

Lepo Vam se preporučujem s poštovanjem

A. Radić

504 (1) Dopisnica

Gospodin / Dr. Ant. Radić / Zagreb / Matica Hrv.

25. Kosmajaska ul. 24/I [1906]

Štovani Gosp.

Hvala za knjigu, koju sam, bivši na selu, tek juče primio. Čudim se, da mi ni Vi ni g. Arnold ne pišete. Pročitajte što je Hranilović o meni pisao u Letopisu Matice Srp. i uvjericete se, da je ono u Kolu infamija.

Vaš M.

[RADIĆ — MATOŠU, pismo]

Dr. ANTE RADIĆ
Akademički trg 4

U Zagrebu, 27/ 2. 1906.

Velečienjeni gospodine,

Spremam se već dulje, da Vam pišem, bolje — da Vam odgovorim na Vašu dopisnicu; ali — Bog Vas i sve moje prijatelje sačuvao od sreće tajnika »M. H.« Dok sam bio profesor živio sam, kao ono Rus kaže, »pripjevajući«, a sad ne mogu doći ni do odmora od kakvih 14 dana. No ostavimo.

Prije svega: Što ste nakanili sa svojom knjižicom? Hoćete li je ostaviti u onoga knjižara? »Matica« bi ju teško mogla izdati ove godine, jer je sve već »prepuno«; a Vi biste valjda teško čekali do 1907. Promislite, pa recite »zadnju«.

Za priegled bug. književnosti obratit ću se na prof. Todorova u Sofiji. Onomu Ibrovcu, što ste ga na me uputili, pisao sam, ali odgovora nemam: on je valjda dočuo, da ni ja ne spadam među najnovije magjarsko-srpske jugoslavene.

Krivo mi je bilo, što ste Jovana onako napali, pa u »Nov. Listu«. Ne razumijem Vas: Vi i »Novi List«! Ne, ne razumijem. Još manje mi se svidja Vaša motivacija: da ne kažu, da ste klerikalac. Oh! A što ne kazaše već oni! Da ja što držim do toga, što kažu ljudi — ovaki: Pasarić, stari ježuvit, mora bježati iz »Obzora«, da ga zamijeni — Dežman, koji se liepo znao snaći i pristati da će list uredjivati tako, da mu bude manje prigovora nego pod Pasarićem! Oh, oh! Vi, koji se ne bojite revolvera, zašto toga ne ventilirate. Gadi se i Vama, ili što?

Za koji dan bit će gotova moja brošura: »M. H« /pretiskana — i malo popunjena — iz »Hrv. Misli«/. Poslat ću Vam.

Uz ovo pismo šaljem Vam 1. 2. broj »Glasa M. H«. Nije se još ustalio. To je bilo potrebno.

Ovdje sam prestao pišući do podne. Po podne mi došla Vaša karta, a pročitah i Vaše priposlano u »Hrv. Pravu«.

Hajdemo dalje.

Budite, molim Vas, tako dobri, pa otidjite do knjižara Cvijanovića /Kn. Mih. ul. 22/ u ovoj stvari: poslao sam mu ponudu, da u *Glasi M. H.* oglasi srbske knjige, — jer znate, da ni vrag ovdje ništa odanle ne čita, jer ne znadu ljudi. Otidjite, pa mu razložite i Vi. Cjenik je umjeren, a povrh toga spremni smo pod novac uzeti — dosta srbskih knjiga, ako nam ih dade uz popust. Pomozite mu, da sastavi takav popis knjiga za oglas, da to bude što valjalo; neka mu — barem za početak — ne bude glavno, da se rieši koje knjige.

Za Vaše *Putove* pisat ću, kako želite.

Gjalskoga ste dobro ocienili: onako je. Šteta je, što to nije gdje drugdje tiskano, — ali gdje? Starčevićanci su još vazda kao sekta, koja ne može biti objektivna, pa tako gubi i Vaša stvar, a i svačija, ako izađe u njihovim novinama.

Što ste ono pisali Arnoldu: po čem se razlikujete od njega /i od nas, valjda, ostalih/, — ovoga pravo ne razumijem, jer nisam naučan čuti od Vas fraza i praznih rieči. Što je to »slavosrb«?

No danas više ne mogu, — idem do brata /na Laščinu/.

Preporučujem P /htjedoh napisati ćir. V/ Vam se s poštovanjem

A. Radić

Da: kažu ovdje, da se ženite. Što je, ako smijem pitati. Ili sam krivo čuo?

A. R.

[RADIC — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA

Broj 28. 1906.

U Zagrebu, dne 3. travnja 1906.

Gospodinu

A. G. Matošu

u

Biogradu.

Na Vaše pismo od 26. II. o. g. čast nam je obavijestiti Vas, i to po zaključku odbora »M. H.« od 15. pr. mj., da Vaši »Putovi« ne pristaju u plan »Matičinih« izdanja.

S odličnim poštovanjem

U ime odbora »M. H.«

Dr. Arnold
predsjednik.

Dr. Ante Radić
tajnik.

Velecijenjeni gospodine,

Eto, i Vaši »Putovi« imaju svoje putove. A šteta! Ima među njima sjajnih stvari. Sve je sreća, što Vi umijete napisati i što drugo, i ljepše i bolje, samo da niste bolesni. Predsjednik, a — dopustite, — i ja očekujemo stalno, da ćete za »Hrv. Kolo« napisati nešto onako à la opis procesije na Tielovo u Notre Dame de Paris, što je brat pretiskao u »Hrv. Misli«. Ne mislim na procesiju /možda radi furtimašal/, nego na onako nešto.

Vidite, dok sam dovole došao — eto i sada — moram ustati šesti, sedmi li put! Prokletstvo!

Dakle, što je ono bilo? Za »Hrv. Kolo« ćete napisati nešto vrlo liepo.

A Jov. Hr. možete odgovoriti u »Glasu M. H.«, jer se nadam, da ćete to tako napisati, da će biti užitak čitati. Ono, što ste u »N. Listu« napisali pogledom na svećenički karakter Jovanov, — nije opravdano, pa Vam se čudim, — jer je ono bilo dobrim dielom pisano po naprednjačkoj metodi. U Vas je više srca i duha, a da biste se morali mašati i onakih sredstava. Napišite dakle za »Glas« i za »Kolo«.

Moram prestati. Dà, Vaš /Vaš?/ Cvijanović — Bože sahrani! Ali ništa. Hrv.-srbski pazari obično se svršavaju...

Liepo Vas pozdravlja s poštovanjem

tajnik »M. H.«
A. Radić

Molim Vas: Spojite odgovor Jovanu s pogledom na obće prilike i pojave, pa ćete napisati, mislim, nešto veće, a ne običnu polemiku. Biesa, da imam vremena i da nisam utučen poslom! A Vi — što mislite cieli dan? Čitate? »Pokret«? »N. List«? Napišite onako — putovanje po »novinama«.

Dr. ANTE RADIC
AKADEMICKI TRG 4

U Zagrebu, 29. V. 1906.

Veleccienjeni gospodine,

Žalim Vas i poradi Vaše bolestne ruke i poradi boravka u nemilu Vam gradu, — i to tim više, što Vam ne mogu pomoći. Možda sam malo i filantrop /kad mi je dobro, a zlu se nedam/, no Vama ne bih toliko pomogao zato, što bih »ljubio« *ljude*, nego zato, što ste artist, da »ne propanete«.

No pustimo šale u ovo tužno vrijeme. Napišite za »Hrv. Kolo« — znate, što? Napišite nješto o srbskoj književnosti u god. 1905/1906. Zaletite se uz put u žurnalistiku, kazalište, — svakamo. Da bude zgodnije, dajte i takav naslov: *Srbska prosvjeta posljednje godine* ili slično, — što ću ja Vas učiti. Vi biste to sjajno napisali. Ne treba mnogo data, da ubijete čitaoca, već pričajte o svem, što mi ovdje ne znamo. To će Vama biti lako. Na taj račun mogli bismo Vam poslati — sve zavisi o predsjedniku — 100 K još prije nego što pošaljete rukopis.

Nemojte, molim Vas, misliti, da vam ovo pišem zato, što Vi osobno nemate ništa protiv mene. Niste baš previše ljubezni, jer ja mislim, da Vi nemate ni razloga imati što *osobno* protiv mene, kad se mi nemamo čast ni poznati. A da i imate što baš i protiv moje osobe, ne biste valjda bili tako neoprezni, da mi to sada priobćite to je jedno; a drugo, — kad bih ja zato i saznao, ja bih u današnje vrijeme najbolje učinio, da se pričinih, kao da za to ne znam, ili bi se igrao »veledušja«. Ta vi to sve bolje znate od mene, pa se čudim — izvinite — onomu Vašemu dodatku.

A što se tiče Jovana, — ja malo držim do te polemike. Čudim Vam se i zamjeram Vam, što ste ono *onako* napisali u »N. L.« Ne razumijem Vas. Vi možete biti kojekakav /ne: svakakav/, — ali *fanatik*! Ta niste valjda framac, a ni Jovan nije ježovit. Do biesa, bome Vas ne razumijem. Jovan je dovršan do zla Boga, ja teško čitam većinu njegovih stvari, ali nije intolerantan. Govori koji puta, pače većinom, s očinskog naslonjača, — ali to je *škola*, stara naša škola. I tako dalje. Ne, nikako niste dobro uradili. A nije to radi »Matic«, jer što je Jovan »Matic«? Tucite se — svi Vi suradnici »M. H.« Mi nismo i ne ćemo da budemo koterija. Evo Vam Šegvića i Milčetića. Pa što to briga »Maticu«?! —

Pisali ste i o posljednjim izborima. Hvala Vam za simpatije bratu. On je doduše očekivao nješto više, osobito je u tom smislu govorio i pisao, — da ohrabri pristaše; no ja sam *potpuno* zadovoljan s uspjehom: ja sam u dugoselskom kotaru dobio nekoliko glasova /11/ manje od magjarona, domaćeg načelnika! Polovice kotara ni vidio nisam, — dakle 136 glasova /od 600/ samo iz polovice kotara! Što ćemo više! Nije svuda bilo tako, — ali ja sam opet zadovoljan. Protiv nas je sve: *vlade* /pešt. i zagr./, *popovi* /okružnica nadbiskupova!/, *Starčevićanci* i *rezolucionaši*. Mi smo pobijedili tim, što smo se /bez novaca,

poslije 1 1/2 god.! /usudili i *pokazati sami* na izborima. Zar Vi ne poznate više Hrvatske, da ne znate, što to znači?

Inače imate pravo: Popravilo se nije ništa, dapače! Starčevićanci /Frank/ igraju pogibeljnu igru s rezolucionašima i s narodom. No o tom ne mogu duljiti.

Pišete, da biste mogli koristiti u domovini. Kad sam to pročitao bratu, upitah ga: »Bi li?« — a on će dobroćudno: *Bi*. Poslije sam razg. s Arnoldom: Možete li se Vi povratiti u Hrv., jer ja to ne znam. Kako stoji ta stvar?

Toliko za danas, — a kako smo nepoznati — dosta, možda previše. Čekam Vaš rukopis, ili barem obećanje.

Preporučujem Vam se s poštovanjem

A. Radić

[RADIĆ — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIĆ

U Zagrebu, 25/IX. 1906.

Veleccienjeni Gospodine,

Šteta, što niste portrait S. Sremca dogotovili prije, — jer bi mogao doći u *Hrv. Kolo*. Međutim gledajte, da ga što prije pošaljete, pa će možda ući još i u *Kolo*; ako ne stigne, doći će u »Glas«. Čim pošaljete rkp., poslat ću Vam honorar.

Što se tiče Tainea, ne znam ništa. Ako želite, napišite ponudu na odbor, pa stvar razložite. Zna, da imamo Dukatovu Povj. engl. književnosti. Dokažite i učinite vjerojatnim odboru, da je taj prijevod nuždan.

Što se tiče Vašega »boja« u Zgbu, — Vi ste doista pobjednik, ali Vam ne zaviđam baš, što ste onake *junake* pobjedili. Vi me razumijete.

Što je s Vašim »Putovima«? Izostavite nešto /Vi ćete to sami znati/, dodajte nešto novih, — bit će liepo, možda primljeno.

Krivo ste napisali, da ste u »Matici« bojkotovani. To nije prava rieč. Da ste što drugo ponudili, ili da barem nema nekijh stvari u »Putovima«, — stalno bi bilo primljeno. Vi u odboru »M. H.« nemate ni protivnika, ni neprijatelja, — barem se nijedan nije javio. Arnold Vam je očito sklon. Od kuda ste crpili informacije o svojem bojkotu, — ne znam.

Žao mi je, što niste napisali one studije o javnom životu u Srbiji. To bi bilo vrlo poučno. Mislite na to.

Pošaljite što za listak »Glas«, kakovu kritiku, prikaz ili slično. Preporučujem Vam se s poštovanjem

Vaš

A. Radić

[RADIC — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIC

U Zagrebu, 10. XI. 1906.

Velecijenjeni Gospodine,

Oprostite, što Vam ne odgovorih sve do sada.

Povjereniku u Mostar /ur. »Osvita«/ uzalud bih pisao: oni se ne odazivaju. Pisao sam 2 puta radi pok. Jukića /V. Obradova/ — ništa. Uza to mislim, da za »Maticu« priredite što drugo, — ta toliko toga ima, što možete i umijete samo Vi. Ta Vi sami poznate svoje *Puteve*. Ja nisam, držim, čitao sve ono u »Obz.«; što sam čitao, svidjelo mi se do nekih sitnica, a njekeje su stvari ondje takove, da sam o njima odmah govorio Arnoldu. Razmislite malo.

Što se tiče novaca, mogli biste — dok biste radili to svoje djelo — pisati više u *Glas*, a možda bi se dao isposlovati u odboru i predujam. — Toliko o tom.

S *Glasom* imam kubure, jer su došli veliki članci — Vaš i Bazalin, — a konac je godine. Htio sam Vaš u br. 17—20 priobćiti do III. diela, ali nije išlo; zato sam ga /oh, užasa!/ skratio, — izostavivši njeke citate iz Sremčevih djela, onda ono, što je već bilo citovano u »*Glasu*« /gotovo 3/4 str./ i napokon onu pjesmu o *tri mlada drotara*, — pa ipak je još previše 4 redka, i sad se borim, što ću, sve misleći: Ubit će me/= opsovat će me A. G. M./ Ona pjesma o *tri mlada drotara* — iznakažena je; ja znam drugu — bez neukusnoga drotarskoga *silovanja*: Zaspala Mara na breg' Dunava — Breg se odroni, Maru zaroni — i onda dalje.

»*Glas*« će izaći u ponedjeljak.

A sad jednu prošnju: Pošaljite nam svoju fotografiju. U »*Glasu*« ćemo priobćiti likove svih ljetošnjih suradnika /svih izdanja, pa i suradnike »*Glasa*«. Ne skanjujte se, — nije to nikakvo slavljenje, što li, nego hoću da pisci postanu intimniji čitaocima. A tiskat će se to u 20.000 /to je naša reklama/, — pa neka i Vas vidi, gleda ta množija sveta.

Priređujte štogod za *Glas*, koji će i u buduće izlaziti — po potrebi, ne kao časopis.

Fotografiju molim što prije.

Preporučujem Vam se s poštovanjem

tajnik »MH«
A. Radić

505 (2) Dopisnica

Gospodin / dr. Ante Radić, tajnik Matice hr. / Zagreb / Akadem. trg
83 kr. Petra ul. 16. XI. 06.

Dragi g. tajniče,

Čudim se, kako do danas ne primih Glasa s mojim radom. Za akonto koji ćete mi, nadam se, brzo poslati spremiću Vam rad, što prije. Mučim se, jer mi se i opet tako osvećuju, da me

»Hrvatska« prevarila za honorar. Srce mi se cijepa, čitajući što se u Z-bu dešava u posljednje vrijeme. Došao je čas, da se u posljednji trenutak slože svi dobri Hrvati!

Vaš

A. G. Matoš

[RADIĆ — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIĆ

U Zagrebu, 20. 11. 1906.

Veleccienjeni Gospodine,

Vašu dopisnicu od 16. XI. i Vaše pismo od 11. XI. primio sam isti dan, jučer u jutro, — zato Vam tek sada odgovaram.

Što se tiče akonta, stvar stoji ovako: Dok je g. predsjednik imao još nešto od svote K 600. —, kojom može raspolagati bez odbora, dotle Vam je išao na ruku; sad je ta svota iscrpljena, pa se *bez odbora* ne može nikomu ništa dati; pače ni onda, ako je poslan rkp. Vašu ćemo molbu — ako želite — iznieti pred odbor.

Danas sam primio i Vašu drugu dopisnicu od 17. XI. Čudim se Vašoj nervoznosti nad atentatima na Vaš jezik, jer sam mislio, da su samo neki naši filozofi bili tako ljubomorni na svoje specijalitete. Ja u ostalom žalim, ako je što nestalo ili je promijenjeno u rukopisu, jer *ja* to ne radim *nikada* i nikomu. Ja sad svršavam knjige, pa je korekturu Vašega članka vodio drugi /ako mislite, da je to izgovor, kazat ću Vam i ime/. Povrh toga dogodila se i ova neprilika: Vaš je rukopis iz koša podvornik prije uništio, nego što sam ja pročitao zadnju verziju. Ja sam rkp. tražio radi nekih vlastitih imena /Saint-Sirvan/, koja meni nisu poznata. /Ja nisam sveznalica./ Nisam ga našao pa sam se pobojao i pred korektorom uzkliknuo: *Ubit će me Matoš*. Eto, da se nisam prevario! Teško je s književnicima, — teško, Gospodine. Hvala Bogu, da sam i ja nekoga vruga u tom cehu poslova.

Još se više čudim užasa nad tako *užasnim glupostima*, što su nastale radi štamparskih grješaka. To ide ipak i na moj račun, jer sam ja čitao reviziju /doduše bez rukopisa/, pa mi je čudno, da tih *užasnih gluposti* nisam opazio. Dajte mi, dakle, molim Vas, priobčite te gluposti, pa da vidim, nisam li već postao automat, koji sve propušta, — nije li vrijeme, da ostavim taj posao. *Molim Vas*. —

Pišete: »Došao je čas, da se u posljednji čas slože svi dobri Hrvati«.

Ja sam mislio, kad sam to pročitao ovako: Da sam ja to napisao Matošu, on bi držao strašno naivnim i sentimentalnim. Ja u toj stvari mislim ovako: Doista, stvari se razvijaju tako, da će se skoro dići »bura negodovanja« na današnje matadore, — ali da bi tko uvidio kakav »posljednji čas«, — u to ne vjerujem. Ta koliko ih ima, kojima je nova era donijela tek *prve časove*, da tako kažem: medene mjesece, — pa da to bude posljednji čas! Što ste biesa tako jalni — »kao stare babe« /Harambaša reče/.

Ja u kratko do ovakih prognoza o posljednjem času, aliter o »sudnjem danu« — davno ništa ne deržim i ne budem deržati. I Vi biste, držim, drugačije sudili o tom mnogo spominjanom poslj. času, da Vas upitam: A zašto ste suradjivali u »Hrvatsku«? Zašto ste pomagali — — — No ovdje je gore pečat »M. H.«, — koja treba da stoji izvan stranaka.

Liepo Vas pozdravlja s odličnim poštovanjem

tajnik »M. H.«

A. Radić

Popisu *gluposti* dodajte, molim Vas, i popis *atentatâ*, da znamo poduzeti shodne mjere protiv ponovljenja *istih* /na ime: atentata/.

A. R.

506 (3) Pismo

Gosp. dr. Ant. Radić / tajnik Matice Hrv. / Zagreb / Akadem. trg

22. XI. 06.

Dragi gospodine,

Vrlo mi je teško što mi ne mogaste poslati akonta, zato Vam i ne mogu odgovoriti pismom... Iznesite dakle moju molbu pred odbor. »Hrvatska« me u najteži čas prevarila za 30 for. Takve stvari su samo u Hrvatskoj moguće. — Glavne štamp. pogriješke su Ribarac vodja *socialista* /mjesto *nacionalista*/ i ono mjesto medju Pilpajem i Lafontaineom /glasi »Roman o Lisici«/. Molim Vas dakle da iznesete moje tegobe pred odbor i da me zastupate.

Pozdrav g. dru Arnoldu.

Vaš

AG Matoš

[RADIC — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIC

U Zagrebu, 30/I. 1907.

Velecijenjeni Gospodine,

Primio sam Vaše dopisnice, a i g. Arnold, pošto se je iza bolesti u obitelji povratio Matici, uručio mi je cienj. Vaše pismo od 9. o. mj. danas.

Izvinite prije svega, što sam ja doista počinio pogrešku: nisam Vas obavjestio, da Vam odbor /u sjednici od 15. XII. 06/ nije dao akonta. Ja sam naime mislio ovako: Ako ne mogu čovjeku javiti ništa ugod-

na, — uvijek ima kada javiti mu neugodnu viest. Vidim, pogriješio sam dvostruko: i kao birokrat i kao čovjek. Izvinite, molim Vas.

G. predsjednik nije me, osim obćenito, ovlastio, da Vam što odgovorim na pismo, što ste njemu pisali. Dopustite zato, da Vam, samo što se tiče Vašega petita, objasnim ovo:

Bez odborske dozvole ne daju se novci nikome i nikada. To je jedanput /einmal?/ tako, i to je, mislim, u redu.

Predsjednik bi mogao iz svojega t. zv. paušala dati i bez odbora; ali prvo: proračun za ovu /1907/ godinu nije još dozvoljen /predsjednik nije dva mjeseca smio izlaziti/, a da i jest, g. Arnold ima njeke, da tako kažem, skrupule, o kojima ja ne ću da govorim. U ostalom, čim g. predsjed. stane redovno dolaziti u Maticu, ja držim, da će Vam, kako Vam je kao književniku sklon, učiniti sve, što bude mogao.

Napokon bih Vam ja kao urednik »Glasa« mogao na svoju odgovornost poslati na račun, ali vrlo malo, čim bi Vam jedva bilo pomoženo. Vi čitate u novinama, da ja pašujem u »Matici«, zato ne ću ni sada, kad kod »Glasa« barem kao urednik imam kakvu takvu, premda neodređenu »vlast«, — ne ću da dielim ikakve protekcije, predujmove i t. d., pa saznalo se to, ili ne saznalo. U ostalom: Vi mi, koliko znam, niste ni natuknuli, da tražite akonto od »Glasa«.

U cijeloj ovoj stvari bilo bi sve drugačije, da *što pošaljete*. Pišite, pošaljite. Ili barem obećajte: napisat ću /za Hrv. Kolo/ to i to.

Na koncu još ovo: Ja, premda potanko ne poznam Vaših prilika, pače gotovo nikako /osim iz pisama/, znam, što je to — živjeti od *pera*, pa sam, koliko sam mogao, i nastojao, da Vam »M. H.« pomogne. Što se pak tiče g. Arnolda, — na njega se, mislim, ne možete ni najmanje potužiti. No dopustite mi jednu primjedbę: Ja se ne držim teorije /bolje: prakse/ o umiljatom janjetu — mi Radići nismo baš bili umiljata janjad, — ali svejedno držim, da je vrlo neprilično voditi rat na sve strane, pak udarati i po onima, koji Ti nisu ništa krivi, a samo zato, »da mi se ne reče, da sam — recimo — klerikalac.« Svejedno mi je, vjerujete li mi, ili ne vjerujete, da je meni lično bilo svejedno, ili prilično svejedno, kad sam negdje čitao, da ste za mene /mislim Dreksleru/ pisali, da sam »prebedast«, jer uz ostale ispraznosti, što ih imam, ne treba mi još i te, da bi htio biti pametniji, nego što jesam. Ali Vas mogu uvjeriti, da drugima nije svejedno, posebice onima, koji su u takvom položaju, da svaki napadać na »Maticu«, ili svaku sprdnju s njome protežu na sebe te drže, da bi im se svet s pravom rugao, kad bi svoje šimfare /možda još od samoga straha! — nagradjivali »narodnim« novcem. Vi ovo moje mišljenje možete slobodno objelodaniti sa svojim komentarom, — ali ga oboriti ne ćete.

Pošaljite, ili barem, obećajte štogod. Bit će lakše predsjedniku.

Preporučuje Vam se s odličnim poštovanjem

tajnik »MH«
A. Radić

Knjige će Vam biti poslane. Danas sam odredio.

A. R.

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIĆ

U Zagrebu, 3/II. 1907.

Velecienjeni Gospodine,

Na cienjeno Vaše pismo od 31. pr. mj. odgovaram Vam odmah.

Na objelodanjenje mogega pisma pomislio sam čitajući Vaše prijetnje i sjećajući se Vaših citata iz tuđjih pisama. Da ja »nisam Drek-seler«, to ja znam, ali sam znao i to, da Vi tako ne mislite; Vi ste izriekom u početku svoga pisma g. predsjedniku istaknuli, da je moj postupak nova drekslerovština. Svemu tomu ostalom ne podajem nikakove važnosti, ili da kažem drugačije: ne deržimo i ne budemo deržati. Jedan škandalčić više ili manje ne će naših književnih prilika otrovati — ili kako izvolite reći — više, nego što jesu; naprotiv: mogao bi koristiti.

O vašem izrazu, da je Radić »odviše glup«, ne vriedi govoriti ni komentare komentirati. Ja vam rekoah, da mi to svejedno, a Vi ne vjerujete. Ja se na Vas toga radi — a i ničega drugoga radi — nisam ljutio, — što bi Vama, u ostalom, bilo valjda svejedno.

Što se tiče onoga, da ste zaista mislili, da smo Vas /ili ja sam/ »htjeli prevariti, ili navući na tanak led onemogućiti me kod »modernih« i istodobno u Matici, onemogućiti mi dakle literarnu eksistenciju«, — *molim* Vas, ako još ikoliko vjerujete u ljude, ostavite tu misao, za koju sam uvjeren, da Vam je sugerirana, možda prišapnuta. Sudim to po ovom događaju: Lunaček zamolio predsjednika predujam i dobio predavši ponudu, da će napisati nešto. Ponuda došla /kako to već ide/ pred odbor, a odbor ponudu odbije. Kad ja to javih Lunačku, a on: »A, poznamo se! Vi ste mene namamili, da me prevarite — i tako dalje, — na vlas, kao Vi. Uvjeren sam dakle, da je to iz istoga vrela. — A zašto sve to? Zato, što njekeji ljudi u Zgbu *ne mogu pojmiti, da bi »Matica«, ili da bi itko /posebice i ja/ mogao iskreno i pošteno ići u susret svakomu književniku, koji je sposoban da što napiše.* A ipak je to lako pojmiti i intrigantima, jer bi ovakav postupak diktirao ikoliko razboritijemu tajniku MH već sam bojkot, štono su ga neki književnici Matici najavili i počeli provadjati. Nemojte mi zato zamjeriti, vele cienjeni Gospodine, što Vas upravo žalim, što ste upali u ovu bludnju. Vi dakako možete protestovati, da Vas itko, a najmanje takav i takav Radić žali, — ali ja kod svojega ostajem.

S Drekslerom nisam u svom životu progovorio rieči. Zato ipak pojmim, što pišete, da Vam »nije bilo ugodno, kada rekoste Dreksleru, da ste mi se smilovali« ... Čujete li, gosp. Matošu: *Ja s Drekslerom u životu nisam rieči progovorio.* Odkuda Vam to, da sam njemu, ili bilo komu, rekao što o kakvom smilovanju? Ja se jedva susprežem, da vas sve ne nazovem, — ne ću da kažem.

I opet Vam kažem: Arnold je Vama išao u susret / ako Vas i to ne vriedja/ samo kao talentiranom i t.d. *književniku, koji je radi naših prilika u nevolji.* Zato Vas molim, ako Vam je stalo do toga, da s

ljudima operirate na osnovu činjenica, a ne izmišljotina, — da mi to vjerujete.

Kakav je bio negda Matičin odbor, ja to ponješto znam, no ne dopuštam, da je ikada bio kao cjelina antihrvatski i antiliterarni. Znam *stalno*, da su *magjaroni* i literarne ništice u isti čas bili najveći neprijatelji staromu odboru »M. H.« Mogu služiti imenima. To je bilo negda. A danas govoriti o slavosrbštini i antihrvatstvu u odboru »M. H.«, pa bilo i uvjetno, znači — ni najmanje nepoznavati prilika, — da ne kažem gore.

Mogu Vas uvjeriti, da Vi u odboru *nemate ljutih neprijatelja*. Ako mi ne vjerujete, slobodno prekinimo. Ja i tražim od Vas, da mi vjerujete, jer se ja ne ću natezati više ni s kim radi ovakvih samovoljnih tvrdnja. A možete mi vjerovati i to, da poznam ljude u odboru. Protiv Vas nije izrečena *nijedna rieč*, nije se čula nijedna nepovoljna, a kako li neprijateljska primjedba. Čemu stvarati afere i nesnošljive prilike, a bez razloga i bez koristi za ikoga?

»Vaš, meni sasvim nepoznati odbor«, u kojem ima i »ljudi, koji su mi baš tako malo zanimljivi kao gg. P... etc.«. Dopustite mi, veclecienjeni gospodine, da Vam kažem, da mi se ovakvo tretiranje ne svidja. Vama je žao, što Vas taj odbor tobože tretira kao prosjaka, — a kako Vi tretirate ljude? Izvinite, molim liepo, mi dopisujemo poslovno, da tako kažem, kao književnici /ako u Vašim očima i ja smijem biti književnik/, pa ja držim, dok sam na ovome mjestu, da mi je dužnost o onom, što znam, izvijestiti Vas objektivno, no isto tako Vas upozoriti na postupak, koji nije zgodan, da preliepe naše književne prilike popravi; ne želim samo, da me shvatite, kao da /sve ovako prebedast/ dielim lekcije.

Bojim se doduše, ne poznavajući Vas dobro, da ne budem nametljiv i indiskretan, ali ćete mi eventualno izviniti ovu moju konačnu primjedbu: Kolikogod Vas ne poznam, ja držim, da Vaša originalnost ne stoji u tom, što ne biste mogli s ljudima /barem s pristojnima/ živjeti kao i drugi ljudi, koje držimo šnošljivima, pa da bi Vam bio ideal rat sa svima, vječne afere i šimfarije. Ja poznam u Zgb ljudi, kojima je to *raison d'être*, Vama zacielo nije, pa ne vidim razloga, zašto se ne biste dali razlozima ne samo bolje informirati, nego i uvjeriti. Ako Vam previše imputiram, izvinite za dosadu, ja sam već prestao.

Na koncu Vam zahvaljujem za pouzdanje, kojim ste napisali posljednje redke u cienjenom svojem pismu spominjući mojega brata, koji se toliko borio s našim društvom.

To doduše nije, što se mene tiče, bilo nužno, jer ja sebi nisam svjestan ni u najtajnijoj dubini svoje duše, da sam Vam ikada i pomislio zlo, ili o Vama sudio s visokoga stajališta, ili s kakvim prejudicom. Vi ste za me bili u prvo vrieme nješto, čega nisam razumio, no za malo, poslije Vaših radova, u kojima sam vidio *književnika*, — gledao sam na Vas samo kao na književnika. Shvaćam li Vas, ja ne znam; ali ako Vas i ne shvaćam, držim da mogu biti pravedan i prema ljudima, kojih ne shvaćam. Napokon o *meni* ne zavisi mnogo. A što sam spomenuo »*protekciju*«, ne bih nipošto htio da pomislite, da ja držim,

da mogu dieliti protekcije, pa Vas liepo molim, da mi o tom dade-
te absoluciju. Ja sam protekciju spomenuo /to dokazuje tekst mojega
pisma/ sa stajališta mojih mizernih protivnika, koji su sve kadri naz-
vati protekcijom. Ta njima je protekcija, što je Stj. Radić dobio na-
gradu za djelo, kad nije drugoga djela ni bilo među natječajima.

No — dosta. Hvala za pozdrave. Vašega pisma ne ću čitati g.
Arnoldu.

Cekajući Vašu kakvu takvu Vašu radnju preporučujem Vam se s
odličnim poštovanjem

Tajnik »MH«
A. Radić

Zaboravih: Što su Vaši *Putovi* odbijeni, tim nije odbijen Matoš. Ni-
pošto! No o tom drugi put, premda bih i sada bio gotov u pet redaka,
— ali već ne mogu: čekaju.

A. R.

[RADIĆ — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIĆ

U Zagrebu, 27/II. 1907.

Velecienjeni Gospodine,

Izvinite! Osam dana leži Vaša dopisnica preda mnom — i ja ne
dospjeh, da Vam napišem par rieči. Vi, dakako nemate pojma, kakvim
se ja poslovima moram baviti, kao što ja nemam pojma o Vašoj
kuburi.

Jesam li Vam doista obećao akonto? Mislim da nisam bio tako da-
režljiv, kada to i nije u mojoj vlasti. Ako sam što slično napisao,
uzdao sam se u dobrotu g. predsjednika. Koliko mi je u pameti, pisao
sam Vam: Bit će pred odborom lakše, čim pošaljete, ili barem obe-
ćate radnju. — Do sada niste obećali, niste naime rekli: *što ćete po-*
slati.

Dajte za *H. Kolo* napišite sliku beogradskog života — onako, ka-
ko znate. Ili možda i ne znate?

Što je s Vašim »Putovima«? Ljetos bi jedva mogli izaći u »M. H.«,
ali Vas pitam zato, da ih popunite i iz njih izostavite *ono malo*
stvari, koje mnogima /i meni/ kvare pravi, liepi, umjetnički i čuv-
stveni dojam. A ja ne vjerujem, da Vi nemate toliko ukusa, da ne biste
sami znali, što u onaj genre *ne* spada, a još više, što među one liepe
stvari ne spada. Vi se doduše valjda čudite mojoj smjelosti, da sudim
čak i o Vašem ukusu, — ali ja ipak i to činim.

Dakle: *Što ćete poslati?* Zar zbilja ništa ne možete smoći i za
»Glas«? Zar Srblija ništa ne pišu? Ne ćete da i naše kritizujete. Ili
Vam je dosta »Hrv. Smotra«?

Javite mi, molim Vas, štogod.

Liepo Vam se preporučujem s poštovanjem

A. Radić

[RADIC — MATOŠU, pismo]

MATICA HRVATSKA
DR. ANTE RADIC

U Zagrebu, 12/VIII. 1907.

Veleccienjeni Gospodine,

Oprostite, što Vam tako dugo ne odgovaram. Nisam kriv toliko, koliko Vi mislite. Oklievao sam, jer mi je teško bilo priobćiti Vam, da je odbor — koji Vas u ostalom rado vidi među suradnicima »M. H.« — Vaše *Priče* otklonio, jer želi od Vas nešto novo, još netiskano.

Vi doduše pišete, da sam ja tvrdio, da će Vaše *Priče* biti akceptirane. Ja to nisam tvrdio, jer ja o tom ne odlučujem, nego sam se nadao, a ne bih se u nadi bio prevario, da nam nije došla udova J. E. Tomića, kojoj smo morali platiti *Manja djela J.E.T.*, a kad smo ih platili, onda ćemo ih i tiskati. On je pokojni, mnogo je pisao, — njega možemo pretiskati, — ali mlađjih — živih — ne pretiskavismo, — osim *Izabr. pjesama*, — osobito dvie pretiskane knjige izazvale bi prigor.

Ako želite, možemo Vam *Priče* vratiti; no g. predsjednik misli, da počekate, pa će »M. H.« već i *Priče* izdati. Tako i ja mislim.

Moru Vam vraćam. Ako ju vratite, *molim Vas* /i u vašem interesu/, da bude *čitljiva* i da ju *što prije* dobijemo. Skrajnje je vrieme.

Izповјest moga života dat ću po nalogu g. predsjednika »Hrv. Smotri«.

Žao mi je, što niste napisali ono o srb. knjiž. Više ne ću da kažem.

Razumijem, da ste nestrpljivi i nervozni, no ako se k tomu i srdite na nas, bolje: na mene /što sudim po Vašoj sumnji, da je »politika« kriva, što Vam ne odgovaram/, — nemate pravo i ja Vam za to nisam dao povoda ni razloga. Ja razumijem, velim i opet, Vaš položaj, pa mi je samo *vrlo* žao, što sam tako i fizički i duševno preokupiran, da Vam nisam po želji mogao odgovoriti. Oprostite, molim Vas i opet. Možda i ja kada dobijem malo više vremena i mira.

Preporučujem Vam se s odličnim poštovanjem

tajnik »M. H.«
A. Radić

Što se tiče Vašega »duga« Matici, ne mogu Vam ovaj čas točno kazati. Primili ste u nov. vrieme K 200. —, a tiskali smo u »Glasu« onaj članak »Književnost i književnici«, koji još nisam obraćunao.

A. R.

MATICA HRVATSKA
Dr. ANTE RADIC

U Zagrebu, 21. VIII. 1907.

Veleccienjeni Gospodine,

Gosp. predsjednik »MH« predao mi je cienjeno Vaše pismo od 19. o. mj., a ja odmah poslah Vašu radnju »*Ispoviest moga života*« g. Zv. pl. Vukeliću /koji ju je primio, kako vidim po potpisu/, a Vama šaljem s ovim pisamcem »*Moru*«, kako ste željeli. Molim Vas samo, oprostite, što to nisam prije učinio.

Vi ste u novije vrijeme primili od »M. H.« K 200 —, Vaš honorar za »*Književnost i književnike*« iznaša K 48.54, račun je po tom lak. Što se tiče računa za prošlu godinu /ako i na to mislite/, nemam kod sebe računâ /jer to sad vodi blagajnik, pa su namire i knjige kod njega/, pa Vam mogu javiti, koliko ste primili, a koliko ste odradili /radnjom o pok. *Sremcu*/, možete i sami izračunati /redak po K 0.06/. Izvolite mi, molim Vas, javiti, želite li o tom točnih podataka, da uzmognem kazati blagajniku.

Na ostali sadržaj posljednjega Vašega pisma ne znam, što da odgovorim, a da Vas još više ne ozlovoljim, nego što jeste zlovoljni i kivni na kojekoga. Da znam, čim bi Vam i kako ugodio, vjerujte mi, učinio bi to drage volje. No možda toga i ne treba, jer ćete si Vi sami naći oduška i olakšice: uzet ćete onu svoju »željeznu metlu«, pa ćete nas sve skupa izlupati, — neka poslie naprednjakâ /Drekslera etc/ ne ostane nitko čitav. Što se mene tiče, ja sam — premda prvi na udaru — već imun, osobito od starčevićanskih batina, a nemanje i od furtimaških i naprednjačkih: učinit ćete dakle veselje malone čitavom izraelju, tim više, što će naprednjaci i furtimaši /ove rieči od Vas ne čitah, mislim, u H. P./ zaboraviti svoje veseleći se mojim batinama.

Gosp. predsjednik Arnold govorio mi je nješto, da Vas sjetim na ono, što Vi i sami znate, pa mi se ne će. Još mi je govorio, da Vam pišem, zašto smo primili Lisičara i Kosora, — ali Vi i to znate: ta znate, kako smo iskreno razgovarali. Zato sam se malo i čudio, što ste i na me kivni, pače mi je to i žao. Dâ: Kosor i onaj Lis. predali su nove stvari, i to za *Kolo*, male, sitne. Zašto Vi ne date ništa u *Kolo*? Sacher-Masochijadu odbio je g. predsjednik, — pa hoćete li i njega napasti? Ja bih skoro pomislio, da niste samo zlovoljni, nego da hoćete malo da i terorizirate, ali molim Vas: za tri će dana sviet to zaboraviti, pak od svega ništa.

U ostalom — ja očekujem od Vas skoro prijateljskije pismo, nego što su bila posljednja, pa Vas u toj nadi liepo pozdravljam

Vaš
A. Radić

Gospodin / dr. A. Radić / Zagreb / Matica

Bd, 27. VIII. 07.

Vrlo štovani gospodine,

Hvala za odgovor. Za »napadaje« momentano nemam volje, to manje, što bi u tom slučaju morao udarati i na ljude u Matici, koje cijenim. Nadam se, da ste Vukeliću već dali moje priče, — ako niste, pošaljite ih, molim, meni. O srp. literaturi, pregled, nisam još ništa poslao, jer sam i ja vrlo u poslu i — jer nije bog zna šta štampano. U ostalom, g. dr Arnold dao mi je rok do oktobra. Poslati ću. Zaduživao sam se pak akonto moje knjige i odužiti se bez nje bit će mi teško, ali — ne ću ostati dužan.

Sa štovanjem

AGM.

LXXVIII. RAVNATELJSTVU DIONIČKE TISKARE

508 (1) Dopisnica

Ravnateljstvo / Dioničke tiskare / Štrosmajer-koledar / Zagreb

Matoš (Antun Gustav), rođen u Tovarniku 1873., saradnik hrvatskih i srbskih, književnih i političkih listova, autor pripovjedaka (*Iverja* i *Novog Iverja*), eseja, impresija i putopisa (*Ogleda*, *Vidika* i *Putova*) kritičar i lirik. Sada živi u Beogradu.

(Toliko kalendarskom korektoru koji, nadam se, nema nesreće biti literat...)

[P. ž.: Beograd, 24. IX 1907.]

LXXIX. SABOLOVU

509 (1) Pismo

Zagreb, 25. XII. 1913

Dragi g. Sabolov,

Pošto sam u bolnici, molim Vas, da date zaostatak moje
povišice mom bratu Milanu, kojega smatram svojim punomoćni-
kom i bez posebne pismene punomoći.

Zahvaljujući Vam unapred

Vaš
AG Matoš

LXXX. MILANU SAVIĆU

510 (1) Pismo, ćirilicom

Paris, 2 r. Jacob
9. avgusta 01

Dragi i poštovani Gospodine,

danas primih mjesto očekivanih 60 kruna — 90 kr. i još ne mogu da se saberem od radosti, da se u času, kada me u domovini zaboravilo, kada mi se ne plaćaju ni štampani radovi, našao dobročinitelj. Da je taj moj dobrotvor Srbin, upravo jedan od elite srpske, može mi kao iskrenom Hrvatu samo laskati i ja se ponosim znakom takog prijateljstva.

Kako da Vam platim za Vašu dobrotu? Kako da se revanširam? To ovaj čas ne znam, ali ako mi uspije još za koje vrijeme govoriti sa vidnog mjesta o našim prilikama, nikada neću zaboraviti, da smo pred strancem jedno kao i u knjizi što smo jedno, nikada neću zaboraviti davnog onog Biograda i ljudi, kao što su Ilijići, Janko, Sremac, Paja Marković, Mileta Jakšić i Vi, dragi Gospodine. Dabome, pomoć koju može dobiti jedan hrvatski ili srpski pisac od svojih kolega, ne može biti tolika, da mu osigura slobodnu egzistenciju u jednom Parizu, ali moralna je pomoć takih prijateljskih činova tolika, da mi je dala dosele snage da prebrodim najteže vrtloge, i ta će me bratska simpatija i u buduće, ako Bog da, spasiti od očajnosti.

Nastojacu, da za Vas, ako Vam je po volji, spremim i drugih radova i jamčim za savjesnost moju oko tog posla. U posljednje vrijeme bijah grdno lijen. Šta ćete: sunce, drugovi, mladi artiste, lijepe kokote i ni groša u džepu. Ja bih vam ispričao svoj sadašnji život jako rado, da je to jedan roman — ali to je nekoliko romana u isto vrijeme.

Ako me ne proguta ta bojema i ako dospijem mirno raditi /a to mogu jedino ako mirno uzživim/, možda će mi uspjeti bi-

ti ono našoj knjizi što joj Vi bijaste u Njemačkoj. Možda. Kako vidite, sve je kod mene jedan Možda i ja sam sam sebi jedan Možda.

Dok Vam to pišem, lebdi mi pred očima grad varadinski i Novi Sad. Onda, kada sam ga vidio, proklet od Boga i od ljudi, bio bih srećan, da mi neko reče, da ću iza 6 god. pisati onamo ovakvo pismo iz Pariza. E pur si muove, hvala ljudima kao što ste Vi.

Vaš zahvalni
A. G. Matoš

LXXXI. ANTUNU SCHOLZU

511 (1) Dopisnica

Gospodin / Ant. Scholz / Zagreb / »Prosvjeta«

25 Kosmajaska ul. 4/II [1906.]

Štovani Gospodine,

Hvala za honorar i molim Vas uljudno, da mi izvolite poslati broj s mojim radom.

Sa štov.
Matoš

LXXXII. STJEPKU SIROČICU

512 (1) Pismo

Dragi druže,

Pismo, kojim me pozivate u kolo oko novog lista, vrlo me raduje. Veseli me, te me naši Najmladji smatraju drugom; milo mi je to tudje priznanje da sam mlad /kao što bi to bilo drago svakoj staroj koketi ili starom bečaru/. A najdraže mi te znam, da ćete me šampati — čitavog, jer nemam lista, gdje bi me pečatali kaki sam, gdje bih mogao jauknuti, uzdahnuti, uskliknuti, pljunuti, proplakati.

Ja bih vam sve to govorio i onda, da *Život* još nije pokojni. Taj me list doduše štampao, ali godinu dana pošto primi rukopis o Miletu Jakšiću, kada se redakcija promijenila. Svojom kolegijalnošću je, dakle, g. Tucić ipak moderniji od gospara Dežman-Ivanova, koji se, kako vidite, ne umije ni »osvećivati« ... Nijesam se dakle prevario, držeći da mi neki od Modernih nisu bliži od najzasukanijih Starih. Tako je jedan od njih, od Mladih, ustvrdio u stranom, u češkom listu, e je moj patriotizam neiskrena gluma. Ostali moji, stari i mladi protivnici, kojih je Bogu hvala, sijaset, ne bijahu tako otvoreni kao pisac *Simfonija* i kritički sudija praških slika. Ostali moji protivnici, to jest čeljad, koja o sebi ne goji onako mišljenje kao ja, ne bijahu tako otvoreni kao gosp. Jelovšek i kao ja, pišući javno o njima, te se poslužile klevetom, bez potpisa u novinama i u svojim privatnim razgovorima. Gosp. Kraus javno priča, da je o meni zazor povesti riječ u zagrebačkom društvu, koje drže svi okrom mene i služinčadi tog high-life-a otmenim. Neka gospoda od *Života* rasturiše vijest, da su me kraljevski honorirali, dok je meni poznato samo to, da za *Samotnu Noć* i članak o M. Jakšiću primih carski honorar od 3000 filira. Jedan me Modernista kori, te se, sa Tresićem oborih na braću oko *Mladosti*, »od koje uživah gostoprimstvo«, a ja ovdje čikam sve te mučitelje hartije, neka mi dokažu, da sam

od ma kojega primio — čašu vode. Naprotiv! Da ostadoh još samo jednu noć u Beču, uhapsilo bi me, jer me /kako sam izvrstno informiran/ Hrvat odao vlasti. Pa da nema među nama više siko-fanata nego smokava /sikova/? Hrvatska, domovino klevetnika! Iz Dalmacije me pita prijatelj, je l' istina, da me čuva od život-nih nezgoda neka balet-plesačica. U Zagrebu pričaju »očevidci«, da sam maquereau /šaran/, da me hrane i oda zla brane pariske kokote. Gosp. dr. Hinković /otac mu se Moses zvao.../ napao me u onom pamfletu protiv simbolizma i modernih dekadencija — kao moralnu propalicu /poput *Srbobrana*, koji me krsti protuhom i vucibatinom/ i ja bi to g. Moses-Hinkoviću, intimnom prijatelju sablasti, rado oprostio, ako istjera iz jedne dugojaze zagrebačke gospodje hudog duha »infernalne blasfemije«.

Te su klevete, koje truju život mojoj majci i mom ocu, jamačno uzrok, te mi hrv. Književničko Društvo, pošto ga zamolih za pomoć, pogibajući od gladi i nevolje, odgovori, da mi ne može pomoći, jer nisam član, jer ne platih članarine. To je još ludje i zlobnije od onoga, koji je ošamarao prosjaka, jer — no jer mu je priznao, da ne može plaćati stana i poreza. Da histo-rija bude još pikantnija, šapnuću Vam, da su u isto vrijeme, kada se zbog nevolje pred njima ponizih, naši književnici i fa-riseji priredjivali zabavu, maskeradu — maskeradu sa »umjetnim« nosovima, ako se ne varam. A ja sam, iza toga, u našoj blaženoj Hrvatskoj uzalud tražio list, pa da nabijem ogromnu, strahovitu nosurinu na estetička i patriotska lica našim karnevalskim ko-legama, kojima je samo onaj literat ko ima u džepu 6 for. austr. vr., samo onaj hrvatski pisac, koji može na trošak domovine žderati i piti — piti — piti u slavu ideala. Alaj su mi tugaljivi svi ti zanosni prigodničari i nosonabijači — sa nosom, sa nosom od papira mjesto sa komadićem bratskog srca pod košuljom! Što se ne okrenuh za pomoć društvu za zaštitu hrvatskih životinja, hrvatskih slavlja i majmuna, stjenica i papagaja hrvatskih! O, ne smijte se, dragi kolego, jer se evo u nabor Vašeg dobroćudnog smiješka strmoglavljuju svi ti nosonje i nosići, svi ti Marsijini drugovi po 6 for. austr. vr. godišnje!

Ne prekoravajte me s egoizma i sa prevelike strogosti spram te patriotske i umne družine. Ja sam preskupo platio to malo slobodnog pisanja, pa da ne skrešem istinu u brk svim našim fra-zerima, mlakonjama, smetenjacima, narodnim krpeljima, mukta-šima, pa ma ih cio svijet zvao rodoljupcima. Gjalski, da, taj je trpio za svoju riječ — ima ih još —, ali šta da reknem za ostale? Ima tri vrsti hrv. pisaca: koji pišu protihrvatski /ne imenujem ih, jer ih znate/, koji ne pišu hrvatski /i ako pišu hrvatskim riječima/ i, najzad, koji pišu hrvatski, hrvatskom frazom i duhom hrva-

tskim. Samo ovi posljedni su pisci hrvatski i recite, koliko ih ima u onom skupu po 1200 filira godišnje?

Najbolje se odrazila literarna zloba i licemjerje iz držanja naših patriota povodom Tresićeve nesreće. Od svih, rodoljubivih i mnogobrojnih mu prijatelja i štovalaca, ustade na njegovu obranu samo g. Politeo, /stari onaj lisac i jezuita/ Politeo, koji proglasi Begovićevu najnoviju liriku bolestnom, nemoralnom. Ta je dakle obrana gora od optužbe. A drugi? /Hrv. Prava ne spominjem, jer se sa Tresićem, inkarnacijom domovinaštva, borilo na život i smrt/ A drugi? Tresićevi kolege politički i književni? Dadoše mu prilike, da pokaže svijetu naš patriotski svijet u cijelom mu tartifskom sjaju, da blamira »cvijet hrvatske inteligencije« pred svim širim, slobodnijim grudima. Deputacija hrv. gospodja banu, jatačko ćutanje *Hrvatske* et caetera — kao u Abderi, gore nego u Abderi, da svisneš od muke, da pukneš od smijeha! Moralnih li gospodja i gospode, moralnog li grada, moralnog li novinarstva! Viteškog li naroda, gdje iskesiš moralni vampiri zube na čovjeka, koji se ne može braniti jer izdiše, jer kopori, — gdje publika želi biti stroža od naših jagnjećih sudova!

Ne mislite, da mislim tu braniti Tresića. To se mene ništa ne tiče, to je danas stvar njegove savjesti. Tek — on nije sam krivac. I ona bijaše kriva — nehotimice, ako uopće ljubav poznaje krivice. Htjela je čovjeka prisiliti, forsirati na trajnu ljubav, iz Tresić-Pavičića htjede stvoriti trubadura, Dantea. Tresić bi bio u mojim očima sasvim nevin, da nije primao novaca. Rouveyre, poznat pariski karikaturista, kome sam kao drugu ispričao tu tragikomediju, veli, da ga njezin junak vrlo zanima i da bi bio još zanimljiviji, da iza afere ne pokaza suza, grizodušja, — da bijaše velik u cinizmu. Ali da i jeste Tresić onaki, kakim ga krsti naše javno mišljenje, ne može se opravdati navala naših jezuita na njega. U nas se, na žalost, i do te afere prečesto dešavaše, da muškarci primaju — i te koliko novaca od neljubljenih žena /spominjem samo brakove za novac — stvar je ista/, u Trojedinici, u Zagrebu veseli kaputaši zavode toliko mladih, nevinih djevojaka, da se naša skrupulozna javnost na te slučajeve i ne obazire. Zašto? Od straha, iz kukavičluka. Ko se obori na onog višeg činovnika, na onog našeg neobrezanog pašu, koji davaše djevojkama mjesta — često sub conditione primae noctis? Ko se nabacio blatom na onog nesretnog brata i na onog još nesrećnijeg oca, koje protežiraše kod vlasnika tijelo, griješno i prodano njihove sestre i kćeri? Gdje je pero, koje satre u sunčani prah onog jasnika, koji napredovaše u službi samo stoga, jer mu rođena mati bijaše konkubina jednog obrijanog čiče, koji ne bijaše glumac, to jest koji ne igraše svoju ulogu na daskama kazališta? Ko protežira ono nepregledno, nijemo čislo bijednica, žrtava naših pohotljivih moralista?

Da, ali ta su bludnička gospoda moćna, kese su im /ili kese njihovih tovarušica/ pune, a žrtve im ne umiru bučno, jer bijahu sirote i jer ne davahu para svojim miche-ima, svojim krvopijama. Pokaži na ma kojega od njih prstom i evo ti za vratom advokata, sudije, pandura, Stenjevca. I naš hrvatski pravednik, naš Cincinat iz Mesničke ulice /ili sa Potoka/ čuti kao som, naša zagrebačka Kornelija /sa djakom na »košti« ili oficirom »cimerherom«/ čuti kao štuka, — jedno i drugo čute kao sakrivač, a kada melodramski padne jedan Tresić, jedan pjesnik ili novinar, bez obrane, bez pardona, sa Judama mjesto prijateljima, digoše se na nj zurle i svirale, poletješe moralne svrake i vrane, da mu piju ostatak srčene krvi. Čisto bih rekao, da je ta krv tako slatka, jer je to krv — i ako pokvarenog — hrvatskog rodoljuba i hrv. knjištva. Udarajući na nemoćnog Tresića, padoše udarci — nepažljivi udarci meteža — i na politiku, na poeziju hrvatsku.

A Tresić bijaše i jedno i drugo: nekada bijaše i rodoljub i pjesnik. U novije doba zastupaše jedini lijepu, klasičnu i latinsku tradiciju u našoj knjizi, tradiciju, kojoj je hrvatska Dalmacija klasičnom kolijevkom, a romantični Xeres de la Maraja i legendarni Vlad. Nazor dični stjegonoše. Žalim, te Tresićeve pjesme nisu poganske poput njegovog morala. Njegovi mnogi prozaični i pjesnički radovi pristaju u svaku antologiju hrvatsku. Pošto je još mlad, bila bi šteta, vječna šteta za našu knjigu, da ga naš inat i naše klasično licemjerje smete u docnijem, nadajmo se — mirnijem i solidnijem radu. Čovjeka, koji opisa čar skromne ljubice ispod »plota poniznoga«, koji pozdravi pjesmom Nadinu Slavjansku i napisa neka mjesta *Na Moru*, koji se, najzad, pokazao spram mene pravim prijateljem u časovima, gdje mišljah biti zaboravljen od Boga i od ljudi, ne mogu sa našim babama i licemjerama odsuditi na smrt. Ako moj nekadašnji urednik uspiše što besmrtno — kao njegov uzornik, plašljivi čankolizac Horacije —, ako napiše prozom kao Bacon, proglašen nitkovom na engleskim sudovima, ja se neću ni sjetiti na smrt one nesrećne učiteljice, koja je mogla slomiti kakog sapundžiju ili člankopisca, ali ne čovjeka, koji je možda rođen za više boli, za teže čemere. Taština je obično uzrok pjesničkih slabosti, a posljednji događaji jamačno radikalno izliječiše od te bolesti bogatih Jevreja Mosorskoga Gulsara, Macchiavellijevog poštovaoca. A ako se ja katkad nasmjehnuh ljubavniku *Marice*, ne narugah mu se, jer se svojim dičio — koji književnik to ne čini? —, nego jer tuđe nije poštivao. Ali danas, kada pade chamberlainski iz zapučka cvijet i cilindar /historijski kao i »cijev« čiče Loubeta/ u paučinu, pomiješavši se sa crijepovljem boce, besmrtne boce gosp. Plachtea, ostavimo drugima, da se bacaju kamenom na jednog našeg kolegu. Izidjimo pred hince goli kao Alkibiad, goli kao Tartif pod svojim licemjer-

nim ruhom, goli kao heroji i satiri, goli kao što je gola Afrodita, kao što je gola duša i istina. Pomognimo Tresiću, ako mi možemo kome pomoći, jer nama trebaju svi, pa i zaduženi kapitali. Lice-mjere pako na sramotište, a licemjerke gole na sivonju, batinaša sa desne i lijeve strane, i nek pišti nečista krv po magarećem kopitu kao u staro vrijeme, drago Augustu Šenoi /i Milivoju Podravskomu/. A onima, koji nam dobace nemoralnost, jer praštamo jednom taštom literatu, doviknimo: — Razlika između tebe i rinocerosa /rinocerosa sa natečenim zubom/ je manja od razlike između tebe i — recimo — jednog Platona. Ljudi nijesu zato jednaki, jer imaju dosta jednake stomake. Glupan će ostati glupan a talenat talenat i onda, kada budu svi ljudi jednaki, t. j. kada budu sve jasje pune.

Ne mislite, molim Vas, da je moja želja, da ovake misli širite i u Vašem novom listu. Ovaki omladinski organi nisu zato, da se ideje uniformiraju, monotonišu, nego da se plode, dolazeći u doticaj, da se nijansiraju, da se varijiraju. Uman poganin je bliži umnom kršćaninu nego glupom socijalisti. /Gosp. dr. Skerlić neka ne misli, da na njega »ciljam«./ Budite dakle tolerantni spram svega osim spram zlobe i licemjerja, jer tu tolerancija prestaje. Kritizirajući počnite najprije od sebe. Sebi budite stroži nego drugima. Pošto će Vam kritika naših prilika biti negativna, ne ostanite kod negacije, već radite — radite vi, kad nema drugih. Opetujem da Vas trebaju voditi snosljivost, iskrenost i kritični skepticizam. Ne podajte se dogmama slijepo, ne prevršite mjeru, negirajući autoritete koje sami ne upoznate kao lažne, svojim studijama i svojim trudom. Cilj vašeg rada ne može biti drugi nego ideja patriotizma. Ko nije dobar Hrvat, nije human, jer prezire interese jedne velike ljudske mase, uništavane materijalno i moralno. Ko ne ljubi Hrvatske, ne ljubi sebe /ja opetujem — sebe!/, svoju čast, svoj jezik, svoju prošlost, svoj Jučer. Patriotizam dakle zadovoljava vaše egoistične i vaše altruistične sklonosti, zadovoljava potpuno svaki moral. Da sam individualistički anarhista, Marksista ili Muhamedovac, bio bi isto tako Hrvat, kao da sam Jevrejin, katolik, sirotinja ili magnat. Naše djelovanje može biti razliko, cilj mu mora biti isti: Hrvatska. Ta će misao ipak složiti jednog dana sve naše čestite ljude. Ona će biti karika, kojom ćete spojiti Vaš rad sa trudom Otaca. Neko, jedan Modernista, zapitao me /bajagi ironijski/, što je to čisto hrvatstvo, kao da se duša, ideal, fizionomija jedne mlade, većinom besvjestne rase može definisati. Ko još opisa genij čiste Franceske, koj praeceptor Germaniae definisa duh Njemačke? Hrvatska je zemlja, koja vas hljbom hrani, grije svojim suncem i bije svojim vjetrom, Hrvatska je naša knjiga napisana i nepisana — ona, koja trune u gluhim grobovima Predaka. Čista, etno-

grafski je čista Hrvatska na selu, na najmanje tudjinskom selu naše otadžbine; idealna, najčišća je Hrvatska tu, u našem mozgu, u našem srcu, a ako je iz mog oka sada pala suza, ne bijaše to moja suza — već suza nečega u meni, nekakog dobrog demona, nekake milostive žene — *lacryma meae carae matris Croatiae*. Svaka zemlja pa i naša, ima mjesta kao što je ovo pod našom ljevom sisom — gdje duša narodna živilje diše. Tražite, nadajte, stvorite srce hrvatsko. Slušajte pjesmu majčinog mlijeka u Vašim žilama, slušajte pjesmu vjetra kroz zagorski opustjeli park ili velebitske hridine, slušajte kuknjavu puka kada cvili:

Rosi roso gosine livade,
Da se roblje rosice napije...

Pravo, pravo narodno na život je oblik njegove repulsivne snage, forma njegove energije. Kultiviranje dakle narodnih pravica bez kulture narodne energije, narodne otporne snage, je mlachenje gloginja. Vaš list dakle treba na prvom mjestu proučavati volju, snagu Vašu i snagu hrvatsku, treba kultivirati karakter i energiju hrvatsku. Naši Oci imadjahu više mišica, manje knjiga od nas, pa ipak spasiše u onoj oluji Ostatke Ostataka. Inteligencija je dar nebeski samo onda, kada je oblik sile, oblik životne snage, a vrlo je opasna /i beskorisna/, kada u formi hamletstva podgriza energiju. Krajnji skepticizam isključuje vjeru, osvjeđenje, sasvim je sterilan i zato ga se čuvajte, ako želite biti ljudi djelotvorni. Njegovajte poeziju, jer ona daje poleta, a entuzijazam daje energiji ono što vjera pruža neslomljivom islamskom fanatiku. Harmonija je istina, istina je ljepota, a kult energije je kult ljepote. Energija je sloboda, apsolutna sloboda je apsolutna energija. Oslobodite, to jest ojačajte najprije sebe intelektualno i ekonomski i nastojte, da ne pomažete stvaranju našeg inteligentnog proletarijata, goreg od drevnih robova, jer robuje svojevoljno, u svojoj domovini, jer je rob koji glumi gospodara, jer postaje vrstom slobodnjaka jedino uz uslov kakog herostratskog posla. Budite mesari, knjižari, ekonomski, budite što slobodniji ljudi, najslobodniji onda, kada svršiste više nauke. Osim misli ne priznajte gospodara i budite veseli, jer svaka briga ima osamdeset ljeta. Ostavite drugima deklamacije i patriotizam, koji ostavlja prazninu u mozgu i u buretu, mamurluk u duši i stelju u crijevima. Čuvajmo se pretjeranih teorija, osobito tudjih, jer su teorije kao i drveće: najbujnije uspijeva na zemlji gdje poniče. Nijemac je — malim dijelom — internacionalac, jer je ujedinjen, a i prije Bismarcka se ne napadaše na njegov jezik. U Franceskoj opet vidimo jednog socialistu članom ministarstva, koji se klanja ruskom autokratu, bedemu europskih reakcionara. Od svih je aristokracija najnesnosljivija ova najnovija, koju upoznah:

aristokracija socializma i anarhizma. Komunizam je najgori oblik konkurencije, a u natjecanju je poezija života, tu se oštiri razum i bujaju mišice. Treba samo dati svakome prilike trčati, odstraniti uzrok nejednake konkurencije /preprjeku historije, nasljedstva i t.d./, dati svakome jednako pravo na širok zemaljski stadij, za kojim će Pindari budućnosti proslaviti nove pobjeditelje.

Ovake, ovdje brzo nabacane misli će me voditi, ako dospijem poslati što za Vaš list. Ne čudite se dakle, ako Vam se, na razočaranje galerije, požudne novosti i senzacija, odam kao obično djače A. Starčevića. Mene kod tog nesumljivo velikog čovjeka oduševljava u prvom redu on sam, energija, karakter njegov. Mi smo od onih srećnih u nesreći naroda, te imadjasmo sreću imati na kraju XIX. vijeka, te sumnjalice o svim vrijednostima pa i o vrijednosti jake volje, muža, koj oprovrgava one, koji buncaju, da bi uspavali druge i opravdali sebe, o nekoj jagnjećoj čudi slovjskoj i o sentimentalnoj, slabunjavoj volji Jugoslovjena. Da, kod nas ima Oblomova, ali ima, u najnovije doba, i nečuvjenih znakova energije, zlo upotrebljene zbog narodne nesvijesti. Vis, bosanska okupacija, boj na Medunu, znoj naših ljudi na Oceanu i na američkim rabotištima... Starčević ne bijaše toliko lav, bujan i plahovit kao gorski hajduk ili E. Kvaternik. On bijaše pasivan, silan kao stojici i mučenici. Naša pasivna snaga, snaga vjekovitog paćenika Hrvata, pokazala se tu u narodnoj službi kao u doba, kada goraše na Markovom trgu /ne u Veneciji/ u seljačkim prnjama i gvozdenoj kruni, bez suze i bez uzdaha. »Niti pisnu niti zubi škrinuk«. Kao što je Stendhalovim i Barresovim Francezima učitelj energije onaj dežmekasti parvenu, rođen izvan Franceske, Napoleon, tako i nama može biti učiteljem života taj čudni raspop, koji govoraše o kršćanstvu slobodnije od nas, koji nazva Miloša Velikim davno prije biogradskog kralj. ukaza, koji piše da četrdesetosme »na strani Magjarah biaše um i pravo, i zato snaga«... koji govoraše djacima, kada mu pristupahu dobročiniteljskoj desnici: — Ostavi, sinko, nisam pop... Dabogme, mjestimice se ne moramo s njime slagati, jer umovaše kao savremenik braće Graccha i ako življaše pod erom reda i rada gosp. grofa Hedervarya. O Grcima, koje toliko ljubimo /ne znajući helenskog jezika, hvala zagrebačkim gimnazijama/ — o Grcima piše kao kaki Cato St. ili kao da ne čitaše Plutarhovich *Žitija*. »Gerk se davao na tergovanje, na piskaranje, na čaverljanje, na domišljanje, na struganje kamena, na svirale i na svašta, samo ne na obradjivanje zemlje ili na drugi posao, dostojan čoveka rođenog za što boljega«. Kako vidite, Stari grozno šiba Graeculos. No sve su te sitnice vrlo karakteristične, koje mu služe više na čast nego na sramotu. On je jedan od najvećih naših prozaika, hrvatskim se jezikom — unatoč onim stilskim ose-

binama koje pojačavaju njegovu komiku — služio kao Babukić ili Miho Pavlinović. On je najveći naš, najodvažniji satirik, najsilniji pamfletist. Naša je, ne njegova, sramota, te još nemamo njegovih pisama, potpune biografije i slike o njegovu radu. Da, ali ko bi u današnjoj Hrvatskoj bio za taki posao? Ko je danas u nas stojik, klasik, historičar, diplomat, radikal, narodno čedo, filosof i humorista? Ovako bi djelo bilo najdostojniji spomenik preziratelju struganog kamenja i bučnih sviralah. Ali ko da ima danas uma i smionosti podići taku nadgrobnicu tome mudracu, koji — poput Sokrata — imadjaše silensko srce i glavu, ljubeći društvo mladeži kao što ste Vi i Vaši drugovi?

Častno radi, skromno jedi,

Pa ti poso zlata vrijedi! — Svršavam ovu kolegijalnu i konfuznu epistolu sa Šenoinom parafrazom onih Goetheovih riječi. Budimo jakovoljni, trainirajmo našu volju i inteligenciju. Bojmo se samo straha. Ne dirljajmo ozbiljnim licem budalaština kao pošt. g. Gjuro Šurmin, kada veli, da je Nietzsche krajna produkcija »materijalizma«, kao gosp. Bogdan Popović, kada ono na beogradskoj Velikoj Školi onako autoritativno, kako već Šumadinci umiju u tim »petljanijama«, viknu, da je Ibsen nješto kao djače-nedouče. Ne budimo kao dr. Čuka, resp. Čedomil Jakša /sliku mu je izašla u *Viencu*, časopisu za zabavu i pouku/, koji praktično pokazuje piscima u svojim beskrajnim člancima, kako — ne treba hrvatski pisati. U kritici ne budite kao lješinari, koji živu od poharanih pokojničkih utroba. Budite objektivni i praktični, jer kod nas mogu imati veliku vrijednost i one knjige, koje Vas ne zadovoljavaju kao strogog estetičara ili mislioca. Ovake su vrijedne knjige kod nas najnužnije i najrjedje — knjige za puk. Zato, scijenim, Vaš je najpreči posao pozivati svijet na osnivanje pučkih listova, seljačkih biblioteka, rasturivati take knjige i novine i tražiti ljude, koji, kao g.g. Kozarac i don Ilija Ujević, umiju pogoditi žicu narodnu. Ako mislite svoj list namijeniti masi, štampajte i izdavajte ga što prostije, prodavajte ga što jeftinije /ili ga dijelite badava, ako možete/ i kušajte u Zagrebu uvesti običaj, da se list prodaje kod piljarica, po kavanama, u kioscima, na ulici. Dajte i zagrebačkom legendarnom fakinu prilike, da posluži /sebi i/ otadžbini. Jedino tako ćete malo po malo utući švapske listove i njemački funtroman, gdje jadnik Sepl 5 puta pogiba i 10 put gemitlih uskrsava. Budite složni, mnogobrojni. Petorica ne mogu složiti plast sijena, ako ga samo jedan vilama razbija: tolika je snaga nesloge. Hrvatska neka nam bude zajedničko vjerovanje, kult znanja i energije zajednički uzor. Ako se zidovi ne mogu probiti mekanim glavama, neka nam glave budu gvozdene. Ovakim prijateljskim uzgojem i disciplinom, koju si sami namećemo, naći ćemo možda, medju nama Zagrepčanina, novog Kvaternika i

pomagati razvoju karaktera, koji će biti kao mladi Amerikanac, o kojemu čitam ovih dana, da ne taknu naslijedjenih milijuna, jer ih nije sam zaradio i da teče hljeb kao prost nadničar. »Smjelo, smjelo i opet smjelo«! — bodrim Vas sa smjelim Dantonom. Jedino tako možete skršiti moć gluposti, tmine, laži, licemjerja i pridići u nas taj tupi »svijet, koji sve prašta osim duše« /Villiers de l'Isle Adam/.

A posljednja utjeha, posljednji refugium nek Vam bude smijeh — smijeh Voltairea i A. Starčevića, smijeh Byrona i Selka Nine.

Paris, 17. listopada 1901.

Sa pozdravom

A. G. Matoš

P. n.

Molim g.g. kolege, koji bi mi htjeli poslati svoje knjige, da ih šalju 76 rue Mazarine. Pozdravite preuz. gosp. Posilovića, veleč. gosp. Korenića i gdju Simon /ako još drži onu kafanu kraj stare Čipine pivare/. Pozdravite i Zyr-Xapulu i Grgu Tuškana /ako još drži onu kafanu u Sisku i ako se odrekao politikanstva/.

— Valeatis.

LXXXIII. VLADIMIRU ŠIFFERU

513 (1) Dopisnica

Gospodinu / Vladimiru Šifferu, mag. pharm. / Ljekarna Dr. Vouk /
Zagreb / Ilica broj 44

Bolnica Milosrdnica
6. I. [1914.]

Dragi prijatelju,

Hvala Vam za prijateljske želje. Bila i Vama 1914 srećna — srećnija no meni. Baš danas mi je saopćio dr. Mašek, da će mi morati grlo izvaditi. Dobiti ću cijev za disanje. Biti ću bogalj do vijeka. Zbogom jodlanje! Zbogom govorancije. Ni meketati više ne ću moći. Mogu se angažirati za šaptaoca, možete misliti, kako mi je.

Vaš Matoš

LXXXIV. ĐURI ŠURMINU

514 (1) Dopisnica

P. t. gospodin dr. Đuro Šurmin, / sveučilišni profesor, Zagreb,
Croatie /Austr.-Hongr./

Paris, 14 r. Guisarde

Veleučeni gospodine, Velika Vam hvala za Vašu knjigu. Mnogo sam naučio — više od svih hrvatskih knjiga, pročitanih u posljednje 3 godine. Gledaću da se odužim i još Vam jedared srdačno zahvaljujem.

Sa štovanjem

27. siječnja 1904.

A. G. Matoš

LXXXV. DRAGICI TKALČIĆ

515 (1) Razglednica

P. t. Fräulein / Dragitza Tkalchich / Conservatoristin / Wien /
Kolschitzkygasse 12.

Gospojice Dragice, Ovog je momenta moj drug pio u zdravlje one, čija je slika na našem stolu. Ja se priključujem toj zdravici i držim da se nećete ljutiti, kada Vam to javim.

Vaši poštovaoci: A. G. Matoš, B. S. Nikolajević

[P.ž.: Wien, 28. I. 98.]

516 (2) Dopisnica

Mademoiselle / Charlotte Tkalčić / Autriche-Hongrie (Croatie) /
Sv. Ivan-Zelina / chez Zagreb

Gospođice Dragice, Pijem sa prijateljem dobro francesko vino i pripovijedam mu svoje putne doživljaje. Sjećajući se svojih znanaca, iskapili smo čašu i u Vaše zdravlje. Ljubim ruke g-dji majci i pozdravljam sve znance!

St. Jullien, 4. marta 1897. [1898!]

A. G. Matoš

M. Romanovitch /serbe/

Croatie / P. t. Mademoiselle Dragitza Tkaltchitch / Sv. Ivan Zelina /
(kraj Zagreba)

Poštovana gospodjice,

Molim Vas, da mi odmah javite, koja je adresa Ivičina i Gjurina u Parizu. Bijah u bolnici, pa sam ih izgubio. Imajte dobrotu poslati mi i Vašu, da bih Vam mogao poslati knjigu, koja će skoro izaći. Ljubim ruke gospodji mami i Vama i pozdravljam ostale. Vaš stari poštovalac

A. G. Matoš

18./VI. [1898.]

(Genève, rue du Chantepoulet 5./III).

Mademoiselle / Dragica Tkalčić / conservatoiriste / Autriche-Hongrie / Sct. Ivan-Zelina, Croatie

Vrlo poštovana Gospodjice, Sinoć dodjoh ovamo. U jesen u Pariz. Dodjosmo do uvjerenja, da ćemo i moralno i materijalno bolje prosperirati, ako se složimo. Ovdje je tako lijepo, da žalimo, što niste tu sa gospodjom mamom. Naše /moje i Gjokine/ utiske naći ćete za koji dan u »Nar. novinama« ili »Nadi«. Knjiga mi, na žalost, još nije štampana. Bacit ću se na jedan dramatski posao, koji će specijalno Vas zanimati. Moram ga svršiti do jeseni. Kako je Vama u onoj palanci? Zar tu da zakopate svoj fenomenalan organ? De l'audace, mademoiselle! Ljubim ruke gospodji Mami i Vama. — Žudimo za jednom stvarcom o kojoj ćemo Vam skoro obširno pisati. — [Riječi Jure Tkalčića:] Gefreiter, gulanfer Gustl i ja prosto — poginusmo za Robičekom. — Fala bogu, za sada živimo carski i kraljevski. — Gustl je otvorio ovdje hrvatsku ambasadu, a ja hrv. konzulat. Sutra ćemo se predstaviti grčkom kralju Georgesu I.

Gustav I. Gjoka Prvi.

[P. ž.: Aix les Bains, 6. VII. 1898.]

Mademoiselle / Dragica Tkalčić / Zagreb, 28^a Primorska ul. /
Croatie (Autr. Hongr.)

Velecijenjena gospodjice, Izvolite pozdraviti Vaše i zahvaliti
Vladimiru za kartu.

Tout à Vous

A. G. Matoš

[P. ž.: Paris, 13. VI. 1900.]

LXXXVI. MARIJI TKALČIĆ

520 (1) Dopisnica

P. t. Madame / Marie Tkaltchitch / (Autriche Hongrie) / Sv. Ivan
Zelina (kraj Zagreba)

Milostiva gospodjo,

Ovog se momenta kucnusmo u zdravlje sviju Vas
[1898.] 6. /VII. Aix les Bains

Gustl Juraj

521 (2) Razglednica

Madame / Marie Tkalčić / Zagreb (Croatie) / Primorska 28^a II kat.

Još nije došo ruski car, ali je došo Gjoka. Pijemo u Vaše
milostivo zdravlje, to jest:

A. G. Matoš /Gustl/ i

Doček sjajan! Georges Tisserand /Juro/

[P. ž.: Paris, 7. V. 1900.]

LXXXVII. VLADIMIRU TKALČICU

522 (1) Pismo

Dragi Vladimire,

Tvoja i Milanova karta tako me obradovala da sam jutros u krevetu ječio od radosti kao jarac. Ta to je prekrasno od vas, dragi moji petoškolci. Ako si prijatelj sa Milanom, ko ja sa gulanferima, molimo te pazi, da budete pametniji od nas. Robiček mi piše iz Kopenhagena da se zaručio. /Adresa mu je: Cirque du Nord, Fennix/. Ljubim te u čelo za divnu ideju, da si odnio ružu u moje ime: Pitaj ju, smijem li joj poslati Iverje i fotografiju i zamoli ju za njenu sliku, jer je gulanfer Gjoka njenu sliku odnio i izgubio u Münchenu. Vratit ću se kući, ako uzimam izgleda, da dobijem za 2 god. službu u kakvoj redakciji. *Molim te, odgovori mi odmah* i pošalji mi svoju adresu, da ne pišem na gimnaziju. Zanimalo bi me, što te zanima i čemu se misliš posvetiti. Gledaj, da dodješ u Orijentalnu Akademiju; diplomat je lijepa stvar. Šta radi vaš Milan? Kemija ili veterinarstvo je vrlo praktično za njega. Ti moraš da si velik i feš dečko. Imaš fotografiju? Da se tvoji ne ljute što napadoh slavonsrba Španića.

[Ženeva,] 13/VI [1899.]

Ljubi te
Gustl.

Pozdravi g. oca, gdju mamu, mademoiselle de Sades, i Milana: tvoga i moga e. c.

Ženeva, Violette 7, 29. VI 99.

Dragi moj mali,

Oprosti da te tako titulišem, premda se hvališ, da si nadjikao kao bor. Ja u tebi još uvijek gledam onog malog Vladimira, koji me se stidio i smijao — baš kao stidljivo djevojčice. — Danas primih tvoje ljubezno pismo. Čitav dan bijah na Salèveu, planini pored Ženeve. Bijaše kiša, ali ja bijah u lijepom, drugarskom društvu i krasno se provedoh. Idući kući uz neku gdjicu Staniševski, gledam s lijeve ogromnu klisuru, a oko nje prionuo oblak. Iznenada čujem iza tog pramena magle kriještanje, kriještanje: bijahu mladi orlovi, poznao sam ih. Došavši, umoran, kući, nadjem tvoje pismo. Učinilo mi se, dragi moj mali, kao kriještanje orlića u gnijezdu, iz maglovite daljine. A ja volim orlove i onda, kada su u gnijezdu. Tvoje mi se kriještanje, dragi moj mali, tako dopalo, da ti evo odmah odgovaram, ne znajući, hoću li docnije imati toliko volje i dokonosti za to, i hoću li ti sutra moći poslati pismo... Planina me je osvježila, pomladila čisto i baš za to hoću s tobom da brbljam.

Da znadu, da onaj Matoš, koji mrzi dopisivati sa književnicima i farizejima, piše kobasice za jednog dečka /oprosti, ali tako imam prava da te titulišem/, rekli bi: Vraiment, ce M. est impayable! Taj M. je odista bog budi s nami! Ali ja to posmatram sasvim drukčije. Ti još imaš ono, čega nemaju brkati bradonje: poleta, mladosti. A samo mladost je poletna, idealna, jaka, samo ona vjeruje, pa ju voli Isukrst. A ja sam, dragi moj mali, umoran i oslabio, pored tvojih toplih će grudiju i mnogi moj uveo cvijetak procavtiti.

Vijest, da te privlači filozofija, najprije me porazila, a onda uništila. Evo zašto. I ja sam rano počeo filosofirati. Ne počeh sa Schweglerom /Harald Höfding je bolji filosof. historičar/, nego sa Kantovom logikom i kritikom. I ja sam se tako osupnuo sa grandiozne veličine, sa tragične problematičnosti ogromnog problema, te mi se činio i Sofokles patuljkom. Bijaše momenata, kada se osjećah jedinom realnošću, das Ding an sich, kako vele Švabe, Bogom. I kad je taj novi Bog vidio groznu razliku između njega i njegove pojave u svijetu, između suštine i njene pojave — — Mene je filozofija otrovala, a kada dodjoh do jasnog spoznanja, da je i Ništa realno, realnije nego pojave, nadjoh se u bezdanu, na duši mi sviraše smrt, smrt. Život mi, prirodno, postade nešto sporedno, svijet kaos i od toga časa postadio nesrećnik. Šta da ti govorim o tome? Danas me još ne bi razumio. Srećom, spasila me umjetnost. Danas vjerujem, da je umjetnost

realnija, da kažem istinitija od nauke i filosofije, t.j. ako filosofija nije umjetnička... I za to prosto spoznanje potraćile su se tolike godine, ispile tolike gorke čaše!... Mani dakle filosofiju i ako baš ne možeš bez nje, a ti joj se ne podaj bezobzirce, kao ja što učinih: uništiti će te. Što ja ne svrših još u 18. godini samoubijstvom, hvala mladosti, hvala toplini, koju osjećah pomišljajući na neke simpatične osobe, hvala poeziji, hvala Dionizu i Apolonu. Pa onda, dragi moj, današnji je vijek tako mediocris, da ne podnosi te titanske nauke; danas nema više velikog filosa ni velike filosofije, a posljednji, Friedrich Nietzsche, poludi, plati glavom, te dodje do ubjedenja, da istine nema, da je život fikcija, iluzija, koja ne može da postoji bez umjetnosti, bez laži, bez iluzije. Danas Nietzsche, jedini mi simpatični moderan Nijemac, zna samo da rekne svojoj jadnoj majci: — Mutter, ich bin dumm geworden... I ja bih poludio, da ne bijaše te lijepe bure moje mladosti, toga orkana, iza kojega će nastupiti ili zvjezdana noć tihe smrti ili ditirampska radost novog, vedrog života. Pa dobro, da postaneš filosof, šta onda? Zar si tako naivan, te misliš, da bi u Hrvatskoj, popovskoj i vrlo barbarskoj Hrvatskoj mogao naći čitalaca? A koji bi te čitali, čitali bi te da te grde, da ti uzmu koru hljeba, da te — unište...

Na žalost vidim, da ima još tačka, koja čini tvoju mladost sličnom, po unutrašnjosti gotovo istovjetnom sa mojom: ti i pjevaš, Ti osjećaš neku melanholiju, koja te prodje tek onda, kada — pišeš! Ti si možda pjesnik i toj boli lijeka nema. Pošalji mi, tako ti boga, onu stvar iz Pobratima, da vidim šta je. Ako budneš poeta, to je već nešto drugo. To ti je bolest, koja je vrlo ugodna i koja se sama sobom liječi. Živiš dvostrukim životom, i onaj viši, onaj unutrašnji, liječi te za sve nedaće običnoga. Taj duplicitet daje pjesniku veću životnu snagu nego što ju ima filosof, koji igra samo na jednu brojku, pa ako propadne: fuć! Da me bolje razumiješ, reći ću ti, da je poezija, koja daje snagu mom životu. Gušijah se u blatu, nevolja i očaj došli do grla, ali jedan jak momenat: zlatna, jaka krila, pa u visine kao u balonu. Kada te spopane slabost, tuga, gledaš sam sebe kao na tudj prijedmet — i to liječi.

Molim te samo, da se ne prevariš (poput mene), pa da držiš, da iz prezira prem duševnoj fukari možeš da činiš što ti drago. Ne padaj u anarhiju: to ti se može gorko osvetiti. I ja sam bio frondeur. I ja bijah vrsta gorskog hajduka, koji je na finiji, manje brutalan način htio da živi po svom ćefu, usprkos društvu i sam protiv svih. Pa? Istina je, da osjećam neizrecivu slast u osjećanju neograničene slobode, koja me toliko, toliko stajala: ali to su momenti. A život, a sreća, — to nije momenat, to je nešto trajno... Sloboda nije sve i ja bih se često i pokajao,

te joj, toj ličnoj nevezanosti, poklonih sve, ama sve ostalo, što me moglo usrećiti... Još ti jedared velim, budi kao i drugi, sebe radi žrtvuj društvu, da ti se grozno ne osveti. Ko zna, mene će možda ipak slomiti, a ja ću poginuti, ne došavši do mete, ne rekavši ni glavnu svoju umjetničku riječ, — tek »štimaajući«, impromptirajući, kao prije koncerta. Možda ću se slomiti na primjer Vama, mojim nasljednicima: prvi mladi Hrvat, koji se usudio da bude ja, bez novaca, bez pomoći... Pišem ti to u sobi, za koju još dugujem kiriju, kiša pljušti, a ja iza dnevnog ovog umora i široke planine osjećam još više samoću i neku gorku uskost: nešto me kao stješnjava. Ej, što bih dao, da mogu samo noćas biti kraj svojih u Zagrebu, bezbrižno ćeretati i prosnivati jedan miran, bezbrižan sanak. Kakva blijeda zagrebačka frajlica možda tajno uzdiše, čitajući Miša i šapće: — Oh, da ga znam, toga mikljanta iz Jurj. ulice — A ja ti se lomim s tim zadrtijem studentkinjama ili lomim zube oko rumenijeh ženevkinja, koje u meni mogu da vide samo husarski brk, — spoljašnost, a moju burnu krobotsku, zagrebačku dušu: pas une idée, »ni dunsta«! Već sam ti momak za ženidbu /kako si se i sam jamačno dosjetio/, bijah /lani/ i zaručen, moje poznanstvo sa nekom Helenom Belly, apotek. kćerkom, imadjaše dubljih posljedica, — ali šta mogu? Hraniti ženu ne mogu, a biti od nje hranjen još manje, — premda su taki slučajevi ovdje vrlo česti... Eto, to ti je sudbina hrvatskog, slobodnog, nezavisnog pisca, ako nije Pongratzev sin. A gdje su druge bijede? Tako ti ja, dragi moj mali, nosim već godinu dana u glavi sujet tragedije Bura u tišini, pa ne mogu da sjednem i da ju bacim na papir, jer bi taj posao trebao najmanje 3 mjeseca bezbrižnog života i t. d.

Dadoh ti dakle najbolji primjer: sam sebe. Da sam ja imao takog prijatelja, kao evo ti, — a nadam se da mi vjeruješ, da sam ti prijatelj! — i moja bi se sudbina, dajbudi, inače okrenula. Vjeruj mi: govorim ti kao rodjenom bratu, sa pravom pobratimstva, koje me veže sa ona dva gulanfera /Gjokom Karavlahom i Jovanom Zaručnikom/. Mog dakle prvog savjeta ne mijenjam: baci se na politiku. Pošto popom (a pop i vješt političar kod nas najbolje prolaze) ne želiš da budeš, baci se na politiku. U našoj domaćoj, hrvatskoj, ne ćeš ubrati bog zna šta, a i pravnički studium grozno dugo traje. Kao diplomat brže, mnogo brže dolaziš cilju. Pošto nisi bogat i nemožeš da budeš besplatan ataše, bacit će te u konsularnu službu. To ti je divan život: živiš u inostranstvu, slobodan si ko car, dobro plaćen, a ako imaš dara, možeš pisati i pjevati koliko ti drago. Feš si dečko, a to znači u diplomaciji više nego talenat. U ostalom, glavno je da radiš, t.j. da dobijaš izvrsne svjedočbe, pa da te to protežira. Slušaj me, ja ti želim dobro, govorim ti od srca srcu. 2 sam godine općio sa diplomati-

ma; nemaš pojma, kako je to fin, ugladjen, aristokratski i šarman-
tan svijet! Stendhal, moj vrlo drag pisac /u Nadi će o njemu izići
moja studija, ali tek koncem godine, jer je list već pun/ bijaše
diplomata. Danas piše franceski možda ponajbolje de Vogüe:
i on je diplomat. Diplomacija je dala franceskoj prozi onu finu
ugladjenost, sjajnu otmenost. Bože, kada te pomislim kao diplo-
mata, kako u Rimu ili u Tokiu pišeš kakoj lijepoj dami na lepezu
lak sonet... Vjeruj mi, poezije ima više u luksuzu, nego u bijedi.
Badava, taj prokleti novac ne bi bio sve, da nije i — poetičan...
Možda će se i moj san ispuniti, te se sastanemo u Parizu: ti kao
austr. vicekonzul, a ja kao pariski feuilletonista...

Gle, ja već kod drugog tabaka! Za danas dosta i laku ti noć.
Meni će biti noć laka, jer sam umoran i jer me taj dan uvjeri,
da imam novog prijatelja. Pozdravi tvog Milana, gđu majku, gosp.
oca i kontesu de Sades.

Tvoj

Gustl

Robiček mi ne piše. Knjigu šaljem sa zahvalnošću da je
primljena, odmah, a sliku docnije (kada bude gotova). —

Za brkove se ne boj: doći će.

Samo da napišem dramu, pa ćeš doći, ako Bog da, s Milanom
k meni u Švajcu ili Pariz.

Ne piši Matoché nego Matoche (bez akcenta).

524 (3) Pismo

[Bez datuma. Ženeva, kolovoz 1899.]

Dragi Vladimire,

Molim te, ne čudi se, te ti šaljem pisma — iz Zagreba. G-dja
Pavleковиć, moja prijateljica, ponijela je pisma, da ne moram da
platim za marke /a nemam peněz/. Pošto idem u Pariz, a neću,
da mi pisma dodju na staru adresu, adresiraj: Mr. Léon Matoche,
étud. Paris rue Sedaine 66 (hôtel Paris).

Gustec

Violette 7 12/VII 99

Dragi mali,

Ne idem još u Pariz. Piši dakle na staru adresu. Počeh jednu novelu, gdje opisujem gulanfere, koji mi baš ništa ne pišu. Preživio sam groznu krizu. Javi mi, jesi li mi do primitka ovog pisma odgovorio na ono, koje si dobio u Zagrebu, da pišem u Pariz za nj.

Pozdrav svima

Gustl

526 (5) Dopisnica

Dragi Vladimire, Čudim se, te mi tako dugo ne odgovaraš. Ako bi to ipak htio učiniti, adresiraj *tačno* ovako: Mr. Matoche, journaliste, Paris rue Sedaine 66 /hôtel Paris/. Sutra u 6 s. putujem. Pozdravljam tvoje i tebe!

Gustl

[P. ž.: Genève, 5. VIII. 1899.]

527 (6) Pismo

Paris, hotel du Nord, rue Sedaine 66
23/VIII 99

Dragi Vladimire,

Zbog Leona, koji je 21 o. m. na moju žalost otputovao, nisam Ti mogao odmah odgovoriti. Danju se išlo po muzejima, noću se zabavljalo ili po kafanama i šantanima ili kod Weissea, našeg poznanika slikara. I sam ćeš si lako predočiti kako mora da bijaše naš život! Bilo pa bitisalo. I opet sam sâm.

Oprosti, što ti šaljem ovo pismo u ovakvoj formi, ali moja je korespondencija tako obilna, da je ne bih mogao podržavati, da ne upotrebljujem ovake dosjetke.

Ivo i Jurica mi ne odgovaraju, premda sam im mnogo pisao. Strašno su lijeni. U posljednjem mi je pismu Ivica javio, da je gdjica Dragica zaručena. Mene je ta vijest silno obradovala, jer Arpada Pečića znam još iz djetinjstva, a njegov brat Bela bijaše mi nekada ono, što postadoše. docnije Ivo i Juro. Molim

te lijepo, da Dragici najsrdačnije čestitaš sa moje strane. Arpad je umjetnik i idealista, ona će biti s njim srećnija, nego s egoizmom i farizejem Šrepelom što bi ikada mogla da bude. Zbog mog pobratimstva sa gulanferima moja je ljubav i odanost prama vašoj obitelji tako velika i silna, da me svaka vaša neprilika, tako mi duše! mnogo više potresaše nego moje vlastite ili nesreće moje obitelji. Pa kada vidim, da me tvrdo moje uvjerenje, da ste rođeni za nešto više, ne vara, duboko dahnem dušom, obuzima me toplija vjera u sudbinu, koja ipak ne da, da strada nevinost, da cvijet mladosti i talenta vene pod njenom kobnom rukom. Vašim roditeljima treba da čestita i najveći dušmanin vaše kuće, jer ste se vi, njihova djeca, u teškoj borbi, koja tako dugo traje, vrlo junački ponijeli i niko se tome ne bi nadao. Svak misljaše, da ste razmaženi. Ja držim, da je osim tvoje mame Dragica de Sades najviše prepatila i podnijela. Trebalo bi prokleti vjeru u sreću i život, ako bi taka tiha, skromna, stojička, ponosna žrtva ostala bez uspjeha. Ja još jedared srdačno čestitam Dragici de Sades, sa tvrdom nadom, da će se na novom putu, na koji se kreće, ispuniti svi ideali, koje si je stvorila o životu. A mi, vaša braća i prijatelji, mi vječni čeragaši i cigani, vazda ćemo se sa nekom radostnom melanholijom sjećati, da nekada bijaše na boemskom našem nebu, mutnom i sumornom, zvijezda, koja se zvala Dragica de Sades.

»...Zvezde sjale, pa su i presjale,

«A i ono sunce ogrejalo

»I ono je sa neba mi spalo — —«

A sada da predjem sa tog zanimljivog »predmeta« na drugi, manje interesantan, na moj ovdašnji život. Glavnih, umjetničkih utisaka pariskih, zbog kojih i dodjoh ovamo, ne ću da Ti opisujem, jer su odviše raznovrsni, jer ti još nisi urednik kakog našeg Käsblatta i jer ne plaćaš honorara. Opisacu ti dakle ono, čega ne bih kao feuilletonista mogao opisati. Stanujem na lijepom mjestu, nedaleko trgova de la Bastille i Republike. Tačke koje me u Parizu najviše privlače, nisu daleko. Život je ovdje i komotniji i jeftiniji nego u Ženevi. Za sobu, dosta veliku, na 5. katu i s izgledom na ulicu plaćam nedjeljno 6 franaka. Čudim se kako gulanferi nisu mogli da opstanu ovdje. Dodjoše jamačno u skup quartier. Za 55 centima može da se najedeš i dobijaš 2 tanjira zdrave govedske čorbe, i tanjir »cušpajza« s obilnim komadom pečenke. Sumnjam se, da bi u Zagrebu tako što našao. Razumije se, da lokal nije elegantan: treba doći u 11 i $\frac{1}{2}$ s. ili oko 2 s. kada nema radnika. Večeram kod kuće. Skuham čaja i kupim hljeba sa sirom, šunkom, voćem i t. d. — prema stanju moje kase. Ako

mi moji bijedni urednici budu slali urednije novac, živjeću tu prekrasno. Pariz je jedini grad, gdje se čovjek može često bolje zabavljati besplatno, nego za novac. Tu nema centruma, kao što je n. pr. Ilica ili Ring u Beču: svi bulevardi vrve svijetom. Boulevard ti je svijet za sebe: najbolji teatar u Parizu, bolji od Comédie Française. Eno u nedjelju poslije podne bijaše po boulevardima u mom susjedstvu prava revolucija i bilo je 460 ranjenih, 1 mrtav. Anarhiste opljačkaše crkvu sv. Josipa. A već 8 dana drži se $\frac{1}{2}$ sata daleko od mene u svom stanu zabarikadiran antisemita Jules Guerin sa 22 pristaše. Kuća je opkoljena vojskom i grdnim narodom, Guerin se ne predaje, svaki čas padaju sa krova te njegove tvrdjave u rue Chabol kišice, koje sastoje iz pečenih pillica, beafsteaka, kolača, voća. Kud ćeš ljepše komedije? A tek oko 9 i $\frac{1}{2}$ sati u večer! Onda ti izmilje iz svih kutova pariskih razne mušice, pa ti se zalijeću u oči. To ti je taj demi-monde, polusvijet, vojska pariske Afrodite. O njemu ne ću više da ti pričam i ostavljam to za vrijeme, kada ćeš imati kao i ja špicaste mustafače, koje se tome svijetu vrlo dopadaju. U Parizu život struji, kipi kao u vulkanu. Ja sam ovdje već 17 dana, pa sam još kao pijan od toga šuma, te bure, tog orkana, koji zapljuskuje i tihe zidove moje studentske sobice, toga ljudskog oceana, koji se zove Pariz. Ta životna sila prešla je i u mene. Iz Ženeve dodjoh umoran, blaziran, slab duševno i tjelesno, a već se počinjem osjećati jak kao nikada dosele.

U neku mi je ruku milo, te je Leo otišao u Beč, jer nisam mogao raditi. Jedva jedvice nadrljah za Nadu dva članka. Još večeras se bacam na svoju novelu Camao; držim da će biti najbolje od svega, što dosele stampah. Danju sam do 6 s. u večer u biblioteci, u Louvreu ili u Luxembourgu, noću do 9 na boulevardima ili u kafani, do 2 s. čitam. Osim slikara Weissea i Bergha nemam poznanstva i ne ću da ih činim. Ova potpuna slobodna samoća je nješto divno. Kod neke Toljanke, Zagrepčanke, birtašice imam za nuždu kredita. U ovom hotelu ima nekoliko Srba, zanatlija. Dosele življah vrlo lijepo i bio bi zadovoljan, da tako ostane.

Ti mi ne pišeš, jeste li primili *Iverje*. Moja prijateljica gdje pl. Pavleković, medicinarica u Ženevi, molila me jedan eksemplar za čitanje i pošto nemah drugoga, dadoh onaj koji spremih za Dragicu. Pavlekovićka mi je obećala, da će knjigu baciti na poštu čim stigne u Zagreb. Ne vjerujem, da bijaše tako infamna, pa da toga nije učinila. Fotografiju bi ti poslao, ali je još ne primih od ženevskog fotografa.

I tu sam se fotografirao, ali sa Leonom i njegovim drugom Makanecom, a tako sam zlo izgledao onog dana, kao da ustadoh iz groba, pa ne marim da ti šaljem tu sliku. Pošalji mi svoju ili koju od Vaših. Volim fotografije.

Piši mi što više i što češće, i pozdravi tvoje i mog brata Milana. Skoro počinje škola, baš vas žalim, bokčeki!

Gustl

528 (7) Pismo

Paris, rue Sedaine / hotel d. Nord / 66
14/IX 99

Dragi Vladimire,

Prosim te lepo, hodi Leonu i reči mu, da sam bil danes u rue Boulainvilliers i da nis našel doma profesora Legera, portir mi je rekel, da bu profesor došel s ladanja istom na kraju ov. mj. Reči Leonu, da mi napiše točno sve, zakaj treba Legerovu svedočbu i t. d. To bi bilo strašno, da za takovu bedastoću zgubi štipendium. Ako nemaš cajta, kuvertiraj pismo i daj ga Milanu s molbom, da ga da Leonu i da ga nikomu drugome ne pokaže.

Zakaj mi još nisi odpovedal na zajedne pismo? Ak nemaš penez za marku, napravi kak i ja: zemi kakve novine i pripopaj marku za tri krajc. Strašno sam truden. V jutro sam bil pri Ajfłturmu, vozil sam se na Seini, bil sem u Louvreu i na velikim boulevardima, u Café Maxéville. Morti dobim nekakvo mesto, jako dobro plaćeno; neću ti reči kakovo, dok ga ne dobim. Osim feuilletona poslal sem Nadi najbolju moju novelu C a m a o. Nekaj bolšega nikada napisal nebum. Sada delam nekakovu satiru i spremam novi feuilleton iz Pariza, za koji mi treba kupiti nove knige iti u teatere: penez.

Juro mi niš ne piše. Ide mu dobro. Tam je i Ferči, koji oče od mene nekakov libretto iz zagrebačkog života. No, još i to bi mi trebalo!

Pitaš me, kaj mislim o dekadansi. Čitaj Impromptu: tamo sem u glavnomu sve rekel.

Zakaj mi ne pošaleš Pobratim s tvojimi Stvarmi? Jako me interesira. I Juro sve nekaj komponira i nikad mi niš ne pošale.

U koju gimnaziju ideš: u gorno ili u dolnogradsku? To je žalostno, da se moraš natezati s onimi osli zagreb. profesori. To je škandal kada se setim zagreb. školskog sistema. Naši profesori mogu odgojiti samo hulje i glupane. Brr! Ako se omladina ne trgne, Hrvatska će propasti za 50 god.

Dramu još nisam počeo, jer me Pariz dekoncentrira. Svaki dan nješto novo. Pariz potroši više života za 1 dan nego n. pr. Hrvatska za 1 vijek. Gorka istina. To nije, jer kod nas nema talenata, ne; kod nas nema slobode, t.j. karaktera. Gledaj tvoje kolege i reci mi, ima li i jednoga, koji uči da ne bude činovnik, rob, nego slobodan čovjek? I to je nesreća biti Hrvat. Ali kada već to jesmo, budimo slobodni Hrvati. Piši mi, jer ja jako volim tvoja pisma, jer su iskrena.

Pozdravi tvoje!

Gustl

529 (8)

Paris, 25/IX 99

My dear Wladimir,

Dobro te dobih jutros tvoje pismo, pa mogu ubiti jednim udarcem 3 muhe. Molim te, daj sve te trice Milanu ili Leonu, pazi da što ne izgubiš i oprosti, da te uznemirujem. Šta ćeš: moram štedjeti. Vrlo sam umoran, jer za prošle 2 noći napisah tu dramu, koju smatram skicom za moju tragediju. U 1 sat posl. p. ustadoh iz kreveta, a sada idem slikaru Weisseu, koji je sa svojom ženom jedini, ali izvrstan moj prijatelj u Parizu.

Impromptu ću ti poslati sa molbom da mi ga izvoliš vratiti ili directe ili indirektno preko mojih.

Hvala ti na tvojim radovima. Badava: i kod tebe vidim, kako pisci ne poznavaju vrijednosti svojih radova. Izgleda, da više cijeniš Bez svršetka nego Idilu.

Bez svršetka je pisano dosta rdjavo /stilistički/. Siže je vulgaran i vulgarno izradjen: po starinskoj šablioni. Ali Idila! Ta me stvarca potpuno zadovoljila u svakom pogledu. Stil je lak kao srna i bistar kao led, koje opisuješ. Ti si stvorio iz nijanse, iz jednog ništa nješto, lijepu crticu, a to je prekrasno za početak. Vidi se, da si tu opisao istinita osjećanja, a u Bez. svr. ne ću reći lažne, ali neoriginalne senzacije. Ti još nisi ni ljubio ili si tek počeo da voliš, ti još ne poznaješ tu čudnovatu pjesmu sa iscrpljenim motivima i bolje je, da je ne poznaješ. I to će doći, sa brkovima.

U Idili ima bez svake sumnje mnogo talenta i dosta umjetnosti. Ti imaš dara i jedino je, što ću ti savjetovati: da ostaneš što duže onaki, kaki jesi.

Pozdravi tvoje i mog Milana. Pozdravi Arpada, mog znanca iz djetinjstva i brata mu Belu /ako ti je poznat/. Dolje svira muzika; idem i servus!

Gustl

530 (9)

Paris (r. Sedaine 73) 28/XII 99

Dragi mali.

Cisto mi odlanu, kada danas primih tvoje pismo, jer mišljah da zato čkomiš, jer ti je zlo. Iskreno žalim za rutavcem, koji je zubar de facto trebao tebi da plati; ja svog zuba ne bi dao ni za 5 rajnčki! Za smrt tvoje tete doznao sam u kući te krasne i prijateljske obitelji Hinković, gdje sam svakonedjeljnim gostom i gdje ću, nadam se, dočekati novo ljeto. Informiraću se za fr. gimnazije, za sada ti mogu samo to reći, da nisu teže od naših i da većina franc. omladine ne polazi državnih zavoda, nego škole, koje su u rukama popova. Kler je momentano najveća sila u toj zemlji, koja je republika tek po imenu. Milo mi je, te si se bacio na geologiju; to će na tvoj duh djelovati kao malo vode na raspaljen ugljen. Fotografiju ću ti, mislim, poslati tamo za 3 tjedna, t.j. ako dobijem od Nade novaca. Vidjećeš što je to pravi pariski bohémien. Zagrepčani nemaju pojma o eleganciji te vrste. Gledaj da mi za revanš pošalješ svoju fotografiju i da zdipiš kaki kipeć Dragice de Sades. Imao sam jedan, a prase Gjoka ga izgubio s ostalim mojim fotografijama u Münchenu. Nemaš pravo da si pesimističan, kada imaš uza se onaku majku i onaku sestru. Da doživiš jedan od mojih samotnih božića! Pa i oni nisu najgori. Kakih sam ti groznih proletarijatskih božića vidio na trotoarima!

Samotna Noć, za koju me pitaš, spada u kolo ovih skica, koje ti šaljem sa molbom, da ih odneseš mojima i da im rekneš, da ih odmah pošalju Nadi rekomanđirano. Te su skice sve, što sam stvorio u ovo 1½ mjeseca. Malo, vrlo malo, je li?... Ali da ko drugi življaše u sličnim prilikama, ne bi napisao ni ovoga. Specijalno tebe bi moglo više zanimati Camao /u Nadi/, jer sam uzeo za tipus gulanfere, — osobito Ivicu. Sada mislim da radim feuilleton Sa groba H. Heine. Život me moli, da mu budem pariskim kritičarskim referentom, ali pošto ne ću da se dekoncentriram, pišću im samo o stvarima, koje mene zanimaju. Ne ću više da budem — kao ono u Biogradu — reporterom za umjetnost. Sada im mislim poslati nešto o mojim

slikarskim simpatijama Whistleru i Dhurmer-Lévy-u. Onomad sam se malne zatelebao u jedan divan Dhurmerov portrait opatice.

Badnjak sprovedoh kod prijatelja Weissea, slikara, sa slikarima Švarcom /Rusom/ i grofom Caulierom. Krasni dečki. Božićevao sam sa svojim grizetama, Fernandom Miçon i Žanetom Lévy. Objedovao sam kod Žanete, a na večeru odosno nekome čiči Charlesu Pichardu, nekada bankiru, a sada rentieru od dnevnih 4 franka, koji živi opet sa nekom Blanchom *Danton*, slavnom nekada kokotom, potomkinjom heroja. Danas je toj Blanši 50 god., a još je lijepa kao stare Watteauove markize. Ja sam zaronio u dno pariskog života. Francezi mi se čude, kako ga poznajem. Ova me r. Sedaine, blizu gilotinske tamnice la Roquette i Bastille, dakle u srcu staroga, radničkog Pariza, dobro poznaje... Hotelski gazda, stari Overnjanac Mojsijeve brade i ovnovskih sjedina, drži me djakom; njegova kći, raspuštenica /od muža rastavljena/ i hotelski momak drže me najmanje grofom, koji je zbog bečarluka spao na niske grane. Kod njih imam, hvala Bogu, kredita. Ostala me ulica drži ili anarhistom ili *macro-om* /tako se zovu ljudi koje izdržavaju njihove drage/. Ono je istina, da mi se svi djaci i slikari čude, kako imam sreću sa grizetama, sa tim cvijećem, koje pariski večernji vjetar vitla po bulvaru. Pariskinja, ma bila najpokvarenija, ima u srcu jardin secret, tajnu baštu, gdje čuva idealni miris slomljene duše svoje. O, koliko li me opajaše taj miris! Prije 3 tjedna bijah nešto slab i bolan, a Žaneta, koja stanuje u istom hotelu, dvorila me, kuhala mi čaja i neku parisku čorbu, bdila uz me 3 noći. Kašljao sam, a ona mišljaše da sam sušičav. Nikad neću zaboraviti, kada joj, ozdravivši, dadoh na Place de la Republique kiticu ljubičica za 20 santima, koje orosi suzama, kokotskim suzama, koje vrijede 20 milijuna. Slijedim gosp. Isusa Krstovića, koji sjedi gosp. Bogi o desnu, premda mu prala noge lijepa Magdalena i premda se napio studene vode iz krčaga ljubezne Samarićanke...

Kako dakle vidiš, ja znam u Parizu da živim i bez novaca. Jedino me muči novac za stan. Razumije se, da se uz ovaki način studiranja par. života ne može mnogo raditi. Ovdje nadjoh dosta poznanika iz Beograda, sve ministarski sinovi, općim sa Hrvatima: Katalinićem Jeretovim, koji mi se pokazao divnim drugom, slikarom Aleksandrom, arhitektom Markovićem i Hinkovićevima. U ovoj gostoljubivoj kući — nemaš pojma, kako me lijepo dočekuju ti ljudi — osobito ona, gdje se nalazim sa nekim apotekarom Hrnjakom, kod kojega me najviše zanima njegova žena, rođj. Auerova. Dakle g. Hinković i Hinkovića, Hrnjak-Auerova, i ja, smo pravi Horvati i kad počnemo onak po zagrebački člabekovati pozabim da sem v Parizu. Komaj čekam da v nedelu oko polnoći zakričim s kupicom v ruki:

— Anda vu morje vre vekivečno
Jedno nam leto kapnulo srečno!

Razme se, da mi je gospa Hinkovička rekla, nek furt Vas i gulanfere pozdravljam, kada Vam pišem.

Kušam ti skicirati moj život, jer bi ga uzalud htio uhvatiti u detalje. Kada radim noću, spavam do podne. Onda se ide na absinthe sa kakom grizetom, koja mi skuha čorbu od luka, krumpira i govedine /ili slanine, ako je ima./ Onda idem u varoš: u biblioteku, muzej, kaku umjetničku izložbu ili kojemu prijatelju. Moraš znati, da ti jedna pariska posjeta pojede pol dana, tolike su tu udaljenosti, po gotovo ako nisi prijatelj ladji ili tramwayu. Kada imam koji groš, idem u pozorište ili u Grand-Café, gdje svira dobar orkestar. Svaki četvrtak u večer imam sastanak sa dr. Wellenczeyem, sekretarom austr. pripomoćnog društva, u elegantnoj kafani Mazarin. On je dr. filosofije, načitan čovjek i tu se vode paradoksalni akademski razgovori. Stari se guravac, veli, ne nadaše, da ima u Hrvatskoj ljudi tako fine kulture. Na lijepom smo glasu u Austriji! Slikaru Weisseu idem kada god hoću; njegova mi kuća danju i noću otvorena. U nedjelju — kako znaš — ide se Hinkoviću. Ja vrlo volim tog čovjeka, koji je danas osvjedočeni spiritista. — Kako vidiš, imam prijatelja. Koturajući se po svijetu, naučih općiti sa ljudima i zadobijati simpatije. Da nemam toga, ja bi u Parizu gladovao ko Gjoka Karavlah i Jovan Djuvegija /još je uvijek zateleban u nekakvu violinisticu Rosenthalovu./ Na žalost, ja sam cijelom svijetu simpatičniji nego mojim srodnicima, naročito ocu. Čujem, da su kupili u Dug. Ulici kuću za 15000 for., a ne čujem, da su poslali meni za božić nekoliko fiorina. Ekonomičnost je lijepa stvar, ali kada je nepravedna /n. pr. Danica živi ko kontesa u Beču, a ja, koji pravim imenu reklamu ko i ona, crko bi od gladi pored moje kuće!/, kada prelazi u škrtost, postaje mi tako bljutava, da — — Nemaš pojma, kakove mi svinjarije načiniše Leo, jezuita Leo i njegov otac. A ja ti evo dajem poštenu i na pismeno riječ, da nisam imao ni pojma, kada je burazer Leo založio te svoje proklete papire. Ovom zgodom sam vidio, kako ima egoistične stoke na ovom zagrebačkom svijetu!

Evo, dragi moj mali, zbog toga te toliko volim, što od malih nogu ne vidjeh mnogo prave ljubavi i predanosti, pa sam spreman dati krvi za ono malo prijatelja, među kojima si ti najmladji, mali moj Benjamine. Zbog toga ti i pisah o pariskim kokotama, jer među tim djevojčurama nadjoh — do volje onoga, čega ne nadjoh kod svojih najprećih: srca, srca! Da, dragi moj mali, često ima više duše u stvorovima, koje je tako zvano javno

mnijenje popljuvalo i bacilo na sramotna vješala, nego u tim zagrebačkim pobožnim i krjepostnim purgerima, koji znadu ljubav samo onda, kada nije sestra kesi.

Vidiš, pišem ti iskreno, kao možda nikome. Tvoja mlada i vedra duša ne podnosi maske. Ako nadješ u ovom ćeretanju kako korist za sebe /jer ima misli, koje vrijede novaca!/, biće mi milo i neće me mučiti, da ja svom malome ne mogu poslati ništa za novu godinu. Ah, biti rođen kavalir i rođen siromašak, kao što sam ja, to je muka! Hoću li kome što da poklonim, posižem za jedinim što imam i lijepim na hartiju komadiće moje izrešetane duše. Armuth ist die grösste Plage, Reichthum ist das höchste Gut! — i to ne reče niko manji nego Goethe!

U ostalom, ako mi podje za rukom neki šeretluk, ja ću te za 2—3 tjedna iznenaditi, da ćeš se do vijeka sjećati. Pokazaću ti kako izgledam i bez fotografije i ti ćeš vidjeti, da mi ova pariska borba nije ubila onaj tvoj smiješak, na koji se još sjećaš, onu moju in figura rukavicu, koju bacam prijezirno dvonožnoj fukari i beznožnom Bogu... Ako me razumiješ, zaklinjem te, ni riječi o tome nikome! Ne bi htio, da mi Austrijanci obriju tu jareću bradicu, za koju me ovčas vuče Žaneta, jer se boji da pišem ljubavno pismo.

Da ti barem štogod pošaljem, evo ti nešto povenulog lišća. Ne bi ti ga slao, da nije raslo na grobu Čivutina Heinea, kojega volim, jer je ljubio ženu, pjesmu i smijeh. Nasmij se tome bijednom prezentu, bilo je za dušu veselog i tužnog Čivutina!

Molim te, da zaželiš tvojima u moje ime srećnu novu godinu. Ostani kaki si dosele bio i tvoja će majka dočekati mirnije prvu godinu novog stoljeća, Dragica de Sades će od nestašne frajlice postati ozbiljna gospa i taj će primjer, nadam se u Boga, uroditi ozbiljnim posljedicama kod nestašne gulanferske braće, koja možda pustiše poput mene jareće špic-bradice kao u znak neke ozbiljnosti. A kako je moja sudbina kao tajanstveno vezana za vašu /jer kada je vama bilo zlo, u isto vrijeme je i mene gonila nevolja/, nadam se, da će sa vašeg proljetnog i srećnijeg sunca i mene ogrijati blaži dah. Ako odem u Notre-Dame, neću zaboraviti zamoliti Blaženu Djevicu, da bude tako ljubezna, da gdju Mariju Tkaločić izvoli iz ranga mamice beferdrovati u rang grosname, a gosp. Vladimiru dati zasluženu titulu vujčeka u ovoj novoj godini, koja mi se iz tavisne budućnosti smiješi kao Dragica de Sades u ancugu poštovane zagrebačke gne-Frau. A mi ćemo se vazda sa tužnim smiješkom sjećati, da je nekada bila gdjica Šarlota de Sades i čekati ćemo čas, pa da grunemo u taj čifutsko-magjaronski Zagreb, povučemo za zvona i viknemo: »Hrvaćanin!

Ta jel' moguće? On samo bubnja, puški vičan, Slobode tudje viestnik dičan? Da u njem ima krvi vruće, Probudio se mrki sin, Slobodu i on za se prosi — —«

Tvoj A. G. Matoš

Ako si pročitao Impromptu i ako ti ne treba više, vrati ga! Svakako piši mi naskoro.

531 (10) Pismo

Pariz, Noću 13/14 marta 900

Dragi Mali,

Pro primo te molim, da odneseš ova pisma, koja možeš pročitati, Leonu i da mu rekneš, neka ih odmah pošalje kamo su adresirana, jer ja za to nemam penez. Ko još i pisma da plaća!

Tvoje me pismo, kao uvijek, neizmjenno obradovalo. Milo mi ja za gos. Mirka, tvog tatu; gulanferi mi već javiše tu novost. Kako je moja sreća sa srećom Vaše kuće usko spojena kao nekom mističkom karikom, držim, da će i meni biti bolje. Čisto Vam zavidim na onom divnom Zagorju, na ladanju. — Dakle Vi niste primili Impromptu-a? To je škandal! Prema tome niste dobili ni Iverja? Je li Vam dao Leo moju sliku koju isjekoh iz jedne fotografije? Piši mi, molim te. Sa gosp. Gogoljom bih drage volje stupio u korespondenciju, t.j. ako ne će biti odviše obilna. Bože moj: marke! Marke, marke, a ja nisam marquis. Osim toga, ja sam u posljednje vrijeme mnogo doživljavao, a malo čitao, pa ne znam, je li bi mogao zadovoljiti kuriozitetu g. Gogolje.

Je li g. otac u Zagrebu? Što je sa Milanom?

Hinković je podla svinja, a njegova gospodja pretenciozna kaćiperka sa niskim špijskim nagonima i jezikom kao u žabe krastače. Gleich und Gleich gesellt sich gern. Ako budu moji odgovori štampani bez promjene, Hinković je mrtav i kao pisac, t.j. kao mazalo. — Ono tvoje pitanje je psihološko i odgovor možeš naći u svakoj boljoj psihologiji. Uzmi prevod Bainove ili Ribotove koje knjige u sveuč. biblioteci. Milo mi je, da gosp. Šćepko i gospodja kite Vel. Goricu, a biće mi još milije, ako dadu života kakom malom Turopoljčiću i ako taj novi Šćepko ne bude samo /dof/ tur, nego i turopoljski plemenitaš.

O Buri u tišini pod ovakim prilikama ne mislim. No ima vremena. Ti znaš, da se ja ne žurim. Polako idu gulanferi, polako i sigurno. Nadam se, da će za 2—3 mjeseca neki moj rad

izaći u jednom od prvih pariskih listova. No u mojim se prilikama ne da ozbiljno raditi.

Hörman, koji je glavni komisar bosanske Izložbe, obeća mi, da će mi dati za Izložbe prilike za zaradu. Još ga nema. S uredništvom Života ugovorih, da mi u roku od 8 dana ili šalju unapred honorar ili vrate rukopise. Premda imam tamo rukopisa za jedno 40—50 for., nema mi od patkonosca Dežmana ni odgovora, a nekmo li novaca. Vjerujem da nema, ali šta mi, do sto djavola, ne piše?

Žalim, da mi se nije svidio onaj tvoj stih. Nije dosta samo reći, što vidiš u večernjem nebu; treba reći i kako to vidiš, i treba originalno vidjeti.

Eterni prostor na obzorja rubu
Svemira t'jesnog sićušni dio
Rumenim zrakom krvave luči
Mnogom ko' krvcom bje se zalio... Tu ima

odviše malo farbe, odviše riječi. Mogao si reći:

Eterni prostor na zlatnome rubu
— Svemira kobnog mrvični dio —
Rumenim zrakom
Rumenom krvcom

Repeticija rumenom daje slici rumen ton... U ostalom, sunčev je smiraj već toli često opisan, da treba naći nov način, a ne tu vječnu krv...

Ako pročitaš ostala pisma, vidjećeš kako živim. Obično legnem u 4—5 jutrom, spavam do 1, onda idem ili u grad ili mojoj metresi Fernandi, gdje pijem vino i pravim komedije sa starom kokotom Blanšom i mladom Žanetom. Posjećujem slikare, slikarske izložbe, idem u Quartier Latin, pa probdijevam po koju veselu noć sa Pantelijćem, srpskim pjesnikom ili arhitektom Markovićem. Požar Francuske Komedije i grozna smrt mlade i lijepe žene Henriot duboko me potresao. Da nisam tako lud za slikama, novinama i Pariskinjama, otišao bi bio medju B'oare. To je bilo nješto za mene! Ali i za taj bi sport trebalo mnogo novaca. Relativno mi nije zlo, jer me svi jako vole, kao n. pr. taj mladi bohem Alfred Benoit, pjevač i pjesnik, koji je večeras spjevao Dragici pjesmicu... Kao lud sam od tog toplog proljetnog daha. Idem u Saint Cloud, da čujem žablje pjevanje. »A na vazi, umirući u ekstazi, pjevaju žapci sa topaznijem očima« — kako veli V. Hugo. O, da znaš kako je divna i slatka melodija te pjesme! Koliko poezije u šansonima francuskim, koliko šale, koliko duha! Kako je zabavan taj Pariz, zabavan i na ulici i na ladji, što te vozi za

groš od Charentona do Auteila, t.j. kao od Vel. Gorice do Pod-
suseda! ...»

»A na vazi
U mrtvoj ekstazi
Žabac se nadima
S topaznim očima — —«

Proljeće, proljeće! I ja bi htio malo iz tog bučnog Pariza,
pa biti žapcem hladnim i zelenim, tamo u Drenovcu. Danju bi,
kao i tu, spavao, a noću bi skočio na pupoljastu grančicu, izbečio
oči na zelenu mjesečinu i krekećući molio i preklinjao, da mi
tvoja mama ili Madmoiselle de Sades — koja sada negdje spava —
baci u razjapljene »čubice« kakvu mrtvu mušicu.

A na hladnoj vazi
U zelenoj ekstazi
Žabac se nadima
Sa suznim očima ...

Molim te, idi Aueru i pitaj ga, bi li htio uzeti u nakladu 2.
svezak I v e r j a. Za »kšeft« ne treba da se boji. Tu bi štampao
ove stvari: »Iz moje bilježnice«, »Samotne noći«, »Božićnja priča«,
»Camao«, »U pojutarje«, »Otac«, »Domovina«, »Pariski pejzaž«,
»Confiteor« i Epilog.

Zima je, u glavnome prošla, a ja sam živ, zdrav i čio. Nadam
se, da me buduća neće tako zateći. I u Biogradu je bio početak
težak.

A sada te molim, da poljubiš za me ruku gdje mami, pozdra-
viš Šarlotu de Sades /he he hel/ gna oca, Milana tvog i moga
i da budeš dobar i pametan kao i dosele.

Tvoj

Gustl

Jesi li čitao glupi napadaj Korenićev u Kat. Listu?

Molim te, daj rukopis za Život redakciji /Sveučil. trg 3/

Tek danas, 15. o. m. mogu ti poslati pismo.

Monsieur / Vladimir Tkalčić, étudiant / Zagreb — Croatie /
Primorska ul. 28a

Dragi mali,

Momentano ne znam što da radim, pa ti pišem. Leo je svinja da mi ne odgovara. To mu možeš reći. Kome je slična ova glumica? Sirota izgorjela je u Comédie Française. Za Izložbu imam lijepe nade. U ostalom —

Pozdravlja Tvoje i Tebe

[Pariz,] 20/III 900

Gustl

533 (12) Pismo

[Bez datuma, travanj (?) 1900.]

Dragi Mali,

Da se ne repetiram, pročitaj ova pisma, koja ćeš imati dobrotu dati Milanu. Grozno sam umoran: ekscesi u radu i u načinu života. Proljeće je tu, hvala Bogu...

Slučaj sa Gogoljom je grozan kao i slučaj sa Gogoljem. Izložba je divna. Za 8 dana dobijaš jednu fotografiju, jer za sada je fotograf napravio samo 2: jednu za permanentnu kartu kod Izložbe. Ljubim ruke gdje majci i gdje Dragici de Sades. Ostalim pozdrav. Ljubi te

Gustl.

P. s. Gle da dođeš. Pošalji kipeć...

Ovo pismo daj Aueru. Sva pisma zalijepi kada ih pročitaš.

Pošto su moji ljudi lijenčine, molim te kao prijatelja, da ideš Dežmanu, da ti vrati ono što od mojih rukopisa ne treba i da pripovijetke daš Aueru, a studiju o Mileti Jakšiću da pošalješ ili ti ili Leo, frankirano ili ne, Brankovu Kolu u Sremske Karlovce.

Molim te lijepo idi i Hraniloviću. Vidiš, da su moji grozni ljudi!

534 (13) Razglednica

Monsieur / Vladimir Tkalčić / Autriche-Hongrie / Zagreb /
Primorska ul. 28

Dragi Mali,

Imao grozno posla et.c. pa Vam tek sada pišem. Pišem ti na souperu kod mojih prijatelja /trgovac i žena mu/ koji Vas pozdravljaju. Srećno proljeće!

Gustl

Madame Marie

Monsieur Ibary

[P. ž.: Paris, 17. 4. 1900.]

535 (14) Razglednica

Dragi mali,

Juče sam bio u pavillon pozvan sa znancima pariske i svjetske preše /n. pr. sa Blowitzom od Timesa/. Dosada je sve isvrstno. Poznanstva e.c. Hinković me molio za zблиženje. Sinoć ode u Zagreb. Pomirba. Mir na sve strane.

Gustl!

24/IV 1900

Pozdrav Tvojima!

536 (15) Dopisnica

Monsieur Vladimir Tkalčić / Primorska ulica 28a / Austr. Hongrie /
Zagreb

Dragi Mali, Molim te kaži mami i Dragici de Sades da pijem u njihovo zdravlje sa tamburašima iz našeg pavillona /bos. hercegovačkog/.

/Nemam momentano Ansichtcarti/

A G Matoš

Emerik Klasanović

Antun Meštrović

Mirko Mikličanin

Emilija Petrović

Mića Gardić Srbin po stoputa bez zimskog kaputa

29/IV [1900.] Paris

14/VI 900

Ps, 26 r. Popincourt

Dragi mali,

Da me tvoja karta vrlo obradovala, ne treba mi spominjati. Milo mi je, da učiš, a znam, da ćeš biti »odlikaš«.

Ja čitam, piskaram i idem često na izložbu, umarajući se kao pas, premda mi novinarska karta daje pravo voziti se badava na elektr. željeznici i živom trottoiru /oko izložbe/. Tu je Tresić, sa kojim se sastadoh samo jedared /izbjegavam Hrvate/. Zabavljah se sa lieutenantom Pusićem iz Beča: feš dečko. Tu su i 2 poznate frajljice iz Biograda: jedna feš, druga pametna i dosta feš. Osim toga vodim »flirt« sa nekom T. J., krasnom veziljom iz bos. pavillona i nekom Melle Nini, prodavačicom novina, kod koje imam kredit. Prije 14 dana pucao na mene u nekom pajzlu neki ljubomorni radnik, što li je, jer sam sjedio sa njegovom švaljerkom. Tane je razbilo tik do mene prozor na vratima. Are-tirah ga: zove se Breton. Kako vidiš, tu se može doživjeti, samo kad se hoće.

Naskoro će izaći II. svez. Iverja. Poslat ću. Dosadjuje mi pisanje, htio bih biti na selu i spavati na mirišljivom sijenu. Sutra idem gdje Šubert, Ruskinji, ženevskoj prijateljici, koja je došla iz Dresdena. Vrlo bih želio otići poslije izložbe u Ameriku, raditi u kakom hrv. žurnalu. Ne bijah na koncertu Paderewski. Kako ti se sviđa napredak Hrvatsva u Bosni? Što radi moj Milan? Piši, tebi to ne će biti dosadno kao meni!

Ljubim ruke mami i Dragici, pozdravljam ostale.

Tvoj

Gustl

P.p. Daj to pismo Krnicu, molim te.

Evo ti i karikature Caran d' Ache-a u Journalu.

Dragi Vladimire,

Pijem na Eiff. tornju u Tvoje zdravlje čašu šampanjca. Ljubim ruke mami, Dragici, pozdravljam drage.

Gustl

15/VI 900

My dear baby,

Nisam ti pisao zbog strahovite vrućine, od koje sam gotovo bolestan. Ideje tvojih crtica su /kao sve ideje/ prilične, ali izvedba je dosta slaba. Ruža je ponajbolja.

Osim Robičeka nemam ništa novo da ti reknem. Ali ne misli, da je ta novost mala, obična! O ne!

Spoljašnost se toga gospodina nije mnogo promijenila: elegantna noga, vitak, lice čosavo i malo upalo, crno odijelo, šesir vazda u rukama. Taj gentleman je majstor u brbljanju. Bez potrebe probismo do bijelog dana 3—4 noći! Da je Robiček pri apetitu, da često posjećujemo cukerpekericu u našoj ulici, mislim da ni ne treba kazivati. A da bude naša sličnost potpuna, našao si i taj gentleman na izložbi vrlo lijepu djevojku, koju upravo virtuozi vuče za nos /koji nije ružan/. Gosp. Robiček još uvijek silno uživa u sjedenju i nepomičnom posmatranju života oko sebe, vrlo voli da se vozi na tramwayu, ladji, fijakeru i još nije legao u svoju djevičansku postelju, a da mi se nije zakleo, da »zutra nebu više pušil«. Osim toga on, to jest Robiček, u tajnosti vrlo cijeni ženske dražesti i traži iz petnih žila priliku, da to njegovo željkovanje ne ostane platonsko. Pošto se i dan danas pribojava kada je sam noću u sobici, traži na sve strane kaku lijepu junačku milosrdnicu, koja bi htjela tjerati sa njime, to jest sa Robičekom, strašne noćne fantome i duhove. U opće on, to jest Robiček, još je vazda silan smijah, a to ne smeta, da on sam nije meni neizmjereno smiješan, osobito kada se ljuti. A on, to jest Robiček, se često ljuti. Tako ga, na primjer, najviše srdi, što ima toliko glupana na svijetu, a najviše u Zagrebu, i t. d. On, Robiček je vrlo tvrda srca i plače samo onda, kada se sjeti Šolca i kompota, koji je osladio mnogi danak naše zajedničke žalostne mladosti. On, to jest Robiček — Ali eto ga kući, već se penje na kokošinjak /moj krevet/, pali cigaretu i sprema na jedno strahovito, užasno, beskrajno brbljanje.

Ljubim ruke mami i Dragici, pozdravljam druge.

Gustl.

Robiček

Paris, 76 rue Mazarine 28/I 02

Dragi Mali,

Nisam ti pisao zbog nesuglasice sa Robičekom. Vrlo sam tvrdoglav, pa nisam htio da si misli krivo o našoj korespondenciji. No pošto smo mi gulanferi i opet ono što smo bili, samo mnogo zreliji, nema zapreke da im što češće, dragi moj Mali, pišeš. Vrlo sam umoran, pa ću ti opširnije ovih dana. U silnom sam poslu. Živjeti ko hrv. pisac —! Odgovori odmah, molim te lijepo i piši mi što više. Pozdravi tvoje.

Grli te
A. G. Matoš

541 (20) Pismo

Paris, 76 rue Mazarine, 16/II 02

Dragi Vladimire,

Da ne trošim za 2 marke, molim te liepo, da ovu glupost odneseš Nar. Novinama i da rekneš Milanu, da ju, ako ne bi bila dosta velika za Iblera, odnese Hrv. Pravu, koje prima sve, velike i male gluposti. Još nikad ne napisah stvari sa manje švunga od ove: radi se o nekoliko for./ ili o nekoliko rutavaca, kako se izvoljevaju izražavati gospoda gulanferi/. Ovdje je nesnosna zima, olovna, mračna i da ne podgrijavam svoje staro gulanfersko prijateljstvo /koje je ovako sladje kao podgrijan puran/, bio bi mi život dosta dosadan. Ovako je moj siromašni i aristokratski spleen zavijen u Chopinovo jecanje, u Schubertovo slatko ćaskanje, u gulanfersko ćeretanje, u dim ugodne cigarete, a kroz dim blistaju snovi kao zvijezde. Jedino dobro što ti mogu javiti je to, da sam lijen i dosta zdrav, da pucam od smijeha, kada mi Robiček priča, kako ti govoraše: Vladimir, zapri vrata. Daj bože zdravlja i ti ćeš nam opet zatvarati vrata, tamo u augustu, kad ćemo ti u Parizu naći slobodnu maturantsku batinu.

Juro i Ivo, sa kojim se posvajah prije 16 mjeseci, jer nas je pariska mizerija demoralisala, tako su feš dečki, da me lieče od melankolije i misantropije. Ove duge noći nam znadu biti kratke, kada raspredemo, kaj bi delali da dobimo par milionov, pri čaši teja /teha, tea, thea ili tejha/, koji je večeras zaudarao po kam. ugljenu. Sinoć putovasmo u Italiju i Robičeka je u Rimu zabolio trbuh od pomerandžah. Mene je zabolio trbuh od

smijeha. Robiček se ne boji ničega. Sa sviećom ide solo i na zahod. Boji sa samo toga, da njegov »carski« nos ne pocrveni.

Istom onomad sam čuo, da si o meni pisao u Nov. Zvezdi. Hvala ti. U Politik su neke moje stvari prevedene na švapski. Nješto je, kako mi pišu, prevedeno na engleski, u Chicagu. Ako uzmeš, da još nisam pravo ni zasvirao, da tek štimujem, da sam pisao na brzu ruku, uspjeh je priličan. Momentano sam prilično isprešan, bez ideja. Doći će sa proljećem, sa suncem i sa vrapcima na mom prozoru. Da! Ne zaboravi čestitati Dragici, Dragici de Sades. Čestitaj i Arpadu, koji pokaza, po mom skromnom mišljenju, više ukusa od Dragice, više ukusa od svih Hrvata koji se zaručiše /i koji će se zaručivati/ u XX. vijeku.

Meni je taj glupi feuilleton toliko dosadjavao, da, kako vidiš, pišem kao šoštari. Javi mi, što radiš, koja karijera ti momentano najviše imponira. Izbor u Hrvatskoj, domovini turopoljskog luka, turopoljskih svinja, varaždinskih »glavica« i zagrebačkih literata nije baš osobit. Papa, kralj ne možeš postati a za krapinskom sudčijom mislim da te glava ne boli. No bilo kako mu drago, ti radi i čuvaj se od literature, jer od nje boli glava i niču hemoroidi. Kada ćeš mi poslati svoju fotografiju? Što radi Milan?

Moleći te, da pozdraviš g. oca i Mesdames gdju Tkalcic i Šarlotu, slobodno im reci, da smo mi /Gulanferi/ uzrok njihovim eventualnim štucavicama. Uvijek sanjamo, kako ćemo dolje pokazati glupanima, da ne ćemo /kako je govorio gosp. Šplajt/ »zmestati zagrebačke ulice«. A ako ćemo biti pometači, naći će se u smeću mnogi Zagrepčani.

Tvoj

Gustl

542 (21)

Paris, 76 r. Mazarine 23/II 02

Dragi Mali,

Tvoju i Milanovu razglednicu i list sam vrlo radosno primio. 4. broja Zvijezde nisam primio, a 1. br. nije u mene, nego u da-leke gulanferije. Pošalji mi 4. broj i onda ću ti reći što mislim. Za sada ti mogu reći samo to, da pišeš što manje. Da ne moram zbog novaca, ne bi nikako ili bi vrlo malo pisao. Objelodanjivati stvari za koje nismo sigurni da su ekstravuršt, nješto izvanredno, to je glupost. Najprije mnogo živjeti i mnogo znati, pa onda pisati. Ja sam prilično doživio, ali znam, na žalost, vrlo malo i moram energično popraviti rupe, koje napraviše u

mojoj inteligenciji gimnazija, avantire et caet. Ti se tužiš na školu, sa pravom, ali ne zaboravi, da možeš mnoge stvari profitirati. Ja i danas žalim da nisam svojski učio n. pr. klasične jezike, koji mi momentano toliko trebaju, da ću morati u stare dane čitati grčki i latinski. Nemoj za boga fantazirati, nego iz svakog položaja izvuci korist. Vidiš, ja sam imao momenata u životu, gdje bi mi logaritm. tablice bile blagodat. Nemajući, n. pr. u Petrovaradinu, ni parčeta hartije, ja sam se morao zadovoljiti posmatranjem sebe, okoline i t. d. Samo čovjek bez duha se može dosadljivati. Ti čezneš za ženama, a ne znaš bolan, da je ta čežnja najljepše što ima ljubav. Ostani dakle gdje si, čuvaj iluzije. Ti si odviše mlad da budeš nesrećan. Čuvaj zdravlje i čistoću duše. Zabave, koje su u modi kod tvojih drugova, napuniće te blatom i mogu ti slomiti energiju, koja se bez ideala ne da sačuvati. Glavno je sloboda, a danas bez novca nema slobodnog položaja. Tvoj je dakle glavni cilj — biti slobodan, naći, realizovati položaj, koji će ti dati najviše slobode i samostalnosti. Radi dakle, drži oči otvorene. Ja ti mogu biti živ primjer. Zbog dvije tri gluposti počinjenih u tvojoj dobi koliko lekcija! Vidiš, ja ne odobravam da se djaci ističu prije mature. To samo škodi. — Gulanferi su »počeli«. Imaju stan, pokućstvo i takova poznanstva, da će im zimus biti otvoreni saloni i džepovi ovdašnje aristokracije. Momentano su, kako znaš /nadam se, da si primio moje pismo sa rukopisom?/ u nekakvom grofovskom dvorcu kod Montélimara, Loubetovog rodnog mjesta u južn. Franc. Spremaju se za svoj drugi koncerat. Uspjeh je siguran, epur si muove, kako vidiš. A tek da nas čuješ, »kad smo skupe! Tako zvani Robiček basira, uzdignuvši glavu i iskokotivši jabučicu: O-krepi-gaaa — Jurica smišlja za markize razne podvale i moram reći, da ne znam, ko je veći »rutavac« od braće gulanfera. Obično se sastajemo pred veče u »našem« baru blizu »mog« hotela i zato se zovemo »baraši«. Tu ti dolaze kokote, bojemi i ini rutavci Quartier-Latina, koji nas dosta zarezuju. U veče gulanferija svira ili piše, a kada je odviše hladno /a to bijaše, na žalost, vrlo često/, onda nas tri rutavca sjednemo pored kamina, pa udri u naklapanja i planove, koji 2—3 put trajahu do bijele zore. Ta funkcija /brbljati, ćeretati, naklapati/ je vrlo važna u našem životu i kada Robiček /tako zvani/ dodje po mene u moju ćeliju sa golom Afroditom i inijem slikarijama, tjera me iz kreveta: — Gustl, odi idemo se spominati. — Riječ spominati se znači, kako znaš, brbljati, naklapati i t. d. Znam već unapred, da ćemo zbog ovih 10 dana gdje nismo zajedno potrošiti najmanje jednu noć na naklapanja. Za burazerom Gjokom luduje neka modistica, a tako zvani Robiček je, sit i presit ljubavi, bacio na ulicu neku malu grizetu. Ne boj se, nema te cure, koja će gulanferu da podvali! Ja sam se baš

večeras upoznao sa jednom guvernantom, Švabicom iz Münchena, koja sjedi u istom hotelu. Za sutra mi je dala sastanak —

— Kroz ponoć nemu, kroz gusto granje

Čuje se zvezda tiho treptanje —

Dala mi je za sutra sastanak, a ja ne znam šta ću i kako ću, jer nemam ni 4 sousa /a to je svota, za koju se u našem baru dobijaju 2 kafece/. Oh, te cure i klincure! Iz daleka hajde de, ali izbliže bog da sačuvaj. Tako sam jedared u Biogradu »kurisao« jednoj lepoj sobarici. Sve je išlo ko po loju, kad al obolim, a cura mi pjevaše cio dan nad prozorom /u I. katu/:

— Bolan mi leži Kara Mustafa —

Došlo mi, da crknem od jeda i jednog jutra ona meni Kara Mustafa, a ja u košulji na pendžer i viknem ovo otprilike:

Čuti curo sobarice moja

Da ne ciknu vita rebra tvoja!

Nisam, bolan, Kara Mustafa,

Već sam, bolan, Matoš Gustafa!

Za Hinkovića znam odavna da je glupan, licemjer i »vihtig-maher« /kako vele braća gulanferi/. Novaca je nješto zaradio kao posrednik izmedju bos. majdana i nekake firme od koje je dobio lane bakšiš /tringeld/. Ako je špicl, za cijelo nije francuski, jer za taj posao ima Francuska rutavijih rutavaca. Hinković je švarcgelber. U Parizu se preda mnom gradio katolik i klerikal. Kada me ono napao u Nar. Nov., sastadoh ga iza toga kod inauguracije bos. paviljona i on dodje i davi mi prvi ruku, zamoli me, ako hoćeš, prvi za oproštaj. Ta hulja bi mi škodila da može, to osjećam. Grozno mi krivo, te se ne mogu dočepati njegovog lista. Pošalji mi njegovu knjigu, pa da mu vratim šilo za ognjilo, bratu Mozesu.

Sliku ću ti poslati kad uzmognem. Kod koga učiš modelovanje? Molim te, da imaš o mojim radovima mišljenje kao ja — vrlo skeptično. U Nadi je kako znaš, izašla studija o Stendhalu, 2 novele, osim toga nješto u Letopisu Matice Srpske, Brankovu Kolu, Nar. Novin. i Hrv. Pravu. Naskoro će u Nadi izaći *Put u Ništa* i *Balkon*, najbolje što napisah u posljednje vrijeme. Momentano piskaram, kako vidiš, članke, studije. Živim povučeno, mirno, čekajući novo sunce. Sanjam. Prošle noći sam sanjao, da sam kao husar pao sa oksngalerije starog zagr. teatera, da sam zabo mamuze u stomak mog pokojnog kateheta Nagela... Naglic je umro a husar ostade živ. Husar! Gdje su vremena, kada sam mog pastuha Heroja vodio u boj protiv hitrih slavonskih Amazonaka!

Možeš misliti kako mi je dosadno, kada ti toliko pišem. Ja ti rado pišem jer si najiskreniji od mojih dopisnika. Ove zime malo te nisam incognito dojezdio u Zágráb. Pomeo me u planu jedan inžinir, Hrvat, sa kojim sam božicevao.

Veliš da nisi patriota i nemaš pravo. Ja ne ljubim Hrvatsku zbog glupana, nego zbog sebe i zbog onih koji nisu glupani, a tih još ima, hvala Bogu. Piši mi skoro, jer ja ću u ožujku imati toliko posla, da će mi dosadljivati pisanje tako velikih epistola, za koje mi duguješ honorar. Ja, amice domine bažul, ne delam niš za badav. Za to te molim, da ona druga pisma i rukopis odmikljaš gosp. Aug. Matošu, zagrebačkom gradjaninu, pomologu, pčelaru, pučkom učitelju, posjedniku kuće, organisti župne crkve sv. Marka, ocu A. G. Matoša i t. d. i da mu kažeš, da taj amanet što prije u bijele Srijemske Karlovce otpremiti izvoli. Milanu /mom bratu/ reci neka uči.

A sad servus, kušni ruku gospi mami i frajlici Dragici i pozdravi gespena Zvončeka i tvoga brata i pajtaša Milana /spodobnoga Robičeku, koji ti je govoril: Vladimir, zapri vrata!/
Tvoj Gustl

543 (22) Pismo

Paris, 15/III 02 /76 r. Mazarine/

Dragi moj Mali, Hvala ti za pismo. Kako sam boležljiv /kašalj, glavobolja, hemoroidi/ i prezadužen, odoh juče na liječenje. Ne mogući ništa jesti, odoh u naš »bar« /kafanu/ i napih se na vjeresiju kao drevna pijanica, čitajući tvoju dragu epistolu. Odem kući spavati i sada, iza ponoći, se probudih bez glavobolje, drhtav i nervozan i pišem evo tebi i gulanferima. — Od tvojih stvari je najbolja idila. Šteta, što nisi mogao reći, što si htio. Ti još nemaš svog stila i zato ti savjetujem, da ne pišeš. Kunem ti se, da ne bih ništa štampao do 35 godine, da ne moram. U ostalom, u narednom pismu ću ti iskritizirati 2—3 mjesta, da vidiš, kako se piše. Stil, pisati je glavno. A propos tvoja karijera. Ja mislim, da bi najbolje bilo da učiš hemiju. To nije skupo, neizmjereno je interesantno, jer ti daje pregled preko svih eksaktnih nauka. Kao dr hemije možeš naći divnih mjesta svagdje, to se još traži. Fabrike vrlo lijepo plaćaju hemičare. Tako je neki Barač, prijatelj mog oca, u riječkoj Rothschildovoj tvornici petroleja i ima jedno 15000 for. prihoda. Ja grozno žalim, da nisam mogao studirati koju od prirodnih nauka, gdje bi moj Combinationstalent bez sumnje malo drukčije poslužio nego u našoj novelistici.

Hraniloviću namjestih rebra i ne znam, hoće li Hrv. Pravo moj odgovor štampati. U negativnom slučaju neću imati lista gdje da se branim. Brankovo kolo mi javlja, da će ono o Barrèsu štampati. Vrlo mi je žao, što ti prekjučer nisam poslao jednu šalu

za Hrv. Pravo i Cvijet sa raskršća, jednu od mojih najboljih, naj-nježnijih stvari. Sada se nosim sa novom idejom, ali još nisam na čistu sa detaljem. Kad ju napišem, mogu izdati 3. knjigu Iver-ja. Ako uzmeš u kakim prilikama, često očajnim, morah raditi, priznaćeš da nisam neplodan. Šaljem ti knjižice — švapske. Da znaš francuski, poslao bi ti što drugo. Milo mi, silno mi milo, da kapiraš skulpturu. Ja ću ti, daj Bože zdravlja, ovdje pokazati nekoliko ljudi od kamena koji vrijede više od većine živog Pariza. Da vidiš jednog atleta, jednog Bakhosa, Marsiju, Caesara, Afroditu milsku u Louvreu, da vidiš u Notredami mramorne Jezuse i mramorne kardinale, da vidiš Rodinove gole zagrljaje! Šaljem ti jedan svoj portrait od Silisa, koji spava kod mene već nekoliko dana, jer nema stana i hrane. Kako vidiš, ima vrjednijih i nesrećnijih od mene. Ako možeš, pospi sliku fiksativom, da se ne može izbri-sati. Ja ga momentano nemam, a moj prijatelj, karikaturist Rou-veyre, nije više sa mnom u hotelu. Inače sam, hvalu Bogu, boljež-ljiv, grozno nervozan i zadužen. Da nema tebe, gulanferije i još dvojice-trojice, bio bih tako usamljen, da ne bih, kao ovako, visio na toj truloj niti života. Pozdravi od srca sve tvoje! Piši!

Gustl

544 (23) Pismo

Za Vladimira
2/VIII 02

Dragi Mali,

Ti mora da mnogo paziš na etiketu, jer mi ne pišeš — jamač-no, jer ne mogah odgovoriti na posljednje ti pismo. A da i mogah, ne bih to bio učinio, jer te nisam htio buniti u spremanju za ma-turu i jer se neprestano nadah, da ćemo se naći tu, u Parizu. No što nije večeras, može biti jesenas. Ja bih — našto to isticati? — ja bih ti bio jamačno poslao putna troška, da je bog dao kozi dugi rep. Kaj ćeš!

Nova nema gotovo ništa. Robiček i Jurica su zdravi, a ščera smo se jako fino zabavljali. Još ova zima i njihova karijera će biti utvrđena. Dabogme, išlo bi brže, da se nema vrele krvi, da nema feš puc i da nismo lahkoumni, prilično. Kada sam onomad zapitao tako zvanog Robičeka

— A reči mi, Robiček, kad bumo mi spametni? — Robiček je odgovorio

— Nikada. A to je i moje skromno mišljenje. Dečki igraju jako fino. Jurica je vrag bi mu ga znao kako kupio čelo, koji vrijedi brat bratu do 2000 Fran. Gulanferija se obogaćuje, to ti je!

Nadam se, da ćeš sada, pošto si slobodan, postati članom našeg kruga oko Ml. Hrvatske, oko koje se nadamo okupiti elitu mladih energija. Idi Dreksleru, reci mu da si mi »stari« prijatelj i porazgovorite se. — Gde si, kaj delaš, kaj buš vučil na univerzi? Piši mi sve tačno i detaljno. Ti imaš vremena, ti se možeš još krasnije razviti od gulanferije. Silne nade gajim za tebe, jer si mi blizu kao brat ili koji od gulanferije.

Da ti ne moram mnogo pisati, šaljem preko tebe pčelaru Augustu svu tu pisaniju. Pročitaj i imaćeš pojma kako se otprilike živi.

Radio nisam gotovo ništa. Divno je vrijeme, smijeh u zraku. Kad već nisi mogao domikljati, mogao si mi poslati svoj kipeć.

Pozdravi Tvoje.

Gustav

Pošto neznam, jesi li u Zagrebu, premislil sam se i šaljem svu korespondenciju preko oca.

545 (24) Pismo

Paris, 25/VIII 02

Dragi Mali,

Ja sam se već ozbiljno bio uplašio, da sam izgubio i tebe — posljednjeg svog korespondenta. No, hvalu bogu, danas me tvoj list razuvjerio. Odgovaram ti odmah, premda ne znam, kako ću ti list poslati, jer me baš u glavu bije mrtva sezona.

Čudi me, ti živiš preko ferija u Zagrebu. Kako — kako može onaj ko ne mora, živjeti u gradu. Pa još u nas, gdje ima pravog sela i seljaka, djevičanskog pejzaža? Dalmacija — ta to ti je, moj brate, najzanimljivija zemlja u Europi, prava divota! Ostanci Rima i — divlja priroda, Dubrovnik, Boka, otoci! Ti veliš, da nemaš novaca za put. Ne trebaju ti. Ja imam po cijelom Primorju i Bosni prijatelja, pa ako hoćeš, daću ti pisma, a ti put u šake. Na sunce, na more! Ferije su, što da čamiš u Zagrebu? Tu nećeš upoznati Hrvata.

Gulanfera već ne vidjeh do 14 dana. Kada mi nije najbolje, bdijem cijelu noć i spavam do 3 — 4 s. popodne. Pošto gulanferi u veče sviraju i nisu kod kuće, u ovakvim prilikama se ne vidjamo. Život je tu takav, da je isto vidjeti se i izgubiti cijeli dan. Mi to

često ne možemo. Pa onda, ciljevi našeg rada, naš život je sasvim različit. Mi nismo tako slični kao prije — nekada — na Vrazovu šetalištu. Oni su sve više i više muzičari, koji interesira društvo tek kao publicum, dok sam ja revoltirani idealist, pisac, koji nastoji da mu djelo, da mu život i riječ bude harmonija. Mi smo prijatelji kao i prije, ali naše misli o svijetu, naš ukus, temperament — u kratko duše nam se razlikuju. Za Ivicu je n. pr. Heine i danas alfa i omega, dok je za mene Heine pjesnik, koji pišaše često bijednu prozu — košer žurnalist, rdjav karakter. Gulanferi ne haju za Hrvatsku, dok ja ne mogu ignorovati jezik, kojim pišem, kao i oni što ne mogu ignorirati svoje note. Dabogme, mi smo između sebe tolerantni, a smijeh, smijeh je ostao onaj stari. Tako me n. pr. Robiček /tako zvani/ tjera uvijek u smijeh sa vicem, poznatim gdji Tkalčić:

- Vabić,
- Ja, Er heisst Babić,
- Aber nein, Donnerwetter! Vabić!
- Schön! Also Babić...
- Nein, Saperlott! Vabić! Vabić, Vabić.
- Also Babić... Itd.

546 (25) Pismo

U ostalom, o svemu tome vam jamačno piše Jurica. Njihova egzistencija je sigurna i bezbrižna, jer ne zavise, kao ja, od jugoslovenske gamadi. Biti hrv. pisac to je biti mučenik, vjeruj mi! A možda je baš zato nješto veliko biti pisac — slobodan pisac rop-ske gomile. Slobodan! Sloboda — tu veliku riječ sam razumio!

Biće ti nevjerovatno kad ti rekнем, da imam kod naših redakcija preko 250 fran., koji ne mogu primiti. Pišem plaćene i neplaćene karte, zaklinjem — ništa! Živaljević, urednik beograd. Kola, obećao mi već prije 2 mjeseca honorar za *Za novim bogom* i ništa, do danas još ništa! O, stoka, stoka bez repa i bez srca!

Baš večeras počeh jednu stvar — biće najbolje što sam ikada napisao. A ako mi ne stignu ti prokleti honorari, neću je moći svršiti. A ako pustim siže, pa bio i najljepši, ako ga odmah ne obradim, kasnije ohladnim i najljepša ideja — propala, fuć!

Balkon i Put u Ništa jamačno si vidio u Nadi. Nakladnika za treću knjigu još nisam našao. Vienac me poziva za saradnika... Ovdašnji žurnaliste me mole za prevode, ali — neda mi se, sam sebe prevesti, sam sebi praviti reklamu. Ja sam, kao pisac, vrlo, vrlo ponosit, ponositiji nego kao čovjek. Taj ponos me drži više

od kruha. Ti možda nisi znao, da sam ponosit, vrlo, vrlo, i odviše ponosit?

Silis je odmaglio, iščeznuo u Belgiju. Ni glasa od njega. Mnogi moji znanci tako izčeznuše — kao da umriješe. Ako smognem 300 fran., idem u rujnu u Ameriku. Paris mi je dosadan. Meni treba mora i novih krajeva. U Americi ima našeg svijeta i naših žurnala. Osim toga naučio bih engleski. Odviše sam lijen, da učim jezike iz knjiga.

Htio bih ti što poslati i pošto nemam ništa, šaljem ti 2 autografa: Zolin i glumca Antoinea, direktora »slobodnog kazališta«.

Tako sam blaziran, da mi se žene, pariske tucet-žene gade. Uvijek istol!

Danas je cio dan padala kiša, a lišće padalo sa kestenova. »Lisje žuti veće po drveću, lisje žuto dolje veće pada...«

Ako hoćeš vidjeti Drekslera, idi 1 Frankopanska ul., štamparu Fišeru.

Pisao bit ti više, da nisam pospan. Gledaću, da o tebi i tvojima sanjam. Servus!

Gustl

Ja, kako vidiš, nastavljam. Već sam bio legao, pa se dignuh, ne mogući spavati. Imam silnu brigu. Danas /25/ mi Hörmann odgovorio, da mi ne može dati akonta. Mogu li, zar, čekati 5 — 6 mjeseci, dok mi se po koja stvar štampa? I tako — moraću dati što Viencu. Čujem da plaća kao Matica. — Woldemore de Souza, Roskolnikove! Zašto ne studiraš trgovačku školu i u isto vrijeme ius? Tako bi mogao postati advokat banke, slobodan čovjek. Što imaš kao profesor, pa i ako stigneš do Katedre? Ako nisi čist intelektualac, t. j. ako se ne zadovoljavaš tek nasladama duha, apstrakcijama, požalićeš. U tvojoj dobi čovjek sam sebe još ne pozna.

Hinković, telepatija i sve te gluposti je švindl u rukama nenaučnjačkim. Gosp. Mozes želi biti silom originalan, pa ne mogući drukčije, zove u pomoć duhove. Tek kod nas, u zemlji robova i barbara, mogu svaki — i ovaki ljudi doći do glasa. Ja vrlo dobro poznam njega i gdje. U Parizu me domamiše k sebi na čaj i — kraj pjesme je bio onaj pamflet u Nar. Nov. protiv simbolista, Verlainea i — moje malenkosti. Hinković je hulja i glupan, da se izrazim gulanferima milom frazom. Da ih nisam uzajmio, poslao bih ti *Trzaje* Kranjčevićeve. Ne svidjaju mi se. Afektirano. Jeftin pesimizam. Malo farbe, a ja obožavam boju, formu. Kranjčević se ispjevao, po mom mišljenju. Od naših lirika imaju najveću budućnost Nazor i Begović. Osobito Nazor. Sjećam se, da sam čitao i drugih lijepih stihova, od V. Tomića i nekog Lisičara. Taj Lisičar mora da ima što u trbuhu, kako se veli.

Kako ti već rekoh, nosim se sa sižejem. Tu će biti laste, fotelji, handžari, koji će pričati čudne, čudne stvari. Vidjećeš. Ako ikako dodjem do novaca, idem u Ameriku. Moj pobratim Brozović je urednik new-yorškog Narodnog Lista. Posla ću, mislim, naći više nego ovdje i naučiti engleski. Dabogme, ja bi najvolio u Italiju, ali tamo bi mogao tek kao rentier. Naučio sam na jake emocije i laki Pariz mi dosadjuje. Htio bih na Ocean, među nove ljude. Osobito More! Osim duše na zemlji je More jedino pravo veličanstvo. Iz mora je izašla harmonija, Afrodita. More! Koj delfin bi htio prenijeti u Ameriku ovakog čudnog Ariona?

Ako misliš pisati, baci se sa entuziazmom na grčki i latinski. Bez toga nema, po mom računu, pravog estheta. Ja ću za godinu — dvije dana možda vrlo lako čitati klasike, premda produktivni duh ne treba drugih impresija nego dojmova iz života. Da ništa ne čitam, kao pripovjedač ne bi ništa izgubio, premda profitiram, čitajući. Međem ti na srce narodne pjesme. To je neopisivo blago, vrjednije za nas od samih klasika.

Rosi, roso, gosine livade,

Da se raja rosice napije.

Čitaj Goethea. Goethe nije najveći pjesnik, ali je bez sumnje najveći pisac svih vremena. Veći je i od samog Voltairea i Diderota. Najbolji tumač najzdravijeg klasicizma, miran, jak, zdrav. Čitaj mu pjesme, osobito romane. Poznaš li njegov Satyros? Divna stvar. Goethe bi bio i pjesnik prvog reda, da je muzikalan i da nije egoist. Taj debeli Švaba nije tako težak kao tanki, mršavi Leopardi sa tridesetak pjesama. Usporedi n. pr. njegovu Ifigeniju s Euripidovom... Čitaj Schellinga i Schopenhauera. Ne zanemari izvrstne Schillerove estetičke eseje. Kod Švaba ćeš naći sve, samo ne eleganciju, graciju. Prema Watteauu e. c. svi su Švabe solidne kobasice. Muzika — tu su majstori. Najveći Švabe su Beethoven i Mozart, elegantni, eterični, sjajni, slatki Mozart. Frulasti, mjesečinasti, roсни Mozart. Mozart vodoskok, Mozart zlatni puder, Mozart, pišući sam svoj rekvijem, u suzama. Mozart — zart. Zbog njega i Marije Antoanete govore jamačno Francuzi o austrijskoj graciji. Poznaješ li Huga von Hoffmannsthala, Austrijanca, pjesnika? Divan čovjek. Poznaješ li Srbina Gjuru Jakšića? Čitaj: krasni stihovi.

Da imam još papira, još bi brbljao. Grozno mi je žao, da nemam tvoj kipeć.

Valeas! ζήσας! χαίρε!
Gustl

Paris, 76 r. Mazarine, 10/IX 02

Dragi Mali — Veliki,

Ne mogu vjerovati svojim očima, gledajući tvoj kipeć! Ja sam te sasvim drukčije zamišljao: blond, veseliji, jači, deblji! Ovako si sličan Jurici — za čudo! Jedino izraz oko usta ostao je isti — onaj stari. Ne smažem dosta riječi, da ti zahvalim. Ovako te mnogo bolje poznajem. Ja sam te vidio. I ja ću ti se uskoro odužiti. Ona Silisova slika je prilično karikatura. Izradio ju, kada sam igrao šah. — Ja sam ti u silnom poslu i brigama. Veliki revij Humanité Nouvelle angažirao me za saradnika i moli me za prevod mojih stvari. To mi jako laska, jer u listu radi Reclus, Kropotkin, d'Annunzio, Verhaeren — elita europskog duha. Jednom bosanskom nakladniku poslao materijal za *Putove*, moju treću knjigu. Zima je tu, a ja dugova do grla, bez novaca. Ne srđi se dakle, što ti momentano ništa ne mogu dati za onaj list. Ne može se, pa to ti je. Jure i Ivo su zbog požara do prekjučer sa mnom, u istom hotelu, stanovali. Zdravi su i rade, a to je glavno. Ivo se sprijateljio sa poznatim pijanistom Har. Bauerom, koji će ga lansirati. Ja sam za njihovu umjetnost siguran — kao i za svoju. — Pišem jednu čudnu stvar i zbog 2 — 3 stranice moram proći zbog dokumentacije silesiju knjiga. Ovdje bijaše silna zima, koja, hvala Bogu, popusti. Rue Mazar. čita se *in* (Mazarinska ul. — kao Frankopanska). Poznajesh li se sa Janušićem, od Mlade Hrv.? Idi tamo i pozdravi ga. Ti treba da se družiš samo s elitom omladine. Milo mi je, da nećeš u beamtere. Literarno filozofske studije mogu se praviti privatno. Vremena imaš dosta. Piši mi opširnije. Što radi Milan /»Servus, Gustl«/? Tu je bio Gustl Frank, ali me nije našao. Pisao bih ti više, ali sam danas grdno zaposlen. Ljubim ruke Gdji mami, madmoazel Šarlotti i pozdravljam g. oca i Milana.

Vale!

Gustl

Paris, 14/IX 02

Dragi Vladimire,

Mi (Gulanferi) doživljujemo u posljednje vrijeme tako nevjerovatne, osobite, čudnovate stvari, da ne mogu o njima opširnije pisati. Hvala ti za odgovor iz Graca i pozdravi g. Kulmera, kojega imam fotografiranog sa Milanom. Zaprepastio sam se, kada čujem,

da te bole oči i da si slab. Ja sam uvijek mislio da si ti mali atlet. Bez izvanredne fizičke konstitucije ne može se proći kroz moderan život, potpuno. Dakle profesor — beamter? U tom položaju ne ćeš smjeti pisati što misliš.

Pozdravi Tvoje
Gustl

549 (28) Pismo

Paris 76 rue Mazarine 14/XI 02

Dragi Vladimire,

Čudim se, da mi ne pišeš. Jamačno imaš odviše ili premalo materijala. Pišem ti, jer mi je vrlo dosadno. Ne mogu spavati. Osjećam hemoroide. Ne budi literat zbog hemoroida. To je gadna bolest, hemoroidi. Od svih zanata književnost je najgrozniji. Književnik je veći mučenik od bludnice, jer nosi na javnost cijelu svoju golotinju. Nema većeg inkvizitora od misli. Nema veće boli nego ne moći spavati i nemati iluzija. Ne vjerujući ni u što, vjerujem samo u sebe i čudim se, u kaku karikaturu vjerujem. Ovih dana išao sam na poštu. Bijaše kasno. Bijah tako rastresen, da baci u kutiju mjesto pisma posljednji komad od 5 fran. Ako bude tako dalje išlo, baciću mjesto »čika« u Sein u sebe.

Urednik dvorskog lista u Biogradu, Živaljević, podvalio mi za 150 fran. Od Nade čekam novaca. Ne mogu naći nakladnika za *Putove*, moju novu knjigu. Morao bi raditi, mnogo raditi, a imam volje samo za zabave. Svako veče igram šah sa nećakom slavnog slikara De Grouxa, Duparquom. Iz njegovog ateliera je divan pogled na seinski kanal. Družim se sa mladim umjetnicima, anarhistima i pokvarenim ženama. Dosadno društvo. Katkad idem na koncerte i u kafane sa Srbima Predićem i Teodorovićem i Amerikancem Gystom. Rouveyre, karikaturist, moj najbolji franc. prijatelj, otputovao je u Provansu, zbog bolesti. Delormel, sin onog Delormela, koji komponova Boulangerovu koračnicu, gnjavi me sa čitanjem svojih priča za prvu njegovu knjigu. Nacht me posjetio, putujući iz Londona u Španiju, kao anarhistički agitator. Jamačno si čuo, da su iza Castillova ubijstva bila garotirana, zdrobljena između dvije daske testicula anarhista u Montjuichu. Ubijca Castillo je u Argentini, živ i zdrav. U *L'Oeuvre d'Art international* izaći će jedan moj članak, u drugim listovima bi izašle moje priče, da mogu u francuskom dati snagu originala. Ivicu sam vidio sinoć u našoj kafanici i mi smo se kesili, kao uvijek. Jer, meni je najsmješniji čovjek na svijetu Ivan Krstitelj /Žan

Batist/ Tkalčić, a njemu Age M. Jurica ima posla baš onda, kada ja izlazim, u veče i tako ga već dugo nisam vidio. Ivo je bio malo slab, a mene je jedno 8 dana mučila grozna glavobolja. U glavnome, meni je vrlo dobro. Imam mnogo dugova i to mi je draže, nego da ih nemam. Kosa mi pada, ali brkovi zato rastu. Trbuh mi još ne raste.

Najviše mi brige zadaje Milan. Otac mi piše žalostne stvari o njemu. Ja ne znam, kako nema srca za svoje roditelje i za mene, kako da mu moj život ne posluži primjerom. Mene je spasila literatura, ali šta će Milan, da od Boga nadje! Molim te, piši mi opširnije o tome, jer mi srce puca pri čitanju jadikovke moga staroga. Nije valjda da mene Milan imitira! Hvala mu lijepo na tome! Neka bude uvjeren, da meni moje stare gluposti ni najmanje ne imponiraju. Neka uči i neka ne gura u grob svog bijednog oca. Opomeni ga, molim te, kao njegov dobri drug. Neka ne bude glavom o stijenu. Kajaće se. Već o Leonu i da ne govorimo. Taj ti samo mari za jelo, piće, kartu i za — Tek tu, u tudjini, vidiš, da su ti roditelji jedini i najbolji prijatelji. Njihova logika je možda malo nemoderna, ali srce ih nikad ne vara. Upotrebi zato zgodu i kada si već kod kuće, znaj da je svijet iz daleka zanimljiv, ali da samo majčina ruka zna namjestiti jastuk, na kojemu leže topli sni i svježe misli. Pozdravi tvoje i moje.

Tvoj
Gustl

Moli te, budi tako dobar i daj listove ljudima. — Ovaj Čifut je urednik satir. lista L'Assiette au Beurre. Zove se Švarc, izradio ga Rouveyre.

550 (29) Pismo

Paris, 76 r. Mazarine 3/XII 02

Dragi Vladimire,

Pišem ti, premda zaboravih tvoju adresu. Nadam se, da pismo-noša zna gdje sjediš. Oprosti, što ti pišem na ovakoj hartiji; ne uzimam druge, da se ne vidi na pošti.

Kako vidiš, tvoje pismo mi dalo sižea za članak. Ne primaj sve na sebe, jer govorim en général. Ne vjeruj mi mnogo, kada kao žurnalist držim propovjedi. To je najlakše i čisto se stidim, da i ovake gluposti moram štampati. Ali što ćeš — Frank mi je simpatičan i moram se odužiti ma sa čime.

Čudim se, da tako sentimentalno govoriš o gospodjama, pa još udatima. Tu treba drskosti, ne sentimentalnosti. Ako ne znaš početi, pitaj Belu, i on će te naučiti. Čudnovato je, da mladi ljudi baš onda, kada su u prvom cvijetu i kad ih žene /osobito udate/ najviše vole, nemaju više poduzetnosti. U ostalom, ne pojmim, kako možeš ljubiti tuđu ženu. Brak ima funkcija, koje su finijem gledaocu odvratne. Barem meni se tako čini.

Žalim da ću bez sumnje zbog duga morati uzeti drugi stan i u ovome ostaviti moju »galeriju slika« /među njima jedna lije-pa kopija medicejske Venere, vis a vis od mog kreveta/. Hemoroidi me ostaviše tek što počeh živjeti malo širim životom. Ako se barem jedared mjesečno ne umorim fizički i duševno, da padnem od umora kao kljuse, siguran sam, da neću biti zdrav. Zato često šetam cijelu noć i dan, švrljam po kafanama i uveče radim do zore. To sam radio posljednja 3 dana i noći i tako mi je, kao da izlazim iz kupelji. Ja bi poginuo bez izvanrednih ovakvih napora. Za miran život, za beamtera ili što slično sam dakle nesposoban. Tako što bi me ubilo. Red je za mene nered.

Čudim se, te nisi zadovoljan. Kako možeš biti nezadovoljan u kući roditeljskoj? Tužiš se na prazne glave i srca zagrebačka. U Parizu je isto. Niskost je svagdje u većini, tješi se!

Robiček i Jurica su danas došli u našu kafanu i čini mi se, da se malo ljute na mene, jer nisam zbog njih mogao ostaviti igru dame i jednu curu. O ostalim ti prijateljima ne pričam; bilo bi predugačko. Znaš ko je najveći čovjek u Parizu? Onaj moj znanac, Sarajlija Antičić, hrvač u Folies-Bergère. Pune su ga novine. Vidiš li, tko je od nas »slavan«!

Oprosti, što te mučim sa rukopisom, ali i ovako me današnja pošta stoji 3 fran.

Vrijeme se ugrijalo. Vlažno, ali ugodno. Nemaš pojma, kako mi dosadjuje pisati — ne pisma, nego za novine! Brutalan, glup posao! Čini mi se, ruke su mi zamazane od te rabote. To je odista škandal, da nisam rođeni milijunar, Ah, ta prokleta schäbige Eleganz! Danas nisam nezadovoljan, jer me obuzima silna i ugodna umornost. Spavati ću kao top, a kada sanjam, onda sam mlad, dobar i nježan kao ti. Gledaj, da tako oplemeniš dušu i nerve, da ćeš na samom sebi kao na divnom instrumentu moći svirati ugodni, topli, melanholijski Cantabile. Ako Arpad i opet pjeva, zamoli ga neka ti pjeva Schuberta — ono /ako se ne varam/:

Still ist die Nacht, es ruhen die Gassen
In diesem Hause wohnte mein Schatz ...
Sie hat schon längst die Stadt verfassen,
Doch steht das Haus auf demselben Platz.

Za Puteve, svoju treću i jamačno najbolju knjigu, ne mogu naći nakladnika, dok je župnik Ivan Nepomuk Jemeršić za jednu knjigu dobio 600 kruna, a Hartman izdaje bezbroj kalendara — sa Zagrebačkim šoštarom!

I ti hoćeš da budeš hrv. književnik! Zar nije bolje biti zagrebački šoštar?

Pa ipak — ja ne bih htio biti zagrebački šoštar, pa ni zagrebački načelnik!

Bilo bi mi drago, ako sam te malo rastresao. To je sve, što mogu za te učiniti. To je tako malo, da ti se čudim, ako si zadovoljan. Da mogu, doveo bi te ovamo, platio večere kod Paillarda, a iza večere bi ti platio Cléo de Mérode ili lijepu Otéro.

Pozdravi najsrdačnije tvoje i reci im, da Jurica ima bradicu kao mladi jarac.

Gustl

551 (30) Pismo

Paris, 14 r. Guisarde,
14/I 03

Dragi Vladimire,

Hvala ti za 2 pisma. Juče sam ih primio. Hvala ti to više, što su odista prva, koja primih ove godine /osim poslanica mog oca/. Ja ti nisam specijalno zaželio novu godinu, jer bi među nama to bilo suvišno. Slutio sam, da je Peršić »eht hrv. mrcina«. Šta ćeš, naši su ljudi barbari. Varaš se, ako misliš, da je Pismo Aleksiju namijenjeno tebi. Ja sam imao pred očima tucet-djake, a to ti zacijelo nisi. U svakom ću slučaju vazda nagovarati moje prijatelje, da se sprema za život modernije nego ja što sam to učinio.

Cestitam ti, da se baviš akvarelom i modelovanjem. Tako ćeš razviti svoje plastično osjećanje. Piši mi o tome opširnije, pa ću ti možebit naći priručno njemačko djelo. Od akvarelista je meni najmiliji Levy-Dhurmen. Poslaću ti njegov portrait pjesnika Rodenbacha, u muzeju Luxemburgu. O ostalima pisaću ti drugom prilikom. Kao umjetnik ti ćeš sve više i više ulazati u viši život, a to je, da se u jedan čas doživi više nego filistar za cijeli život.

Otkada su dečki prodali pokućstvo i otišli iz Quartier-Latina, nikako ih ne vidjam. U večere sviraju, a ja sam danju do podne u krevetu i tako se ne vidjamo. Razlika naših radova nas više rastavlja nego zbližava. U Parizu nema čovjek vremena kultivirati svoje sentimentalne nagone, a onaj tko to može, zadovoljava se sam sa sobom.

Moj Milan me silno uznemiruje. Mene silno ljuti, kada vidim mladiće, kojima se svidja u mom životu ono, što je — da tako rekнем — najludje: moje avantire. Vjeruj mi, ja se njima ne ponosim, jer su mi služile kao sredstvo, ne kao cilj. A za Milana mi se čini, da hoće da me imitira — ne kao pjesnika, nego, što je mnogo komotnije i prostačkije — kao avantiristu. Da je dosele pokazao talenta, ja bi mu ne samo oprostio, nego bi ga nagovarao na ekscelencijalan život. Ovako ga mogu samo kuditi. Jedan njegov pajdaš, Janeković, poslao mi kao neke vrste patronu svoju knjigu: škandal! Poslao mi karikaturu Camao-a i Samotne noći! Od sve braće najvolim Milana, on mi je najsljedniji i srce mi puca, kada sve to čujem! Dok se ne opameti, od mene neće dobiti pisma, to ti garantiram. Dobar je, ima dobro srce, ali — medju nama, Vladimire — moj otac je vrlo rdjav odgajač. Mene je silom turio u najškandalozniju četu koja eksistira u austr. vojsci. Premda je moja sestra svršila glasovir na konzervatoriju i bila kod Lešetic-koga, premda bi mogla bila naći poštenu koru hljeba kao učiteljica glasovira u svakom našem gradu, pa i u Zagrebu, moj »vih-tig-maherski« /kako bi rekao Ivo/ otac napravi iz izvrstne pijanistice pjevačicu srednje ruke. Nije li to škandal! Da je imala i bolje grlo, bila bi svinjarija da se posveti daskama, jer mi svi ljudi od svijeta znamo, da izmedju današnje pjevačice i kokote nije nego korak. Moj otac se tako reći ruinirao, da stvori od Danice umjetnicu, dok je meni najviše od svih ljudi škodio u mom umjetničkom nastojanju i nikada ga nije razumio. Nije li to da svisneš! Taj čudni čovjek se žrtvuje, otkida si od usta, radi dan i noć da baci svoju djecu sa puta koji im je sudjen. Kada pomislim na Milana, pa na dragu moju sestru što se mogla do danas već pristojno udati i udomiti, a ovako se mora lomiti sa sumnjivim theater-agentima i dolaziti u subretske situacije, ostavlja me energija toliko potrebna u tom lovu za idealom.

Vrijeme je dosele lijepo i toplo. Ja sam u neprilikama, jer urednik Nade ne pristaje na akonto, a ja ne mogu čekati na honorare 2-3 mjeseca. Moj život je patnja. Prošle nedjelje imao sam toliko »flemme«, da nisam 8 dana ništa mogao raditi. Umorna duša i tijelo. Vuče me u Italiju, a ne znam kako to da realiziram. Sinoć bijah sa Jelavićem, žurnalistom, kod drugog Hrvata, Zagorskoga, dopisnika *Hrvatske*. Žena mu Ruskinja. Taj dečko je dobar, ali silno glup. Jelavićeva situacija je mnogo bolja od moje, jer može u domovinu i jer kao pisac nema nikakih aspiracija. I ja bi mogao naći kako stalno mjesto, ali bi tu morao toliko raditi, da ne bi ostalo vremena za glavno, za literaturu, za sanjarije... Taj factum nikako neće da pojmi n. pr. moj otac. Dok se drugi dive, kako mogu eksistirati kao hrv. pisac, on me grdi, što ne

zaradjujem mjesečno 400—500 fran., premda će i to, ako bog da, doći!

Molim te, dragi Mali, odnesi ove rukopise i t. d.:

Rukopise i pismo Peršiću;

Štampane priče i pismo Antunu Šolcu /7 Gajeva ul./

L'Oeuvre d'Art i pismo Gjalskomu /kao i pismo Leskovaru/.

Učini mi to, jer bi ja za tebe to učinio. Moj članak u *l'Oeuvre* ne pokaži *ni živoj duši* osim tvojoj mami, ako ju to interesira i odnesi ta dva broja Gjalskomu. Ako nije u redakciji, ne ostavljaj članke tamo, nego mu ih daj u *ruke*. Napao sam bana i Habsburge, dakle pst! Dok ima nade da ću u Austriju, ne smije se to znati.

Božić i praznike sprovedoh vrlo lijepo. Na badnjak sam šampanjizirao sa Srbima, Predićem i ministarskim sinom: bratom Marinkovićem. Silvestrovo probavih sa Teodorovićem, zaručnikom in spe gdjice Turković, matematičarom.

Moj članak u *l'Oeuvre* su fraze, ali za franc. publiku nisam mogao ulaziti u detalje. U narednom broju će izaći jedan moj novel. fragment.

Nadam se, da ne smatraš ova moja pisma kao običnu zabavicu. Ja ti želim dobro i kako sam iskusniji, želio bi da ne padaš u pogrješke u koje sam padao. Radi što više i kultiviraj svoja pluća, mišice, zdravlje. Ne druguj sa svakom sušom, nedađ si imponirati od razne puste ženskadije. Štedi se za veliki i tajni život pred tobom, da udješ u nj jak, mlad i svjež.

Pozdravi tvoje!

Gustl

Putove i pismo daj Šolcu, kada si te priče pročitao.

552 (31)

Gosp. Vladimir Tkalčić / pravnik / Kačićeva ulica / Zagreb

14 rue Guisarde, 31/I 03

Dragi Vladimire, Ja sam u silnim brigama, jer ne znam, jesi li primio moj paket sa vrlo važnim stvarima i sa materijalom za moju novu knjigu i sa 2 broja jednog fr. lista, koje si trebao predati Gjalskomu. Bilo bi mi neobično krivo, da tih stvari nisi primio, da su se izgubile ili da ih je zdipila policija. — Vidjam često Ivicu, koji bijaše u posljednje vrijeme nješto slab. Piši mi i pozdravi tvoje, osobito Milana /»Servus, Gustl«!/
Gustl

Paris 14 r. Guisarde 29/IV. 03

Dragi Mali,

Evo ti davno obećane fotografije.

Hvala O. Krausu, nije mi zlo. Pisao sam mu, kako mi Živaljević diže 150 fran. i druge svinjarije, a Čiva frk pa u cajtunge. Na uskrs u krevetu i eto pismonoša za pismonošom: Felix Aleluja! Dr Majcen, Krapina. Felix Aleluja! Dr Banjavčić i Leskovar, Janko Leskovar, Karlovac. I tako ti se ja malo potkožio, kupio ancug, veš e. c. i sio ozbiljno raditi. Ozbiljno !?!/

Patim od glavobolje, nesanice. Nervozan. Gadno vrijeme. Stare muke se tek sada osvećuju.

Što ne pišeš? Što nisi pisao? Ispiti? Hm. Koješta. Ja imam drukčije brige, pa opet, evo, pišem.

Sa Robičekom se češće vidjam. S Juricom manje. Nemamo vremena.

Odnesi, molim te fino, manuskript i pismo Ibleru i pozdravi tvoje.

Gusteo

Paris /14 r. Guisarde/ 12/V 03

Dragi Vladimire,

Primih tvoje pismo. Odgovaram odmah, po običaju. Milo mi je, da si zdrav i žalostan. Ko nije zdrav i malo tužan, ne osjeća proljeća. Moj šešir mi ne pristaje zato, jer sam ga dugo tražio. Naprotiv. Da sam ga izbirao, za cijelo bi mi stajao rdjavo.

Ibler je svinja. Vic nije u tome, da sam odviše »nihilističan« — kako se taj umni ništa izvoljava izražavati, nego u drugome. Tu živi nekaki Jelavić, prevodilac telegrama na francuski i politički dopisnik Nar. Nov. On je tako okupio Nar. Nov., da za mene nema mjesta. Uvukao se Ibleru u tur tako, da korespondira sa njegovom kćerkom, nekakovim 16 godišnjim balavim blauštrumpfom. Pišu francuski. Čuvaju svoja pisma potomstvu. Molim te lijepo, odnesi rukopis Ibleru i zamoli ga, da ti vrati sve, što nije za štampu. Vрати li ti što, predaj Hrv. Pravu. Molim te za tu uslugu.

Danas sam bio s Ivicom. Mnogo je zadovoljniji i zdraviji nego prije. Juricu vidjam rjedje, jer stanuje daleko i jer je zaposlen u vrijeme, kada ja običajem imitirati slijepe i okate miševe.

Jurica se ošišao i ugojio. Njegove kompozicije ste jamačno već primili. Dečko bi još više pisao, da nema toliko posla i da ne treba ljudima koji hoće u Parizu raditi gvozdeni temperamenat. Najveća zaprjeka radu su ovdje žene. Pariz je jedino mjesto na svijetu, gdje je artist najobljubljenija osoba. Pošto poznajem bolje svoje nego njihove /Juričine i Ivičine/ ljubavne afere, reći ću ti, da se ne čudim, e su tu žene uništile Heinea, Maupassanta, Ropsa i Daudeta. Strašno je to, da se, kada imaju na koga pik, dugo ne snebivaju, a još je strašnije, da je gotovo muka slomiti jedan duži ovaki odnošaj. Pakao, pravi pakao, ali taj pakao je često ljepši od svih nebesa.

Pomoć, koju primih Krausovom intervencijom nije tolika kao novac izgubljen u našim redakcijama. To je više moralna nego materijalna pomoć. Najdraži od svih tih darova bio mi je dar /20 kr./ od »rodoljubnih« učenica VII. razreda ženskog liceja. Potpisane su gdjice Olga Herak i Zora Havliček. Možeš misliti, koliko me to obradovalo!

O mojoj literaturi me ne pitaj! Viencu poslah jedan od najboljih svojih radova i primih — 20 for.! Dežman me angažovao za kroničara, ali novca ne šalje unatoč jednom članku o Griegu. Što da radiš s ovakim zavidnim bubama? Vel. Deželić mi unatoč intervenciji mog oca ne vraća rukopise. Drugi mi obećavaju novac, ali kada što prime, ne odgovaraju i čute kao štuke. Knjiga mi je već mjesec dana kod nakladnika i još ne počinje štampanje. Obzorašima sam već davno trn u oku /usprkos molbi ne poslaše mi Matičine knjige/. Stekliše sam ocijenio iza onoga, kada sam udario nogom u Hrvatskoj mog plagijatora Zyr Xapulu. Ostaju mi madžaroni, Ibler — lijepo društvo!

Moji roditelji su — kao svi roditelji. Moji stari sude svaki uspjeh po spoljašnosti, po novcu i kako je to moja najslabija strana, oni su dešperatni. Bilo bi nepravedno da tražim od njih, da me vole onako, kako bi ja htio. Najveća je pogrješka svih filistarških roditelja, da žele djecu usrećiti po svom fasonu, da nemaju obzira sa mladenačkim aspiracijama i pojmovima, često zrelijim od njihovih.

I ja sam, vjeruj mi, sit pisanja — još više od tebe. Da nema te dosadne kiše, ovo pismo bi jamačno bilo kraće. No meni nije ovakovo pisanje dosadnije od pisanja za publiku. Iskreni pisci, a ja sam iskren, iskreni pisci se prostituiraju pred antipatičnom masom. To je tragično!

Život je strašno dosadan. Dosadan je, kada smo sami, još dosadniji, kada smo sa drugima. O, kako mora da je dosadan taj Zagreb sa svojim književnicima à la Tucić, što posvećuje svoja

djela Franji Arnoldu i patrijotu Miletiću! O, kako mora da je ugodno kod Vas, kada pada kiša i kada tvoj stari /da mi oprostí tu familijarnost/ svira na harmoniju. Kiša pada i na um mi pada-ju Verlaineovi stihovi: Plače nad gradom kao što plače u mom srcu.

Pozdravi tvoje!

Gustl

555 (34) Razglednica

9/VI 03

Dragi Vladimire, Silno sam nervozan. Imam posla, brige, a osim toga su tu Hrvati, medju njima Mekanec, Tresić i moj ro-
djak Rabar. Bili smo jučer kod Robičeka. Svirio nam je. Zdrav
je i — /to se zna/ veseo.

G.

LXXXVIII. VLADIMIRU TREŠČECU BOROTHI

[TREŠČEC — MATOŠU, pismo]

[Zagreb] 18/9 09.

Gospodine,

Lijepo Vam zahvaljujem na priposlanom prinosu za naš list. Ovaj broj je na žalost *već bio složen*, a slijedeći je posvećen operi, tako da će Vaš prinos doći na red u oktobru.

Nadam se, da Vas to ne će smetati, pa ostajem s pozdravom i veleštovanjem.

V. Treščec

556 (1) Pismo

Kapucinski trg 3, 4. XI. [1912.]

Vrlo štovani gospodine,

Pišem Vam, da usmeno ne dosadjujem. Govorim otvoreno, jer je ravan put najkraći.

G. Bachu predao sam komediju u uvjerenju, da ove godine nemamo mnogo domaćih komada i da će taj fakat morati uzeti u obzir. Znao sam i znam, da kod kazališta imam osobnih neprijatelja /čudnovato: baš u osobama, za koje sam se zauzimao čak i kod Vas!/, ali znam i to, da djelo, predano Upravi, nije više djelo moje, već svojina publike, vlasništvo narodno, kojemu se kao takovome smetnje praviti jednostavno ne smiju, ako i mogu. Znao sam nadalje i to, da Kazalište nije institut privatan već nacionalan, i da činovnici kod tog Zavoda nisu od naroda plaćeni i vladinom voljom namješteni, da taj Zavod i svoje mjesto upotrebljava za osobne svoje osвете i za smetanje uspjesima onih domaćih autora, zbog kojih je Zavod u prvom redu i osnovan.

Komediju dakle predadoh g. Bachu. Znam pozitivno, da je stvar čitao /jer mu je dadoh 31. o. m./ i vrlo se začudih, kada se tobože napravio, da mu je djelo nepoznato, rekavši da je kod vas i govoreći mi u tonu, u kojemu se piscima mog glasa ne besjedi: u istom tonu, u kojemu je »abfertigovao« preda mnomo sirotu glumicu Vrbaničku. Ja sam napisao stvar za 8 dana i bijah začudjen, što nije pročitana za 3 dana, dadoh preko g. Bacha Upravi rok za odgovor od 3 dana, no sad čujem, da po ugovoru sa Društvom hrvatskih književnika na tako kratak rok nemam prava. Vrlo dobro. Prisiljen pokoriti se ugovoru, napravljenom bez mog znanja, ja ću čekati događaje sa znanjem, da su Upravi predana djela, koja se tako reći nisu ni čitala, koja su tako reći naručena i kao mačak u vreći kupljena, pa onda djela, koja su akontirana, ma da ih je vladina cenzura zabranila. Doživim li to, da se u kazalištu kao u privatnom poduzeću neke stvari, inače neuspjele, lansiraju, dok ja kao poznat literat bivam šikaniran, znat ću se braniti onako, kako sam od nepravde dosele znao braniti druge, a držeći Vas čovjekom odviše strogim, ali pravednijim od drugih, držim, da ta moja obrana od Vas neće biti potrebna. Sa štovanjem

A. G. Matoš.

557 (2) Pismo

Zagreb, 8. XI. [1912.]

Veleštovani g. upravitelju,

Velika Vam hvala za Vaše veliko pismo. Svi vaši razlozi stoje i još jedared — hvala Vam. Ja ću nastojati napraviti komediju uz onaj epizodski garnirung lakrdije za dijake i oksengaleriju. Molim Vas dakle, dajte stvar Srdjanu i ja ću je, dok je željezo još vruće, najsavjesnije obraditi. Imate pravo: prva komedija ne piše se za osam dana kao ova. — Usput Vas molim, da mi rezervirate mjesto za u t o r a k i da mi preko gg. Bacha i Tucića date eventualnog materijala za obzorski feljton o glumici svih zagrebačkih gracija — o Šramici.

Vaš »nemirni«
Matoš

INTENDANT
KR. ZEM. HRV. KAZALIŠTA

Zagreb, 28. XI. 1912.

Gospodinu
A. G. Matošu, književniku

u

Zagrebu

Veoma žalim, što Vašoj želji »da Vam pružim priliku da padnete« — ne mogu udovoljiti. Držim, da bi to prerano bilo!

Ono, što sam Vam saopćio o Vašem komadu u mom prvom pismu, stoji i sad i posve je naravno, da uz naglu i neznatnu izmjenu nije moglo nestati. Uvažujući pak Vaš mnogogodišnji književni rad, u kojem ste i o našem kazalištu i lijepo znali pisati, rado ću Vaš komad otkupiti za kazališnu knjižnicu, te Vam u to ime doznačujem na kazališnoj blagajni honorar od 200 dvjesta K. Koji iznos možete podići od 2. o. m. na blagajni.

S veleštovanjem

Treščec

558 (3) Pismo

Zagreb, Kapucinski trg 4, 29. XI. [1912.]

Štovani gospodine,

Vi, velite mi pismeno, otkupljujete moje djelo za arhiv i nudjate mi 200 K kao tipu, što je pače o kazalištu »znao lijepo pisati«.

Milo mi je, što promijeniste svoje mišljenje o mojim recenzijama, ali ponude Vaše ne mogu primiti, jer ne primam kao kritičar milostinje.

Komediju napisah za publiku, a ne za nepristupačne arhive, pa predujam mogu primiti samo u slučaju da moj komad bude igran, to više, što imate već u ovogodišnjem repertoaru djela, koja ne mogu biti bolja od moje komedije, kojoj bi ja sada možda tek u kojem detalju mogao zamjeriti, jer je kao recenzent smatram uspjelom, ne arogirajući sebi pravo, da imam isti literarni ukus kao Vi.

Nije li stvar za Vas, vratite je. Ja ću je stampati sa komentarom Vaših kontradiktornih pisama i publika neka sudi. Akonto mogu primiti jedino pod pogodbom, da komediju u detalju dotjeram i cizelujem. Inače ne. Ma da sam bolestan i siromašan, ne poznam novčanih obzira kao umjetnik. Nisam napisao ucjene,

juriša na kazališnu blagajnu, već originalnu komediju iz hrvatske savremenosti, a moj literarni glas svakako mi je na srcu toliko, koliko ... dušmanima moga »pada«.

Sa molbom, da mi do 2. XII. izvolite javiti Vašu odluku, zahvaljujem Vam za simpatije, koje mi pružate kao recenzentu.

S odličnim štovanjem
Gustav Matoš

559 (4) Pismo

Zagreb, 1. XII. 12.

Vrlo štovani g. intendante,

Vaše posljednje pismo bijaše odviše lakonsko, pa sam ga — kako vidim iz najnovijeg Vašeg dopisa — krivo razumio. U ovoj formi pristajem na Vaše predloge i srdačno Vam zahvaljujem sa molbom, da mi komediju zbog obrade kod g. Tucića ostaviti izvolite.

Vaša pisma /posljednja/ nisam shvatio kao privatna, već kao službena.

Vi, štovani gospodine, imajući sa našim svijetom još više posla od mene, nećete se začuditi, qu'on devient méfiant ayant peur d'être dupe. To je žalosno, ali šta ćemo — tako je. U takvim neprilikama doživljavamo, da intriganti izigravaju ravne ljude.

Još jednom Vam dakle hvala.

Ja ću skromnim silama svojim pomagati sve tendencije, koje razvitku našeg kazališta koriste i odmagat ću protivnim tendencijama. Ja sam s Vama dolazio u sukobe samo kao pošteno pero, pa se osvjedočiste, da su poštena pera i u slučaju nepoćudnosti bolji saveznici od poćudnih pera, koja nemaju ponosa i uvjerenja. Naše kazalište napreduje; to je činjenica, koju bih konstatovao u s v a k o m slučaju. Tannhäuser me o tome uvjerio.

Za zahvalnim štovanjem

A. G. Matoš

LXXXIX. UREDNIŠTVU »OBZORA«

560 (1) Dopisnica

Molim p. t. uredništvo, da mi *ne šalje* honorara dok se više neplaćenih feljtona ne skupi. Za sada imam novaca.

Pozdrav.

A.G. Matoš

Rim, 12. XI. [1913.]

561 (2) Dopisnica

Roma, 79 v. Gioachino Belli

Molim p. t. Administraciju Obzora, da mi odmah pošalje moj honorar za

Rimska zvona /558 redaka/	44 K 64 f.
Zavod sv. Jeronima (503 r.)	40 K 24
Crkve i tamnice 520 r.)	41 K 60
Rimski izleti (565 r.)	45 K 20

Ukupno	171 K 68 fil.
--------	---------------

Istodobno molim, da budem istodobno o pošiljci kartom obaviješten, da nemam nepritika sa poštom.

U nadi da neću ostati zaboravljen, ostajem sa štovanjem

AG Matoš

Pozdrav gosp. kolegama

[P. ž.: Roma, 8. XII. 1913.]

Molim da se posljednji moj feljton s v a k a k o sačuva, jer
vrijedi za mene, ne vrijedi li za Obzor.

Sa št.

Matoš

[P. ž.: Roma, 9. XII. 1913.]

XC. »DRAGOM VASI...«

563 (1) Pismo

Dragi Vaso!

Molim Te kao starog i rijetkog mog prijatelja, da me izvoliš ispričati za onaj događaj u »Corsu«. Bio sam sa Grundom i Freudreichom, pa sam, kao obično, odmah postao lud i bezuman od alkohola. Nikad ne pijem vina kod objeda, a kod večere vrlo malo, pa mi svaki eksces u tom pogledu škodi upravo do ludila. Ovaj škandal će mi ostati strašnom poukom i ja sam dao sam sebi poštenu riječ, da više ne pijem, barem ne preko mjere.

Bila je nova godina, bio sam neispavan, nisam bio sam djeđjeran, pa ćeš me razumjeti. Život je tako monoton i često toliko dosadan, te su možda i ovakve ludosti katkada potrebne.

Oprosti mi dakle, dragi Vaso, i znaj, da u normalnim prilikama postupam drukčije sa ljudima, koji su, kano Ti, moji dobročinitelji.

Tvoj stari

A. G. Matoš

XCI. ZDENKU VERNICU

564 (1) Pismo

Gospodin / Zdenko Vernić / Agr. Tagblatt« / loco

Zgb, 14. II 14

Dragi amice,

Hvala A. Tagblattu i Vama za sve simpatijske gestove. To prijateljsko držanje cijele naše štampe začudjiva me to više, što sam se češće bavio Whistlerovom vještinom »praviti sebi neprijatelje« ne prijatelje. Te simpatije, dolazeći obično sa nenadane strane, velika su utjeha i potpora u tim bolovima bez konca i kraja što me već sasvim slomiše i poživinčiše.

Već 7 tjedana bolujem. Već 5 tjedana »jedem« tek tekućine, koje mi šlahom dodaju i opet na nos. (Desetak dana gurahu to crijevo kroz živu ranu na vratu). Nakon prve operacije zbog kašljanja i gušenja nisam desetak noći oka sklopio, a nakon druge — 8 noći. Tek danas mi je malo lakše. Oči su mi zapaljene. Ništa, pa ni čitanje me ne raduje. Svakog jutra vivisekcija. Liječnik mijenja zavoje, čupa ih kao klince iz rana, pa pali rane nekakvim kao žeravica vrućim »melemom«. Kad rane /?/ zarastu, čeka me i opet vrlo bolna operacija: čupanje konaca. Tek kad počnem na usta bez cijevi jesti moći ću se oporavljati, ali taj blaženi čas mi je nepoznat. Rane teško zacjeljuju zbog slabe hrane, nespavanja i kašlja, a da program bude pun, prije desetak dana dobih trganje u uhu i užasne /od ležanja/ hemoroide. Žrtve inkvizicije nisu trpjeli težih tortura. Već dosele bijah pesimist, ali ova strahota me u pesimizmu posvema utvrdila. Prije prve operacije gnjavio me pop i opatice s — ispoviješću. Popu otprilike rekoh, da mi se bog još nije »predstavio«, pa u ovolikoj nevolji nemam razloga biti ljubezniji prema njemu no što je on prema meni. — Meni će biti lakše, olakšava li bolove i njihovo priopćavanje. Možda će mi se

tijelo od tih jada oporaviti, ali duša — ostat će uvijek ranjena i žigosana. Pas to ne bi podnio, a ja dosele nikad u krevetu bolovao nisam! — A sad zdravo, pozdravite g. Slegela i ne zaboravite, da ste zdrav!

Vaš

Matoš.

565 (2) Dopisnica

Gospodin / Zdenko pl. Vernić / »Agr. Tagblatt« / loco
(Nije za javnost)

26.II.

Javljam Vam nažalost da je meni sve gore; gore no iza prve operacije. Momentano /osim rana/: zapaljeno oko i uho, nesvjestice, besanice, proliv. Nema dana da se ne javi nova kakva komplikacija, ali pomoći nema, jer još uvijek na cijev kao hranu primam svakakve tekućine: — već 7. tjedan! 9. tjedan već tu očajavam i još nemam pojma kad ću izaći. Da mogu otišao bi u Beč — tu će me ubiti.

Vaš

AGM.

[P. ž.: Zagreb, 26. II. 1914.]

XCII. BRANKU VODNIKU

566 (1) Dopisnica

Gospodin Dreksler /urednik Mlade Hrvatske /
Frankopanska ulica /Zagreb/ Croatie /Autr. Hongr./

Paris, 76 r. Mazarine

Dragi amice, za 3—4 dana ću Vam poslati obećanu studiju. Hvala Vam. Od mojih urednika Vi ste ovaj put bili najgalantniji. Kako Vam već rekoh — teško je i u ovim neprilikama teško je raditi. — Sa rukopisom opširnije. Pozdrav drugovima.

Vaš

A. G. Matoš

15/V [19]02

567 (2) Dopisnica

Paris 19/V [19]02 (76 r. Mazarine)

Dragi kolego,

Evo Vam o Lazareviću.

Meni je tako rdjavo, da je to možda moj posljednji rad. Da mi je bolje i on bi izišao bolji i izradjeniji. Hörman mi još nije platio 40 fran. za posljednji rad, urednik *Kola* ima jednu moju oveću pripovijest i /to prase/ neće na tolika pisma ni da mi odgovori ili da mi stvar vrati. Blago si ga hrvatskim piscima!

U srećnoj nadi, da će mi biti još gore, pozdravljam Vas i drugove.

A. G. Matoš

Gospodin Branko Drechsler / urednik Mlade Hrvatske / 13 Prilaz
/ Zagreb / Croatie (Autr. Hongr.)

25/VI [19]02

Dragi kolego, Hvala Vam za dopisnicu. Da sam znao kako vam je teško /i vama/, za cijelo Vas ne bih bio »pumpovo«. Sad, bilo kako mu drago, ja sam odlučio dati vam za svaki broj po jedan rad. — Meni je vrlo teško, jer su naši urednici /osim vas/ grozne svinje. Urednik beogradskog Kola ima već 2 mjeseca jednu moju novelu i na tolika pisma nije mi do danas ni odgovorio. Pod kojim bi uslovima vaš štampar htio izdati neke moje članke i studije? Ako se sjećate, ja sam onu svoju crticu /Ugasnulo svjetlo/ posvetio i molim vas, da *izbrišete* tu posvetu, jer take stvari nemaju smisla. Kako to da nemate više suradnika? Pišite mi opširnije. Pozdravite naše!

Vaš

A. G. Matoš

569 (4) Pismo

Frankopanska ul. 1.

My dear Branko Drechsler,

U posljednjem se pismu tužite, da nemate saradnika, a ja se razveselih sa razlikog sadržaja 4. broja. Mora, mora ići! Ja ću gledati, da Vam za svaki broj ponješto pošaljem. — Ako pišete Milčinovićima, pozdravite ih ponajljepše i recite im, da ću pisati kod prvih 25 centima za biljeg.

I u članku o Barrèsu ima, nažalost, krupnih pogriješaka i ja ću ih, da ne zaboravim, navesti: Mjesto: »Haysmann« — »Huysmans«; mjesto: »već onaj, koji posmatrajući tačno običan život« /str. 108/ — »koji *posmatra* običan život«; mjesto: »Toute License sanf contre l'Amour« — »Toute *Licence* sauf contre l'Amour«; mjesto: »Korn i Herz /str. 110/ — »Korn. Herz«; mjesto: »Kod tih karikatura knjiga, što se ne da karikirati« — »kod tih karikatura *onoga*, što — —«; mjesto: »Kao što je Platon pretvara u poeziju« — »Kao što se Platon pretvara u poeziju«; mjesto: »on sam sebe logično instruir« /str. 112/ — »on sam sebe logično *konstruir*«.

— Kako vidite, my dear, ovake pogriješke mi ne mogu biti ugodne, jer često apsolutno uništavaju ili kvare smisao. U ostalom, Hrv. Pravo me na te stvari već odavna naviknulo.

Vaš

A. G. Matoš

Paris, 76. r. Mazarine
8/VII 02

P. p.

Da! Molim Vas, pošaljite mi još jedan
eksemplar posljednjeg broja M. H-e. Tre-
ba mi.

570 (5) Dopisnica

Gospodin Drechsler /urednik Ml. Hrvatske/ /tiskara gosp. Fišera/
Zagreb

Paris, 12. rujna 02

Poštovani Gospodine

Ima tome već 2—3 nedjelje što Vam poslah preko redakcije
Hrv. Prava jednu satiru, a Vi mi ne odgovarate. To je politesa
dostojna jednog srpskog urednika. Ja ne dopuštam da se sa mnom
tako postupa. Mi, ovdje u Parizu, ne volimo barbarske manire.

Sa pošt.

Matoš

571 (6) Dopisnica

Gospodin Jurislav Janušić / Za gosp. Branka Drechslera / uredniš-
tvo Hrv. Prava / Zagreb / Jelačićev trg

Dragi Branko Drechsler, Tek što poslah posljednju kartu bilo
mi odmah vrlo krivo. Drago mi je da se ne srdite. Ja doživjeh u
posljednje vrijeme take svinjarije sa našim redakcijama, da sam
morao prekipjeti i, kao obično, pecnuti i one, koji toga ne zaslu-
žiše, kao gosp. Kostu Hörmana i Vas. Šta ćete! *Kolo*, dvorski list
u Beogradu vuče me već 5 mjeseci za nos i ne daje honorara! U
ostalom, odgovorivši mi, Vi ste se jamačno jađu dosjetili i —
oprostili. Ako Vas dobro razumjeh, vi ne ćete moći upotrebiti mog
srpskog dvorskog pjesnika. Ako je tako, vratite mi ga, što prije.

Pišite mi, Drechsler, što više. Možda će se moći *Ml. Hrv.* ipak proturati. Pozdravite Janušića: pisaću mu opširnije. Vjerujte mi, da ste mi draži od svih naših urednika i — pišite.

Matoš

18. IX 02

Ako ostane *Ml. Hrv.*, prevešću za vas Salomu od Wildea.

572 (7) Pismo

Paris 14 r. Guisarde 1/VIII [19]03

Dragi B. Drechsler,

Molim Vas lijepo, da mi što prije pošljete djelo o Preradoviću i da l'Oeuvre d'Art sa mojim člankom odnesete Dežmanu sa molbom da ga pokaže samo prijateljima. Onaj Zagorski, prikazavši Vam se jamačno /kao i drugima/ kao moj prijatelj, prosta je hulja i sumnjam da je ruski špijun. Jamačno je identičan s iščeznulim iz Hrvatske hochstapplerom — nekim Jurakom. Molim Vas da mi javite, kako se taj nitkov Vama približio i t. d.

Tromjesečni boravak nekoliko Hrvata u Par. tako me odbio od posla, da cijelo to vrijeme nisam apsolutno ništa radio. Posljedica toga bazdalikanja je silni moralni mamurluk i velika oskudica.

573 (8) Pismo

Paris 14. r. Guisarde 22/VII [19]03

Dragi B. Drechsler,

Hvala Vam za informaciju o »Zagorskom«. Da taj sluti, kake batine ga čekaju, ne bi došao u Pariz. Naša je dužnost, da tu hulju onemogućimo u Hrvatskoj — a i drugdje, ako se može. Sa takovih kukavica pada nam mrz na hrvatski obraz. To je tako fina tica, da je *meni* dužan 25 fran. Der Schlag soll ihn treffen!

Ni pojma nemam kako će to pismo stići do Vas. Vrlo mi je rdjavo. Recite dakle Dežmanu, da mi što prije šalje honorar i da one brojeve Viena s Jesenskom Idilom unatoč njegovom obećanju nisam primio. Neugodno mi je ali moram tom zgodom primijetiti, da za svako Dežmanovo pismo moram platiti 30 cent. kazne. Što, do vraga, ne lijepi marke od 25 fil, jer mi piše ko da ne živim

vani. Posljednji put nisam imao ni mangure, pa se jedva jedvice dočepah njegovog pisma.

Molim Vas još da pošaljete dodano pismo gđji Jelovšek /Zofki/, 14 Kukovičeva.

Moj nakladnik me naprosto ignorira, niti piše, niti vraća rukopisa, niti šalje honorara. Kola su mi i opet hudo zapela. Pozdravite, molim, g. O. Krausa, ako ga znate.

Vaš

A. G. M.

574 (9) Dopisnica

Št. gospodin / Branko Drechsler / Pariz / Zagreb / Croatie
/Autr. Hongr./

Paris 14 r. Guisarde 29/IX [19]03

Štovani gospodine,

Rekavši danas čovjeku imenom Zagorski /Jurak/ što sam mu imao reći, čuo sam, da ste mu Vi, unatoč mom pismu, poslali 2 drugarska pisma i da ste korektor njegove knjige, što će izaći u Zagrebu. Vi mi, prema tome, niste vjerovali i ja znam što mi je iza toga misliti.

Da ste već »profesor«, ne bih se čudio.

Vaš smijerni poštovalac

A. G. Matoš

575 (10) Pismo

Bd, 25 Kosmajaska ul. 13/II [1906.]

Dragi prijatelju,

Savremenik primih tek što sam Vam pisao. Nevjerovatan je običaj, da se može desiti, u Europi, da saradnici ne mogu dobiti lista kamo pišu. To se meni uvijek događalo s Obzorom, pa evo i sada sa Savremenikom. I u [...] se vidi — koliki ste formalisti i filistri. Dakle ja nisam literat, jer ne plaćam — članarine. Vrlo mi je žao, što ne mogu za eventualne svoje radove platiti — honorar Savremeniku.

Vas je začudila moja recenzija o Gj. romanu? Vi, Gospodo, imate čudnovate pojmove. Vi niste ni čitali knjige, koje branite.

Vi dopuštate, da se o njoj nepovoljno misli — pa i govori, i danas, u doba slobodne štampe, Vi zabranjujete da se o njoj nepovoljno piše. Drugim riječima, Vi ste baš takva klika i koterija kao oni oko Matice. Vrlo je karakteristično, da ste u Obz. odgovarali bezimenom recenzentu još prije no što je moja recenzija izašla. Čudim se, te ne opaziste, da su one gram. pogriješke grijesi mojih korektora u Hrv. Pravu — ne moji. A vrlo se varate, da ćete riječi i sintaksu g. Bab. naći u mojim člancima. Biću Vam zahvalan ako to učinite. Laž je, da svoju recenziju poslao Glasu M. Neko Vas je prevario. Poslao sam ju Hrv. Pravu, jer sam znao da će tu biti štampana. Ne pitam gdje, nego što.

Zar ja radim protiv Vas, upravo protiv nas, kada se obaram na loše knjige i na ispušene pisce? Zar je D. H. Knj. stvoreno da publicira sasvim nemoderne gluposti? Okladio bih se, da naši mladi drugovi imaju po ladicama interesantnih stvari. D. H. K. štampa debelu, idiotsku frazu sa nehrvatskom tendencijom, a Kosor i Milčinovići izdaju iz svog džepa svoje knjige. Vaš modernizam je modernizam g. Dežmana i vonja po obzoraštini i po slavosrpstini.

I ako rekoh već u predgovoru, da mi je vuršt što o meni misli hrv. kritika, iznenadjuje me tvoje priznanje, da se ne usuđuješ pisati o Ogljedima. Odista, gospodo, kada pratim i gledam svu tu vašu politiku i obazrivost, meni se čini, da sam vrlo kuražan čovjek.

No ostavimo to. Meni je pored svega toga osobito milo, što si mi pisao. Titulirao sam te per Vi, jer je to običaj i kod prijatelja. Formalnost.

U posljednje vrijeme bijah vrlo potišten, jer jedno 3 mjes. nisam mogao pisati zbog grča u ruci. Sada je već bolje. Ovdje sam vrlo izolovan — hvala naprednim i slobodoumnim elementima u domovini. Prvu priliku ću upotriebiti za odlazak iz tog čiftinskog, politikanskog i filistarskog grada, gdje ponovo naučih biti Hrvat. Čitam. U Nar. Bibl. nadjoh zanimljivih stvari. Nema položaja odakle živilji duh ne bi mogao izvući intelektualnih koristi. Moderni Beograd pokazao mi je svu karikaturu demagoške i čiftinske demokratije. Žalimo što u tom poslu moj vrat nije profitirao kao šija g. Potočnjaka. Iz petnih žila ću nastojati, da se naš modernizam ne identificira sa srpskom politikom kao kod Gjalskoga, gospara Vojnovića i drugih trgovaca. Ja ne identificiram hrv. politički sa hrv. kulturnim naprednjaštvom.

Bilo bi mi milo, da mi se češće javiš. Pisma su najbolje sredstvo protiv nesuglasica. Pozdravi Milčinovića, Marjanovića, Vidrića, Ogrizovića i Lunačeka i ostaj mi zdravo.

Tvoj
A. G. Matoš

576 (11) Dopisnica

Gospodin / dr Br. Drechsler / Zagreb / Društvo hrv. knjiž.

Dragi prijatelju! Danas čitam u Hrv. Pravu moj odgovor, za koji misljah da neće uopće izaći, i koji je napisan protiv nepoznatog autora. Da sam znao da si ti pisac one notice, moj bi članak, uvjeravam te, imao blažu formu. Toliko za obavještenje.

Tvoj
Matoš

15/III [1906.]

577 (12) Dopisnica

Gospodin profesor / dr Bran. Drechsler / Zagreb / Društvo hrv. knjiž.

25 Kosmaj. ul. 5. IV. [19]06

Poštovani prijatelju, Danas sam našao u Savremeniku gdje de facto branite Hranilovića — meni za inat i to samo za to, jer sam jedini od vas smio da kažem za jednu knjigu da ne valja. I Vi i Matica želite me zatući, bez poštenog razloga, i dok sam živ, neće Vam to tako lako poći za rukom.

Vaš

A. G. Matoš

578 (13) Pismo

Bd, 15. IV. [19]06

Dragi prijatelju,

Kao pravu utjehu primih danas tvoje pismo. Opetujem ti, da sam ono o M. Rieči poslao Hrv. Pravu, a Bosanac i Radić da nas prevariše.

Bilo bi mi milo, kada bih Hraniloviću mogao odgovoriti u Savremeniku. — Kosor mi ništa ne piše, možda s toga, jer sam mu pisao u Var. Topl. da njegovom daru inostranstvo može samo škoditi. I moje je mišljenje, da tor Lovrić nije društvo za iskrenost Kosorovu.

Ja se nikada ne osjećah nesrećniji no sada. Već 4 mjes. ne mogu pisati veću stvar zbog reume u ruci, dakle ne mogu raditi i zaraditi kruha. Usljed toga kriza je tolika, da sam ovih dana zamolio za pomoć /preko g. Ivkanca/ Dr. hrv. knjiž. Moja je nesreća što sam ostavio Pariz gdje me niko nije mrzio i gdje sam bio zdrav. Hrvat, dobar Hrvat, ne može tu naći bolje eksistencije, a ja dodjoh ovamo u nadi, da ću moći uzeti svoju Olgu.

Ti jamačno ne znaš, da je Matica prije nekoliko mjeseci od mene potražila moje Putove. Ja ih poslah, jer mi honorar trebaše više no ikada i jer naročito u pismu naglasih Arnoldu, da se ne slažem sa njegovim društvom. Primivši akonto, misljah da je knjiga primljena i ta tolerancija me začudjavaše. Megjutim uskrsne moja polemika sa Jov. Hran. i moju knjigu odbiju unatoč akontu. Kako vidiš, htjeli me kupiti, i milo mi je, što nisam pobijegjen u toj diplomatskoj šah-partiji. Radić je odviše glup da mene prevari.

Uzrok mog teškog položaja u Bdu je taj, što se kao felj-tonist Pašićeve Samouprave zamjerih samostalcima, sadašnjim vlasnicima i njihovom knjiž. listu Srp. Knj. Glas. u polemici sa Skerlićem. Žalosno je, da moji protivnici, ne mogući mi dohakati u Beogradu, nadjoše Pokret za one grozne klevete. Obzor, koji za mene nije htio imati honorara, ima sad ovdje dopisnika Skerlićevog prsnog prijatelja i ljutog mog neprijatelja, samostalca Grolla, i plaća mu 150 kr. mjesečno. Sloga je počela time, da se Srbima žrtvuju Hrvati, a kompromitovati će se, kada ovdje padne zavjerenička klika.

Tek što stignem, poslaću rad za Savr.

Pozdravi prijatelje.

Tvoj
A. G. Matoš

579 (14) Pismo

Dragi druže,

Oprosti što te molestiram tom pjesmom. To je definitivn tekst, a stari baci. Jamačno vidiš, da tu tražim neke harmonijske muzikalne efekte, pa sam morao mjeriti svaku riječ. Možeš misliti kako mi je, kada se bacih na taj posao. Ruke se kod tih sitnica ne umore, a stil se vježba. Etide. Rekoh ti već, da se bojim za moju polemiku poslanu Supilu, jamačno se izgubila, a ja fizički ne mogu taj posao ponova svršiti. Oprosti što ti ne pišem na boljem papiru. Nemam. Dolaskom Pašićevim na

vladu padoše najljući moji dušmani. S novom vladom dobro živim, ali koja mi fajda, kada zbog ruke ne ću moći eventualno feljtonirati u Samoupravi? Nije mi dakle bilo do šale, zamolivši za pomoć — — g. Ivkanca. Poslaću Trpincu materijal za Nove Ogledе. Hoće li primiti, ne znam. Moje stvari se u Hrv. zemlji pemskog i švapskog utjecaja, ne svidjaju. Moraću popustiti i napisati roman, gdje — i t. d.

Tvoj
Matoš

580 (15) Dopisnica

Gospodin / dr Br. Drechsler / profesor / Zagreb / Gornjogr.
gimnaz.

Matoš / 25 Kosmaj. ul. / Beograd/

Molim te javi mi biste li vi u. Savr. mogli odštampati moju studiju o Baudelaireu, popravljenu i štampanu u nepoznatom listu Jadranu. Hvala za knjigu. Imam muku s rukom. Danas ćemo odgovoriti gosp. Jovi.

Tvoj

Matoš

[P. ž.: Zagreb, 21. IV. 1906.]

581 (16) Pismo

Dragi prijatelju,

Ne odgovaraš mi, jesi li primio jednu recenziju? Hvala ti za tvog lijepog Markovića. Odgovor Hraniloviću poslah Nov. Listu. Ako ikako možeš, štapaj ovu pjesmu još u ovom broju. Kako zbog ruke već nekoliko mjeseci ne mogu raditi, molio sam za pomoć preko Ivkanca Društvo hrv. književ. i ne dobih ni odgovora.

Grozno jebem ježa /da se izrazim srpski/.

Tvoj
Matoš

Da mi je samo ruci lakše!

P. p.

Molim te, da u mojoj pjesmi promijeniš naslov u Serenada. Onaj prvi je odviše direktan. Ništa mi ne veliš kada će biti štampana. Za 7—8 broj gledaću da pošaljem štogod, i ako mi je to

vrlo teško — zbog odviše kasnih honorara. U ostalom pojmit ćeš, da me organ g. Šurmina, kojega smatram glupanom, i organ društva, koje smatram podnožjem jednog drugog glupana /Lj. Babića/ ne može osobito zanositi.

Ja ću svoju aferu sa D. H. K. prvom prilikom predati javnosti. Stvar je odviše zanimljiva a da ne zanima publiku i odviše komična a da ne privuče mene.

Samo iz te momentane neprilike da se izvučem, da ozdravim, da odahnem!

Pošalji mi dakle što prije honorar.

Tvoj

M.

[VODNIK — MATOSU, pismo]

Zagreb, 12/IV. 906.

Dragi prijatelju!

Na Tvoje milo pismo odgovaram Ti tek danas. I dopisnicu sam primio. Pune su mi ruke posla: škola me svega iscrpe, jer hoću da koristim djacima više nego što me »visoka« plaća /58 for/, a u zadnje doba preuzeo sam brigu oko »Savremenika«, jer u obitelji prof. Šurmina vladaju užasni događaji, te je taj čovjek potpuno izmučen. Radi toga odgovaram Ti tek danas — pred Uskrs.

Milčinović predao mi je Tvoju pjesmu, koliko je meni poznato, prvu pjesmu, što će biti štampana. Izići će u broju od 1. maja, tek me je stid poslati Ti naš kukavni honorar za lijepi Tvoj sonet.

Pišeš mi, da Te »stari« oko Matice žele utući i mi, jer je na »moldri listić« ušao onaj »vic« o Tebi. Pisao si i Šurminu o tome, pa ja Ti i u njegovo ime odgovaram. Odbornici »Matičini« govorili su, da je rukopis ocjene »Za materinsku riječ« bio u njih i da si ga predao za njihov »Glas«, ali oni da su to odbili. Za nas je to bila čuška, ne zato što bi nas boljelo, što lupaš po Ljubi Babiću /tu mi možemo danas samo materijalno štetovati, jer smo nakladnici/, već što jedan »mladi« dolazi k njima i oni ga još odbijaju. Svi su ovoj fami povjerovali — jer ko neće vjerovati odborniku? Ti mi javljaš, da nisi rukopis onamo poslao. Dobro, ja Ti vjerujem. Ali Bosanac i Senoa, odbornici Matičini izjaviše mi i poslije toga, da je rukopis bio kod njih. Ja mislim, da je Lovrenčević rukopis onamo odnio — jeli? Inače ne mogu shvatiti. U povodu ove glasine, koja — kako vidiš — izgledaše veoma ozbiljno, došlo je na ono mjesto nešto, što Te moglo dirnuti. Ko je baš ovo izlanuo — ne znam. Medjutim nemoj se ljutiti, ta Ti znaš takodjer opatrnuti kojega »mladjeg« s kojim si inače dobar prijatelj — ali shvati to bez ironije.

Da mi svi Tebe uvažavamo i poštujemo — to je istina. Kad Ti dođeš skokom u Zagreb, onda to vidiš. Ta tko Te više voli od Lacka Vidrića, makar si mu učinio krivo. Mi bismo htjeli nekako zbližiti srpsku

i hrv. knjigu, da se više poznamo — jer sadašnje stanje jest kulturni unikum — ali srpski neki pisci izjaviše /kako sam čuo/, da ne mogu sudjelovati i pisati za »Savremenik«, jer tu radiš — Ti. Mi ipak ne ćemo Tebe žrtvovati za cijelu srpsku književnost, jer si nam više srcu prirasao. Ja Te dapače molim, da nam pošalješ kakovu studiju o kojem valjanom piscu ili što slično. Samo imaj na umu, tu više nema Dežmanove ere: mi ne rušimo, mi gradimo, kako možemo. Tvoje stvari će nam uvijek dobro doći!

Ovo sam u »Obzoru« napisao, kad je izišao prvi dio Tvoga članka i kad nisam znao, tko je autor. Ja sam pišući bio u vjeri, da je ovo pisao neki profesor. Dežman mi je jedno mjesto ispustio i tu si mi baš dokazao nesmisao, inače sam još danas uvjeren, da je jezik Gjalskoga kukavan, ali da Ti to nisi temeljito dokazao.

Kosor je u Münchenu. Veoma mi je žao, što je otišao tamo s Božom Lovrićem, koji je pusti frazer i umjetnički gurman, a na žalost znatno uplivaše na Kosora »tresikurativ«, kako si ga Ti u Zagrebu nazvao. Poslao mi je jednu pripovijest, veoma perverznu, pa mi je žao, što je toliko duhovitosti i ljepote stila upotrebio za tako bljutavi sujet: kako bolesnik sa isušenom hrptenjačom upravo pred smrt opći sa nedužnim djevojčedom. Savjetovao sam ga da stvar preradi. On je dosta sklon perverznosti, pa mi je jednom pokazao pripovijest o nekom onanisti i slično. I spolna strast je velika i lijepa, ali neka ne bude perverzna. Meni je Kosor veoma uz srce prirasao, pa bi mi bilo veoma žao, da nasred puta stane. Njega treba tjerati na solidnost, jer on je po svemu još dobar čovjek. Iz Münchena javlja mi same tužne glasove, jer se čovjek u Zagrebu najio bijela hljeba, a sad mu je teško stradavati.

Ako budeš imao vremena, javi mi se kojim redkom — meni će biti veoma ugodno.

Od srca Te pozdravlja

Tvoj
Branko Drechsler

582 (17) Dopisnica

Gospodin / dr. Branko Drechsler / Zagreb / Gornjograd. gimnazija

Dragi prijatelju,

G. Ivkanec još mi nije odgovorio i od klike koja je pomogla tolikim kretenima, to nije začudno i ja samo žalim, da sam se tim bezdušnicima obraćao. — Izbori me oduševiš. Ovdje mi je život pakao.

Tvoj
G.

8. V. [1906.]

Dragi prijatelju,

Dakle moje zle slutnje me ne prevariše. D. H. Knj., koje je tu za čuvanje hrv. književnika, oglušilo se na molbu književnika, koji je priznao, da je momentano invalid, koji se ponizio do prosjaka u momentu fizičke iznemoglosti. D. H. K. misleći da je blamiralo mene, osramotilo je sebe, i ja se u svojim prijašnjim sudovima o njemu nisam prevario. Vrlo je značajno, da se meni izvjesna gospoda osvećuju — novčanim globama. To sredstvo nije baš literarno i vrlo je popularno u policijskim krugovima. I opet se uvjerih, da među književnicima imam samo neprijatelja i da su u tim krugovima vrlo razvijeni pojmovi o hrvatskoj i klasnoj solidarnosti. U ostalom, ja ću i iz te jadne lekcije znati izvući intelektualne koristi. Tek čudim se, da mi društvo nije ništa odgovorilo. Ja zaslužih više uljudnosti od g. T. Ivkanca. A i Savr. mogaše mi poslati honorar.

Izbori me oduševiše tek kao uspjeh stekliša i kao pad madžarona. Tebi valjda ne moram naglašavati, da me uspjeh ljudi à la Medaković i oblizavanje koalicije oko Pešte ne entuzijazmira. Tek sada će se vidjeti, kako je točno Stari poznao obzoraše i slavosrbe. O kako je to teško: morati tu trunuti i znati, da bi u Zagrebu bio koristan!

Zamisli čovjeka u gradu, gdje ga sve mrzi i sumnjiči, gdje mu je sve antipatično — od hrane, običaja pa do ljudi, bez krajcare u džepu, pune glave i bez fizičke mogućnosti da stvara, da radi, da živi. Ja proživljujem Tantalove i Prometejeve muke u sramotnoj karikaturi palanačke, surove, odvratne orijentalne monotonije. Dodjoh ovamo, misleći bolan da ću se moći probiti i naći sredstava da uzmem djevojku koju ljubim, i izgubih moj lijepi Pariz i moje lijepo, pobjedničko zdravlje! Ostadoše mi nervi i to malo kulture, ali da me muče, da mi iz tog cincarskog blata stvore pakao. Još godinu dana, i ja ću oglopiti ili poludjeti. Zato mi ne želi sastanak u Bdu. Već misao, da ću sutra morati živjeti kao danas, na istom mjestu, među tim podmuklim vlaškim njokalicama, dovodi me u tupo, u nemoćno očajanje.

Pašić je doduše na vladi, ali do izbora nema ništa za mene. Pa da i ima mjesto u Samoupravi, sve do skora nisam mogao pisati. Ja bih doduše mogao leći na dispozicioni fond kao vladin panegiričar u kojem hrv. listu, ali — jesam li ja Supilo ili Milan Plut ili mučenički Potočnjak?

I kraj svega toga osjećati se napušten iz Hrvatske, znati da među kolegama u Zagrebu nemaš ni jednog pomagača. Pokret me najprije grdio i najzad me hvali kao bludnica. Dok je Kosoru

dao 500 for. za roman, meni nije poslao ni običnog honorara. Izdao sam knjigu i o njoj pisahu dva naivna djaka. U felj. nadjoh nov genre, pokazah embrione novog stila, i ko je sve to opazio? Stjepan Radić.

Kako vidiš, ruka me danas pomalo služi i samo neka ozdravi, i ja ću, bože zdravlja, dokazati, da mi ni organizovane koterije ne mogu doći haka. — Poslah Trpincu materijal za knjigu.

Pozdravi prijatelje i ostani mi prijatelj.

Tvoj
Matoš

16. V [1906.]

584 (19) Dopisnica

Gospodin / dr Drechsler / Zagreb / 2 Ilički trg

Što je ako boga znaš? Ja oboliš od muke i čekanja.

Tvoj
Matoš

16. V [1906.]

[VODNIK — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 27/V. 908.

Dragi prijatelju!

Jučer je doštampan novi broj »Savremenika« pa sam proračunao honorar i obavijestio blagajnika, koliko Ti ima poslati. Prema zaključku odborovu honoriramo stranicu sa 4 krune /malo!/, a pjesme honoriramo po uvidjavnosti. Tebi sam honorirao sa 20 fil. stih. Tako je honorirala »Nada«. Honorar ćeš dobiti dakle odmah, kako su Tvoje stvari izašle — pa se ne možeš tužiti na nekorektnost.

Ivkanca uzimam u zaštitu, jer on Ti nije mogao na molbu za potporu ništa odgovoriti, dok se ne sastane odbor. U odborskoj sjednici zaključeno je, da se Tvoja molba odbije, a to Ti mora javiti tajnik Nikolić. Ako on to doista nije učinio, onda je to *veoma ružno*.

Društvo književnika izdat će ove godine do 4000 K. honorara za Savremenik i to je takodjer neka potpora književnicima, dapače izravna potpora, jer je sigurno, da će društvo imati kod lista deficita, možda i do 4000 kruna. Kod nas drukčije nije moguće — jer tu drže list samo literati, pa ako mu kakvu benavu pjesmu ne štampaš ili mu ne pohvališ idiotsku knjigu — on Ti list vrati i prestaje biti članom društva.

Odboru društva je jamačno žao, što si tako osjetljivo škodio njegovu poduzeću /Materinskoj riječi/, a Tvoja ocjena u prvome dijelu doista nije osnovana. Ti si društvu materijalno škodio. Ali ipak mislim, da to nije razlog, što Ti je molba odbijena, jer društvo Ti je jednoč već dalo potporu, ma da si ga poslije napao. Sredstva doista nema — list treba puno — a mi opet trebamo list, jer je sramota, da našu knjigu reprezentira »Prosvjeta« i »Dom i svijet«. Osim toga, kako rekoh, izdavanjem lista najljepše i najobilnije podupiremo književnike.

Nije lijepo, što si u H. Pr. rekao, da kod Savremenika protiv Tebe intrigiramo. To apsolutno nije istina, i ja tu sad imam glavnu riječ, pa bi se tome svom silom opro. U redakcionalnom odboru je i Ogrižović, na kojega takodjer možeš uvijek računati, pa su već kraj nas sve intrige nemoguće. Napokon mi Tvoje pero i te kako trebamo — pa čemu onda intrige. Nemoj si dakle utvarati, da imaš toliko neprijatelja, već naprotiv, Tebi bi svi naši ljudi bili skloni, da znaš s njima postupati. Primi ovo par iskrenih riječi i pozdravlje

od Tvog
Branka Drechslera

Hoćeš li što poslati?
Odsad ćeš dobiti hon. unapred. —

585 (20) Pismo

Dragi prijatelju,

Pošto, kako vidiš, ne mogu pisati, šaljem ti pjesme najbolje srp. pjesnikinje, Gdje Danice Marković /udate Tatić/, o kojoj sam pisao lane u Br. Kolu. Pošto ja ne mogu pjesmu prepisati latinicom, molim da to učini redakcija pa da mi ju vrati.

Ti si mi već prije mjesec dana obećao moj honorar i nisi mi ga poslao. U ostalom, Gospodi je sa mnom sve dopušteno.

Tvoj
Matoš

28/V [1906.]

[VODNIK — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 30/V. 906.

Dragi prijatelju!

Od srca Ti hvala na prekrasnoj pjesmi gdje D. Markovićeve, koju Ti evo vraćam, jer sam je odmah prepisao. Ja sam na rukopisu olovkom označio, kako sam neke nečitljive riječi prepisao. Ako je što krivo, javi mi. Molio bi te još, da mi javiš: 1/ da li je ova pjesma već

gdje štampana; 2./ da li je gdja. sama daje nama; 3./ javi mi nje-
nu adresu, da joj se zahvalim, da ne misli, da sam barbar. Ako je
izdala svoje pjesme, veoma bi me razveselilo, da ih mogu čitati.

Tvoja se Serenada našim gurmanima jako svidjela. Osobito dje-
luje onaj sasvim Harambašićevski motiv o dragoj Hrvatici, a onda iza
toga tako sjajan moderni okret —

Honorar si već morao primiti. Ja ću danas ići pitati. U buduće
jamčim Ti, da će Ti se odmah poslati, kako rukopis stigne.

Od srca Te pozdravlja

Tvoj
Branko Drechsler

586 (21) Dopisnica

Gosp. dr Drechsler / urednik Savremenika / Zagreb / 2 Ilički trg

G. Korektoru Savremenika.

Molim da mi odsele, ako naidje ta riječ, ne ispravljate moj
pravilni pejzaž u Vaš švapski pejzaž. Kad već ne ispravljate mo-
jih grješaka, ne namećite mi svoje.

Štovalac
Matoš

1. VI [19]06

587 (22) Pismo

Dragi prijatelju,

Čudim se tvojim pitanjima i odgovaram ti, da pjesma D.
M. nije još nigdje štampana, da ju D. M. sama daje nama i da
stanuje: Kneževac kod Beogr., Tatićev salaš. /Gdja Danica Mom-
čila Tatića/. Ja sam njen i Momčilov prijatelj i često ih posjeću-
jem na imanju iza Topčidera, najljepšem u beogr. okolini. Ti
si sve dobro pročitao osim stiha »Šturoga života u ovome svetu«.

Honorar još *nisam* primio i ne znam vrijedjaš ili mi laskaš
spominjući Harambašića.

Tvoj

Matoš

2. VI [1906.]

Šaljem još srb. stvari — stihove Disa /Petkovića/ poznatog čitaocima srp. listova. Srp. modernist. Treba da mu se odmah odgovori.

Nodilov članak je atentat i osvjetljuje slavonsrpstvo Savremenika. U ostalom, ima tu još svašta: Prohaska, pa Krnic — Krnić — Gorski. Savremenik je organ g. Krnica — K — Gorskoga.

Zašto ne štampate pjesme a b c — redom?

Ne mogu više pisati. Očajno.

Honorara nisam primio — hvala.

Matoš

[VODNIK — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 3. VI. 1906.

G. Petkoviću sam pisao. Pjesme ne možemo štampati abc. redom, jer tu odlučuje i tehnička strana, da ne gubimo uzalud prostora. Mi nismo pravaški organ niti ne ćemo biti, pa je prema tome mogao izići Nodilov članak; ali Ti možeš protiv njega pisati u Hrv. Pr. i ja Ti neću zamjeriti. To je sloboda. Kartu sam predao korektoru g. Nikoliću. Pjesmu sam ja korigovao, jer sam se bojao, da ne bude pogrešaka. Ako honorar nisi primio, onda je kriv g. Bošnjak, jer ja sam već davno svoju dužnost izvršio.

Od srca te pozdravlja

Tvoj Drechsler

588 (23) Pismo, ćirilicom

Gospodinu / Dr Drechsler [!] / Zagreb / Ilički trg 2

Dragi prijatelju,

Pošto ti ne mogu zbog ruke sam pisati, javljam ti pomoću prijatelja:

1. Da do danas /sreda/ tog krvavog honorara *nisam* primio;
2. Da G. Petković, takodjer, *nije* primio pisma od redakcije »Savremenika«.

I ovaj gospodin koji piše ove retke iskreno se divi tim elegantnim postupcima, koji bi se pre mogli desiti u vrijeme [.....] mastodonata i romantičnih marodera no u naše dane bratske »sloge i ljubavi«.

Matoš

[P. ž.: 6. 6. 1906. Beograd]

Baš sam kuvertirao pismo kad primih tvoj odgovor. U prilikama u kojima živim ne čudi se mojoj jetkosti. Ruka me i opet izdaje i to nije čudo kad se ne mogu liječiti. Od Nikolića dobih pismo post festum. Ja sam silno ubijen i ta bolest u ruci može me stati glave. To je strahovito: ne moći raditi!

Gledaću da Vam do 10. VI nješto pošljem, ali to će teško ići. Pišući ti ovo, moram desnicu pritiskati ljevicom.

Primi moj bratski pozdrav.

M.

589 (24) Dopisnica

Gospodin / dr Drechsler / Zagreb / Ilički trg 2

Dragi prijatelju,

Primih jedva jednom honorar. Molim te lijepo, pitaj knjižara Trpinca što misli s materijalom nove moje knjige. I on ne odgovara.

Tvoj

10/VI [1906.]

Matoš

[VODNIK — MATOŠU, pismo]

Dragi prijatelju

Javljam Ti u buduće znanja i ravnanja radi, da ja nemam nikakve blagajne uza se, niti da ja nedobivam novčića honorara za suradnike u ruke, već ja imam samo pravo i dužnost, da predam blagajniku kod završetka svakog broja popis honorara i adrese. Što se Tebe tiče, ja sam to umah učinio, dapače sam više puta preko sluga, a i sam osobno urgirao. Prema tome me vrijedja, kad neprestano mene grdiš, što nisi odmah dobio honorar.

2/ Ja nisam korektor lista, već glavom Mihovil Nikolić, koji za to dobiva plaću, pa šalji svoje prodičke na njegovu, a ne na moju adresu. Ja nemam volje da budem nevino janje, koje prima na se grijeha čitavog svijeta.

3/ Redaktorova dužnost nije, da piscu odgovara isti dan, kad je rukopis primio, jer je to često nemoguće. Ja sam g. Petkoviću ipak odgovorio isti dan — sjećam se još i danas svake riječi. Prema tome nema se meni diviti ni rugati ni Ti ni g. Petković, pa mu ja evo vraćam sa zahvalom njegove pjesme, koje su bile određene — kako sam mu pisao — za slijedeći broj. Meni je ovo vrijedjanje doista dozlogrdilo, jer

ono dolazi iz Beograda, a inače živim u najvećem skladu s našim piscima, jer ja doista vršim svoje dužnosti prema njima, ali i od njih isto tražim.

Kod Trpinca sam bio. Veli, da mora prije pročitati Tvoj rukopis, a onda će Ti odgovoriti. U mjesecu srpnju otvara se u Zgb. velika *nakladna* knjižarnica, pa ne tjeraj i ne prenegli se, jer ćeš onda bolje proći, i ja ću valjanu pogodbu sklopiti za Te.

Ne ljuti se — moram reći, što me ljuti.

Pozdravlja Te Tvoj

Branko Drechsler

590 (25) Dopisnica

Gospodin / dr Br. Drechsler / Zagreb / 2 Ilički trg

Dragi prijatelju,

Kad sam te uvrijedio ja, mogao si meni, a ne Petkoviću otkazati suradnju. Jedared mi pišeš, da ću odsele odmah biti plaćen, drugi put da si samo urednik, t. j. peta rupa na svirali. Poslao sam ti nješto i ako nije za S-k, daj kojem drugom listu.

Iskreni

20. VI [1906.]

Matoš

591 (26) Dopisnica

Gospodin / dr Branko Drechsler, prof. / Zagreb / 2 Ilički trg

Dragi prijatelju,

Primih tvoju kartu. Pašić je prodro sa svojim prijateljima — mogu dušom dahnuti. Obećalo mi saradnju za S-k nekoliko najinteresantnijih ljudi, sa kojima ćeš se upoznati. Pišem ljevicom. Čini se da se izgubio jedan od mojih najboljih članaka na pošti /o Štrosmaj./ i to me baca u očajnost. Spremih ga za kalendar istarskih zidara. I rad i novac izgubljen. Tvoj

A. G. Matoš

[P. ž.: Beograd, 25. 6. 06.]

592 (27) Dopisnica

Gospodin / dr Br. Drechsler / Zagreb / 2 Ilički trg

29. VI [19]06

Dragi prijatelju,

Dakako, od S-ka još ne primih ništa. Nisam u milosti kod g. Bošnjaka. Poslah neke sitnice za Štrosm. spomenicu /gdjici Cvetišić/ i pošto je tu Milčinović, mogao bi mi poslati honorar, jer osim tih hrv. honorara nemam drugih sredstava. Potsjeti na to gospodu. Za S-k obećаше mi raditi Milutin Jovanović i Bora Stanković, najbolji po mom mišljenju srp. pripovjedač.

Tvoj
Matoš

593 (28) Dopisnica

Gospodin / dr Br. Drechsler / Zagreb / Gornjogr. gimnaz.

Dragi prijatelju,

Stanje moje ruke počelo me upropašćavati, i ako mi ne pomogne D. H. Knj. — znam što mi je činiti! Neka ono i dalje izdaje loše knjige mjesto pomoći književnicima. Moj odgovor Hranil. ili Supilo neće da štampa ili se moj rukopis na pošti izgubio. Kako vidiš, nesreća za nesrećom.

Tvoj
M.

31./VI [19]06

594 (29) Dopisnica

Gospodin / dr Drechsler — urednik / Zagreb

5. IX [1906.]

Dragi Drechsler,

Javljam ti novu moju adresu s molbom, da ju javiš administraciji Savremenika. Čuo si jamačno, da me grozničava u Z-bu denunciraše. Imate li koga, da Vam što napiše o mom prijatelju Sremcu. O našem poznanstvu kolaju tu smiješne anegdote po novinstvu. Nadajući se, da taj dokument ne će biti štampan

ostajem tvoj
M.

83 Kralja Petra ul.

Zagreb, 8/IX. 1906.

Dragi prijatelju!

Veoma mi je žao, što ne mogu primiti Tvoj članak o St. Sremcu, jer me je umolio Veljko Miličević, koji je došao iz Londona ovamo, da on piše o Sremcu i ja sam mu već obećao, da ću stvar primiti. Ti bi kao prijatelj pokojnoga jamačno bolje o njemu pisao — ali teško je zadatu riječ prekršiti. No spreman sam Tvoj članak štampati u kojem od daljih brojeva, ako nemaš drugdje zgodnog mjesta da štampaš.

Veoma me ražalostila ona posljednja na Tvojoj dopisnici: »Nadajući se, da taj dokument ne će biti štampan« — Ja znam, kuda to smjera. Ali reci mi, da li sam Ti ja ikada u životu išta na žao učinio? Da li sam igda bio prema Tebi nekonzilijantan? Ti si mene mnogo puta ubo u pismu, dapače u najnovije doba i javno u Hrv. Pr. i ja Ti dapače ni ne prigovorih. Bio sam Ti uvijek prijatelj i uvijek sam Te štovao dapače i onda, kad su oko mene bili ljudi, koji su Te samo prezirali. Oni koji su nada mnom, što se tiče Savremenika, tražili su, da od Tebe ništa ne štampam, a ja sam štampao sve, pa makar si mi i vrlo slabe stvari slao. Mislio sam uvijek: volim pustiti redakciju, nego da ubijam talentiranog književnika. Ali nisam se nigda nigdje ni hvalio, da sam Ti što prijateljskog učinio. Zato me je jako zaboljelo, kad si povjerovao *laži* Milčinovićevoj, a još više njegovoj zavisti, da je Begović dobio od uredništva Savremenika za svoju dramu K 600. To nije istina. On je dobio od nas samo K 200., a to je od prilike K 3 za stranicu, dok smo doslije svakome honorirali stranicu stihova sa K 6. Begović je dobio od knjižara Kleina za preštampavanje drame K 400., a i Milčinovića je gdja prodala preštampavanje Dragoile Jarnevićeve — čini mi se — za K 300. Meni si time načinio najveće neprilike, jer su se svi odbornici, blagajnik, podpredsjednik, tajnik — jednom riječi sve se protiv mene uzvrpoljilo.

Što si nazvao moju kritiku — čini mi se »tupom«, to me nije boljelo. Ja uopće ne bih pisao o najnovijoj književnosti, da ima drugih koji bi o tom pisali i koji bi bolje pisali. Ovako pišem samo od nužde, a u našim prilikama nije mi taj posao ugodan. Da se nalazim među poštenim ljudima i boljim književnicima, znao bih, što bi imao raditi i mogao bih puno učiniti.

Ako budeš s gdjom Markovićevom, izruči joj moj rukoljub. Ja sam joj dužan odgovor, ali neka se još malo ustrpi.

Srdačno Te pozdravlja

Tvoj
Dr. Drechsler

Dragi prijatelju,

Primih tvoje pismo i ono me utvrdilo u onome što sam uvijek o tebi znao: da si mi prijatelj — možda jedini među t. z. književnicima. Ono o Begovićevom honoraru rekao mi je — ne znam ko i ja se čudim otkud ti tako apodiktički znaš, da mi to reče Milčinović...

Ti jamačno ne znaš, da najviše mene boli, kada koga »ubodem«. Krivo mi je za tebe, a još više za Kosora. Ali /ruku na srce/: zar se zato pravila larma oko Moderne, da kritiku zamijeni reklama i fremdenblattske kipci u Obzoru? Kada svi na to čute kao somovi, nisam li ja imao pravo dići svoj glas, literarno nekompromitovan — jest, nekompromitovan, ma što rekli zagrebački kukavice i šurmini. Ti si hvalio, pravio si dakle luft, reklamu, za jednu još neštampanu knjigu, knjigu doduše našeg prijatelja, ali što za to? Jesi li radio kao strog kritičar, kao službeni predstavnik cijele jedne struje, koja se tobož bori protiv koterijske kritike? Nisi. I ja sam to konstatovao, u Hrv. Pravu, jer nemah gdje, jer su Barnumi i literarni panoramci i lockeri osvojili sve redakcije...

Lane me Zagreb, madžaronski Zagreb, zanio. Ljetos — no, pokretaški Zagreb mi se gadi. Gospoda nemaju pojma, kolike su mizerije, a kada već veliš, da me preziru — lijepo, ja tebi velim, da mi se gade. Ja doživjeh, da je preda mnom prijatelj olajavao prijatelja. Kako se ponio Pokret u polemici sa mnom, to već znaš. A tek Begović! No — o tome ću još pisati. Kada već bijah na lovu, ovakvog kapitalnog plijena ne ispuštam.

Čudim se, što mi pišeš, da si štampao moje *slabe* stvari. Kada su slabe, nisi ih baš za volju našeg prijateljstva morao štampati. A što se mene tiče, uvjeravam te, da ono što smatram slabim, ne štampam, a najmanje u Savremeniku.

Ne pitaš me, kako mi je, i bolje da ne pitaš. Vratih se ovamo bolesniji no što odoh. Škerlić me već denuncirao u svom Dnev. Listu, da u Hrv. P. grdim Srbe i Srbiju, a ovo dana je isti list javio, da su u Bdu visoki putnici, hrv. novinar Wilder i hrv. književnik Wiesner.

Da, da, Druš. hrv. književ. je društvo za proganjanje hrv. književnika, samo što se ja nedam tako lako... Samo da mi valja desnica i da sam zdrav, vidjela bi gospoda, kako je jak ko je *sam!*

Jesi li primio moje stihove /Zvono/?

Tvoj iskreni

A. G. Matoš

Bd, 83 kralja Petra ul., 2. X. [19]06

Dragi Drechsler,

Za 1—2 dana šaljem recenziju na pjesme nekog tipa imenom Čurčina, pa pošto već unapred znam, da će objektivnost redakcije tu recenziju odbiti, jer joj je predmet brat Srbin i Savremenikov saradnik — jamačno besplatan —, dopuštam si obavijestjenje, da ću u tom slučaju recenziju ipak štampati, u drugom listu, s opaskom da ju Savremenik odbio.

Mog Sremca sam poslao Matici, ne dobivši »prethodno« dopuštenja od generalštaba hrv. modernizma. Pikiram se, da neće biti gori od Milicevićevog /Lapac — London/. U ostalom, kada u Savremenik pišu dusi kao Milka Pogačić, Kuhač, sva razlika između vas i Matice prestaje.

Hvala Bogu, vrlo sam slab i s velikim oduševljenjem pratim nesebičnu i herojsku borbu hrv. pionira pravog napretka.

Tvoj

A. G. Matoš

[VODNIK — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 8/X. 1906.

Dragi prijatelju!

Vraćam Ti Tvoju ocjenu na Čurčinove pjesme — a žao mi je, da je moram principijelno vratiti — jer bi sasvim lijepo mogla ući u Savremenik, koji sam uvijek uređivao s potpunom slobodom, kako Ti najbolje znaš. Vraćam Ti je *samo* zato, jer si me upravo ružno uvrijedio pismom od 2/X.06., a potpuno nepravedno, a već me s te strane poznaš, da ja ne dam po sebi pljuvati. Ocjene ne bih ni čitao, već bih Ti vratio pošiljku retour, ali Ti si svoj rukopis umotao kao knjigu sa koricom, udario i knjižarsku firmu /htio si, da me nasamariš/, ali mi je sada drago, da sam je pročitao, jer vidim, da je recenzija sasvim pristojna, a mi smo i o drugim našim saradnicima štampali — daleko nepovoljnije ocjene.

1./ Ti si meni pisao 10/IX. 906. ovo: »Primih tvoje pismo i ono me utvrdilo u onome, što sam uvijek o tebi znao: da si mi prijatelj — možda jedini među tzv. književnicima.« Meni se i ne treba pozivati na ove nedavne Tvoje riječi, jer mi je duša čista: ja sam uvijek osjećao za Te, ja sam kao siromah kod »Ml. Hrvatske« otkidao od svoga /a i *moji* drugovi/, da smo mogli Tvoje stvari honorirati; ja sam Tebe branio i tamo, gdje mi nije bilo ugodno. Jednom riječi: nikad nisam učinio ništa, da bi mogla samo mrva odpasti od pojma riječi »prijatelj« s mene.

2./ Ti si čitao u »Savremeniku«, gdje ja pišem u članku: »Glas Matice Hrvatske« ovo: »Da, mi ćemo donesti i posve negativnu ocjenu kojeg djela našeg prijatelja, ako bude opravdana«.

3./ Ti si sam umah iza moga članka napisao u Savremeniku ovo: »Jezuitima je krivo, što je »Savremenik« tolerantan, poštivajući čak književničku slobodu njihovih literarnih simpatija«. Ili: »ali se slažemo sa širokom tolerancijom toga lista, kada daje mjesta svim, i najsuprotnijim mislima, samo neka budu lijepe, velike i zanimljive«.

4./ Ti si napokon mene poimence pohvalio u Hrv. Pravu, što štampam Tvoje radnje i potpuno sam tolerantan prema Tebi, premda Miletić i drugi neki vrlo uvaženi članovi društva traže, da se Tvoje radnje ne štampaju. To si saznao — i to si napisao.

5./ 5/X. pisao si mi »Imate li koga, da Vam što napiše o mom prijatelju Sremcu?« Tako si se indirektno ponudio, da nam o njemu što god napišeš. Ja sam Ti odmah odgovorio, da sam naručio članak o Sremcu kod Veljka Miličevića, koji će za koji dan stići, pa da ga iza narudžbe moram i štampati. Ali da sam spreman u slijedećem broju štampati i Tvoj članak, jer ćeš o njemu kao o svom prijatelju moći iznijeti još uvijek što novo, što drugima nije poznato. — Nisam li tu bio pravedan i tolerantan?

6./ Iza toga dodje Tvoje upravo bezobrazno pismo, sa dvije uvrijeđe. Prvo pišeš: »Za 1-2 dana šaljem recenziju na pjesme nekog tipa imenom Čurčina, pa pošto već unapred znam, da će objektivnost redakcije tu recenziju odbiti, jer joj je predmet brat Srbin i Savremenikov saradnik — jamačno besplatan — dopuštam si obaviještenje, da ću u tom slučaju recenziju ipak štampati u drugom listu, s opaskom da ju Savr. odbio«. To je prosta uvrijeda. Prema ovim riječima očekivao sam doduše prostačku navalu i izrugivanje, a ne recenziju, ali Tvoja recenzija kakva jest mogla je ući u ovaj broj, jer moje slobodumlje u redakciji ne ću prodati ni Srpstvu ni Čurčinu. To ćeš i opet vidjeti u mojoj ocjeni Grčićeve »Historije«, koja je više nego nepovoljna i potpuno *hrvatska*, a ne kao Hranilovićeva u »Glasu«, kako si se Ti opremio, a Miličević mi je rekao, da će napisati nepovoljnu ocjenu o Čurčinu — pa ću i to štampati, kako sam mu obećao. Tvoja recenzija ima samo jednu griješku: što o slaboj stvari previše govori.

7./ Pišeš mi, da si svog Sremca poslao »Matici ne dobivši »pret-hodno« dopuštenja od generalštaba hrv. modernizma«. Ne znam, da li si potpisao našu izjavu. Ako jesi, morao bi je kao pošten čovjek i održati, a inače si slobodan. Ali zašto opet vrijedjaš mene kao urednika? Zar nisam bio spreman, da ga štampam?

Jednoč pred više godina uvrijedio si me teško, a bio sam nedužan. Ja sam prekinuo svaku vezu s Tobom, ali sam zadržao šutljivo štovanje prema Tebi, smatrajući Tvoju žuč plodom Tvoje bolesti i teškog života. Došao sam zato prvi sam k Tebi i milo mi je bilo, kad smo se lično upoznali. I sada prekidam s Tobom svaki odnošaj:

ne piši mi ništa, ne šalji mi ništa. Možeš me grditi kao psa u Hrv. Pr. Ne ću čitati. Kad prodje koja godina, pa ja ovo zaboravim, doći ću opet prvi sam k Tebi. To je crta moga značaja, koju smatram — plemenitom.

Još Te jednoč pozdravlja

Tvoj
Branko Drechsler

597 (32) Dopisnica

Gospodin profesor / dr B. Drechsler, / književnik / Prilaz loco
20 Jurjev. ul., 25. IX [1909.]

Dragi kolego,

Dakle — ipak me tuži D. h. k. U ponedjeljak imam preslušanje i, odlučivši nikako ne popuštati, upotrebiti ću tu priliku, da osuđen eventualno sudbeno odsudim pred očima ljudi od srca te jadne pisličare i tračare, koji pred *naše* paragrafe, *dan*as, dovlače jednog literata, što ima nesreću biti polemist i njihov kritičar! Javlajući ti to, nadam se, da *ti* nisi medju mojim tužiocima.

Tvoj
Gustl

598 (33) Pismo

Gospodin profesor / dr B. Drechsler / loco / »Matica«

20 Jurjev. ul., 18. VI. [19]11

Dragi Drechsler,

Ne želeći dosadjivati g. Pasariću, molim tebe za ovu uslugu:

Gosp. Pasarić mi reče, da je siže mog priloga za vaš koledar premalo domaći i preopsežan, pa da će eventualno ući u oskudici domaćeg materijala i dade mi predujam od 60 k, sa molbom, da napišem o domaćim našim umjet. izložbama. Ja mu doduše napola obećah, ali ne osjećam nimalo one dispozicije, bez koje ne mogu čestito napisati ni najobičnijeg članka. Pošto sam pisao o svim tim umjetnicima, morao bih se opetovati, to više, što na ovoj izložbi nema ništa nova, nikakve nove tendencije, pokušaja. Jedini Čikoš je koraknuo u jednom bijelom portaitu. Kako pišem samo o onome, što me zanima i kako me sve ovo momentano

vrlo slabo interesuje, ne mogu vam ništa dati o izložbama. Da pako ne izgubite onih 60 k, odlučite *što prije*, može li moj putopis u kolendar. Ne može li, dajte ga što prije Savremeniku i g. Vizner će Vam po usmenom obećanju novac vratiti, jer i po tarifi Savremenika moj putopis iznosi nekako oko 60 k. Stalo mi je, da se ta stvar što prije štampa, jer ima dosta aktuelnih momenta.

Zahvaljujući g. Pasariću za gotovost i usluge, molim te, da me izvoliš pismeno obavijestiti o eventualnostima.

Tvoj
Matoš

599 (34) Pismo

3 Kapucinska ul, 20. X [1912.]

Dragi kolego,

Već prije 14 dana rekoh u knjiž. društvu, da ću se oboriti na izdanje Pogačić. Sinoć javih, da sam to učinio i, ako sam ga pravo razumio, Vizner je, vrlo blijed, sve to shvatio kao *nelojalnost* s tvoje strane, zaprijetivši čak da će prestatu list uredjivati. Kamo sreće da to učini, jer je u posljednje vrijeme činio svinjariju za svinjarijom. Moj florentinski putopis vuče u džepu, jer je već koregiran. Toussaint, branilac Hrvatske u Parizu, poslao nam je članak. Vizner veli, da ga je korigiranog — — izgubio! Time je ubio dvije muhe. Mene je izigrao pred Francuzom, kojemu, vjerujući uredniku, vazda obećavah da će biti štampan. Toussaint i njegov prijatelj, akademik M. Barrès, prestadoše meni zbog toga pisati! Kako je Toussaint, braneći nas napadao ovaj režim, Vizner je time učinio uslugu vladi...

Dadoh svoje pjesme za izdanja. Sve nalažahu izgovore, da ih ne štampaju. Štampali su Migačićku. Evo zašto. Domjanić, živi kip jalne onanije, boji se konkurencije i zato radije Pogačićku no mene. I t. d. Pod maskom objektivne kritike i kritičarske slobode događjahu se u Savremeniku pravi atentati. Vizner, što u ime te slobode *naručuje* »kritike«, u ime slobodne kritike tako je manevrirao, da je dao izgrditi Katalinića, mene i dr., a dao pohvaliti Pogačićku, Mistru, i t. d. Sad odjered vele ti gospoņčeki, da je Mistra sam dao trošak za svoje »drame«. Prema tome je društvo na omotu knjige *lagalo*, rekavši, da je društvo izdavač...

Sve je to već nepodnošljivo i tikva mora pući.

Ne bi li Matica mogla uzeti u dogodišnju nakladu moje stihove? Ima ih već dosta za svesku, a donle će biti i više. Promisli o tome, a ja ću tvoj odgovor primiti sine ira bio i nepovoljan.

Daleko smo došli, i sve to u ime gluposti proti literaturi, glupana proti literatima, trgovaca proti umjetnicima!

Tvoj
A. G. Matoš

mi moramo jedared prestati kao literati služiti interesima naših stranaka političkih, a one su sve redom — kako znam iz iskustva — ne samo nekulturne, nego upravo antikulturne. Ja sam spreman za taj veliki cilj žrtvovati sve: moju stranačku egzistenciju, nadu na materialnu egzistenciju, nadu na ikakvu egzistenciju. Znao sam, da je Hrvatska smrdljiva rupa zabavljena mrtvim pacovima, ali da je Zagreb takvo blato, takva laž, takav u nebo vapijući švindal — ne, to nisam ni u snu mislio. Već htjeti biti srećan, u takvim prilikama je zločin proti istini i ljudskom dostojanstvu.

Hoćemo li dakle na posao kao nekada? Za mnom je nekoliko krasnih mladih ljudi i — ta ruka, koja nije desnica, ali je bliže srcu!

Vaš

Matoš

10 Jurjevska ul.

XCIII. SLAVKU VODVARŠKI

600 (1) Razglednica

Gospodin Slavko Vodvarška / sarad. Obzora / Zagreb

Rim, 16. X. [1913.]

Dragi Slavko,

Jedva nadjoh stan, jer tu nema soba ni za 50 K. Nije li moj feljton za Obzor, neka ga Johan odnese *Savremeniku*. Šaljite mi list na adresu: 79 v. *Gioacchino Belli int F*.

Pozdrav svima Tvoj

A G M

Vrijeme je divno, ali na putu umorih se užasno.

601 (2) Razglednica

Gosp. / Slavko Vodvarška / urednik Obzora / Zagreb / »Obzor«

79 v. Gioacch. Belli

Dragi Slavko,

Kako je život tu ipak preko očekivanja skup, zapitaj dra. Dežmana, bi li mi za 1 novčić mogao dati više od retka dok sam tu. Pozdravi gdju suprugu, sve kolege, a naročito Mjesečinu.

Tvoj

Gustav

Rim

19. X. 1913.

Stim. signor /A. G. Matoš/ Scrittore e publicista croato /Roma/
79 via Gioachino Belle 9 / Italia

Zagreb, 23. X. 1913.

Carissimo Gustavo!

Obradovao si me kraljevski obilnim sjećanjem, a za uzvrat ja ti proti obzoraškom običaju odgovaram. Doktor je s povišenjem honorara potpuno sporazuman samo Te moli, »da ne pišeš o Vavrinici i Parmačeviću, nego o Rimu« /doslovno citirano! / i da se javiš što prije. »Apologija futurizma« je štampana u nedjelju, a honorar je uzet za Tvoj a conto kod uprave /25 K./. Nastoj da nam feljtoni stignu najkasnije u petak da dodju u nedeljne brojeve. Pozdravlja Te tvoj prijatelj Mijesečina, a i sva ostala odlična redakcija ne ispustivši ni Amisa i Amila.

Tvoj Vodvarška

Javi mi da li primaš u redu »Obzor«

Srdačno Vas pozdravlja Johan

602 (3) Dopisnica

Gospodin / Slavko Vodvarška / Zagreb / »Obzor«

30. X [1913.]

Dragi Slavko,

Na putu jamačno se tako prehladih, da se moje grlo toliko pogoršalo, te sam već samo s najvećim bolovima mogao gutati i jesti. Išao sam doktoru specialistu, vrlo skupom, koji mi je propisao inhaliranje tako jako, da sam, držeći preblizu mašini usta, ogulio kožu na jeziku i usnama, pa mogu jesti tek mlijeko i jaja. No to još nije sve! Moja gazdarica, kod koje jedva nadjoh stan, boji se zaraze, pa moram za novi debeli honorar od mog doktora tražiti svjedočbu da mogu ostati u stanu! Ta prokleta bolest sasvim mi je Rim pokvarila i ne pomognu li mi novi ovi lijekovi, morat ću natrag pa u koj sanatorij. — Vrijeme je toplo, a ja živim kao fratar. S pozdravom Tvojoj gospodji, dru. Dežmanu, g. Henneru, tata Luni, Šafraneku, Mariniću i t. d. i Johanu

Tvoj

M.

603 (4) Dopisnica

P. t. Redakcija Obzora / Zagreb

Rim, 4 XI [1913.]

Dragi Slavko,

Premda ih mogaše biti više, u mom primljenom članku ima pogrješaka i čak ispuštenih mjesta. Mikelangj. *titan u Obz-u tiran*. Ne veli se pejzaž, već pejzaž.

Molim dakle malo pažljivosti. Tvoj

Gustl

604 (5) Dopisnica

U posljednjem feljtonu sam, čini mi se, ja glupost napisao u izreci /govoreći o Napoleonu/ i ta izreka ima glasiti:

Ave Caesar, viventes te salutant.

Molim dakle da na to /i na drugo/ pazite.

Tu sam bio sa drom. Potočnjakom. Vozili smo se na Pinciu. Večeras se nadjoh sa drom. Hoffilerom. Inače kuburiram sa prokletim grlom. Već sam zaželio Zagreba, no mjesec dana još moram ostati.

Pozdrav redakciji.

Servus.

Tvoj

Matoš

[P. ž.: Roma, 19. XI. 1913.]

605 (6) Razglednica

P. t. gospodin / Slavko Vodvarška / Zagreb / »Obzor«

Rim, 13. XII [1913.]

Dragi Slavko,

Putujem kući i molim obustavi slanje Obzora.

Pozdravljam te

Matoš

P. t. gospodin / Slavko Vodvarška / loco / »Obzor«

Bolnica, 9. I. [1914.]

Dragi Slavko,

Sutra u subotu, nakon 14 dana ležanja i crkavanja, bit ću operiran. Izrezat će mi grlo. Ozdravim li, izaći ću iz bolnice kao bogalj, ma da u grlu nema ni sifilisa ni tuberkula. Patim silno, jer jedva gutam hranu, a voda me guši. Osim toga me zajedava već 2 dana duvna: nagovara me da se *ispovjedim!* Danas će me bolnički pop pohoditi, no ja ću mu reći, da nemam volje u nebo, a jer je pakao na Zemlji, nije vjerojatno da je na »drugom svijetu«. Popovska marva špekulira sa *strahom*, ali u tom slučaju namjerit će se na *brus*. — U nadi da će sve to dobro proći, pozdravljam g. Zagorku i svu gospodu iz redakcije. Servus!

Tvoj

AGM.

[VODVARŠKA — MATOŠU]

Gospodin / A. G. Matoš, naš Gustl / Zagreb / Bolnica mil. sestara

Sakupljeni kod Jurića Gašparca koalicionaši, Obzoraši i pravaši i složili smo se konačno na programu *Em smo Horvati*. Tom zgodom ne možemo da se ne sjetimo svog Gustla i od srca te horvacki pozdravljamo.

Tvoj Slavko

Dragi moj Gustl

Čekamo te žudno-žedno Gašparac

Dragi Gustl

Zagorka

p. v.

Dragi Gustl!

očekujemo tvoje ozdravljenje

Tvoj

Dragan Vodvarška

[P. ž.: Zagreb, 20. I. 1914.]

Gospodin / Slavko Vodvarška / Loco / Obzor

Zagreb, 21. I [1914.]

Dragi Slavko,

Glavna operacija je doduše prošla, ali ja sam 2 put dnevno operisan, jer mi čiste rane na vratu, mijenjaju zavoje i cijev /za hranu/ u nosu, a sve to su *silno bolne* procedure. Sluz u grlu tjerala me na kašalj, pa od prve operacije sve do sinoć, dakle 10 noći *nisam oka sklopio*, pa mi se oči zapališe od besanice. Nješto je bolje, ali još ne znam kad ću napolje. Čujem da je i *Luni* zlo, a tebe da zovu u Sarajevo.

Tvoj
Gustav

XCIV. SLAVKU VÖRÖSU

608 (1) Dopisnica

Bolnica Milosrdnica, 2. I. [1914.]

Dragi Vörös,

Hvala za simpatične riječi u Vašem listu. Ja još ne mogu jodlati. Jedared su mi čupali grlo, a sad čekam na red za operaciju /jamačno ponedjeljak/. Svaki dan mi duvna mjeri toplinu, a ja bih volio da mi mjeri.... Strašno mi je dosadno pa mi je kao da će me prenijeti u Zemalj. Rodilište. Imam silne, zvučne vjetrove i doktori mi ne znaju reći, kako to, da gerlo u turu nikad ne promukne.

Želim Vam dobru 1914., ostajem Vaš /i moj/

XCV. ZVONIMIRU VUKELIĆU

[VUKELIĆ — MATOŠU, pismo]

»HRVATSKO PRAVO«
Zagreb, Jelačićev trg 24

Zagreb, 1. rujna 1906.

Dragi Matoš!

Bio bih Ti rukopis odmah poslao, ali sam mislio da će ući u Pravo. Ja sam ga, naime, po običaju spremio za današnji broj, ali sva gg. u redakciji osim mene jesu za to, da u list za ovaj put ne dodje. Razlog je tomu taj, što bi Šegvić i Andrović odgovarali, napali Te, protivnici bi izrabili, a redakcija veli, da ne može da u istoj stranci nastane svadja.

Što je do mene, ja bih, kako rekoh, uvrstio i bez note, da se redakcija ne slaže. Ako možeš da kako udešiš ili izmieniš početak.

Bio bih Ti i novac prije poslao, nu međjutim došla baš afera Totl i ljudi davali novac za nj. Medjutim sada Ti šaljem doznačnicom nešto od Prava, a nešto od Smotre.

Šteta da već u 1. broju nema Tvog imena. Smotra će za koji dan izaći. »Novi List« je donio već dva dugačka članka proti.

Molim Te, da svakako, ako uzmogneš, pošalješ za 2. broj koju odulju stvar i to po mogućnosti ne novelističku, odnosno kako Te volja. Ako Ti uzbude vremena štogodj i za Listak.

Molim Te piši mi, kojim bih beletr. listovima i revijama u Beogradu kušao poslati u zamjenu Smotru.

Zagreb je pun Slavjana!

Hoja, Lejo Dolerije!

Preporučio bih Ti, da odmah odmikljaš u Srbiju, čim dobiješ ovo nešto para, nu prije mi javi kamo da Ti pošaljem 1. broj Smotre, da li u Djakovo ili Beograd. Piši kad odlaziš.

Još jednom, gledaj ako se može urediti ovaj rukopis.

Pozdravljaju Te svi naši

Tvoj

Vukelić

Zagreb, 25. IX. 1906.

Dragi Matoš,

oprosti, nu ja ne znadijah, e si Ti štogodj pisao Ogrizoviću glede eseja o Stevanu Sremcu, što ga pišeš za Smotru. Prema tome bar ja nisam mogao o tome »ni beknuti«.

Zadnje sam Ti pismo pisao u neugodnom raspoloženju s razloga, što mi svi pisci obećavaju članke za »Smotru«, a svaki odgadja, pače ni do zadnjeg časa ne napiše. Za to sam morao 2. i 3. broj spojiti te sad o 1. listopada izdati dvostruki broj. U toj će svesci biti u istinu dobrih stvari. Velika je briga dok čovjek pokupi od pisaca sve te stvari, a 15 dana brzo mine.

Medjutim i bez Tvog znanja dobio sam jedan Tvoj prilog za ovaj 2/3 broj »Smotre«. Milčinović mi je dao naime onu Tvoju kritiku o Benešićevim pjesmama, koju si napisao za Savremenik a ovaj je već donio jednu kritiku o istih pjesmah.

Ja ću šampati u Smotri samo do onih triju zvjezdica, gdje počinje polemički pisati proti Jovi Hraniloviću, jer držim da se to prisanja već na ono, što si pisao u Savremeniku proti Šegviću i Hraniloviću. Krug čitatelja Smotrinih, držim, ne bi bio u stvar upućen, pa bi trebalo davati opaske i što ti ja znam. Najbolje bi za samu stvar bilo da Savremenik štampa to kao bilješku, pošto je donio kritiku o B. pjesmah.

Mislím, da ćeš se složiti s time sa mnom i da se ne ćeš na me lju-titi.

Studiju o S. Sremcu pošalji, pa ćemo ju odmah honorirati s ovim o Benešiću.

Glede suradnje u »Pravu« još ću Ti pisati. Ako možeš raditi, pošalji što kraće.

Eto dakle, tako stvari stoje. Budi uvjeren, da bi sve što mogu učinio za Tebe, možda kao ni za koga drugoga. Ono me se, znaš, kosnulo. Nu sada je dobro.

Piši i pošalji rukopis.

Tvoj Vukelić

1. broj Smotre nije baš izpao kako bi trebalo, nu za to će ovaj
2. i 3. biti mnogo bolji u svakom pravcu.

Bi li čovjek poslao brojnim srbijanskim revijama i listovima u zamjenu te bi li htjeli.

U »Pokretu« nisu ništa odgovorili na tvoje zadnje pismo u Pravu »Jude«. U politici naša stvar izvrstno napreduje. U pokrajini se organizira liepo, osobito inteligencija.

Kad se bude radilo o tom, da se prijaviš ovdje pod vojsku kao bjegunac, piši nam. Kumičićkin je brat, kapetan, u kancelariji, pa veli, da bi se dalo pomoći

S Bogom!

Gospodin / A. G. Matoš / Beograd / Kosovska ulica 43

Šaljem Ti danas s Pravom N. List s otvorenim pismom Kripelidesovim na Te. Onih N. Listova s Majerovim kritikama, nema ovdje više, pa sam pisao na Rieku po njih, nu još mi ih ne poslaše. To je i razlog, da Ti »unatoč obećanja« nisam mogao poslati. Ne ide to sve odmah, samo kad puhneš, Čim dobijem poslat ću Ti ih. Aršelidesu gotovo, da je bolje ne odgovarati. Smešan je s naduvanjem. Nakladnika za tvoje kritike još nismo našli. Riedki su nakladnici uobće u nas...

S Bogom. Molim te kakvu sitnariju za listak. Tu stradavam. Tvoj Zyškapslić.

Ne ljuti se na starog Franka. Sve su slavosrpska posla.

[P. ž.: Zagreb, 4. VIII. 1907.]

609 (1) Pismo

[Beograd] 16. VIII[19]07

Dragi Vukeliću,

Šaljem ti s tim riječima pismo Arnoldu, kojega mu čak nisam htio ni poslati s molbom, da budeš diskretan, pošto si ga pročitao. Razumi se, da bi iza toga posveta one pjesme bila neugodna i njemu i meni, i ti ju *izbriši*. Nadam se, da ne daješ na čitanje tvojih rukopisa prije no što su štampani. U protivnom slučaju ne bih ti ih slao. Šta je s Maupassantom? Ako mi u Smotri budu smetali furtimaši, ja ću i odovud morati izaći, pa šta Bog da. Mi samo nefurtimaštvom možemo natrag predobiti hrv. omladinu i što se još da spasiti kod muhamedanaca i pravoslavnih. Ko to ne uvidja, ne samo da nije slobodouman; on nije ni stekliš. Matica ti je jamačno poslala /za Listak/ ono o Masochičinim memoarima. Kad štampaš Wildea, možeš štampati *sve* moje stvari. Ja ne mogu biti pokvareniji.

Naša je dakle borba i proti lažnom naprednjaštvu i proti rezolucionaškom klerikalizmu u Matici. Bilo bi glupo, da Klaić, Šegvić, Radić i Milobar djeluju proti *nama* u Hrvat. Smotri preko Lovrenčevića, Arnolda i još kojeg »odbornika«. To ti je, mislim, jasno. Jasno ti je jamačno, da prema ljudima iz Matice, koji ispod ruke pomažu Lisičara i Kosora, moramo biti opreznii. Ne dajmo se izigrati, kad možemo dominirati.

Ovo pismo pošalji Ogrizoviću. Budimo složni, budimo prijatelji, ne brbljajmo pred protivnicima, ne vjerujmo i ne povjera-

vajmo se nikome, radimo, pomažimo se, i svijet će vidjeti, koliko može 5 — 6 mladih Hrvata sa *čistom* hrv. mišlju, *čistom* i *slobodom*.

Tvoj

AG

O svemu tome dakle nikome ni riječi. Budimo karakteri, ne babe

[VUKELIĆ — MATOŠU, pismo]

»HRVATSKO PRAVO«
ZAGREB

Jelačićev trg br. 24

Zagreb, 9. VIII. 1907.

Dragi Matošu

danas sam primio tvoj člančić o putujućim kazalištima i obranu Stojkovića. Ne znam, jesi li prvo namienio Pravu ili Smotri; ja bih ga i u Smotri štampao. Uistinu je žestoko i papreno: meni se svidja. Treba ih baš maljem. Danas imamo i u Pravu nešto o protekcioniranju Srba u našem teatru. Posrbit će nam hrvatsko kazalište. Ako se k tomu pribroje Česi i Slovenci, te švaba Schmidt, tajnik kazalištni, pa Paspas kod elektrike, malo što i ostaje Hrvata. Kruna je svemu Vojnović, koga još ni nema. Ne znam, je li ti poznato da je taj čovjek u Dalmaciji kao kot. Poglavar, kroz dugo vremena pronevjerio preko 50.000 K službenog novca, pa se još uvijek radi o tome, da bude uobće suspendiran, a ne penzioniran. Prijatelji i rođjaci mu namakli kojih 20.000 K, a ostalo u njegovom džepu. I taki čovjek ima da vodi naše kazalište. Kažu, da je išao u Beč, ne bi li si kako isposlovao ipak penziju.

To o pronevjeranju pripoviedao je najprije dru Fattoriu urednik služb. lista dalm. vlade Kasandrić sub rosa. Taj čovjek to dobro znade. Kasnije smo o tom primili i pisama iz Dalmacije, tako od kanonika Bojanića. Nu to nije — bar za sada — za javnost, i ne ćemo još u to dirati.

Ogrizović mi je dao tvoju Maćuhicu, pa ću je šampati u ovom broju Smotre. U nadpisu stoji Maćuhica i u jednom stihu maćehica: koje valja? Kad bude više pjesama tvojih, onda ćemo ih u nakladi Smotre izdati u maloj, ukusnoj knjižici. Onda ćeš da vidiš, kako se knjige opremaju. S titbildom.

Odlučili smo 4 posljednje stranice Smotre pretvoriti u »Šalu i satiru«, neke ruke mali šaljivi prilog. Od našeg karikaturiste imam nekoliko slika i karikaturu Vanjinu. Tu bi dolazili vicevi i sitnije šaljive i satiričke bilješke u stihu i prozi. Ne ću te da maltretiram, ali ako ti što pane na pamet, zabilježi i pošalji. Politički i književni, kao i uobće socijalni vicevi — sve ćemo tuj gajiti, budući da nemamo šaljivog

lista. »Šale i satire« za naslov tog dodatka Smotri, čini mi se odveć banalnim, možda ti smisliš što bolje i originalno. Bi li u taj dio išla pjesma »Per pedes«?

Izvadak iz »Morgena« — kog i sam držim — primih i prevest ćemo.

Pozdrav. Servus!

Tvoj
Kapslić

[VUKELIĆ — MATOŠU, pismo]

Zagreb, 17. VIII. 1907.

Dragi Matošu,

danas Ti poslao 50 franaka, kapljicu doduše, ali do zgrade opet. Predplatnici slabo stizavaju s novcem, premda je 960 eksemplara Smotre vani, k tome djaci s »popustom« i tako će najteže očitjeti naša tiskara Smotrin deficit.

Dobio sam danas i Tvoje pismo s prepisom onoga na Gj. Arnolda. Da sam barem ja znao, e si ponudio Matici knjigu, ja bih govorio s drom Arnoldom, jer on mene vrlo voli. Ne bih ga doduše molio, ali bih mu prikazao, da knjigu *mora* štampati Matica. Ali što ćeš, sve su to slavosrbi, a držim da je najveća kuga u Matici A. Radić, jer on najviše vedri i oblači i — gospodari. Da njega jednom srušimo, *možda* bi se u Matici što dalo učiniti.

Da Ti dvie tri odgovorim na Tvoje pismo.

— Tvojih rukopisa ne dajem čitati *nikome*, absolutno nikome, osim Ogrizoviću, a ni njemu ne sve. On i ja, to je posve svejedno i gdje ja šutim šuti i on, koju tajnu znade on, znadem i ja, — ostane i tajna. Za to nemaj brige.

— Maupassanta ćemo štampati kako želiš, u narednom svesku.

— Ovo ne razumijem: Veliš »ako ti budu u Smotri smetali furtimaši, da ćeš i odovud izaći, pa što Bog da!« Ta pište ih vrit. Ja mislim, da Te dosad nije nijedan furtimaš smetao u Smotri, jer bismo take smetače najprije mi ovdje izjurili napolje. U Smotri je, kako si vidio, izašlo raznih stvari, Smotru su napadali razni furt. listovi, pak šta, tko nas je smetao. Uopće je jedan jedini furtimaš, neki kapelan vratio »Smotru«, ona da truže vjeru, brak, svadja braću, ruši i t. d.

— Od Maticе nisam dobio ono o (Masochinim) memoarima za listak. Da sam zatražim? Tu si dodao: »Kad štampaš Wildea, možeš štampati sve moje stvari.« Držim, da sam sve Tvoje stvari štampao, koje si mi poslao.

— Ne znam ni to nadalje kako da »Klaić, Šegvić, Radić i Milobar djeluju proti nama u H. Smotri preko Lovrenčevića, Arnolda i još kojeg odbornika« — Absolutno još nitko nije ni *ne će*, a ni ne može djelovati na Smotru. Taj se nije rodio, a Lovrenčević najmanje. To je

dobra duša, ne bi ni muhi što prigovorio, osim uvodnih članaka, svojoj dnevnoj raboti. Velim ti, *absolutno* nitko ne djeluje.

— Budimo složni, budimo prijatelji, prihvaćam taj Tvoj apel, pa baš zato molim Te, da mi razjasniš tvoju izjavu u židovskim Krausovim »Novostima«. Ako ono nije apokrifna izjava, onda smo gadno mi oko Smotre i Prava gadno desavuirani. Čemu čitava borba proti koterijaštvu, čemu... ali čekam Tvoj posve umirujući /kako bi Kosor iskonstruisao/ odgovor, pa ću *da* budem miran. Pokretaški i Savremenikovi literati nam se rugaju i vele: Ha, eto i Matoš uzmiče, a dakako da to izvrću protiv nas.

Srdačno Te pozdravlja Tvoj prijatelj

Vukelić

Milan O. je u Zavalju, poslat ću mu ovo Tvoje pismo. — Da, kako želiš, one pjesme, da ih štampam u raznim ili u jednom broju? Ne zaboravi za sljedeći broj koji od onih viceva, kako ćeš vidjeti iz 4. broja Smotre.

[VUKELIĆ — MATOŠU, pismo]

Zagreb, Kukovićeve 16
II kat kod Ogrizovića
8. XI. 907 u 9 i 40 č. noću.

/Moja Ljuba u »šaukelštulu«
upravo uspavljuje maloga »štamhalter« i moli, da Te lijepo pozdravimo/.

Dragi i iskreno nam mili!

Upravo smo pročitali Tvoju drek-slerijadu. Privatno Ogrizović nastoji Dreckslera sklonuti, da se odreče uredništva »Savremenika«, koji ima neko 4000 K deficita, pa ako ga ostavi on, ne će se nitko prihvatiti toga nezahvalnoga lista, od neko 300 predplatnika, ne računajući ovamo članove društva, koji dobivaju list badava. — Na zadnjoj sjednici knjiž. društva, kamo se doturao inače bolestni Miletić, izjavio je, 1. da se odriče predsjedništva, 2. da ne prima na svoja leđa deficita »Savremenika« /premda je nekad ne baš tako govorio/, ali da moralnu odgovornost i sve batine preuzima na se /Misli uobće biti vani u kojem lječilištu, a skupština neka se pere sama!/

O »Savr.« se doduše izjavio, da je bio s njim zadovoljan, ali o nekom Matošu reče, da je sad sasvim jasno, da Matoš *ne smije više suradjivati*. Drecksler je na to primjetio, da je Matoš sam odklonio suradnju, a Ogrizović je doslovno rekao ovako: »Ja sam protivnog mišljenja, pa ako propovedamo slobodu, moramo ju dozvoliti i Matošu«. — Miletić je to kušao pobijati time, da se Matoš ogriješio o pristojnost literarnu time, što je intime stvari i kavanske trače unosio u polemike. Ogrizović je samo primietio, da se Matoš uvijek potpisivao, pa da može s njime uvrijeđeni »dotičnik« također s potpisom reagirati; u

ostalom da se s Matošem takodjer o privatnim i intimnim stvarima polemiziralo /bez potpisa/. Dežman je međjutim jako zauzet za to, da »Savr.« dalje izlazi; kako i što će biti još se ne zna.

*Priposlano**

1. Nije istina, da je svinjarija, što nema pod Čurčinom ove opaske, već je naprotiv istina, da je urednik mislio, e je to privatna opaska pisca za informaciju.

2. Nije istina, da je svinjarija, što nije Čurčin štampan fonetikom, već je naprotiv istina, da jest štampan fonetikom, osim naslova, koji i nije od pisca, a u ostalom čemu onda i institucija korektorskih pogrešaka?»

Uredništvu »H. Smotra«

Dodatak k priposlanom. Ova će bilješka već ući u listak zaodjevena, proširena i već prema potrebi udešena prema članku »Prijatelj i poštovalac«, koji će u ostalom izići u »Pravu« još možda i valjda prekосуtra.

* * *

Pravo Ti se desilo s »Hrvatskom«. Dotle dok tamo izlaze Tvoji članci, mi smo nemoćni, da Ti ovdje izvojtimo kakav stalan honorar. Dr Frank nam već više puta spočitnuo, što tamo neprestano izlazi Tvoj feljton za feljtonom, a ovdje moramo da za Te govorimo. Nu odsad bit će bolje, strpi se — bolje, da prije kaplje, a onda curi, vele kod »Prava«. Poslat će se što *pre*.

Liepo Ti k nama o Božiću dodji, veli Ljuba i Milan /Ogrizovići, doktori.../ I Milan mali, junior, koji upravo ovde na astalu leži i ne će ugursuz, da spava.

Danas Ti Ogrizović poslao »Novi List« s Wenzelidesovim člankom. Iskrči opet feljton. Ja Ti poslah danas kroz Trpinčevu knjižaru po drugi put »Rasap« i to preporučeno /za »lopovske podružnice«/. Udesi prikaz za Smotru i ako možeš šalji odmah pregled predstava beogr. pozorišta, o čem Ti je jur pisao Ogriz.

Inače nas psuj, kako god hoćeš, mi Te razumemo. Pisat ćemo Ti često i izvješćivat Te o vrienju literarnom u nas.

Servus i s Bogom! Ovo Ti složismo u najboljoj namjeri. Čitaj naše prijateljstvo u i između redaka.

Dosta za noćas

Tvoj

Vukelić

Supotpisujem
Oglodović

P. S. »Delo« i »Nova iskra« — što ih Ti preporučim — ne poslaše zamjenu. Slavjanska uzajamnost. — Živio!

Ogrizović

* Za formu i sadržaj i t. d.

[VUKELIĆ — MATOŠU, pismo]

HRVATSKO PRAVO
ZAGREB

Jelačićev trg br. 24.

Dragi A. G.,

bio kod dra Franka, on mi dao 50 K, koje sam odmah otpremio u Beč. Sve u redu. Dr Frank Ti preporuča, da provedeš svoju misiju, da tamo kapacitiraš Kleščića. Izkleštiti ga. Jednako veli, ako znaš, da je Tvoje pomilovanje *riešeno*, da se ne trebaš bojati ni javnog istupa, premda akt još nisi primio.

U Samobor nisam mogao doći, budući danas popodne imam važnog posla glede sutrašnjeg lista. Pala mi je ideja, kako bi bilo da sanatorij dra Juratovića dade učiniti seriju snimaka tog lječilišta i nekoliko iz Samobora i dade učiniti naravski *na moj trošak* klišeje, što uz zgodan tekst, kao ilustr. članak u »Smotri«, bila ujedno i vrlo dobra reklama. Razgovarajte se o tom.

Pozdrav! Do vidova!

Tvoj Vukelić

[P. ž.: Zagreb, 24. 5. 1909.]

[VUKELIĆ — MATOŠU, pismo]

Zgb, 9. I. 1911.

Dragi Matoš,

prema onom, što si mi došao reći u stvari s drom O., postigao sam to, da Ti na moju adresu pošalješ izjavu, kojom odustaješ od tužbe protiv njega, a on će isto tako meni uručiti izjavu, kojom i on odstupa od svih svojih tužba protiv tebe. Glede ostalih eventualnih detalja možemo se ustmeno sporazumjeti, a za sada je mislim najglavnije ovo, da se stvar ne povlači po sudovima.

Jamac za to, da su se tužbe s obiju strana povukle, jesam ja, koji ću i obe izjave supodpisati.

Pozdrav

Tvoj Z. Vukelić

XCVI. LJUBI WIESNERU

[WIESNER — MATOŠU, pismo]

Štovani prijatelju!

Šaljem Vam po svom obećanju roman najnovijega »književnika« Miška Mjajceta, vulgo Mijata Radoševića. Dok četiristoljetna naša literatura ima pravo zahtijevati od svojih radnika dobre radove, ta je stvar naprednjačkoga, pozitivističkog pisca i suradnika »Novog Lista« posve neuspjela i nesavremena. Roman, osnovan na »rezultatima znanosti«. Radošević je Lombrozovac, pozitivista, za literaturu dakle jedan sasvim negativan elemenat.

Podcrtah nekoliko stvari, iz kojih se vidi sva osebnost »stila« i »literarnosti« kritičara, koji Vas nazva reakcionarom. U svakom se poglavlju dogovaraju lica, da će se u slijedećem sastati. Refleksivni glagoli: »se je motao«, »se je nalazio«, »mislio si« i t. d. Užasno!

Jedina je dobra strana romana, što je u njemu naprednjak podao savršenu sliku naših naprednjaka. Naš seljak im je kao stafaža u politici dobar, a »medju nama govoreći«: *hulja, podlac i glupan*. Hrist dakako mora da bude idiot, »*focus gluposti i kretenstva i oljolvavanja* /?/ u fantazijama duševne impotense /?/« »Trbušina, puna alkohola — trbušina Hrvatske«. Zar je to naš inteligenat? Ne, naš naprednjak!

Htjedoh pisati u »Hrv. Pravu« referat o »Karikaturama«, no učinio bih Vam nepravdu i nanio uvredu, da spomenem Radoševićevu pisaniju o Vašim nesavršenim »Vidicima i Putovima« u Supilovu listu. Mjajce pripada Vama i samo Vama. Uostalom, vidjet ćete i čitati taj literarni monstrum. Tako je pisao Polić-Kamov. I Radošević »pljucka i liže«. On je »napredan«.

Želim Vam dobru zabavu medju Samoborcima, što »piju vince z lonci«, i pozdravljam Vas!

Vaš odani

Ljubo Wiesner

Zagreb, 20./6. 1908.

Samobor, 14. VII. 1908.

Dragi moj Vizner,

Molim Vas lijepo, recite Kreši Kovačiću — koji je nesumnjivo već u Zgbu — da njegove Ljubljanske katastrofe nisam primio. Ukrali knjigu po običaju na pošti. Bibliomanija naših pošta je u ostalom poznata bolest. — Molim, javite mi tačno Vašu adresu i naoružajte se prema neopisivoj fukari oko nas u Hrvatskoj snagom, koju jedina poezija može dati.

Vaš

A. G. Matoš

[WIESNER — MATOŠU, dopisnica]

Gospodin / A. G. Matoš / hrv. književnik / 20, Jurjevska ulica / Zagreb

Karlovac, 21. X. 1909.

Dragi gospodine,

Vaša me karta ispunila časovitom nostalgijom za zagrebačkim kafanama, u kojima sjedi budućnost Hrvatske u groznoj pažnji kellerskih očiju. Pisao bih Vam dugo pismo, kad ne bih bio silno okupiran, kad biste Vi imali vremena čitati pisma provincijskih djaka i kad ne bih došao na dan Svih Svetih u Zagreb. Posve sam se snašao u starom /novom/ načinu života, imam dosta dobrih kolega i već gotovo zaboravih, da na ledjima nosim četvrt stoljeća. Meni je dobro u mojim malim potrebama, a ako Vama nije sada, bit će već, kad dodju bolji dani, koje mi svi tako željno očekujemo. Ponosim se time, što Vas držim svojim učiteljem, i vjerujte mi, da bih Vam bio i boljim učenikom, kad bih znao i mogao. Ako Vam to može biti utjeha u Vašoj borbi, ja sam sretan.

Uvijek Vaš

Wiesner

Firenza, 14. V. 1911.

Dragi Ljubo, već me bole pete,
Verući se, gdje bijaše Goethe.
Tu je liepo. Imam dosta mira,
Ali nemam odviše filira.
— »Nemam dosta ni za trafikante« —
Kako reče Alighieri Dante.

A. G. M.

[WIESNER — MATOŠU, razglednica]

Signore / A. G. Matoš / Firenze /Italia/ /16, Via Canto dei Nelli No. 2 /
Pensione Tei

Dragi g. Matoš,
članak o Tuciću dan je već Steklišu, — inače ništa nova.
Hvala na karti i srdačan Vam pozdrav!

Ljubo Wiesner

[Zagreb,] 16. 5. 11.

[WIESNER — MATOŠU, dopisnica]

Monsieur / A. G. Matoš / homme de lettres / Roma (Italie) / 79,
v. Gioachino Belli

Dragi g. Matoš,
primate tople pozdrave s hladnog sjevera. Osjeća se, da Vas ne
ima među nama. Živjeli i ozdravili skoro!

Vaš

Ljubo Wiesner

Vaš Zagreb radosno očekuje A. G. Matoša!

Pepo Wiesner

Pozdrav iz Bauera!

Zvonko Milković

[P. ž.: Zagreb, 3. 12. 1913.]

Rim, 7. XII. 1913.

Dragi Ljubo,

Hvala za kartu. Kako mi skupi lijekovi slabo pomogoše, podvržen sam operacijama, vrlo skupim i bolnim: doktor mi čupa kliještima polipe i usjanom platinom peče grlo uz silan gubitak krvi i velike kasnije bolove kod gutanja. — Tu je zahladnilo pa se 18. vraćam kući. Do vidova dakle i pozdrav prijateljima.

Vaš

Matoš

XCVII. STJEPANU ZAGORCU

613 (1)

[21. II. 1914.]

Dragi velečasni!

Srdačno Vam čestitam na krasnom Vašem govoru, rijetkosti u današnjem saborskom zasjedanju. Betežnički Vam pozdrav šalje
Vaš

A. G. Matoš

XCVIII. ZAGREBAČKIM LICEJKAMA

614 (1)

Paris, 10. svibnja 1903.

Štovane gospodjice!

Od svih darova, primljenih iz domovine, najdraži mi je Vaš gdjice O. i Z. ... Rijetko, promjenljivo drago sunce ovog mog Maja primilo je staru dragu sanljivu toplinu mojih zagrebačkih proljeća. Kada godjer sam pisao, pisao sam za Hrvatsku — nježnu, sjetnu, nesrećnu, siromašnu — ženu, i kad mi evo cvijet te drage Hrvatske pruža milosrdje svog majskog srca, ja nemam riječi da zahvalim.

Bilo bi mi milo, da Vas vidim, jer na Vašim mladim očima mora da plove moje stare čežnje i tuge. Kolika plaća za moje samotne boli! Najnježnija, najdelikatnija Hrvatska jamačno nalazi jeku svoje duše u mojoj veseloj i tužnoj bijedi.

Od jutros sam vitez, chevalier errant, — vitez i mjesto Vaših rukavica ću metnuti za kapu Vašu uputnicu. Pišite. Hvala!

A. G. Matoš

Pozdrav VII. razredu!

Pazite da ne dobijete drugi red, kao i ja u VII. razredu, najludjem mojem razredu!

615 (1)

Euere Exellenz Herr Reichsfinanzminister,

Zuerst bittet der Unterzeichnete um Entschuldigung, dass er gewagt hat, Exellenz mit diesem Schreiben zu belästigen. Aber ich wende mich jetzt nicht nur zu einem mächtigen Minister, sondern zu einem charmanten Gentleman, dessen Ruf auch in unsere belgrader Scribentenkreise gedrungen.

Ich bin schon circa drei Jahre der beständige Rezensent Ihres, im Südslaventhum einzigen Blattes »Nada«. Vor einigen Tagen kam ich aus Belgrad hieher nach Muenchen und bat — da ich vollständig mittellos — Herrn Hofrath Hörmann um ein weiteres Aconto von wenigstens 30 fl., die er mir aber abschlug, um meine Schuld bei der »Nada« nicht zu vergrößern.

Exellenz! Wenn Sie die jammervolle Bedeutung des Wortes »vache enragée« kennen, hoffe ich, dass Exellenz anordnen werden, dass man mir noch eine kleine Unterstützung als Aconto meines Honorars bei »Nada« zukommen lasse. Nur einen kurze Zeit sorgenfrei, und ich werde durch solide Arbeit meine Schuld bei der »Nada« tilgen.

Hoffend, dass Exellenz, welcher selbst eine fruchtbare Feder führten, diese Bitte eines armen Studenten und Journalisten erfüllen werden, versichere ich Sie im Voraus meiner tiefsten Dankbarkeit.

Muenchen,
am 3. Februar, 1898.

Ihr, Exellenz, stets
gehorsamster Diener

A. G. Matoš
Mitarbeiter der »Nada«

C. ZNANCU U REDAKCIJI »POKRETA«

616 (1)

3. II. [1914.]

Zahvaljujući Pokretu za kolegijalno držanje, javljam ti, da još uvijek nečovječno trpim. Već šesti tjedan sam tu i ne znam kad ću napolje. Pet put dnevno hrane me na cijev guranu kroz živu ranu na vratu, i dok ta rana, velika kao 5 K. ne zaraste, ne ću moći jesti! Osim toga trga me lijevo uho, a ovih dana dobih još i užasne šuljeve! Dosta sam u životu trpio, ali to — to je živinski, to se jedva trpi!

Spavam slabo i tako sam oslabio, da mi i mozak slabije funkcionira. Čuti pa trpi!

617 (2)

26. II. [1914.]

Meni je sve gore — gore no iza prve operacije. Ovo umjetno hranjenje me jamačno ubija i to će me napokon zatući. Momentano /osim rane na vratu/ patim od groznice, zapaljenog uha i lijevog oka, proliva, nesvjestice. Da mogu, išao bih u Beč, jer mi to sumnjivo dugo traje. Već 9. tjedan očajavam tu za teške novce i ne znam kad ću, i hoću li napolje!

PISMA MATOŠU

(R. Bačić — M. Živković)

RADOSLAV BAČIĆ

(1) Pismo

Osijek, 13. X. 1909.

Velecijenjeni gospodine!

Šaljem knjigu Krnic te će me veseliti ako o njoj koju rećete!
Izvolite mi staviti svoj predlog imajući pred očima naše mizerne idiotske prilike. — Ako iole moguće, rado ću pristati, jer bi me veselilo i bila bi čast među mojima nakladninama imati i koju Vašu tvorevinu.

Sa odličnim veleštovanjem
Radoslav Bačić

(2)

Osijek, 24. I. 1912.

Visokocijenjeni gospodine!

Želio bi izdati u serijama portrete naših uvaženijih književnika, pak mi je u tu svrhu potrebna i Vaša novija dobra fotografija. Ovime molim, da mi takovu jednu fotografiju u običnom Cabinet — ili sličnom formatu izvolite priposlati, tako, da ju na vrijeme za reprodukciju pripravimo.

Zahvalan bi Vam bio, kad bi mi ujedno i sasvim ekscerptnu autobiografiju poslali. U toj skici imao bi se odrazivati način i shvaćanje pisca, a za uzor spominjem glasovitu i duhovitu autobiografiju Mark-Twaina, koja je kasnije oponašana od Ludwiga Thome, Roda-Rode, Hauptmana, Gustava Wieda i t.d.

Za Vašu ljubeznu uslugu hvalim Vam već unaprijed, a nakon dovršenja reprodukcije biti ću slobodan staviti Vam na raspolaganje za privatne Vaše svrhe 50 komada.

Kako ćete time i za popularizaciju naše književnosti nešto učiniti, nadam se, da ćete se ovoj molbi doskora odazvati te jesam

s odličnim veleštovanjem
Radoslav Bačić

MILAN BEGOVIĆ

(1) Dopisnica

Srbija / g. A. G. Matoš / Beograd 33. / Balkanska ulica

Visovac, 2. IX. 1904.

Dragi prijatelju, mило mi je što me se sjetiste. Jučer sam Vam poslao knjigu. Izvijestite li što, molim pošaljite mi list. Inače javite mi se i privatno — kako Vam je i kako živite. Više put sam želio znati Vašu adresu. Duskora ću Vam se javiti opširnije. Molim još pošljite mi onaj broj »Knjiž. Glasnika« gdje piše o mojoj studiji. Namiriti ću Vam trošak. Srdačan pozdrav od Vašeg

Begovića

Sutra idem: Spljet.

(2) Dopisnica

Gosp. A. G. Matoš / književnik / Beograd / Balkanska ulica 13.

Split, 5. IX. 1904.

Dragi prijatelju, čitam u »A. Tagblattu«, da ste pisali o beogradskoj izložbi u »Slobodnoj riječi«. Lijepo Vas molim, da mi pošaljete taj broj. Mi smo kô u Indiji, ne znamo ništa, jer nigdje ne čitamo ništa. Drago mi je, da je Vidović na Vas učinio lijep utisak, ali žalibože niste vidjeli njegovih najboljih radnja. Oni u Zagrebu poslali su malo i slabo, premda su imali sve njegove slike u rukama. Očekujem željno Vaš odgovor na moje zadnje pismo i srdačno Vas

pozdravljam Vaš Begović

Saljem Vam i Vidovićev katalog.

(3) Pismo

Dragi prijatelju,

Vaša me karta razveselila, a još bi me više razveselilo Vaše pismo, kad bi mi pripovjedili štošta o Vama samomu, štošta o tamošnjim ljudima, izložbi, našim Hrvatima itd. U jednu riječ rado bih, da mi se onako iskreno iščavrljate — i to po Vašu. Šta znači n. pr. ono na Vašoj karti: »Vidio sam Gjalskoga i Nikolića — bijedni ljudi, bolje da ih vidio nisam.«? — Dajte dakle, javite mi se potanje, ja ću dragovoljno čitati Vaše vijesti i utiske. Mislim, da ste primili moga »Vojislava«. Ne svidja Vam se? — Pa ni meni. Nisam imao nakane, da se upuštam u kritičarski zanat: za to treba volje i druge strpljivosti nò li moje. Ipak mi je žao, što je »Brankovo kolo« primilo onaj napadaj od Marka Cara protiv mene. Ja sam pisao ono u plemenitoj nakani, da upoznam bar donekle /a i ponukam na čitanje./ naše ljude sa Vojislavom. Marko Car pak htio se je osvetiti, ali uz hrpu besmislica uhvatio se je za štamparsku pogrešku »Lukan« mješte Lukijan, i nemilo razvodnio ideju dra Skerlića o neklasičnosti Vojislava. Nò ja mu ne ću ostati dužan i, molim Vas, informirajte se tamo, bi li meni koja novina otiskala odgovor Marku Caru — i ja bih Vam onda poslao manuskript.

Ne znam čuste li, da jedna tvornica u Pragu izdaje mali mjesečnik za književnost, a uredjuje ga Jelovšekova. Štampaje samo kratke pjesme i novelice. Dajte i Vi nešto pošaljite: isplaćuju kulantno; čim je stvar doštampana, šalju pare. Osim toga otvoriše natječaj na tri najbolje humoreske /duge najviše 250 redaka/ pa se i tu možete natjecati. Nagrade su 5—3—2 — dukata.

Evo Vam šaljem ovo nekoliko soneta za »Delo« ili za koji drugi književni list. Samo nek se publiciraju čim prije, jer će zbirka izći početkom novembra. Molim Vas onda, da mi pošaljete dotični broj. Uzmognete li izvući šta honorara, to učinite, ali ga slobodno pridržite, pa kupite sebi koju knjigu ili šta slična. Mislim da se niste obogatili u Parizu, pa ne ću ni da Vas pitam za Vaše prilike. Ja Vam osobito tu želim sreću i držim, da je u tom pogledu bolji Beograd nò Zagreb. Ne zamjerite mi na iskrenosti! Ima li nade, da Vas ikada amo vidimo? Baš je peh, da Vam se u Austriji ne radjaju kron-princi, inače mogli bi se nadati amnestiji. Princessa Lujza svojim bježanjem ne donese »lje« /ili »bo«/ sreće takovim bjeguncima! Pišite mi, jeste li gdje trajno namješteni; poštedite katkada u sebi i umjetnika! Vidite mene muči nemilo ta profesura, ali ja to držim za drugotni posao. Čujem, da će u Zadru pokrenuti Nehajev list »Lovor«. No što je поблиže na stvari — ne znam još ništa. Inače se u Hrvatskoj književno vegetira. Još jednu stvar. Raspitajte se gdje povjerljivo, bi li se ikad mogla otvoriti katedra za talij. jezik i liter. na Visokoj Školi i kakvi su inače odnošaji na tom ištututu. Ko zna, da bi se to moglo postići. Svakako ja to Vama prijateljski povjeravam i to nije moja nikakva odluka, nò samo ideja. Čekajući željno Vaš odgovor

Vaš sam

Begović

U Spljetu, 30. 9. 904.

(4) Dopisnica

Blag. g. publicista A. G. Matoš / Beograd / Balkanska ulica 13.

Split 18. X. 1904.

Dragi prijatelju. Hvala Vam na svemu — Čudi me što »Delo« ne da honorara: to barem kod nas čine sve novine. Svakako uznastojte, molim Vas, da oni sonetti izadju najdalje početkom idućeg mjeseca — jer će tada izaći i čitav ciklus napose. Rado ću primiti Vaše pismo, da saznam što je s Vama. Zašto se ne obratite društvu hrv. književnika, da Vas oslobodi onog nakladnika! Mislim da će to učiniti, osobito ako se Dežman ili Gjalski zauzmu. Pišete li šta za »Ljetopis«. Tamo se bar honorira. Ne zamjerite mi, što Vam šaljem naše celebritete: nek Vas sjete naše liter. veličine! Neki knjižar Radovanović piše mi za »Vojislava I.« Molim, ako Vam nije teško, svratite se k njemu i recite, da je sve raspačano.

Da ste mi zdravo!

Vaš Begović

(5) Pismo

Dragi prijatelju,

Vašu priču »On« tražio sam kojekuda, pa je nisam mogao naći. Ja je imam doduše sa čitavim »Vijencem« uvezanu, pa Vam ne mogu otrgnuti listove. To bi se najlakše moglo učiniti, da se obratite na g. Arsena Wenzelidesa stud. jur. Zagreb — Sveučilište. To Vam je zlatan dečko, pa će Vam sigurno tu ljubav učiniti. Ja ga za koješta smetam, pa mi je uvijek pri ruci. Primio sam »Zastavu« i poslao »Novom Listu« — ali ni oni nemaju kuraže da prenesu. Ne razumijem zašto. Valdec je veoma hrdjavo radio! Imam već dulje vremena ideju, da ponudim srpskoj zadrugi izbor svojih pjesama ili nekoliko dosad publiciranih dramoleta. Što mislite bi li oni to uzeli i kako bi platili? Ako mi to izradite, ja ću Vam trećinu čitava honorara halaliti, da se niste za ništa trudili. Želio bih u opće sve svoje stvari publicirati u Srbiji i kod Srba — baš radi naših klerikalnih prilika u Hrvatskoj. Nagovaram na to i druge naše pisce. Mislim, da bi to bio najbolji udarac furtimašima s naše strane. Za to molim Vas obavijestite se, pa me uputite. Je li Vam šta zadarska knjižara odgovorila? Izašao je koledar »Svačić«, mislim, da bi Vam oni platili i za dobru kritiku, u kom hrv. listu. Platili su i Nehajeva. Javite im se. U »Svačiću« ima i moj libretto »Ivo Senjanin«. Stvar dosta slaba. Kad izlazi »Djelo« sa mojim sonetima? Molim, ako ste još na vrijeme, nek Veselinović promijeni naslov »U Carstvu sunca« sa naslovom »Život za Cara!« Tako će do malo dana glasiti i moja publikacija.

Da ste mi zdravo!

Vaš odani

Begović

U Spljetu, 30. X. 904.
Ona knjižara zove se
S. B. Cvijanović.

GREGOR BRENNER

(1) Pismo

Zgb, 4. I. 906.
Jurjevska ul. 20/I.

Veleštovani gospodine!

Bečki dnevnik »Zeit« mi javlja, da bi rado primio za svoj »Sonntags-Zeit« prijevode iz savremene hrvatske i srpske književnosti pod uvjetom, da su autorizirani.

Pošto bih rado koju od Vaših krasnih skica i sličica iz »Iverja« i »Novog Iverja« na njemački preveo i »Zeit«-u ili listu »Aus fremden Zungen« priposlao, to Vas molim, da mi pišete, da li dozvoljavate, da se Vaše gore spomenute stvari prevode. Ja Vas uvjeravam, da ću nastojati Vaše stvari što ljepše i vjernije prevesti; pripravan sam Vam, ako želite, i koji prijevod priposlati na uvid.

Milo bi mi bilo, kad bi mi javili, koju bi htjeli skicu prije svega, da prevodim. Meni se najbolje dopadaju »Pereci, friški pereci«.

Sa osobitim štovanjem
Vrlo Vam odani
Gregor Brenner

JAKOV CARIC

(1) Pismo

Cijenjeni gospodine!

Prošlog mjeseca poslao Vam na ocjenu svoje »Kosovke« — : zbirku pjesama o balk. tur. ratu. Ovijsih dana primih »Savremenik«, u kojem se nadah da ću naći barem nekoliko redaka iz Vašega pera. — A budući da Vi dosada niste kazali svoga mnijenja o mojoj maloj zbirci, stoga Vas najuljudnije molim, da mi izvolite javiti */dajbudi na otvorenoj dopisnici!/:* Kanite li uopće u »Savremeniku« ili u »Obzoru« iznijeti ocjenu mojih pjesama? — Ako ste voljni, ja već sada unaprijed zahvaljujem; ako ne mislite, molim Vas, da to učinite, jer sam rđd čuti Vaš sud. Vi ste prikazali Vojnovičeve, Tresičeve i Pavičevićeve pjesme, pa želim, da saopćite svoju ocjenu i o mojim Kosovkama. Uvjeren sam, da će Vaš sud biti »sine ira et studio« — i ja ne ću da na nj nimalo utječem niti se preporučujem — samo ću spomenuti ovo: moja je zbirka bila u novinama pohvaljena, a i mnogi privatnici — i nepitani — bilo riječju ili pismom — istakoše u zbirci razne odlike, osobito jezik i oblik. Povoljnu ocjenu donijela je i slov. književna smotra »Slovan«, gdje nađoh pjesmu u prozi »Guslar« u tačnu slov. prijevodu. — Ovom Vam prigodom javljam, da ja imam priličan broj pjesama /oko 100/, od kojih samo neke tiskah. Nije mi se žurilo dosad. Tek otrog 3 mjeseca otprilike, dadoh jednom našem odličnom književniku svoje pjesme, da mi o njima u četiri oka kaže nepristran sud, koji je bio povoljan, jer mi se u njem priznava aps. književna vrijednost pjesama, a napose hvali čist jezik i lijepa forma. — Ja ću dakle po svoj prilici izdati zbirku, o kojoj bih želio znati i Vaše mnijenje. Stoga, ako Vam *nije mučno*, javite — i ja ću Vam poslati pjesme u rukopisu. — Još Vas jednom uljudno molim, da mi ocijenite »Kosovke« u V. broju »Savremenika«

— i da mi barem dopisnicom javite u 2 riječi svoj sud — i da li ste voljni da pročitate ostale moje pjesme, eda biste mi o njima kazali u pismu svoje mnijenje.

Sa zahvalom i s pozdravom

Vaš Vam odani

štovalac

Jakov Carić,

profesor u Dubrovniku.

Čekam s neustrpljenjem Vaš što brži odgovor.

U Dubr., 12. IV. 13.

MILUTIN CIHLAR NEHAJEV

(1) Pismo

Uredništvo bel. il. lista
»Lovor«

Zadar, 6. januar 1904.

Blagorodni gospodine!

Jučer vratih se iz Zagreba i nadjoh od Vas vijesti.

Rukopise šaljem. Za »Usidjelicu« želim — no ima u njoj izreka, kojih nikako ne mogu štampati. Da križam bez dozvole, ne ću, ergo vraćam.

Žao mi je, što mi ne možete poslužiti radnjom. Kazat ću Vam iskreno, da bih *osobito* rado štampao što od Vas — no što ćemo: sam list nema i ne smije da ima ništa feljtonskoga u gorem smislu te riječi — pa ove dvije Vaše stvari ne spadaju u okvir. Pošaljite što poput onoga o »Hajduk Stanku« ili što beletristike, šampat ću odmah. Zar je u »putovima« sve preštampano? Ako ima neštampanih stvari, šaljite.

Zao mi je, što Vas te brige more; i rado ću pomoći, koliko mogu. Samo Vas molim, kad pišete — ne pišite na onakom papiru. Ja mogu čitati i ne smeta mi — no ovi talijansko-dalmatinski slagari — tima valja donijeti sve štampano.

Što mi pričate o našima u Zagrebu — bit će ovako. Ljudi dodju u tudji svijet i vjeruju onomu, tko ima frak i pozove ih u finu ložu u teatru. Tako je svagdje.

U ostalom i ja sam u Zagrebu štošta gnjila vidio.

Dakle — moj ukus nije defficile — samo pišite malo hladnije.

I — sretno novo ljeto!

Vaš
Cihlar

P. S. javite mi, da li ste ovo primili.

MILUTIN ČEKIĆ

(1) Pismo, ćirilicom

Uredništvo i administracija
Nedeljnog Pregleda

Beograd, 3/16. mart 1910.

Dragi Gosp. Matošu.

Ja Vam »N. Pregled« uredno šaljem, ali izgleda da ga na Vašoj pošti konfiskuju i zato ga jamačno ne dobijate. Uložio sam protest na pošti i nadam se da će ipak biti uspeha.

Mi smo sada svi jako zauzeti poslom oko opštinskih izbora, koji će se uskoro izvršiti. Ipak nam ostaje u listu dosta mesta i za književnost, koje bismo uvek rado ispunili kakvom interesantnom stvari.

U posljednje vreme g. Skerlić nam ukazuje naročitu pažnju, napadajući nas kroz »Dnevni List«. Razuzdani instinkti nekadašnjeg razbarušenog socijaliste pokazuju se često i u univerzitetskom profesoru. Izgleda mi da je odveć osetljiv prema Dujinim člancima.

Šta Vi radite, g. Matošu? Ako se ne varam, Vi mi rekoste, da ćete, možda, o Uskrsu doći u Beograd. Vrlo bih se radovao da Vas vidim u našoj sredini.

S iskrenim pozdravom Vaš

Milutin Čekić.

(2) Razglednica, ćirilica

Gospodin / A. G. Matoš / journaliste / Zagreb / Jurjevska ul. 20

Dragi Gospod. Matošu,

Vrlo mi je žao što Vam pred polazak nisam kazao zbogom, ali ja se nadam da ćemo se skoro ipak videti.

Primite najsrdačniji pozdrav

M. Čekić

Pozdrav

Manojlo Sokić
izdavač »B. novina«

Bgd, 2/VII 1910

VLADIMIR ČERINA

(1) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš / Homme de lettres / Zagreb / Kavana Bauer

Vrlo Vas srdačno pozdravljam kao predstavnika novog u starome,
savremenome Zàgrábu

V. Čerina

Spl., 29. VII. 1912.

(2) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš, novinar i književnik / Zagreb / Bregovita 3
/ Društvo Hrv. Književnika

Roma, 18. I. 1913.

Bocca di Leone No 6. III. p.

Dragi g. Matošu

Nijesam mislio glede mojih verasa ništa nego da g. L. napomenete
te ih ima. Sada je međutim i to suvišno.

Zauzmite se, za Boga, za Ujevića!

Ima li što naročito nova?

Pozdravlja Vas srdačno

Vaš V. Čerina

G. Livadiću sam mimogred pisao da mi Vaše *Feljtone* pošalje na ocje-
nu. Ne znam što će od toga biti, sumnjam da će mi poslati.

(3) Pismo

Roma, 12. II. 1913.

Bocca di Leone, No. 6, III. p.

Dragi gosp. Matošu!

Primio sam Vašu cijenj. kartu. Gosp. Dučić je ovdje, pa sam mu izručio Vaš pozdrav. On će, čini mi se, skoro da ode u Beograd zbog svojih *Eseja* i nekih službenih poslova. — Gosp. Livadić mi ništa ne odvrati glede Vaših *Feljtona*. Jamačno će opet dati kakvom novom Prochaski. — *Raspeće* kod sebe nemam; nijedan egzemplar; pisao sam i sestrama kući no poslaše mi jedan apsolutno nečist, podrapan. Možete da mi, budete li imali šta, pišete na ovu adresu tek do 28. o. mj., jer selim u Milan ili Firenze, još ne znam tačno gdje.

Šaljem Vam ove bilješke, s kojima nijesam najzadovoljniji, ma da ih svejedno ne izdadoh iz knjiž., ambicija. Malo je, ali srdačno. Bude li kada više, bit će srdačnije

Pozdravlja Vas gosp. Dučić i

Vaš odani

V. Čerina

Kada dobijem koji egz. Rasp., poslat ću Vam. Radošević mora da ima kod sebe.

(4) Pismo

Gospodin / A. G. Matoš, književnik / Zagreb (Hrvatska) / Autriche / Kapucinska ulica 3

Firenze, 9. III. 13.

Via Antonio Giacomini 12, I p.

Dragi g. Matošu!

Da Vam napišem nekoliko iskrenih redaka. — Vi ste jamačno moj poklon uzeli kao aluziju na revanš ili bilo za kakvu podvalu. Jer, Vi ste kritik, polemičar, šampaste već 5 i skoro ćete 6-tu knjigu. Ništa od svega toga. Ja sam Vam dao na poklon, jer sam osjećao spontan nagon, dužnost, da je poklonim Vama, kad me nitko drugi ne uputi na B. no Vaši feljtoni o životu, društvu i slobodi, koja je tamo. Jer Vi jamačno znate da sam 1911 bio tamo. Kad bih znao da Vi nijeste ono što jeste*, ne bih Vam ovo spomenuo. Bez zamjere. Sa sadržinom brošure, rekoh, nijesam zadovoljan. Hiperbolizam ne mora da bude općenito primjenjen na sve Južnjake. Hrvati ako štetovahu na račun Srba ne će propasti. Fascinirati me nije mogao Beograd, jer bijaše mi poznato i toliko intuicije imah, da vidjeh u Spljetu kakav moraše biti

* Da me krivo ne shvatite: psiholog, literat, koji zna kako se gradi — literatura.

u ratno vrijeme. Drugo je propaganda a drugo studij; drugo žurnalistika a drugo literatura. Međutim, ja sam veseo što ne preosta ni jednog egzemplara više i što mi pisma naših omladinaca svjedoče ono pravo djeinstvo brošure, zbog koga je napisah.

Da li se išta tamo kreće i da li se šta kani?

Vi se tamo vidim i preko *Obzora* gnjavite. Zašto se godišnjacima svih tih novina i revija ne potpale kuće da Zagreba jedanred nestane na čast i radost cijele Hrvatske? Bogme ni u Dalmaciji nije bolje; u Bosni je očajno. Zaista danas naročito ima smisla proučavati Starčevićovu epohicu. Ni ne bi bio anahronizam prenijeti u današnje doba. Mi se od vajkada vrtimo i vrtimo i ovako može da nastupi vrtoglavica koja vodi do sloma. — Da li mi možete dati kakve informacije /u privatnom životu/ o Poliću kakvo njegovo pismo ecc. Bit ću Vam vrlo zahvalan. Papini je pokrenuo jedan ultra modernistički tjednik; samo Vam ime sve govori *Lacerba*! Na ustuk juče izađe novi tjednik u istom formatu: *Vaglia*. I ovdje vlada manija u pokretanju listova.

Srdačno Vas pozdravlja

V. Čerina

(5) Pismo

Roma, 5. IV. 1913.

Ad. Firenze, Ant. Giacomini 12, I p.

Dragi g. Matošu!

Vrlo žalim, što Vam je zaplijenjena knjiga, zbog novosti, jer jamačno Vam ne zaplijeniše stvari već štampane. Ne ljutim se, vjerujte, nimalo zbog brošure. Ja Vam već rekoh što mislim o njoj i Vi mogoste uvidjeti da moja ljubav za nju nije slijepa kao obično u majke naprama svome čedu. Samo, mene ljuti što Vam je darovah; između redaka mogao sam da nanjušim te posumnjaste da Vam je poslao namjerno kao kritiku. Bit ću primoran da Vam više ništa ne šaljem. Izvinite. Rekoh Vam već zašto je Vama naročito poslao. Jer, dragi g. Matošu, nikome, pa ni Miti, ni Radoševiću, ni Meštroviću, nikome je ne darovah, kunem Vam se. Vama će biti, dakako, čudno, možda i nevjerovatno. U stvari je tako. Posve krivo imate, sumnjičeći moje hvaljenje Mitrinovičevog stila iz ličnog prijateljstva. Upravo u ono doba, kad sam one bilješke pisao i kad sam brošuru izdao, bio sam s Mitom u grdnoj svađi, i nimalo mu ne učinih kompliment, kao što se to običava, u znak novog mira. Mita mi je bio učinio krupnih, i on je bio toliko plemenit, da mi za dolaska u Rim to priznao. Ne, nemam nikada takvih običaja i mrzim ih neizmjereno, boga mi. A da mi nemamo takvih stilista kakav je on, tačno je. Upozoravam Vas na njegove *Estetičke kontemplacije* u zadnjim brojevima Bosanske Vile. Vi ćete reći imitacija Ničeovog stila; no — ostavimo. Ima vremena da se Vaš stil istakne i uporedi sa stilovima dobrih srbijanskih stilista, i, uopće, da se sve mane isprave t. j. od informativne, novinske uporedbe između nas i Srba, da se učini jedna studijozna, kritička. Sve je to međutim suvišno. Ja sam,

uglavnom, sa brošurom zadovoljan, u koliko se tiče ispunjene nacionalne dužnosti. A važno je, što se njen značaj ne želi uočiti i istaći. Sramotno opet što to učiniše moje zelene godine i ničije zrelije.

Posve me veseli Vaš stari starčevićanski idejalizam. Zaista njega bi trebalo obnoviti i primjeniti novim prilikama, jer nama od nikuda ni ne može doći spas. Ali — eto Ogrizović i njegova posveta! Gospode bože i nitko da je to osvijetlio i snagom nebeske munje ošinuo! Bude li išlo ovako dalje, mi ćemo iz jednog ropstva preći u drugo, a koje je to drugo Vi znate. Tek kad bi vlastitom sviješću i moći pristali na to, nigda ne bi mogli da se stidimo za budući novi život, koji će svakako doći i za ne baš dugo vrijeme. Međutim ta vlastita svijest i narodna snaga može doći povratkom starome. Nije nevjerovatno da će naša omladina u Dalmaciji da udari tim muževnim, srčanim putem neslomivosti. Po svoj prilici ćemo tamo u jeseni negdje ponovo zabucati strahovito. Pohodit ćemo možda i naš dobri i nesretni Zagreb sa neko-liko »bomba« na svakoj strani srca.

Papini je sada sasvim uz futuriste i u njegovu *Lacerbu* udoše već i Marinetti i Puzzi i Giampietro Lucini. Ja ne mislim da Vi imate tačno mišljenje o futurizmu. On nije sadržan samo u jednoj točki, recimo, o industriji, željeznici, mehanizmu i t. d.

Oprostite što Vam se prije ne javih. Došao sam na 15 dana ovamo zbog izložbe. Bez jedinstva, ali interesantna. Francuzi su to naročito. Inače, ja bih Vas, da se riješite zgske magle, pozvao u Fijorencu, ali, dok sam ovako pod skrbnikom, zar da Vas ponudim lukom, kruhom i bijelom kavom?!

Budite uvjereni u moje simpatije

Vaš

V. Čerina

(6) Pismo

Firenze, 23. IV. 1913.
Ant. Giocamini 12, I piano.

Dragi g. Matošul!

Drago mi je da će najzad Vaša knjiga da izađe. Što se tiče te brošurice nije potrebno više raspravljati; glavno je, da ste Vi moj gest razumjeli. Mene, iskreno Vam kažem, veseli Vaš optimizam i ono nešto u Vama još uvijek svježije, mladačko, idejalističko. Ja sam često pomišljao na to, da je s Vama život učinio sve što je mogao, da ste Vi na putu da se, sa omladinom razidete. Je li to znak proljeća, svejedno je; glavno je da ste Vi ostali ili da želite ostati ono što bijaste. A kao nikada možda, danas se najviše zahtijeva omladinska riječ, danas je vrijeme mladih, po duši, po osjećanjima, po mentalitetu — svih mladih, svih novih i svih budućih. Zaista morate biti radostan živući u ovim olujnim vremenima, koja prodiču sunčane dane. Opći je jedan metež i mutež, svuda, no bit će bolje, bit će bolje.

Kroz ne mnogo vremena, nastupit će era obnovljenog i preporođenog starčevićijanizma i to ponajviše od strane bivših naprednjaka, radikalnih naprednjaka, progresista ecc. ecc. Divni se znaci pokazuju u dalmatinskoj omladini, koja je najtemperamentnija i goji najveći kult neslomivosti. Pritisnuti smo svuda i sa svih strana upravo strašno, no zato ćemo jače istisnuti... Ni listića, ni bibliotečice, ništa solidno nemamo. Imat ćemo vjerojatno u jeseni, kad sve krize minu, sav spreman materijal za naše mnogobrojne Taraboše. Naši će ocevi jamačno da demonstriraju — ali boga mi i njih je Istok nekud pomladio. Život je divan zaista! Rat — jedina higijena na svijetu* — ubija tjelesa, ali stvara duhove. Pa zar Vi ne kričite: živio rat?!

Vas je dosadio, velite, Zagreb. Otidite samo, i Zagreb će u pola nestati. Što Zagreb znači? Beograd znači Srbija, Budimpešta znači Ugarska, Pariz znači Francuska, Rim znači Italija — što znači Zagreb? Bijela kava sa trojstrukim »šlagom«, mek fotelj, Pattailjeva Gola žena, kikla, Savremenik sa Auerovim nuditetima i Wenzelidesovim kobasicama... Ozbiljno: ovaj čas mi bljesnu glavom, da napišem jednu novu brošuricu Zagreb bez maske. Ne šalim li se. Svejedno ne blagoslovite i mene kao tolike naše Dalmatince jednim zasukancem. Ja ne mislim da je i u Dalmaciji sve čisto i jednako kao i Vi mrzim svu silu naših Dalmatinaca. Zagreb mi je pružio bio i ugodnoga društva za boravka tamo; bijaše ih koji ne vjerovahu da sam Dalmatinac. Ja puštam na stranu taj društveni, ulični, kavanski, šantanski, drugarski i okolišni Zagreb, taj topli i dragi naš Zagreb, ali ja ga nepojmljivo, neizmjereno mrzim kao centar naš, kao naš mozak: našu dušu; ja ne mrzim Beč tako kao Zagreb. Mrzim ga kao oca koji je nedostojan toga, kao oca pijanicu, kartaša, paralitika, što mrzi dobar sin. I možda za to jer je otac. Zagreb nam ništa ne primiće, on nam samo odmiče. On ne prednjači, on je kao sjajno i bogato ogledalo što začepilo prozore za vidik i za vazduh.

Opet sam dobio od sestara Polićeve rukopise: novele, kozerije, drame, romane. Bogami to je bio snažan talenat. Tu on nije onaj laki feljtonista i dopisnik sa svojih skitanja. Velika bi korist bila, kad bi se našao kakav čestit nakladnik. Društvo Hr. knj. se ponudilo njegovom bratu, ali ovaj nije pristao. Imaše pravo: za života pustiše ga da skapa, *Bitangu* mu štampaše nakon godine i po /nije dobio ni honorara!!!!/ i još danas čami jedna njegova divna i duboka psihološka novela *Zalost* kod Br. Livadića.

Ja ću moju studiju o njemu da izdam pa makar i vlastitom nakladom! Budete li na putu za Rim prošli kroz Firenzu, nemojte da mi iz Venecije ne brzojavite, da Vam na kolodvoru predam barem jednu vijolicu sa Fiesole i jedan grabancijaški stisak.

Želi Vam svako dobro, štuje Vas i
pozdravlja

Vaš V. Čerina

* futurizam

(7) Dopisnica

Vrlo cijenjenom gospodinu / A. G. Matošu, / novinaru i književniku /
u Zagrebu / Općinska bolnica

Predragi gosp. Matošu, žao mi je što još jednom ne mogoh do
Vas radi prenapalih posala, no bit ću kod Vas, nadam se zdravo, do par
dana. Ovdje svi sa radošću iščekuju Vaše ozdravljenje

Mnogo Vas i srdačno pozdravlja

V. Čerina

Spl., 3./II. 1914.

SVETOZAR ĆOROVIĆ

(1) Pismo, ćirilicom

Mostar 21/2. 1897.

Dragi gospodine,

Čitao sam vašu ocjenu u »Nadi« i evo me, da vam se zahvalim na pažnji. Ocjena mi se vrlo dopada i ja još sada kažem, da će mi ona mnogo koristiti. Iskreno mišljenje i poznatih i nepoznatih prijatelja, volim, poštujem i uvažavam.

Nego ja imam zamisao za veću priču, đe se stari bore sa mlađima pri nastupanju novoga doba. Na toj priči radiću duže. Sad pak pišem jednu za narod »Krvni mir« u kojoj se opisuje grozna krvna osveta Hercegovačka, pa mir i posljedice. Ta priča izlazi u »Zori«.

Kako vam se čini »Markov grijeh«? Volio bi, da i o njemu čujem vaše mišljenje.

Da li ste čitali u 2. br. »Bos. vile« kritiku jednog momčeta /od 23 god./ Živkovića, što me potuče do noge. Ama prosto veli, da ostavim pero. Kao što sam obaviješten, to je učinio po nagovoru Kašikovića, koji zbog »Zore« u meni gleda konkurenta. Smiješno!

Ako igdje uspišete o »Mar. grijehu« molim vas, da se malo i na tu kritiku obazrete.

I opet vas molim, da mi pošaljete što god za »Zoru«. Ta uhvatite se i vi u kolo naših saradnika! Ako imate kakav referat, bio bi vam vrlo zahvalan na njemu.

Iskren pozdrav

Svet Ćorović.

MIHOVIL DANKO

(1) Pismo

Mnogocijenjeni gospodine!

Rado se odazivam Vašoj želji. Žalim tek, što me lično ne poznate i markantne crte moga značaja u sklad sa mojim životom, a prema tomu u sklad sa napisanim pjesmama svesti ne možete, jer su sve ove pjesme tek ilustracija događaja i prilika u kojima sam imao zlu sreću sudjelovati.

Pjesme »Hvala Vama ljudi!« »U oči rata« »Predaja« »Ubojica« i »Na povratku s vojne« nastale su uslied pogibelji rata sa Srbijom. Ustao sam protiv ratnih grozota ubijanja i mrcvarenja ljudi, ustao sam protiv toga svega, kao čovjek koji imadem srca za bližnjega, premda imam uvjerenje, da bi zaposjednuće Srbije i Crne gore po Austriji, diglo na daleko veći stepen kulturu obiju zemalja, nego li je onaj, na kojem se na žalost sada nalaze. Rat bi bio blagoslov za tamošnje pučanstvo, on bi ih oslobodio duševnoga ropstva, ali meni je žao mučenika, koji bi u ime ovog oslobodjenja trpili, padali i žrtve bili. Posledica bila bi sjajna, sredstvo barbarsko. Proti njemu sam ustao. Zgrozio sam se nad njim.

Pjesme: »Doći ćemo doći«, »Strogi Gjuka« »Ljubavi« »Romanca« »Oblačna jesenska noć« »Graničari« /vidio sam te jadnike u Karlovcu — sudbina izsluženog starog vojaka/ »Idealu« »Ne bojim se« »Kako krasno« »Tko mi ikad?« »Zelena drhći ...« nastale su pod časovitim dojmom. Prelazim na važnije.

Roblje, to smo mi. Kad smo mi bili svoji gospodari? Od vajkada smo tuđi sluge, koji čekamo na ulici »Ko bludnica javna neka po osam dnevno« da se dademo drugomu u robove.

Danas sutra kad poraste
Porod će nam roblje biti
Na izvoru tog života itd.

Seoska lipa, je naša stara hrvatska lipa u Biškupcu kraj Varaždina. Pod njom je nekad sudac Kiss pisao bičem zakone i stare hrvatske pravice po ledjima seoskoga kmeta.

Od krvavog toga biča.
Tko je imo korist prvi?
Bijesnila su selom pseta
Pijana od ljudske krvi.

Jest ona pijana hrvatska bojarska pseta, onaj hrvatski izmet. A danas? Danas za vrijeme izbora igra pod lipom ulogu velikohrvatskog patriote pop Tomac... Nedaleko sela je tvornica platna, gdje ljudi od rada skapaju a pred selom širi se grad Varaždin, otkud se sipaju globe na sirotna seljačka ledja. Sve je proti selu. Badava sve oluje! Zdrava hrvatska korjenika našega seljaka odhrvat će se vihoru, koji neka sruši staru lipu, ali će od njezinog korjena zelen-listom prolistati nad selom nova lipa, da se bori sa olujom novoga vijeka.

Pred tvornicom opisuje budućnost beskućnoga tvorničkoga radnika

Utjehe il alkohola. Zašto radi seljak? Koju ima korist od rada. Tu da mu sina uče mrijet za cara i ubijati nesretnike. Sin mu je sve, u čem uživa, a uživati ne smije. Drugi su gazde nad njegovim životom i smrću. U čem da inače uživa? U radu? Kako, kad radi za — druge, za polusvijet i za propalice i dangube! Gdje da nadje utjehu? pita i sam pa zove da mu dadu utjehe ili alkohola ili da — svisne.

Raži ista ideja. Što ima kmet od svoga rada? Bič, porugu i glad. Ipak na koncu nemože tako svršiti. Kadgod raž dozrijeva preostaje neka nada. »Ne plaćite mučenici! Raž dozrijeva. Tiše, Tiše! ... —

Pauk Krvnik iz grada. Cincar koji pije ljudsku krv, a ljudi-muhe padaju u njegovu mrežu. To je pauk u malom, ali ima i veliki Pauk; koga samo čovjek nadje pa ga kruni i veli mu: Pauk budi, a žrtve su milijuni...

U ostalom ne ću više nabrajati ... Pjesme su jasne, a koliko me uvjeravaju i dobre. Tek kod pjesme »Mesarskom šegrtu« moram pripomenuti, kako je nastala. Stanovao sam u Karlovcu kod mesara. Taj je tukao svoga šegrtu bičem i šakom, za kakovu god sitnicu. U nede-lju donosila bi šegrtova sestra veš. Tada se je znao tužiti šegrt sestri kako mu zlo ide, kako ga gazda jako tuče... oboje bi znali na to zajedno zaplakati... Jadnici! Mene je to dirnulo, pa sam napisao pjesmu. Takova je pjesma »Lola« prizor iz karlovačke gostione. »Hodočasnici« je istinit događaj iz ovogodišnje bistričke varaždinske procesije. Jedna je djevojka izašla iz reda hodočasnika i digla ruku prema nebu...

Sad na moj život. Svršio sam zrelo gimnazij u Varaždinu. Kako familiji nije bio jedan pop dosta, pala je kocka na mene, da podjem u klerikat. Istupio sam svojevolutno u drugoj bogosloviji nakon što sam napisao neki dramolet objesiše istragu o vrat radi — pronevjerjenja. Istraga nije ustanovila ni jedan filir manjka. Uzprkos toga izgubio sam u očima moje oblasti povjerenje, te sam još i danas »in suspensio«.

Suspendiran zdvojio sam, te sam hodao skršen nekoliko mjeseci Karlovcem. U prvi mah htio sam se ubiti. Tek me je pažnja mojih mnogobrojnih prijatelja odvratila od toga očajnoga koraka. Osobiti trud posvetio je mojoj duši svršeni pravnik Ivo Kete, koji me je da me raztrese, oduševio za karlovačku okolicu. Od rana jutra i do kasne večeri hodali smo po smaragdnom brežuljcima karlovačkim i po zelenim šumama. Vozali smo se čamcem po Kupi i po Korani, bacali se niz

slapove, a zatim smo se boriti s njima plivajući. Napokon je uspjelo. Ja sam iznova propjevao i do danas pera ne odložih. Žao mi je, što sam u moje izdanje metnuo nekoliko neznatnih pjesama. Moglo je biti izvrsno izradjeno. Ali ja sam se prije reda uzsilio. Tražio sam najme namještenje, pa su me kao čovjeka bez ikakove inteligencije i bez ikakova obzira odbili, a ja da im dokažem, da imaju krivo, prepisao sam u jedan dan pjesme, što su ovdje tiskane, i poslao sam ih u tisak. Bilo mi je žao kasnije moje naglosti ... Napokon ima u almanaku hrv. književnosti stoput nevaljanijih stvari. Mene je bilo stid, kad sam ih čitao. Na godinu se nadam ljepšu zbirku izdati.

U obće odkad sam suspendiran i nemam zanimanja, pjesništvo mi je zanat. Ne nosi mi ništa, ali mene veseli moj rad. Plutarch u Periklu veli: »Kod onih dobara, koje nam sreća daje, volimo njihov posjed i užitak, a kod dobara, koje od vrline dolaze, volimo rad. Ovo prvo radje primamo od drugih, a ovo posljednje radje sami dajemo drugima.« Ovo posljednje dao sam mnogima, ali ono prvo ne vidjeh nikad. Jedina je sreća kod moga rada ta, da me nije najveći lopov — država iscrpla. S manjim lopovčićima je lagše. Tako sam npr. »Novosti« posramiti kanio. Dao sam im pjesmu o Svim svetima. Oni su ju tiskali i pridržali pravo još nekoliko tiskati. Na to sam im pisao, da sam ja zanatlija, da tražim za svoj posao nagradu, kako npr. to čini šoštari za načinjene cipele. Nisu ni mrdnuli na moj list. Ja napišem drugi i izvinem se na moju prokletu nervoznost u takovim stvarima, te im rekoh, da im prilažem još dvije pjesme, ako su željni dalje badava se obuvati ... Šta Vi držite o tim rauberima? Oni će biti u stanju moje iluzije o nekoliko pošteno zasluženih perpera pokvariti.

Još nešto g. Matoš. Vi bi mogli na ruku ići. Tražio sam ovdje mjesto upravitelja bolnice. Napišite dobru kritiku i apostrofirajte Varaždince, neka me namjestite. Možda to stoji u Vašim rukama. Mjesto je dobro plaćeno. Kako sam iz Varaždina mogao bi ipak imati prednost pred izsluženim podčasnicima. Eto, za kakove se sve stvari mora jedan hrv. beletrista dati.

Ako prodjem doći ću Vam o novoj godini u Zagreb i stisnuti usrdno Vašu desnicu. Tad ćemo se dogovoriti i uz onu plaću bolničkog upravitelja moći ćemo godišnje po dva sveska svaki po 10 araka izdati. Vi ćete nabaviti neke suradnike, a ja ću Vam pripomoći. O tomu, ali kasnije, kad budem upravitelj. Možda će zec uteći, pa bi Vi mene raznjem po glavi. — Vašu adresu niste trebali ponoviti. Meni je poznata. Ja imam u Vašoj blizini djačkih uspomena. Tamo su stanovali Jackovskijevi, nad onom starom kegljanom na Sofijinom putu. To je druga kuća od Vas. Napokon možda sam kao djak zajedno s Vama u Kleinovom voćnjaku jabuke krao ... Ala su me mnogiput sluge sa proštacem u ruci po šumi vijali. — Ja sam sada 33. godine star. Oprostite na brzom pismu! Vaš odani

M. Danko

G. Matoš! Pišem Vam drugi dan, jer imam, da Vam nadopunim historiju o mojoj iztrazi u Karlovcu. Bit ću otvoren. Nemam se svoga života stiditi. Pod konac mārza 1907 imao sam u uredu preuzeti odjel doznāčnica. Preuzeo sam ga. U večer istoga dana bude mi sumnjivo: moj

kolega od koga sam odjel preuzeo, htio mi je nešto tajno reći. Bili smo obojica u društvu, koje nam nije dalo prilike za to. Drugi dan došao je k meni poslie objeda, pozove me na šetnju, te mi tom prilikom saobči, da je on svoj odjel zaključio sa manjkom od nekih 1500 K. Najme pridržao je novac i doznačnice. Novac mu je bio silno potreban u obitelji i radi mjenica. Ujedno mi pokaže mjenicu podpisanu po dobro situiranim ljudima u Karlovcu Poliću i Hauptfeldu, kojom će dići u najkraćem roku novac. Neka pokrijem ove doznačnice uredskim novcem, jer već stoje 3 dana nepokrite, a on će mi sutra najkašniji prekosutra položiti cijelu svotu. Ako nemam prama kolegi milosrđa neka se smilujem njegovoj obitelji. Ja se nisam dao dugo nagovarati ...

Nu, šta se je dogodilo? On je ovom mjenicom tek drugu pokrio. A ja sam čekao... Nakon dulje vremena smogne moj drug novce i kasa je bila podmirena. Odahnusmo. Ali peti dan, nakon podmirene cijele svote, nekako nabaše predstojnik na zakašnjelo uračunane stavke. Stavi prijavu radi pronevjerjenja. Kod istrage nije nitko ustanovio pronevjerjenje, jer ga nije bilo. Ipak sam bio suspendiran *radi pronevjerjenja*. Još i danas stojim ovako. Povjerenik ravnateljstva nije ustanovio, tko je za pravo krivac, nije moga druga rešetao. Tek mene.

Međutim neka im! Ja sam im zahvalan. Da toga nije bilo nebi se nikada uhvatio pera, a ako bi se ga latio, na ovu stazu došao ne bi. Ja sam osim toga ojačao. Izgubio sam onaj djetinjski rešpekt pred ljudima, a dobio sam najviše, što čovjek može dobiti — samopouzdanje.

To Vam je moj noviji život, a ono staro ne vredi. Ono je bilo ludo doba, kada sam letio podnebesjem. To je napokon svaki čovjek u razdoblju svoga života izkusio, a što kasnije prilike u svijetu u pravu stazu ili u razočaranje dovedu.

Za Hrv. Slobodu odstupam Vam priloženu »Ljubu«. Oni će možda trebati pjesnički prilog o Božiću. Ostale dvije prilažem, da Vas uputim o mojem najnovijem radu. »Orač« je oda, budnica, program i himna našega seljaka.

Učinite s ovim, što sam Vam naveo, kako znate, ja sam položio svoju dušu u Vaše ruke. Meni je milije, da moje afere i poštanske neugodnosti ne dođu u svijet, ali ako mora biti moj životopis podpuno u skladu sa mojim radom, onda sam ovim, što sam pripovijedao o sebi tek upodpunio svoju knjigu izdanih pjesama. Nad pjesmom »Crv« moglo bi se metnuti — autobiografija. Ona dva nemilostna koraka, koji ga pregaziše jesu: borba sa onim hajdukom u Petrovaradinu i poslednja moja zgoda u Karlovcu. I nitko ne bi pitao za zgaženoga, da me nisu prilike nagnale na rad i da moj duševni preporod u Karlovcu nisu braća Demetrovići u stanovitoj visini držali.

Pomozite i Vi, da u toj visini ostanem.

Životu pako, što je prošao: requiescat i večnaja! Vodite me u novi život i gledajte, da idemo usporedo napred za kulturu i čovječanstvo. Savremenici ma reći ćemo jedno: Tražite li one, koji se ne daju slomiti? Evo ih!

Vaš

Danko.

BRANKO GAVELLA

(1) Pismo

Dragi g. Matoš!

Ne srdite se, da Vas gnjavim, no trebao bih *silno* ono što sam Vam neki dan u kavani natuknuo. Vi ste jedini koj možete nešto u onom genre-u načiniti. Čekam Vas radi dogovora danas između 8 i 9 u Nar. Kavani. Ili sutra u biblioteci

s pozdravom

Branko Gavella

(2) Pismo

Dragi gospodin Matoš! Evo me opet pred Vama u formi gnjava-tora. Ali force majeure. Upitao sam jučer naime privatno kod poli-cije, pa nam je rečeno, da nam ne će propustiti nijedan politički »Ausfüllung«, time smo izgubili gotovo pol naše revue. Zato Vas molim, budite mi opet izlazitelj iz neprilika, pa mi napišite još nekoliko komadića »revue-e«. Kao teme predlažem Vam: 1. *Agramer Tagblatt* n. pr. kako Toni Schlegel piše na »koturnima« uvodne članke u visokom stilu, a u duši se svemu ruga, dobar sa svima »Echt« zagrebački. 2. *Polakicu*. kao n. pr. pjeva Walküre u 3/4 taktu, pri tomu koketira sa Grbom. 3. *Kazalište*. Daje same stare stvari. Već izlaže i stare meuble /Demetrova soba/ prima stare šarteke u pohranu /stare Demetrove manuskripte/. Nijedna »feš« glumica same stare babe. Glumci su *beamteri* /a la Štefanec ili megalomani/ 4. *Kazalištne kritičare*. Livadić, kaj »kajkavski« misli, t. j. nonšalantno. A nezna pi-sati. Parmačević sa »naprednom« »realističkom« estetikom, moja ma-lenkost sa dugim njemačkim »kobasama« punim znanstvene termino-logije, kako n. pr. Grundov »Alaj su nas nasamarili« mjerim Aristotelovim kategorijama. 5. Diplomatski »Obzor« sa neprobavljivim uvod-nim člancima.

To su naravno samo predlozi. Vi možete i štogod drugo izabrati, nadam se, da će Vam ipak u nekoliko konvenirati. Sila boga ne moli, pa bih Vas molio, da mi po istom »bog«u javite, možete li mi pomoći i *do kada?* Vi u ostalom znate, da nismo *špar majsteri* pak se bumovre pogodili

Vaš Branko Gavella

JAKOV GRGAŠEVIĆ

(1) Pismo

Dragi Gosparu,

Sjegurao nijeste primili moje dopisnice, moguće radi odsutnosti, u kojoj sam Vam bio preporučio Bonačića, za Vaš feljton.

Bonačić mi je pripovijedao, na povratku, Vaš srdačan susret posle gostovanja; potom sudim, da je i suvišno da Vam ga ja preporučam ali znajući koliko je uvažena Vaša kritika, zamolio bi Vas, da se osvrnete malo, i na tog »dalmatinskog majstora«.

Najtoplije Vam zahvalivam i ostajem osobitim štovanjem

J. E. Grgašević

Split 13. XI. 1909.

(2) Pismo

Dragi Aga,

Sjedim u kavani do mora i žalim da Vas nemam do mene da skupa uživamo neopisivu ljepotu našeg pejzaža. Zvao sam Vas dole kad Vas ostavljah u Zagrebu, pa i sada isto opetujem. Ne pazite na mamurno lice Vašeg ministra finance! S onim što živite u Zagrebu, mogli bi mnogo bolje proći ovamo dole kod nas. Ja sam sav blažen da sam se otresao svih onih zagrebačkih babarija, koje nije niko bolje iskusio, dragi Aga, do Vas — pa mislim da nebi manje i Vi sretniji bili kad bi bili podalje od njih bar za neko vrieme. Ne bi bili primorani tražiti Vaše sile, čiju posljedicu *mi osjećamo*, u dnevnim beskorisnim napadajima i borbama sa kojekakim pjesnicima onanizma i moralistima Domjanićeve fele. Bili bi mirni. A to je jedino što danas Vaš rad od Vas zahtjeva. Nama treba Vašeg kritičkog rada — dok od Vaše polemike, razumjet ćete me, nemamo drugo, no da se uvjerimo da smo u blatu ili kako bi se Vi izrazili u Vašim *Vidicima* »u mraku« — a to barem većina nas znamo.

Što se tiče mene lično, ja sam crpio velike koristi za moj rad uprav iz Vaše polemike. Tu sam našao *Matoša*, kojega sam izabrao sebi učiteljem, ali sasma drugčije, no što to učiniše Ujević, Kovačić, Haisler i sva ona mladja literarna generacija, kod koje ne nalazite drugo nego samo Vaše ruho, a od toga ni Vama ni njima nikakve koristi. Ako oni shvataju *Vašu školu tako*, tada ćemo ostati uvijek kod istoga. Naime, ograničit će se Vaše literarno djelovanje na Vas *samoga*.

Pošto sam ja prvi lansirao u javnosti tu za sada recimo frazu, za to ću se ovi dana opet u »R. N. listu« osvrnut na tu školu, ne bi li ih povratio s krivog puta i otvorio im malo bolje oči, da Vas promotre malo bolje, no što to danas učiniše.

Jedini Vaš učenik, u pravom smislu riječi, u onom kolu jeste mladi Ljubo Wisner. Tome je jasna Vaša zadaća, pa ću se na nj osobito i osvrnut u članku, kao za primjer.

Ne znam ni sam kako sam dospio da Vas ovim, o čemu smo dosta govorili dok smo bili skupa, gnjavim, za to podvucimo crticu i predjimo na drugo.

I naše amošnje društvo nije bolje no što je u Zagrebu. Ali sam ja našao dvojicu, Šimunovića i Uvodića, s kojima mogu biti — kao što sam u Zagrebu nalazio odmora i užitka jedino u društvu moga dobrog Age i plemenitog conte Ive.

Tamo zapovjedaju ljudi kao što su Plavšić, Domjanić, Frangeš »e compania«, a ovamo Vidović i oni oko »Belevia«. Dakle nazovimo ih »balavci«. Samo se kod nas može dogoditi da urednici jednog humorističnog lista mogu biti ljudi, koji su sve prije nego karikaturisti i književnici. Poslat ću Vam zadnji broj, pa da vidite.

Žene su glupe i liepe, kao i kod Vas; Društvo dosadno kao i kod Vas, politika nešto bistrija, ali malo, nego Vaša — samo pejisaž liep i liepsi od Vašeg. Dodjite da ga vidite.

Ovi dana sam pročitao zadnje djelo Šimunovićevo »Tugjinca«. Šimunović je literat, kakvoga lako u našoj literaturi ne susrećemo, barem njegove vrsti. I ovo mu je djelo uspelo. Njime utire put novom romanu. Na dugo bi išao, kad bi stao opisivati moj dojam, za to Vas molim kad bude štampan pročitajte ga i ocjenite, jer jedino do Vaše ocjene može da drži kod nas i u ovim mizernim prilikama u kojima se nalazi danas naša kritika.

Neću da Vas dalje gnjavim. Oprostite mi i primite srdačan pozdrav od

Vašeg

Jaše Grgaševića

Spljet 8/7. 11.

»Hotel Bellevue«

(3) Razglednica (»Split — Opć. kazalište«).

Gospodin / A. G. Matoš / književnik / Zagreb / Jurjevska 20.

Dragi Aga,

Evo me opet u Spljetu. Bio sam malo po Dalmaciji do Cetinja. Što da Vam opisujem, rieč i opis kod takvi ljepota nema snage. Osobito Dubrovnik. Treba da svakako poletite do ovog našeg primorja. Dok sam ovamo računajte na moju — možda malu — ali srdačnu susretljivost.

Da ste zdravo!

Vaš Jaša

Spljet, 25/VII. 11.

Ovo Vam je ta *kasarna*, za koju se potrošilo toliko, koliko za Vaše kazalište!

FRANJO HORVAT KIŠ

(1) Pismo

Dugo selo 14. VIII. 908.

Dragi prijatelju!

Ovoj ću list otputiti u Zagreb, jer ćeš i Ti zacijelo doći onamo ovijeh dana svetačkih. Evo o čemu se radi. Jučer sam bio u Zagrebu, ondje doznao, da je u Vrapču učitelj Španović umirovljen. To je divno mjesto, koje bi meni više prijalo nego koje.

I kraj bi me onaj oduševljavao svojom naličnošću pitomom kraju zagorja moga, bio bi u blizini Zagreba, dakle u blizini kulturnog centra našega te u neprestanom kontaktu s ljudima, koji rade oko lijepe knjige naše.

Daj, rode, poskoči, upri sile, koliko možeš za prijatelja, da bi ja onamo premješten biti mogao. Ako je Kršnjavi u Zagrebu prikrichi mu, da učini štogod za me. Ti ćeš to znati svojim retoričkim darom učiniti.

Ne zaboravi na me — ne uzmi to onako olako već treba upravo živo uzeti na nišan čovjeka. Ja ću opet sa svoje strane gdješto učiniti — koliko mogu i o sebi govoriti.

Ja sam bio juče kod Mixicha i on je rekao, da će se o meni dati informirati. Mislim, da će on to jedva učiniti, ako ne dodje netko pa mu informaciju sam ne narine. Rec i ljudima, da ja nijesam slijepi pristaša nikoje stranke; mi književnici smo rabotnici za čitav narod, pripadamo čitavomu narodu a nikako prolaznim stranačko-političkim formacijama. I onaj književnik, koji se dao jednoj političkoj stranci ujarmiti, književničko je svoje djelovanje skućio, odgurnuo — i još štogod. U tom mom nazoru vidim itd.

Danas se nadam, da ću čitati u H. P. Tvoju kritiku i vjeruj da ju neopisivo teško čekam.

Još jednoč: daj! Bit će Ti za dušu, a ako dodjem u Vrapče vinorodno, znaš, gdje Ti budu vrata otvorena.

Budi pozdravljen
Tvoj
Fr. Horvat Kiš

Piši mi amo u Dugo selo.

(2) Pismo

Karlovac 9. XI. 1911.

Dragi Gustl!

Ti si me upozorio, da ne pošiljam svoje knjige u redakciju, već izravno Tebi, jer bi se — reče — tamo izgubila. Knjigu si primio ponovno obećao pisati o njoj — a do danas ništa. Ne predbacujem. Daleko i pomisao. Da i ne napišeš slovceta opet — ništa. Poslao sam Ti knjigu kao prijatelju i drugu više — nego kritičaru.

Nego na jedno bi Te rado — ako i teška srca — upozorio — a to je Jermolova kritika u zadnjem Savremeniku. Meni je Livadić načinio veliku nepravdu, što je o knjizi upravo namjerice dao pisati čovjeku, za koga je predobro znao, što će i kako će napisati. Da je to »kritika« u kojem dnevniku ili tjedniku, u običnoj novini — ni po brige, ali tu je Savremenik, naša jedina revija, revija, koja ide u svijet, koja ima značaj nekog literarnog arhiva, dokumenta. I tu me čovjek na besavjesni način daje kasapiti. Da me kasapiš Ti, Cihlař, itd. šutio bi. Tu su ljudi od oka i ukusa pa — kulture, a ne mogu šutiti, kad majstor pušta šegrtu svoga, da me šiša i brije. Odkud dolazim ja do toga, koji sam o svom trošku bez ikakva profita izdao eto treću knjigu, koji već 15—16 godina radim, da se na meni vježbaju ljudi u pisanju kritika. Kakve samo jezične pogrješke iznosi! Osim možda — »lijavica« — drugo nijesu pogrješke, barem nijesu pogrješke na onom mjestu gdje su. I t. d. I gdje ću da se branim? Gdje se literat hrvatski može braniti? Ako ne uzmeš kandžiju, ako tim cinarima ne prevrneš stolove, ubit će Te. Uopće — djaci... puštam.

Molim Ti se, ako slučajno ne potpisuješ Jermolovljeve kritike, daj napiši za Savremenik kritiku i Ti ćeš znati i moći na Livadića djelovati, da ju uvrsti.

Čovjek se kini mjeseci i mjeseci, gubi noći u trzavici jer ob dan i naveče po 7—8 sati navlači se sa djecom i šegrtarijom u školi, jede srce svoje pišući, a gle dodje ovako djače bez iskustva i prošlosti, Tvoj čemer života nazivlje nekim cinizmom »dosadne sentimentalnosti« — podruguje Ti se i misli, da laska, ako kaže, da »knjiga nije loša i daje se čitati«.

Jer je to »Savr« donio, zlobna će hrvatska dušica — Ti ju poznaš, svaki ju dan susretamo u životu — prstom pokazivati na najgora mjesta u njemu. Tu imam još kod kuće 550 komada knjiga a za 400 nemam ni 200 K. — a jedva ću ikad više skupiti. Račun mi iznosi preko 600 K. — gdje ću ih smoći?

U Te se uzdam, Gustl, učini mi to! Sve, dakako, ako i Ti ne supotpisuješ Jermolova.

Ako ne možeš, javi mi. Ja ću tražiti dalje sreće, jer ne mogu dopustiti, da g. Livadić ovako sa mnoom postupa. Kako si inače? Tražio sam Te na S. S. dan u Zagrebu. Kad ćeš k nama u Karlovac? Dođi!

Pozdravlja Te Tvoj
Kiš

P. S. Ja sam već pisao Livadiću i predbacio mu tu netaktičnost prema meni. Toliko za ravnanje!

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK I VLADIMIR
JELOVŠEK

(1) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš / pisac / Beograd / Balkanska ulica 33 / Srbija

Dragi gospodine! — Cirkular »Sijela« valjda Ste već primili, — poslao Vam ga je moj muž i u Pariz i sada opet u Beograd. — Mogu Vam reći, da se ne morate bojati kakvog »nagrajsanja«. Honorar se raspošilje *odmah*, kad broj izadje a izdavač Vam je izvanredno fin i pošten čovjek. Sklonula sam ga dapače, da će dati tiskati list za suradnike na finijem papiru /mogu odabrat kojigod/. — Ja svakako mislim, da ćete biti zadovoljni a očekujem uskoro koji Vaš prinos.

Sa štovanjem

Zofka Jel.

[P. ž.: Praha, 31. VIII. 1904.]

(2) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, književnik / Beograd / Balkanska ul. 33

Prag 25./IX./1904.

Jučer Vam je bilo poslano »Sijelo«. Rado bih znao Vaše mnijenje. Hoćete li suradjivati? Mislim, da se ne morate stidjeti. — Vi posudjujete viceve iz »Dom. Prij.« — a što da si mi posudimo Vašu »Sijestu«? Dašto, ako nemate štogod novoga.

Vaš odani Jelovšek

(3) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, književnik, / Beograd / Balkanska ulica 33.

Prag 28./IX./1904.

Dragi gospodine,

dani slavlja su minuli; nadajmo se dakle, da se »Slob. Reč« ne mora već jadati na svog feljtonistu, koji šalje u svijet svoju dječicu — na klimavim nožicama! Nadajmo se takodjer, da ćete se konačno odvažiti i poslati kakvu crticu za »Sijelo«. Čujem, da se u Hrvatskoj ljudima svidja — možda ne će ni Vama kolega Jeretov smetati u suradnji. Pošaljite dakle *odmah* štogod za 2. broj, jer se već slaže!

Ako baš ništa nemate zgodnoga, a Vi »prevedite« na latinicu »Siestu«!

Vaš Jelovšek

(4) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, književnik / Beograd / Balkanska 33.

Prag 8./X./1904.

Dragi gospodine, lijepa hvala na dozvoli! »Sijesta« ući će u 2. broj. Zar zazbilja nemate ništa originalnoga? Čitao sam s velikim zanimanjem Vaše uspomene — čast Vama! Nego oduševljenje za hrv. goste ne shvaćam. Sve je to na pijesku gradjeno.

Vaš V. Jelovšek

(5) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, književnik / Beograd / Balkanska 33.

Prag 4./XI./1904.

Nadam se, da ste 2. broj i honorar već primili, jednako i moju kartu. Izvolite se požuriti i pošaljite *najkasnije* do 10. kakvu stvarcu za 3. broj, rado bismo ga što slavnije udesili. Rasposlat će se u 20.000 komada. Radosno Vam javljam, da se provincija — usprkos impotentne i zlobne zag[...]inje — vrlo lijepo odazvala, tako da je opstanak »S« bar na 2 godine osiguran. Nadamo se, da ćete nas i nadalje izdašno pomoći!

Vaš Jelovšek

(6) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, književnik / Beograd / Balkanska ul. 33.

Prag 21/XII/1904.

Dragi gospodine, što je s Vama? Umukoste, ništa se ne javljate, ne znam, gdje radite — kao da Vas je srpska zemlja progutala. A što radnja? Zar ne kanite ništa poslati? Dajte, požurite se, pa da 5. broj bude što bolji. Već ima nekoliko lijepih stvari. Dakle do nove godine da se javite! Vaš odani

V. Jelovšek

G. Cvijanoviću pišem ovih dana!

MISKO JURMIĆ

(1) Pismo

Sračinec 13. X. 1912.

Dragi Gustl!

Doći ću u Zagreb u ponedjeljak večernjim vlakom.

To znači, ako budem toliko spreman, da se previše ne blamiram. Bio sam u srijedu u Z., jer je moj red bio u četvrtak, ali mi je dozvoljeno do 15., jer nisam imao nekakva skripta.

Dakle do vidjenja

Tvoj Jurmić

Nijesam Te tražio, jer sam mislio, da si još u Primorju.

(2) Dopisnica

Sračinec 29/XII. 912.

Dragi Gustl!

Na tom mladom ljetu svega obilja!

Na tom mladom ljetu itd. —

Posljednju kartu, fotografiju portreta, primio. —

Kad misliš da se vidimo?

Čeka Te Varaždin,

a napose

Sračinec

i školnik u istome.

MIROSLAV KEČKEMETY

(1) Pismo

Split, 20. IV. 1910.

Vrlo cijenjeni gospodine!

Nezavisni elementi grada Splita izdat će 6. maja o.g. novi jedan kulturno-politički-ekonomski list »Novo Vrijeme«. Potpisano, pozna-juć vašu veliku sposobnost k hrvatskoj knjizi, te gledajući u Vas našeg najboljeg kritičara, pokorno Vas moli za suradnju. Molili bi Vas, da nam rukopise šaljete na adresu: Miroslav Kečkemety — Split. Nadamo se, da ne će ovaj poziv ostati kod našega vrijednog Age »glas vapijućeg u pustinji«.

Hvaleći unapred, bilježimo se dubokim štovanjem

Za uredništvo »N. Vremena«:
Miroslav Kečkemety

FRED ROBERT VON KLEMENT

(1) Pismo

Mein guter, allzugütiger Matoš! Ich habe Deinen Brief schon ein paar Mal gelesen und mich immer mehr und mehr darüber gefreut, dass Du mir so lieb geschrieben hast. Am Tisch der Serben war ich schon, aber die Namen sind dort unbekannt. Es sind auch lauter junge Leute. — Die anderen werde ich nächster Zeit mal aufsuchen.

Auch Du hast Toscana noch nicht vergessen! Ich werde es nie vergessen können und der erste Festtag meines kurzen, armseligen Lebens wird wieder sein, wenn ich die Alpen über mir habe und die Bahn aus der Ebene den Appenin hinaufkeucht und dann, dann wieder Toscana mich aufnimmt. Ich werde den Boden küssen, die Statuen küssen und unter den Schatten der alten Paläste keine Worte, keine Tränen finden. Jetzt hab' ich deren genug! Und dann wirst Du vielleicht auch wieder mit sein — Du musst es sein! — und alte Kunst und junger Wein — herrgott diese verfluchte Philisterbande weiss nicht, wie nahe die miteinander verwandt sind. Und auch zu Lapi werden wir dann gehen, wo nur vor Deiner Ankunft die Halkyonier waren und es dann wieder sein werden. N'est-ce pas? — Es muss sein — in einen Jahr — in zwei Jahren! Das ich Deinen Namen falsch gedruckt, tut mir riesig leid — das ganze Buch ist dadurch verknaxt worden. Na, es wird ja nicht die letzte Auflage sein, die ich herausgebe, hoffen wir es, denn wenn es so erfreulich mir bisher weiter geht, wird das Buch ja bald ausverschenkt sein. Zugleich sende ich dir noch 3 Exemplare; willst Du noch mehr haben? Sie stehen Dir jederzeit zur Verfügung! Bitte nur um Nachricht. Mein Name soll in Champagner geschrieben sein, sagst Du! O! Bis jetzt war er nur am Mont des Heiles bekannt. Langsam wird es ja besser gehen. — Esperiamo! —

Schon in Florenz hat man mein Büchlein Gebetbuch genannt, und Du nennst es auch so, nu ja, Verse sind ja Gebete, und meine Verse sind Gebete mit der Natur, mit der alten Göttern, und zu diesen hab' ich jetzt ein neues Gebet: dass sei uns bald wieder zusammenführen. Im Frühling bin ich in Wien — ich komme Dich dann sicher besuchen

oder Du mich — und dann wollen wir beraten, wie wir am besten wieder, und am schnellsten nordischen Kümmernissen den Rücken kehren und halkyonisch — frei und — selig in der Toscana leben und schwärmen.

Saluti! Tuo fedele

Klement.

(2) Pismo

Lieber Matoš! Als ersten Gruss aus Paris mein neues Buch — ich sende es Dir anbei zugleich mit diesen Brief. Möge es ankommen. Du wirst darin einige neue, ganz gute Sachen finden, auch Dein Gedicht ist darin, in der nächsten Auflage (wann? —) wird es etwas verbessert werden.

Du hast so lange in Paris gelebt, es ist mir unbegreiflich, aber vielleicht kommt es daher, dass Du vorher Italien nicht gesehen hast — mir ist das Herz voll von Sehnsucht nach der Toscana, nach Fiesole und allen fremden, werde wohl wieder hinziehen, und wenn ich es mit wunden Füßen erkaufen müsste. Wie Du so schön gesagt hast: das Heimweh nach der Fremde — Wir haben so oft in Florenz noch von Dir gesprochen und bedauert, dass Du so früh weggefahren bist, wirst Du vielleicht im Frühling wieder auf einige Zeit hinuntergehen, dann könnten wir uns ja in Florenz oder sonstwo ein Rendezvous geben. Es wäre sehr »nett«. Ich glaube nicht, dass ich es in Paris zu lange aushalten werde. Und Alpen und Appenin sind keine Mauern, nur Brücken ins Paradies — Wenn Du mich wieder einmal wo erwähnst, dann schicke es mir auch bitte — nicht wahr — und wenn Du mir eine Zeitung nennen kannst, wo ich dann und wann etwas schicken könnte oder korrespondent werden, wie der Urban fürs Polauer Tagblatt — in Agram oder sonstwo, wäre ich Dir sehr dankbar. Vielleicht hörst Du zufällig einmal etwas. Bitte wenn Du mir aber eine Zeitung schreibst, an die ich etwas schicken soll, dann teile mir auch mit, welcher Richtung und Partei sie angehört, damit ich mich danach einrichten kann. Wenn Du mir eine Karte schreiben willst, und Dein Urteil über das Büchlein, wird es mich sehr freuen.

Herzliche Grüsse von:
nicht mehr: der Renaissanceflorentiner — sondern: der arme, abgebrannte Krähals

Fred. R. v. Klement

Bitte teile mir mit, ob Du Brief und Buch erhalten —
Paris V

17. Rue Lacépède

(3) Razglednica

Signore / G. A. Matoš / Zagreb — Agram / 20. Jurjevska ul.

[P. ž.: Firenze, 12. VIII. 1912.]

Grüsst dein

Klement

Wir gehen nächster Zeit alle zwei nach Paris und werden auf Ihren
Wegen wandeln. Herzliche Grüsse Ihr

Siegfried Reinke

C. Urban

(4) Razglednica

Signor / G. A. Matoš / Jurjevska ulica / Zagreb — Agram

Herzlichen Dank für freundliches Gedenken, für die feuillets,
herzliche Grüsse! Auf baldiges Wiedersehen in diesem Sinne

Dein Fred Robert.

Dragi moj gospod Agal

Hvala Vam za fegetone in pozdrave. Denar upam da ste odobil?

Vaš Veli Joža. Živjo !!!

Viele Grüsse Siegfried Reinke

Dr. Albert Rizenfeld

Primio novine — najljepša hvala — srdačan pozdrav Milan

[P. ž.: Firenze. Datum nečitljiv.]

JOSIP KOSOR

(1) Pismo

Zagreb, 29. kolovoza 1905.

Dragi prijatelju!

Jučer sam bio u redakciji Obzora, pa mi Marjanović reče, pošto Cihlara nije bilo, da plaćaju 3 krajcara po retku. Toliko im i ja *otmem*, jer znadu davati po 2 ili 2 $\frac{1}{2}$ krajcara. Ovaj najnoviji magjaronski »Dnevni list«, čujem, honorira sa 6 iliti 12 filira po retku. Nu tamo Te ne bih nagovorio, da ne bi na Te graknuli.

Kako vidim Ti živiš u teškoj muci, i meni je, iskreno ti velim, žao, što Ti ne mogu pomoći. Al strpi se, bogara joj njezinoga i sudbini, i nad Tobom se mora jedanput razvedrit. Kako, da li još čosaš s Tvojom curom?

U Zagrebu sve kô i donjako. Ovaj plentravi, magareći i donekle idiotski život teče svejednako. Ništa nova i budi uvjeren, moj Matošu, da je nama nekojim življim dusima sva utjeha u punoj čaši. Dürr i Tvoj Leo tjeraju kera u gornjem a ja u donjem gradu. Znaš, ja volim muziku pa sam se preselio za noći u Draškovićevu pivanu, gdje svira neka ženska kapela iz Bečkog predgradja. No sad ću se morati okanuti, osjećam, da me izjeda.

Na 1 rujna naumio sam, da se upišem u Merkur i kao *merkurčina* svršim kurz od 10 mjeseca. Po tom mogu postati knjigovodja, ili nešto što je nalik na činovnika u banki. To je sve isto, kô kad djavo u nuždi muhe štroji.

Razturio sam objavu, da izdajem novu knjigu od 200 str. — a još nemam štampara, i sad imam pošteno razmišljati, kako ću da koga globim.

U književnom svijetu ništa nova, osim — da mi oprostiš — što kadikad koji književno prdne sa kojom stvarcom.

Pozdravljaju Te svi naši a osobito Tvoj stari »tresikuresina«

Tvoj Kosor

Leo mi ne dade onog broja Samouprave, veli, da nema. Pošalji mi, majka mu stara. Javi se počesće.

Ako Ti ruki nije bolje i ako ne znaš lijeka, te ako bi se htio liječiti, mogu ti savjetovati dietetičku kuru kao najuspješnije sredstvo.

Naruči si prošpekt iz »Diätetische Kuranstalt Lindewiese Öster. Schlesien«.

Očeš li moći amo još koji puta, tamo o Božiću? Dodji, dočekat ćemo te kô malog Jezua: vodit ćemo Te od crkve do crkve — vinske.

Piši mi —

Tvoj

Kosor

(2) Pismo

Zagreb, 20. rujna 1905.

Dragi pobratime!

Juče sam ti poslao Obzor, u kojem je odštampano Tvoje priposlano. Nas, Tvoje prijatelje, budi uvjeren, vrlo se je teško dojmila ta budalaština i razočarani smo, što si je Pokret i dozvolio takovu sumnju. Vele, da im je tako iz Beograda javljeno; mora da imaš tamo grdni neprijatelj. Doznaje se, da je Argus neki Bošnjo.

Za Tvoje radnje rekô sam Obzorovima, i obećali su, da će odmah štampati. Sad štampaju neku moju pripovijest, koja je ležala u Cihlara dobri osam mjeseci, a bila napisana za Lovor. U koliko se ljutim na takvo zajeblavanje, volio bi, da sam čekao još nekoliko dana, jer mi izgleda, kao da sam se turao preda Te, koji tako nužno trebaš; no budi uvjeren, da sam jučer nenadano zamjetio, da su počeli sa »Crnom silom«, i mislio sam, da će Tvoje prije doći!

Neki dan dobio sam iz Sarajeva pismo od Save Miladinovića. Piše mi da me Ti preporučuješ za saradnju kod »Dana« i moli, da uprem s njima. O honoraru, doduše, zaboravio je reć koju. Evala Ti, da si me se sjetio kod Srbalja. Vidim, da mi želiš dobra i da si — čovjek — Alal ti vjera. Stoga, Matošu i pobratime moj — nek Ti je znano, da si i Ti meni vazda na pameti i samo kad bi ja mogao, da sam u boljim prilikama ili da ... — al šta da ti pravim očitovanja vidio si, kad si bio med nama, da Te pazimo ko malog Boga, ne da mi se — nek ide do »krasnog« cio svijet ... Prošle sam noći debelo lumpo.

Drago mi je, da si ruku popravio. Jesi li se opet uposlio i šta misliš početi?

Ja sam prilično skurco, a sad ću se zaglibsti i u dugove. Još godinu dana pa ću i ja na putovanja kao — komptoarist! ... Onda bi se mogli mi složiti i otvoriti gdjeod magazuu. Ovdje mi se već ništa ne dopada. Kramovskijega svijeta od našega nema pod kapom božjom. Ti ćeš možda reći: šuti Boga ti Tvoga, sit si. Ali pišam ti ja to, kad čovjeka svuda omalovažuju i preziru ako nema škola i službene karijere. Ja volim i gladan gledati kako prasci jedu, nego s njima jesti!

Tvoj Leo je kod kuće. Bio sam š njim prije tri dana u Ilici. Nisam ga pito, zbog čega je ostavio Zemun.

Valda za tri nedjelje izaći će moja knjiga »Crni glasovi« poslat ću Ti je, pa reci, što Te volja. Vidit ćeš kako raja u Bosni živi i pati.

Primi srdačan pozdrav pa daj mi piši

Tvoj

Kosor

Kod Obzora, vrlo rado primaju Tvoje stvari. A što ja držim, mogu se smatrati i počašćeni saradnjom Tvoga pera, tim više, što u nas nema ni deset ljudi, koji znadu pisati.

— *Taman da ću ti opraviti ovo pismo kad stiže Tvoja karta. Budi umiren, sve će biti u redu*

Tvoj

Otresikurogata.

(3) Dopisnica

Gospodin /August Matoš / Beograd / Natalijina 100

Dragi Gustl! Ja Ti ne znam za nakladnika. Svoje stvari nudio sam Trpincu i nekom Sokolu, pa sam se samo ozlovoljio. U nas su knjižari jebonje i plentre i ništa se ne razumiju u svoj posao. Dočekuju te u Kneževskoj pozi i vele: dodjite kašnje, nemam vremena, umjesto da ti poližu tabane, što im daješ posla i zarade. Meni su odurni. Ali može bit, da ćeš Ti biti sretnije ruke, pa se obrati na knjižare: »Lav Hartmana, Trpinca i Sokola«.

Tvoji plaćevi svršavaju ove sedmice. Zaista, stajalo te suza! — Ovdje ništa nova. Svijet se prebija po kavanama i lokandama.

Iza nedjelje poslaću Ti moju novu knjigu. Plaćevi su Ti upalili žestoko ovdje. Što se grizu, majko božja. Primi srdačan pozdrav

od Tvog

Kosora

[P. ž.: Beograd, 30. IX. 1905.]

(4) Pismo

Zagreb, 30. rujna 1905.

Dragi Matošu, suzo prkosna!

Evo uzimam divit i artiju, da ti nakitim knjigu. — Bio sam u Obzoru i reko Marjan. da prekriži riječ »srpski«, pošto ne bijaše rukopisa pri ruci, da to i sam učinim. Rekoh, da ti odmah šalju pare i brojeve. On obeća. Dobričina je i ako ti što uztreba na brzu ruku od redakcije, obrati se samo na njega, rado će ti učiniti, prije nego li Cihlar.

Primio sam kožu Plutovu. Valaj si je nastrojio poštene mjere, čestitam Ti. Davô sam je mnogima iz raznih krugova, išla je od ruke do ruke. Smiju se, da im puca trbuh i rit. Još je nisam predo ni Cindlu ni Krnicu, ne susrećem se sa Cindlom, ošepavio je od mudrosti, čega li ... i hoda o štaki pa se rijetko igdje pojavljuje, a Krnic nije novinar, da bi za nj bilo.

Da, u Obzoru sam ih prekorio, što su ti mijenjali naslov. Jest to sprdnja i znam da boli.

Ti veliš, amice, da ti pošljem rukopise prije štampanja. E da smo se prije sjetili, sad je kasno, već je polovica složena.

Novine, što su pisale o meni, imam svega dvije: Obzor i Pokret, druge nisam sabirao, bio sam lijen, a pisalo ih je koji desetak. Moja te biografija zanima? Drago se, ne da mi se pisat, ako dodješ o Božiću, reću ti sve nausnice, a novine poslaću ti s novom knjigom sa »Crnim glasovima« od Tvog pobratima.

A Tebe prati svako zlo, kurčevite li sudbine, majko božja! Ne daj se i samo udri.

U sutrašnjem će Ti Obzoru, valda, izaći nastavak radnje. Čudim se da tako zavlache. Čito sam početak sa užitkom, uvijek si isti, ej vaktu i zemanu.

Ja lumpujem sve ljuće i žešće. Nešto osjećam teška, grozno teška, i meni je kob na ledja natovarila magareći samar. —

Ovdje se upoznado i sprijateljih sa Božom Lovrićem, biće ti poznat po pjesmama; Krizanteme svoje slao ti je u Pariz i Beograd, veli mi. To je dečko, a sila ljudska i literarna, zna živjet bolje nego mali Bog. Obično se pod noć sastajemo pa polazimo pivane, kavane i bordele do osvitka. Dugo smo noćas zborili o Tebi napominjuć Tvoje vrline i mane. I on je ogorčen, da su štampali onu klevetu na Te u Pokretu. Poslaće ti najnoviju svoju stvar študija o Luki Botiću sa nekoliko soneta. Ako ti je s voljom reci koju o njemu, naš je čovjek, tj. našeg tipa.

Pokret od 1 vog počima kao dnevnik. Zagreb oživljava, nadolaze djaci, teater otpočeo. Ulicama vrve ruže — prolaze lijepe žene i ti božjački rode moj, stišćeš budžu u džepu čakšira u kivnoj želji, da jal pljesneš, jal opališ š njome ...

Inače ništa nova i do pismena vidjenja. Maksus selam

Tvoj Kosor

(5) Pismo

Zagreb, 8. prosinca 1905.

Dragi Gustl!

Oprosti, da ti se nisam prije javio. Zaposlen sam ti na sve strane. U uredu radim a onda pišem neku novelu iz slavonskog života. Prikazujem rasap slavonske zadruge, vrlo važna stvar za naše socijalne prilike.

Lunaček mi je reko, da ti je odpiso, a Marjanović je obećo, da će čim prije šampat. Danas sam se susreo sa Šurminom i reko mu, da ga tražiš za pred. honorar. Pita koliko tražiš, našto sam mu odvratio da ti šalje što više, a najmanje 15 forinti.

Savremenik će izaći oko 20 o. mj. Štampa se ulomak Ljube Gjalškoga romana, Begovićeve pjesma i neka moja stvarca.

Tvoji su Ogledi ovdje izloženi, a Ti se ne bi sjetio, da pošalješ svom burazeru jedan egzemplar. Dina ti, pošalji mi.

Cihlar nije više u redakciji, mora u soldačiju. Sad je Obzorov urednik Tvoj prijatelj Dežman.

Kako Tvoja ruka brate? Od svih Tvojih nesreća meni je ta najviše na srcu. Zar nema pomoći. Kako vidim po pismu, biva sve to gore.

Dakle čitao si u Narodnim novinama. Jesi vidio kako je Krnic na me usto. Mogu ti reć, da i meni mnogi rade o glavi al u literaturi. Pišu, brate kô istražni suci i daju mi osjetit, da su činovnici, da su biva nada mnom po stališu, ko da meni imponira kakav stališ.

Pizda mu materina, — dozvoli da popsujem tvojim riječima.

Cito sam ono Tvoje u Pravu, ne znam, kako ih se dojmilo, al vjerujem da čovjek ne može tri dana jesti kome nako skrešeš u brk. Mora da si se mnogome u snu prikazo.

Šaljem Ti po želji Krnica a da ga vidiš u »Običnim i neobičnim ljudima«.

Zašto mi se češće ne oglasiš.

Ja sam se sad prilično usolidio i radim. Noći čovjeka ubiju.

Primi srdačan pozdrav od mene i Bože

Tvoj Kosor

(6) Dopisnica

Gospodin / Gustav Matoš / književnik / Beograd / Kosmajaska 28.

Varaždinske Toplice, 1/3. 06

Adresa: J. K. — Poste-restante

Dragi Gustl!

Šhrvan, dotučen, liječim se. Kako vidiš »naši« propadaju. Šta je s Tobom, nikakva habera od Tebe? Javi se, da ne izgubimo nit. Čujem da si pisô o Gjalskome, nisam čito, poiskat ću. Je li Ti bolje ruci?

U Zagorju je divno. Klopotavi mlinovi i žene podvitijeh kiklica peru rublje na potoku.

Ideš na brijeg u klijet il u krčmicu i piješ s kumekom čašu, dvije, na srce bi te metnuo, takav je naš čovjek. Vidim puno novih stvari u narodu, proučavam.

Ovdje ostajem do 20/3. Sa mnom je Božo Lovrić, pozdravlja Te.

Šaljem ti burazerski pozdrav i čekam Tvoj glas

Zdravo!

Kosor.

B. Lovrić

Pošalji mi »Ogleda«

(7) Razglednica

Gospodin / A. Gustav Matoš / književnik u Beogradu / Kosmajaska 25.

Cijenjeni prijatelju!

Znam, da nisi neprijatelj putovanja pa ti se evo javljam iz duždeva grada. Sjedim u restaurantu — nakon što obidjoh muzeje i preplovih kanale — i pijem veronsko vino, a oko mene šumi Europa!

Tvoj Kosor

[P. ž.: Venecija, 12. III. 1906.]

(8) Dopisnica

Gospodin / Gustav A. Matoš / književnik / Beograd / Kosmajaska 25
/ Serbland

München, 12. IV. 06.

Dragi Gustl! Tek jučer stiglo mi Tvoje pismo adresirano na Toplice, stoga Ti se prije nisam javio. — Ovdje je krasno, al za nas Hrvate ne znadu, da postojimo. Na jednoj slici u novoj pinakoteci, prikazuju nas kao barbare. U tudjini tek čovjek čuti, što je domovina. Kakva je žalost, da nemamo narodne inteligencije! Kako je sada Tvojoj desnici, daj se javi. Zyr Xapula, očesao se o mene u »Pravu«. Načinio sam iz njega paprikaš, za koji dan čitat ćeš u Pokretu. Dugo je lijao Tvoj bjedni epigon, dok mi nije dopao šaka.

Koncem juna idjem u Dalmaciju, da se okupam u moru, a onda u Prag. Ne misli, da će me ova skitanja odnaroditi — nas se ne može.

Srdač pozdrav Tvoj Kosor
Da si zdravo i veselo Tvoj Božo

Slušat ću na univerzi. Radim. Ubrzo ću zasnovati oveću novelu iz radničkog narod. života. Živim od liter. rada.

Adresa:

Josip Kosor
München
Augustenstr.
81. II. links.

MATIJA LISIČAR

(1) Pismo

Uredništvo dnevnika
»Hrvatska«

Zagreb 17/VII. 1906.

Dragi moj Matošu,

Nemoj uzeti za zlo što ti nijesam prije odgovorio. Znaš, ima ti dana kad je u mene glava kao zelena trava. Nešto puhne u nju, pa na sve zaboravim.

Tvoje sam pismo predao odmah administraciji, neka Ti odmah pošalju list. Što ga nijesi dobio, nije Mato kriv.

Ljuto se varaš, ako misliš, da sam ja učinio nešto da tebi naškodim. Ja sam — odnio mi vrag jezik — u svojoj ljutini doviknuo u kavani, da i »Hrvatsko Pravo« nije baš tako liberalno, kako se prikazuje i napomenuo tvoj slučaj. Zlo je to, zlo, ali oprost!

»Hrvatska« Ti stoji na raspoloženju, ali valja da imaš obzira prema ljudima, od kojih »Hrvatska« egzistira. Nemoj misliti, da su ljudi isti, kakve si u jednom momentu našao. Vidiš: sad baš kazao sam tvoje pismo dru. Harambašiću, a ondje se desio jedan, mesar, što li, koji je povikao, da bi on tebe na mjestu rasporio. Nemoj misliti ni to, da je to velika liberalnost duha, ako si svojim pisanjem navukao na sebe odijum kasapina. I to te molim, da nikad ne pomisliš, da imaš u meni lažna prijatelja. Imaš ga iskrena, ali oprost! Ti njemu njegove pogreške, kao što bi i on Tebi oprostio, da ih učiniš prema njemu.

Pisat ću ti na široko, ali sad nemam vremena; čekaju me korekture.

Da si mi zdravo

Tvoj Mato.

(2) Posjetnica

Dragi moj A-G!

Radujući se sa svijem Tvojijem pravijem prijateljima u Zlataru, da si se oprostio onoga nesretnoga čovjeka, pozdravljam Te iskrenijem: Dobro jutro!

Tvoj odani

Dr Matija Lisičar

P. S. Sad — ako budeš izdavao kakav književni list — računaj slobodno i na moje malenkosti.

BOŽO LOVRIC

(1) Zatvorena dopisnica

Gospodin / A. G. Matoš / hrv. književnik i žurnalista / Beograd / Srbija
/ 25. Kosmajka ul.

Zagreb, 27. XI. 05

Dragi Gust!

primio sam tvoj list i vjeruj mi da te potpunoma shvaćam. Ja doista, niesam imao, ni prokušao toliko patnje i nevolja kao ti, ali duševni jada i boljetica bilo je i kod mene dosta, da mogu da o tome sudim. Za to te ja podpuno i razumijem, u tome leži razlog da ja i Kosor nismo skeptični prema tebi, branimo te i štujemo, jer u tebi ljubimo čovjeka umjetnika, artistu, patnika. Tvoja ista mržnja nije nego odraz tvoje velike ljubavi, ti bez kontrasta nebi bio Matoš. Ja sam opravdao i tvoje pisanje u »Hrvatskom pravu«, tu si kao Hrvat progovorio, koji želi svome narodu dobra. Tvoji su osjećaji čisti i ako ih kadkad izraziš na grub i uvrijedljivi način, to je tvoja narav. Prkos za prkos, zub za zub, inad za inad...

Rada bi pročitao tvoju knjigu i o njoj što god napisao, pa ako raspolažeš kojim exemplarom pošalji ga na moju novu adresu: B. L. Marulićeva ulica B. 5. /Dalm. podrum./ Briga te, ako te pecka »N. Jedinstvo«, ta kako da podpuni barbari sude o osjećajima rafinovanog i učenog artiste; vjeruj — da nije vrijedno, da se na takve trice obazireš! Kvari samo dispoziciju!

O Kosoru je u »Narodnim Novinama« napisao Mihael Gorski rectius Ivan dr Krnic kritiku. Pročitaj, pa da vidiš stanovište naših birokrata! Exemplar šaljem ti današnjom poštom!

Budi hrabar i preziri sve što je nisko i ubij sve ono, što nije sposobno da živi, jer vegetiranje nekoje određene količine ljudi sprječava podpuni razvitak sposobnima.

Živio i vjeruj tvome

B. Lovriću

RUDOLFO FRANJIN MAGJER

(1) Razglednica

Visokopočítani gospodin / A. G. Matoš / hrvatski književnik / Beograd
/ Kosovska ul. 43 / Srbija

Visokopočítani gospodine,

javljam Vam se iz lijepog Osijeka kao Vaš odani poštivaoc, koji poštuje Vaše pero, a koji je jedva teda-negda dočepao se Vaše adrese. Tako Vi, koji pošteno mislite, a oni, koji samo drekaju svojim črkarijama, bune se u Zagrebu i monopolišu. Međutim neka ih, ima još ljudi, koji više cijene ono što zaista valja, već umišljeno samoćuvstvovanje, bahatost i gigerlsku koketeriju. Veselit će me, ako mi se odjavite, ja sam i sam uza sve crno perje — bijela vrana. Vaš odani poštivaoc uz srdačni pozdrav

Rudolfo F. Magjer

Javite mi, pa ako nemate, poslat ću Vam na dar svoju veliku oml. antologiju »U pjesmi i priči«.

Stalna adresa: R. F. M. Šljivoševci, zp. Donji

Miholjac /Slavonija/.

[P. ž.: Osijek, 15. VIII. 1907.]

(2) Pismo

Šljivoševci, dne 22./VIII. 1907.
z. p. Donji Miholjac.

/ Slavonija /

Visokopočítani gospodine,

primio vašu kartu i šaljem ovim svoju antologiju »U pjesmi i priči«
Primite ju onom ljubavi, kojom Vam ju kao Vaš odani književni poštivaoc i prijatelj darujem.

Ako ćete o antologiji progovoriti u javnosti, onda Vas molim, učinite to u »Hrv. Pravu« ili »Hrv. Smotri«, jer sam knjigu napisao i uređio u čisto »hrvatskom« duhu — za Hrvate i nikoga drugoga.

Istina, ima u njoj mnogo toga, što će se morati u drugom izdanju /do toga će po svojoj prilici i doći, jer se knjiga kupuje/ popraviti, pre raditi, a i mnogo ispustiti — ali napokon: gdje toga nema? Dosta je zaviriti u »Maticu«, »Savremenik«, »Pedagoški zbor« i pun — koš. Knjiga je izdana u mojoj vlastitoj nakladi, a ne kako je štampano u nakl. knjižara Drechslera.

I zato, ako imate tamo u Beogradu kojega prijatelja, koji knjige rado kupuje i za nju u gotovom plaća — mogao bih Vam još nekoliko primj. priposlati na dar, pa da si ih unovčite. Nemojte me tu zlo shvatiti!

Sada baš dočitavam lijepu Vašu knjigu »Vidici i putovi«. I taku knjigu usuđuje se Majer /Mjajce/ »kritikovati« onako bedasto i glupo?! Ne drugo — već da se takva kritičara lupi knjigama o glavu. Mamu im nji'ovu ... kazao bi moj čiča u Slavoniji. Sad samo ne znam: čemu je uopće književno društvo u Zagrebu?! Biti će, da pobire članarinu i upisninu, pa da gospoda zagrebčani budu što češće »izaslanici« i što ti ja znam ...

Međutim, ja se tješim, da ima još ljudi, koji znadu cijeniti literarna djela po književnoj vrijednosti, a ne samo po monopolskoj reklam. Ja ću biti tako slobodan i od zgođe do zgođe javiti Vam se, a za sada primite moje toplo i srdačno pozdravlje od Vašega odanoga

Magjera

(3) Posjetnica

Odlični gospodine,

nikada od Vas glasa. Jeste li primio u II. izdanju moju II. knj. »Poriva« i knjižicu »Novi zvuci«, koje sam Vam nedavno poslao? Volio bih čuti Vaš sud, tim više, što sam kod »S.« zlo prošao. — Vazda Vaš odani štovalac

Rudolfo Franjin Magjer

učitelj vježbaonice uz kr. mušku učiteljsku školu

(4) Razglednica

Vele učeni gosp. / A. G. Matoš / hrvatski književnik / Zagreb / Jurjevska ul. 17

18. IV. 1912.

Vrli gospodine,

šaljem Vam na dar svoje pjesme u II. izdanju, pa će me veselit, ako steknu Vašu dopadnost. Ako ćete o njima progovoriti u kojem zagrebačkom listu — molim dotični broj! — Žalim, da radi kratkoga vremena nismo mogli koju više izmijeniti. No ja ću uskoro doći u Zgb. na dulje, a onda se nadam, da ćemo utući veći koji komad vremena.

Uz srdačno pozdravlje Vaš štovalac

R. F. Magjer

Osijek /Gajev trg 4./

Imate li li što za »Knj. Prilog«?!

JOSIP MATASOVIĆ

(1) Pismo

»MLADA HRVATSKA«

Zagreb, 18. II. 1912.

Velecijenjeni gospodine,

danas mi je saopćio g. Brkić da tražite Vaše rukopise, koje ste bili namijenili »Mladoj Hrvatskoj«.

U ovom zamotu prileže »Naši dragi savremenici«, a vraćam ujedno i one stihove s »Gaudeamus-zabave«, od kojih sam htio jedan dio uvrstiti sada u 4. br. No Vaša je poruka eto prepriječila.

Zao mi je što nas ostavljate u tako kritičko doba, iza kako ste nas nekoliko puta u zgodan čas pomogli. Htjedismo Vam se upravo odužiti, ali nam onemoguću Vaše negodovanje i odlazak poradi one notice o dr. Ogrizoviću, gdje ste ipak mogli počekati i o tome se porazgovoriti s g. Galovićem, koji se vraća za par dana.

Za uredništvo »Mlade Hrvatske«:

s odličnim štovanjem

Vama odani

Josip Matasović

(2) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / Zagreb / Josipovac 12

Dragi gosp. Matoš, ovamo sam tek nedavno došao, pa lijepa hvala na usluzi i na pismu. Onaj Vaš podlistak Naša omladina, ne znam kako je mogao toliko nervirati otadžbenike oko »Hrvata«, te nam sad serviraju svake sedmice po jedno »slatko«. U dvojbi sam, je li umjesno odgovoriti prije IV. zbora /u Sarajevu 25. 26. o. mj./ . Svakako, kad dopuže jesen, onda ćemo sjegurno i mi kuda, no nipošto u zimski san. A eto, treba za sve da dozrije ono žalosno — vrijeme! Samo je još kišno. Hoćete li Vi amo na jednu turneju?

Jos. Matasović

[P. ž.: Fojnica, 5. VIII. 1913.]

JOE MATOŠIĆ

(1) Razglednica

Gosp. / A. G. Matoš / hrvatski književnik / Zagreb

Zadar, 3. IX. 1909.

Molimo Vas lijepo, da mi pošaljete pedesetak 1^{ih} brojeva »Kokota«
u svrhu propagande. Javite mi kada mislite početi s izdavanjem

J. Matošić

FILIP DAVIDOVIĆ MARUŠIĆ

(1) Pismo

Odlični gospodine!

Iz gorke zbilje zagorskog života sabrao sam nekoliko snažnih motiva u mojoj knjizi »Liečnikovi zapisci«, koju sam nakanio objelodaniti. Sretan bi bio kad bi ste mi Vi napisao nekoliko rieči predgovora; ja bi vam rukopis poslao odmah, no molim Vas javite mi prije, jeste li tomu skloni. Zagorsko debelo trnje, tanke drače i oštro kamenje treba žilavo pero, koje će ga u svjet otpratiti; pa i ako nije možda obradba moja onakova, kakova bi biti morala, ali predmet je silan i jak ko i zagorsko umiranje od gladi.

Neizmjereno cijenim i ljubim vaš literarni rad, pa mi učinite to veselje.

Imam već i nakladnika a odšampati će se u Pragu.

Što je od vas? Neznajući točno vašu adresu upravljam Vam pismo na redakciju »Srbske Zastave« — možda Vas ipak pismo u Beogradu zateče.

— Primite izraz mog najdubljeg štovanja

Dr Filip Davidović Marušić
u Drnišu
Dalmacija

Drniš, 25 Novembra 1904.

IVAN MEŠTROVIĆ

(1) Pismo

Veleštovani gospodine i dragi prijatelju

Mislim da ne trebamo jedan drugog poznavati lično, jer držim da ćete Vi mene poznavati kao kipara Meštrovića isto ko što ja Vas poznajem kao književnika Matoša. — Dakle tako se poznamo. Dragi gospodine, ja sam Vas htio za slijedeću ljubav moliti: već od duže vremena što mi se je tako u Austriji /hoću neću moram tako reći/ dosadilo i što premišljam gdje bi čovjek mogao na našem sl. Jugu nešto početi. To je zbilja teška stvar, ali mi se ipak čini da u Beogradu usprkos svih nedostalica ima najviše našeg narodnog karaktera, te držim da bi se najlakše dalo što poduzeti, a da Vam pravo kažem i najmiliji su mi Srbi. Stoga sam Vas htio moliti, da bi se Vi za mene informirali imade li kaka škola za »umjetni obrt«, gdje bi se dalo takodjer što pokrenuti, ili pako kaka privatna koju bi se dalo uz kakvu pomoć vlade podići i preobraziti, nadalje bi imao izgleda za kaku narudžbu?

Imade već 2. godine, što sam svršio akad. u Beču, te se tamo i klatarim, a pošto nemam nikakvih većih narudžaba to su me moji »Rat-schlageri« u B. savjetovali da uzmem kako mjesto tu u »Materi zemlji« /Aus., Gal., ili Čes./ pošto imam već familiju, a ja ne pristado. Nesamo što mi se grstalo što takva primiti gledajući moje nekadanje profesore, nego što bi mi i put za tudjinu i čitav saobraćaj bio takorekuć presječen. Takodjer ćete me Vi dobro izvijestiti bili taj ambienat bio meni za podnositi. Ako Vama ne bude moguće o tome svemu obavijestiti me, to Vas molim da me uputite pošto tamo već živite na koga da se obratim.

Već Vam unapred hvala za ljubezljivost bilježim se sa štovanjem i prijateljskim pozdravom

I. Meštrović

U Spljetu 11/X. 05.

ad. do prvog nov. Spljet poslijem: Beč, II. Valerienstrasse 83. /atelier/

F. T. MARINETTI

(1) Pismo

Movimento Futurista
diretto da F. T. Marinetti
Milano, Corso Venezia, 61

Mon cher confrère,

J' ai reçu votre bel article sur le futurisme, et je vous en remercie très chaleureusement. Je vous fais adresser aujourd'hui même *I Poeti futuristi* e tous les manifestes.

En attendant de vous connaître personnellement, je vous prie d'agréer l'expression de ma très vive sympathie

F. T. Marinetti

DUŠAN S. NIKOLAJEVIĆ

(1) Pismo

14. I. 1912.

Dragi Matoše,

Iznenaduje me da niste dobili moju knjigu. Ja sam je odmah poslao.

Beograd je momentano neinteresantan, književne prilike u tolikoj meri mizerne da mi je dosadno i pisati Vam o njima. On je postao antipatično, parveniski moderan i nesnosan. Ja se i mojih nekoliko prijatelja sećamo vrlo često Vas i našeg druženja i mogu Vam reći da ste Vi ostavili jednu prazninu, jer ste Vi, dragi Matoše unosili života u ovu našu praznu beogradsku sredinu. Najgore je u celoj stvari što čovek, ma koliko lično nezadovoljan, mora da vodi ogorčenu borbu sa jednom masom štrebera i neliterarnih šuftova. U tom pogledu ja se slažem potpuno s Vama i smatram da čovek ne sme da staje u borbi i ja činim sve moguće da sve te nitkove diskreditiram. Zbog toga sam ostao potpuno sam, s nekoliko prijatelja, ali zbog toga mi je uvek neobično milo kada dobijem od Vas glasa i kada vidim da naše prijateljstvo nije, ma da se odavno nismo videli i ćaskali, oslabilo.. Uostalom nije isključena mogućnost da se u vrlo kratkom vremenu vidimo, jer ću, možda doći na dva tri dana u Zagreb. Tada ćemo na dugačko i na široko razgovarati o svemu.

Srdačno Vas poštuje i pozdravlja

Vaš

Dušan S. Nikolajević

ANTON NOVAČAN

(1) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš / književnik / Kraljevica / Kod Celera

Dragi g. Matoš, ne našavši Vas u Zagrebu na povratku iz Rusije, šaljem Vam ovoga kazaka-mužika, koji me često pitaše o Vama, o Dive! Pozdravlja Vas

Anton Novačan

Zgb. Demetrova ul. 3. priz.

Položio sam maturu. Srkulj se ponio izvanredno. Najljepša hvala!

Milan Galović

Ovaj me čas zapita kozak: »Molim Vas, a što je s Matoševim grlom?«

Ljubo Wiesner

W.

M. Galović

[P. ž.: Zagreb, 23. nov. 1912.]

(2) Razglednica

G. / A. G. Matoš / Književnik / Zagreb / Kapucinski trg 3.

Na Badnjak podjite s Ljubom u gostionu. Izmedju Ljube i sebe načinite crnu točku. Ta točka, to sam ja. I gledajte u tu točku i mislite na mene.

»Daj Vam Bog zdravlje!«

Celje, 1912.

Vaš

Novačan

A grlo?

[P. ž.: Celje, 23. XII. 1912.]

(3) Pismo

Celje, na staro leto 1912.

Graška ulica 19.

Dragi prijatelju, na žalost, Ljubo nije kod mene. Zar je moja hrvatska tako slaba, da ni smisla riječi niste mogli uhvatiti na onoj mojoj razglednici? Tješim se time, da svakako bolje pišem hrvatski nego vi slovenski, po možete stoga biti sa mnom i nadalje u tom pogledu obziran i dobar. Ja bih jako želio, da mi dodje u posjete koji od zagrebačkih prijatelja, jer Vi Hrvati malo, premalo poznajete našu zemlju i narod. Osobito si uvijek želim Vas i Ljubomira. Pokazao bih Vam moje selo i moj grad Celje, sa onom divnom ruševinom grad. celjskih grofova, dao Vam okusiti našega vina i klobasa i bunio Vas ostrim pogledima naših malenih Njemaca, koji bjesne, ako čuju našu riječ. Stanujem doduše u gradu, no da nemam pol sata odavle mojih ljudi i »naše vasi«, ne bih mogao, da izdržim ovdje. Naši advokati i ovih kćeri i svi drugi moji Slovenci nisu ni preko ovih blagdana ni malo poetični, pa stoga živim sasvim sam, jer sam ja, kao što vi znate, vrlo poetičan. Sastadoh i onog g. Manteuffla, o kom ste jamačno čuli ili dapače s njime govorili. Došao božićevat »na kraj« i dopeljao sobom iz Sicilije jednoga mladoga španjolca — možda! pa to je njegova stvar! Kazivao mi, da je on najslobodniji čovjek na svijetu, što mu priznajem, jer je dobrom rentom obezbijedjen, a stara duša valjda više ne gori. Milovao sudbinu Karleka pa i Vašu, o Vizneru pako rekao, da mu se vrlo sviđa. Došla je i njegova udata sestra iz Peterburga sa djecom, od koje jedna djevojka meni vrlo nagaja, ali izbjeći ću romanu, jer me moja bolest baca medju najgadnije ljude. Sada — pa zašto toliko o sebi. Naši zagrebački prijatelji žive valjda ko i prije. Mravunac mi pisao »kršćanski«, pa i Ljubo se me sjetio, Galoviću recite, da mi neka oprosti, što mu ni pisati ne mogu. Mihalović sprema se po novoj godini u Paris na 3—4 mjes. a iz Pariza ide sretnik u Englesku. On je po mom mnijenju jedan najbolji hrvatski plemić, najpošteniji i najiskreniji patriota, pa će i njegov put na zapad biti od koristi za Hrvate. Vi pak, dragi moj Matoš, nemojte se dati — nervima. Ne mojte se žučiti na ništa, stari vuče. Vi ste živjeli i radili. Malokoji od sodobnih Hrvata može pokazati na takav život, pun prijedora i patnje, pa kao dijete mučnoga prelaznoga doba možete biti ponosni na svoje uspjehe. Razumijem Vašu tugu, Vašu bol. Vi sami znate, da će u budućoj, jačoj i sretnijoj Hrvatskoj biti Vaše ime — »nennt man die besten namen, so wird auch der meine genannt.« To Vama nije ništa, znam, jer pored svega ostajete samotar-umjetnik, bohem bez kuće i kućišta, lutalac kô Stanko Vraz, neuvažen od masa, poznat tek od nekolicine, nesmiren i bijedan clown, nasimjan a usto žalostan kô Gogoljeva maska na njegovom spomeniku u Moskvi, čovjek, koji je iz visina pogledao na život te se cezarski omota u togu i žaloban očekuje »coup de grâce«. Tu počimlje Vaša tragedija. Dok živite ste ipak samo čovjek i ja znam, da biste Vi dali svu Vašu besmrtnost za jednu veliku i toplu ljubav, za jedno drago razumijeva-

nje. Ja sam vidio u Zagrebu tu groznu Vašu samoću. Kako ste Vi sam, sam! Da je i mene boljelo katkad! Ali vi ste osudjeni. Niko Vam ne može pomoći. Poginuti ćete ali Vaše smrtne suze ne će biti tako kristalne, ko što je čist i jasan onaj biser, kojega sam našao ja u Vama. Vi izmučeni vuče. Nemojte se plašiti mojih riječi, nemojte mi zamjeriti. Ja govorim istinu. Ali vjerujem jošte u Vaš smijeh, premda nisam vidio Vaših suza.

Želim Vam sretno novo ljetu. U ovoj godini vidjet ćemo se rijetko, jer ću na sjever, stoga Vas ne ću moći opomenuti, da si čuvate zdravlje. Izdržite jedan mjesec u miru, pa će biti grlo zdravo, cijelo tijelo će se odmoriti. Pa onda možete nastaviti. Poljubite toj Vašoj »puci« ruku u moje ime. Valjada je dobra žena. Daje Vam prijateljsku ruku

Vaš

Anton Novačan

(4) Pismo

Dragi naš Matoš, zar zbilja morate mrziti, kad ujedno i ljubite? Vi, Francuz jedan, zaboravljate, da nije nikad živjela u duši Vašoj bestija, ma kakogod bili u nizinama života, u anarhiji volje i čustava, jer Vi ste prije svega Slaven a uz to *Hrvat*, što po mom dubokom uvjerenju više znači nego Slaven i sva naučena zapadna kultura. Mislim, da sam shvatio dušu hrvatsku, pa stoga zavolio Vas i Hrvate, da mi je katkada upravo žalko, videći kako ja više volim, da, ljubim Vašu domovinu više od svoje. Uzaman kušam, da spojim dva principa u jedan, da slijem dve ideje u jednu, jer sam kao čovjek još uvijek /kô i Vi!/ osjetljiv za jednodnevne sitnice i pristupačan nesredjenim lozinkama i strastima, što se kreću u tom čudnom svijetu jugoslovenstva, gologa i gladnoga na pragu Europe. Vi Hrvati — si licet *magna componere parvis!* — činite se meni kô »jene Asra, welche sterben, wenn sie lieben« — i jer kao narod ne možete propasti, krvarite iz dana u dan, ljubeći sve što je lijepo, uzvišeno i sveto. Temeljna crta Vaša je požrtvovnost, a Vaš »hrvatski jal« /ta pronadjoste ga Vi sami!/ jeste po tomu samo takmenje u domaćoj kući. Stoga ja Vaše mržnje do Vaše domaće braće ne uzimam ozbiljno, barem je ne taksiram tako visoko kaošto Vašu ljubav, jest, Matoše, sve što jeste, jeste jedino po *Vašoj ljubavi*. Manifestovala se ona na koji mu drago način, uvijek bijaše ljubav, ona velika, ona hrvatska i zagrebačka. Bez te ljubavi propali biste bili već odavna u životnim prilikama, dajući Parizu, Europi svoju mladost i krvareći sada u pomisli, da kao jedan od najboljih sinova niste mogli dati svojima ništa pozitivnoga, već im spasili vlastitu-umiruću ljubav. U tome je Vaša veličina. Nemojte mrziti. Svi ne mogu biti kô i Vi, pa se zadovoljite s ulogom regulativa među tvorećim savremenim duhovima i branite čistoću vina od potvorba kojekakvih snobskih kalkula.

A nebo nad Vama, Vaše nebo, *naše nebo*, prijatelju moj, čisto je i jasno, jedino što je naše. Gnjavio nas ili ne gnjavio taj »lendemain noir«, u bogomraku naših sila i naših nada gledati ćemo još uvijek nad mama nebo — nebo — nebo!

Vaš prijatelj
Anton Novačan

Celje, 7. I. 13.

Kaj dela Ljubo?
Pozdravite ga!

(5) Razglednica

C. Gospodin / A. G. Matoš, / književnik / Zagreb / Kapucinski trg 3
/ Croatie

Žalim što ne mogu govoriti s Vama. Odputovah, sada učim, Prag me ubija. Firma? Zar je potrebna? Javite mi se štogod. I Viznera pozdravite

Vaš Novačan

Prag, Král. Vinohrady
Moravska ul. 22. III.

[P. ž.: 30. 4. 1913.]

(6) Pismo

P. 17. V. 1913.

Dragi prijatelju, možda Vas ovo moje pismo neće naći više u Zagrebu, ali primiti ćete ga na svaki način, je li, i meni javiti ćete tamo za jednu godinu dana, da još živite. Tako biva među prijateljima. Meni ne smijete ništa predbaciti, ja sam Vam vjeran prijatelj, Vama g. Mihaloviću i Ljubo Wiezneru, Vama dragoj trojici mojih lijepih zagrebačkih uspomena. Ako sam šutio 14 dana, kriva je tomu moja bolest, i Vi mi to /ladno/ oprostite, pogotovo, kad, čini se, mene i mojih listova ne pogrešate. I onda pisati, prijatelju pisati ne može se svaki čas, kako mi javlja Levstik iz Ljubljane, svaki čas »može se pisati tek — kurbam in gosem.« Inače, čovjek se uvijek prevari sa svojim disponiranjem vremena; hoćeš ovako i onako, ali onda izadje vrag zna kako.

Iz Praga Vam javiti ne mogu ništa nova. Jugoslavenska kolonija životari i psuje »pemce«, koji ustrajno ostaju pemci. Omladina izdaje ovdje »Zoru«, biti će Vam poznata, glavni urednik joj g. Rudolf Giunio, inteligentan Dalmatinac, silan govornik, idealan, koji sve i svašta poduzima, ali kažu, ništa da mu ne ide za rukom. Vodja narodno-radikalne omladine jugoslavenske ima kojekakovih neprilika. Njega — g. Giunia objediše oni oko splitskog »Ujedinjenja« gospoda Ujević, Mitri-

nović, Tartaglia, da je austrijski špijun i te glasine dopriješe i u Prag. Ja sam govorio baš juče s g. Giuniom i bio uvjeren, da su one klevete Ujevićeve vrlo podle i bezobrazne. Ne poznajem doduše svrhu event. intriga, no meni se čini, da je naš Giunio nevin, jer ga poznajem već 3—4 godine. Vama to nije poznato, javljam Vam, da imate što čitati i da — sudite. U Prag došao je naš Župančić; ostaje ovdje dva mjeseca, da uči arhivarstvo. On je naime ljubljanski gradski arhivar, nasljednik pokojnog Aškerca, za kojega je stvorio Hribar tu »skoro« — sinekuru. Čini mi se, Župančića poznajete osobno, sigurno kao pjesnika, pa mi nije potrebno više o njemu govoriti.

Uvijek kraj s krajem vezati, to je naša sudbina. Vi ste oproban borac u slobodnom životu, pa znate da mjenica, koja nam zadaje danas užasnih briga, neće za godinu dana više ekzistovati. Tješite se dobrotom mjenica, jer mjenica u današnjim vremenima isto je kô nekada pečene prepelice, koje šalje Bog putujućim Židovima. Ljubo se sigurno neće maći iz Zagreba. Šteta, bar na godinu dana, da ide u svijet na oporavak. A Vaše zdravlje vratiti će Vam se, vjerujte, biti će tako. Dalmacija i more činiti će čudesa. I ja krećem lipnja na jug; na otok Sansego valjda tri tjedana. Možda ćemo se naći negdje! Želio bi zbilja govoriti s Vama. Vi mi nikada niste dali kamena umjesto kruha. I špotali ste me onda radi batine, bože, kako srditi ste bili. Meni je još danas ugodno. Ako se vidimo sjesti ćemo nekamo i piti čašu vina i knjižu ću Vam donjeti.

Da »Naša vas« drugi dio, da znate, kako su čudnovati naši kritičari. Jedan tako, drugi ovako, ja im se smijem svima, jer ima ih toliko! Jedan obećaje slovenski roman od mene, drugome sam odviše patološki, treći me kudi /klerikalac/ zbog slobodoumlja i t. d. Vas ne smije vrijeđjati, što Vam knjige nisam poslao. Imati ćete sva tri djela ciklusa »Naša vas«, kad ću ja biti opet u Parizu. I druge stvari ćete imati od mene. Vi morate živjeti bar još tako dugo, dok ja ne poludim. A do toga je još daleko, dakle budite bez brige.

Da nema Vaših feuilletona u Obzoru ne bi gotovo ništa čuo o Vama. Slušajte, smijem Vam valjda reći, ona Vaša »obična šetnja« bila je prekrasna. Ja sam Vam se divio, a to nešto znači, ako se ja komu divim iskreno u sebi, bez riječi u samoći. Jer sam lukav i jezuita na žalost, to valjda još i ne znate.

Ubogi naš Cankar, preganjajo ga zavoljo predavanja Slovenci in Jugoslovani, ki ga je imel v Ljubljani. § 305 je hud in našemu Janezu preti pa stara leta ječa 2—6 mescev. Morda v ječi ne bo toliko pil, zakaj pije on strašno ko kak frater v samostanski kleti.

Ne zamerite, da sem Vam kar tako vse skupaj v pismu zmetal, nič učenega nisem vedel. Ne dolgočasite se. Bodite lepo pozdravljeni in mi kmalu, kmalu kaj pišite!

Vaš Anton Novačan

Prag, Vršovice, Tyršova ul. 7. I.

Prag, 14. IX. 1913.

Dragi moj prijatelju,

mi se nekako izgubismo. Zadnji put vidjeh Vas u Narodnoj kavani, živahnog duhovitog, mladog, kao nikada; imali ste ali posla sa korekturama, a ja sam bijah u raspoloženju en canaille, pa se nismo mogli razgovoriti. A na večer u »Parizu« bili ste odviše zaposlen pripovijedanjem svojih doživljaja i opet nismo mogli biti zajedno. Drugi puta, bivši u Zagrebu, tražio sam Vas u Zboru, gdje smo s Ljubom i Galovićem sjedjeli do rana. Što je s Vama? Da nemam ovdje »Obzora«, ne bi ni znao, da živite. Ja hoću za Vas znati, i nije mi ugodno, ako Vas izgubim. Stoga Vam se javljam iz Praga, da me ne prevarite i ne umrete prije, nego ću se ja primaći nešto bliže hrvatskoj granici, konačno i definitivno, i da ću Vam moći doći na sprovod, što bi iz Praga ne bilo moguće. Ili obratno, da Vi znate za mene i eventualno »notificirate« pogibiju Vašega prijatelja, koja već nije daleko.

Imajući na umu Vaše dobre nauke, govorene mi sa divana na Kap. trgu, ja opet učim prava i trsim se, da ću moći doskora proslaviti u Vašem društvu »promociju« sviju mojih gluposti i zabluda, za svijet i za želudac nuždnu dekoraciju, što se zove doktorom. Ja znam, da će Vas to od srca veseliti, tim prije, jer ćete imati u Štajerskoj fiškala, koji će Vas savjesno zastupati i braniti Vaša prava na »slovenskim Vašim imanjinama«.

»Tako, tako!« ćete reći, i meni će biti ugodno.

»Tako, tako!« govorite sada, ne slušajući, da postajete sad mojim drugom, da saslušate moje jade.

Na prije, slušajte me, ja sam Prag otkrio. Našao sam Prag Alex. Humboldta, koji ga reda među najlijepše gradove svijeta. Stanujem ob Vltavi, na Maloj strani, u nekakvom praškom »Gornjem gradu«, tihoj četvrti, gdje nema bludnica i onog užasnog trgovačkog prometa. Sve je ovdje mirno; ulice duge, uske, tihe, osobito pod večer, kad se nad šumnom, podmuklom Vltavom diže luna. Vi znate, kakova je luna, ali ne znate, kako divan je pogled sa vltavinog desnog brijega na Hradčane, taj ponositi kraljevski grad, što svojim položajem i arhitekturom nadkriljuje isti Versailles? Vi biste svakako morali videti taj grad. I Čehe morali bi upoznati malo bliže; uzalud, mi ih psujemo, njihov značaj nije nam prijatan, ali oni jesu politički i kulturno znatan i uvijek siguran faktor, a jedan takav, bar jedan, mora da se nalazi među Slavenima. Zna li rodove Israela? Prispodobite sviju dvanajst /?/ slavenskih naroda sa djecom Jakobovom i naći ćete, izdaleka, braću Čehe, Hrvate, Ruse, Poljake, a i Srbe i Slovence, a o Bugarima hoću da Vam nešto kažem. Čitao sam ovih dana u »Zukunftu« jedan Hardenov članak. Na temelju grčkih, /dvojim ako i srbskih/ informacija, taj je gospodin Harden izlio gomilu gnojnice na Bugare i bugarštinu. Istina je, klalo se dole na Balkanu užasno, no klali su svi bez razlike. Ja sam protiv Bugara, a sada ih žalim, kao što mogu žaliti jedino još svoju

* Pardon, monsieur! C'est ainsi — »par savoir — vivre«!

braću u Koruškoj. Bijedni Bugari! Najedamput su Azijate, krvoloci, i stog jednostavnog razloga, jer su pobijedjeni, jer su slabi, *sav* je bugarski narod u očima njem. zapada jedna tatarska svinja. Ja sam u Parizu poznao trojicu Bugara, Stojilova, Madjarova i Angelova, možda su svi već i mrtvi. Ali bili su to dečki, ozbiljni, dobri i nipošto ograničeni — ali, pravdajući se na našim večerima u »Association Franco — Slave« podlegli su — *Srbima*. Ne obazirući se na »danas« već motreći iz moje zadimljene praške gajbice *sav* mogući razvoj Jugoslavena, ja držim, da je *genie* u Srbo-Hrvata i da je savremena Srbija pravi Pijemont, ako *ne gore*, za sve naše nade i maštarije. Jer principi hrvatski i srpski složiti će se, to je jasno, a pitam Vas, što se može usprotiviti jednoj jakoj, sa Slovencima danas 12 milijonskoj rasi, da nebi stvorila na tako golemom teritoriju i uz take povoljne političke prilike jednu sunčanu državu, u kojoj će »Matoši« imati automobil i šoferja i tri ljetnikovce!

Kako je ipak s Vami? Vi ste dakako zdrav i grlo Vaše pjeva i sretne dane brojite u Zagrebu. A meni, slušajte, /savjeta nemate?/ meni je zlo po zdravlju, prem dobro »izgledjem«, i žalim što sam tako u ludu, u vjetar bacio moje zdravlje i — moju djecu! No spasiti ću, što se spasiti dade. — Što radi naš Wiesner? *Svi vi premalo radite*. Pardon, ja šutim.

Javite se mi i prerušite moju samoću. Obećajem Vam, da neće Vaš list uništiti nijedan austrijski kriminalni paragraf.

Lepò Vas pozdravlja

Vaš zvesti
Anton Novačan

Prag III, 2. II. Nebovidska ul.

P. S. Drugi dio »Naše vasi« poslati ću Vam ujedno sa trećim, koji izlazi po novoj godini.

P. S. 22. IX. 13

Ovaj se list zakasnio! Ipak javite se mi! Ili zar nismo više »naši«?

(8) Pismo

P. 7. 10. 13.

Dragi prijatelju, nemojte mi uzeti za zlo, ako razumijem Vašu bolest i ako Vam u ime svojih dobrih slutnja za Vas proričem zdravlje; Vaše uho i Vaše grlo opet će vršiti dobru službu, ako se malo čuvate, osobito, ako Vas sreća zaputi u Italiju, gdje će sunce i Vama odgovarajuća okolica činiti svoje i vratiti Vam po toliki put Vašu mladost, Vašu silu i energiju, koja ni vrag neće odreći kod čovjeka kao što ste Vi, po gotovo, kad se promisli, da se može dandanašnji čovjek, kako god bio matoševski, provući do 65 godine. I nemojte mi takodjer zamjeriti, ako dolazim s jednim savjetom, koji se Vam čini smiješan,

ali je dobar i po Vas osobito koristan. Pijte, kao prijatelj Bugara, bugarsko kislo mlijeko, zvano Jogurt, dva puta na dan, pa ćete vidjeti, kako svjež i jak ćete biti i kako dugo ćete živjeti. Jedan Menčikov, ravnatelj Pasteurova Instituta preporučuje to mlijeko, a naš stari Franjo kruni se njime i zahvaljuje mu svoju veliku starost. Za dva mjeseca ćete se od mlijeka tako pomladiti, da će Vam pasti u naručaj svaka licejka. Kao što su sve tajne jednostavne, tako je i s ovim mlijekom: Stoji vas 40 filira dnevno i »uništava« sve bolesti. Vi *moju* znate, dakle mi možete vjerovati. Ako ne, pitajte Levstika u Ljubljani, koji mi je, čini se, vrlo zahvalan za ovaj futuristički lijek. U ostalom oprostite, ako me ne ćete slušati.

Sa mnom kojekako. Prag mi i opet počeo dosadljivati, možda zbog dosadnog posla. Pravo može uživati i dobro naučiti samo jedan seljak, jedan dobar gospodar, jedan koncentrovani čovjek, koji umije dobro računati i sa svojim čeznućem i sa životom. Ja ga neću znati nikada, učenjak neću biti nikada, ali »firmu« postići ću, da bude vuk sit i koza cijela. A poslije idem u Franciju, u Englesku, u Ameriku. Zacijelo, u Japan. Putujući zadnji puta iz Zagreba u Celje upoznah se s jednom 16 godišnjom Hrvaticom, koja je putovala u Ameriku. Budući sasvim neorientovana o svom putu, dadoh joj nekoliko uputa, kako valja ići u svijet. Kod rastanka ona je plakala, i — nemojte mi se rugati, poljubila me je i obećala, da će mi pisati. Skoro sam na nju zaboravio. Ovih dana ali primih pismo od nje iz Newjorka. Dobila je mjesto u dućanu za šešire. »Ide mi dobro, piše, ali sam tužna. Jer daleko je naša Hrvacka«. I ja sam tužan. I ja sam sentimentaln. Boli to. Naši ljudi u svijet, tudjinac k nama. U Srijemu Nijemci se organiziraju i šalju telegram Škerlecu, a Škerlec im odgovara i blagodari. Što je kriva ona 16. god. puca, da mora biti tužna »jer je naša Hrvacka tako daleko«? Srdim se na Vas, prijatelju, što Vi uvijek Austriju branite! Šta nam je ona? Evo mene! Ja moram da učim u svim mogućim jezicima, samo ne u mom materinskom! U Koruškoj dozvoljava si svaka njemačka frajla, da Vam se ruga u lice, ako tražite kartu slovenski. Ako ste prkosan, zatvore Vas. Dogodilo se seljaku, općinskom načelniku, koji se nije htio pokoriti, da zatraži kartu njemački, da su ga svezali i u rulji znatiželjnoj vodili kroz Celovec u zatvor. Ovo Vam je Austrija. U Koruškoj ima nas priznatih sto hiljada Slovenaca jednu samu slovensku pučku školu, ne državnu ili zemaljsku, već uzdržavanu od Družbe CM. Sve druge škole njemačke su, a našu djecu biju /to je istina!/ ako govore slovenski. A djeca ko djeca. Odnarodjuju se hiljade svake godine. U Kranjskoj pomoću vlade drže se naši popovi Mahničevih načela: Šta zato, ako nam propade narodnost, samo da ostajemo katolici! Ja nisam liberalac, ali sam nacionalista i radi toga pro doma antiklerikalac, jer vidim, koliko škodi malomu narodu klerikalizam, osobito naš, slovenački. Mala Crna Gora šalje na državni trošak svoju mladež, da uči u svijetu, mi ne dobijemo ništa. U času, kad dvamilijunski narodi na Balkanu stvaraju historiju, moramo mi da čutamo tako mladi, tako jaki i svjež, i to radi Austrija. Što nam je Austrija? Volio bih doći pod svaku drugu vlast, makar i Njemačku, samo da imam titulus za pobunu, u kojoj da već

konačno poginem, kad se ne da živjeti. Razumijete li, kako to boli, boli!

U takovim časovima palio bih bombe ubijao i klao, — no sve to prodje, kad je čovjek — opet čovjek i ne misli na sve svoje jade. Smijem Vam javiti? Ja ljubim. Slovenka. Dana. Na praškom konservatoriju. Ona ljubi mene i sve mi je oprostila. I moju bolest. Ona je dobra i zlata. Ima nešto škiljave oči, ali ne vrijedja pogledima. Ide diskretno kao mala kiša. Pozna i Vas i voli Vas, kad sam joj pričao, da imate vjernu ljubiu — vjerni Matoš. Ona je moja velika nada, jedina radost, ona je Dana, Danuška. Ali nije ko gdca Sekulićeva. Slučajno čitao sam »Ples riječi« u Suvremeniku i uz to Skerlićev prikaz u Srp. knjiž. Glasniku. Oj, Matoše, kako sam jasno osjetio razliku izmedju Hrvata i Srba! Zahvalan sam slučaju, ovaj puta se moj Balzac prevari sa svojom »le hasard n'est pas moral!«

No, a Ljubo, gdje je on? Pišući Vam ovo pismo, mislim neprestano nanj i volim ga uz Vas i sve mu dobro želim. Recite mu da ga traži bengalski pjesnik, mističar Rabindranath Tagore.

A kako Zagreb, grad čežnuća? Voli li ga sunce i Vas? A drugi, n. pr. Häusler, Jure profeta, Galović Pilatović i sva slavna bohema iz »Pariza?« Gdje su, kud planduju, rade li? Moje jim pozdravljenje!

Vi se pa zdravite in zopet zdravite, da nam ne umrete, predno ne zrasejo krog Vas mladike in se razcvetejo. Da ne bomo koprnili nazaj tudi zavoljo Vas, ko smo že toliko izgubili! Pa ne pozabite, da mi je na skrivnem pri odhodu vtaknila moja sestra talisman-svetinjico Device Marije, torej vse dobre želje, in da od tega polovicu dajem Vam.

Vaš

Anton Novačan

pravnik !/

Prag, Češka universa

(9) Pismo

Dragi prijatelju, Vi ste valjda već u Rimu; ovaj list možda nećete primiti, ali ja Vam moram pisati. Ja ne mogu biti bez Hrvatske. Ja sam nesretan, ako u tudjini ne nadjem hrvatskih novina. Vaši listovi usrećuju me. Ovaj zadnji, gdje mi moje pravo ozbiljnije uzimljete nego ja sam, daje meni vedre jakosti i srčanosti. Bježeći šnjim po Vaclavskom namesti bijah tako radostan, da sam zaboravio na ulicu i stvorio se pred konjskom gubicom. Vi imate toliko osjećaja i toliko duše, da Vas mjestimice osjećam i ja. Vi me razumijete, hvala Vam, evo Vam moje ruke, život još nije prošao.

Nadam se i tvrdo vjerujem, da će Vam Italija dati svega, što od nje očekujete. I zdravlja i kulturnoga života. Gledajte da u sretnim sunčanim danima ne zaboravite brata na sjeveru, gdje se medju braćom bori — za druge. Znete u Pragu je magla, sunca nema, zaboravih skoro kakovo je sunce. Sjetite me nanj iz Italije.

Kakogod Vam dajem u svemu pravo ja, tako nije zadovoljna s Vama moja »puca«. Pročitah joj pasus o ženama. Ona kaže, da se Vi varate; da je žena, kad ljubi, uvijek i ljubica i majka i sestra, ako ljubi; ako ne ljubi, kaže, ona nema osjećaja, već vječno veliko čeznuće po ljubavi. Dakako, time nije ništa rečeno. Moj nazor o tome je sasvim brutalan: Vladati ženom po crnogorski, biti kraj žene uvijek muž, to jest, jak i nježan. Žena ženi dosadjuje, kada treba da je muško.

No i tu je sve to! Vi ste u Italiji, zemlji ljubavi, vina i sunca. Vi ju znate već od prije. Recite mi, kakova je razlika između Italije i Francuske. Zar je istina, što mi reče jedan Rus, koji je našao u Italiji drugu domovinu, da je ona »silenaja i prekrasnaja među narodami; Rossija, eto, matъ, roždajuščaja. Italija eto tvorecъ — artistъ: Italija jebetъ — Rossiju jebutъ«, kako se on trivijalno izrazio. A Francuska jeste po njegovom zemlja nervoznih i silno vještih majmuna, ili schoppenhauerski: Azija ima svoje majmune, Europa ima ih u Francuskoj. Sa strahopočitanjem slušam izgovarati »Paris« i ono, što od njega imam, uvijek mi je sveto i veliko. Stoga me silno zanima, kako ću ja Italiju primiti — spremam se onamo preko ferija — i kakovim očima ću je gledati. Vi mi napišite, što mislite, *Vaše pismo* iz Rima ako ćete imati vremena i volje, biti će za me u ovoj praškoj dosadi dogodjaj.

Da, ne znam, da li ću izdržati; naime fizički. Uzduh je težak, perfidno grub za naše južne grudi. Uzalud i dobrom voljom, nikad se neću bar za potrebu asimilirati među Česima. Sve mi je pusto i prazno: da nemam djevojke, išao bih na kolodvor! Učim i vučem, u glavi imam samo jednu misao, misao dužnosti, jer mi je srce puno ljubavi — za nas.

Očekujem pismo od Vas, koje neka bude više prijateljsko nego susretljivo, onako dobro kao kakovo zagrebačko vidjenje, a u Italiji čuvao Vas Bog od previše vina.

Vaš

Anton Novačan

Prag III. 17. Všebrdova ul I 1.

STEF OBERSKI

(1) Pismo

Dragi moj Gusta!

Proputan iskrenim prijateljskim osjećajima na prama tebi koji si mi se zasjeko duboko u srce svojom prijateljskom nezaboravnom susretljivošću i pažljivošću prihvaćam evo priliku, da ti se u »neprilici« javim i da ti pružim dokaza, da moja duša i srce stoje još uvijek u kontaktu s onima koji su mi nezaboravni i s kojima se često u dokolicima moja misao zabavlja. Tako isto i danas čitajući tvoj »Excelsior« u nedjeljnom Obzoru — u kojem još uvijek u naslovu figurira kao urednik Lunaček a potpisuje ga Wodwačka — uzbudila se u meni neka neobuzdana želja, da se porazgovorim s tobom ovim putem — preko našeg divnog Jadranskoga mora — i da ti saopćim kako me obuzeo strah, jer si uz stare, mlade, književnike, neknjiževnike, pucice i babe počeo streljati i glumce. Streljaj ih slobodno dragi Gusta ali nemoj samo nas patnike osječkog dramskog odjeljenja koji se među Talijanima borimo za superioritet naše slatke materinje riječi. Koliko sam si puta zaželio tvoju prisutnost u našoj sredini, da zaviriš u naš rad, pa da svojim oštroumnim perom opišeš naš zaista težak ali koristonosan rad u onim predjelima i krajevima u kojima su autohtoni elemenat naši ljudi, ali po osjećajima i uzgoju tudji našim nacionalnim težnjama i našem jeziku. —

Proputovavši Bosnu-ponosnu, našu divnu, kršnu Liku, zaputismo se u Primorje u Hreljanovićeve — /ne pokojnog intendanta/ — Senj, koji si baš nije osvjetao lice svojim odzivom prigodom naših prikazivanja — odlučismo nastaviti naš rad na otocima Istre i Dalmacije. — Predjeli, da ih opisati ne možeš, predestinirani ljepotom svojom, za blagi Hrvatski narod, oplakivani morem našim, — svih su svih su, ali naši nisu!

Predaleko bi me zavelo, da ti sada specificiram pojedina mjesta, ali za ilustraciju navadjam ti »Ostromanov Mali Lošinj«. — »Hrvatska čitaonica«, uskratila nam svoju dvoranu najvećom zaslugom propalog pjevača Raškovića koji se hvali, da prima mirovinu kr. zem. hrv. kazališta i prof. Haračića »narod. poslanika.« Nama — eminentno hrvatskoj narodnoj instituciji uskraćuje druga hrv. institucija svoje

gostoprimstvo na radost i veselje u premoći nalazećeg se talijanskog pučanstva. Pa to je da pobijesniš! Zauzimanjem nekolicine starih hrvatskih korenika, i mladih pregalaca narodnih, dobismo na raspoloženje školski vrt. Pa kad je naša riječ s one visine — /vrt se nalazi na brijegu/ — zaorila, zatresoše se okolna brda, a talijanaši stisnutim pjesnicama grozili se onoj kuli, — mislim, da ćeš svoju pušku povući i pokloniti nam naš jadni život. —

Nas nekolicina članova hrv. narodnog kazališta koji sačinjavamo dramsko odjeljenje — medju kojima imade odličnih Srba i Srbkinja iz Kraljevine, — a u prvom redu Olga Ilička i Gavrilović — borimo se rame uz rame za naše narodne kulturne interese, vršimo svi zajedno našu tešku misiju s uvjerenjem, da možemo ponosno i otvorenim čelom stupiti pred našu »Almu Thaliju« u Osijeku i predati račun o našem radu očekujući njezino potpuno priznanje. — Svršavajući ovu moju iskrenu ispovijed nadam se, da ćeš o radu osječkih glumaca steći uvjerenje, da su zaista priznanja vrijedni radenici na našoj narodnoj njivi i da ćeš rado prigodice zamočiti tvoje pero u njihovu pohvalu kada ću ti za nekoliko dana za vrijeme moga proputovanja kroz Zagreb za Osijek usmeno ispričati naše patnje i tegobe. —

Primi iskreni prijateljski pozdrav od tvog starog i tebe uvijek u velike štujućeg

Štefa Oberskoga

Mali Lošinj, 3./8. 1913.

MICUN PAVIČEVIĆ

(1) Pismo, ćirilicom

Cetinje, 4 II. 1912

Gospodine,

Kao kritičaru od šlifa i ukusa, učtivo Vam šaljem svoje mezinčice: »Stare Motive«, s uljudnom i bratskom molbom, da u nekom tamošnjem časopisu o njihovoj vrijednosti reknete *istinu*, pa mene o istom izvolite izvijestiti.

Istodobno Vas molim, da se u tom poslu ne bi povelili za onom čisto političkom klikom, koja je moje dojakošnje stvari, iz pakosti i tjesno-grudnosti, kao i sve što nosi naše crnogorsko obilježje, htjela ignorisati; niti pak za onom strujom, koja je, možda, uz prkos ovog, moje radove precjenjivala.

Radi toga donjeg razloga potrebno mi je čuti iskrenu riječ, u kojoj se svrsi i obratio na Vašu adresu.

U očekivanju Vašega odgovora, Vaš brat crnogorac:

M. M. Pavičević
sekretar Ministarstva

(2) Razglednica, ćirilicom

Gospodin / A. G. Matoš / književnik / Zagreb

Cetinje, 26. II. 1912.

Gospodine,

S vjerom u Vas, da ćete reći istinu o mojoj knjizi, bez obzira što bulazne izvjesni Skerlići i Čorovići, kojima je sve krvavo, što njima ropski ne služi, — ja Vam istu poslah. Ali od Vas još nikakva rezultata?

Odani Vam,

M. M. Pavičević

(3) Dopisnica, ćirilicom

Gos. / A. Matoš / literat / Zagreb

Cetinje, 28. II. 1912.

Dragi gospodine,

Beogradsko »Delo« — taj najbolji srpski časopis, u II. svesci od ove godine, donijelo je vrlo pravednu ocjenu o »S. Motivima«; ne obazirući se na blebetanja izvjesnih književnih mediokriteta, koji zlobno siku na sve, što njima ne služi.

Ja Vas i opet molim podignite svoj moćni glas, da se čuje istina.

Odani Vam,
M. M. Pavićević

(4) Razglednica, ćirilicom

Gospodin / A. G. Matoš / književnik / Zagreb / Hrvatska

Cetinje, 24. IV. 1912

Dragi moj Matošu,

Na moja dva posljednja pisma od tebe još nikakva rezultata! Ako si u Zagrebu veoma mi je čudnovato tvoje prećutkivanje.

Srdačan pozdrav

M. M. Pavićević

(5) Razglednica, ćirilicom

Gos. / A. G. Matoš / književnik / Zagreb

Cetinje, 28. IV. 1912

Dragi Gne Matošu,

Večeras mi stiže 5 broj »Savremenika«, ali ni u njemu nema tvoga davno zakazanog referata! Nemogu se čudu načuditi šta to znači? Da nije posrijedi čija »ljubaznost«? Ja ipak vjerujem: *Matoš je Samostalan*, on ima svoje osvjedočeno »ja«.

Vaš odani

M. M. Pavićević

(6) Posjetnica, ćirilicom

Cetinje, 25. II. 1913

Dragi gospodine Matošu,

Mnogo sam vam zahvalan, što ste podigli svoj moćni glas, da se čuje istina o momе »Oslobođenju«; a biću vam mnogo zahvalniji, ako — *prema svome davnašnjem obećanju* — donesete recenziju o mojim »S. Motivima«. Ja na to čekam.

odani vam,

Mićun M. Pavićević
sekretar prve klase Glavne Državne Kontrole
i
Narodni Poslanik
Cetinje

(7) Razglednica, ćirilicom

Gospodin / A. G. Matoš / književnik / Zagreb / Hrvatska

Cetinje, 27. IX. 1913.

Molim ne zaboravite odmazditi Vašemu »geniju« — Livadiću, na »peglanju« — »Pokret«, gdje se »braneći« od tvoje kritike i moga imena u ironiji dotakao. Meni za ljubav, za ljubav lijepoga, a izvjesnima za muku, ocijenite već »Pjesme Krvi i Slobode«

Vaš, M. M. Pavićević

BRANIMIR PETROVIC

(1) Pismo

Zagreb, 10. X. 1907.

Poštovani gospodine!

Već je prošlo mnogo vremena, otkad se je moj znanac Maskarić vratio iz Beograda, noseć mi tako ugodnih vijesti. Još od onda mislim svaki dan da Vam pišem. To činim evo tek danas. Uzrok je tomu — ne što nemam vremena — već što me svaki čas snađu neke brige, rad kojih sam taj posao odlagao od dana na dan, čekajući dok budem sa-braniji. Dani mi brzo idu, sjetih se — ta već je zbilja vrijeme da pišem. Pišuć Vam, moram se odmah kako tako odužiti srdačnom hvalom za Vaše ljubezno osjećanje za me. Kako mi je bilo ugodno slušati, što mi Maskarić priča, što mu rekoste o meni, lako ćete shvatiti kad si pred-stavite, da sam inače obično u tom pogledu imao prilike slušati za me posve nepovoljne misli. Dok sam još polazio srednju školu, bilo mi je svaki dan slušati »dobre savjete« od »iskusnih ljudi«. Pa što su mi pomogli? Omrazili su mi školu, tako da sam je odlučio ostaviti. Dakako da su mnogi ustali proti tomu, u prvom redu moji roditelji /ali sad me razumiju/. Bilo mi je opet ići. Što sam radio, sve mi je bilo preko volje. Propao sam. Toliki »dobri savjeti« bili su uzalud. Moji roditelji su počeli uviđati, da ja imam donekle pravo. I shvaćaju me. Otac mi je iz seljačke kuće. Dali ga u škole, jer je nakana bila mog pokojnog djeda, da si načini sina gospodinom. Onda je najlakše bilo to prepan-dijom postići. I postao moj otac učitelj. U prepan-diji su naučili lju-biti svoj narod i raditi za nj po načelima blagopokojnog nam Ante Starčevića. Mladom učitelju bio je jedini cilj buditi narod. I zašao je u narod i vršio je svoju dužnost. Bilo je neprilika, svega, ali on je radio dalje. Proganjali su mog oca, proganjaju ga još i sada, ali si je on svjestan, da čini ono što mu srce nalaže. Ima kolega svojih i ja ih poz-nam, podružuju mu se stoga, što je »slobodouman«, a djeca oskudje-vaju. A ovi kolege su »dobro situirani«. Moj im otac ne zavidja, ni ja. Moj otac je dakle pomislio, kad je govor o tomu »da je kruh glavno«, pomislio je na one kojima je »kruh glavno« i dao mi je pravo. Ne žele moji roditelji da ja budem gospodin, već da budem čovjek. A ja čovjek nebi nikako bio, kad bi iz mene načinili nekoga drugoga, koji nebi bio

sličan meni. Htio bih da budem »ja«. Tražit ću sebe, kao Rousseau. Milo mi je stoga i dirnuste u strune moje duše, kada me svojim riečima na rad budite. Neznam kako je to, ali kad mi je rekao jednog dana moj znanac Maskarić, da će ići u Zemun, molio sam ga, neka nikako ne propusti posjetiti Vas. Kao da sam znao, da će mi to biti uzrokom, da čujem vaše poruke. Ja sam naime i prije nego što je ovaj moj znanac išao u Zemun, mislio pisati Vam. Ja ne znam zašto, ali ja sam to htio jer mi je nešta u duši nalagalo da to činim. Neko posebno nagnuće prema Vama uvijek sam osjećao, i prem Vas nisam nikad vidio stvorio sam si u duši — po pripoviedanju g. prof. Ogrizovića, sliku Vašu, tako, da sam se u sebi začudio, kad sam vidio Vašu fotografiju. Molim da mi ne upišete u grijeh, što sam pisao, što moguće nije u redu; osjećam i pišem Vam. Moja je narav takova, da bi htio ovaj čas sve istresti što imam na srcu, da mogu samo tako brzo sve napisati. A dok pišem onda nešto i zaboravim, pa se ne mogu opet sjetiti. Netko mi je jednom rekao da sam vjetrogonja. Sad mi je na ulici glavni posao, da se ogledavam nebi li koga spazio, kakvoga »kritičara« ili »kritičarku«. Sabirem moment fotografije. Kod karikature mi odlučuje zgodan momenat. Ako koga u takav momenat spazim, ostane mi slika pred očima jasna i po više mjeseci. Kao recimo g. prof Ogrizović.

Bio sam od veljače kod kuće u Slavoniji. U lipnju sam došao u Zagreb polagati ispit za 6 razred realke. G. Vukelić rekao mi je da bi zgodno bilo »Vanju« u »Smotri« donijeti. Ja sam otišao na to /poslije ispita/ kući i lijepo se špancirao kojekuda po Hrvatskoj i Slavoniji. U kolovozu se sjetim »Vanje«. Iza par skičica, izadje ispod pera »Vanja«. Onoga Zagorca, što je u posljednjem broju »Hrv. Smotre« vidio sam na ulici i odmah sam išao u stan i načinio ga. Sutra se već nisam sjetio crta lica. Vojnovića pak još i sad znadem, pače, pošto sam ga još par puta vidio, mogao bi ga još i drukčije karikirati.

Sad polazim ovu novu slikarsku školu. No ništa stalno ne znamo. Hoćemo li plaćati školarinu ili ne; bio je nekakav štipendij za ovu školu raspisan, taj pak ne opstoji; koji su nam profesori ni to pravo ne znamo, jednom dodje ovaj, drugi put onaj; dolazimo u 9 sati jutrom u školu. Po podne /imali bi biti teoretički predmeti/ nema škole ovaj tjedan, valjda ne znaju ni sami koji će profesor bit za koji predmet. Vrijeme je, da svršim. Već zvoni Lotršćak 8 sati. Ja ga jako volim, ali ne želim ga čuti u veče vani. Onda se zatvaraju »haustori«, a ja nemam »haustoršlisla«, pa bi mogao ostati pred vrati. Slobodan sam označiti svoj stan: Marovska ulica br 28. II kat., za slučaj, ako bi me počastili kojom riječju, što bi mi bilo veliko veselje.

Primite, gospodine, izraz moga štovanja. Mnogo hrvatskih srdačnih pozdrava šalje Vam uz poklik Bog i Hrvati!

Vaš odani Branimir Petrović

(2) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / Homme des lettres / Zagreb / Jurjevska ul. 20.

U Rimu, 5. X. 11.

Morat ću naskoro kući — čežnja za domovinom! Uspjelo mi je, da sam mogao lijepo proživjeti ovih par dana u Rimu, bilo se našlo i ugodno društvo — artista što žive u Italiji — i nekoliko nas Hrvata.

Pozdravlja Vas

Vaš B. Petrović

J. Miličić

D. Kokotović

Dora Car

(3) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / Zagreb / Demetrova ul. palais Balbi / Zagreb / Croatie

Dragi gospodine,

Kašnje ću Vam moći reći, kako mi je bilo kad sam amo došao, za sada tek to, da nemogu još ni misliti. Našao sam se odmah s Brankom Popovićem i Kraljevićem, bio sam u Salon d' automne

Pozdrav do daljnega

B. Petrović

Za sada

Rue Delambre

Hotel des Ecoles.

[P. ž.: Paris, 28. X. 1911.]

(4) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, hrv. književnik / Zagreb / Demetrova 11.

Poštovani i dragi gospodine,

Da Vam odveć često ne pišem — razlog je, što upravo vazda na Vas mislim, pa u tomu mi se čini da vječno korespondiram s Vama. S g. Klementom — kako znate, već sam se odavna sprijateljio, a s g. bratom Vašim Leonom sreo sam se neki dan, zapravo on me je posjetio u mom hotelu. Počeo sam da živim uredno i polazim akademiju »de la grande Chaumière«. Ako Vas bude interesiralo dalje što o Parizu ili o meni, na Vašu želju ću Vam pisati i ostajem uvijek Vaš

B. Petrović

15 Rue Delambre

Hôtel des Ecoles

[P. ž.: Paris, 22. XII. 1911.]

(5) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / književnik / Zagreb / Kavana »Bauer«

Paris 10. XI. 1912.

To je slučajno da Vam baš ovu kartu s grdim portretom Leliana šaljem. Pak onda, svaki od nas bi vam štel mnogo toga pripovedati, ali zato sve nema mesta. Pisati ću Vam skoro dugi, dugi list. Ako mi to ne uspije, onda ću Vam svakako pripovijedati kad se opet sretnemo. Na božić, nadam se, potražić ću Vas u Zagrebu!

Razbit ćemo paklu vrata

Još nas ima, — još Hrvata:

u to ime —

Srdačno Vas pozdravlja

B. Petrović

Vaš Krešo Benić

Robiček

(6) Razglednica

Gospodin / A. G. Matoš, hrv. književnik / Zagreb / Jurjevska ul.

Genève, 26. XII. 1912.

Poštovani i dragi gospodine,

Htio sam da putujem kući ovih dana, ali sam evo morao da ostanem ovdje! Ipak sam Vam na taj način malo bliže! No držim da će mi se uskoro desiti prilika da dođem u Zagreb, gdje vas želim naći zdrava i nada sve vesela! Tome se iskreno radujem, — a dotle, proslaviti novu godinu, onak, kak se patri! Ja vam želim sve dobro k novom letu!

Vaš

B. Petrović

Genève, Rue St Léger 4.

Kod Ullricha sam izložio 1 Watteaua

PETAR PETROVIĆ PECIJA

(1) Pismo

Zagreb 15. decembra 1906.

Dragi moj Gustl! Je li to leži u nama, ili negdje oko nas, ja ne znam, — al' tek je istina, da smo mi svi taki, da se jedan na drugoga obraćamo istom onda kad jedan drugog trebamo. No uza sve to ne prestajemo sjećati se i osjećati jedan za drugoga. Bilo kako bilo ja tek sad Tebe trebam, i za to Ti pišem, — a kad trebaš Ti mene, onda Ti meni piši, — i vidićeš! Iskreno Ti velim da sam nemalo u neprilici bio za Tvoju adresu, — dok ne sretoh Tvoju Olgu koja mi kazala za nju. A evo u čem se radi:

Poslah već poodavno moju dramu »Rušku« Nušiću na prikazivanje i to na njegov zahtjev, i molio sam ga i preklinjao da mi odgovori što je na stvari, — al' on ni mukajet. I eto što sam znao raditi. Pošto ja nikoga u Beogradu nemam osim Tebe, to Tebe evo molim, da otideš do njega ili do njegova zamjenika, pa da se raspitaš za stvar i hoće li se u opće davati. Trebam to znati što prije, a učiniš li mi to, — neće ti biti valaj — badava. Možeš li u opće što učiniti da stvar dodje svome kraju, što ne sumnjam — to radi kao za se, — a na meni je onda red, da ja Tebe slušam. Ja ću svakako tamo prigodom premijere pa ćemo se vidjeti — al' onako sojačeski. Ko zna, možda bi Ti mogao uz moju sestru još koga dovesti — šta? Ne obsipavam Te obećanjima koje ne mogu ispuniti — a Ti sad pazi i utiraj put, kojim ćemo Ti doći. — Ovdje ništa nova. »Grički sin« što »pije kao smule i pravi loše vičeve« udiše sad negdje na mojoj ličkoj vrištini velebitski zrak i guši se s dalmatincem. Siromah, i s njim se život igra al' onako po svoju. Fran Bubanović vječno za njim žali, — kao da je pola srca izgubio i tješi se s dugokosim pjesnikom oda i soneta B. Lovrićem. I Kosor je došao, pustio bradu, — pun ogorčenja na Drekslera što mu je jednu stvar u koš bacio. Bar tako čuh. Inače sabor. Kolju se i žderu — neka, — i onako je tijesno...

Očekujući od Tebe brzi odgovor pozdravlja Te i zahvaljuje Ti unapred po sto puta

Tvoj Petar Petrović, da se sjetiš
»Rkać«

Gundulićeva ulica br. 56.

ZLATA PIRNATH

(1) Pismo

Zagreb 29/XII. 1907.

Dragi gospodine Matoš!

Osjećam duboko kako nije u redu i upravo kako je ne lijepo da Vam se tek sada javljam, i ne mogu naći niti riječi — niti izreka kojim da Vam barem donekle ispričam ovu ogromnu netaktičnost koju počinih napram Vama. Vaš trud koj ste Vi uložili za moj uspjeh na našem hrvatskom kazalištu, — budite uvjereni g. Matoš da uviđam sa iskrenom — zahvalnošću, i vjerujte da isti cijenim i da ću uvijek cijeniti znati.

Za moju malu prem nikakvu ispriku, mogu Vam reći, da ja od mog prvog nastupa živim upravo abnormalno. U nekom vječnom naprezanju, iščekivanju — i tako dnevno najvažnije i najozbiljnije stvari odklanjam — a jedina nada na doskoriји boljak me diže i daje mi snage da idem — pa barem i pomalo naprijed! —

Uvjerena sam da će Vas zanimati glede mog ugovora sa kaz. upravom — što su naime u svoje doba objelodanile. Mogu Vam reći: da istog do sada nisam potpisala, jer mislim da za buduću seisonu imade još vremena.

Međutim prelazimo opet u jednu novu godinu — punu novih nada!

I k toj evo dolazim Vama, mjesto na početku a to na svršetku lista da Vam zaželim iskreno onako po našem starom hrvatskom običaju.

»Sretno novo ljetol«

u želji da Vam sav rad i trud za našu hrvatsku prosvjetu i umjetnost — postignu onaj cilj i svrhu koj Vi želite polučiti u korist mile nam domovine Hrvatske!

Zaključujem ovo pismo u nadi da će Te doskora posjetiti naš bijeli Zagreb i time uzradovati Vaše štovatelje i prijatelje — kojima se i ja iskreno pridružujem i poklikom: do viđenja!

Međutim primite srdačan pozdrav od odane

Vam Zlate Pirnath

JANKO POLIĆ KAMOV

(1) Dopisnica

Gosp. A. G. Matoš / književnik / Jurjevska ulica / Zagreb

J. P. Punat otok, Krk

Dragi i poštovani Matošu, čujem, da se središ, što ti ništa ne pišem, ali ja rijetko pišem duga pisma, jer mi je uopće muka primiti pero. — Od one studije ne će biti ništa, jer ne osjećam još dovoljno spremu za ovakva nešto. Premalo ili nikako ne poznam tvoj lit. ambijent: slutim samo da su Srbi obogatili, možda i ispravili, tvoj jezik; Francuзи protančali i osvježili duh, ali moja nepotpuna i površna načitanost ne može me učiniti posvema »domaćim« u tvom lit. ambijentu. A bez uživljavanja i bolje da se ne piše. — Tu ostajem do travnja, a onda možda u Spaniju. — Ako dospiješ i ako se sjetiš, izvoli mi napisati jedan *popis* svih onih djela savremene i moderne literature, specijalno romanske i dramske, i novelističke, koje bi bilo zgodno i unosno prevesti na hrvatski pa bih o tome obavijestio Malinara, urednika i izdavača »M. Biblioteke«. — Gosp. ocu izruči moj pozdrav s veleštovanjem. — Inače ništa osobito. — Tu nema baš ništa: lokarde još nisu došle, vino se je već počelo kiseliti; ostaje samo duvan, ali i taj se iskvari u tim trafikama, gdje prodavaju ulje i petrolej i sukno i sve, što jedan otočanin može trebati. — Želim ti već sada sretan uskrš i primi najsrdačniji pozdrav sa štovanjem od

Janka Polića

[P. ž.: Punat 1910.]

(2) Pismo

Mon. / A. G. Matoš, knjiž. / Jurjevska ul. 20. / Zagreb (Croatia)

Dragi Matošu,

javljam ti se da te pozdravim i da te uvjerim, e te se sjećam. Ja ću ostati mjesec dana u Bologni, a onda ako bude sredstava skočit ću u Spaniju. U Italiji ne bi ostao ni za živu glavu, jer je i onako skup duvan

— poskupio! Volio bih u Franc., ali nemam dosta novaca. Italija mi je inače već dosadila pa me tu ni slikarstvo /staro/ već ne oduševljava. — Na Rijeci sam tek dočuo, da si pisao nešto o meni u podlistku »H. Slobode« pa ako hoćeš, pošlji mi, molim te, taj broj ili mi bar javi dotični. Zanima me kao sve što ti pišeš, a kakve si ti čudi, možda si me onako opet zdravo izmlatio radi — sporta. — Kako inače? — Ja ću se dati i opet na dopisivanje, koje mi je malne odvratno, ali to je sve, što mi se je dosad isplatilo. U Hrvatskoj se najviše isplaćuju excerpti... a originalne se stvari uopće ne plaćaju. — Trpio samo do danas, od odlaska iz Rijeke na strahovitoj glavobolji i mislio, da je to posljedica — komete! Bogami! — Kaniš li ti kuda? Javi mi se bar s nekoliko riječi. Valja štediti i na poštarini; to je malenkost, ali je i sitan, t. j. realan rad ... Pozdrav s poštovanjem g. ocu. — Srdačno te pozdravlja s pr.

tvoj Janko

Janko Polić,
presso mme Minelli.
Via Broccaindosso 38. II.
Bologna.

[P. ž.: Bologna, 24. 5. 1912.]

BARTOL POPARIĆ

(1) Pismo

K. Stari 18. VIII. 1911

Velepoštovani Gospodine!

Vi mislite da Vas je ono u Spljetskoj slobodi napao M. Marijanović. Ja držim da nije, već naš kaštelanac sedmi »srbin« Ivo Cippico, jer nazad vremena slično je pred više nas ovđe govorio.

Molim Vas u ime kaštel. pravaša i moje da mu do zgode date biks. a ustrebateli kakovih razjašnjenja stojim Vam na raspolaganju.

Nastojte neizložiti me jer mi je inače prijatelj i u rodbinskoj smo vezi, pa i radi naših mjesnih prilika.

Uz odano poštovanje

pozdrav

Bartol Poparić

MILAN PRELOG

(1) Pismo

Rogatec 4/VIII. 1910.

Vrlo cijenjeni gospodine!

Kako Vam je sigurno već poznato, izaći će uskoro poznati sarajevski list srpski Bos. Vila u nekoliko brojeva u kojem će sudjelovati sami hrvatski književnici. Redaktor lista Kašiković, kojemu ja pomažem u tom t. zv. hrvatskom broju zamolio me je, da se specijalno obratim na Vas i da za taj broj napišete ocjenu ovogodišnjih Matičinih knjiga /onako općenito/ i još koju bilješku n. pr. o »Savremeniku« ili kojoj drugoj literarnoj pojavi. Razumije se, da će Vas g Kašiković honorirati i svjetujem Vam, da mu stavite svoje zahtjeve uz rukopis. Pošto je stvar veoma prešna molim Vas, da najkasnije u roku od osam dana pošaljete rukopis na Uredništvo Bosanske Vile u Sarajevo.

Uz odlično štovanje
Dr. Milan Prelog

DRAGAN FRAN RÖSZLER

(1) Pismo

Osiek, 28. X. 1908.

Dragi gospodine!

Slobodan sam priposlati Vam jednu knjižicu mojih pjesama i zamoliti Vas, da ih objavite u našem glasilu »H. Pr.« Ja sam svima zagrebačkim novinarima i beletrističkim listovima — ima tomu nedjelja dana već! — po jedan primjerak poslao, ali ni jedne niti objaviše mojih pjesama. Ne znam, što je tomu krivo. Moguće u obće niti ne primiše. Molio bih Vas najljepše, da mi javite, je li uredništvo »Hr. Pr.« dobilo jedan primjerak. Obratit ću se i na ostala uredništva, pa ako nisu dobila — morat ću shodne korake učiniti.

Dragi gospodine! Ne znam, da li ću od Vas previše tražiti, ako Vas budem zamolio, da mi Vi ocienite ove moje prve pjesme, što sam ih tiskom izdao, ali ja to ipak činim. Činim to iz razloga, jer će mi Vaš sud biti mjerodavan, i odlučan, hoću li s pjevanjem nastaviti ili ga se mahnuti.

U »Die Drau« je izašla ociena od Belović-Bernadzikovske 26. X 1908, ali da iskreno rečem, ja se te kritike Belovićkine bojim. Biva mi tiesno u grudima, jer pusto hvaljenje bez kritičkoga suda obično čovjeka zavodi stranputice. A mene je toga strah.

Vaša će me kritika toga straha jedina moći riešiti i omogućiti mi, da i ja mogu objektivno odrediti vriednost svojem radu.

Učinite mi tu prijateljsku ljubav — premda nepoznatom — i napišite mi kritiku. Ne budu li ove pjesme nikve literarne vriednosti, Vi ih odsudite i spast ćete kulturi na metričke cente papira, koje bih ja, ne udaren po prstima, znao smrčiti svojim pjesmama. Budu li ove pjesme vriedne, nastavit ću svoj rad i bit ću sretan, budem li i ja koji kamečak doprinesao hrv. književnoj zgradi.

U Vašem peru leži odluka!

Molim Vas, javite mi kretom pošte, hoćete li svoje pero zaoštriti — jer, ne da Vam laskam, nego Vam iskreno kažem, budete li mi Vi napisali kritiku, cijenit ću se osobito počašćen i sretan.

Sa starčevićanskim pozdravom

Vaš odani štovatelj
Dragan Fran Rösler Mahores

Adresa: Dragan Fran Rösler, svršeni pravnik
Osijek I. — Ružina ul. 67.

P. S. Knjiga se dobiva kod *mene* i kod Radoslava Bačića, te Ljudevita Szeklera knjižara u Osijeku.

Ciena knjizi — 80 fil, s poštarinom — 90 fil.

(2) Razglednica

Blagorodni gospodin / A. G. Matoš / hrv. književnik / Zagreb /
Jurjevska ul. 27

Pozdravljamo Vas najsrdahnije, sigurni, da će Vam rad nas »provinciera« biti najbolji dokaz, da smisla za rad ima samo provincija, a smisao za »liepo« da nemaju samo — Zagrebčani.

Osijek, 21. X. 1909.

Vaš poštovaalac
Mahores

Sudarević

Vaš iskreni štovatelj

Dragan Melkus

R. F. Magjer

(3) Razglednica

Veoma poštovani gosp. / A. G. Matoš / hrvatski književnik / Zagreb /
Jurjevska ul. 22.

Dragi gospodine,

Vaša je pjesma došla baš onda, kad sam obavljao reviziju 2. arka. Ipak sam joj našao mjesta. Veselit će me, ako ćete me se i opeta sjetiti što prije. Žalim, da mi se ne ozvaste glede epigrama. Ima još vremena

Vaš odani
štovalac M.

R. F. Magjer

[P. ž.: Osijek, 17. nov. 1911.]

AVELIN STAHULJAK

(1) Pismo

Dr. Avelin Stahuljak
odvjetnik
u Klanjcu

Klanjec, 26/12.1905.

Vrloštovani gospodine!

Mislio sam, da na Vaše c. pismo odgovorim — s pismom, ne zato što ne bih htio da bratu si Hrvatu, koji je u potrebi, pritekнем u pomoć, već zato, jer mnogo ne mogu da dadem, a od malo slaba ili nikakova pomoć. Za obie narodne svrhe rado si odkinem koji put koji groš, koliko i kada mogu, ali to je i sve, što mogu da učinim. Kao odvjetnik u zabitom zagorskom seocu malo imam, a obitelj dosta veliku. Sudite dakle sami. Takve smo sreće mi Hrvati: Koji bi rado da što doprinese, nema, a tko ima, taj ne da, već zatvara kesu trostrukom bravom; ni za sebe ne ufa se, da uloži novac u podhvat, a kamo li da ga izdade drugom.

Slobodan sam priložiti Vam u ./ 20 K, više ne mogu. Želim Vam od srca, da se što prije oporavite, pa da nastavite što prije sa svojimi interesantnima i poučnima članci, koji bog daj bili što bolje na korist i diku naše hrvatske domovine. Ja sam Vaš rad samo djelomice, koliko sam mogao, pratio, i već više godina gojim uvjerenje, da ovakvi talenti, ako im se pridruži čvrsta volja i karakter, ne mogu nego koristiti domovini. Dao bog, koristio Vaš lijepi talenat i Vama, i donio Vam više veselja i ugodnosti nego li do sada. To je želja brata Hrvata, koji Vas lično ne pozna ali Vas cieni kao pisca, — prigodom nastupa nove godine: bila Vam bolja od prošlih.

S osobitim poštovanjem
Stahuljak

BORISAV STANKOVIĆ

(1) Književni oglas (Ćirilicom)

Dragi Matoše,

Ne prepadaš se od ovoga pošto sam uveren da lično ti pretplatom nećeš mi pomoći kao ni ja tebi. Ali pošto nemam koga poznatog tamo kod vas u Zagrebu to onda ti ili u kome listu, ili pomoću svojih poznanika pokušaj što god. Veruj mi ne nadam se od svega ovog ičega kakvom dobru. Ovo je više inat, da se vidi: da li se može kod našega naroda, a bez partija i koterija, sa jednim ne kažem dobrim literarnim, ali bar solidnim što god postići.

Tvoj

Bora Stanković
još poreznik, još u zavadi koju ti već znaš.

ILIJA STANOJEVIĆ

(1) Dopisnica

Gospodinu / Matošu — književniku / »Hrvatsko pravo« ili gdje bude
bio. / Tek svakako u Zagrebu / Zagreb / u mjestu

Servus stari Čergašu.

Zar ti — pisac — koji si toliko pisao o mom nosu — nisi sa tvo-
jom nosinom mogao nanjušiti, da sam ja u tvom dičnom i lepom
Zagrebu. Obih noge tražeći te, a ti se vunjaš koje gde. Milo bi mi bilo
da sam te našao, ali pošto krećem danas za Fijumu, velim ti: Zdravo,
moj stari Matošu i daj Bože da se opet vidimo. Adio!

Tvoj

Čiča Ilija Komendija

Želim ti krepka zdravlja.

[P. ž.: Beograd, 31. III. 1908.]

(2) Fotografija

Gospodinu / A. G. Matošu / Jurjevska ul. / Zagreb

28. maj, vreme prošastno

Najlepši pozdrav šalje vam

Kosta Luković

Boga ti tvoga *krobotskog!* ti pisa članak o mojoj njušci, a ne posla mi
Hrvatsko pravo da ga pročitam. Ljubim ti njušku. Tvoj stari acteur.

Čiča Ilija

[P. ž.: Beograd, 12. 6. 1911.]

SVETISLAV STEFANOVIĆ

(1) Pismo, ćirilicom

Poštovani gospodine!

Pročitao sam s interesovanjem vaš prikaz mojih Pesama u Samoupravi. Dopustite da Vam saopštim po neke netačnosti, moleći Vas da ovo zadržite za sebe.

Vap = nije vapaj nego para, isparenje, u suprotnom značenju mistične, eterične čežnje. Koren se taj nalazi i u Vuka.

Svrdlo je u oskudici lepše reči u srp. jeziku ipak lepše od burgije!

Za mene nije ženska veća svetinja od svake vere, nego je to *samo jedna* ženska, prema kojoj pored panteističko-materijalističkih osećaja imam i osećaja duboko mističkih i spiritualističkih.

Nemam neku naročitu jedinstvenu filosofiju u svom životu. Dosad ja sam proživeo i preživeo prilično »filosofskih sistema« i zastao sam na jednom pogledu, na ljubavi prema životu, u svima manifestacijama njegovim, kako se s izvinjenjem reče u drugoj jednoj kritici o meni.

Vaš mi se prikaz dopada jer volim duhovite stvari. Milo mi je što ste u meni mogli naći makar klice Geteove, Šelijeve i t. d. psihe.

Stirnera nikada nisam čitao i velik broj imena koja navodite znam samo — po čuvenju.

Ako ponešto niste razumeli, niti mogli pojmiti — šta je, po mom mišljenju, uzrok taj što ste imali suviše malo vremena da se mnome bavite.

Primite izraz moga poštovanja i moj srdačan pozdrav.

Dr. Svet. Stefanović

Jagodina
16. II. 05.

FRANO SUPILO

(1) Pismo

Riečki
Novi List

Rieka, 2/XII. 1911.

Štovani Gospodine!

Primio sam Vaša dva pisma. Hvala vam. Kad se sastanemo moći ćemo se narazgovarati. Meni se čini, da od ono *malo* koristi što ju Hrvatska u današnjoj situaciji može izvesti bila bi koncentracija svih protunagodbenj. i protudualist. elemenata, a moja *arriere pensée* bi bila: uz renesancu novog kursa u omladini. Zato sam, upitan, bio preporučio Dra Pavelića, koji se sad u Zagrebu čudi, kako smo se u Novome u nazorima slagali! Valjda je to upliv koalicionaškog razgovaranja u Z., koji je na nj djelovao! No pustimo to!

Glede saradnje lako, glede honorara malo teže. Pomislite, da je ovo jedini naš dnevnik, koji nema zaledja u stranci ili društvimi, koji deficite plaćaju, nego je sve na mojim leđjima! Zato ipak, ako nije previše, moglo bi se nešto pomaknuti za Vaše radnje, koje zaslužuju, jer su duhovite i otac im nije glupan nikada, ni onda kad je paradoksalan. Kažite kako bi pristali, pak ću vidjeti može li se.

Pozdrav

F. Supilo

(2) Pismo

Riečki
Novi List

Rieka, 12. XII. 1911.

Štovani Gospodine!

Danas, na povratku s putovanja, nadjoh Vaš članak i list, pa list, kojim obustavljate članak, što su moji, kad ga je donšač donio, i učinili. Članak se, kako i sami pišete, uz opasku ipak mogao štampati, ali *onda*; sad je već aktuelnost izgubio.

Toliko da znate kako stvar stoji s njime.

Srdačan pozdrav!

Odani Supilo

(3) Pismo

Riečki
Novi List

Rieka, 26. II. 1912.

Poštovani Gospodine!

Slučajno u subotu večer došlo prešna materijala za nedj. broj /Červarov članak u oči pol. D. u Istri/ pa tako odgodjen Vaš čl. za ut. Inače bi bio štampan. Nakon dopisnice sve obustavljeno. Vrlo duhoviti i istiniti prikaz.

U pismu prilažem K 20.—

Stvari se prilično razvijaju; omladina se dobro drži; šteta da su se u Sarajevu ispoljili tamni zaplotnjaci u srbskom klubu. S moje strane zadovoljan sam, da sam dvogodišnjim neumornim nastojanjem /koji su mnogi krivo shvaćali/ poduzeo sve što sam mogao, da koaliciju pomognem istjerati iz njezine gouvèrnementalnosti i vladinoštva /a osobito Srbe u Koaliciji, koji ju vode/. Jer svinjarije sa pravima i poloj. Hrvatske isto bi se događjale, a nema užasnije nego kada te svinjarije pod firmom »političke nužde« pokriva jedna u narodu makar kako ukorienjena grupa i kada joj — horribile dictu! — sekundira omladina! Ovoj mojoj zadaći da to ometem ostao sam konsekventan i izdržao sve psovke i napada je onih koji su na to cvrčali od biesa. *Ne! U današnjem sistemu, ne može se biti nego u bezuvjetnoj opoziciji!* Na to je treba priučiti hrvatske Srbe u Koaliciji i njihove prišvarke!

Pozdrav

F. Supilo

N. B. Kaptolizirano pravaštvo bi bio drugi tema; na sreću je omladina pobjija, da se ne razmaše svojim duhom, ili svojim zduhom!
N.B. Radi sigurnosti molim javite mi primitak. —

[1914. III. 9.] DURO SZABO

(1) Pismo

Novagradiška. 9. III. 1914.

Dragi Gusti!

Čuo sam od prof. Hondla, da Ti je malo bolje u Tvojoj teškoj bolesti, pa se nadam, da će božje proljeće donijeti i Tebi bar znatno olakšanje, a ako bog da — ljeto i komadić zdravlja. Neću da Te uznemirujem i ja u Tvom jadu, ali da znaš, da i ja i svi moji iskreno žele, da Ti se opet zdravlje povrati, pišem Ti ovo par redaka od kuće, gdje sad boravim. A sad primi iskren pozdrav od nas sviju i pozdravi svoju gdju majku — a napose Te pozdravlja

Tvoj

Gjuro Szabó

LJERKA ŠRAM

(1) Pismo

Velecijenjeni g. Matoš!

Baš mi je milo, da Vam se ovime bar donekle odužiti mogu za Vaš lijepi članak od prošle nedelje. Htjela sam Vam već zahvaliti, ali pripreme i študije za jubilej posve su me zaokupile. Primite dakle za sada moju najsrdačniju hvalu!

Pozdravom

Lj. pl. Šram

IVO i JURO TKALČIĆ

(1) Pismo

Evo kipca. Kritike su još kod Lunačeka. Napiši što treba pa pusti prazno mjesto za kritike koje ću ti sutra poslati. Danas sam te uzaludno čekao u Narodnoj Kavani. —

Sbogom Juro

(2) Razglednica

26. X. 1913.

Evo nas »ovdje« — sjedimo u kavani »Moskva«. U Kazalištu sjajno primljeni — Koncerat »biće« u ponedjeljak. Dali smo bratu ti Milanu 3 fotosa. — Predić te pozdravlja — servus — piši — Hotel Bristol —

Živio Gustl

Juro Ivo

(3) Pismo

5. Novb. 1913.

Dragi Gustl,

Nisam ti htio pisati prije nego je sve gotovo. Hvala ti na tvojimi kartami.

Bili smo jako lijepo primljeni u Beogradu i isto tako smo se rastali što je redje kod nas, kako sam znaš. Grad je divan ima »anstri-che« velegrada a ne ko Zagreb, špiserski grad. Kod nas vlada previše švabski duh u svemu. Prvi koncert bio je u uzvišene cienne te nam je donesl preko 700 dinara, drugi uz obične cienne /matinée/ preko 400 dinara. Dakle za prvi put kako vidiš nije tak loše. Ali osobito moralni

uspjeh bio je velik, veliko oduševljenje. Užasno mi je žao bilo da ja sam nisam igrao. No na godinu to bude sve drugačije. Srbi su u obće drugi ljudi nego naši Hrvati. Vidi se da slobodno dišu i rade. Ali jako nas hvaliju, da se sada dobro držimo i t. d. Veliju da za 4 godine imaju 600—700 hiljada bajoneta za Austriju. O tom nema govora da ju utučemo skoro. Meštovičev brat bio je »comita«, grozne stvari nam je pripovjedao. Predić te dade lijepo pozdraviti, razgovarali smo se mnogo o tebi, te me pitao za tvoju adresu, da ti piše. Jovu Pante- lića smo sastali, mnogo o tebi razgovarali. Hristić kapelnik se na te sjeća i t. d. sami feš dečki. Ipak je ugodno kad čuješ sve naokolo govoriti tvoj jezik, dapače *kelneri, oficiri i beamteri*. Na granici su nas grdo zajebavali i platili smo svakojake taxe i t. d. nu to im niš ne hasni. Dapače srbske novine su nam htjeli zapljeniti! Užasni glu- pani! Idemo u ponedjeljak u Karlovac, Fiumu, Abbaziju, Mljet i Du- brovnik, moguće i Sarajevo. *Piši u Zagreb.*

Tvoj Ivo

(4) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / Via Gioachino Belli 79 / Roma

Dragi Gustl, U Karlovcu bilo sjajno, u Fiumi škandalozno /bilo možda 100 osoba/, kak bu ovdi, još neznamo, no nadamo se da bu dobro... Inače je ljepo, a i vrieme nam služi — vino sjajno i dobro se jede — što svakako nije za prezret! Drago nam je, da Ti je dobro i da će bolje biti... ergo bibamus. Sutra /utorak/ je koncert —

Servus i piši skoro

Juro

Priključujem se govoranciji Ivo
vis-à-vis toga stanujemo: hôtel Troccoli

(5) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / 79. Via Gioachino Belli / Rim

Novembar 1913.

Sjajno ovdje!

Sutra četvrtak koncert, onda u Mostar i Sarajevo. U Rijeci nas škandalozno primili isto u Spljetu — bilo oko 100 osoba /po 3 K i 1K./ ovi koji su bili odoše oduševljeni, nu ipak sramota... Ovdje se na- damo boljemu!!

Serbes Gustl

Juro i brat mu Ivo.

(6) Razglednica

Gospodin / A. Gustav Matoš / Roma / 79. Via Gioachino Belli 79

13. XI. 1913.

Servus Gustl — Tu smo i — pijemo ...
Malin Juro

Poslje koncerta koji je sjajno uspeo!

Pozdravljamo te Ivo
Janko Tkalčićev
Kak vidiš i tu se da!

Mohr

Dr. Luković

(7) Pismo

101. Boul. du Montparnasse,
Paris, 30. XII. 1913.

Dragi Gusteo, Tvoj list iz Rima sam našel, medju mnogobrojnim korespondencijama. Sad imam puno posla dok obavim sve zaostale mi stvari zbog mog kasnog dolaska amo — za par dana Ti pišem podulji listek. — Ovdje je sibirski zima — ide mi mrzlo po plećih kad se zmislim kulko put smo se smrzovali po barovima e. t. c. jao si ga koji nemaju peći sada... Ovdje sve zdrave našao. — Dragi Gustl — na tom mladom letu — da Ti bog daj zdravlje prije svega, da kad se opet u ljeti sastanemo, da će već Tvoje grlo biti u redu — to ti žele svi moji i najljepše ti se zahvaljuju za dobru uspomenu. Biti će i tortah i dobrih tekućinah — Moj mali veli nek pozdravim onoga gospona kaj zgledi »ko vrag!« Sad ga imaš! Servus

Juro

kak sam se smejal! Ono je sjajno: ne delaj se wichtig e. t. c.!

Mali hoće podpisati =
Didi

(8) Razglednica

Monsieur / A. G. Matoš / Zagreb / Croatie

101. Boul. du Montparnasse,
15. I. 1914.

Dragi Gustl,

Dobio sam Tvoju kartu iz špitala — nu metem toga čujem iz Zagreba, da je operacija potpuno uspjela te se veselim kao i svi ovde i čestitamo Ti. Sad se lepo oporavi — ne puši — ili barem ne preveć i ne govori preveć: — tako, da ćemo po ljetu moći skupa i pušiti i pripicuknuti po volji i bez posljedica — u najgorjem slučaju onih kojeg »rigoroza«. Šiljam Ti ovu salu koju su pred 2—3 leta zrihtali. — Moj koncert 16. Februara kod Pleyela. Inače sve pri starom — Pozdravljamo Te svi — Tvoj

Juro

101. Boul. du Montparnasse

(9) Razglednica

G. Matoš / homme de lettres / Agram — Croatie / Autriche — Hongrie /
Jurjevska ulica / Gornji grad

II. 1914.

Čestitam na uspješnu operaciju i nadam se da ti ide sada sve bolje. Više iz Pariza kamo se vraćam 15. o. mj. na naš concert. To je najviša kuća na svetu — 57 etagah!

Pozdravlja te tvoj

Ivo

VELJKO TOMIC

(1) Pismo

Zagreb, 21. 10. 1907.

Dragi Gustl!

Bis dat, qui cito dat — veli Latinac. Ja se medjutim toga tek djelomično držim, jer dajem doduše kasno, ali dvostruko. Šaljem Ti danas doznačnicom 20 franaka, te sam kao dobar štacunar uštedio na kurzu 90 filira. 20 frncs = K. 19. 10.

Što si tako dugo čekao, poglaviti je uzrok u dezolatnim novčanim prilikama, koje sad vladaju u Hrvatskoj. Ni vražja banka ne da Ti penez na mjenicu, a dužnici se izgovaraju opet na nestašicu novaca. Milan Ogrizović mi veli, da si ga urgirao radi moje pošiljke, veli, da si ogorčen, stoga se pak napose radujem gledajući Te u duhu, kako sjediš kod Kolarca pri punoj čaši. J...! Ti vrag pero! koga se bijesa zadijevaš u »Slobodnu misao« za Hrvatsku i Slavoniju?! Tvoja sreća, da nisi moje vrijedno ime spominjao, jer bih Te bio, boga mi, telegrafski iščibukao, a možda i ustrijelio, ti buncek, Ti grintava margeta jedna.

S Tvojim se g. ocem gdjekad sastajem u kavani; na oko se ljuti na oštar ton Tvoje pisanije, ali mu se vidi, kako uživa, što mu sinak još nije dospio na vješala. Vragometni si Ti dečko, kad znaš onako špajsne stvari pisati, kako je bila Tvoja pjesma, koju si mi pisao, i kritika, koju si pisao o mojemu prijatelju Marjanoviću.

Znaš, još bih Ti pisao, ali me ovaj čas na telefonu zove žena, da idem na špancir.

Da si mi zdrav! Do vidova!

Tvoj Veljko

JOSIP TOMINŠEK

(1) Razglednica

Velecenjeni gospod / A. Gust. Matoš, / književnik / Zagreb / Jurjevska
ul. 20

Ljubljana 24. IX. 10.
Bleiweisova c. 18.

Velec. gosp. sodrug!

Istina je! Ocenil sem Vašo interesantno knjigo »*Umorne priče*«, in sicer v »*Ljublj. Zvonu*« 1909, str. 572. V znak prijateljstva sem Vam *poslal* danes dotični broj, da morete čitati, kaj sem pisal in kako sem Vas umel. Razmerje med književniki je i *pri nas* žalostno; klika odloči vse; zato sem jaz sedaj popustil svoje sodelovanje...NB. Jaz nisem urednik »*Slovana*«, tudi ne *Lj. Zvona*!..

Iskren pozdrav!.. Vaš

Dr. Jos. Tominšek
/prof./

Impresije me bodo veselile!

BOGUMIL TONI

(1) Dopisnica

Vrlo cijenjeni gosp. / A. G. Matoš / ispit. učitelj viših pučkih škola,
hrv. književnik / Zagreb / Jurjevska ulica

Dragi Gustl!

Od srca Ti zahvaljujem na ljubaznom osvrtu na Vrazov broj »Samob. Lista« u »Hrv. Slobodi«. Napose Ti hvalim na prijateljskim besjedama, kojima si se osvrnuo na moju osobu. Tvoje prijateljstvo, koje visoko cijenim, bit će mi svagda drago, a Tvoje iskreno susretanje nezaboravno. Miku je članak vanredno obradovao, pa ćemo ga u cijelosti ili barem veći dio prešampati u našem listu, protiv čega Ti jamačno ne ćeš ništa imati. Primi pozdrav od Tvog iskrenog i

odanog

B. Toni

Samobor, 12/VII. 1910.

ANTE TRESIĆ PAVIČIĆ

(1) Pismo

ABGEORDNETENHAUS
Tresić-Pavičić

Beč, 18/III. 1911.

Štovani gospodine,

premnogi poslovi ne dozvoliše mi do danas, da se osvrnem na Vaše pismo od 17. II. 1911. Ako i kasno, smatram za potrebno, da Vam odgovorim, da ne mislite, e ste Vi razlozima na razloge odgovorili, i da Vam stavim pred oči parče Vaše čudne psihe.

Vi tvrdite, da sam Vam se ja sam potužio u Parizu, da mi bosanska vlada ne da službe! Vi imate vruću maštu — koja, premda ste kritičar, nije ravnana kritičkom uzdom — i tako čudno pamćenje, da pamтите i stvari, koje se nikada ne ostvariše. Vi biste mogli odgovoriti »gratis asseritur, itd.«; ali nije ovo stvar, koja je mogla ostati između mene i Vas, nego se daje lako konstatovati, da li Vi imate previše pamćenja, ili ja premalo. Onda je bio u Parizu g. Kosta Hörmann, Vaš i moj prijatelj, čovjek vrlo uplivan kod bosanske vlade, na kojega bih se bio morao obratiti, da sam tražio službu u Bosni. Deder isposlujte od g. Hörmanna svjedočanstvo, da sam tu službu tražio. Ili obratite se na bosansku vladu, koja bi to morala znati, pa ako mi donesete takovo svjedočanstvo, onda sam ja hvastavac i lažac, a Vi imate posve pravo, da me žigošete.

Ne radi se ovdje, je li sramota služiti koju vladu, ili ne, i Vi to ne smijete uzeti — a Vi regbi, da sve osobno uzimljete, i kada niko na Vas ne misli — kao da sam Vas htio poniziti, jer Vi, kako čitam, tražite službu. Radi se samo o tome, da li sam ja, prama svojoj vlastitoj savjesti, smatrao dopustljivim, da stupim u službu, ili ne. Ja sam cienio, da ne smijem, i radi toga sam volio mnogo godina kubituri. Što se Vas tiče, i što Vas vrieda, ako to iznosim u javnost, da Vi meni hoćete propisivati, što smijem reći o sebi, a što ne? Smetam li ja Vama, da pišete o sebi što Vas volja? Ja se samo veselo nasmišem, kada među Vašim recima čitam, koliko Vi mnijenje imate sam o sebi. Ko Vas uoblašćuje, da Vi svalite na me grdnu laž, samo da me, bez razloga, ponizite pred sadašnjosti i budućnosti? Ja očekivam, da

ćete Vi svoju tvrdnju dokazati, a pokazao sam Vam put, kako to možete učiniti; ili, da ćete klevetu pošteno opozvati; inače ću, ponovno Vam velim, biti prisiljen na Vama uzeti onakovu zadovoljštinu, kakovu se na Vama uopće uzeti može. Kod tako čudnog Vašeg pamćenja, koje pamt i razgovore, kojih nikada nije bilo, nevjerojatno je, da ne pamtite što ste pred mjesec dana napisali. Vi pišete, da nikad ne podcieniste mojeg literarnog rada. Bravo! Morate me držati za potpun ništicu — samo na minus ne idete — kada se čudite u spomenutom članku u »Narodnoj Obrani«, da ja, kao naobražen čovjek, ne mogu uvidjeti, da pjesma za me nije. Vi se sjećate samo jedne frivolne opaske pjesmi »Vojga«; drugo je Vaše fenomenalno pamćenje zaboravilo.

Vi mislite, da me hvatate u protuslovlju, kada Vam velim — ako nađem malo vremena, da se s Vama kritično pozabavim — da ćete slabo proći; jer da sam Vas u »Hrvatskoj« nazvao »prvim hrvatskim kritičarom«. Tu se opet javlja Vaše fenomenalno pamćenje, koje pamt stvari, kojih ja ne napisah. Ja Vam priznadoh kritični talent, ne kritičnu savjest, ni iskrenost, ni objektivnost; jer Vam rekoah, da Vam obziri prema osobnoj veličini ne dozvoljavaju povoljno pisati nego samo o mrtvima. Živima ne možete oprostiti što su živi, a ja, da ste kritičar kao Taine, ne bih htio umrijeti, pa da napišete o meni cielu biblioteku, jer smatram jednu dobru pjesmu, koju mislim, da još mogu stvoriti, vrjednijom od svih kritika.

Ali Vi se prtite, osim kritike, u novelu i u pjesmu, a tu Vam moram doviknuti »ne sutor ultra crepidam«! Imam tu pred očima II br. ovogodišnjeg »Savremenika« i u njemu Vaš sonet /?/ »Naoblašeni mjesec«. Morao bih mnogo napisati, da Vam pokažem, kako tu nema ni iskre poezije — *ništa originalna* — pa ni najelementarnijeg poznavanja prozodije. Tu ima svake vrsti stihova, deseteraca, jedanaesteraca i dvanaesteraca! A Vi, kao kritičar, morali biste bar znati, da svi stihovi u sonetu moraju biti iste vrsti. Vi se ponosite glazbenim uhom. Za »cello« će Vaše uho možda biti glazbeno; za stihove nema sluha, jer osim što Vaši stihovi nisu istoga ritma i jednakih stopa, ima ih koji uopće nemaju nikakvog ritma. Vi rimujete *blag* sa *lak*. To može švapsko uho, hrvatsko ne. O nutarnjoj vrijednosti toga, recimo, soneta suviše je i govoriti.

Idemo dalje: Vi, koji u predzadnjem pismu apelišete na plemenitost moga srca, u zadnjemu me smatrate čak i dužnikom, jer da Vam ne honorirah dovoljno Vaše radove u »Novom Vieku«. Vi, kako se vidi, visoko cijenite svoj rad; ali jedno stoji, da ja za rad u »Novom Vieku« nisam nikoga honorisao, osim Vas i par Vama sličnih, pa ni sebe, jer svrših sa ogromnim deficitom i sa nekoliko tisuća forinti neutjerane predbrojbe. Kako vidite, ja sam Vas honorisao preko Vaših zasluga, uzevši u obzir Vaše prekarno stanje, i slutec, da Vi rad za narodnu prosvjetu smatrate kao uslugu uredniku, i da ne poznajete besplatnog truda, ma bilo i za otačbinu.

Vi velite, da moje ponašanje prama Vama, koje sada nazivate ublaženom eufemijom »elegantnim«, ne može da veže slobodu Vašeg »kritičnog literarnog rada«. Tu sam sasma s Vama i ja nisam nikada

ni jednom rieči utjecao na Vašu slobodu. Ali o drugome se ovdje radi. Vi tražite novčanu pripomoć od književnog kolege — što savjestan kritičar ne bi smio nikada učiniti — nakon što ga oblatiste svojim perom što mogoste gadnije; pak kad ovomu dodija i ne odgovara na Vaša pisma, Vi dolazite revolverom pod grlo i navaljujete na najbezdušniji način na njega, ne samo kao književnika, nego na njegov značaj. A to se među značajnim ljudima ne zove književna sloboda, nego »chantage«, ili književno hajdučstvo. Za svoje opravdanje velite, da je meni Frank »učinio malo drugačijih usluga«, nego ja Vama, pa da me to ipak nije smetalo u kritici proti njemu. A dete, molim Vas, navedite te usluge, koje je meni Dr. Frank učinio. Zar su usluge što me je nedužna gonio po tamnicama i da me je nastojao upravo uništiti u najkritičnijem času moga života? Ili su naprotiv sa moje strane učinjene njemu velike usluge, kada, ne poznajući ga dobro, ostadoh uza nj i branih ga perom i imenom samo na svoju štetu?

Velite, da ste finansijski dobro položeni, da biste Vi neimućne književnike podupirali, i da ne biste tražili da Vas hvale. Nu ja sam Vas, neimućan, ko i Vi, podupirao. A molim Vas, dete recite, kada sam ja od Vas tražio, da me pohvalite? Ne samo da to nisam nikada tražio, nego nisam nikada u javnosti na Vaše nebrojene napadače ni odvratio. Vi ste još pred kakih 14 godina, dok me još niste lično poznavali, dok niste imali razloga, da mi budete harni — a regbi da su to za Vas uvjeti, da o nekome pristojno pišete — u »Nadi« stavljali mene nad Vojislava Ilića, a danas, kada sam daleko pokročio na polju umjetnosti, Vi me pozivljete, da se odrečem pjesme. Oprostite što Vam ne mogu udovoljiti toj skromnoj želji, jer više vjerujem u svoje sile, nego u Vaše savjete.

Vi na koncu svoga pisma velite, da sam Vas u Beogradu »poltronski napustio za volju Skerlićevoj družini«. Vas opeta izdaje Vaše fenomenalno pamćenje. Ako one večeri ne izvukoste kod Kolarca grdih batina sa svojim upravo nečuvenim ponašanjem, to imate da zahvalite mojoj opreznosti i taktičnosti. Ja doduše nisam zasukao rukave — a Vi ste možda računali na moje mišice, koje ćete onda bit po iskustvu smatrali herkulejskim, premda ih kasnije ironički nazivljete apolonskim, — nego sam trieznom rieči umirio duhove, koji su bili spremni, da Vas pošteno i savjesno po Vašoj zasluži izbatinaju. I to Vam se danas čini poltronskim izdajstvom! Ja Vas dakle ne ostavih sama, nego Vas obranih rađe riečju nego rukom. Stvar je ukusa, da li biste voljeli, da sam Vas obranio mišicama, nego oprežnošću.

A sada izvolite slobodno stupiti u službu i budite uvjereni, da će to biti najmanji razlog u mojim očima, da Vam uskratim počast i štovanje. Ali ako hoćete, da tu počast uživete, Vaša je dužnost, da u javnosti priznate, neću reći, da ste me oklevetali, nego bar da ste se prevarili, i da opozovete u bilo kojoj formi što u »Narodnoj Obrani« o mojem značaju napisaste. O meni kao književniku pišite slobodno što Vas volja, a doći će prigoda da prekrstimo na tom polju malo mačeve, pa da vidimo ko će okrnjeniji iz borbe izići.

Sa štovanjem
Dr. A. Tresić Pavičić

FRAN TUĆAN

(1) Pismo

Dragi gospodine!

Tek danas Vam mogu da odgovorim, jer sam do sada bio u Makedoniji na naučnom putovanju. U Vašoj stvari prelaza u Srbiju, bit će najbolje da se, kad dodjete u Beograd, obratite na načelnika ministarstva prosvete, g. Lazu Kneževića. Možete se pozvati na mene i on će Vam svakako ići na ruku, pa će Vas i kod inspektora srednjih škola da preporuči.

Primitite izraz mog štovanja

Tućan

SRĐAN TUCIĆ

(1) Pismo

Zadar, 13. VIII. 1906.

Dragi Matoš,

poljubio bi Vas, boga mi, tako ste mi ugodili Vašom sjajnom »Begovićijadom«, štampanom u dva navrata u »Hrv. Pravu«. Ne možda za to, što sam i ja penzionirani dramatičar, pa da me kolje jal, već za to, što je Begovićijanski »Humbug« prevršio svaku mjeru, te kao trsna uš podgriza i one malo solidne temelje naše literature. Kad bi Vi bili, kao ja, na izvoru ove barnumovske reklame i ovog »Speichel-leckerei-a«, kojima se medjusobno ližu Vojnovići, Begovići, Kosori, Tartaglić etc. a sve pod toplim jorganima »Novog Lista« i »Pokreta«, jedva da biste od gadjenja mogli onako mirno i trijezno pisati. Što se nije radilo i trubilo s »Majkom Jugovića« i sada sa gospodjom »Walewskom.« »Majku« poznate, a »Gospodju« će te upoznati, pa će te si sami stvoriti sud, dočim je moj taj, da je »Majka« remek-djelo prama »Gospodji«. Kako si oba autora medjusobno kade, znati će te i sami, ali vam sigurno nije poznato, da je Xeres nosio nekoliko dana pri sebi one srpske novine, koje su psovale Vojnovića i da ih je potajice nenadkriljivom zloradošću svakome pokazivao. Pred Vojnovićem govorio je inače, a ovaj, da mu se oduži, pisao je ono »znamenito« pismo o Walewskoj. Privatno, čujem, i Vojnović ljepoti gospodje Walewske ne posvećuje dužne pažnje. To su Vam u opće takovi cabotini, da se Bog smiluje. Nedavno dao si je Xeres od Hausera napisati članak, koji je onda reproduciran u Begovićevom prevodu u Novom Listu. Medjutim ga je ali gdja Umberta Griffini u »Nuova Rassegna« dobro operušala. Kad je došampao svoj »Venus victrix«, onda su mu ga morali njegovi djaci en masse kupovati. Bilo je pod konac školske godine, pa sirotinja u sto straha.

Nego, kad Vam je onako nedelikatno predbacio pumpovanje, onda Vam moram jednu karakterističnu o njemu kazati. Htio on biti premješten u Zadar a ovdje se našao jedan profesor, kojemu obiteljske i životne prilike zahtijevaju da dodje u Spljet i htio se izmijeniti sa Begovićem. Nadzornik pristao, ali eto belaja. Saznao Xeres, koliko vrijednosti ovdješnji profesor stavlja na svoje premještenje pa udri

u Erpressung. Pristati će, ako mu ovaj profesor dobro plati. Siroma se obvezao platiti Begoviću selitbu, put i dati mu 1000 kruna. Jok. Begović traži 2000 kruna. Ne može čovjek dati, a Begović ne popušta. I pri tom ostalo. Jadni profesor dobio kratki »Bedenkzeit« a pošto ne može nasmoći toliku svotu, morati će ovdje ostati. Ovo je valjda naprednjačko shvaćanje kolegijalnosti.

U Zagrebu sigurno će mu činiti ovacije s »Walewskom« a ovamo puna su mu usta »schäbige kroaten«, »schäbige kroatische Literatur«, »ubio bi se, da sam hrvatski literat«, »schäbige römisch-katholische Nation« itd. Treba toga pajacla dobro poznati.

Karakteristiku naprednjaka iz Vašeg »Razgovora ugodnog« prenijeti ću u »Krunu«, kojoj sam već od dva mjeseca glavnim urednikom. Ako želite, slati ću Vam list. Bio bih presretan, da mi pumpate koji člančić. Ovako o »dalmatinskim« literatima bilo bi najzgodnije za »Krunu«, jer se u Dalmaciji najviše čita. Sad reorganiziramo list, pa će doskora biti novaca, a onda i honorara. Stojte mi zdravo i kefajte gospodski naše »preporoditelje«. Xeres i ovako kaže, da je on predstavnik nove hrvatske renesanse a za svaku svoju knjigu »das ist ein Quatrocento-Buch«.

Vaš

Srgjan Tucić.

(2) Pismo

»Hrvatska Kruna«
Zadar

16. IX. 1906.

Dragi Matoš,

od srca Vam hvala za Vaše prijazno pismo. Dobivam dosta pisma, ali me već davno ni jedno nije obradovalo, kao Vaše. Ali samo za to, jer ste me se sjetili. Inače, Vaše mi pismo donosi samo takovih vijesti, koje su kadre poštenog čovjeka smutiti i ogorčiti. Da, dragi moj, plemenita je ono bagra i ja se još danas zastidim, kad pomislim, da sam im bio — blizo. Sve što je na meni zla i sramotna, samo je refleks te nekadanje blizine. Trebat ću mnogo purgatorija, dok se posvema očistim. Da nisam pederasta, ne trebam Vam naglašavati, a kad bi bio, *Vama* bi to otvoreno rekao, jer biste kao i ja mogli shvatiti takov, recimo — prirodni porok. Sasvim drugačije naši prijatelji. Jer oni su podlaci, koji imadu za svakoga čovjeka i u obće čovječanskim odnosima, svoj posebni »Maasstab«. Kad bi ja bio pederasta, kao što oni to predmnijevaju, /do toga zaključka dovelo ih je u ostalom moje svakogodišnje putovanje u Napulj i na Capri. Prva verzija izašla je prije četiri godine, jer sam se u isto vrijeme sa Krupom nalazio na Capriu. Sudite sami! oni bi me razapeli, jer ja Tucić kao pederasta bio bi zvijer u ljudskoj podobi, dočim je pederasta Wilde za njih mučenik, žrtva, patnik. I za mene je to, ali za mene bi to bio i svaki drugi čovjek, a u tome se oni i ja razlikujemo.

U ostalom časnije bi bilo biti običan pederasta, nego li pederasta ljudske duše, tudjega poštenja i zdravog razuma.

I Vi ćete, bijedniče, još mnogo posla imati s ovim, kako bi bugarin rekao »merzavcima« i »mošenicama«. Niti ne sanjate, do kojega još stepena njihova podlost može doseći. No jedno neka Vas umiruje, da će blato tih pigmeja kiša budućnosti oprati, dočim će Vaš rad i Vaše upravo veliko djelo purifikacije našeg javnog političko-literarnog života, neprolazno ostati i svojim zdravim tracima u daleku, vrlo daleku budućnost zasegnuti. Tješimo se time, da pljeva pliva nad vodom, dočim su potrebna stoljeća uzburkanog mora, da izbace dragocjen kamen na površinu.

Ne mogu se dosta zgražati nad perfidijom kojom su Vas denuncirali kod vojničke oblasti. Vjerujte mi, da u tome imadu Begović i Wilder svakako svoje prste. Obadvojica su poznati denuncijanti. Begović osobito kao profesor prema svojim kolegama. Jedan spljetski profesor rekao mu je jednom, da njegova famozna »Venus victrix« ne valja ništa. Tri dana kasnije bio je taj profesor sa mnom, još dvojicom gospode i jednim *osmoškolcem* na malom lumpčaju. Sutradan tužio ga B. ne samo ravnatelju već i pokraj. školskom vijeću, tako da je profesor imao najvećih nepravilnosti. Ako ovu bagru ne hvališ, ako joj se ne klanjaš, ako ne veličaš njihovo literarno smeće, onda ti naviještaju rat do istrage.

Ali Vi samo udrite po njima, udrite, koliko možete. Ako imate i hiljadu neprijatelja, imate i deset prijatelja, a ti vrijede više nego sva ona hiljada. Jer još nisu izgubili poštenje, savjest i kriterij. Udrite, Matoš, jer ste to dužni sebi i svima nama, kojima njihovo blato prijeti ugušenjem. Da ja imam Vaše pero bio bi najsretniji ali i — najneumoljiviji! Vi ste danas prilično osamljen sa svojim nazorima i svojim poštenjem, jer je zveket /novčani/ novoga kurza gotovo sav mladi naraštaj opio i prokurvao. Ali što ste više sami, to ćete jači biti. »Der Mensch ist am stärksten, wenn er allein ist.«

Znam da kuburite i rado bi Vas pomogao. No za sada i mi kuburimo. Do malo dana reorganizirati ćemo »Krunu« i moći plaćati — honorare. Razumije se *hrvatske* honorare. Nego ako biste mi napisali ocjenu »Walewske« za 3—6 feljtonskih stupaca, mogao bih Vam već sada honorirati sa 4 fil. po redu. Naši feljtonski stupci imadu po 30 redaka.

»Krunu« dobivat ćete redovito, već sam naredio u administraciji.

Nego, jeste li opazili? Dubrovačka »Crvena Hrvatska« /resoluc./ prenijela je Vašu »Usidjelicu« *bez naznake izvora*. I to je banditstvo, koje bi trebalo žigosati. Na me je »Novi List« navalio, što sam prešampao iz Vašeg feljtona ono, što je za naprednjake nepovoljno, a jedan od njihovih »Hauptorgana« kiti se Vašim perjem — furtim.

Ako imate vremena, javite mi se opet. Znam, da Vam je teško pisati, no veselit će me koja riječ od Vas. A glede Walewske, ako možete, šaljite odmah a i ja ću tako novce. Možda ću moći izraditi i kakav radaš; samo je glavno da imam rukopis, pa da onda pritisnem naš redakc. odbor.

Mnogo Vam pozdrava od Vašeg

Tucića.

(3) Pismo

»Hrvatska Kruna«
Zadar

Dragi Matoš,

tako sam zaposlen, da ne dospijevam ni jesti, a kamo li pisati. Vaši »Moderni simboli« nisu dobili odlučujući imprimatur, a i sami možete uviditi, da bi bilo veoma vratolomno, štampati ih u listu, koji ima toliko svećenika za pretplatnike. I sa »profesorima« je malo opasno, ali ću ih do zgođe štampati na vlastitu odgovornost. Čim budu doštampani primit ćete honorar, jer naša blagajna ne daje principiarno predujmova a i one prve novce poslao sam Vam od svoga, te istom sada obračunao. Za što mi ne pošaljete koje polit. pismo iz Beograda.

Pozdravom Vaš

Tucić

(4) Pismo

Zagreb, 10. V. 1913.

Dragi Matoš!

Petnaest godina čekao sam, da me napadneš. Kroz petnaest godina bio sam jedini izopćenik iz Tvojih feljtona, spisa, kritika i — napadaja. Sad si se napokon sjetio i mene i oslobodio me neugodnih zabadanja mojih drugova, koji su bili uvjereni, da među nama postoji nekakav pakt. Hvala Ti od srca i ako si me počastio toljagom umjesto rukavicama.

Tvoj stari

Srgjan Tucić.

(5) Pismo

Zagreb, 20. maja 1913.

Dragi Matoš!

Nisam ni časa sumnjao o Tvojim iskrenosti. Znam, da je Tvoj napadaj potekao iz uvjerenja, a u koliko se odnosi na moje posljednje djelo, ja ga mučke kvitiram, jer o toj stvari ne ću da gubim više ni riječi. Sve drugo, što iznosiš u Tvojim pismu najodlučnije odbijam. Na odluke kazališne uprave ja nemam nikakvog utjecaja, a najbolje Ti to dokazuje činjenica, da sam se iskreno, živo i kolegijalno zauzimao za prikazivanje Tvog komada i da sam sa svojim nastojanjem — propao! Kao kazališni tajnik obavljam čisto administra-

tivne poslove, a svako moje pokušano umiješavanje u literarni resort kazališta bilo je, ako baš želiš znati, tako susretano, da sam iz poštovanja spram samoga sebe isto definitivno napustio. Moje koneksije ne pomažu ni samome meni a kamo li drugima. Za to batine, koje danas primam samo zbog toga, što sam u kazališnoj upravi, bole sto put više, nego da su zaslužene. I ne zaboravi, da ima nešto, što se zove kruh i nešto, što se zove bolest i da se njihov užasni konkubinat zove: — šutnja.

Tvoj stari

Srgjan Tucić

ILIJA UJEVIĆ

(1) Posjetnica

Krstatica Imotska
3/X. 1899.

Dragane!

Primih tvoj zadnji list u onomu čudnomu obvoju... Baš sam se nasmiehao! Drago mi je, da si mi onako obširno pisao. — Ja ću čekat »Iverje« i, po mogućnosti, tvoju sliku, da te barem u njoj vidim. Ja svoje nemam, a da je imam, poslao bih ti je. — Radi, kad si tu na dobroj prigodi. O Svisvetim ću ti opet pisati. Sad sam u velikoj vrpnji. Jematva, pa bih se želio za zimu naoružati. Unapried mi piši *ti*, mjesto *vi*. Tà mi smo naši... Vale!

Tvoj do lopate
Don Ilija Ujević
župnik
Krstatica /Imotski/

(2) Pismo

Zagvozd /u Dalm./, 9/II. 09.

Dragi Gavrila!

Umukao ti, umukao i ja ima godinâ i godinâ. Tebe sudbina klisala po kruglji zemaljskoj, pa mi bilo nepoznato tvoje stalno boravište, da te pismeno posjetim i pozdravim. U poznije doba čitam na »H. P.« tvoje izvadke i mislim, da si sada u Zagrebu, kamo ti i adresiram ovo pismo.

Bićeš vidio, a ja ti ovo uzput uklapam, jedan podlistak »Narodnoga Lista«, u komu te *protresa* naš Wenzelides. I mene je nekoć u »Obzoru« napao, pa sam mu odporučio kroz »Narodni List« i oseknuo ga. Nadam se, da ćeš mu i ti otegnuti uši, neka zna, s kim kašu hladi. Deder mi piši prigodno, da saznam, što mi je od tvoje dobre dušice. Ja sam u ovoj župi ima šesta godina. Truda imam dosta, jer župa brojna, krševita i raztrkana, a nisam ti ni hajdučkoga zdravlja. Hvala Bogu! milo te pozdravlja

Tvoj
Don Ilija Ujević

TIN UJEVIĆ

(1) Razglednica

Gospodinu / A. G. Matošu / Zagreb / Jurjevska 20

Poštovani prijatelju!

Pozdravljam Vas s prijateljima iz latinskoga i hrvatskoga Šibenika.

11. IX. 1910.

Aug. Ujević
[Još četiri potpisa]

(2) Pismo

Signore / A. G. Matoš / Firenze 16 via Canto dei Nelli / per Pension
Tei (Italie)

Veliki A. G.,

na Vašu prvu kartu pisah Vam s Kovačićem: ne znam jeste li dobili, dok ne bijah siguran za tačnost adrese.

Članak o Tucićevoj knjizi, što ga poslaste preko Laslavića »Pokretu«, dignuh s prof. Hikcem kod Wildera, budući da ga ne htjedoše tiskati, pa ga predadoh Molinaru za »Stek«.

I ja pročitah u »Savremeniku« one grozne burgije A. M-a, ali da s tim obračunam, nemam vremena budući da sam zabavljen drugim poslovima.

Pozdravljaju Vas Häusler, Wiesner, Kovačić i ostali grabancijaši.
Zagreb, Sveuč. biblioteka, 18. V. 1911.

Aug. Ujević

Jao talijanskim (njocima) makarunima!

M. Kožul

ISO VELIKANOVIĆ

(1) Pismo

»Knut«
list za satiru i humor.

Mitrovica, dne 28. 12. 1904.

Štovani gospodine,

Od Živka sam Bertića teda negda stekao Vašu adresu, pa evo Vam pišem.

Vi valjda znate, da ja izdajem taj moj »Knut«. Nekako sam, štono Rusi vele: съ грѣхомъ popolamъ, preturio ovu prvu godinu, pa sam nešto i prohodao. Bi li Vi htjeli po malo saradjivati? Ja ću Vam, čim izidje 24. broj, poslati sve ovo godište, pa ćete se uvjeriti, da taman Vi »falite«. Hvalu Vam ne ću pojati, jerbo se to med književnicima i fari-sejima i onako ne vjeruje, nego Vas lijepo molim, da bi mi za prvi broj izvoljeli poslati koju stvarcu, pa makar i nekoliko. Ja bih Vam štampao sve, štogod bude po »ukusu« ovdješnjem drž. odvjetniku, i sitnež i krupnež, i »pabirke francuske«, do kojih bi Vi u Beogradu valjda lako dolazili. Ja ću Vam /a to će Vas dabome strašno namamiti!/ honorirati svaki redak, kakogod se štampao, sa šest fil. /original i »pabirci«/, a za prijevod manjih pričica, sličica, kojima je tako bogata francuska književnost, po četiri fil. redak. Kapitali se isplaćuju na koncu svakoga mjeseca.

Da mi šta pošljete do Bogojavljenja, pravosl. Božića, ili i na samo Bogojavljenje, dospjelo bi još za prvi broj.

Od nove će godine donositi »Knut« i karikature iz stranih listova, kako se to po svijetu svuda uobičajilo, pa i to će valjda biti priličan korak k napretku.

Lijepo Vas pozdravlja

Vaš odani
Iso Velikanović

(2) Pismo

»Knut«

list za satiru i humor.

Mitrovica, dne 23. 1. 1905.

Dragi gospodine,

A šta bih Vam zamjerio! Nijesam valjda djevojčica! Nije to, nego sam bio u poslu, pa ne dospjeh. »Knut« sam Vam lanjski bio poslao na poštu, pa vele: trpaj u paket. Tako ćete ga sutra dobiti, t. j. sutra ću poslati, skupa s br. 1. od ove godine, u kojem je i Vaša satira.

Lijepo Vam hvala, što ste mi poslali. Čekam i dalje. Ja sam Vas i i tako protelalio kao »stalnoga saradnika«. Nemojte, da slažem.

Vjerujem, da Vam tamo teško. I ja sam se lanjske godine napatio brige s »Knutom«, pa da mi nije dobar prijatelj pomogao, ne bih list ni uzdržao. Sada je nekako bolje, pa kolikogod budem mogao, ja ću Vam radove honorirati. Bit će mi milo što više Vaših radova donositi. Štagod Vam »bubne na pamet«, šaljite, i sitno i krupno, — samo da ne bude masno, jerbo nam je publika, kao što znate, zdravo stidljiva. Deder pogledajte malko i Francuze. I tu ću sitne stvarce primati. Oni su barem majstori u nevjerojatnim pričima i brzi na paradokse.

Nije Bog zna šta, ali nešto para možete i kod »Knuta« zaslužiti. Kada je »Knutu« bolje, više, kada je gore, manje, samo dužan Vam ne ću ostati.

Samo nemojte za Boga da stanete pjevati ljubavne pjesme. Ja sam samo jednu zbiljsku ispjevao, pa sam se blamirao. Možda Vam nije do smijeha, ali onda baš i trebate da se smijete.

Ljubu Vam ne znam i ne želim je vrijedjati, ali — gospodine dragi — od toga se ne umire. Ostat će Vam mila uspomena.

Proljetos ću da obnovim »Svjetsku Knjižnicu«, samo na drugom temelju. Izdavat ću u sveskama, à la Reclam. Ako budete htjeli prevoditi s francuskoga, *udesit ćemo i to.*

Nadam se za drugi broj kojemu Vašemu radu!

O Vašoj aferi s Čivutinom u Djakovu molim Vas za data. Ja bih onda dra. Benešića, advokata u Iloku /Rade B., kovač u »Knutu«, zapitao za savjet. Ako se može šta advokatskim putem, on će učiniti. To bih već i zato, da Vašu knjigu event. mognem izdati u »Svj. Knjižnici«, ako Vam je pravo.

Javite mi to, a ja ću Vam do koji dan opet da se javim; danas sam u poslu, pa se čudim, da sam i dovde došao.

Lijepo Vas pozdravlja

Vaš

Iso Velikanović

IVO VOJNOVIĆ

(1) Pismo

Cher Monsieur!

Arrivé hier soir au théâtre j'ai trouvé Votre gentille lettre. Puisqu'on m'avait dit, que l'homme qui l'avait porté va revenir, j'avais donné une loge au portier pour Vous. Malheureusement l'homme ne vint pas. Ayez la bonté de venir au guichet après midi ou ce soir. Demandera les deux fauteuils de M. Vojnović et on Vous le donnera.

Un vrai plaisir de Vous prouver ma repupathie.

Agréez etc
de Vôte

Ivo Vojnović

(2) Posjetnica

Cher Monsieur!

Je viens d'écrire à M. de Treščec et de lui recommander vivement Mme Vôte soeur. Croyez moi que je serais très content d' avoir au Théâtre une jeune dame si bien élevée et si bonne chanteuse que Mme Dana.

Agréez cher Monsieur l' assurance des sentiments les plus amicales de Vôte très dévoué

Ivan

(3) Posjetnica

25/6.

Cher Monsieur!

Voilà une lettre qui Vous *faïra plaisir*. Qu'elle soit contente de n'être pas ici! —

Mille salutations!
de Vôte devoué

Ivo Vojnović

(4) Posjetnica

29/6

Cher Monsieur!

Merci pour Vos bonnes paroles. Je n'ai douté pas un moment de Vos sentiments. On ni attaque parce qu'on ne me connaît pas. Mon âme est si loin des ces misères! L'unique chose qui me fait mal c' est de Voir le cher Zagreb de ma jeunesse /aristocratique et individualiste jusqu'au bout des ongles!// chaque jour, de plus en plus »balkanisé« — C' est ma seule et profonde tristesse! —

Agréez etc.

Vôtre dévoué
I. Vojnović

(5) Posjetnica

29/12

avec mille souhaits de bonheur pour la nouvelle année!

Ivo Vojnović

(6) Posjetnica

Z. 12/I. 1912.

Cher Monsieur!

Depuis 2 jours Vos cartes Vous attendait à la *Narodna Kavana!*
Mille choses amicales de Vôtre très dévoué

Ivo Vojnović

(7) Posjetnica

Je vous remercie de la *gentille* poesie dans le »Koprive«. C' est une digne revanche à ma gentillesse envers Vous. Mais nos vieux Ragusains — disaient: »Svatko dava ono što ima«! —

Ivo Vojnović

ARSEN WENZELIDES

(1) Pismo

Zagreb 16. II. [1905.]

Velecijenjeni gospodine!

Nemojte misliti da sam bio tako neuljudan, pa da Vam nisam htio odgovoriti na Vašu dopisnicu. Zapravo nisam mogao, jer sam do sada bio bolestan, — a da budem tačniji reći ću — ne samo tjelesno bolestan, nego i džepno! Pomanjkanje novaca je bolest, od koje svi vječito bolujemo.

Meni je drago, što ste se na mene obratili, — i ja ću Vam rado prepisati. Ali iskreno Vam velim — i ja sam kruhoborac, koji životarim mrljanjem papira, — pa stoga neću Vam moći odjednom sve prepisati, nego malo po malo. Kako bude koja stvar prepisana, poslat ću Vam je.

Nemojte zamjeriti, što ću Vam sada preporučiti. Hoću naime da Vam istaknem kako često neću imati za poštarinu, a ja bih vam rado poslao preporučeno, da se stvari ne izgube, — pa ću Vas umoliti, da mi pošaljete što za poštarinu. Inače moglo bi se dogoditi, da Vam pošljem nefrankirano.

Još nešto! Cienim nemogućim da baš nijedne svoje tiskane radnje nemate kod sebe, — pa ako imate — molim da mi javite koje stvari već imate, da uzalud ne prepisujem. Ako nemate upravo ništa, onda je drugi posao — i prepisat ću sve. U slučaju da imate što kod sebe, osim naslova naznačite i broj lista, u kojem je tiskano. Niste mi naznačili iz kojih novina Vam moram prepisati. Da li samo iz »Vienca« i iz »Nade«, ili i iz »Obzora«, »Jadrana« i t. d. A propos: imam nekoliko brojeva »Jadrana«, gdje su neke Vaše radnje — pa ako i to trebate — ja Vam posudim. Ali — ako se ne varam — Tresić Vam je »Jadran« redovito slao.

Dakle odgovorite potanko na sve ovo. Čekam Vaš odgovor, i kad primim Vaše pismo počet ću prepisivati.

Uvažite razloge, s kojih Vam nisam odmah odgovorio, i vjerujte Vašemu

odanom
Arsenu Wenzelides.

/Univerza/.

MILOŠ ŽIVKOVIC

(1) Pismo, ćirilicom

Cetinje, 1. avg./19. jula 1908.

Moj dragi prijatelju i stari sapatniče u Apolonu!

Odgovorni urednik »Cetinjskog Vjesnika« profesor Božo Novaković, dao mi je tvoju dopisnicu, koja me je veoma obradovala. Dakle, živ si! Bogu Olimpa, Lovćena i Avale, hvala! Moramo se tako pozdravljati i iznenađivati u vremenu zavjera, u branjenju »svetih stanja«, »jugoslavenskih kraljeva« i Skerlićevskih teorija, da je političkoga protivnika slobodno i ubiti. Dakle, izmakao si živ iz Skerlićevih kanda. Ja ti čestitam, jer mi ovamo svakako želimo, da živi, pa i Jaši Nenadoviću!

Moj dragi Matošu, dobro poznajem tvoju idealnu dušu, pa unaprijed znam, da se moram groziti, kad gledam, šta se protiv nas radi, kako nam se iz Beograda šalju na dar bombe, i kako bestidno o nama pišu kojekakvi »Smrdobrani«, Pokreti, »Zastave« i Plutovsko-smodlačke Slobode /?/. Kužni vazduh zavjereničkoga režima ušao je u neke redakcije hrvatskih listova, koji su o Crnoj Gori do sada lepše pisali, jer mu je po svemu bliža od Biograda.

Napiši mi, molim te, štogod za »Cetinjski Vjesnik«. Napiši kakav podlistak gdje ćeš šibati »Jugoslovene«, »slobodnjake« i razne patriote, taksirane po količini sume zavjereničkih dinara. Ismij ih i izrugaj im se, pa se dohvati uzgred »Srp. Književ. Glasnika«, koji je neiscrpiv u glupostima. Koliko zatražiš honorara i koliko bude pravo i odgovaralo našim skromnim sredstvima, odmah ću ti poslati.

Šta radiš u Samoboru? Kako si sa zdravljem? Šta rade veliki muževi oko »Srbobrana« i Pokreta? Javi mi se, biće mi drago.

Iskreno te pozdravlja stari prijatelj

Miloš Živković

Adresiraj:

M. Ž. sekretar Nj. Kr. V. Knjaza Gospodara
Cettigné, Monténégro

(2) Pismo, ćirilicom

Cetinje, 13. augusta, 1908.

Dragi moj prijatelju!

Mnogo ti hvala na ljubaznome pismu i onima za mene laskavim ocjenama. Vidim, da si ostao onaj stari hrast, koji nijesu mogle da iščupaju iz korijena olujine budalaština u najnovijoj t. zv. jugoslovenskoj politici. Oh, koliko mi je lakše duši kad imam pred kim izjadati se zbog ove dekadenzije, koja je nastupila u prvim redovima hrvatskoga i srpskog naroda! Obadva naroda u istini prolaze kroz neku kužnu atmosferu domaćega ognjišta. Kad ne bih bio optimist, ja bih očajavao. Eto ti n.pr. najnovijih senzacija iz Zagreba povodom Nastićeve brošure. Neke usijane lombrozove glave izgleda da će omrsiti konopac austriskoga henkera. Pravo im budi! Spremali su konopac i bombe jednome idealnome Jugosloveninu, Knjazu Nikoli, pobratimu Štrosmajera i drugih velikana, pa su dočekali da se taj konopac stegne oko njihove zločinjačke glave. Neka znaju jednom ti đaci teraziske zavjereničke škole: da kulturna Evropa nikad neće dopustiti, da se konsakrira načelo: *da je političkoga protivnika slobodno i ubiti!* Meni ih je žao, ali zaslužili su ono, što im sprema zagrebački državni odvjetnik.

U »Cetinjskome Vjesniku« izišao je jedan članak o braći Hrvatima /prilažem ti ga/. Članak je dosta oštar, ne protiv hrvatskoga naroda, nego protiv njegovih pokretovskih Skerlića i Grola. Taj bi se članak mogao eksploatisati protiv lude politike nekih rezolucionaša. Dobro bi bilo kad bi ti na tome poradio, jer sam uvjeren, da će se članak dopasti tvome srcu i duši.

Od srca ti želim ozdravljenje i dobro zdravlje. Javljaš mi se češće, jer će mi to biti neobično milo. Pošlji štogod za »C. Vjesnik« na moju adresu, i uz malo reči, koliko tražiš honorara.

Odani ti
Miloš Živković

(3) Pismo, ćirilicom

Cetinje, 16/29 aprila 1912.

Dragi moj Matoš!

Poodavno ne čuh od tebe nikakva glasa. Isto tako ni ti od mene. Jedino što znam o tebi to je, da pišeš i da si još živ. Pratim tvoje radove u Savremeniku i ostalim listovima. Ja ti iz srca čestitam na izdržljivosti. I u hrvatsku književnost i javni život uvukao se od neko doba duh skerličizma, te si u toliko u težem položaju, naročito ako si ostao kod gledišta, koje smo nekad u Biogradu zajedno zastupali.

Veoma bi mi bilo milo, ako bi htio da napišeš kakav podesan feljton za naš »Cetinjski Vjesnik«. Temu možeš sam izabrati. Razumije se, trud ti ne bi bio uzaludan. Feljton bi ti bio honoriran. Ded, dakle,

naoštri tvoje pero, pa napiši nešto i za jedan list pod Lovćenom, gdje su vazda njegovane sa Hrvatima veze bratstva.

Priča mi naš pjesnik Mićun Pavićević da ti je poslao na ocjenu najnoviju knjigu svojih pjesama. I sa svoje te strane molim da nešto o njima napišeš u Savremeniku. Napominjem ti radi boljega obavještenja, da su protivu Mićuna otvorili čitavu harangu oni iz biogradskog »Srpskog Književ. Glasnika« zajedno sa svojim brabantima iz ostalih koteriskih redakcija. Napadaju ga zato, što je ispravan prema svojoj otadžbini i svojem vladaoču. I zato, radi politike, strada u Mićunu pjesnik. Ti već znaš, kako su neki u Biogradu raspoloženi prema Crnoj Gori!

Kako si inače, moj dragi Matoš? Javi mi se malo opširnije, jer budi uvjeren da te nijesam zaboravio i da te se vazda rado sjećam. Pošlji mi traženi feljton, a ja ću tebi odmah honorar.

Od nove godine naimenovan sam ukazom za šefa presbiroa. Ako i sada pratiš većinu naših suterenskih novina, mislim da ćeš se u njima često srijetati sa mojim imenom. Ne na dobar način, jer me, zbog vjerne službe vladaoču ove zemlje, grde kao piljarice sa Dordola. Šta ćeš, ja ne mogu iz ove moje kože. Poznato ti je gdje sam rođen i vaspitan. Graničarska vjernost neće da zna za komplotiranje. Ona se grozi od činjenice, da sa svojim Kraljem večeram i iste noći da ga na izdajnički način ubijam. Čini mi se, da si i ti od te stare graničarske škole, pa te zato, kao ni mene, ne mogu mirisati sankiloti teraziske Jugoslavije — na papiru!

Budi mi zdrav, moj dobri stari prijatelju! Zagri mjesto mene sav moj divni Zagreb — mjesto moje mladosti i ludosti, mjesto moje bezbrižnosti i ašikovanja, mjesto mojih fantazija i prve ljubavi, koja je traljavo svršila kao kurkina prva štenad.

Primi moj srdačni prijateljski pozdrav i javi se što prije tvojem starome prijatelju

Milošu Živkoviću

PRILOZI

NAPOMENE O SVESKU DVADESETOM

Pisma u ovom svesku podijeljena su u dvije skupine: u prvu su uvrštena Matoševa pisma i odgovori njegovih korespondenata, pa ona sačinjava nastavak korespondencije iz sv. XIX; u drugu skupinu ušla su pisma upućena Matošu od različitih pošiljača. Autografi pisama iz ove skupine, ako nije u napomenama drugačije označeno, nalaze se u Matoševoj ostavštini u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Ovaj svezak sačinjava cjelinu sa prethodnim XIX. sveskom Matoševih *Sabranih djela*, pa je i njegova redakcija izvršena na isti način.

Matoševa pisma i pisma Matošu

LXVI. SVETOMIRU NIKOLAJEVIĆU

Svetomir Nikolajević (1844—1922), književni historičar i političar.

Pismo je objavljeno u članku Božidara Nikolajevića *Jedno pismo A. G. Matoša* (»Pravda«, XXX, br. 10644, str. 8, Beograd, 23. VI. 1934); tekst za ovo izdanje preuzet je iz navedene publikacije.

LXVII. MIHOVILU NIKOLIĆU

Mihovil Nikolić (1878—1951), pjesnik.

Pisma 440 (1) i 443 (4) objavljena su u članku *Iz korespondencije A. G. Matoša Mihovilu Nikoliću* (»Savremenik«, XVII, br. 3, str. 179—180, Zagreb, ožujak 1923). Nikolićeva dopisnica Matošu do sada nije objavljena. Autografi Matoševih pisama i Nikolićeve dopisnice nalaze se u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXVIII. VIKTORU NOVAKU

Viktor Novak (1889), historičar.

Pisma broj 444 (1) i 446 (3) objavio je Viktor Novak u članku *Nekoliko fragmenata iz poslednjih dana A. G. Matoša* (»Letopis Matice srpske«, CVI, knj. 331, sv. 1—3, str. 201—205, Novi Sad, januar-februar-

-mart 1932). Tekst za ovo izdanje preuzet je iz navedenog članka. Novakova pisma do sada nisu objavljena; autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXIX. ODBORU DRUŠTVA HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA

Pismo je objavljeno u članku *Jedno pismo A. G. Matoša odboru DHK* (»Savremenik«, XX, br. 3, str. 140—142, Zagreb, ožujak 1927). Tekst za ovo izdanje preuzet je iz navedenog časopisa.

Str. 17. »...narednu moju knjigu«: Odnosi se na Matoševu knjigu *Pečalba* (v. SD V).

LXX. MILANU OGRIZOVIĆU

Milan Ogrizović (1877—1923), književnik.

Pisma do sada nisu objavljena (izuzev nekoliko fragmenata). Autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

Str. 24. »Prije svega te molim, da uzmeš od Drekslera pjesmu...«: Radi se o pjesmi *Zvono* (v. SD V).

Str. 36. Pismo broj 462 (15) odnosi se na Matošev sonet *19. svibnja 1907.* (v. SD V).

»Poslavši mu članak o Marjanoviću...«: Radi se o eseju *Sintetična kritika* (v. SD IV).

Str. 37. »...imati tako do petka taj predgovor«: Odnosi se na Matošev tekst *Prolog* koji je objavljen kao predgovor izdanju Milčinovićeve i Ogrizovićeve drame *Prokletstvo* (v. SD VI).

Str. 38. »Vukeliću poslah jednu pjesmu...«: Sonet *Mačuhica* Matoš je posvetio Oskaru Düreru (v. SD V).

Str. 39. »U jedanaestom stihu...«: Odnosi se na sonet *Mačuhica* (v. SD V).

Str. 40. »Unatoč izričnom obećanju, da će mi knjigu štampati...«: 1907. Matica ponovno odbija objavljivanje knjige *Putovi* (v. SD I).

Str. 53. »Premda je tvoja studija...«: Odnosi se na Ogrizovićevu studiju *Artista. Uz Matoševe eseje i impresije »Vidici i putovi«* (»Hrvatska smotra«, 1907).

Str. 56. Uglatim zagradama označena su nečitka mjesta u tekstu; pismo je sačuvano nepotpuno — nedostaje svršetak.

Str. 59. Početak pisma broj 476 (29) nije se sačuvao.

LXXI. IVANU KAZIMIRU OSTOJICU

Ivan Kažimir Ostojić (1863—1945), književnik.

Ovaj fragment Matoševa pisma objavio je Ivan Kažimir Ostojić u članku *Neke književne uspomene* (»Jadranska vila«, III, br. 5, Omiš, 1. V. 1930); ovdje se objavljuje prema tekstu navedenog članka.

LXXII. TIHOMILU OSTOJIĆU

Tihomil Ostojić (1865—1921), književnik i kulturni historičar.

Faksimil Matoševe dopisnice objavio je Branko Magarašević u članku *Iz života A. G. Matoša* (*»Narodni list«*, VI, br. 1542, str. 4, Zagreb, 28. V. 1950). Autograf u arhivu Matice srpske u Novom Sadu. Ostojićevo pismo nije do sada objavljeno; autograf u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXXIII. MILANU PAVLOVIĆU ZRAKU

Pismo je objavljeno u radu Borisa Čorića *Matoševa pisma redakciji »Nade«* (*Rad Jugoslavenske akademije*. Knjiga 361. Zagreb, 1971, str. 222). Autograf u Zemaljskom muzeju u Sarajevu.

LXXIV. IVANU PERŠIĆU

Ivan Peršić (1874—1949), novinar i političar.

Pismo je objavio Antun Barac u svojim *Napomenama uz Djela A. G. Matoša*, knjiga VI (Zagreb, 1938). Autograf u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXXV. PJEVAČKOM DRUŠTVU »JEKA«

Pismo je objavljeno u članku A. G. Matoš *pjevačkom društvu »Jeka«* (*»Samoborski list«*, br. 10, Samobor 8. III. 1914). Tekst za ovo izdanje preuzet je iz navedenog članka.

LXXVI. JOVANU PROTICU

Jovan Protić (1868—1926), humoristički pisac.

Pisma su objavljena u članku Hamida Dizdara A. G. Matoš *i njegove veze s Bosnom* (*»Život«*, V/IX, str. 851, Sarajevo, decembar 1956). Autografi u Narodnoj biblioteci »Hamid Dizdar« u Tešnju.

LXXVII. ANTUNU RADIĆU

Antun Radić (1868—1919), pisac, političar i tajnik Matice hrvatske (v. Matoševa pisma Đuri Arnoldu, SD XIX).

Pisma do sada nisu objavljena. Autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

Str. 93: »Čudim se, kako do danas ne primih Glasa...«: Odnosi se na Matošev esej *Stevan Sremac* (v. SD IV).

LXXVIII. RAVNATELJSTVU DIONIČKE TISKARE

Dopisnica nije do sada objavljena. Autograf u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

U kalendaru *Štrosmajer* za god. 1907. objavljena je Matoševa biografija s pogreškama na koje pisac ukazuje u ovoj dopisnici.

LXXIX. SABOLOVU

Pismo do sada nije objavljeno. Autograf u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXXX. MILANU SAVICU

Milan Savić (1845—1936), književnik, tajnik Matice srpske i urednik »Letopisa Matice srpske«.

Pismo je objavio Branko Magarašević u članku *Jedno značajno pismo A. G. Matoša* (»Politika«, XXXV, br. 10640, str. 9, Beograd, 6—9. I. 1938). Autograf u Narodnoj biblioteci u Beogradu.

LXXXI. ANTUNU SCHOLZU

Dopisnica nije do sada objavljena; autograf u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

LXXXII. STJEPKU SIROČIĆU

Pismo je objavljeno u članku *Jedno neobjavljeno pismo A. G. Matoša* (»Slobodni glas«, I, br. 3, str. 4; br. 4, str. 6; br. 5, str. 6; br. 6, str. 6, br. 7, str. 6; br. 8, str. 6, Zagreb, 30. i 31. I. i 1, 2, 3. i 6. II. 1929). Autograf u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXXXIII. VLADIMIRU ŠIFFERU

Vladimir Šiffer (1884—1960), pisac, apotekar.

Pismo nije do sada objavljeno; autograf u ostavštini Vladimira Šiffera.

LXXXIV. ĐURI ŠURMINU

Đuro Šurmin (1867—1937), književni historičar i političar.

Matoševa je dopisnica objavljena u polemičkom članku *Još jednom o Argusu (August Matoš)* (»Pokret«, III, br. 190, str. 3, Zagreb, 21. VIII. 1906). Ovdje se objavljuje prema tekstu u navedenom članku.

LXXXV. DRAGICI TKALČIĆ

Dragica Tkalčić (1879—1966), sestra Matoševih prijatelja Tkalčića.

Dopisnice 516 (2) i 518 (4) objavio je Mirko Žeželj u knjizi *Tragaјуći za Matošem* (Zagreb, 1970, str. 130 i 133). Autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXXXVI. MARIJI TKALČIĆ

Marija Tkalčić, majka Matoševih prijatelja Tkalčića.

Pisma do sada nisu objavljena; autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

LXXXVII. VLADIMIRU TKALČICU

Vladimir Tkalčić (1883—1971), povjesničar umjetnosti; najmlađi brat Ive i Jure Tkalčića.

Pisma do sada nisu objavljena; autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

Str. 150. Pismo broj 545 (24) sačuvano je nepotpuno; nedostaje svršetak.

Str. 151. Nedostaje početak pisma broj 546 (25).

Str. 156. »Kako vidiš, tvoje pismo mi dalo sižeja za članak«: Odnosi se na feljton *Pismo Aleksiju* (v. SD XV).

LXXXVIII. VLADIMIRU TREŠČECU BOROTHI

Vladimir Treščec Borotha (1870—1932), književnik i intendant Hrvatskog narodnog kazališta.

Pisma broj 556 (1), 557 (2) i 559 (4) objavio je Dragutin Tadijanović u *Napomenama* uz drugi svezak ovog izdanja Matoševih *Sabranih djela* (SD II, str. 322—326). Pismo broj 558 (3) do sada nije objavljeno. Autografi Matoševih i Treščecovih pisama nalaze se u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

Str. 165. »G. Bachu predao sam komediju...«: Radi se o Matoševoj komediji *Malo pa ništa* (v. SD II).

Na marginama pisma broj 556 (1) nalaze se bilješke Josipa Bacha, i to uz riječi *znam pozitivno* bilješka: »Nisam — i nije se dao uvjeriti. Dobio na čitanje 4. XI.«, a uz riječi *piscima mog glasa ne besjedi* — bilješka: »Vikao je, da sam čitao, a nisam i to me je razdražilo«.

Str. 166. Na poledini pisma broj 558 (3) Treščec je zabilježio: »moja pisma su pisana literatu i zatvorena, prepuštam ukusu istog da ih objelodani ili ne. Doznačena potpora nije milostinja nego potpora književniku a od narodnog — ne mog — novca. Time ne mora djelo preći u vlasništvo kazališta, nego mu stoji na raspolaganju. Matoš je dosta i napadao i upravu i mene, pa zato zaista ne bih imao razloga da ga još nagrađujem. Ali upravo jer razlikujem pisca M. od recenz. M. doznačio sam piscu tu potporu, koju on može podići ili ne, odraditi temeljito prerađenom ovom komedijom ili drugom, ili pak drugim djelom koje kazalište može upotrebiti.« Vjerojatno se radi o konceptu Treščecova pisma Matošu.

LXXXIX. UREDNIŠTVU »OBZORA«

Matoševe dopisnice do sada nisu objavljene. Ovdje se objavljuju prema prijepisima Julija Benešića koji se nalaze u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

XC. »DRAGOM VASI...«

Matoševo pismo objavljeno je u anonimnom članku *Iz uspomena na A. G. Matoša* (»Zagrebački dnevnik«, II, br. 60, str. 1, Zagreb, 4. I. 1922). Pismo se objavljuje prema tekstu u navedenom članku u kojem je »Vaso« identificiran kao »šef policije u Zagrebu«.

XCI. ZDENKU VERNIĆU

Zdenko Vernić (1885—1944), filozofski pisac i publicist.

Pismo broj 564 (1) preveo je Zdenko Vernić na njemački i objavio u članku *Ein Mitglied unserer Redaktion...* (»Agramer Tagblatt« XXIX, Nr. 39, S. 5, Zagreb, 18. II. 1914). Tu njemačku verziju pisma preveo je Siniša Paunović na naš jezik i objavio je u članku *Poslednji dani A. G. Matoša* (»Književnost«, VIII, br. 5, Beograd, maj 1953). U ovom izdanju pismo se, zajedno sa dopisnicom broj 565 (2), prvi put objavljuje u originalnom obliku. Autografi u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

XCII. BRANKU VODNIKU

Branko Vodnik (Drechsler), povjesničar književnosti (1879—1926), urednik »Mlade Hrvatske« i »Savremenika«.

Pisma do sada nisu objavljena. Autografi Matoševih pisama broj 569 (4), 670 (5) i 571 (6) te Vodnikovih pisama nalaze se u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije, a autografi ostalih Matoševih pisama u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Str. 173. »Dragi amice, za 3—4 dana ću Vam poslati...«: Odnosi se na studiju *Laza K. Lazarević* (v. SD IV). Ova je Matoševa dopisnica sačuvana u prijepisu Branka Vodnika.

Str. 176. Od pisma broj 572 (7) sačuvana je samo prva strana, i to u Vodnikovu prijepisu.
Pismo broj 573 (8) sačuvano je u Vodnikovu prijepisu.

Str. 177. U pismu broj 575 (10) uglatim su zagrađama označena nečitka mjesta.

»Vas je začudila moja recenzija o Gj. romanu«: Odnosi se na Matoševu kritiku Ks. Š. Đalski: *Za materinsku riječ*.

Str. 180. Pismo broj 579 (14) sačuvano je u Vodnikovu prijepisu.

Str. 192. Pismo broj 595 (30) sačuvano je u Vodnikovu prijepisu.

Str. 194. »Za 1—2 dana šaljem recenziju...«: Odnosi se na Matošev članak *Srpski modernista* (v. SD IV).

XCIII. SLAVKU VODVARŠKI

Slavko Vodvarška (1884—1952), novinar.

Pisma do sada nisu objavljena. U ovom izdanju objavljuju se prema prijepisima Julija Benešića koji se nalaze u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

Sadržaj Matoševih pisama odnosi se na njegove *Rimske feljtone*.

XCIV. SLAVKU VÖRÖSU

Slavko Vörös (Vereš), karikaturist i novinar (1887—1950).

Dopisnica je objavljena u članku H. Petrisa: *Matoš pod lupom kulturne reportaže* (»15 dana«, IV, br. 6—7, str. 90, Zagreb, 1. IV. 1934). Tekst za ovo izdanje preuzet je iz navedenog članka.

XCv. ZVONIMIRU VUKELICU

Zvonimir Vukelić (Zyr Xapula), novinar i feljtonist (1876—1946).

Pisma do sada nisu objavljena. Autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

Str. 207. »...ono o Masochičinim memoarima«: Odnosi se na članak *Ispovijest moga života*.

XCvI. LJUBI WIESNERU

Ljubo Wiesner (1885—1951), pjesnik i biograf A. G. Matoša.

Matoševa pisma objavljena su u članku H. Petrisa: *Matoš pod lupom kulturne reportaže* (»15 dana«, IV, br. 6—7, str. 90, Zagreb, 1. IV. 1934). Tekst pisama za ovo izdanje preuzet je iz navedenog članka. Pisma Ljube Wiesnera do sada nisu objavljena. Autografi u Institutu za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije.

XCvII. STJEPANU ZAGORCU

Stjepan Zagorac (1868—1936), političar i publicist.

Pismo je objavljeno u anonimnom članku A. G. Matoš (»Podravska hrvatska straža«, IV, br. 12, Koprivnica, 21. III. 1914). Ovdje se objavljuje prema navedenom članku.

XCvIII. ZAGREBAČKIM LICEJKAMA

Zagrebačke licejke Olga Herak, kasnija Matoševa zaručnica, i Zlata Havliček poslale su Matošu u Pariz (1903) 20 kruna kao poklon učenica VII. razreda ženskog liceja u Zagrebu.

Pismo je objavljeno u članku *Pismo A. G. Matoša zagrebačkim licejkama* — Saopćio Smuk (»Hrvatska Danica«, br. 7, str. 21, Zagreb 1938). Ovdje se objavljuje prema navedenom članku.

XCIX. ZAJEDNIČKOM MINISTRU FINACIJA

Pismo je objavio Boris Čorić u radu *Matoševa pisma redakciji »Nade«* (Rad Jugoslavenske akademije. Knjiga 361. Zagreb, 1971, str. 237). Autograf u Zemaljskom muzeju u Sarajevu.

U pismu Matoš se žali na odluku Koste Hörmanna kojom mu je odbijena molba za predujam (v. SD XIX).

C. ZNANCU U REDAKCIJI »POKRETA«

Pisma su objavljena u nekrologu A. G. Matoš (»Hrvatski pokret«, X, br. 76, str. 3, Zagreb, 18. III. 1914).

Pisma Matošu

RADOSLAV BACIĆ (1875—1931)

Str. 223. Najvjerojatnije ponukan Bačićevim pismom od 24. I. 1912, Matoš je započeo pisati svoju *Nedovršenu autobiografiju* (v. SD V).

MILAN BEGOVIĆ (1876—1948)

Str. 224. »Dragi prijatelju, čitam...«: Odnosi se na Matošev članak *Jugoslavenska izložba*.

VLADIMIR ČERINA (1891—1932)

Str. 233. G. Livadiću sam mimogred pisao da mi Vaše *Feljtone* pošalje: Odnosi se na Matoševu knjigu *Pečalba* (v. SD V).

SVETOZAR ČOROVIC (1875—1919)

Pismo je objavio Boris Čorić u radu *Matoševa pisma redakciji »Nade«* (Rad Jugoslavenske akademije. Knjiga 361. Zagreb, 1971, str. 227—228). Autograf u Zemaljskom muzeju u Sarajevu.

Str. 239. »Čitao sam vašu ocjenu...«: Odnosi se na kritiku *Iz Hercegovine* (v. SD VIII).

»Sad pak pišem jednu za narod...«: O toj Čorovićevoj pri-povijesti Matoš je objavio kritiku pod naslovom *Krvni mir* (v. SD VIII).

MIHOVIL DANKO (1876—1950)

Biografske podatke iz ovog pisma Matoš je iskoristio u članku *Novi lirik* u kome je pisao o *Pjesmama* Mihovila Danka (v. SD VII).

BRANKO GAVELLA (1885—1955)

Pisma Branka Gavelle, kazališnog kritičara i redatelja, zanimljiva su za nastanak Matoševih satiričkih *Revija* (v. SD V).

FRANJO HORVAT KIŠ (1876—1924)

Str. 249. »Danas se nadam...«: Odnosi se na prikaz *Jedna nova knjiga* (v. SD VI).

FRED ROBERT VON KLEMENT

Njemački književnik, Matošev znanac iz vremena njegova boravka u Firenzi 1911. Klement je Matošu poklonio dva primjerka svoje knjige *Freche Verse*.

JOSIP KOSOR (1879—1961)

- Str. 259. »Leo mi ne dade onog broja Samouprave...«: Odnosi se na članak *Nova knjiga* u kojem je Matoš prikazao Kosorovu knjigu *Optužba* (v. SD VI).
- Str. 260. »Juče sam ti poslao Obzor...«: Odnosi se na Matoševu izjavu *Priposlano* u kojoj se ograđuje od napadaja u vezi s aferom Argus (v. SD XII).
- Str. 261. »Tvoji plačevi...«: Odnosi se na Matošev tekst *Kod kuće* (v. SD IV).
- Str. 262. »Primio sam kožu Plutovu...«: Odnosi se na Matošev polemički članak *Milan Plut* (v. SD XII).

JOSIP MATASOVIĆ (1892—1962)

- Str. 271. »...one stihove s Gaudemus-zabave«: Odnosi se na Matoševe satiričke *Revije* (v. SD V).

JOE MATOŠIĆ (1890—1966)

Pismo se odnosi na neuspjeli Matošev pokušaj izdavanja književno-satiričkog lista pod naslovom »Kokot«.

IVAN MEŠTROVIĆ (1883—1962)

Pismo je objavio Mirko Žeželj u knjizi *Tragajući za Matošem* (Zagreb, 1970, str. 274).

F. T. MARINETTI (1876—1944)

Matoš je 1913. poslao Marinettiju svoj članak *Apologija futurizma* (v. SD VII). Marinetti mu se zahvalio ovim pismom i poslao mu knjigu *I Poeti Futuristi* (1912) s posvetom.

MICUN PAVIČEVIĆ (1879—1953)

- Str. 291. »Mnogo sam vam zahvalan...«: Odnosi se na Matošev članak *Kosovska najnovija literatura* (v. SD VII).

JANKO POLIĆ KAMOV (1886—1910)

Pisma je objavio Dragutin Tadijanović u *Sabranim djelima Janka Polića Kamova*, sv. IV. (Rijeka, 1958).

- Str. 299. »Na Rijeci sam tek dočuo, da si pisao nešto o meni...«: Odnosi se na Matošev članak *Apologija futurizma* (v. SD VII).

BORISAV STANKOVIĆ (1876—1927)

Ovo je pismo Stanković napisao na Književnom oglasu *Nečiste krvi* i priložio ga primjerku romana koji je poslao Matošu 1910.

ILIJA STANOJEVIĆ (1859—1930)

Tekst Stanojevićeve dopisnice Matoš je objavio u feljtonu *O izgubljenom nosu* (v. SD IV).

SVETISLAV STEFANOVIĆ (1874—1944)

Pismo se odnosi na Matošev prikaz *Nove pesme* (v. SD VIII).

LJERKA ŠRAM (1874—1913)

Pismo se odnosi na Matošev članak *Lady Šram* (v. SD V).

BOGUMIL TONI (1874—1951)

Pismo se odnosi na Matošev prikaz *Prigodom stogodišnjice* (v. SD VII).

ANTE TRESIĆ PAVIĆIĆ (1867—1949)

Pismo se odnosi na Matošev članak *Hrvatsko-srpski almanak* (v. SD VII).

SRĐAN TUCIĆ (1873—1940)

Str. 323. »...tako ste mi ugodili Vašom sjajnom Begovićijadom«: Odnosi se na Matoševu kritiku *Tragedije i komedije* (v. SD VI).

TIN UJEVIĆ (1891—1955)

Pisma su objavljena u *Sabranim djelima Tina Ujevića*, sv. XIV (Zagreb, 1966, str. 227).

Str. 329: »Članak o Tucićevoj knjizi...«: Odnosi se na kritiku *Preporučivana neuspjelost* (v. SD VII).

ISO VELIKANOVIĆ (1869—1940)

Str. 331. »...u kojem je i Vaša satira«: Odnosi se na satiru *Moć štampe* (v. SD I).

Str. 331. »O vašoj aferi...«: Odnosi se na Matoševu aferu s knjižarom i nakladnikom Maksom Bruckom (v. SD I. i XIX).

IVO VOJNOVIĆ (1857—1929)

Str. 333. »Je vous remercie...«: Odnosi se na Matoševu satiričku parodiju *Balada o suncokretu* (v. SD V).

DAVOR KAPETANIC

REGISTAR IMENA

(Strane 7—337)

- ABJANIĆ Ilija 20
 ADAMOVIĆ Julije 65
 ALEKSANDER 134
 ANDRA, v. Milčinović Andrija
 ANDREJEV Leonid Nikolajevič 56
 ANDRIĆ Nikola 28, 29, 32
 ANDROVIĆ Ivan 205
 ANTOINE André 152
 ANTONIĆ 157
 ARALICA 12, 14, 15
 ARISTOFAN 50
 ARNOLD Đuro 44, 61, 65, 72, 87, 88, 89,
 90, 92, 93, 95, 96, 99, 101, 102, 163, 180,
 207, 209
 ASKERIĆ Antun 281
 AUER Robert 139, 140, 237
- BABUKIĆ Vjekoslav 115
 BACH Josip 164, 165
 BACIĆ Radoslav 223
 BAIN Alexander 137
 BALZAC Honoré de 51, 68, 285
 BANJAVČIĆ Ivan 161
 BARAC Milutin 148
 BARRES Maurice 18, 50, 55, 114, 148, 174,
 197
 BAUDELAIRE Charles 24, 26, 43, 44, 54,
 64, 67, 181
 BAUER Har. 154
 BAZALA Albert 93
 BEARDSLEY Aubrey Vincent 64
 BEČIĆ Ferdo 72
 BECKFORD William 65
 BECQUE Henry 54
 BEETHOVEN Ludwig van 64, 153
 BEGOVIĆ Milan 53, 58, 110, 111, 152, 192,
 193, 224—226, 263, 324, 325
 BELLY Helena 49, 126
 BELOSEVIĆ 55, 67
 BELOVIĆ-BERNADZIKOVSKA Jelica 302
- BENESIĆ Antun 206, 331
 BENIĆ Krešimir 295
 BENIGAR Janez 44, 48
 BENOIT Alfred 138
 BERGH Alban 130
 BERTHELOT Marcelin 50
 BERTIĆ Živko 329
 BIEGAS Bolesław 50
 BIRAC Dušan 47, 48
 BISMARCK Oto 64, 113
 BJORNSEN Björnsterne 71
 BLOWITZ 50, 141
 BOJANIĆ 208
 BONACIĆ 246
 BONAVENTURA 57
 BORANIĆ Dragutin 47
 BORINSKI Karl 8
 BORKOVIĆ 14
 BOSANAC Stjepan 179, 182
 BOSNIAK 188, 191
 BOTIĆ Luka 262
 BOULANGER 155
 BOURGES Élémić 53
 BOURGET Paul 57
 BOZNIJANSKA Olga 50
 BRANDES Georges 61
 BRENNER Gregor 227
 BRETON (radnik) 142
 BREY (grof) 47
 BRKIĆ 271
 BROZ Ivan 44, 48
 BROZOVIĆ Stjepan 153
 BUBANOVIĆ Fran 34, 35, 37, 296
 BUCHNER Ludwig 53
 BUONARROTI Michel-Angelo 200
 BYRON George Noel Gordon 21, 116
- CAR Dora 294
 CAR Marko 18, 225
 CARAN d'ACHE Emmanuel (Poiré) 142

- CARDUCCI Giosuè 64
 CARIC Jakov 228—229
 CANCHY 57
 CANKAR Ivan 55, 281
 CASTILLO Ignacio Maria del 155
 CAULIEDO 134
 CEKAN, v. Nikolajević Božidar
 CÉZANNE Paul 50
 CHAMPION Edouard 50, 63
 CHATEAUBRIAND François René de 54, 63
 CHOPIN Frédéric 44, 144
 CIHLAR NEHAJEV Milutin 25, 225, 226, 230, 250, 259, 260, 263
 CIPPICO Ivo 86, 300
 COURBET Gustave 111
 CRNKOVIĆ 44
 CROMWELL Oliver 48
 CUGSVERT Miroslav 48
 CVETISIC Klotilda 43, 46, 191
 CVIJANOVIC Svetislav B. 89, 90, 226, 253
 CVIJIC Jovan 51
- ČACKOVIĆ Miroslav 16, 48
 CERINA Vladimir 18, 233—238
 CEKIC Milutin 231—232
 CIKOŠ SESSIA Bela 251
 ČINGRIJA Pero 64
- CIR KAPSLIC, v. Vukelić Zvonimir
 COROVIC Svetozar 82, 85, 239, 289
 CUK 67
 CURCIN Milan 194, 195, 211
- DANKO Mihovil 240—243
 D'ANNUNZIO Gabriele 63, 68, 154
 DANTE Alighieri 57, 64, 110, 215
 DANTON Blancha 138
 DANTON Georges-Jacques 115
 DAUDET Alphonse 162
 DE GROUX Henri 50, 155
 DELORMEL 155
 DERENCIN Marijan 64
 DEŽELIĆ Velimir 162
 DEŽMAN IVANOV Milivoj 10, 11, 41, 42, 45, 53, 62, 64, 89, 108, 138, 176, 178, 183, 199, 200, 211, 226, 263
 DHURMER-LEVY 134, 158
 DIDEROT Denis 153
 DIS, v. Petković Vladislav Dis
 DOKTOR, v. Dežman Ivanov Milivoj
 DOLOVČAK Ivan 30, 31, 32
 DOMJANIĆ Dragutin 197, 246, 247
 DORUM Ivan 49
 DOSTOJEVSKI Fjodor Mihajlovič 51, 58
 DUCIĆ Jovan 28, 29, 30, 32, 50, 86, 234
- DUKAT Vladoje 48, 92
 DUPARC 50
 DUPARQ 155
 DURAND 50
 DUŠE Eleonora 63
 DURR Oskar 25, 38, 56, 62, 259
 DVORNIKOVIĆ Ljudevit 18
- DALSKI Ksaver Šandor 18, 58, 59, 89, 109, 160, 177, 178, 182, 183, 225, 226, 263
 ĐOKA, v. Tkalčić Juraj
 ĐORĐEVIĆ Milan 32, 66, 70, 74
 ĐORĐEVIĆ Sofija Coca 27, 28, 29, 32, 42, 70
- EGERSDORFER 49
 EURIPID 153
- FABKOVIĆ Marija 72
 FATTOTI 208
 FIJAN Andrija 42
 FILIPASIĆ Vilko 112
 FLAUBERT Gustave 35, 54, 68
 FOGAZZARO Antonio 57
 FORAIN Jean-Louis 64
 FORKO Franjo 21
 FRANCE Anatole 50, 68
 FRANGES MIHANOVIC Robert 247
 FRANK Gustl 154
 FRANK Josip 20, 40, 45, 51, 75, 92, 156, 207, 211, 321
 FRANJO OD ASSISIJA 57
 FREUDENREICH Dragutin 170
 FUČEK 45
- GAJ Ljudevit 44
 GALIPAUX 50
 GALOVIĆ Fran 42
 GALOVIĆ Milan 277, 278, 282, 285
 GAMULIN 59
 GASPARAC Juraj 202
 GAUTIER Théophile 68
 GAVELLA Branko 244—245
 GAVRILOVIĆ Milorad 288
 GIUNIO Rudolf 280, 281
 GOETHE Johann Wolfgang 51, 54, 56, 64, 115, 136, 153, 215, 307
 GODLER ZLATANIĆ Josip 116
 GOGOLJ Nikolaj Vasiljevič 140, 278
 GOGOLJA 137, 140
 GOLDBERG Mécislas 50
 GRBA Janko 244
 GRČIĆ Milenko 195
 GRGASEVIĆ Jakov 246—248
 GRIEG Edward 162

GROL Milan 59, 180, 336
 GRUND Arnošt 170, 244
 GUBLIN Georges 50, 64
 GUERRIN Jules 130
 GULANFERI, Tkalčići Ivan i Juraj
 GUNDULIĆ Ivan 43
 GUSTINCIC Pavle 258
 GYST 155

 HADŽIĆ Antonije 81
 HAECKEL Ernest 35
 HAMSUN Knut 55, 68
 HARAMBASIĆ August 21, 265
 HARDEN Maximilian (Witkowski) 282
 HARTMANN Lavoslav 261
 HAUPTMANN Gerhard 223
 HAUSLER Karlo 247, 278, 285, 323, 329
 HAVLICEK Zora 162, 218
 HAWKINS 50
 HEBBEL Friedrich 72
 HEINE Heinrich 54, 61, 64, 68, 133, 136, 151, 162
 HENNER 200
 HERAK Olga 26, 36, 38, 42, 55, 62, 71, 74, 162, 218
 HIKEC Ante 329
 HINKOVIĆ (gospođa) 134, 135, 137, 152
 HINKOVIĆ Hinko 109, 133, 134, 135, 137, 141, 147, 152
 HÖFDING Harald 124
 HOFFILER Viktor 12, 13, 14, 16, 201
 HOFMANNSTHAL Hugo von 153
 HOMER 15
 HONDL Stanko 47, 310
 HORACIJE Flako 15
 HÖRMANN Kosta 10, 49, 59, 82, 138, 152, 173, 175, 219, 319
 HORVAT KIŠ Franjo 249—250
 HRANILOVIĆ Jovan 26, 29, 88, 89, 90, 140, 148, 179, 180, 181, 191, 195, 206
 HRCIC Fran 33, 35, 60
 HRISTIĆ Stevan 262
 HRNJEK 134
 HUGO Victor 54, 64, 138
 HUYSMANS Joris Karl 57, 174

 IBLER Janko 144, 161, 162
 IBLER Vanda 65
 IBROVAC 89
 IBSEN Henrik 54, 58, 61, 115
 ILIĆ Dragutin 105
 ILIĆ Olga 288
 ILIĆ Vojislav 225, 321
 IVEKOVIĆ Oton 31
 IVIĆ Ljubo 53, 180
 IVKANEC Tomislav 181, 183, 184, 185

JACOBOWSKI Ludwig 50
 JAKSA Cedomil 115
 JAKŠIĆ Đura 153
 JAKŠIĆ Mileta 85, 86, 105, 108, 140
 JANDRA, v. Milčinović Andrija
 JANEKOVIĆ 159
 JANEZ, v. Benigar Janez
 JANUŠIĆ Jurislav 154, 176
 JARNEVICEVA Dragojla 192
 JEAN Paul 64
 JEANNE d'Arc 57
 JELAVIĆ Vjekoslav 159, 161
 JELIĆ Savka (Tata) 49, 142
 JELOVSEK Vladimir 62, 108, 251—253
 JEMERŠIĆ Ivan Nepomuk 158
 JOHAN 199, 200
 JOVANOVIĆ Milutin 191
 JOVANOVIĆ Živan 22
 JOVIĆ 82
 JUGOVIĆ SUD Vladoje 71
 JUKIĆ Obradov V. 93
 JURAK, v. Zagorski Vladimir
 JURATOVIĆ Mijo 84, 212, 318
 JURIC ZAGORKA Marija 202
 JURMIĆ Miško 254

 KABALIN 67
 KALISCH 49
 KANT Immanuel 51, 64, 124
 KARADŽIĆ STEFANOVIĆ Vuk 307
 KARAĐORĐEVIĆ Petar 59
 KARAVLAH Đoka, v. Tkalčić Juraj
 KARLEK, v. Häusler Karlo
 KASANDRIĆ 208
 KASIKOVIĆ Nikola 239, 301
 KATALINIĆ JERETOV Rikard 18, 62, 134, 197
 KATON 114
 KECKEMETY Miroslav 255
 KEŠUC 18
 KETE Ivan 241
 KHUEN-HEDERVARY Dragutin 114
 KISIĆ Risto 23
 KISS (sudac) 240
 KISPATIĆ Mišo 47
 KLAIC Vjekoslav 26, 207, 209
 KLEIN Vjekoslav 23, 24, 25, 26, 28, 34, 56, 192
 KLEMENT Robert 256—258, 294
 KLEŠIĆ Mirko 84, 212
 KNEŽEVIĆ Laza 322
 KOCONDA Mira 42
 KOEN Leon 8
 KOKOTOVIĆ Dušan 294
 KONSTANTINOVIĆ (obitelj) 49
 KONSTANTINOVIĆ Lili 49
 KORENIC 116, 139

KOSOR Josip 25, 47, 56, 62, 63, 101, 178,
179, 183, 184, 193, 207, 210, 259—264,
267, 296

KOSSUTH Lajos 46

KOVACIĆ Ante 56, 59

KOVACIĆ Krešimir 18, 214, 247, 329

KOZARAC Josip 115

KRALJEVIĆ Miroslav 294

KRANJCEVIĆ Silvije Strahimir 152

KRAUS 39, 59, 62, 65, 71, 108, 161, 162,
177, 210

KRIPELIDES, v. Wenzelides Arsen

KRISTKIJEVIĆ Karolina 49

KRNIC Ivan 26, 33, 37, 54, 71, 142, 188,
223, 262, 263, 267

KROPOTKIN Petar Aleksejevič 154

KRŠNJAVI Isidor 62, 64, 249

KRVARIĆ 72

KUGLER Štefl 48

KUHAC Franjo 194

KULMER 154

KUMIČIĆ Eugen 83

KVATERNIK Eugen 35, 114, 115

KVEDER-JELOVSEK Zofka 177, 225,
251—253

LA FONTAINE Jean de 95

LAFORGUE Jules 74

LAKATOŠ Josip 25

LAMARTINE Alphonse 49

LAMPE Emil 54

LAPARCERIE Cora 63

LASLAVIĆ Ivo 329

LAZAREVIĆ Laza 173

LEGER Louis 131

LEMAITRE Jules 70

LEONARDO DA VINCI 43

LEOPARDI Giacomo 64, 153

LESKOVAR Janko 160, 161

LESETICKI Emanuel 159

LEVSTIK Fran 284

LEVY Jeanette 134, 136, 138

LIHTENSTAJN 49

LISICAR Mato 23, 26, 33, 35, 37, 101, 152,
207, 265—266

LIVADIĆ VIZNER Branimir 19, 21, 33,
42, 45, 53, 193, 197, 233, 234, 237, 244,
250

LORCOVICIUS Ivan I., v. Lorković Ivan

LORKOVIĆ Ivan 58

LORRAINE Jean 50

LOUIS XIV 53

LOVRENČEVIĆ Martin 62, 182, 207, 209

LOVRIC Božo 35, 36, 179, 183, 262, 263,
264, 267, 296

LOYOLA Ignacio 57

LUCINI Gianpietro 236

LUKOVIĆ Kosta 67, 306, 314

LUKOVIĆ Stevan 72

LUNACEK Vladimir 30, 33, 41, 45, 60,
65, 97, 178, 200, 203, 263, 287, 312

LUTHER Martin 57

MACHIAVELLI Nicolò 64, 111

MAGJER Rudolfo Franjin 268—270, 303

MAHNIĆ Antun 284

MAJČEN 161

MAJEVSKI 49

MAKANEC Alfred 49, 131, 163

MALINAR 298

MALLARME Stéphane 68

MANZONI Alessandro 37

MARIJANCEK, v. Derenčin Marijan

MARINETTI Emilio Filippo Tommaso
236, 275

MARINIC 200

MARJANOVIĆ Milan 35, 36, 41, 42, 45,
56, 62, 178, 259, 261, 263, 300, 316

MARKOVIĆ Danica 186, 187, 192

MARKOVIĆ Franjo 181

MARKOVIĆ Josip 134, 138

MARKOVIĆ Paja 105

MARKOVIĆ Radovan 48

MARULIĆ Marko 22, 47

MARUSIĆ DAVIDOVIĆ Filip 273

MASEK Dragutin 16, 55, 117

MATASOVIĆ Josip 271

MATAVULJ Simo 3

MATIĆ 73

MATIJEVIĆ 67

MATO, v. Lisičar Mato

MATOŠ August 44, 48, 62, 83, 109, 135,
148, 150, 156, 158, 162, 298, 299, 316

MATOŠ Danica 78, 135, 159, 332

MATOŠ Grgur 44, 47

MATOŠ Leon 7, 49, 128, 130, 132, 135, 137,
139, 156, 259, 261, 294

MATOŠ Marija 47, 77, 78, 109, 310

MATOŠ Milan 72, 104, 123, 127, 131, 132,
133, 139, 140, 142, 144, 145, 148, 154,
156, 159, 160, 312

MATOŠIĆ Joe 272

MAUPASSANT Guy de 35, 38, 51, 67, 68,
162, 207, 209

MAZZURA Lav 31, 64

MAZURANIC Ivan 44, 47

MEDAKOVIĆ Danilo 184

MEDIĆ Danilo 71

MELKUS Dragan 303

MENCIKOV 284

MÉRIMÉE Prosper 51, 54

MÉRODE Cléo de 59, 158

MEŠTROVIĆ Ivan 29, 31, 235, 274
 MIČON Fernanda 134
 MIHALOVIĆ Lato 278, 280
 MILADINOVIĆ Sava 260
 MILČETIĆ Ivan 91
 MILČINOVIĆ Adela 21, 29, 32, 45, 62,
 63, 192
 MILČINOVIĆ Andrija 21, 24, 25, 26, 29,
 30, 31, 32, 33, 35, 37, 45, 61, 62, 63, 64,
 71, 77, 178, 182, 192, 193, 206
 MILETIĆ Stjepan 53, 163, 195, 210
 MILEUSNIĆ Marko 21
 MILICEVIĆ Veljko 192, 194, 195
 MILOBAR Josip 40, 62, 207, 209
 MISTRA Milo, v. Stražnický Milorad
 MISKATOVIĆ Josip 48
 MITRINOVIĆ Dimitrije 235, 281
 MIXICH Koloman 249
 MOLINARI 329
 MOLTKE Helmuth 64
 MONTAIGNE Michel de 45, 51, 55
 MONTESQUIOU-FEZENSAC Robert de 50
 MOREAS Jean 50
 MOZART Wolfgang Amadeus 153
 MUSSET Alfred de 54

NACHT Siegfried 155
 NAGEL 147
 NAPOLEON Bonaparte 63, 64, 201
 NASTIĆ Đorđe 336
 NAZOR Vladimir 18, 111, 152
 NEHAJEV, v. Cihlar Nehajev Milutin
 NIETZSCHE Friedrich Wilhelm 51, 54,
 61, 64, 115, 125, 235
 NIKOLAJEVIĆ Boža 7, 8, 49, 119
 NIKOLAJEVIĆ Dušan S. 276
 NIKOLAJEVIĆ Svetomir 7—8, 49
 NIKOLIĆ Mihovil 9—11, 42, 59, 64, 185,
 188, 189, 235
 NINČIĆ Velja 72
 NODILO Natko 18, 33, 37, 71, 188
 NOVAČAN Anton 277—286
 NOVAK Viktor 12—16
 NOVAK Vjenceslav 35
 NOVAKOVIĆ Boža 71, 335
 NUŠIĆ Branislav 25, 28, 29, 30, 31, 44,
 67, 70, 296

O., v. Herak Olga
 OBERSKI Štef 287—288
 OBRADOVIĆ Dositej 18
 OBRENOVIĆ Milan 47, 49
 OBRENOVIĆ Miloš 114
 OBRENOVIĆ Natalija 58
 OERTEL Stjepan 48
 OGRIZOVIĆ Čupek 77, 78

OGRIZOVIĆ Ljerkica 20, 27, 28, 29, 31, 32
 OGRIZOVIĆ Ljuba 34, 74, 77, 78, 210, 211
 OGRIZOVIĆ Milan 20—79, 178, 186, 206,
 207, 208, 209, 210, 211, 212, 236, 271,
 293, 316
 OMCIKUS Milan 85
 OREŠKOVIĆ Stjepan 84
 OSTOJIĆ Ivan K. 80
 OSTOJIĆ Tihomil 81
 OTERO 158

PADEREWSKI Ignacy 142
 PALMOVIĆ Andrija 35
 PANTELIC Jova D. 138, 313
 PAPINI Giovanni 235, 236
 PARMACEVIĆ Stjepan 200, 244
 PASARIĆ Josip 26, 27, 28, 40, 89, 196, 197
 PASTEUR Louis 57
 PASTOR von CAMPERSFELDEN Ludwig
 15
 PASIĆ Nikola 27, 41, 59, 180, 184, 190
 PAUL Adam 50
 PAVELIĆ Ante 308
 PAVICEVIĆ Mićun 289—291
 PAVLEKOVIĆ Ema 29, 30, 32, 49, 127, 130
 PAVLEKOVIĆ Gvido 30
 PAVLINOVIĆ Mihovil 62, 115
 PAVLOVIĆ ZRAK Milan 82
 PAYENE 50
 PEACEVIĆ Ferdo 48
 PEACEVIĆ Gabrijela 48
 PEČIJA, v. Petrović Petar Pecija
 PEČIĆ Arpad 49, 128, 129, 133, 145, 157
 PEČIĆ Bela 63, 128, 133, 157
 PERSIĆ Ivan 20, 25, 31, 72, 75, 83, 158,
 160
 PETKOVIĆ Vladislav Dis 188, 189, 190
 PETROVIĆ Branimir 68, 71, 292—295
 PETROVIĆ Nikola 336
 PETROVIĆ Petar Pecija 25, 29, 296
 PICHARD Charles 134
 PINDAR 113
 PINTEROVIĆ Žaver 47
 PIRNATH Zlata 74, 297
 PISACIĆ Mirko 38, 45, 46, 58
 PLACHTE Lavoslav 111
 PLATON 112, 174
 PLAVŠIĆ Dušan 41, 45, 247
 PLEHANOV Georgij Valentinovič 49
 PLUT Milan 184, 262
 PLUTARH 114
 PODRAVSKI Milivoj, v. Filipašić Vilko
 POE Edgar Allan 51, 54, 68
 POGAČIĆ Milka 18, 194, 197
 POGLEDIĆ Stjepan 44
 POLAK Irma 244

POLIC KAMOV Janko 213, 235, 237,
298—299

POLITEO Dinko 110

POPARIĆ Bartol 300

POPOVIĆ Bogdan 115

POPOVIĆ Branko 294

POPPER David 48

POSILOVIĆ Josip 116

POTOCNJAK Franko 184, 201

PREDIĆ Milan 155, 160, 313

PRELOG Milan 301

PRERADOVIĆ Petar 176

PROHASKA Dragutin 188, 234

PROTIĆ Jovan 85—86

PUPANOVIĆ, v. Bubanović Fran

RABAR Krešimir 163

RADIĆ Antun 38, 87—102, 179, 180, 207,
209

RADIĆ Stjepan 47, 87, 90, 91, 92, 98, 185

RADOŠEVIĆ Mijo 56, 207, 213, 234, 235,
269

RAKODCZAY Aleksandar 71

RAMPOLLA Mariano 13

RASKOVIĆ Marko 287

RECLUS Elisée 154

REINKE Siegfried 258

REIZER Milan 258

RELJKOVIĆ Matija Antun 43

RENAN Ernest 51

RIBARAC Stojan 95

RIBOT Théodule 137

RICHEPIN Jean 53, 60, 61, 63

RICTUS Jehan 50

RISAKOVIĆ Antonija 18

RIZENFELD Albert 258

ROBIČEK, v. Tkalčić Ivan

RODA-RODA Alexander (Sandor
F. Rosenfeld) 223

RODIN Auguste 29, 50, 149

ROMANOVIC Miloš 119

ROPS Félicien 162

ROSENTHALOVA 135

ROSTAND Edmond 54, 60, 61, 63

RÖSZLER MAHORES Dragan Fran
302—303

ROUSSEAU Jean Jacques 18, 49, 54, 67,
76, 293

ROUYEYRE André 50, 64, 110, 149, 156

RUDLOW 49

SABOLOV 104

SADES Dragica de, v. Tkalčić Dragica

SARDOU Victorien 33

SAVIC Milan 105—106

SCHAMS Ferdinand 47

SCHAMS Hugo 48

SCHELLING Friedrich Wilhelm 153

SCHILLER Johann Friedrich 153

SCHLEGEL Toni 172, 244

SCHMIDT 208

SCHOLZ Antun 107, 143, 163

SCHOPENHAUER Arthur 61, 153

SCHUBERT Franz 64, 144, 157

SCHUMANN Robert 64

SCHWEGLER 124

SEKULIĆ Izidora 285

SELKO Nina, v. Godler Zlatanić Josip

SEVEROVIĆ 13, 14

SHAKESPEARE William 47

SILIS 149, 152, 154

SIROČIĆ Stjepko 108—116

SIMON (gospoda) 116

SIROVATKA Hinko 58, 59, 69

SIRUTKA Hinko, v. Sirovatka Hinko

SKERLIĆ Jovan 21, 27, 29, 30, 32, 59, 64,
112, 180, 193, 225, 231, 285, 289, 307, 321,
335, 336

SLADOVIĆ Franjica 30

SLAVJANSKA Nadina 111

SOFOKLE 124

SOKIĆ Mihajlo B. 232

SOKOL Josip 261

SOKRAT 115

SREMAC Stevan 23, 85, 86, 92, 93, 101, 105,
191, 192, 194, 195, 206

STADLER Josip 57

STAHULJAK Avelin 304

STANIŠEVSKA (gospodica) 124

STANKOVIĆ Bora 191, 305

STANOJEVIĆ Ilija 306

STARČEVIĆ Antun 43, 44, 63, 75, 114, 116,
184, 292

STARI, v. Starčević Antun

STEFANOVIĆ Svetislav 307

STENDHAL (Henry Beyle) 54, 68, 114, 127,
147

STIRNER Max 307

STOJKOVIĆ Milan 208

STRINDBERG August 57

STRAZNICKI Milorad 197

STROSSMAYER Josip Juraj 45, 57, 336

SUPILO Frano 58, 59, 64, 180, 184, 191,
308—309

SZABO Đuro 310

ŠAFRANEK KAVIĆ Lujo 200

ŠARIĆ Milan 25

SENOA August 40, 44, 91, 112, 115, 182,
205, 206, 207, 209

SENOA Milan 182

SEGVIC Kerubin 40, 91, 205, 206, 207, 209

- SIFFER Vladimir 117
 SIMUNIC 47
 SIMUNOVIC Dinko 247
 SPANIC Stjepko 137
 SPANOVIC 249
 SPUN STRIŽIĆ Napoleon 68
 ŠRAM Ljerka 165, 311
 ŠREPEL Milivoj 44, 49, 129
 SUBERT (gospoda) 142
 SURMIN Đuro 115, 118, 182, 193, 263
 SVARC 134, 156

 TAGORE Rabindranath 285
 TAILHADE Laurent 50
 TAINÉ Hippolyte Adolphe 49, 61, 92
 TARTAGLIA Ivo 281
 TATA, v. Jelić Savka
 TATIC Momčilo 187
 TEODOROVIC Joca 155, 160
 THOMA Ludwig 223
 TKALČIĆ Dragica 49, 119—121, 122, 127,
 128, 129, 133, 136, 138, 139, 140, 140, 141,
 142, 143, 145, 148, 154
 TKALČIĆ Ivan Krstitelj 49
 TKALČIĆ Ivo 29, 49, 55, 123, 126, 128, 133,
 135, 141, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 151,
 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163,
 295, 312—315
 TKALČIĆ Ivo i Juro 120, 127, 129, 135, 136,
 137, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151,
 312—315
 TKALČIĆ Juro 49, 122, 123, 126, 128, 131,
 133, 135, 144, 146, 149, 150, 151, 153, 154,
 156, 157, 158, 161, 162, 312—315
 TKALČIĆ Marija 120, 122, 123, 127, 129,
 136, 139, 141, 142, 143, 145, 148, 151, 154,
 160
 TKALČIĆ Vladimir 121, 123—163
 TKALČIĆ Zvonimir 49, 148
 TODOROV 89
 TOLSTOJ Lav Nikolajević 58
 TOLJANKA 130
 TOMAC 241
 TOMIĆ Josip Eugen 100
 TOMIĆ Veljko 28, 30, 31, 32, 45, 69, 71,
 73, 152, 316
 TOMINSEK Josip 317
 TONI Bogumil 318
 TOULOUSE-LAUTREC Henri de 50
 TOUSSAINT Marcel 18, 197
 TRESIĆ PAVIČIĆ Ante 10, 58, 59, 63, 64,
 83, 87, 110, 111, 112, 142, 163, 228, 319—
 —327, 334
 TRESČEC Vladimir Branjski 164—167, 332
 TRPINAC Đuro 181, 185, 189, 190, 211, 261

 TUCIĆ Srđan 37, 59, 108, 162, 165, 167, 215,
 323, 329
 TUCAN Fran 322
 TURGENJEV Ivan Sergejevič 68
 TURKOVIĆ (gospodica) 160
 TUSKAN Grga 116
 TWAIN Mark 223

 UJEVIĆ Ilija 115, 328
 UJEVIĆ Augustin 233, 247, 280, 329
 URBAN C. 258
 UVODIĆ Marko 247

 VALDEC Rudolf 226
 VANJA, v. Ogrižović Milan
 VASO 170
 VAVRA Nina 200
 VELIKANOVIC Iso 87, 330—331
 VERHAEREN Emile 154
 VERLAINE Paul 21, 50, 57, 152, 163
 VERNIĆ Zdenko 171—172
 VESELINOVIC Janko 43, 44, 49, 105
 VIDAKOVIC 82
 VIDOVIĆ Emanuel 224, 247
 VILDER Većeslav 58
 VILLIERS DE L'ISLE Adam 116
 VIDRIĆ Vladimir 26, 30, 47, 59, 178, 182
 VODNIK Branko 24, 25, 26, 28, 36, 39, 45,
 96, 97, 101, 150, 152, 173—198, 210, 296
 VODVARSKA Slavko 13, 199—203, 287
 VOGÜE Eugène Melchior 127
 VOJNOVIĆ Ivo 18, 33, 42, 62, 178, 208, 228,
 247, 293, 323, 332—333
 VOJNOVIĆ Lujo 35
 VOLTAIRE (François Marie Arouet) 116,
 153
 VÖRÖS Slavko 204
 VRAZ Stanko 278
 VRBANICKA 165
 VUK, v. Karadžić Stefanović Vuk
 VUKELIĆ Zvonimir 22, 24, 25, 26, 27, 28,
 29, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 45,
 46, 51, 52, 56, 58, 62, 65, 66, 67, 68, 69,
 70, 76, 77, 101, 102, 116, 162, 205—212,
 264, 293

 WAGNER Richard 64
 WATTEAU Jean Antoine 134, 153
 WEISS Ziga 70
 WEISSE 128, 130, 132, 134, 135
 WELLENCEY 135
 WENZELIDES Arsen 18, 37, 41, 43, 44, 45,
 53, 56, 58; 61, 207, 211, 226, 237, 328,
 334
 WIED Gustav 223

WIESNER Ljubo 213—216, 247, 277, 278,
280, 281, 282, 285, 329

WIESNER Pepo (Josip) 215

WHISTLER James Aboott Mac Neil 68,
134, 171

WILDE Oscar 18, 21, 65, 68, 176, 209, 207,
324

WILDER Većeslav 58, 59, 193, 325, 329

XERES DE LA MARAJA, v. Begović Milan

Z., v. Havliček Zlata

ZAGORAC Stjepan 217

ZAGORKA, v. Jurić Zagorka Marija

ZAGORSKI Vladimir 159, 176, 177

ZATLUKA Ivan 75

ZOLA Emile 51, 53, 152

ZVONIMIR, v. Vukelić Zvonimir

ZYR XAPULA, v. Vukelić Zvonimir

ŽIVALJEVIĆ Danilo 151, 155, 161

ŽIVKOVIĆ Miloš 335—337

ZUPANČIĆ Oton 281

D. K.

PREDMETNI REGISTAR

- MATOS, Antun Gustav 7, 9—11, 12, 14, 16,
17—19, 21—22, 27, 30, 31, 32, 38, 40—41,
42—45, 46, 47—51, 53—55, 57—58, 59—60,
63—64, 67—68, 69, 72, 73—74, 75—76, 84,
87, 105—106, 108—109, 117, 124—127, 128—
—131, 133—137, 138—139, 144—145, 146—
—147, 149, 151—153, 155—156, 159—163,
171—172, 184, 191, 192, 196, 197, 216, 220
- A. Benešić: Pjesama knjiga druga 206
Amori et dolori sacrum 148, 174
Apologija futurizma 200, 275, 299
Balkon 147, 151
Baudelaire 43, 44, 64, 67
Božićna priča 55, 139
Bura u tišini (drama) 120, 127, 132, 137
Camao 49, 128, 130, 131, 133, 139
Confiteor 139
Cvijet sa raskršća 68, 149
19. svibnja 1907. 36, 39, 43, 48
DOJMOVI 80, 83
Domovina 139
Don Kihot 44
Epilog 139
Hajduk Stanko 230
Hrvatsko-srpski almanak 320
Iglasto čeljade 54
Impromptu 131, 132, 137
Ispovijest moga života 101
IVERJE 55, 68, 85, 227
Iz Hercegovine 82, 239
Janko Veselinović 43, 44
Jedna nova knjiga 249
Jesenska idila 68, 176
Jugoslavenska izložba 244
Kip domovine 54
Kod kuće 43, 44, 87, 261
Kosovska najnovija literatura 291
Ks. S. Đalski: Za materinsku riječ 89, 177,
178, 182, 183, 186
Kuća 44
- Lady Sram 165, 311
Laza Lazarević 173
Lettre de Croatie 153, 160, 176
Lijepa Jelena 68
Mačuhica 38, 43, 46, 56, 207, 208, 209
Malo pa ništa 81, 164
Markov grijeh 239
Miš 55
Moć savjesti 54
Moć štampe 331
Moderni simboli 23
Mora 38, 58, 101
NASI DRAGI SAVREMENICI 271
Nedovršena autobiografija 223
Nekad bilo — sad se spominjalo 55
Nov pjesnik 240
Nove pjesme 307
NOVO IVERJE 55, 139, 142, 227
O izgubljenom nosu 306
Od Firence do Zagreba 18, 197, 198
OGLEDI 23, 24, 43, 44, 55, 60, 67
On 226
Otac 139
Pariz, 28. novembra 1901. 133
Pariz, u jesen 1902. 139
Pariz, u proljeće 1903. 162
PECALBA 15, 233, 234
Per pedes apostolorum 209
Pereci, friški pereci 55, 227
Pismo Aleksiju 158
Pogibija Milana i Maksima Novakovića 71
Preporučivana neuspjelost 215, 239
Prigodom stogodišnjice 318
Profesori 23
Prolog 37, 41
Put u ništa 147, 151
PUTOVI 23, 40, 88, 89, 90, 92, 93, 99, 100,
102, 154, 158, 160, 162
Realističan pripovjedač 63
Revija 244—245, 271

Rimski feljtoni 168, 169, 199, 201
Samotna noć 133, 139
Serenada 181, 182, 187
Siesta 44, 251, 252
Sintetička kritika 36, 42
Solo-varijacije 68
Srpski modernista 194, 211
Stendhal 68, 127, 147
Stevan Sremac 23, 92, 93, 101, 192, 194,
195, 206
Strašna oklada 82
Strossmayerov spomenik 20, 44, 190
Suton drame 44

Tragedije i komedije 323
U čudnim gostima 139
Ugasnulo svjetlo 174
UMORNE PRICE 317
U pojutarje 139
Usidjelica 230
Uskrs 44
Uspomene 41, 71, 74
Utjeha kose 29
VIDICI I PUTOVI 55, 60, 67, 213
Za novim bogom 151
Zavet Sima Matavulja 82
Zola i Elemir Bourges 53
Zvono 24, 25, 193

D. K.

DODATAK

SABRANIM DJELIMA

ANTUNA GUSTAVA MATOŠA

SVEZAK I—XX.

KRONOLOGIJA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA

1873

13. lipnja, u petak, rođen je u Tovarniku Antun Matoš, sin Augusta Matoša (1847—1914), iz Plavne, i Marije rođ. Schams (1851—1944), iz Našica. — »Bunjevac porijeklom, Srijemac rodом, a Zagrepčanin odgojem«, Antun Matoš imao je sestru Danicu (1876—1962) i braću Leona (1878—1947) i Milana (1884—1960).

1875

U rujnu, August Matoš, učitelj, premješten je iz Tovarnika u Zagreb. — Prvih deset godina u Zagrebu Matoševi su stanovali: u Bregovitoj ulici 12 (Hühnova kuća); u Jurjevskoj ulici »u kući preko puta sv. Jurja«; u Dugoj ulici 68 (Amruševa kuća); u Dugoj ulici 64 (Rojčeva kuća); u Jurjevskoj ulici 17 (Jurkovićkina kuća). — 1885. kupili su u Jurjevskoj ulici 10 staru kuću koju su 1904. srušili i na njenom mjestu sagradili novu, današnju dvokatnicu.

1879—1883

Antun Matoš polazio je opću pučku školu u Zagrebu, Opatička ulica 22.

1883—1891

Bio je đak zagrebačke velike gornjogradske gimnazije. »Od svoje osme do dvadesete godine bijah u Brezovici gotovo svakog praznika i svih ferija...« — Započevši školske godine 1887/88. polaziti V. razred gimnazije, Matoš se upisao i u I. razred škole Hrvatskoga zemaljskog glazbenog zavoda da uči sviranje violončela; tri razreda te škole završio je redovito, a početkom četvrtog razreda, 18. listopada 1890. bio je iz škole isključen, jer nije dolazio na predavanja iz teorije glazbe; nastupio je dva puta javno, a svirao je i u đачkom orkestru. — VII. razred je ponavljao i pao iz hrvatskog jezika, fizike i propedeutike. — »Najjače moje đачke uspomene su Stjepan Radić i Vladimir Vidrić.«

1889

U ožujku, kao šestoškolac, napisao je prve stihove u spomenar deset-godišnjoj Dragici Tkalčić (1879—1966), kasnije svojoj Dragici de Sades.

1891

Od listopada bio je u Beču slušač I. semestra Vojnog veterinarskog instituta. »Kao svršeni šestoškolac odoh u Beč na veterinarsku školu, gdje morah prekinuti već prve godine studije radi nepravednog gubitka stipendije.«

1892

Do kraja ožujka bio u Beču. Zbog bolesti ne položivši propisane kolokvije na Vojnom veterinarskom institutu izgubio je stipendiju poslije prvog semestra. Na povratku iz Beča svratio se u Vrbovec svome školskom drugu, mladom učitelju. — 13. VIII. prvi put se javio u književnosti pričom *Moć savjesti*, s potpisom: A. M-š, u 33. broju *Vijenca*.

1893

Od jeseni, u Kutjevu, bio je vojnik u pastuharskoj četi.

1894

Potkraj lipnja, poslije 8-mjesečnog služenja u Kutjevu, poslan je u Zagreb, u Potkivačku školu. — Potkraj kolovoza dezertirao je u Srbiju: dospio je najprije u Šabac pa u Srijem (Privlaka, Tovarnik, Vukovar) i Bačku (Plavna); poslije skitanja od mjesec dana uhapšen je kao vojni bjegunac u Mitrovici i zatvoren u petrovaradinsku tvrđavu odakle je, potkraj rujna, pobjegao (preko Novog Sada i Pančeva) te početkom listopada prispio u Beograd, gdje postade »čelista, pa novinar, literat«. — Ubrzo poslije dolaska u Beograd obratio se na ministra prosvjete i crkvenih poslova molbom da može »svoja studija nastaviti u ovdašnjoj prvoj beogradskoj gimnaziji«, ali mu je molba 25. listopada odbijena.

1895

U svibnju nastavio 1892. započetu književnu djelatnost potpisujući se: A. Matoš, Matoš, A. M. — U rujnu, školske godine 1895/96. upisao se na Velikoj školi kao »neredovni« student prirodno-matematičkog odsjeka Filozofskog fakulteta. — Potkraj godine započeo pisanje svojih bilježnica.

1896

Od siječnja do travnja bio je kao čelista namješten u Kralj. srp. Narodnom pozorištu. — U početku godine svom je krsnom imenu Antun dodao ime: Gustav pa je otada književne svoje radove potpisivao ime-

nom: A. G. Matoš (Antun Gustav Matoš). — Donijevši odluku o nastavku školovanja, u proljeće je ponovno predao ministru molbu da mu dozvoli »polaganje ispitâ, nužnih za redovan polazak na Velikoj školi«; poslije nekoliko mjeseci riješeno je da se on »pusti na ispit, pošto položi ispit iz svih predmeta I—VI razreda, koje nije učio u Zagrebačkoj gimnaziji, i iz sviju predmeta VII i VIII razreda, kao privatan učenik«. O tome je u Bilježnici I. zapisao: »20. XI. 1896. riješilo mi je min. prosvjete da mogu polagati maturu sa prethodnim ispitima (P Br. 17343)«. Ali je nije nikad polagao.

1897

U travnju, započela je na nj polemička hajka, objavljen je prvi pamflet o kojem je on u Bilježnici I. zapisao: »Danas, na kat. uskrš 1897. izašla je lopovska stvar u *Dnevnom listu*« [6. IV. 1897]. Pamflet *Kritičar naših dana!* potpisao je Carus, dosad neotkriveni pseudonim.

1898

Proživjevši u Beogradu tri godine i tri mjeseca, 14. I. »u pol osam sati izjutra« otputovao je lađom u Pančevo pa vlakom preko Budimpešte u Beč, kamo je stigao sutradan ujutro. 19—21. I. boravio je u Kaumbergu (blizu Beča), ljetnikovcu svog ujaka dra Ferdinanda Schamsa. — 22. I. stigao je u München, odakle je 24. II. otputovao u Ženevu. — »4. III. bio prvi puta u Franceskoj (St. Julien)«. — »16. III. prvi puta u Ferneyu.« — »5. VII. (98) uveče, 6. i 7. (dopodne) bijah kod Jurice [Tkalčića] u Aix les Bains«. — »6. VII. 98. pješke sa Juricom iz A. l. B. 7. Annecy ... 8. u Carouge ...«

1899

Prvu svoju knjigu, IVERJE, *skice i sličice*, objavio je u Mostaru, u izdanju Pachera i Kisića. »21. svibnja 99. dobio moju knjigu *Iverje*«. — Poslije godinu i pol boravka u Ženevi, doputovao je 6. VIII. u Pariz; došao je u Hôtel du Nord, u ulici Sedaine 66, gdje mu je brat Leon stanovao sa svojim prijateljem Alfredom Makancem (sutradan su se sva trojica fotografirali i potpisali na fotografiju: *Paris, 7/VIII 99.*). — Djed Grgur (rođen 1812) »umro je u Zagrebu, u našoj staroj kući u Jurjevskoj ulici« 14. studenoga.

1900

13. travnja započeo je pisati *Dojmove sa pariške izložbe* (Svjetska izložba). — U Tuilerijskom vrtu upoznao se i sprijateljio s Andréom Rouveyreom (1879—1962), karikaturistom, književnikom. — NOVO IVERJE, *skice i sličice*, objavljeno je u Zagrebu, ljeti, nakladom Knjižare Franje Suppana (R. F. Auer).

1903

U proljeće objavljen je u nekim zagrebačkim publikacijama »javni apel« za pomoć A. G. Matošu koji da u velikom siromaštvu živi u Parizu;

između ostalih odazvale su se i učenice ženskog liceja, pa je A. G. M. zabilježio: »10/V. 03. primih od Olge Herrak i Zlate Havliček kao dar VII. razreda ženskog liceja 20 kr. Do danas dakle primih 287 fr.« Olga Herak (1884—1963), jedanaest godina mlađa od njega, postala mu je, kasnije, zaručnica.

1904

Proboravivši u Parizu pet godina, »9. VIII. stigoh iz Pariza u Biograd iz 2-nedjeljnog puta«, preko Züricha, Beča (opet bio u Kaumbergu) i Pešte.

1905

U veljači javljaju se prvi znaci oboljenja njegove desne ruke; »...zbog forsiranog rada dobio u Beogradu grč od pisanja pa morao pisati ljevicom i odreći se sviranja zbog te bolesti (Schreibkrampf, crampe à la main)...«, kako je 1913. napisao u *Pečalbi*. — Kao vojni bjegunac dvaput potajno dolazio iz Beograda u Zagreb: 27. VI—15. VII. (»5, 6. i 7. VII. u Zlataru kod Tončike, 12. VII. u Brezovici«) i 18. X—2. XI. (»16. X. 1905. bijah u Indiji, 17. u Brodu, a 18. oktobra u Zagrebu, odakle odoh uvečer 2. XI. 1905.«). — Potkraj godine izišla mu je u Zadru knjiga OGLEDI, *studije i impresije*, u izdanju Hrvatske knjižarnice.

1906

U veljači je napisao sonet *Utjeha kose*, prvu svoju pjesmu namijenjenu javnosti; pjesmu je poslao u pismu Milčinoviću (26. II. 1906) za tek pokrenuti *Savremenik*, u kojemu je objavljena poslije »puna dva mjeseca Matoševa čekanja« (svibanj 1906). — Treći put je kao vojni bjegunac boravio u Hrvatskoj, najviše u Zagrebu, dva mjeseca: 7. VII—5. IX. (22. VIII. bio u Đakovu, 26. VIII. u Viškovcima, 4. IX. u Vinkovcima). — 5. prosinca sklopio je s Lavoslavom Kleinom, knjižarom u Zagrebu, Ugovor o izdanju svog rukopisa *Vidici i putovi*.

1907

Opet bio u Hrvatskoj, po četvrti put, kao vojni bjegunac: 15. IV—27. V. (»Od 6—13. maja u Zlataru...: izlet u Lobar i Sutinske toplice. Pješke u Zagreb, preko Marije Bistrice.«) — VIDICI I PUTOVI, *eseji i impresije*, objavljeni su »krajem juna« u Zagrebu, nakladom Hrvatske knjižare i industrije papira Lavoslava Kleina.

1908

Poslije 13-godišnjega vojnog bjegunstva pomilovan je prigodom vladareva jubileja. Proboravivši po drugi put u Beogradu blizu tri i pol godine, definitivno se vratio »22. januara 1908. iz Beograda u Zagreb«.

— Ljeti, boravio je u Samoboru kao gost svoga školskog druga, liječnika i urednika *Samoborskog lista* dra Mije Juratovića (1871—1919), u njegovoj kući, Trg Kralja Tomislava 20. — Srpanj: Objavio je kao »Posebni otisak iz *Hrvatskog prava*« svoju studiju ZA KRANJČEVIĆA (Zagreb, 1908). — Potkraj listopada: Otputovao je u Sarajevo da pohađi bolesnoga Kranjčevića, ali ga je našao »na mrtvačkom odru« (29. X. 1908); sa drugim književnicima i on je na sprovodu išao kraj pjesnikova lijesa (31. X. 1908). — Sredinom prosinca izišle su UMORNE PRICE (Zagreb, 1909), u nakladi Knjižare Mirka Breyera.

1909

Potkraj siječnja boravio je u Samoboru, a u srpnju u Krapini i Krapinskim toplicama. — U rujnu, Humoristična knjižnica objavila mu je TRI HUMORESKE. — »U subotu 16. X. 09. odoh u Primorje, prekinuvši put kod Ljube i Sokolića u Ogulinu. 17. nađoh se u Opatiji s Olgicom [Herak]. Od 18. stanovah u sušačkom Imperialu... Grobnik — ...25. izjutra odoh iz Rijeke i stigoh u Zagreb.« — »Uoči badnjaka 1909. položiš učiteljski ispit iz pedagogije...« — 29. prosinca imenovala ga je hrvatska vlada (Rauch) privremenim učiteljem niže pučke škole uz pridjeljenje vježbaonici učiteljske škole u Zagrebu i uz dopust u svrhu pripreme za polaganje ispita za učitelja viših pučkih škola.

1910

»...početkom siječnja 10. izađe moje imenovanje učiteljem u statusu učiteljstva županije zagrebačke sa 75 kr. mjesečne plaće.« — U proljetnom roku položio je ispite iz hrvatskoga, njemačkoga i francuskoga, a u jesenskom roku naknadno se podvrgao ispitu iz pedagogije. — »Koncem maja 10. u Zlataru.« — »23. i 24. IX. 10. položio ispit za više p. škole.« — »Položivši ispit za više pučke škole, da mogu podučavati u francuskom, odoh na nekoliko dana odmora k prijatelju u Križevac.« — »Od 4—8/X. 10. bijah u Križevcu kod Brnčića.« Svoj sonet o đurđicu, *Srodnost*, recitirao je iz svoje bilježnice »na leđini kraj Kalnik-grada« Karlu Häusleru i jednom gimnazijalcu, a na povratku u Križevce »dogodila se nesreća, i to po Matoševim riječima prava elementarna nesreća: Matoš je izgubio svoju bilježnicu«. (Karlo Häusler: *Uspomene na A. G. Matoša*, Zagreb, 1941). — U studenome, Vlada ga je htjela premjestiti u višu pučku školu u Otočac, ali taj spis nije odaslan. — NAŠI LJUDI I KRAJEVI, *portraits i pejzaži*, objavljeni su u Zagrebu, u izdanju Knjižare i antikvarijata Josipa Sokola.

1911

Prvo njegovo putovanje u Italiju: »Iz Zba otputovao u Firencu 23. IV. 1911. 24. stigao onamo preko Ancone, 19. V. odlazak iz Firenze, 20. V. Venecija, 21. V. Rijeka, 22. V. Zagreb...«; boravio je 26 dana u Fi-

renzi. — »10, 11, 12, 13. i 14. srpnja 1911. (do 7 s. izjutra) bio kod Kopačevih. 10. kod Jurice, ostale dane kod Stanka (Lize) i Vere koja mi dade na dispoziciju svoju kuću sa duhovima.« (Draganić kraj Karlovca). — MORALISTA I DRUGE SATIRE objavljene su u izdanju Humoristične knjižnice u Zagrebu.

1912

Tražio je 25% povišice svojih beriva. — »Početkom ožujka 1912. ranjen i malte ne izgubio oko.« — Boravio je u Hrvatskom primorju: 17. IX. stigao je na Rijeku, ostao do 3. X. u Kraljevici odakle je 4. X. otputovao u Zagreb. — 13. XI. ponovno je predao kazalištu svoju komediju *Malo pa ništa*. — Drugo izdanje knjižice ŽIVOT ZA MILIJUNE objavljeno u Humorističnoj knjižnici u Zagrebu.

1913

Drugo njegovo putovanje u Italiju, na liječenje grla: preko Trsta, željeznicom, »Prispio u Rim u petak, 7 s. izjutra, 17. X. 1913. Spavao kod Borkovića, u Zavodu sv. Jeronima. 18. X. uzeo stan u III. katu 79 Via Gioacchino Belli. Putem mijenjao voz na Rijeci, u Sv. Petru, Trstu, Mletke, Bolonji.« — 9. studenoga doznačena su mu beriva u iznosu od mjesečnih 131 kune i 25 filira, s pozivom na zagrebačku županij-sku oblast da ima staviti prijedlog da se učitelj Matoš namjesti na kojem raspoloživom mjestu. — U prodaju je puštena posljednja njegova knjiga: PEČALBA, *kaprisi i fejtoni*, kad je poslije dugih rasprava izdavač, Društvo hrvatskih književnika, dao iz knjige istrgnuti dva lista (putopis *Od Pariza do Beograda*). — 7. prosinca izvijestila je županij-ska oblast da se ne može za Matoša naći škola gdje bi se mogao predložiti, jer su u zagrebačkoj županiji sva mjesta popunjena; umoljava se Vlada da ga gdje drugdje namjesti. — Poslije dvomjesečnog boravka u Rimu vratio se on 16. prosinca po podne u Zagreb kući, Jurjevska ulica 10. — 27. prosinca iz roditeljske kuće u Jurjevskoj ulici otišao je na operaciju grla u Bolnicu milosrdnih sestara, VINOGRADSKA CESTA.

1914

U siječnju, Vlada ga je htjela premjestiti u Novu Gradišku, ako on izjavi da je voljan tamo nastupiti službu. [Taj spis nije otpravljen; riješen je ovako: »Povodom smrti A. G. Matoša *ad acta*, Zagreb, 29. III. 1914. br. 25567 (Križ)«]. — Izdržavši u bolnici tri teške operacije grla i uha (prva operacija: 10. siječnja; treća: 4. ožujka) umro je u 41. godini života 17. ožujka, u utorak, u $\frac{1}{2}$ 3 sata ujutro. Sahranjen je na Mirogoju 19. ožujka, u četvrtak, u 4 sata po podne; nad mrtvim njegovim tijelom oprostio se, između drugih govornika, Julije Benešić u ime Društva hrvatskih književnika.

DRAGUTIN TADIJANOVIC

BIBLIOGRAFIJA RADOVA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA

U ovoj *Bibliografiji*, izrađenoj u Institutu za književnost i teatrologiju, Matoševi su radovi svrstani kronološki; pojedine bibliografske jedinice sadrže naslov teksta, autorov potpis (ili pseudonim, ili šifru, ili oznaku ako je tekst nepotpisan), naziv novina, časopisa ili drugih publikacija u kojima je tekst objavljen prvi put (ili ponovljeno, za vrijeme autorova života), godište, broj, stranu (ili stupac), mjesto izlaženja i datum. A donijeti su i bibliografski podaci za priloge koje je Matoš uvrstio u svoje knjige.

Za neke Matoševe radove bibliografski podaci nisu, nažalost, potpuni, ponajviše u prilogima objavljenim u beogradskim novinama *Slobodna reč*, *Srpska zastava* i još u nekima: nema oznake strane, rjeđe broja publikacije i datuma. Primjerci spomenutih novina, u kojima je Matoš 1904. objavio nekoliko svojih radova, nisu naime sačuvani ni u jednoj knjižnici u zemlji, uključivši i Narodnu biblioteku u Beogradu, jer je velik dio njene periodike u drugom svjetskom ratu uništen.

Tumač: SD — *Sabrana djela*; I, II, III... itd. — svezak; 1973 — godina izlaska ovih SD; prvi broj označuje stranu na kojoj je početak priloga; broj u zagradama označuje stranu s bibliografskim podacima o tom prilogu i uredničkim napomenama.

1892

MOC SAVJESTI; — A. M-š

Vijenac, XXIV, br. 33, str. 513—515; Zagreb, 13. VIII. 1892.

Iverje, str. 7—20; Mostar, 1899.

SD I 1973 7(284)

D-DUR SONATA; — A. M.

Obzor, XLIII, br. 253, str. 1; br. 254, str. 1; Zagreb, 5. i 7. XI. 1892.

SD II 1973 7(298)

ODISIJE; — A. Matoš

Pobratim, I, br. 2, str. 18—21; br. 3, str. 34—37; br. 4, str. 50—53;
Beograd, 23. IV. (5. V), 30. IV. (12. V) i 7. (19) V. 1895.

SD II 1973 12(298)

GROZNA OPKLADA (Sličica iz Slavonije); — Matoš

Pobratim, I, br. 6, str. 82—88; Beograd, 21. V. (2. VI) 1895.

SD II 1973 22(300)

KONCERAT G. DRAGUTINA GORDANA; — Bez potpisa!

[*Pobratim*, I; Beograd, 1895.]

SD X 1973 239(343)

IZ POZORIŠTA; — A. M.

Dnevni list, XIII, br. 128, str. 2; Beograd, 13. (26) VI. 1895.

SD X 1973 7(315)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, 18. JULA 1895; I. *Ivkova slava*. Pripovetka od Stevana Sremca. Izdanje »Srpskog Pregleda«; II. *Srbi i Hrvati* od dra Milovana D. Milanovića (Iz »Dela«); III. J. M. Veselinović *Zeleni vajati*; — M.

Nada, I, br. 16, str. 312—314; Sarajevo, 15. VIII. 1895.

SD III 1973 11(395)

JUNAČKA SMRT; — A. Matoš

Delo, II, knj. VII, str. 412—414; Beograd, septembar 1895.

Iverje, str. 113—117; Mostar, 1899. Pod naslovom: »Kip domovine leta 188*«

SD I 1973 52(285)

NIKAD VIŠE! Feljton; — A. Matoš

Dnevni list, XIII, br. 238, str. 3; Beograd, 1. (13) XI. 1895.

SD XV 1973 7(302)

NASAMARILI GA; — A. Matoš

Nada, I, br. 24, str. 467—468; Sarajevo, 15. XII. 1895.

SD II 1973 29(301)

ZEMLJOTRES. Uspomena iz Zagreba; — A. G. Matoš

Omladina, Književni list za omladinu srednjih škola, I, br. 3—4, str. 21—22; Beograd, 28. I. 1896.

SD II 1973 36(302)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, MJESECA JANUARA 1896. [O izvedbi Dumasove drame *Prijatelj žena*, prikazivane u Beogradu 29. i 30. XII. (po st. kal.)]; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 3, str. 55—56; Sarajevo, 1. II. 1896.

SD III 1973 14(395)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, 18. FEBRUARA 1896. [O muzičkim izvedbama u Beogradskom pozorištu.]; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 6, str. 117—118; Sarajevo, 15. III. 1896.

SD III 1973 20(395)

SD X 1973 (344)

NAŠA PISMA: U BIOGRADU, OKO USKRSA; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 10, str. 197—199; Sarajevo, 15. V. 1896.

SD III 1973 27(395)

ČESTITKA. Iz Slavonije; — A. G. Matoš

Brankovo kolo, II, br. 22, stupac 674—681; Sremski Karlovci, 30. V. (11. VI) 1896.

Iverje, str. 43—56; Mostar, 1899.

SD I 1973 22(285)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, JUNA 1896. [Nekrolog o dru Milanu Jovanoviću.]; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 13, str. 256—257; Sarajevo, 1. VII. 1896.

SD III 1973 34(395)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, SREDINOM JUNA. [O muzičkim i dramskim izvedbama u Beogradu]; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 15, str. 296—297; Sarajevo, 1. VIII. 1896.

SD III 1973 38(395)

NAŠA PISMA: U BIOGRADU, MJESECA JULA. [I. *Sa belog grada*. Pripovetka iz beogradskog života. Napisao Voj. N. Karapandžić. Ilustrovaao Stojan Titelbach. Beograd. Nakladom knjižarnice Velimira Valožića; II. *Svetle slike iz prvih dana hrišćanstva*, od Dragutina Jov. Ilića. Sr. Karlovci, Srpska manastirska štamparija, 1896.]; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 16, str. 315—316; Sarajevo, 15. VIII. 1896.

SD III 1973 42(395)

»LIMUNACIJA« NA SELU; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 17, str. 338—340; Sarajevo, 1. IX. 1896.

SD VIII 1973 7(337)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, POČETKOM OKTOBRA [!] 1896.; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 19, str. 376—378; Sarajevo, 1. X. 1896.

SD III 1973 49(396)

NAŠA PISMA: BIOGRAD, SEPTEMBRA 1896. [I. Osvrt na kritiku u »Brankovu kolu« u povodu Matoševe ocjene Sremčeve *Limunacije na selu*; II. Srpska kraljevska Akademija. *Grčka i srpska prosveta*. Napisao dr Vladan Đorđević. Beograd. Štampano u državnoj štampariji. Kraljevine Srbije 1896.]; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 20, str. 396; Sarajevo, 15. X. 1896.

SD III 1973 57(396)

SVETLE SLIKE IZ PRVIH DANA HRIŠĆANSTVA OD DRAG. ILIJICA. Knjiga druga. Sremski Karlovci. Srpska Manastirska Štamparija, 1896.; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 21, str. 419—420; Sarajevo, 1. XI. 1896.

SD VIII 1973 20(338)

PESME JAŠE TOMIĆA. U Novom Sadu. Srpska štamparija dra Sv. Miletića; — A. G. Matoš

Nada, II, br. 22, str. 438—440; Sarajevo, 15. XI. 1896.

SD VIII 1973 26(338)

1897

ZAVET SIMA MATAVULJA; — A. G. Matoš

Nada, III, br. 1, str. 18—20; Sarajevo, 1. I. 1897.

SD X 1973 9(316)

NA OSVITU 1897.; — A. G. Matoš

Brankovo kolo, III, br. 2, br. 2, stupac 56—62; Sremski Karlovci, 9. (21) I. 1897.

SD VIII 1973 38(340)

IZ HERCEGOVINE. Pripovjetke Svet. Ćorovića. Izdanje knjižare Svet. Đorđevića. U Biogradu. Štampano u Kraljevskoj srpskoj državnoj štampariji 1896.; — A. G. M-š.

Nada, III, br. 5, str. 99—100; Sarajevo, 1. III. 1897.

SD VIII 1973 44(341)

NA MIRISNOME ZLATIBORU, od Sret. A. Popovića. (Odštampano iz *Srpskih novina*). Biograd, u Drž. štampariji kralj. Srbije 1896.; — M-š.

Nada, III, br. 6, str. 119; Sarajevo, 15. III. 1897.

SD XVI 1973 171(314)

HAJDUK STANKO. Istorijski roman. Napisao Janko M. Veselinović. Izdanje Đoke Anastasijevića, knjižara. Beograd. Štamparija Svetozara Nikolića. 1896.; — Ant. Gustav Matoš

Brankovo kolo, III, br. 13, stupac 412—415; br. 14, stupac 439—442; Sremski Karlovci, 27. III. (8. IV) i 3. (15) IV. 1897.

SD VIII 1973 50(341)

SRPSKA KNJIŽEVNA ZADRUGA, UZ MATICU HRVATSKU JEDNO OD NAJOTMJENIJIH KNJIŽEVNIH DRUŠTAVA NA SLOVJ. JUGU, izdala je i gotovo već razaslala peto kolo svojih knjiga; — -t-

Nada, III, br. 7, str. 140; Sarajevo, 1. IV. 1897.

SD XVI 1973 172(314)

KNJIGE ZA DJECU; — -t-

Nada, III, br. 7, str. 140; Sarajevo, 1. IV. 1897.

SD XVI 1973 172(314)

VOĐA PO BEOGRADU; — -t-

Nada, III, br. 7, str. 140; Sarajevo, 1. IV. 1897.

SD XVI 1973 172(314)

KALENDARI ZA 1897. GODINU, štampani ćirilicom; — -t-

Nada, III, br. 7, str. 140; Sarajevo, 1. IV. 1897.

SD XVI 1973 173(315)

MILORAD MEDAKOVIĆ; — -t-

Nada, III, br. 8, str. 158; Sarajevo, 15. IV. 1897.

SD VIII 1973 58(342)

SOCIJALIZAM I POZITIVNA NAUKA. Napisao dr. Enriko Feri, s talijanskog preveo Radivoj K. Radenković. Izdanje grupe velikaškolaca socijalista. Beograd. Parna radikalna štamparija 1897.; — -t-

Nada, III, br. 8, str. 158; Sarajevo, 15. IV. 1897.

SD XV 1973 10(302)

DEVOJAČKI GROB. Slika iz seoskog života. Napisao Mih. Sretenović. Izdanje knjižare Đoke Anastasijevića. Beograd. Štamparija Svetozara Nikolića 1897.; — -t-

Nada, III, br. 8, str. 159; Sarajevo, 15. IV. 1897.

SD VIII 1973 59(342)

KATALOG SRPSKIH KNJIGA KNJIŽARE MITE STAJICA U BEOGRADU 1897.; — -t-

Nada, III, br. 8, str. 159; Sarajevo, 15. IV. 1897.

SD VIII 1973 60(342)

NAŠA PISMA: U BIOGRADU, KONCEM MARTA. [O dramskim i muzičkim priredbama u Beogradu.]; — A. G. Matoš

Nada, III, br. 9, str. 175—176; Sarajevo, 1. V. 1897.

SD III 1973 61(397)

LJUBA STANOJEVIĆ; — A. G. M.

Nada, III, br. 9, str. 177; Sarajevo, 1. V. 1897.

SD X 1973 19(316)

GOSPOĐICA VELA (AUGUSTA) NIGRINOVA; — A. G. Matoš

Nada, III, br. 9, str. 177—178; Sarajevo, 1. V. 1897.

SD X 1973 22(316)

NEŠTO O RUŽI I RUŽINOM MIRISU. Sastavio Živ. J. Jurišić. (Odštampano iz *Srpskih novina*). Beograd. Štampano u Srp. kralj. drž. štampariji. 1896.; — -t-

Nada, III, br. 10, str. 200; Sarajevo, 15. V. 1897.

SD XVI 1973 173(315)

»JEVREMOVAC«, botanička bašča kraljevine Srbije u Beogradu; — -t-

Nada, III, br. 10, str. 200; Sarajevo, 15. V. 1897.

SD XVI 1973 173(315)

HAJDUK STANKO. Historijski roman. Napisao Janko M. Veselinović. Izdanje Đoke Anastasijevića, knjižara. Beograd. Štamparija Svetozara Nikolića; — A. G. Matoš

Vijenac, XXIX, br. 22, str. 356—359; Zagreb, 29. V. 1897.

SD VIII 1973 61(342)

GOSPODA SELJACI. Pripovetka. Napisao Tadija P. Kostić, Beograd. Štamparija Petra K. Tanaskovića, 1897.; — A. G. Matoš

Vijenac, XXIX, br. 28, str. 452—454; Zagreb, 10. VII. 1897.

SD VIII 1973 66(343)

NEZAHVALNOST?; — Napisao A. G. Matoš

Narodne novine, LXIII, br. 179, str. 1—2; br. 180, str. 1—2; Zagreb, 7. i 9. VIII. 1897.

Iverje, str. 21—41; Mostar, 1899.

SD I 1973 13(284)

[Miloš Milojević]; — M.

Nada, III, br. 16, str. 319; Sarajevo, 15. VIII. 1897.

SD VIII 1973 68(344)

PERECI, FRISKI PERECI... Novela; — A. G. Matoš

Brankovo kolo, III, br. 35, stupac 1097—1104; br. 36, st. 1122—1128; br. 37, st. 1153—1161; br. 38, st. 1185—1192; Sremski Karlovci, 28. VIII. (9. IX), 4. (16) IX, 11. (23) IX. i 18. (30) IX. 1897.

Iverje, str. 57—112; Mostar, 1899.

SD I 1973 28(285)

SOKO BANJA. Izradili dr. P. Dojić i dr. VI. A. Popović; — M.

Nada, III, br. 17, str. 339; Sarajevo, 1. IX. 1897.

SD XVI 1973 173(315)

PISMO IZ BIOGRADA. MJESECA AUGUSTA 1897. [O otkrivanju spomenika Josifa Pančića; o kazališnim izvedbama...]; — A. G. M.

Nada, III, br. 18, str. 356—357; Sarajevo, 15. IX. 1897.

SD III 1973 66(397)

[O Edipu]; — A. G. M.

Nada, III, br. 19, str. 379—380; Sarajevo, 1. X. 1897.

SD VIII 1973 69(344)

TRIFE (ILI TRIFLE) U SRBIJI; — -t-

Nada, III, br. 19, str. 380; Sarajevo, 1. X. 1897.

SD XVI 1973 174(315)

NAZARENI. Roman, napisao Jaša Tomić. Drugo izdanje. U Novom Sadu. Srpska štamparija dra Svetozara Miletića, 1896; — A. G. Matoš

Nada, III, br. 24, str. 477—478; Sarajevo, 15. XII. 1897.

SD VIII 1973 71(344)

MARKO CAR: *MOJE SIMPATIJE*. Književne slike i studije. Kolo II. U Mostaru. Izdanje i štampa knjižarnice Pachera i Kisića 1897.; — A. G. M-š.

Nada, III, br. 24, str. 478—480; Sarajevo, 15. XII. 1897.

SD VIII 1973 80(344)

1898

NAŠA PISMA: BIOGRAD, KRAJEM NOVEMBRA (Po starom kalendaru) 1897. [O kazališnim izvedbama u Beogradu.]; — A. G. Matoš

Nada, IV, br. 1, str. 11—13; Sarajevo, 1. I. 1898.

SD III 1973 72(397)

NOVA SLIKA PAJE JOVANOVIĆA; — A. G. M.

Nada, IV, br. 1, str. 15; Sarajevo, 1. I. 1898.

SD XI 1973 7(341)

NAŠA PISMA: U MÜNCHENU, KRAJEM JANUARA [1898] [I. O književnim događajima; II. O izvedbi Corovićeve dramatizirane pripovjetke *Krvni mir*, i muzičkim izvedbama; III. O svom odlasku iz Beograda.]; — A. G. Matoš

Nada, IV, br. 5, str. 76—77; Sarajevo, 1. III. 1898.

SD III 1973 79(398)

INTERVIEW SA VELIKIM I U HRVATSTVU NAŽALOST JOŠ NEPRIZNATIM KNJIŽEVNIKOM BLAGOJEM SUD-KOVACEVICEM (Putna napomena); — A. G. Matoš

Novi vijek, tečaj II, br. 5, str. 288—295; Split, 1. III. 1898.

SD VI 1973 7(235)

OD MÜNCHENA DO ŽENEVE. (Neki utisci sa puta); — A. G. Matoš
Narodne novine, LXIV, br. 55, str. 1—3; Zagreb, 9. III. 1898.
SD III 1973 95(399)

O ARNAUTIMA. Napisao Aleksa Đ. Bogosavljević, kralj. srp. žandarski oficir. U Nišu. Stamparija Đorđa Đorđevića Munca 1897; — M-š.

Nada, IV, br. 6, str. 95—96; Sarajevo, 15. III. 1898.

SD VIII 1973 89(345)

NAŠA PISMA: U ŽENEVI, POČETKOM JUNA 1898; — A. G. Matoš

Nada, IV, br. 13, str. 204—206; Sarajevo, 1. VII. 1898.

SD III 1973 85(399)

[Odgovor gosp. A. G. Matoša na upite »Novoga vijeka«]; — A. G. Matoš
Novi vijek, III, br. 1, str. 34—39; br. 2, str. 108—112; Split, 1. i 15. VII. 1898.

SD XIII 1973 7(236)

NOVA IZDANJA KNJIŽARE PAHERA I KISIĆA U MOSTARU; — A. G. Matoš

Vijenac, XXX, br. 30, str. 462—464; Zagreb, 23. VII. 1898.

SD VIII 1973 92(346)

GOSPODA SELJACI. Pripovetka. Napisao Tadija P. Kostić. Beograd, Stamparija Petra K. Tanackovića, 1897; — A. G. M.

Nada, IV, br. 15, str. 239—240; Sarajevo, 1. VIII. 1898.

SD VIII 1973 99(346)

PISMO IZ FERNEYA, Essai; — A. G. Matoš

Novi vijek, III, br. 6, str. 354—360; br. 8, str. 472—478; br. 9, str.

544—552; Split, 15. IX, 15. X. i 1. XI. 1898.

SD III 1973 103(399)

OD BOURGET-JEZERA DO LEMANA. (Neki utisci sa puta); — A. G. Matoš

Narodne novine, LXIV, br. 217, str. 1—3; Zagreb, 28. IX. 1898.

Ogledi, str. 5—13; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Ženeva, 16. rujna 1898.«

SD III 1973 277(439)

KRVNI MIR. Pripovijetka iz Hercegovine. Za narod napisao Svetozar Čorović. Mostar. Štamparija knjižare Pachera i Kisića. 1897; — A. G. Matoš

Nada, IV, br. 23, str. 367—368; Sarajevo, 1. XII. 1898.

SD VIII 1973 107(346)

IZ MOJE BILJEŽNICE. [U čudnim gostima]; — Piše A. G. M.

Novi vijek, III, br. 11, str. 644—654; Split, 1. XII. 1898.

Novo iverje, str. 83—102; Zagreb, 1900.

SD I 1973 108(292)

1899

NAŠA PISMA. U COLOGNY-JU, DECEMBRA 1898. [O Byronu.]; — A. G. Matoš

Nada, V, br. 1, str. 10—11; Sarajevo, 1. I. 1899.

Ogledi, str. 14—25; Zadar, 1905.

SD III 1973 283(440)

PROF. NIKOLA GROT O NIETZSCHEU I TOLSTOJU; — A. G. M-š

Nada, V, br. 1, str. 15; Sarajevo, 1. I. 1899.

SD IX 1973 7(242)

MIS; — A. G. Matoš

Zora, IV, br. 1, str. 6—16; Mostar, 1. I. 1899.

Iverje, str. 119—149; Mostar, 1899.

SD I 1973 54(288)

PJESME MIHOVILA NIKOLIĆA (Zagreb, 1890. Tisak Dioničke tiskare);

— A. G. Matoš

Novi vijek, IV, br. 1, str. 47—52; Split, 1. I. 1899.

SD VI 1973 16(236)

IMPROMPTU. (Gospođici Dragici de Sades); — A. G. Matoš

Novi vijek, tečaj IV, br. 4, str. 239—246; br. 5, str. 283—287; br. 6, str. 332—337; br. 8, str. 420—425; br. 9, str. 478—482; br. 10, str. 525—530; br. 11—12, str. 564—569; Split, 15. II; 1. i 15. III; 15. IV; 1. V; 1. i 15. VI. 1899.

SD XIII 1973 16(238)

SLIKE I PRIPOVETKE Jaše Tomića. Beograd. Parna radikalna štamparija; — A. G. Matoš

Nada, V, br. 5, str. 79—80; Sarajevo, 1. III. 1899.

SD VIII 1973 113(347)

BOŽIĆNA PRIČA. München, 189*; — A. G. Matoš

Nada, V, br. 6, str. 86—87; Sarajevo, 15. III. 1899.

Novo iverje, str. 147—167; Zagreb, 1900.

SD I 1973 134(293)

IVERJE, Skice i sličice. Izdanje i štampa Izdavačke knjižarnice Pachera i Kisića. U Mostaru, 1899. Str. 150.

MALA BIBLIOTEKA. I. Jovan Protić: *Šareni šljunci*, humorističke crte. II. Damjan D. Omčikus: *Dissecta*, slike, crte i pripovijetke; — A. G. M.

Brankovo kolo, V, br. 43, stupac 1375—1380; Sremski Karlovci, 28.
X. (9. XI) 1899.
SD VIII 1973 118(347)

JAVNA MOLBA. (Paris, rue Sedaine, 73); — A. G. Matoš
Crvena Hrvatska, IX, br. 45, str. 2; Dubrovnik, 16. XII. 1899.
SD I 1973 (283)
SD XIII 1973 56(249)

1900

»CAMAŌ«; — A. G. Matoš
Nada, VI, br. 1, str. 6—7; br. 2, str. 23—24; br. 3, str. 39—42; Sara-
jevo, 1. i 15. I., 1. II. 1900.
Novo iverje, str. 103—146; Zagreb, 1900.
SD I 1973 116(293)

SAMOTNA NOĆ; — A. G. Matoš (Pariz)
Život, knj. I, sv. I, str. 7—8; Zagreb, siječanj 1900.
Novo iverje, str. 187—192; Zagreb 1900.
SD I 1973 150(294)

IGLASTO ČELJADE; — A. G. Matoš
Nada, VI, br. 6, str. 84—86; Sarajevo, 15. III. 1900.
Novo iverje, str. 168—186; Zagreb, 1900.
SD I 1973 142(294)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, I. Pariz, 13. travnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1338, str. 1—2; Zagreb, 23. IV. 1900.
SD III 1973 123(401)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, II. Pariz, 15. travnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1340, str. 1—2; Zagreb, 25. IV. 1900.
SD III 1973 126(402)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, III. Pariz, 22. travnja; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, VI, br. 1343, str. 1—2; Zagreb, 28. IV. 1900.
SD III 1973 130(402)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, IV. Pariz, 24. travnja; — A. G.
Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1345, str. 1—2; Zagreb, 1. V. 1900.
SD III 1973 134(403)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, V. Pariz, 5. svibnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1353, str. 1—2; Zagreb, 10. V. 1900.
SD III 1973 139(404)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, VI. Pariz, 11. svibnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1359, str. 1—2; Zagreb, 17. V. 1900.
SD III 1973 145(405)

DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, VII. Pariz, 15. svibnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1362, str. 1—2; Zagreb, 21. V. 1900.
SD III 1973 150(407)

- [Gosp. dr. Dežman...]; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1369, str. 3; Zagreb, 30. V. 1900.
 SD XIII 1973 58(249)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, VIII. Pariz, 31. svibnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1377, str. 1—2; Zagreb, 9. VI. 1900.
 SD III 1973 156(407)
- PISMO UREDNIŠTVU [*Hrvatskog prava*]. Pariz, 5. lipnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1379, str. 3; Zagreb, 12. VI. 1900.
 SD III 1973 245(429)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, IX. Pariz, 6. lipnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1380, str. 1—2; Zagreb, 13. VI. 1900.
 SD III 1973 161(408)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, X. Pariz, 10. lipnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1382, str. 2—3; Zagreb, 16. VI. 1900.
 SD III 1973 164(409)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, XI. Pariz, 15. lipnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1388, str. 2; Zagreb, 23. VI. 1900.
 SD III 1973 169(410)
- NOVO IVERJE, *Skice i sličice*. Nakladom kr. sveučilišne knjižare Franje Suppana (R. F. Auer). Zagreb, 1900. Str. 192.
- DRAGI UJACE! [Posveta]; — A. G. M.
Novo iverje, *Skice i sličice*, str. V—VI; Zagreb, 1900.
 SD I 1973 73
- NEKAD BILO — SAD SE SPOMINJALO
Novo iverje, str. 1—82; Zagreb, 1900.
 SD I 1973 75(290)
- HRASTOVACKI NOKTURNO [U tekstu pripovijesti *Nekad bilo — sad se spominjalo*.]
Novo iverje, str. 47; Zagreb, 1900.
 SD I 1973 93; SD V 1973 57(326)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, XII. Pariz, 27. lipnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1394, str. 2; Zagreb, 2. VII. 1900.
 SD III 1973 174(411)
- KNJIŽEVNOST; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1394, str. 3; Zagreb, 2. VII. 1900.
 SD VI 1973 22(238)
- VLADIMIR JELOVŠEK: *SIMFONIJE II.: PÊLE-MÊLE*. Prag, CMC; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1395, str. 3—4; Zagreb, 3. VII. 1900.
 SD VI 1973 25(239)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, XIII. Pariz, 1. srpnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1402, str. 1—2; Zagreb, 11. VII. 1900.
 SD III 1973 177(411)

- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, XIV. Pariz, 8. srpnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1411, str. 2; Zagreb, 21. VII. 1900.
SD III 1973 182(416)
- DOJMOVI SA PARIŠKE IZLOŽBE, XV. Pariz, 20. srpnja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1418, str. 2; Zagreb, 30. VII. 1900.
SD III 1973 186(417)
- PISMA IZ PARIZA, XVI. Pariz, 3. kolovoza; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1428, str. 2; Zagreb, 10. VIII. 1900.
SD III 1973 190(418)
- PISMA IZ PARIZA, XVII. Pariz, 10. kolovoza; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1434, str. 2—3; Zagreb, 18. VIII. 1900.
Ogledi, str. 26—33; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, 10. kolovoza
1900.«
SD III 1973 195(420) i 291(441)
- PISMA IZ PARIZA, XVIII. Pariz, 15. kolovoza; — Bez potpisa!
Hrvatsko pravo, VI, br. 1442, str. 2; Zagreb, 29. VIII. 1900.
SD III 1973 200(420)
- PISMA IZ PARIZA [Svršetak Pisma XVIII.]; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1443, str. 2—3; Zagreb, 30. VIII. 1900.
SD III 1973 200(420)
- PISMA IZ PARIZA, XIX. 30. kolovoza 1900; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1448, str. 1—2; Zagreb, 5. IX. 1900.
SD III 1973 208(422)
- PISMA IZ PARIZA, XX. 7. rujna; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1456, str. 2; Zagreb, 15. IX. 1900.
SD III 1973 213(422)
- PISMA IZ PARIZA, XXI. 15. rujna; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1460, str. 2; Zagreb, 20. IX. 1900.
SD III 1973 218(422)
- ANDRIJA MILČINOVIC: ZAPISCI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1467, str. 3; Zagreb, 28. IX. 1900.
SD VI 1973 31(240)
- PISMA IZ PARIZA, XXII. 23. rujna; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1468, str. 2—3; Zagreb, 29. IX. 1900.
SD III 1973 222(423)
- PISMA IZ PARIZA, XXIII. 30. rujna; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VI, br. 1476, str. 1—2; Zagreb, 9. X. 1900.
Ogledi, str. 34—39; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, 30. rujna
1900.«
SD III 1973 226(424) i 296(442)
- PISMA IZ PARIZA, XXIV. 8. listopada; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, VI, br. 1482, str. 3; Zagreb, 16. X. 1900.
SD III 1973 230(424)

MLADA HRVATSKA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VI, br. 1484, str. 3; Zagreb, 18. X. 1900.
SD VI 1973 34(240)

MOJE ZABAVICE. Razložio Škender Fabković (Zagreb, 1900. Troškom piščevim. Tiskom Mile Maravića); — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VI, br. 1484, str. 3; Zagreb, 18. X. 1900.
Croatia, II, br. 83, str. 3; Zadar, 9. XI. 1900.
SD VI 1973 37(241)

PISMA IZ PARIZA, XXV. 20. listopada; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VI, br. 1495, str. 3; Zagreb, 31. X. 1900.
SD III 1973 235(426)
SD X 1973 (346)

PISMA IZ PARIZA, XXVI. 1. studenoga; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VI, br. 1504, str. 3; Zagreb, 12. XI. 1900.
SD III 1973 240(426)

1901

SLIKARSTVO NA PROŠLOGODIŠNJOJ IZLOŽBI; — Piše A. G. Matoš

Nada, VII, br. 1, str. 7—8; br. 2, str. 20—22; Sarajevo, 1. i 15. I. 1901.
SD III 1973 249(429)

MILETA JAKŠIĆ; — Napisao A. G. Matoš (Pariz)

Život, knj. III, sv. 1, str. 47—53; sv. 2, str. 79—85; Zagreb, siječanj i veljača 1901.
SD VIII 1973 125(348)

PISMO IZ PARIZA (Impromptu), 1. siječnja; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VII, br. 1557, str. 3; br. 1558, str. 3; br. 1559, str. 3; Zagreb, 17., 18. i 19. I. 1901.
SD III 1973 260(431)

TRGOVINA IDEJA. Zagreb u XX. vijeku. Napisali M. O. i Z. V. (Tiskom Prve hrv. radničke tiskare); — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VII, br. 1573, str. 3; Zagreb, 6. II. 1901.
SD VI 1973 38(241)

[MATOSEVO PISMO OTONU KRAUSU,] Pariz, 28. II. 1901.

Okolo, I, br. 1, str. 29—30; 1901.

(U članku: Oton Kraus: *Otvorena pisma izdavatelja*)
SD XIX 1973 212(438)

ČUDNOVAT SOUPER. U Parizu 1901; — A. G. Matoš

Nada, VII, br. 6, str. 87—90; Sarajevo, 15. III. 1901.
SD XV 1973 11(302)

DE STENDHAL (HENRI BEYLE); — Piše August Schams [od br. 8: Piše Gustav Schams]

Nada, VII, br. 7, str. 103—104; br. 8, str. 118—119; br. 9, str. 135—136; br. 10, str. 150—151; br. 11, str. 166—168; Sarajevo, 1. i 15. IV., 1. i 15. V., 1. VI. 1901.

Ogledi, str. 106—153; Zadar, 1905.
SD III 1973 345(453)

- JOVAN ILIJĆ. (Lične uspomene); — A. G. M.
Narodne novine, LXVII, br. 83, str. 1—2; Zagreb, 11. IV. 1901.
Brankovo kolo, VII, br. 16, stup. 499—503; Sremski Karlovci, 19. IV. (2. V) 1901. Potpis: A. G. Matoš. [Preštampano iz *Narodnih novina*; na dnu članka oznaka: »Narodne Novine«, p. 83.]
Ogledi, str. 40—45; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, 15. ožujka 1901.«
 SD III 1973 300(444)
- HONORÉ DAUMIER (Pismo iz Pariza); — G. M.
Narodne novine, LXVII, br. 116, str. 3—4; Zagreb, 21. V. 1901.
 SD III 1973 268(433)
- POSTENJE; — A. G. Matoš
Brankovo kolo, VII, br. 27—28, stup. 852—857; Sremski Karlovci, 5. (18) VII. 1901.
Umorne priče, str. 50—56; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 190(301)
- DR. LJUBOMIR NEDIĆ; — A. G. Matoš
Kolo, knj. II, sv. 2, str. 86—88; sv. 3/4, str. 157—162; Beograd, 16. (29) VII. i 16. (29) VIII. 1901.
 SD VIII 1973 147(350)
- PRVA PJESMA; — Napisao A. G. Matoš
Nada, VII, br. 19, str. 289—291; br. 20, str. 305—306; Sarajevo, 1. i 15. X. 1901.
 SD II 1973 39(302)
- DOMACE OGNJIŠTE (List za porodicu. Izlazi u deset mjesečnih svezaka. Izdaje Hrvatski pedagog. knjiž. zbor. Uređuje za gospojinski klub učiteljske čitaonice Milka Pogačić); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VII, br. 1793, str. 3; Zagreb, 30. X. 1901.
 SD VI 1973 41(242)
- KNJIGA BOKADORO (Xeres de la Maraja): — A. G. Matoš
Letopis Matice srpske, knj. 210, sv. 6, str. 86—95; Novi Sad, (novembar-decembar) 1901.
 SD VI 1973 45(242)
- ZADNJE PJESME. Spjevao Rikard Katalinić Jeretov (god. 1895. do 1901). Zadar, 1901. Vlastitom nakladom; — A. G. Matoš
Letopis Matice srpske, knj. 210, sv. 6, str. 95—97; Novi Sad, (novembar-decembar) 1901.
 SD VI 1973 55(244)
- ŽIVOT. Od Selka Nine. Zagreb, 1901; — A. G. Matoš
Letopis Matice srpske, knj. 210, sv. 6, str. 97—98; Novi Sad, (novembar-decembar) 1901.
 SD VI 1973 58(244)
- AH, TI IZBORI!; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, VII, br. 1799, str. 3; Zagreb, 7. XI. 1901.
 SD II 1973 52(304)

BURA U TIŠINI; — A. G. Matoš

Nada, VII, br. 23, str. 353—354; Sarajevo, 1. XII. 1901.

Umorne priče, str. 15—21; Zagreb, 1909.

SD I 1973 166(298)

NA HEINEOVOM GROBU; — A. G. M.

Narodne novine, LXVIII, br. 282, str. 1—3; Zagreb, 7. XII. 1901.

Ogledi, str. 54—62; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, 28. novembra 1901.«

SD III 1973 309(445)

IMPROMPTU. OP. II. Pismo iz Afrike; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VII, br. 1839, Božićni listak, str. 2—3; Zagreb, 24. XII. 1901.

SD XV 1973 21(303)

1902

JOVAN DUČIĆ. *PJESME*. Prva knjiga. Izdanje uredništva »Zore«. U Mostaru, 1901. Izdavačka knjižarnica i štamparsko-umjetnički zavod Pachera i Kisića; — *Gustav Sokams* [*Schams*]

Brankovo kolo, VIII, br. 2, stupac 57—63; br. 3, stupac 91—95; Sremski Karlovci, 10. (23) I. i 17. (30) I. 1902.

SD VIII 1973 154(351)

BARNUM. (Pismo iz Pariza); — A. G. M.

Narodne novine, LXVIII, br. 26, str. 1—3; Zagreb, 1. II. 1902.

Samouprava, III, br. 171, str. 3; br. 172, str. 2—4; Beograd, 26. i 27. VII. (8. i 9. VIII) 1905. Potpis: Gilles.

Pečalba, str. 147—156; Zagreb, 1913.

SD V 1973 245(393)

BIJEDA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VIII, br. 1873, str. 1—2; Zagreb, 6. II. 1902.

SD II 1973 54(304)

SILOM BUDALA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VIII, br. 1874, str. 1—2; Zagreb, 7. II. 1902.

SD XII 1973 12(315)

KRITIKA I KLEVETA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VIII, br. 1903, str. 3; Zagreb, 13. III. 1902.

SD XIII 1973 59(250)

PISMO IZ PARIZA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VIII, br. 1910, str. 3—4; Zagreb, 21. III. 1902.

SD XV 1973 28(305)

DUŠEVNI ČOVJEK; — A. G. Matoš

Brankovo kolo, VIII, br. 11, stup. 330—334; Sremski Karlovci, 14. (27) III. 1902.

Umorne priče, str. 21—26; Zagreb, 1909.

SD I 1973 170(299)

- CVIJET SA RASKRŠĆA; — A. G. Matoš**
Nada, VIII, br. 9, str. 119—122; Sarajevo, 1. V. 1902.
Umorne priče, str. 149—158; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 259(305)
- LAZAR K. LAZAREVIĆ; — A. G. Matoš**
Mlada Hrvatska, I, br. 3, str. 71—79; Zagreb, 1. VI. 1902.
 SD VIII 1973 170(355)
- MAURICE BARRES; — A. G. Matoš**
Mlada Hrvatska, I, br. 4, str. 106—112; Zagreb, 1. VII. 1902.
 SD IX 1973 9(242)
- BALKON; — Piše A. G. Matoš**
Nada, VIII, br. 13, str. 175—176; br. 14, str. 189—190; Sarajevo, 1. i 15. VII. 1902.
Umorne priče, str. 56—70; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 194(301)
- FERIJE; — A. G. M.**
Hrvatsko pravo, VIII, br. 1996, str. 3—4; Zagreb, 5. VII. 1902.
 SD XV 1973 33(306)
- ZA NOVIM BOGOM; — A. G. Matoš**
Kolo, god. [II], knj. IV, sv. 1, str. 27—30; sv. 2, str. 78—85; sv. 3/4, str. 140—147; sv. 5, str. 256—260; sv. 6, str. 333—336; sv. 7, str. 412—415; Beograd, 1. (13) VII. 1902; 16. (28) VII. 1902; 16. (28) VIII. 1902; 1. (13) IX. 1902; 16. (28) IX. 1902; 1. (13) X. 1902.
 SD II 1973 58(304)
- OSKAR WILDE; — A. G. M.**
Narodne novine, LXVIII, br. 168, str. 1; Zagreb, 23. VII. 1902.
 SD IX 1973 16(243)
- JURAJ GROF ORŠIĆ SLAVETICKI: PRVA KNJIGA; — A. G. M.**
Nada, VIII, br. 15, str. 20; Sarajevo, 1. VIII. 1902.
 SD VI 1973 60(244)
- PUT U NIŠTA; — Piše A. G. Matoš**
Nada, VIII, br. 16, str. 219—220; br. 17, str. 232—234; br. 18, str. 247; Sarajevo, 15. VIII., 1. i 15. IX. 1902.
Umorne priče, str. 131—149; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 247(303)
- ODJEK S PROSLAVE »KOLA«; — A. G. M.**
Hrvatsko pravo, VIII, br. 2038, str. 3; Zagreb, 26. VIII. 1902.
 SD XV 1973 37(306)
- UGASNULO SVJETLO; — A. G. Matoš**
Mlada Hrvatska, I, br. 5, str. 129—134; Zagreb, 1. X. 1902.
Umorne priče, str. 7—15; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 161(297)
- MODERNI SIMBOL; — A. G. Matoš**
Mlada Hrvatska, I, br. 5, str. 142—145; Zagreb, 1. X. 1902.
 SD XII 1973 15(315)

ZOLA I ELÉMIR BOURGES; — A. G. M.

Narodne novine, LXVIII, br. 242, str. 5—6; Zagreb, 21. X. 1902.
SD IX 1973 19(244)

FLIRT. U Parizu, početkom novembra; — A. G. M.

Narodne novine, LXVIII, br. 259, str. 1—2; Zagreb, 11. XI. 1902.
Ogledi, str. 46—53; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, 11. novem-
bra 1902.«
SD III 1973 304(445)

LETTRE DE CROATIE; — A. G. Matoš

L'Oeuvre d'Art international, 5e Année, 5e Série, № 44, Décembre
1902.

Kritika, II, br. 7—8, str. 291—293; Zagreb, srpanj i kolovoz 1921.
SD VI 1973 62(245)

VRABAC; — A. G. M.

Narodne novine, LXVIII, br. 288, str. 1—2; Zagreb, 16. XII. 1902.
Umorne priče, str. 114—120; Zagreb, 1909.
SD I 1973 234(303)

PISMO ALEKSIJU; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, VIII, br. 2138, str. 2; Zagreb, 24. XII. 1902.
SD XV 1973 40(307)

1903

LISTAK. U Parizu; — A. G. Matoš

Nada, IX, br. 1, str. 8—10; br. 2, str. 23; Sarajevo, 1. i 15. I. 1903.
Ogledi, str. 63—77; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, u jesen 1902.«
SD III 1973 315(447)

STANKO DUŠIĆ: *MYRRHA*, drama u tri čina. (Prag, 1902. Vlasnik i
nakladnik Vladimir Jelovšek. Tiskao F-m. Stivin.); — A. G. Matoš

Nada, IX, br. 1, str. 11—12; Sarajevo, 1. I. 1903.
SD VI 1973 67(249)

TRAGIKOMIKA TAŠTINE; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, IX, br. 2161, str. 3; Zagreb, 24. I. 1903.
SD VI 1973 70(250)

POLITESA; — A. G. Matoš

Domaće ognjište, knj. III, sv. 6, str. 108—112; Zagreb, veljača 1903.
SD XV 1973 47(308)

ROBIČEK; — A. G. M.

Narodne novine, LXIX, br. 28, str. 1—2; Zagreb, 5. II. 1903.
SD XV 1973 44(308)

OTVORENO PISMO [I]; — G. Matoš

Štampa, II, br. 41, str. 3; Beograd, 11. (24) II. 1903.
SD XIII 1973 62(250)

- JEKA IZ ZAGREBA, (Pariz, početkom veljače); — A. G. Matoš
Hrvatska, XVIII, br. 38, str. 1; Zagreb, 17. II. 1903.
Ogledi, str. 93—96; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Imaginarno puto-
 vanje«.
 SD III 1973 336(449)
- PRIPOSLANO [I]; — A. G. Matoš
Hrvatska, XVIII, br. 38, str. 3; Zagreb, 17. II. 1903.
 SD XIII 1973 63(251)
- PRVA NEVJERA; — A. G. M.
Narodne novine, LXIX, br. 40, str. 1—2; Zagreb, 19. II. 1903.
 SD II 1973 84(307)
- NAŠA PISMA: U PARIZU, 1903; — A. G. M.
Nada, IX, br. 8, str. 107—109; Sarajevo, 15. IV. 1903.
Ogledi, str. 78—88; Zadar, 1905. Pod naslovom: »U Parizu, 5. siječ-
 nja 1903.«
 SD III 1973 325(448)
- APASI; — A. G. M.
Narodne novine, LXIX, br. 94, str. 4; Zagreb, 25. IV. 1903.
 SD XV 1973 54(309)
- PROROCI; — A. S. M. [A. G. M.]
Narodne novine, LXIX, br. 110, str. 3—4; Zagreb, 14. V. 1903.
 SD IX 1973 23(246)
- JESENSKA IDILA; — Napisao A. G. Matoš (Pariz)
Vijenac, XXXV, br. 10, str. 303—304; br. 11, str. 343—345; br. 12, str.
 370—372; br. 13, str. 403—405; br. 14, str. 436—438; Zagreb, [Ne-
 ma datuma, vjerojatno 15. V., 1. VI., 15. VII., 1. VIII., i 15. VIII.]
 1903.
Umorne priče, str. 71—103; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 204(301)
- GRIEG; — A. G. M.
Vijenac, XXXV, br. 10, str. 319—320; Zagreb, [Nema datuma, vje-
 rojatno 15. V.] 1903.
Ogledi, str. 89—92; Zadar, 1905. Pod naslovom: »Pariz, u proljeće
 1903.«
 SD III 1973 333(449)
 SD X 1973 (351)
- RADOSTI NAŠEG LJETA 1903.; — A. S. M. [A. G. M.]
Hrvatsko pravo, IX, br. 2275, str. 2; Zagreb, 13. VI. 1903. Pod na-
 slovom: »Ljetne i proljetne radosti«; — A. G. Matoš
Jadran, I, br. 12, str. 2; Trst, 27. VI. 1903.
 SD XV 1973 60(312)
- PISMO IZ PARIZA; — Bez potpisa!
Jadran, I, br. 12, str. 3; Trst, 27. VI. 1903.
 SD XV 1973 63(315)

LETTRE DE CROATIE; — *Matos*

L'Oeuvre d'Art international, 6e Année, N° 50; Paris, du 20 Juin au 20 Juillet 1903.

Jutarnji list, IX, br. 3160, str. 7; Zagreb, 14. XI. 1920.

Kritika, II, br. 7—8, str. 293—295; Zagreb, srpanj i kolovoz 1921.

SD XV 1973 57(309)

HRVATSKA MISAO; — A. S. M. [A. G. M.]

Jadran, I, br. 13, str. 2; Trst, 4. VII. 1903.

SD VI 1973 72(250)

SUDBINA JEDNOG SEOSKOG ZVONA; — A. G. *Matoš*

Glas naroda, V, br. 25, str. 1; Zagreb, 20. VII. 1903.

SD XV 1973 65(316)

ADELA MILČINOVIC, ANDRIJA MILČINOVIC: *POD BRANOM*. (Zagreb, 1903.) Tiskom Mile Maravića. Ova je knjiga štampana u 300 primjeka, od kojih 100 imade sliku autora; — A. G. M.

Nada, IX, br. 15, str. 206—207; Sarajevo, 1. VIII. 1903.

SD VI 1973 75(251)

PARIŠKI SALONI; — A. G. M.

Vijenac, XXXV, br. 16, str. 520—523; Zagreb, 15. IX. 1903.

SD XI 1973 9(341)

AMORI ET DOLORI SACRUM (Svetinja boli i ljubavi); — A. G. M.

Nada, IX, br. 18, str. 250—251; Sarajevo, 15. IX. 1903.

SD IX 1973 27(246)

PJESNIČKI ULJEZ; — A. G. *Matoš*

Hrvatsko pravo, IX, br. 240, str. 2 + 4; Zagreb, 11. XI. 1903.

SD VIII 1973 178(355)

HRVATI I MAĐARI; — A. G. M.

Hrvatsko pravo, IX, br. 240, str. 2 + 4; Zagreb, 11. XI. 1903.

SD XIII 1973 64(251)

»VERGL«; — A. G. *Matoš*

Nada, IX, br. 22, str. 297—298; Sarajevo, 15. XI. 1903.

Ogledi, str. 97—105; Zadar, 1905.

SD III 1973 339(452)

ON; — Napisao A. G. *Matoš* (Pariz)

Vijenac, XXXV, br. 22, str. 692—698; Zagreb, 15. XI. 1903.

Umorne priče, str. 38—49; Zagreb, 1909.

SD I 1973 182(299)

ZA VIJENAC. Pariz, 6. prosinca 1903; — A. G. *Matoš*

Obzor, XLIV, br. 284, str. 2; Zagreb, 12. XII. 1903.

SD VI 1973 80(251)

USPOMENE SIMBOLISTA; — A. G. M.

Narodne novine, LXIX, br. 294, str. 8; Zagreb, 24. XII. 1903.

SD IX 1973 31(247)

BOLJI OD UMA; — A. G. M.

Novi list, VI, br. 291, str. 2; Rijeka, 24. XII. 1903.

SD XV 1973 68(316)

- CHARLES BAUDELAIRE; — A. G. Matoš
Jadran, II, br. 1—9; Trst, 2. I. — 27. II. 1904.
Vidici i putovi, str. 70—115; Zagreb, 1907. Pod naslovom: »Baudelaire«.
 SD IV 1973 47(349)
- UBIO!; — A. G. M.
Narodne novine, LXX, br. 6, str. 1—2; Zagreb, 9. I. 1904.
Umorne priče, str. 124—130; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 242(303)
- IZLIŠNE MISLI IZLIŠNA ČOVJEKA; — Ivo Senjanin
Jadran, II, br. 5, str. 2—3; br. 10, str. 2—3; Trst, 30. I. i 5. III. 1904.
 SD XVI 1973 175(315)
- MILAN M. RAKIĆ; — A. G. M.
Narodne novine, LXX, br. 51, str. 1—2; Zagreb, 3. III. 1904.
 SD VIII 1973 181(356)
- MILOSRDNI MILJARDAŠ; — A. G. M.
Narodne novine, LXX, br. 58, str. 1—2; Zagreb, 11. III. 1904.
 SD IX 1973 36(247)
- PISMO IZ PARIZA; — A. G. Matoš
Jadran, II, br. 16, str. 2—3; Trst, 16. IV. 1904.
 SD XV 1973 71(316)
- U POJUTARJE; — A. G. Matoš (Pariz)
Pokret, I, br. 1, str. 1; br. 2, str. 1; br. 3, str. 2; Zagreb, 17, 24. IV.
 i 1. V. 1904.
 SD II 1973 231(317)
- TKO?; — A. G. M.
Hrvatska kruna, XII, br. 34, str. 1—2; Zadar, 27. IV. 1904.
 SD XV 1973 75(317)
- OTVORENO PISMO [II], Pariz, 6. maja; — A. G. Matoš
Pokret, I, br. 5, str. 4; Zagreb, 15. V. 1904.
 SD XIII 1973 66(251)
- ISADORA DUNCAN; — A. G. Matoš
Obzor, XLV, br. 121, str. 1—2; Zagreb, 28. V. 1904.
Pečalba, str. 131—138; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 234(391)
- DE MONUMENTIS; — A. G. M.
Pokret, I, br. 8, str. 2; Zagreb, 5. VI. 1904.
 SD VI 1973 83(251)
- PADEREWSKI; — A. G. Matoš
Pokret, I, br. 13, str. 2—3; Zagreb, 10. VII. 1904.
Pečalba, str. 139—146; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 240(392)
 SD X 1973 (354)

- FLANERIJA.** Pariz, 11. srpnja; — A. G. Matoš
Obzor, XLV, br. 167, str. 1—2; Zagreb, 23. VII. 1904.
Slobodna reč, I, br. 177; Beograd, 30. VIII. (12. IX) 1904.
Pečalba, str. 84—88; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 202(386)
- U ALBUM GĐICI O. H.; — A. G. M.**
Obzor, XLV, br. 189, str. 1; Zagreb, 19. VIII. 1904.
Slobodna reč, I, br. 179; Beograd, 1. (14) IX. 1904. Pod naslovom:
 »Nokturno«.
Pečalba, str. 81—83; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 200(384)
- BOEMSKI ŽIVOT; — A. G. Matoš**
Slobodna reč, I, br. 161; Beograd, 13. (26) VIII. 1904.
Hrvatska, I, br. 106, str. 1—2; Zagreb, 9. X. 1906.
 SD XV 1973 81(317)
- DVIJE KULTURNE REFORME; — O.**
Slobodna reč, I, br. 164; Beograd, 16. (29) VIII. 1904.
 SD XV 1973 84(318)
- SEOA SRBALJA; — Bez potpisa!**
Slobodna reč, I, br. 165; Beograd, 17. (30) VIII. 1904.
 SD X 1973 24(317)
- KNJIŽEVNICI BEZ LITERATURE; — M.**
Slobodna reč, I, br. 166; Beograd, 18. (31) VIII. 1904.
 SD XV 1973 86(318)
- USIDJELICA; — A. G. M.**
Slobodna reč, I, br. 167; Beograd, 19. VIII. (1. IX) 1904.
Narodne novine, LXXII, br. 195, str. 1; Zagreb, 24. VIII. 1906.
Crvena Hrvatska, XVII, br. 35, str. 2—3; Dubrovnik, 30. VIII. 1906.
Pečalba, str. 96—99; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 211(387)
- OD PARIZA DO BEOGRADA; — Hrvat**
Politika, I, br. 219; Beograd, 21. VIII. (3. IX) 1904.
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 285—286; Zagreb, [Druga polovina
 rujna] 1907. Potpis: A. G. M.
Hrvatski trgovački list, VIII, br. 14, str. 106—109; Zagreb, 15. VII.
 1908.
Pečalba, str. 29—32; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 163(379)
- SIESTA**
Slobodna reč, I, br. 170; Beograd, 23. VIII. (5. IX) 1904.
Sijelo, I, br. 2, str. 29—30; Prag, 1. XI. 1904.
Vidici i putovi, str. 115—117; Zagreb, 1907.
 SD IV 1973 73(387)
- MATAČIĆ-KEGLEVIĆ; — A. G. Matoš**
Slobodna reč, I, br. 171; Beograd, 24. VIII. (6. IX) 1904.
 SD XV 1973 88(319)

RAZGOVORI; — O.

Slobodna reč, I, br. 172; Beograd, 25. VIII. (7. IX) 1904.
SD XV 1973 92(319)

PROFESORI; — A. G. Matoš

Slobodna reč, I, br. 175; Beograd, 28. VIII. (10. IX) 1904.
Hrvatska kruna, XIV, br. 262, str. 1; Zadar, 28. XI. 1906.
SD XV 1973 94(319)

ĐALSKI; — Hrvat

Slobodna reč, I, br. 178; Beograd, 31. VIII. (13. IX) 1904.
SD XII 1973 18(316)

KUROPATKIN

Slobodna reč, I, br. 180; Beograd, 2. (15) IX. 1904.
Pečalba, str. 157—160; Zagreb, 1913.
SD V 1973 252(399)

KULT ENERGIJE; — Bez potpisa!

Slobodna reč, I, br. 182; Beograd, 4. (17) IX. 1904.
SD XV 1973 97(320)

HRVATI SU DOŠLI; — M.

Slobodna reč, I, br. 183; Beograd, 5. (18) IX. 1904.
SD XV 1973 100(320)

POZORISTE [I]; — M.

Slobodna reč, I, br. 184; Beograd, 6. (19) IX. 1904.
SD X 1973 26(317)

SLAVA MLADOSTI; — A. G. M.

Slobodna reč, I, br. 188; Beograd, 10. (23) IX. 1904.
SD XV 1973 102(320)

DVA JUGOSLAVENSKA NOSA; — M.

Slobodna reč, I, br. 190; Beograd, 12. (25) IX. 1904.
SD XV 1973 104(320)

JUGOSLAVENSKA IZLOŽBA; — A. G. Matoš

Slobodna reč, I, br. 190 i 191; Beograd, 12. (25) i 13. (26) IX. 1904.
SD XI 1973 18(342)

KLIKE I KOTERIJE; — M.

Slobodna reč, I, br. 192, str. 3; Beograd, 14. (27) IX. 1904.
SD VIII 1973 185(357)

PRIJE DESET GODINA; — A. G. Matoš

Slobodna reč, I, br. 195, 196, 197; Beograd, 17—19. IX. (30. IX. —
2. X) 1904.

Veliki Ćiril-Methodski koledar, str. 150—152; Zagreb, 1908. Pod nas-
lovom: »Prije trinaest godina, Uspomenek«.

Naši ljudi i krajevi, str. 293—301; Zagreb, 1910. Pod naslovom:
»Uspomenek«.

SD IV 1973 261(421)

BIBLIOTEKE; — M.

Slobodna reč, I; Beograd, rujan 1904.
SD XV 1973 109(321)

- OTVORENO PISMO [III]**, Beograd, 4. listopada 1904.; — A. G. Matoš
Pokret, I, br. 26, str. 4; Zagreb, 9. X. 1904.
 SD XIII 1973 67(251)
- BEOGRADSKA KRONIKA [I]**; — A. G. Matoš
*Srpska zastava**, I, br. 3; Beograd, 28. IX. (11. X) 1904.
 SD XVI 1973 181(317)
- KATOLIČKO OBRAZOVANJE**; — A. G. Matoš
Srpska zastava, I, br. 4; Beograd, 29. IX. (12. X) 1904.
 SD VI 1973 85(252)
- MAĐARSKA KULTURA**; — A. G. M.
Srpska zastava, I, br. 5; Beograd, 30. IX. (13. X) 1904.
Jedinstvo, XI, br. 85; Beograd, 1904.
 SD XV 1973 107(321)
- VIVE LA FRANCE!** — A. G. M.
Srpska zastava, I, br. 7; Beograd, 2. (15) X. 1904.
 SD XV 1973 111(321)
- MOC ŠTAMPE**
Srpska zastava, I, br. 8; Beograd, 3. (16) X. 1904.
Knut, II, br. 1, str. 2—3; Mitrovica, 15. I. 1905.
Umorne priče, str. 6—7; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 159(297)
- POZORIŠTE [II]**; — A. G. M.
Srpska zastava, I, br. 12, str. 3; Beograd, 9. (22) X. 1904.
 SD X 1973 27(317)
- BEOGRADSKA KRONIKA [II]**; — Bez potpisa!
Srpska zastava, I, br. 14, str. 2—3; Beograd, 13. (26) X. 1904.
 SD XVI 1973 183(317)
- DVA POZORIŠTA**; — A. G. Matoš
Večernje novosti, XI, br. 289, str. 1; Beograd, 19. X. (1. XI) 1904.
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 286—287; Zagreb, [druga polovina
 rujna] 1907.
 SD X 1973 28(317)
- MANDŽURIJSKA LEKCIJA**; — A. G. Matoš
Srpska zastava, I, br. 9; Beograd, 21. X. (3. XI) 1904.
Pečalba, str. 161—164; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 255(400)
- TRENUCI. DANICA MARKOVIĆ**; — A. G. M.
Brankovo kolo, X, br. 42, stupac 1348—1352; Sremski Karlovci,
 21. X. (3. XI) 1904.
 SD VIII 1973 187(358)
- I OPET DNEVNOM LISTU**; — A. G. M.
Večernje novosti, XI, br. 291, str. 3—4; Beograd, 21. X. (3. XI) 1904.
 SD XIII 1973 68(251)

* Brojeve i datume *Srpske zastave* 1904. u slijedećim prilogima Matoševim nije moguće utvrditi i složiti kronološki; samo je u beogradskoj Narodnoj biblioteci sačuvano nekoliko brojeva, s ovakvim oznakama: br. 1—13. oktobar, br. 10—22. oktobar, br. 12—9. oktobar itd.

STAROST; — O.

Srpska zastava, I, br. 15; Beograd, 28. X. (10. XI) 1904.
SD XV 1973 113(321)

TRAGIKA INTELIGENCIJE; — A. G. Matoš

Brankovo kolo, X, br. 43, stup. 1380—1383; Sremski Karlovci, 28. X. (10. XI) 1904.

Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 287—288; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.

SD XV 1973 117(321)

BEOGRADSKI KARNEVAL; — A. G. Matoš

Večernje novosti, XI, br. 301, str. 1—2; Beograd, 31. X. (13. XI) 1904.
SD XVI 1973 186(318)

EMERSON; — A. G. Matoš

Srpska zastava, I, br. 23, str. 2; br. 24; Beograd, 5. i 6. (18. i 19) XI. 1904.

Koledar »Svačić«, str. 75—77; Zadar, 1905.

SD IX 1973 41(247)

JUGOSLOVANSKA UMETNIŠKA RAZSTAVA; — Spisal A. G. Matoš

Slovan, II, str. 382—384; Ljubljana, [studen i prosinac] 1904.

SD XX 1973 (468)

MILORAD GAVRILOVIĆ; — Giles

Politika, I, br. 307, str. 1; Beograd, 18. XI. (1. XII) 1904.

SD X 1973 31(317)

BEOGRADSKA KRONIKA [III]; — Bez potpisa!

Srpska zastava, I, br. 39, str. 2; br. 40; Beograd, 23. i 25. XI. (6. i 8. XII) 1904.

SD XVI 1973 189(318)

NESTO NI O ČEMU; — A. G. Matoš

Brankovo kolo, X, br. 49, stupci 1564—1571; Sremski Karlovci, 9. (22) XII. 1904.

SD XV 1973 120(322)

STARI I MLADI — HRVATSKI KNJIŽEVNI POKRET; — Hrvat

Samouprava, II, br. 291, str. 3; br. 292, str. 3; Beograd, 13. i 14. (26. i 27.) XII. 1904.

SD VI 1973 87(252)

KUĆA; — A. G. Matoš

Samouprava, II, br. 301, [bož. dodatak, str. 3—4]; Beograd, 25. XII. 1904.

Hrvatska kruna, XV, br. 12, Prilog; Zadar, 15. I. 1907.

Vidici i putovi, str. 117—125; Zagreb, 1907.

SD IV 1973 75(387)

1905

DVA PREDAVANJA (Preksinoć je bilo u Pozorištu Sterijino veče); — Giles

Samouprava, III, br. 1, str. 4—5; Beograd, 1. (13) I. 1905.

SD X 1973 33(317)

- OMLADINSKI LISTOVI; — *Giles*
Samouprava, III, br. 7, str. 3; Beograd, 8 (21) I. 1905.
 SD VIII 1973 193(359)
- POZORIŠTE [III]; — *M.*
Samouprava, III, br. 11, str. 3—4; Beograd, 13. (26) I. 1905.
 SD X 1973 35(318)
- KOČICEVE PRIPOVIJETKE; — *Giles*
Samouprava, III, br. 12, str. 3; Beograd, 15. (28) I. 1905.
 SD VIII 1973 196(359)
- LISINSKI; — *Zagrabiensis*
Samouprava, III, br. 15, str. 3; Beograd, 19. I. (1. II) 1905.
 SD X 1973 240(360)
- POZORIŠTE [IV]; — *Gilles*
Samouprava, III, br. 17, str. 3; Beograd, 21. I. (3. II) 1905.
 SD X 1973 38(318)
- NOVE SIMPATIJE MARKA CARA; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 21, str. 3; Beograd, 26. I. (8. II) 1905.
 SD VIII 1973 199(359)
- POZORIŠTE [V]; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 24, str. 3; Beograd, 29. I. (11. II) 1905.
 SD X 1973 41(318)
- SA NUŠICEVOG JUBILEJA; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 24, str. 3; Beograd, 29. I. (11. II) 1905.
 SD X 1973 43(318)
- POZORIŠTE [VI]; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 29, str. 3; Beograd, 4. (17) II. 1905.
 SD X 1973 45(318)
- BRANISLAV Đ. NUŠIĆ; — *A. G. M.*
Samouprava, III, br. 31, str. 1; Beograd, 7. (20) II. 1905.
Hrvatska, I, br. 125, str. 1—2; Zagreb, 31. X. 1906.
 SD VIII 1973 202(360)
- POZORIŠTE [VII]; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 34, str. 3; Beograd, 10. (23) II. 1905.
 SD X 1973 47(319)
- NOVE PJESME; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 37, str. 4, br. 38, str. 4; Beograd, 14. i 15. II. 1905.
 SD VIII 1973 205(362)
- NARODNO POZORIŠTE [I]; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 42, str. 3; Beograd, 19. II. (4. III) 1905.
 SD X 1973 49(319)
- NARODNO POZORIŠTE [II]; — *M.*
Samouprava, III, br. 46, str. 4; Beograd, 24. II. (9. III) 1905.
 SD X 1973 51(319)
- SAVEZ NOVINARSKIH SARADNIKA; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 48, str. 3; Beograd, 26. II. (11. III) 1905.
 SD XV 1973 126(323)

- NARODNO POZORIŠTE [III]; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 54, str. 3; Beograd, 5. (18) III. 1905.
 SD X 1973 53(319)
- JUGOSLOVENSKI ALMANAK; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 58, str. 3; Beograd, 10. (23) III. 1905.
 SD VI 1973 90(253)
- NARODNO POZORIŠTE [IV]; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 60, str. 2—3; Beograd, 12. (25) III. 1905.
 SD X 1973 55(319)
- BEOGRADSKA KRONIKA [IV]; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 68, str. 3; Beograd, 22. III. (4. IV) 1905.
 SD XVI 1973 192(319)
- UMETNOST; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 72, str. 2—3; Beograd, 26. III. (8. IV) 1905.
 SD XI 1973 24(342)
- STROSSMAYER; — A. G. M.**
Samouprava, III, br. 76, str. 3; Beograd, 31. III. (13. IV) 1905.
 SD XV 1973 128(323)
- BEOGRADSKA KRONIKA [V]; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 83, str. 3; Beograd, 8. (21) IV. 1905.
 SD XVI 1973 194(319)
- MODERNI SIMBOLI; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 85, str. 3; Beograd, 11. (24) IV. 1905.
Novosti, I, br. 51, str. 1; Zagreb, 13. IX. 1907.
 SD XV 1973 131(323)
- NARODNO POZORIŠTE [V]; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 86, str. 3; Beograd, 12. (25) IV. 1905.
 SD X 1973 59(319)
- USKRS; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 89, Dodatak broju 89, str. 5; Beograd, 17. (30) IV. 1905.
Vidici i putovi, str. 11—13; Zagreb, 1907.
 SD IV 1973 12(307)
- BEOGRADSKA KRONIKA [VI]; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 93, str. 3; Beograd, 23. IV. (6. V) 1905.
 SD XVI 1973 196(319)
- DON KIHOT; — *Hop-Frog***
Samouprava, III, br. 98, str. 3; Beograd, 29. IV. (12. V) 1905.
Hrvatska, I, br. 72, str. 1—2; Zagreb, 29. VIII. 1906. Potpis: A. G. Matoš
Vidici i putovi, str. 6—11; Zagreb, 1907.
 SD IV 1973 9(304)
- NOVE KNJIGE; — M.**
Samouprava, III, br. 104, str. 3; Beograd, 6. (19) V. 1905.
 SD VIII 1973 210(362)

- SRPSKA I HRVATSKA KNJIGA; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 110, str. 3; Beograd, 13. (26) V. 1905.
 SD VI 1973 92(253)
- NOVA KNJIGA; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 113, str. 3; Beograd, 17. (30) V. 1905.
 SD VI 1973 94(253)
- KNJIGA ZA UMRNE LJUDE. M. M. USKOKOVIĆ *POD ŽIVOTOM*.
 1905. Izdanje knjižare Cvijanović, Beograd; — *Hop-Frog*
Brankovo kolo, XI, br. 22, stupac 698—700; Sremski Karlovci, 2. (15)
 VI. 1905.
 SD VIII 1973 212(362)
- NOV KRITIČAR; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 127, str. 3; Beograd, 3. (16) VI. 1905.
 SD XI 1973 27(342)
- JANKO VESELINOVIĆ; — A. G. M.
Narodne novine, LXXI, br. 156, str. 1—2; Zagreb, 1. VII. 1905.
Vidici i putovi, str. 14—21; Zagreb, 1907.
 SD IV 1973 14(309)
- JOVAN DUČIĆ; — A. G. Matoš
Prijegled, prilog Male biblioteke, IV, br. 12—13, str. 177—202; Mo-
 star, 15. VII. 1905.
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 21—24, str. 427—430; Zagreb,
 (studen-prosinac) 1908. [U Hrvatskoj smotri je naslov: *Pjesme*
Jovana Dučića.]
 SD VIII 1973 215(362)
- SAVO P. VULETIĆ: *PROSTE DUŠE*; — *Hop-Frog*
Samouprava, III, br. 176, str. 3; Beograd, 1. (14) VIII. 1905.
 SD VIII 1973 224(366)
- »KARLSBADIJADE«; — M.
Samouprava, III, br. 184, str. 3; Beograd, 11. (24) VIII. 1905.
 SD VIII 1973 226(367)
- PISMO IZ BEOGRADA; — A. G. M.
Narodne novine, LXXI, br. 194, str. 1—2; Zagreb, 25. VIII. 1905.
 SD XV 1973 134(324)
- POZORIŠTE I KNJIŽEVNOST; — *Gilles*
Samouprava, III, br. 204, str. 3; Beograd, 5. (18) IX. 1905.
 SD X 1973 60(320)
- PRIPISLANO. AFERA FRANK—SUPILO, Beograd, 12. X; — A. *Gustav*
Matoš
Obzor, XLVI, br. 215, str. 3; Zagreb, 19. IX. 1905.
 SD XII 1973 21(317)
- IMAGINARNO PUTOVANJE ILI NOVI FURTIMAŠ U ZAGREBU; — A.
G. Matoš
Obzor, XLVI, br. 220, 226, 232, 244, 250; Zagreb, 24. IX., 1, 8, 22. i
 29. X. 1905.
Vidici i putovi, str. 36—70; Zagreb, 1907. Pod naslovom: »Kod kuće«.
 SD IV 1973 27—46(312—349); pjesma »Kod kuće« str. 41.
 SD V 1973 58(326—327); pjesma »Kod kuće«

- KRIZA KNJIŽEVNIH LISTOVA:** — *Giles*
Samouprava, III, br. 210, str. 3; Beograd, 12. (25) IX. 1905.
 SD VIII 1973 227(367)
- UMJETNOST;** — *Giles*
Samouprava, III, br. 215, str. 3; Beograd, 17. (30) IX. 1905.
 SD X 1973 62(320)
- KONCERAT LUJZE GERLAH I LJ. PETROVIĆEVE;** — *Gilles*
Samouprava, III, br. 225, str. 3; Beograd, 29. IX. (12. X) 1905.
 SD X 1973 245(363)
- BEOGRADSKA KRONIKA [VII];** — *Žak Šmugeles (A. G. Matoš)*
Večernje novosti, XII, br. 271; Beograd, 2. (15) X. 1905.
 SD XVI 1973 198(320)
- IZJAVA [I];** — *A. G. Matoš*
Večernje novosti, XII, br. 295, str. 3; Beograd, 26. X. (8. XI) 1905.
 SD XIII 1973 69(252)
- POZORISTE [VIII];** — *Hop-Frog*
Samouprava, III, 251, str. 3; Beograd, 29. X. (11. XI) 1905.
 SD X 1973 64(320)
- POZORISTE [IX];** — Bez potpisa!
Samouprava, III; Beograd, 1905.
 SD X 1973 65(320)
- PRIJATNO, GOSPODO!;** — *A. G. Matoš*
Večernje novosti, XII, br. 304, str. 1—2; Beograd, 4. (17) XI. 1905.
 SD VIII 1973 229(367)
- MILAN PLUT. Portre dobrog čovjeka;** — *A. G. Matoš*
Večernje novosti, XII, br. 247, str. 1, br. 248, str. 1—2; Beograd, 8.
 i 9. (21. i 22) XI. 1905.
 SD XII 1973 25(318)
- NAZDRAVLJE, GOSPODO!;** — *A. G. Matoš*
Večernje novosti, XII, br. 308, str. 1; Beograd, 8. (21) XI. 1905.
 SD VIII 1973 232(368)
- ISPRAVKA,** Beograd, 10. XI; — *A. G. Matoš*
Večernje novosti, XII, br. 313, str. 2; Beograd, 13. (26) XI. 1905.
 SD XX 1973 (475)
- OGLEDI, Studije i impresije.** Izdanje Hrvatske knjižarnice, Zadar, 1905.
 Str. 170.
- ČITAOCU,** Pariz, 5. ožujka 1904; — *A. G. Matoš*
Ogledi, str. 3—4; Zadar, 1905.
 SD III 1973 275(438)
- KNJIŽEVNOST I BATINE;** — *A. G. Matoš*
Ogledi, str. 154—169; Zadar, 1905.
 SD III 1973 377(457)

- PRIPOSLANO [II]; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XI, br. 3017, str. 3; Zagreb, 4. XII. 1905.
 SD XIII 1973 70(252)
- POKRETU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XI, br. 3020, str. 2; Zagreb, 7. XII. 1905.
 SD XIII 1973 72(253)
- PRIPOSLANO [III]; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XI, br. 3030, str. 3; Zagreb, 20. XII. 1905.
 SD XIII 1973 75(254)
- I OPET POKRETU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XI, br. 3037, str. 4; Zagreb, 30. XII. 1905.
 SD XII 1973 32(321)
- S OBALE; — Matoš
Obzor, XLVI, br. 300, str. 19—20; Zagreb, 31. XII. 1905.
 SD XV 1973 138(324)

1906

- MINISTARSKO TIJESTO; — A. G. Matoš
Prosvjeta, XIV, br. 1, str. 7—10; Zagreb, 1. I. 1906.
Umorne priče, str. 106—114; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 228(302)
- SOLO-VARIJACIJE; — A. G. Matoš
Savremenik, I, knj. 1, br. 1, str. 54—58; Zagreb, siječanj 1906
 SD II 1973 88(307)
- IZJAVA; — A. G. Matoš
Pravda, III, br. 1, str. 3; Beograd, 1. (14) I. 1906.
 SD I 1973 (302)
 SD XVI 1973 201(320)
- KRITIKA GOSP. JOVANA HRANILOVICA; — A. G. Matoš
Novi list, IX, br. 34; Rijeka, 3. II. 1906.
 SD XII 1973 52(324)
- ZA MATERINSKU RIJEČ; — Hudibitek
Hrvatski dnevnik, I, br. 34, str. 2—3; Sarajevo, 12. II. 1906.
 SD XII 1973 35(322)
- KS. Š. GJALSKI: ZA MATERINSKU RIJEČ; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3080, str. 2, br. 3081, str. 2; Zagreb, 22. i 23.
 II. 1906.
 SD XII 1973 39(323)
- PRIPOSLANO [IV]; — Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3084, str. 3; Zagreb, 27. II. 1906.
 SD XIII 1973 76(254)
- OBZORU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3096, str. 3; Zagreb, 13. III. 1906.
 SD XII 1973 47(324)

- UTJEHA KOSE; — A. G. Matoš
Savremenik, I, knj. I, br. 5, str. 348; Zagreb, svibanj 1906.
 SD V 1973 56(326)
- VELEČASNI KRITIČAR; — Matoš A. G.
Novi list, IX, br. 123; Rijeka, 5. V. 1906.
 SD XII 1973 63(325)
- SUTON KAZALIŠTA; — A. G. M.
Narodne novine, LXXII, br. 110, str. 1—2; Zagreb, 10. V. 1906.
Vidici i putovi, str. 21—27; Zagreb, 1907.
 SD IV 1973 18(310)
- PRIPOSLANO [V]; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3150, str. 3; Zagreb, 16. V. 1906.
 SD XIII 1973 77(254)
- SKERLIĆ, GROLL ET COMP.; — A. G. Matoš
Pravda, III, br. 119, str. 3; Beograd, 4. (17) V. 1906.
 SD XII 1973 68(326)
- SERENADA; — A. G. Matoš
Savremenik, I, knj. 1, br. 6, str. 446; Zagreb, [lipanj] 1906.
 SD V 1973 13(314)
- RADOVAN TUNGUZ NEVESINJSKI: *GORŠTAKINJE*. Knjiga prva. Iz danje zadužbine Ilije M. Kolarca; — A. G. M.
Savremenik, I, knj. I, br. 6, str. 457—459; Zagreb, [lipanj] 1906.
 SD VIII 1973 234(368)
- NA ČLANAK G. N. NODILA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3178, str. 3; Zagreb, 21. VI. 1906.
 SD XIII 1973 78(254)
- TRAGEDIJE I KOMEDIJE; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3209, str. 2—3; Zagreb, 28. VII. 1906.
 SD VI 1973 97(253)
- JEZUITSKA KRITIKA; — A. G. Matoš
Savremenik, I, knj. 2, br. 7—8, str. 137—139; Zagreb, [srpanj] 1906.
 SD XIII 1973 82(255)
- STROSSMAYEROV SPOMENIK; — A. G. Matoš
Hrvatska, I, br. 53, str. 1—4; Zagreb, 4. VIII. 1906.
Vidici i putovi, str. 27—36; Zagreb, 1907.
 SD IV 1973 22(310)
- RAZGOVOR UGODNI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3221, str. 2—3; Zagreb, 11. VIII. 1906.
 SD XIII 1973 86(256)
- GORE OD UMA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3226, str. 2 + 4; Zagreb, 18. VIII. 1906.
 SD XIII 1973 94(259)
- [P. t. GOSPODIN DR. ĐURO ŠURMIN...]
Pokret, III, br. 190, str. 3; Zagreb, 21. VIII. 1906. U anonimnom članku: *Još o jednom Argusu*.
 SD XIII 1973 100(260)
 SD XX 1973 118(344)

- LES INFAMES;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3231, str. 2 i 4; Zagreb, 25. VIII. 1906.
 SD XII 1973 69(326)
- JUDE;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3244, str. 2; br. 3245, str. 2; Zagreb, 11. i 12. IX. 1906.
 SD XIII 1973 101(261)
- OD ZAGREBA DO BEOGRADA** (Fragmentarne impresije); — A. G. Matoš
Hrvatska, I, br. 91, str. 1—3; br. 92, str. 1—3; Zagreb, 21. i 22. IX. 1906.
 SD XI 1973 149(349)
- A. BENEŠIĆ: PJESAMA KNJIGA DRUGA;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, I, knj. I, str. 117—119; Zagreb, listopad 1906.
 SD VI 1973 104(254)
- SLATKE PILULE;** — Napisao A. G. Matoš
Hrvatska krana, XIV, br. 228, str. 1; br. 229, str. 1; br. 230, str. 1; Zadar, 15, 16. i 17. X. 1906.
 SD XIII 1973 107(262)
- BEOGRADSKO POZORIŠTE.** Beograd, 24. listopada; — A. G. M.
Hrvatska, I, br. 120, str. 1—2; Zagreb, 25. X. 1906.
 SD X 1973 66(320)
- PRIPOSLANO;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3287, str. 5; Zagreb, 31. X. 1906.
 SD XII 1973 78(327)
- JEDAN SRPSKI MODERNISTA;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, I, knj. I, str. 161—167; Zagreb, studeni 1906.
Naši ljudi i krajevi, str. 140—151; Zagreb, 1910. Pod naslovom: »Srpski modernista«.
 SD IV 1973 166(401)
- A. BENEŠIĆ: BRANKO I GROZDANA.** Idila u osam pjevanja. Zagreb 1906. Tisak Dioničke tiskare; — Bez potpisa!
Hrvatska smotra, I, knj. I, str. 212—213; Zagreb, studeni 1906.
 SD VI 1973 110(256)
- STEVAN SREMAC;** — A. G. Matoš
Glas Matice hrvatske, I, br. 17—20, str. 165—172; br. 21—22, str. 182—185; Zagreb, 25. X. i 10. XII. 1906.
Naši ljudi i krajevi, str. 75—112; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 126(396)
- PRIJATELJ I POŠTOVALAC;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XII, br. 3295, str. 2 + 4; Zagreb, 10. XI. 1906.
 SD XIII 1973 115(264)
- SVET;** — A. G. Matoš
Hrvatska, I, br. 133, str. 1—2; Zagreb, 10. XI. 1906.
 SD X 1973 69(320)

MNOGO VIKE NI ZA ŠTO; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, I, knj. I, str. 290—296; Zagreb, prosinac 1906.
SD VI 1973 113(256)

UKROČENA GOROPAD; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XII, br. 3324, str. 2; br. 3326, str. 1; Zagreb, 15. i 18. XII. 1906.

SD XIII 1973 122(267)

SD V 1973 59(327); pjesma »Zvono«

LIJEPA JELENA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XII, br. 3331, str. 3—4, (božićni prilog); Zagreb, 24. XII. 1906.

Umorne priče, str. 26—38; Zagreb, 1909.

SD I 1973 174(299)

BALADA; — A. G. Matoš

Veliki Ćirilo-Methodski koledar za god. 1907, str. 132; Zagreb, 1906.

SD V 1973 25(318)

TRAGEDIJA; — Napisao A. G. Matoš (Biograd)

Veliki Ćirilo-Methodski koledar za god. 1907, str. 133; Zagreb, 1906.

SD II 1973 95(307)

1907

SPOMEN-LISTOVI; — A. G. Matoš

Strossmayer koledar za god. 1907, I, str. 82; Zagreb, 1907.

SD XV 1973 142(325)

AUGUST ŠENOA (K zaboravljenu jubileju pjesnikovu); — Bez potpisa!

Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 35—36; Zagreb, siječanj 1907.

SD VI 1973 121(257)

HRVATSKA I SRPSKA KNJIGA; — A. G. M.

Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 36—37; Zagreb, siječanj 1907.

SD VI 1973 123(259)

DVA MODERNA DUHA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIII, br. 3351, str. 2—3; Zagreb, 19. I. 1907.

SD XII 1973 79(328)

KAIN I ABEL; — Bez potpisa!

Hrvatsko pravo, XIII, br. 3368, str. 2; Zagreb, 9. II. 1907.

SD XIII 1973 129(268)

DEMOKRATSKI KAFANAR; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIII, br. 3373, str. 2; Zagreb, 15. II. 1907.

SD XVI 1973 202(320)

POVODOM JEDNE KNJIGE (Jovan Skerlić: *Pisci i knjige*, I. Beograd 1907); — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 163—166, str. 216—223; Zagreb, [druga polovina veljače] 1907.

- Naši ljudi i krajevi*, str. 152—172; Zagreb, 1910. Pod naslovom: »Jo-
van Skerlić«.
SD IV 1973 175(402)
- INTIMNE MISLI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3374, str. 1; Zagreb, 16. II. 1907.
SD XIII 1973 132(269)
- GG. GOJTANU I DOŠENU U GOSPIČU (Otvoreno pismo); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3375, str. 2—3; Zagreb, 18. II. 1907.
SD XIII 1973 137(269)
- INTIMNI DOJMOVI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3377, str. 1—2; Zagreb, 20. II. 1907.
SD XIII 1973 139(270)
- NOV NAŠ PUBLICISTA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3380, str. 4; Zagreb, 23. II. 1907.
SD XIII 1973 146(272)
- JEDNOJ I JEDINOJ; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 230; Zagreb, ožujak 1907.
SD V 1973 38(323)
- INTIMNE MISLI I IMPRESIJE; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3392, str. 1—2; Zagreb, 9. III. 1907.
SD XVI 1973 203(320)
SD X 1973 (364)
- IZLOŽBA JUGOSLAVENSKE UMETNIČKE KOLONIJE; — A. G. Matoš
Štampa, VI, br. 59—66, str. 3; Beograd 28. II — 7. III. 1907.
Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 372—373, str. 514—518; Zagreb,
[druga polovina travnja i lipanj] 1907.
SD XI 1973 28(342)
- IN MEMORIAM E. KUMIČIĆA; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 438—440; Zagreb, [svibanj] 1907.
SD VI 1973 125(259)
19. SVIBNJA 1907.; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. II, str. 484; Zagreb, [lipanj] 1907.
SD V 1973 30(320)
- KNJIŽEVNOST I KNJIŽEVNICI. Razmatranja; — A. G. Matoš
Glas Matice hrvatske, II, br. 9/12, str. 74—81; Zagreb, 25. VI. 1907.
Naši ljudi i krajevi, str. 322—343; Zagreb, 1910.
SD IV 1973 280(424)
- PROLOG [Milčinović-Ogrizovićevu *Prokletstvu*]; — A. G. Matoš
Andrija Milčinović i Milan Ogrizović, *Prokletstvo*, str. III—VII;
Zagreb, 1907.
SD VI 1973 132(260)
- VIDICI I PUTOVI, *Eseji i impresije*. Nakladna knjižara i industrija
papira Lav. Kleina. Zagreb, 1907. Str. 126.
- ČITAOCU; — A. G. Matoš
Vidici i putovi, str. 3—6; Zagreb, 1907.
SD IV 1973 7(304)

- »SINTETIČNA KRITIKA«; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 20—27, str. 73—80; Zagreb, [prva polovina srpnja] 1907.
Naši ljudi i krajevi, str. 212—239; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 213(410)
- DOSLJEDAN KRITIČAR; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3503, str. 1; Zagreb, 24. VII. 1907.
 SD XII 1973 89(330)
- AFORIZMI I BILJESKE; — R. R.
Pravda, IV; Beograd, 9, 10, 11. i 12. VIII. 1907.
 SD XIII 1973 149(272)
- I OPET DOSLJEDNOM KRITIČARU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3518, str. 7; Zagreb, 10. VIII. 1907.
 SD XII 1973 97(332)
- NAJNOVIJA NAPREDNA KRITIKA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3521, str. 3—4; Zagreb, 14. VIII. 1907.
 SD XII 1973 99(332)
- MACUHICA; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 171; Zagreb, [druga polovina kolovoza] 1907.
 SD V 1973 27(319)
- REALISTIČAN PRIPOVJEDAČ; — Bez potpisa!
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 196—197; Zagreb, [kolovoz] 1907.
 SD VI 1973 128(259)
- GUY DE MAUPASSANT; — * * *
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 216—222; Zagreb, [druga polovina kolovoza] 1907.
 SD IX 1973 45(250)
- IZ HUMORISTIČNIH LISTOVA; — Bez potpisa!
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 245—246; Zagreb, [kolovoz] 1907.
 SD XIII 1973 152(273)
- RJEŠENJE JEDNOG KNJIŽEVNIČKOG SPORA; — A. G. Matoš
Novosti, I, br. 23, str. 1; Zagreb, 16. VIII. 1907.
 SD XIII 1973 148(272)
- ŽARKO JOV. ILIJČ. Beograd, 22. kolovoza; — Piše A. G. M.
Novosti, I, br. 33, str. 2—3; br. 34, str. 2—3; Zagreb, 26. i 27. VIII. 1907.
Štampa, VI, br. 234 i 235; Beograd, 26. i 27. VIII. (8. i 9. IX) 1907.
 Potpis: A. G. Matoš.
Naši ljudi i krajevi, str. 123—129; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 155(400)
- IZ DJELA Ž. J. ILIJČA; — A. G. M.
Štampa, VI, br. 239, str. 1; Beograd, 31. VIII. (13. IX) 1907.
 SD VIII 1973 238(368)

- GIMNAZIJSKI NAŠ SISTEM;** — A. G. M.
Novosti, I, br. 45, str. 1; Zagreb, 7. IX. 1907.
 SD XV 1973 143(325)
- OSVETA OGLEDALA;** — A. G. M.
Novosti, I, br. 46, str. 1; Zagreb, 8. IX. 1907.
Umorne priče, str. 121—123; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 239(303)
- DRUŠTVO ZA SLOBODNU MISAO;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 249—252; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
 SD XV 1973 146(325)
- MORA;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 253—259; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
 SD V 1973 46(325)
- PROSJAK;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 270; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
 SD V 1973 35(323)
- PRIJATELJ;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 271—272; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
Umorne priče, str. 103—105; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 226(302)
- ŽIVA SMRT;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 273; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
 SD V 1973 33(322)
- KRAJ DRUMA;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 274; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
 SD V 1973 37(323)
- ISPOVIJEST MOG ŽIVOTA;** — A. G. M-š
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 275—284; Zagreb, [rujan] 1907.
 SD IX 1973 53(251)
- PER PEDES AP.;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 284; Zagreb, [druga polovina rujna] 1907.
 SD V 1973 32(322)
- IZJAVA [II];** — A. G. Matoš
Pravda, IV, br. 266, str. 3; Beograd, 25. IX. 1907.
 SD XIII 1973 157(274)
- MILAN PLUT, BRANITELJ SRBIJE;** — A. G. Matoš
Pravda, IV, br. 268, str. 3; Beograd, 27. IX. 1907.
 SD XIII 1973 158(274)

- POZAGREBULJEN SOLILOKVIJ;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3558, str. 3—4; Zagreb, 28. IX. 1907.
 SD X 1973 72(320)
- LETTRE A BJØRNSON. PISMO BJØRNSONU;** — Uredništvo *Hrvatske smotre*
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 289—294; Zagreb, [prva polovina listopada] 1907.
 SD IX 1973 64(252)
- EN MARGE;** — J. B.
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 331—333; Zagreb, [listopad] 1907.
 SD XIII 1973 164(275)
- SMRT MILANA I MAKSIMA NOVAKOVIĆA.** Beograd, 29. (16) rujna;
 — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3561, str. 1—2; Zagreb, 2. X. 1907.
Naši ljudi i krajevi, str. 130—139; Zagreb, 1910. Pod naslovom: »Por-
 gibija Milana i Maksima Novakovića«.
 SD IV 1973 159(401)
- KRVOPROLICE U BEOGRADU (Izvorni dopis);** — M.
Novosti, I, br. 72, str. 1; Zagreb, 4. X. 1907.
 SD XV 1973 150(325)
- BEOGRADSKE ARIJE;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3564, str. 4; br. 3565, str. 2; Zagreb, 5. i
 7. X. 1907.
 SD XVI 1973 209(320)
- U MOČVARI.** Dramski alegorijski razgovor sa mnogo peripetija i tra-
 gičnom katastrofom; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3570, str. 2; Zagreb, 12. X. 1907.
 SD XIII 1973 160(275)
- HRVATSKI NOVINAR I HRVATSKI KNJIŽEVNIK;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3570, str. 4; Zagreb, 12. X. 1907.
 SD XII 1973 102(333)
- POLEMICAR M. MARJANOVIĆ;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 358—362; Zagreb, [listopad] 1907.
 SD XIII 1973 169(276)
- POKRET, ORTAK M. PLUTA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3575, str. 3; Zagreb, 18. X. 1907.
 SD XII 1973 107(335)
- SLADOGORKI RAZGOVORI;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3582, str. 6; Zagreb, 26. X. 1907.
 SD XV 1973 152(325)
- PRIPOSLANO [VI];** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIII, br. 3587, str. 2; Zagreb, 2. XI. 1907.
 SD XIII 1973 175(277)
 SD XIX 1973 119(429)

NAŠI SOCIJALISTE; — M.

Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 410—412; Zagreb, [prva polovina studenoga] 1907.

SD XV 1973 158(326)

SONETI (*Labud; Mefistov zvuk; Ljerki O.*); — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 446—447; Zagreb, [druga polovina studenoga] 1907.

SD V 1973 34(323); SD V 1973 60(328); SD V 1973 31(320)

PERA TODOROVIĆ; — A. G. M.

Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 457—460; Zagreb, [studeni] 1907.

SD VIII 1973 240(368)

DEKADENCIJA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIII, br. 3599, str. 1; Zagreb, 16. XI. 1907.

SD XV 1973 162(326)

LIRIKA LIZANJA I POEZIJA PLJUCKANJA; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, II, knj. III, str. 547—551; Zagreb, [prosinač] 1907.

SD XII 1973 109(335)

LITERARNE LAKRDIJE; — A. G. M.

Hrvatsko pravo, XIII, br. 3628, str. 1; br. 3629, str. 1; Zagreb, 20. i 21. XII. 1907.

SD XIII 1973 176(277)

HRVATSKA MISAO; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIII, br. 3631, str. 1; Zagreb, 24. XII. 1907.

SD XV 1973 166(326)

1908

GJURO STJ. DEŽELIĆ; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 1, str. 5—8; Zagreb, [prva polovina siječnja] 1908.

Naši ljudi i krajevi, str. 256—270; Zagreb, 1910.

SD IV 1973 239(416)

PJESME V. VIDRICA; — A. G. M.

Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 1, str. 19—20; Zagreb, [prva polovina siječnja] 1908.

SD VI 1973 137(261)

LITERARNI KARNEVAL; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3666, str. 2; br. 3668, str. 2; Zagreb, 8. i 11. II. 1908.

SD XIII 1973 183(278)

O TEBI I O MENI. KAO PREDGOVOR; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 4, br. 36, str. 70—71; Zagreb, [druga polovina veljače] 1908.

Umorne priče, str. 1—5; Zagreb, 1909.

SD I 1973 155(296)

- SJENA**; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 4, br. 36, str. 71; Zagreb, [druga polovina veljače] 1908.
Umorne priče, str. 158—159; Zagreb, 1909.
 SD I 1973 265(305)
- VERLAINEOV POBRATIM**; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 5, str. 95—96; sv. 6, str. 113—114; Zagreb, [ožujak] 1908.
 SD IX 1973 70(252)
- BEGOVIĆ I CIPPICO**; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3696, str. 1—2; Zagreb, 14. III. 1908.
 SD XII 1973 118(336)
- U VRTU**; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. VII—VIII, br. 39—40, str. 146; Zagreb, [travanj] 1908.
 SD V 1973 29(319)
- OKO LOBORA**; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3712, str. 2; br. 3713, str. 2; br. 3714, str. 1—2; Zagreb, 2, 3. i 4. IV. 1908.
Naši ljudi i krajevi, str. 9—25; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 87(390)
- O IZGUBLJENOM NOSU**. Po Beethovenovim Varijacijama o izgubljenom grošu; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3726, str. 9—10 [Uskrsni prilog!]; Zagreb, 18. IV. 1908.
Naši ljudi i krajevi, str. 113—122; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 149(399)
- ZVONA, PRAPORCI, BUMBARI, MUHE ...**; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3729, str. 2; Zagreb, 23. IV. 1908.
 SD XIII 1973 188(279)
- SAVREMENIK I DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIZEVNIKA**; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 7/8, str. 157; sv. 9, str. 176—177; Zagreb, [svibanj] 1908.
 SD XIII 1973 196(280)
- GLOSSE NOVINARSKJE I LITERARNE**; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3737, str. 1; br. 3740, str. 3—4; Zagreb, 2. i 6. V. 1908.
 SD XVI 1973 213(321)
- KAFANSKE MISLI**; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3743, str. 1; Zagreb, 9. V. 1908.
 SD XIII 1973 192(280)
- IZLOŽBENE IMPRESIJE. TREĆA JUGOSLAVENSKA UMJETNIČKA IZLOŽBA SAVEZA »LADE« U ZAGREBU**; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 10, str. 187—193; Zagreb, [druga polovina svibnja] 1908.
 SD XI 1973 39(342)

GLUMCI I KULISNSIBERI; — A. G. M.

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3751, str. 3; Zagreb, 19. V. 1908.
SD X 1973 79(322)

ŠMOKOVI; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3755, str. 3; Zagreb, 23. V. 1908.
SD XI 1973 52(343)

SAMOBOR; — A. G. Matoš

Samoborski list, III, br. 11, str. 1; Samobor, 1. VI. 1908.
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 11—12, str. 235; Zagreb, [lipanj]
1908.
SD XV 1973 171(326)

SAMOTNA LJUBAV; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 11—12, str. 231; Zagreb, [lipanj]
1908.
SD V 1973 61(328)

CRNI I BIJELI; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. 11—12, br. 43—44, str. 241—242;
Zagreb, [lipanj] 1908.
SD XII 1973 138(339)

NOVINARSKKE OPASKE; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3766, str. 3; Zagreb, 6. VI. 1908.
SD XVI 1973 219(321)

SUPILU — MJESTO ZLATNOG SATA I LANCA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3776, str. 3; Zagreb, 20. VI. 1908.
SD XIII 1973 202(282)

POPAPUČENI OPANAK; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3776, str. 7—8; Zagreb, 20. VI. 1908.
SD XIII 1973 204(283)

SEDAM ŠVABA PROTI NAMA; — Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3777, str. 2; Zagreb, 22. VI. 1908.
SD XIII 1973 208(284)

PISMO UREDNIŠTVU; — A. G. Matoš

Novosti, II, br. 175, str. 2; Zagreb, 24. VI. 1908.
SD XII 1973 123(336)

DRAGI MOJI SAVREMENICI!; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3782, str. 8; Zagreb, 27. VI. 1908.
SD XIII 1973 209(284)

ZA KRANJČEVIĆA; — Piše A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3791, str. 2; br. 3792, str. 3—4; br. 3793,
str. 5; Zagreb, 9, 10. i 11. VII. 1908.

A. G. MATOŠ: ZA KRANJČEVIĆA. Preštampano iz »Hrvatskog prava«.
Zagreb, 1908. Prva hrvatska radnička tiskara. Str. 29.

SD VI 1973 145(262)

SAVREMENIKOVA APOTEOZA GLUPOSTI; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XIV, br. 3799, str. 2—3; Zagreb, 18. VII. 1908.
SD XII 1973 125(338)

- TAJANSTVENA RUŽA;** — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, III, knj. IV, sv. XV—XVI, br. 47—48, str. 306; Zagreb, [kolovoz] 1908.
 SD V 1973 28(319)
- FERIJE;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3812, str. 2—3; Zagreb, 3. VIII. 1908.
 SD XI 1973 159(350)
- POKRET, MAJER-MJAJCE I LITERATURA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3817, str. 8—10; Zagreb, 8. VIII. 1908.
 SD XII 1973 144(340)
- SASTANAK NASIH SREDNJOŠKOLACA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3822, str. 3; Zagreb, 14. VIII. 1908.
 SD XV 1973 173(327)
- JEDNA NOVA KNJIGA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3826, str. 1; Zagreb, 21. VIII. 1908.
 SD VI 1973 165(266)
- ETIČNA POLEMIKA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3832, str. 2; Zagreb, 28. VIII. 1908.
 SD XIII 1973 215(286)
- LITERARNE OPASKE;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3833, str. 3; Zagreb, 29. VIII. 1908. Prilog:
 Dopisnica (iz Splita), s potpisima!
 SD IX 1973 79(252)
- IZ SAMOBORA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3849, str. 2; br. 3850, str. 2—3; Zagreb, 18. i 19. IX. 1908.
Naši ljudi i krajevi, str. 26—44; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 97(392)
- LITERARNE BILJESKE;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3853, str. 2; Zagreb, 23. IX. 1908.
 SD VI 1973 167(267)
- TEMPESTAS IN MATULA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3862, str. 2—3; Zagreb, 3. X. 1908.
 SD XIII 1973 219(286)
- IZ VELIKOG I SITNOG SVIJETA;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3868, str. 2—3; Zagreb, 10. X. 1908.
 SD XV 1973 177(327)
- DVIJE PJESME (Mističan sonet; Pravda);** — A. G. Matoš
Sutla, I, sv. 1, str. 17; Zagreb, [sredinom listopada] 1908.
 SD V 1973 39(324); SD V 1973 36(323)
- VIKTOR KOVAČIĆ. K izložbi nacrtu o regulaciji Kaptola;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3873, str. 2; Zagreb, 16. X. 1908.
 SD XI 1973 56(343)
- GURAVOSTI I RUTAVOSTI;** — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3874, str. 5—6; Zagreb, 17. X. 1908.
 SD X 1973 81(322)

- ZA NARODNU BIBLIOTEKU; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3877, str. 4—5; Zagreb, 21. X. 1908.
 SD XV 1973 180(327)
- ZA KIŠLJIVE DNEVI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3880, str. 5—6; Zagreb, 24. X. 1908.
 SD XVI 1973 224(321)
- IZ SARAJEVA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3892, str. 2—3; br. 3894, str. 1—2; Zagreb,
 7. i 10. XI. 1908.
 SD XI 1973 164(351)
- LITERARNI DIJALOZI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3904, str. 2—3; Zagreb, 21. XI. 1908.
 SD XIII 1973 224(287)
- DNEVI I KNJIGE; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3910, str. 2; Zagreb, 28. XI. 1908.
 SD XVI 1973 228(322)
- SA JADRANA [Pjesme Rikarda Katalinića Jeretova]; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXIV, br. 276, str. 1—2; br. 278, str. 1—2; Zagreb,
 28. XI. i 1. XII. 1908.
 SD VI 1973 171(268)
- PREDGOVOR IZABRANIM PJESMAMA DRA ANTE KOVAČICA; —
 A. G. Matoš
Izabrane pjesme dra Ante Kovačića. Str. V—XI. Zagreb, 1908.
 SD VI 1973 178(269)
- U SJENI VELIKOG IMENA; — A. G. Matoš
Savremenik, III, br. 12, str. 705—714; Zagreb, [prosinac] 1908.
Naši ljudi i krajevi, str. 271—292; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 248(418)
- K SUBOTNJOJ PREMIJERI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3917, str. 4; Zagreb, 7. XII. 1908.
 SD X 1973 85(322)
- ALAJ JE LEP OVAJ SVET! (Poznata arija); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3921, str. 3—4; Zagreb, 12. XII. 1908.
 SD X 1973 (366)
 SD XX 1973 (476) integralan tekst
- UMORNE PRIČE. Naklada Knjižare Mirka Breyera. Zagreb, 1908.
- MALI KINEMATOGRAF; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3927, str. 5—7; Zagreb, 19. XII. 1908.
 SD X 1973 88(322) (367)
- LITERARNOM KLEVETNIKU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3929, str. 4; Zagreb, 22. XII. 1908.
 SD XIII 1973 230(288)

- U SJENI RAZNIH IMENA ...; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3938, str. 3—5; Zagreb, 5. I. 1909.
 SD XII 1973 150(342)
- NAPREDNJAČE I BRAK; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3941, str. 2—3; Zagreb, 9. I. 1909.
 SD XIV 1973 7(230)
- QUAI I ANTIKVARI; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. I, br. 57, str. 4—6; Zagreb, 10. I. 1909.
 SD XV 1973 183(327)
- SAVREMENA SRPSKA KRITIKA (Jovan Skerlić: *Pisci i knjige*. Beograd 1908); — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. I, br. 57, str. 37—40; Zagreb, 10. I. 1909.
 SD VIII 1973 245(370)
- KAKO POKRET PLAĆA DUGOVE; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3944, str. 3; Zagreb, 13. I. 1909.
 SD XIV 1973 12(230)
- TEATRALIJA [I]; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. II, br. 58, str. 48—50; Zagreb, 25. I. 1909.
 SD X 1973 93(323)
- SAVREMENI SIMBOL. Dru Drag. Prohaski i Milanu Marjanoviću posvećeno; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. II, br. 58, str. 74; Zagreb, 25. I. 1909.
 SD V 1973 12(314)
- MILETIĆ NOVINAR. (Dr. Stjepan pl. Miletić: *Iz raznih novina*); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3957, str. 2; br. 3958, str. 2; Zagreb, 28. i 29. I. 1909.
 SD VI 1973 182(269)
- NAPREDNJAČKI KATEKIZAM; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3960, str. 5; Zagreb, 1. II. 1909.
 SD XIV 1973 14(231)
- NIKOLA FALLER (Za 25-godišnjicu njegovog rada); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3964, str. 2; br. 3966, str. 1—2; Zagreb, 6. i 9. II. 1909.
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. VI—VII, br. 62—63, str. 204—207; Zagreb, 10. IV. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 240—249; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 229(414)
 SD X 1973 (369)
- COQUELIN; — A. G. M.
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. III, br. 59, str. 79—80; Zagreb, 10. II. 1909.
 SD X 1973 96(323)

- IZ KNJIGA I NOVINA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3974, str. 3; Zagreb, 18. II. 1909.
 SD XVI 1973 232(322)
- TEATRALIJA [II]); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3977, str. 3; Zagreb, 22. II. 1909.
 SD X 1973 98(323)
- MANON; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. IV, br. 60, str. 110—113; Zagreb,
 25. II. 1909.
 SD IX 1973 83(253)
- CAROBNA FRULA; POZNATA NEZNANKA; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. IV, br. 60, str. 119; Zagreb, 25. II.
 1909.
 SD V 1973 24(318); SD V 1973 10(313)
- TRIUMVIRAT; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3982, str. 3; Zagreb, 27. II. 1909.
 SD XIV 1973 20(233)
- KRIZA (Drama u tri čina. Napisao Marco Praga); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 3989, str. 4; Zagreb, 8. III. 1909.
 SD X 1973 101(323)
- DR. LUJO KNEZ VOJNOVIĆ: PAD DUBROVNIKA. (Naklada autorova.
 Dionička Tiskara, MCMVIII); — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. V, br. 61, str. 161—164; Zagreb,
 10. III. 1909.
 SD VI 1973 187(270)
- MARIN SABIĆ: LOURDES; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, XV, br. 3998, str. 3; Zagreb, 18. III. 1909.
 SD VI 1973 194(271)
- NAŠA KNJIŽEVNA KRIZA; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXV, br. 65, str. 1—2; Zagreb, 20. III. 1909.
 SD VI 1973 196(271)
- ŠPAJSNE KNJIGE; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4000, str. 4; Zagreb, 20. III. 1909.
 SD XVI 1973 236(322); I. dio!
 SD XII 1973 170(348); II. dio!
- PREMIJERA EURIPIDOVE ALKESTIS; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, XV, br. 4001, str. 2; Zagreb, 22. III. 1909.
 SD X 1973 103(323)
- ZASTARJELOST LITERARNIH TERMINA; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXV, br. 70, str. 1—2; Zagreb, 27. III. 1909.
 SD VI 1973 201(272)
- KONCERAT BRONISLAWA HUBERMANA; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, XV, br. 4006, str. 3; Zagreb, 29. III. 1909.
 SD X 1973 247(377)

KONTROLA EUROPE; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XV, br. 4009, str. 3; br. 4011, str. 4; Zagreb, 1. i 3. IV. 1909.

SD XV 1973 186(328)

SKUPŠTINA MATICE HRVATSKE; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. VI—VII, br. 62—63, str. 169—171; Zagreb, 10. IV. 1909.

SD VI 1973 204(273)

ŽIVI EPITAFI (Premješteni Oskar, Mornar Hrčić, Dramatski novinar, Trijumvirat, Opadački plagijator, Criticus, Iza kulisa..., Supružanski stil, Njihov tamo modernizam, Uspješni neuspjesi, Mnogojezična Corinna, Doux pays!, Anonimni recordman, Duh vremena, Rouge et noir, Autor in spe, S mora majstor, Trbuhom za — idealom, Mjesto čestitke, Nagrađena književnost, Iz muzikalnoga svijeta, Mučenik, Njihove simpatije, Tajanstveni savremenikovac, Proljetna perspektiva); — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. VI—VII, br. 62—63, str. 175—176; Zagreb, 10. IV. 1909.

SD XII 1973 165(346)

BORBA S BIKOVIMA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XV, br. 4017, str. 6—7; Zagreb, 10. IV. 1909.

SD XIV 1973 24(234)

O MODERNOSTI; — Napisao A. G. Matoš

Narodne novine, LXXV, br. 85, str. 1—2; br. 86, str. 2—3; Zagreb, 15. i 16. IV. 1909.

Naši ljudi i krajevi, str. 309—321; Zagreb, 1910.

SD IV 1973 272(424)

IZ KNJIGA STAROSTAVNIH (Od zrokov betegov gusztessseh pri mu-seh); — Boltek Huzjak i A. G. M-š, m. p.

Hrvatsko pravo, XV, br. 4022, str. 2—3; Zagreb, 17. IV. 1909.

SD XV 1973 190(328)

GOSTOVANJE GĐICE BOJICEVE; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XV, br. 4023, str. 2; Zagreb, 19. IV. 1909.

SD X 1973 105(323)

DJEVICA ORLEANSKA; — A. G. Matoš

Hrvatsko pravo, XV, br. 4028, str. 4; Zagreb, 24. IV. 1909.

Pečalba, str. 113—119; Zagreb, 1913.

SD V 1973 222(390)

TRI SONETA (Mladoj Hrvatskoj; Familijarna maska; Stara pjesma); — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. VIII, br. 64, str. 238; Zagreb, 25. IV. 1909.

SD V 1973 42(324); SD V 1973 44(324); SD V 1973 43(324)

NOVE KNJIGE; — A. G. Matoš

Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. VIII, br. 64, str. 251—254; Zagreb, 25. IV. 1909.

SD VI 1973 208(274)

- PREMIJERA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4033, str. 2; Zagreb, 30. IV. 1909.
 SD X 1973 106(323)
- PAN MASARYK; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4035, str. 2; Zagreb, 3. V. 1909.
 SD XV 1973 195(328)
- PAN ŠAK; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4039, str. 1; Zagreb, 7. V. 1909.
 SD XV 1973 197(329)
- STAKOR; — *Grabancijaš*
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. IX—X, br. 65—66, str. 263—264;
 Zagreb, 10. i 25. V. 1909.
Tri humoreske, str. 11—18; Zagreb, rujan 1909.
Život za milijune, str. 19—20; Zagreb, [1912]
 SD II 1973 97(307)
- JUTARNJA KIŠA (Augustu Harambašiću); — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. IX—X, br. 65—66, str. 273; Zagreb,
 10. i 25. V. 1909.
 SD V 1973 14(314)
- DOJMOVI S UMJETNIČKE IZLOŽBE (Sa 5 slika); — A. G. M.
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. XI—X, br. 65—66, str. 274—277;
 Zagreb, 10. i 25. V. 1909.
 SD XI 1973 60(343)
- JA PUCAM!; — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. IX—X, br. 65—66, str. 279—281;
 Zagreb, 10. i 25. V. 1909.
Tri humoreske, str. 13—18; Zagreb, rujan 1909.
Život za milijune, str. 12—16; Zagreb, [1912]
 SD II 1973 99(307)
- LIRIKA S. PANDUROVIĆA. MRTVI PLAMENOVİ. (Izdanje Pachera i Kisića u Mostaru.); — A. G. Matoš
Hrvatska smotra, IV, knj. V, sv. IX—X, br. 65—66, str. 300—304;
 Zagreb, 10. i 25. V. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 173—186; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 188(405)
- NARODNA KULTURA; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXV, br. 109, str. 2—3; Zagreb, 13. V. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 302—308; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 267(424)
- ZAGREB PO DANU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4046, str. 3—4; Zagreb, 15. V. 1909.
 SD XI 1973 173(352)
- IZLOŽBA DRUŠTVA UMJETNOSTI; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXV, br. 114. i br. 115; Zagreb, 19. i 21. V. 1909.
 SD XI 1973 64(343)

- »HRVATSKO IMANJE«; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4054, str. 6; br. 4056, str. 3; br. 4057, str. 12;
 Zagreb, 26, 28. i 29. V. 1909.
 SD XV 1973 200(329)
- NOVINARSKI CVJETIĆI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4058, str. 2—3; Zagreb, 1. VI. 1909.
 SD XIV 1973 28(235)
- PUTOPIS IVANA ANDROVIĆA. *PO RAVNIM KOTARIMA I KRŠNOJ BUKOVICI*. Zadar. Brzotiskom katoličke hrvatske tiskare; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4062, str. 9—10; Zagreb, 5. VI. 1909.
 SD VI 1973 215(275)
- PJESME DRAG. M. DOMJANIĆA; — Prikazuje A. G. Matoš
Narodne novine, LXXV, br. 133, str. 2—3; br. 134, str. 1—2; Zagreb, 14. i 15. VI. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 198—211; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 204(409)
- »POKRŽET« I OPET HONORIRA...; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4075, str. 2; Zagreb, 22. VI. 1909.
 SD XIV 1973 32(237)
- PISMO IZ ZAGREBA; — Gjoka Čivija
Hrvatsko pravo, XV, br. 4076, str. 6; Zagreb, 23. VI. 1909.
 SD XIV 1973 34(237)
- ARTI MUSICES; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4077, str. 2; Zagreb, 24. VI. 1909.
 SD X 1973 249(378)
- KRITIČARSKI PRETRGLIJA A. M.; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4078, str. 6; br. 4079, str. 10; Zagreb, 25. i 26. VI. 1909.
 SD VI 1973 220(276)
- TAJINSTVENI KOFER (Istinska priča); — Bez potpisa!
Hrvatsko pravo, XV, br. 4082, str. 1; Zagreb, 1. VII. 1909.
 SD XV 1973 207(329)
- USKRSNUĆE BEZ USKRSA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4084, str. 9; Zagreb, 3. VII. 1909.
 SD II 1973 103(308)
- ĐULABIJE; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4088, str. 5; Zagreb, 8. VII. 1909.
 SD XVI 1973 239(322)
 SD X 1973 108(323) [Pod naslovom: Iz Đulabija] (ulomak)
- OKONJENOM DENUNCIJANTU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4092, str. 3; br. 4095, str. 5; Zagreb, 13. VII. 1909.
 SD XIV 1973 37(238)
- POKONJENOM DENUNCIJANTU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4095, str. 5; Zagreb, 16. VII. 1909.
 SD XIV 1973 39(239)

- GAJ. Prigodom proslave u Krapini njegove stogodišnjice rođenja; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4096, str. 7—8; Zagreb, 17. VII. 1909.
 SD VI 1973 227(277)
 SD V 1973 11(313); sonet »1909.«
- ŽIVOT ZA MILIJUNE; — Napisao A. G. Matoš
Narodne novine, LXXV, br. 161, str. 1—3; Zagreb, 17. VII. 1909.
Tri humoreske, str. 1—11; Zagreb, rujan 1909.
Život za milijune, str. 3—10; Zagreb, [1912]
 SD II 1973 108(308)
- IZ HRVATSKOG SIMPLICISSIMUSA (ILI HRVATSKE FANFULE); — A. G. M.
Hrvatsko pravo, XV, br. 4100, str. 1—2; Zagreb, 22. VII. 1909.
 SD XIV 1973 42(240)
- USPJEH IVANA FRÖBEA; — A. G. M.
Hrvatsko pravo, XV, br. 4101, str. 1; Zagreb, 23. VII. 1909.
 SD X 1973 251(378)
- NASTIĆ U BEOGRADU; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4102, str. 7—8; Zagreb, 24. VII. 1909.
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 169, str. 1—2; Nr. 170, str. 3; Zagreb, 27. i 28. VII. 1909. [Ovdje u njemačkom prijevodu i pod naslovom: *Đorđe Nastić*, te s potpisom: A. G. Matoš.]
 SD XII 1973 173(349)
- SILOM BUDALA; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4108, str. 7; Zagreb, 31. VII. 1909.
 SD XII 1973 179(350)
- KÖNIGLICHE IDYLLLEN; — Von A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 177, str. 2—3; Zagreb, 5. VIII. 1909.
 SD XI 1973 176(353)
- PJESME U PROZI; — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XV, br. 4114, str. 14; Zagreb, 7. VIII. 1909.
 SD XVI 1973 242(323)
- IZJAVA G. A. G. MATOŠA; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 181, str. 3; Zagreb, 10. VIII. 1909.
 SD XIV 1973 45(240)
- ZAŠTO ODOH? — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 182, str. 1—2; br. 183, str. 2; br. 184, str. 1—2; br. 185, str. 1—2; br. 186, str. 1—2; br. 187, str. 1; br. 189, str. 1; Zagreb, 11.—17. i 19. VIII. 1909.
Starčevićanac, II, br. 29, str. 1; Zagreb, 13. VIII. 1909.
 SD XIV 1973 46(240)
- DR. BOŠNJAK I HULJA; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 185, str. 4; Zagreb, 14. VIII. 1909.
 SD XIV 1973 61(244)

- POZIV NA SARADNJU;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 187, str. 2; Zagreb, 17. VIII. 1909.
 SD VII 1973 7(273)
- FRANKOV POMAGAČ;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 187, str. 4; Zagreb, 17. VIII. 1909.
 SD XIV 1973 62(244)
- DORNROSCHEN;** — A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 189, str. 2—4; Zagreb, 19. VIII. 1909.
 SD X 1973 110(323)
- GENTLEMANI I DŽENTLEMENI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 191, str. 3; Zagreb, 23. VIII. 1909.
 SD XIV 1973 64(244)
- NAŠA OMLADINA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 196, str. 2; Zagreb, 28. VIII. 1909.
 SD XV 1973 210(329)
- DISZIPLIN UND DISZIPLINEN;** — A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 198, str. 2—4; Zagreb, 31. VIII. 1909.
 SD XV 1973 214(329)
- PRIPOVIJETKE PETRA PETROVIĆA;** — A. G. Matoš
Hrvatska, IV, br. 199, str. 2; br. 200, str. 2; br. 201, str. 2; Zagreb, 1, 2.
 i 3. IX. 1909.
 SD VII 1973 9(273)
- A. G. MATOŠ: TRI HUMORESKE** (*Život za milijune, Štakor, Ja pucam!*)
 Humoristična knjižnica, [I], br. 13—14, str. 1—18; Zagreb, rujan 1909.
 [U knjigu je još uvršteno: Ben Akiba: *Gospođa Milihbrot*. — Dragan
 N. Slavonac: *Odgovori uredništva*. — A. Konstantinov: *Baj Ganja* (IX.
 Baj Ganja u Rusiji). — Našim čitateljima, str. 19—40.]
- JARMEKIADÉ;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, 202, str. 1—2; Zagreb, 4. IX. 1909.
 SD XII 1973 185(351)
- PRESVIJETLI RAŽNJIC;** — A. G. Matoš
Slobodna riječ, VIII, br. 153, str. 5—6; Zagreb, 4. IX. 1909.
 SD II 1973 114(308)
- MILAN BEGOVIĆ, NAPREDNJAČKI KRITIČAR, KUHAR I GOUR-
 MAND;** — *a + g + m*.
Hrvatsko pravo, XV, br. 4137, str. 10—11; Zagreb, 4. IX. 1909.
 SD VII 1973 15(274)
- JEDAN OD POSLJEDNJIH** (D. M. Domjanić »Pjesme«. Naklada Društva
 hrvatskih književnika): — *Bohem*
Hrvatska sloboda, II, br. 203, str. 1—2; Zagreb, 6. IX. 1909.
 SD VII 1973 18(274)
- BAUERNERZÄHLUNGEN** (D. Šimunović und P. Petrović); — A. G.
 Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 204, str. 2—3; Zagreb, 7. IX. 1909.
 SD VII 1973 21(274)

- JESENSKE ŠETNJE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 207, str. 1—2; Zagreb, 11. IX. 1909.
 SD XV 1973 219(333)
- GRİČKI DIJALOG** [Pjesma iz članka *Jesenske šetnje*]; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 207, str. 2; Zagreb, 11. IX. 1909.
 SD V 1973 62(328)
- MARKOV TRG BR. 6;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 207, str. 1; Zagreb, 11. IX. 1909.
 SD XV 1973 223(333)
- IZ MOG DRAMATIČNOG ŠKARNICLA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 216, str. 3; Zagreb, 22. IX. 1909.
 SD X 1973 115(327)
- DIE ALTEN UND DIE JUNGEN;** — A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 216, str. 2—3; Zagreb, 22. IX. 1909.
 SD VII 1973 25(277)
- LITERARNE STVARI;** — A. G. Matoš
Hrvatska, IV, br. 221, str. 3; Zagreb, 28. IX. 1909.
 SD VIII 1973 253(371)
- HYPERIONS TOD;** — Von A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 223, str. 2—3; Zagreb, 30. IX. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 192—197; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 200(406)
- DVA SUDA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 224, str. 1—2; br. 225, str. 1; Zagreb, 1. i 2.
 X. 1909.
 SD XIV 1973 66(244)
- GENTLEMANLIKE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 225, str. 2; Zagreb, 2. X. 1909.
 SD XIV 1973 71(245)
- BILJESKE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 231, str. 1—2; Zagreb, 9. X. 1909.
 SD VII 1973 29(279)
- JURO TKALČIĆ;** — A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 231, str. 2—3; Zagreb, 9. X. 1909.
 SD X 1973 253(379)
- »KRITICARI«;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 234, str. 1—2; Zagreb, 13. X. 1909.
 SD XII 1973 189(352)
- CELESTIN I FLORIDOR;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 235, str. 2; Zagreb, 14. X. 1909.
 SD XII 1973 193(353)
- FLÜCHTIGE SEELEN;** — A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXIV, Nr. 237, str. 2—4; Zagreb, 16. X. 1909.
 SD VII 1973 32(280)

- KOD KUĆE; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 237, str. 1—2; Zagreb, 16. X. 1909.
 SD XV 1973 226(334)
- U ZUTOJ KUĆI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 249; Zagreb, 30. X. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 187—191; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 197(405)
- KAZALIŠNI DOJMOVI; — Bez potpisa!
Hrvatska pozornica, I, br. 10, str. 2—3; Zagreb, 31. X. 1909.
 SD X 1973 119(327)
- MORTIKOLEN; — A. G. Matoš
Agrarier Tagblatt, XXIV, Nr. 250, str. 2—3; Zagreb, 2. XI. 1909.
 SD XI 1973 70(343)
- OKO RIJEKE; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 254—258; Zagreb, 6, 8, 9, 10. i 11. XI. 1909.
Naši ljudi i krajevi, str. 45—60; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 108(393)
- IZ JOZUINE KOŠARE; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 260, str. 3—4; Zagreb, 13. XI. 1909.
 SD XIV 1973 72(245)
- DVA SONETA (*Pjesnik; Metamorfoza*); — A. G. Matoš
Mlada Hrvatska, III, 1909—10, br. 1—2, str. 13; Zagreb, 13. XI. 1909.
 SD V 1973 40(324); SD V 1973 41(324)
- NOVI LIRIK; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 265, str. 1; br. 266, str. 2; Zagreb, 19. i 20. XI. 1909.
 SD VII 1973 38(284)
- CARMEN; — * * *
Hrvatska pozornica, I, br. 13, str. 1—3; Zagreb, 21. XI. 1909.
 SD X 1973 257(383)
- STROSMAJEROV SPOMENIK; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 271, str. 1—2; Zagreb, 26. XI. 1909.
 SD XI 1973 73(345)
- MATICA I D. H. K.; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 272, str. 1; Zagreb, 27. XI. 1909.
 SD XIV 1973 75(246)
- TRI PJESME (*Arhiloh; Ljubavnik sramežljiv; U travi*); — A. G. Matoš
Mlada Hrvatska, III (1909—10), br. 3, str. 54—55; Zagreb, prosinac 1909.
 SD V 1973 23(317); SD V 1973 22(317); SD V 1973 21(317)
- POKOLJ NEVINIH, OD MAETERLINCKA (Jedina ova Maeterlinckova priča izašla u »Plejadi«, maja 1886); — Preveo A. G. M.
Mlada Hrvatska, III [1909—10], br. 3, str. 66—69 i br. 8—9, str. 233—235; Zagreb, prosinac 1909, i svibanj i lipanj 1910.
Grabancijaš, I, br. 1, str. 10—14; Zagreb, ožujak 1910.
 SD II 1973 221(315)

- KOMEDIJE I TRAGEDIJE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 279, str. 1; Zagreb, 6. XII. 1909.
 SD X 1973 122(328)
- NEDJELJNE BILJEŠKE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 283, str. 1—2; Zagreb, 11. XII. 1909.
 SD X 1973 125(328) (383)
- NAJNOVIJA KNJIGA D. H. K-A;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 289, str. 1; br. 290, str. 1—2; Zagreb, 18.
 i 20. XII. 1909.
 SD VII 1973 44(284)
 SD X 1973 (384)
- LITERARNA KRIZA;** — H. O.
Hrvatska sloboda, II, br. 294, str. 2—3; Zagreb, 24. XII. 1909.
 SD VII 1973 49(285)
- VERLAINEOV ŽIVOT;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, II, br. 294, str. 4—5; Zagreb, 24. XII. 1909.
 SD IX 1973 92(254)
- BOŽICNICA ZAGREBA!**; — - - ć
Hrvatska sloboda, II, br. 294, str. 4; Zagreb, 24. XII. 1909.
 SD XV 1973 229(334)

1910

- ŠTIOCU;** — A. G. Matoš
 Ante Kovačić: *Sabrane pripovijesti*. Savremeni hrvatski pisci, knj.
 VII, str. 7—17; Redovita izdanja Društva hrvatskih književnika;
 Zagreb, 1910.
 SD VII 1973 61(285)
- JESENJE VEČE;** — A. G. Matoš
Hrvatski đak, IV, br. 3—4, str. 68; Zagreb, siječanj 1910.
 SD V 1973 17(315)
- MAETERLINCK;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 5, str. 2; Zagreb, 8. I. 1910.
 SD IX 1973 100(254)
- INTIMES VOM THEATER;** — A. G. Matoš
Agramer Tagblatt, XXV, Nr. 10, str. 2—3; Zagreb, 14. I. 1910.
 SD X 1973 128(329)
- CONFETTI;** — *Domino*
Hrvatska sloboda, III, br. 11, str. 3—4; Zagreb, 15. I. 1910.
 SD XII 1973 194(353)
- KAZALIŠNI ŠKANDAL;** — A. G. Matoš
Slobodna riječ, IX, br. 14, str. 2; Zagreb, 19. I. 1910.
 SD X 1973 132(331)
- LITERARNI MESOPUST;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 24, str. 2; br. 25, str. 2; Zagreb, 31. I. i
 1. II. 1910.
 SD XII 1973 199(355)

- ŽUPNIK PINTEROVIĆ (Uspomena); — A. G. Matoš**
Hrvatska sloboda, III, br. 33, str. 2—3; Zagreb, 11. II. 1910.
Naši ljudi i krajevi, str. 250—255; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 235(415)
- MALO LITERATURE; — A. G. Matoš**
Hrvatska sloboda, III, br. 46, str. 2; Zagreb, 26. II. 1910.
 SD VII 1973 53(285); I. dio
 SD X 1973 134(331); II. dio
- ŽIVOT FRIDRIKA NIETZSCHEA; — A. G. Matoš**
Savremenik, V, br. 3, str. 171—182; Zagreb, ožujak 1910.
 SD IX 1973 103(255)
- JOSO BUŽAN: — A. G. M.**
Savremenik, V, br. 3, str. 205—207; Zagreb, ožujak 1910.
 SD XI 1973 76(345)
- DVA GRADA; — A. G. Matoš**
Hrvatska sloboda, III, br. 58, str. 1—2; Zagreb, 12. III. 1910.
 SD XV 1973 232(334)
- PRIPOSLANO [I]; — A. G. Matoš**
Hrvatska sloboda, III, br. 62, str. 3; Zagreb, 17. III. 1910.
 SD X 1973 136(331)
- SABORSKI USKRS; — M-š**
Hrvatska sloboda, III, br. 70, str. 1—2; Zagreb, 26. III. 1910.
 SD XV 1973 236(334)
- IZ KNJIGA I KAZALIŠTA; — A. G. Matoš**
Hrvatska sloboda, III, br. 70, str. 4—5; Zagreb, 26. III. 1910.
 SD XVI 1973 245(323)
- LAMENTACIJE; — A. G. Matoš**
Hrvatska sloboda, III, br. 70, Prilog str. 2; Zagreb, 26. III. 1910.
 SD V 1973 19(315)
- BANDITI U ZAGREBU; — A. G. M.**
Hrvatska sloboda, III, br. 72, str. 3; Zagreb, 30. III. 1910.
 SD XV 1973 240(334)
- PJESME (Lakrdijaš, Čuvida); — A. G. Matoš**
Savremenik, V, br. 4, str. 235; Zagreb, travanj 1910.
 SD V 1973 63(329); SD V 1973 9(312)
 SD XII 1973 208(357); pjesma »Lakrdijaš«
- SLIKAR CRNČIĆ; — A. G. M-š**
Savremenik, V, br. 4, str. 281—285; Zagreb, travanj 1910.
Naši ljudi i krajevi, str. 61—74; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 118(394)
- NOVA KNJIGA B. STANKOVIĆA; — A. G. M.**
Savremenik, V, br. 4, str. 296; Zagreb, travanj 1910.
 SD VIII 1973 257(372)

- PIERROTI I CLOWNI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 75, str. 1—2; Zagreb, 2. IV. 1910.
 SD X 1973 261(393); I. dio
 SD XII 1973 204(356); II. dio
- UMJETNIČKE NOVOSTI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 80, str. 1—2; Zagreb, 9. IV. 1910.
 SD IX 1973 (256); I. dio
 SD XVI 1973 250(324); II. dio
- IZ PRIJESTOLNICE KULTURE (Put sa mjeseca); — A. G. Matoš
Riječki novi list, IV, br. 86, str. 1; Zagreb, 10. IV. 1910.
 SD XIV 1973 78(246)
- POKRET I LITERATURA; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 93, str. 3; Zagreb, 25. IV. 1910.
 SD XIV 1973 81(248)
- LUNAČEK; — A. G. Matoš
Riječki novi list, IV, br. 99, str. 1; br. 100, str. 1; Rijeka, 26. i 27. IV. 1910.
 SD VII 1973 56(285)
- GLUMCI I KOMEDIJAŠI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 98, str. 1; Zagreb, 30. IV. 1910.
 SD X 1973 138(331); I. dio
 SD XV 1973 242(335); II. dio
- DVA KENTAURA; — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 5, str. 348; Zagreb, svibanj 1910.
 SD V 1973 15(314)
- MEŠTROVIĆ; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 101—103; Zagreb, 4, 6. i 7. V. 1910.
 SD XI 1973 79(346)
- DVA DRMAČICA; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 110, str. 2—3; Zagreb, 17. V. 1910.
 SD XIV 1973 82(249)
- SABORSKE BILJEŠKE. Povodom Lorkovićevog govora; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, III, br. 110, str. 2; Zagreb, 17. V. 1910.
 SD XV 1973 244(335)
- VELEUČENI (Mjesto lovora u vijenac Mark Twainu); — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 114, str. 1—2; Zagreb, 21. V. 1910.
 SD XV 1973 247(335)
- MI I ONI; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, III, br. 117, str. 1; br. 118, str. 1; Zagreb, 25. i 27. V. 1910.
 SD XIV 1973 85(249)
- UŠTIPCI; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 119, str. 1—2; Zagreb, 28. V. 1910.
 SD XII 1973 205(356)

- PRI SV. KRALJU;** — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 6, str. 396; Zagreb, lipanj 1910.
 SD V 1973 16(315)
- IZ MAJSKE KOŠARE;** — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 6, str. 457—460; Zagreb, lipanj 1910.
 SD XVI 1973 252(324)
- KOMETI;** — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 6, str. 460; Zagreb, lipanj 1910.
 SD V 1973 64(329)
- NOVELE BRANIMIRA LIVADIĆA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 125, str. 1—2; Zagreb, 4. VI. 1910.
 SD VII 1973 69(285)
- P. PETROVIĆ I DEMETROVA NAGRADA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 131, str. 1—2; Zagreb, 11. VI. 1910.
 SD X 1973 140(332)
- POKRŽETAŠKI RŽEPTIL;** — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 132, str. 1; Zagreb, 13. VI. 1910.
 SD XIV 1973 90(250)
- JUBILEJ;** — I. pl. - ć
Hrvatska sloboda, III, br. 134, str. 2; Zagreb, 15. VI. 1910.
 SD XV 1973 251(335)
- BILJEŠKE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 136, str. 2; br. 137, str. 1; Zagreb, 17. i
 18. VI. 1910.
 SD XVI 1973 258(324)
- OBZOR SRBOFOB;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 140, str. 2; Zagreb, 22. VI. 1910.
 SD X 1973 144(332)
- OPET DEMETROVA NAGRADA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 145, str. 1; Zagreb, 28. VI. 1910.
 SD X 1973 147(332)
- ANTIUFERAŠKA AUSTRIJA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 145, str. 1; Zagreb, 28. VI. 1910.
 SD XV 1973 254(336)
- DOŃA MUERTE;** — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 7, str. 524, Zagreb, srpanj 1910.
 SD V 1973 18(315)
- DVIJE SMRTI;** — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 7, str. 537—541; Zagreb, srpanj 1910.
 SD VII 1973 74(286)
 SD IX 1973 118(256)
- REDIVIVUS;** — A. G. M.
Savremenik, V, br. 7, str. 542—543; Zagreb, srpanj 1910.
 SD XIV 1973 92(251)

- U ERI KONGRESA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 148, str. 2—3; Zagreb, 2. VII. 1910.
 SD XV 1973 256(336)
- PRIGODOM STOGODISNJICE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 153, str. 1—2; Zagreb, 9. VII. 1910.
 SD VII 1973 82(287)
- DRUŠTVENOST;** — A. G. Matoš
Obzor, LI, br. 194, str. 1—2; Zagreb, 17. VII. 1910.
Pečalba, str. 89—95; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 206(387)
- KRIKA I OSTRACIZAM;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 160, str. 1—2; Zagreb, 18. VII. 1910.
 SD XI 1973 85(346)
- POVODOM NEIGRANE DRAME;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 165; str. 1—2; Zagreb, 23. VII. 1910.
 SD VII 1973 86(287)
- OSUDA ROMANTIKE;** — A. G. Matoš
Obzor, LI, br. 201, str. 1—2; Zagreb, 24. VII. 1910.
 SD IX 1973 126(259)
- ŠTO NIKAD NE UMIRE;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 171, str. 1; Zagreb, 30. VII. 1910.
 SD XV 1973 260(336)
- BANDIT ILI KRETEN?;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 174, str. 2—3; Zagreb, 3. VIII. 1910.
 SD XIV 1973 93(252)
- »LIJEPA NAŠA DOMOVINA!«;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 177, str. 1—3; Zagreb, 6. VIII. 1910.
Naši ljudi i krajevi, str. 344—353; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 293(427)
- PRED KAZALIŠNOM SEZONOM;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 187, str. 1—2; Zagreb, 19. VIII. 1910.
 SD X 1973 148(332)
- KERMESSE;** — A. G. Matoš
Obzor, LI, br. 229, str. 1; Zagreb, 24. VIII. 1910.
 SD XV 1973 263(336)
 SD V 1973 45(325); pjesma »Menažerija«
- JANKO POLIĆ KAMOV;** — Bez potpisa!
Vijenac, I, br. 9, str. 208—209; Zagreb, rujan 1910.
 SD XII 1973 209(357)
- SAVREMENOST;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 199, str. 1—2; Zagreb, 3. IX. 1910.
 SD XV 1973 267(336)
- PISCI I PISCI;** — A. G. Matoš
Obzor, LI, br. 244, str. 1—2; Zagreb, 8. IX. 1910.
 SD XV 1973 270(336)

- OKO KAZALIŠTA; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 205, str. 2—3; Zagreb, 12. IX. 1910.
 SD X 1973 152(332)
- SA STEKLIŠKOG ROVAŠA; — *Stekliš*
Hrvatska sloboda, III, br. 210, str. 1—2; Zagreb, 17. IX. 1910.
 SD XIV 1973 95(253)
- NOVI FURTIMAŠ; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 219, str. 1—2; Zagreb, 28. IX. 1910.
 SD VII 1973 90(287)
- SRODNOST; — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 10, str. 706; Zagreb, listopad 1910.
 SD V 1973 7(312)
- PO MALOM I VELIKOM SVIJETU; — *Bamalip*
Hrvatska sloboda, III, br. 222, str. 1—2; Zagreb, 1. X. 1910.
 SD XVI 1973 263(325)
- SV. PRVI; — *Celares*
Hrvatska sloboda, III, br. 225, str. 1—2; Zagreb, 5. X. 1910.
 SD XV 1973 277(336)
- PLAGIJATOR ILI PRIKLAPALO?; — *-e-*
Hrvatska sloboda, III, br. 231, str. 1; Zagreb, 12. X. 1910.
 SD XIV 1973 99(254)
- BRANKU DREKSLERU; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 234, str. 1; Zagreb, 15. X. 1910.
 SD X 1973 156(332)
- KAO U KAZALIŠTU; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 1—2; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD X 1973 159(332)
- MATO MILETIĆ; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 2; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD XIV 1973 102(255)
- NEČISTI DUH; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 3; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD XIV 103(255)
- HRVOJEVO NOVINARENJE; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 3; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD XIV 1973 104(256)
- CELESTIN I FLORIDOR; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 3; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD X 1973 163(333)
 SD XIV 1973 105(256)
- ZAŠTO SE BRIJE ZYR?; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 3; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD XIV 1973 106(256)

- OFELIJA I SAMOSTAN; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 3; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD XIV 1973 107(256)
- AMRUŠIJADE; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 236, str. 3; Zagreb, 18. X. 1910.
 SD XIV 1973 108(256)
- HRVATSKI SOFOKLE (ILI VANJA OGRIZOVIĆ); — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 238, str. 1—2; Zagreb, 20. X. 1910.
 SD XIV 1973 109(257)
- PRIPOSLANO [II]; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXVI, br. 242, str. 5; Zagreb, 21. X. 1910.
 SD X 1973 164(333)
- OKO KRIŽEVCA; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 239, str. 1—2; br. 240, str. 1; br. 243, str. 1; Zagreb, 21, 22. i 26. X. 1910.
 SD XI 1973 180(355)
- HRVATSKOM SOFOKLU (ILI HRVATSKOM OGRIZINI); — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 244, str. 1—2; Zagreb, 27. X. 1910.
 SD XIV 1973 112(257)
- POVODOM IZLOŽBE MEDULICA; — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 11, str. 803—812; Zagreb, studeni 1910.
 SD XI 1973 89(346)
- NAŠI LJUDI I KRAJEVI, *Portriti i pejzaži*. Vlasnik i nakladnik J. Sokol, knjižara i antikvarijat, Zagreb, 1910. Str. 356.
- CITAOCU; — A. G. M.
Naši ljudi i krajevi, str. 3—7; Zagreb, 1910.
 SD IV 1973 83(390)
- IZA IZBORA; — Stekliš
Hrvatska sloboda, III, br. 251, str. 3; Zagreb, 5. XI. 1910.
 SD XV 1973 281(337)
- POLITIČKI SAJAM; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 254, str. 1; Zagreb, 9. XI. 1910.
 SD XV 1973 284(337)
- IZLOŽBA »MEDULICA«; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, III, br. 256, str. 3; Zagreb, 11. XI. 1910.
 SD XI 1973 100 (346)
- SKUPOČA; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 257, str. 1; Zagreb, 12. XI. 1910.
 SD XV 1973 287(337)
- UMJETNIČKE NOVOSTI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 257, str. 1—2; Zagreb, 12. XI. 1910.
 SD VII 1973 94(287)
- GLAZBENI ŽIVOT; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, III, br. 258, str. 3; Zagreb, 14. XI. 1910.
 SD X 1973 264(394)

- KAKO SE TO ZOVE?;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 261, str. 1—2; Zagreb, 17. XI. 1910.
 SD XIV 1973 116(258)
- HRVATSKA I UHODE;** — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 263, str. 1; Zagreb, 19. XI. 1910.
 SD XV 1973 290(337)
- ŽALOSNE NOVOSTI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 263, str. 1—2; Zagreb, 19. XI. 1910.
 SD VII 1973 98(288)
- FRAJLE I UDARCI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 263, str. 3; Zagreb, 19. XI. 1910.
 SD XIV 1973 119(259)
- POVODOM KAZALIŠNOG JUBILEJA;** — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 267, str. 1—2; Zagreb, 24. XI. 1910.
 SD X 1973 165(333)
- POSLIJE IZBORA;** — M.
Hrvatska sloboda, III, br. 267, str. 2—3; Zagreb, 24. XI. 1910.
 SD XV 1973 293(338)
- TOLSTOJ;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 269, str. 1—2; Zagreb, 26. XI. 1910.
Pečalba, str. 107—112; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 218(389)
- RELIKVIJA;** — A. G. Matoš
Savremenik, V, br. 12, str. 845; Zagreb, prosinac 1910.
 SD V 1973 8(312)
- NOVA PRANJA;** — *Spectator*
Hrvatska sloboda, III, br. 275, str. 1—2; Zagreb, 3. XII. 1910.
 SD X 1973 169(334); I. dio
 SD XIV 1973 120(259); oba dijela
- MOLBA ZA MODEL;** — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 276, str. 3; Zagreb, 5. XII. 1910.
 SD XI 1973 101(346)
- KONCERAT JACQUES VAN LIER;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 277, str. 3; Zagreb, 6. XII. 1910.
 SD X 1973 265(394)
- OGRIZINA POLEMIČAR;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 278, str. 3—4; Zagreb, 7. XII. 1910.
 SD XIV 1973 124(260)
- PREVALEMUS OGRIZINA** (Prilog za proslavu kazališnog jubileja); —
 A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, III, br. 282, str. 2—3; Zagreb, 13. XII. 1910.
 SD XIV 1973 128(261)
- KAZALIŠTE;** — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, III, br. 284, str. 3; Zagreb, 15. XII. 1910.
 SD X 1973 267(395)

NA BOŽIĆ!; — Bez potpisa!

Hrvatska sloboda, III, br. 292, str. 2; Zagreb, 24. XII. 1910.

SD XV 1973 296(338)

KAFANSKE VARIJACIJE. Mojim roditeljima (*Konobari*, str. 3; **Kiša*, str. 3; *Ona*, str. 3—4; **Kibic*, str. 4; **Protivnik*, str. 4; *Bobčinski*, str. 4; *Dobčinski*, str. 4; **Mimica*, str. 4; *Napredan duh*, str. 4; **?*, str. 4; **Nesporazumak*, str. 4; *Madame Cabinet*, str. 4; *Tihi*, str. 4—5; **Trus* I, II, str. 5; **Čarobna kupica*, str. 5; **Kroz dim*, str. 5); — A. G. Matoš *Hrvatska sloboda*, III, br. 292, Božićni prilog, str. 3—5; Zagreb, 24. XII. 1910.

Pečalba, str. 60—71; Zagreb, 1913. Ovdje su samo varijacije označene zvjezdicom!

SD V 1973 185—193(382—383)

SD V 1973 275—281(403)

RIGOLETTO; — A. G. M.

Hrvatska sloboda, III, br. 297, str. 4; Zagreb, 31. XII. 1910.

SD X 1973 268(396)

1911

VOJNOVIĆU O DVADESETGODIŠNJICI KNJIŽEVNIKOVANJA; — A. G. Matoš

Savremenik, VI, br. 1, str. 26—28; Zagreb, siječanj 1911.

SD VII 1973 102(289)

HRVATSKO-SRPSKI ALMANAK; — A. G. Matoš

Narodna obrana, X, br. 3, str. 1; br. 4, str. 1—2; br. 5, str. 1—2;

Osijek, 4, 5. i 7. I. 1911.

SD VII 1973 105(289)

ZELENI DEMON; — A. G. Matoš

Hrvatska sloboda, IV, br. 4, str. 1—2; Zagreb, 5. I. 1911.

Pečalba, str. 16—20; Zagreb, 1913.

SD V 1973 154(378)

PREMIJERA: OGANJ; — A. G. M.

Hrvatska sloboda, IV, br. 10, str. 2—3; Zagreb, 13. I. 1911.

SD X 1973 270(397)

LIJEPA KNJIGA; — A. G. Matoš

Hrvatska sloboda, IV, br. 11, str. 3—4; Zagreb, 14. I. 1911.

SD XVI 1973 7(296)

PRIPOSLANO; — A. G. Matoš

Hrvatska sloboda, IV, br. 16, str. 3; Zagreb, 20. I. 1911.

SD XIV 1973 130(261)

CORIANDOLI (*Majstor s mora*, *Memento*, *Boccaccio u snijegu*, *Vanjska politika*, *Dioničarska izdanja*, *Kišobranska moda*, *L'art pour l'art*, *Skupoća*, *Jeftini ambicionaš*, *Osijek u Zagrebu i Zagreb u Osijeku*, *Kriva adresa*, *Par nobile* — — , *Hrvatski Martial*, *Hrvatski Brummell*, *Zalosna restauracija*, *Autoreklama*, *Tiha voda*, *Civilaški jal*, *Nova knjiga*, *Prazne*

redute, U eri štednje, Kultura, Betlehemska štalica, Bosanski sabor, Vuk što dlaku mijenja, Balada i proza, Prije otvorenja); — *Grabancijaš Hrvatska sloboda*, IV, br. 17, str. 3—4; Zagreb, 21. I. 1911.
SD XII 1973 219(358)

MRVICE; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 23, str. 1—2; br. 24, str. 1; Zagreb, 28. i 30. I. 1911.
SD VII 1973 115(289)
SD X 1973 (398)

NAOBLAČENI MJESEC; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 2, str. 99; Zagreb, veljača 1911.
SD V 1973 65(330)

ZAKASNIO SPOMENIK; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 28, str. 1—2; Zagreb, 4. II. 1911.
SD VII 1973 119(290)

MOLJCI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 39, str. 1—2; Zagreb, 17. II. 1911.
SD XII 1973 226(360)

CORIANDOLI (*Brnjica, Revolucionar, Jubileji, Pravaši, Fino društvo, Kapralov maršalski štap, Fulani kandidat, Semper eadem, Crna četa, Naša George Sand*); — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, IV, br. 40, str. 6; Zagreb, 18. II. 1911.
SD XII 1973 229(361)

DR. ANTE STARČEVIĆ (Njegov život i njegova djela. Napisao Kerubin Šegvić, Zagreb 1911. Tiskara Stranke Prava D. D.); — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 42, str. 1—2; br. 43, str. 1; Zagreb, 20. i 21. II. 1911.
SD VII 1973 122(290)

KONCERAT J. VAN LIER; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 43, str. 3; Zagreb, 21. II. 1911.
SD X 1973 273(400)

STEKLIŠ; — Stekliš; A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 47, str. 1—2; Zagreb, 25. II. 1911.
Stekliš, I, br. 1, str. 1—3; Zagreb, ožujak 1911.
SD XVI 1973 11(296)

USPIO ROMAN; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 3, str. 179—183; Zagreb, ožujak 1911.
SD IX 1973 135(260)

NAŠI UMJETNICI U RIMU; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 3, str. 196—197; Zagreb, ožujak 1911.
SD XI 1973 103(346)

PEPELNIČKE TUGE; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 51, str. 1—2; Zagreb, 2. III. 1911.
SD XVI 1973 14(296)

- IZ ELDORADA; — *Grabancijaš*
Hrvatska sloboda, IV, br. 53, str. 1; Zagreb, 4. III. 1911.
Moralista i druge satire; Zagreb, [1911].
Život za milijune; Zagreb, [1912].
 SD II 1973 122(308)
 SD XVI 1973 267(325); II. dio
- SA CIGARETPAPIRICA; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 59, str. 1—2; Zagreb, 11. III. 1911.
 SD XIV 1973 131(262)
- SVE SE DOGAĐA; — Napisao A. G. Matoš
Narodne novine, LXXVII, br. 60, str. 2—3; br. 61, str. 1—2; Zagreb,
 14. i 15. III. 1911.
 SD II 1973 124(309)
- KONCERAT YVETTE GUILBERT; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 65, str. 3; Zagreb, 18. III. 1911.
 SD X 1973 274(400)
- DIMIJE; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 67, str. 1; Zagreb, 21. III. 1911.
 SD XVI 1973 19(297)
- BEETHOVENOVA HEROICA; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 74, str. 3; Zagreb, 30. III. 1911.
 SD X 1973 276(400)
- NAŠE PRIMORJE; — A. G. M.
Savremenik, VI, br. 4, str. 263—264; Zagreb, travanj 1911.
 SD VIII 1973 258(373)
- [Od g. A. G. Matoša primamo ove retke]; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 4, str. 267; Zagreb, travanj 1911.
 SD XIV 1973 135(263)
- LITERARNI BILANS; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 77, str. 1—2; Zagreb, 3. IV. 1911.
 SD VII 1973 127(290)
- »BRVNO U OKU«; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 80, str. 3; Zagreb, 6. IV. 1911.
 SD X 1973 278(401)
- KONCERAT FRIEDE PL. VUKOVIĆ; — Bez potpisa!
Hrvatska sloboda, IV, br. 80, str. 3; Zagreb, 6. IV. 1911.
 SD X 1973 280(402)
- KONCERAT HUBERMAN; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 80, str. 3; Zagreb, 6. IV. 1911.
 SD X 1973 282(402)
- APRILSKO VRIJEME; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 82, str. 1; Zagreb, 8. IV. 1911.
 SD VII 1973 131(290)

- ISELJENIK (Balada). Dr. Mili Starčeviću; — *Stekliš*
Hrvatska sloboda, IV, br. 88, str. 4; Zabavni prilog; Zagreb, 15. IV. 1911.
 SD V 1973 66(330)
- STARINSKO PRIPEČENJE; — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 88, Zabavni prilog, str. 4; Zagreb, 15. IV. 1911.
Moralista i druge satire; Zagreb, [1911].
Život za milijune; Zagreb, [1912].
 SD II 1973 131(309)
- NASMJESLJIVI ARŠIN; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 89, str. 2; Zagreb, 18. IV. 1911.
 SD XII 1973 231(361)
- PROLJETNE FLANERIJE; — *Stekliš*
Hrvatska sloboda, IV, br. 93, str. 3; Zagreb, 22. IV. 1911.
 SD XVI 1973 269(325)
- NEKAD I SAD; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 5, str. 291; Zagreb, svibanj 1911.
 SD V 1973 69(330)
- SVETOZAR MARKOVIĆ; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 5, str. 302—308; Zagreb, svibanj 1911.
 SD VIII 1973 261(373)
- KONCERTNA SEZONA; — A. G. M.
Savremenik, VI, br. 5, str. 322—323; Zagreb, svibanj 1911.
 SD X 1973 283(402)
- EPITAF BEZ TROFEJA; — A. G. Matoš
Stekliš, I, br. 2—3, str. 31; Zagreb, svibanj-lipanj 1911.
 SD V 1973 72(331)
- PREPORUCIVANA NEUSPJELOST; — A. G. M.
Stekliš, I, br. 2—3, str. 38—41; Zagreb, svibanj-lipanj 1911.
 SD VII 1973 134(291)
- LITERARNI DROTIČKAR; — A. G. Matoš
Stekliš, I, br. 2—3, str. 55—57; Zagreb, svibanj-lipanj 1911.
 SD XII 1973 233(361)
- GLAS IZ PREKOGROBLJA; — *Jorik*
Hrvatska sloboda, IV, br. 101, str. 3; Zagreb, 2. V. 1911.
 SD VII 1973 139(291)
 SD V 1973 70(330); »Sonet Ljubi Babiću Đalskome«
- MEGALOMANIJA POLUAUTORA VANJE: SEKSPIR-OGRIZOVIĆ!; — *Jorik*
Hrvatska sloboda, IV, br. 101, str. 3; Zagreb, 2. V. 1911.
 SD X 1973 172(334)
- OD ZAGREBA DO CRVENOG LJILJANA; — Piše A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 102, str. 3—4; br. 103, str. 3; br. 104, str. 3—4; Zagreb, 3, 4. i 5. V. 1911.
 SD XI 1973 187(355)

NOVI MALHEUR HRVATSKOG SHAKESPEAREA; — Jorik
Hrvatska sloboda, IV, br. 103, str. 4; Zagreb, 4. V. 1911.
SD X 1973 175(335)

POD FLORENTINSKIM ŠEŠIROM; — Piše A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 114, str. 3—4; br. 115, str. 3; br. 116, str.
3—4; br. 117, str. 4; br. 119, str. 3—4; br. 124, str. 3—4; br. 125,
str. 3; [fali br. 126]; Zagreb, 17, 18, 19, 20, 23, 30, 31. V. i 1. VI. 1911.
SD XI 1973 194(356)
SD V 1973 71(331); sonet »Pod florentinskim šeširom«

ŠECKO JEDNO; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 116, str. 2; Zagreb, 19. V. 1911.
SD XII 1973 238(363)

UMJETNIČKA IZLOŽBA; — Stekliš
Hrvatska sloboda, IV, br. 117, str. 3—4; Zagreb, 20. V. 1911.
SD XI 1973 105(346)

UMJETNOST, KNJIŽEVNOST I ZNANOST; — Yorik
Hrvatska sloboda, IV, br. 123, str. 2; Zagreb, 29. V. 1911.
SD X 1973 177(335)

RADIKALNE RADIKALSKE GLUPOSTI; — Yorik
Hrvatska sloboda, IV, br. 123, str. 2—3; Zagreb, 29. V. 1911.
SD X 1973 177(335)
SD XIV 1973 136(263)

»REALIZAM I ARTIZAM«; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 6, str. 356—361; Zagreb, lipanj 1911.
SD XII 1973 239(363)

HRVATSKI ODJECI; — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 127, str. 3; Zagreb, 2. VI. 1911.
SD XIV 1973 138(263)

LILA; — Piše A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 130, str. 1; br. 131, str. 1; br. 132, str.
1—2; Zagreb, 7, 8. i 9. VI. 1911.
SD II 1973 133(309)

UMJESTO VIJENCA; — Djak
Hrvatska sloboda, IV, br. 139, str. 1; Zagreb, 19. VI. 1911.
SD XII 1973 245(363)

JUBILEJ; — Ultor
Hrvatska sloboda, IV, br. 145, str. 1—2; br. 146, str. 1; Zagreb, 26.
i 27. VI. 1911.
SD XVI 1973 22(297)

CAPRICCIO; — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 7, str. 400; Zagreb, srpanj 1911.
SD V 1973 73(331)

- IZ EUROPSKE KNJIŽEVNOSTI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 149, str. 1; Zagreb, 1. VII. 1911.
 SD XII 1973 248(364)
- MORALISTA;** — Napisao A. G. Matoš
Narodne novine, LXXVII, br. 156, str. 1—2; Zagreb, 11. VII. 1911.
Moralista i druge satire; Zagreb, [1911].
Život za milijune; Zagreb, [1912].
 SD II 1973 140(309)
- LADANJSKE VEČERI;** — Piše A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 160, str. 1; br. 161, str. 1; br. 162, str. 1—2;
 Zagreb, 15, 17. i 18. VII. 1911.
Pečalba, str. 72—80; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 194(383)
- LOVOR I MOLJCI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 166, str. 1—2; Zagreb, 22. VII. 1911.
 SD XII 1973 251(365)
- DISCIPULUS;** — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 8, str. 491—492; Zagreb, kolovoz 1911.
 SD XII 1973 255(366)
- KŠEFTOVI (Roman bez svršetka);** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 177, str. 1; br. 178, str. 1—2; Zagreb, 4.
 i 5. VIII. 1911.
 SD XIV 1973 141(264)
- TAJ NIJE PODLAC;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 185; str. 3; Zagreb, 16. VIII. 1911.
 SD XI 1973 109(346)
- MRTVI ŽIVI ILI POLUMRTVI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 188, str. 4; Zagreb, 19. VIII. 1911.
Moralista i druge satire, Zagreb, [1911].
 SD II 1973 143(309)
- ZAR I TI, BRUTE?;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 190, str. 3; Zagreb, 22. VIII. 1911.
 SD XII 1973 259(366)
- BANKROT POKRETAŠTVA;** — *Dalmatinac*
Hrvatska sloboda, IV, br. 194, str. 2; Zagreb, 26. VIII. 1911.
 SD XVI 1973 27(298)
- SIN ANTE KOVAČICA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 194, str. 3—4; Zagreb, 26. VIII. 1911.
 SD XII 1973 262(367)
- ISPRAVAK;** — A. G. Matoš
Pokret, VII, br. 194, str. 2; Zagreb, 26. VIII. 1911.
 SD XVI 1973 273(326)
- DISCIPULUS;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 196, str. 3; Zagreb, 29. VIII. 1911.
 SD XII 1973 267(368)

- S MORA, PRIPOVIJETKE MARINA BEGA.** (Izdanje Društva hrvatskih književnika); — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 197, str. 2—3; Zagreb, 30. VIII. 1911.
 SD VII 1973 142(291)
- KOVAČIĆ I MATOŠ;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 198, str. 3; Zagreb, 31. VIII. 1911.
 SD XII 1973 269(369)
- PRIMORKE;** — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 9, str. 543—545; Zagreb, rujan 1911.
 SD VIII 1973 267(374)
- UKRADENI SNOVI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 200, str. 4; Zagreb, 2. IX. 1911.
Pečalba, str. 100—106; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 214(389)
- MASARŽIKOVSKAJA POLEMIKA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 202, str. 3; Zagreb, 5. IX. 1911.
 SD XIV 1973 147(265)
- NA KOPNU I NA MORU;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 204, str. 1—2; Zagreb, 7. IX. 1911.
 SD XVI 1973 274(326)
- SVRŠENA AFERA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 204, str. 3; Zagreb, 7. IX. 1911.
 SD XII 1973 273(369)
- TROGLODITI (Malo pretpotopnosti);** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 206, str. 1—2; br. 208, str. 1; Zagreb, 11. i 13. IX. 1911.
 SD XIV 1973 149(266)
- ZLATAREVO ZLATO;** — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 209, str. 3; Zagreb, 14. IX. 1911.
 SD X 1973 179(335)
- ZAGREBAČKI BAEDECKER [!];** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 211, str. 1—2; Zagreb, 16. IX. 1911.
Moralista i druge satire; Zagreb, [1911].
Život za milijune; Zagreb, [1912].
 SD II 1973 146(310)
- PLATONSKI DIJALOZI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 217, str. 1—2; Zagreb, 23. IX. 1911.
 SD XVI 1973 30(299)
- TEOFIL GAUTIER;** — Bez potpisa!
Obzor, LII, br. 264, str. 1—2; Zagreb, 23. IX. 1911.
 SD IX 1973 141(260)
- »BIT ILI NE BIT...«;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 222, str. 2; Zagreb, 29. IX. 1911.
Pečalba, str. 120—124; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 227(390)

- LITERARNI FAKINI;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 223, str. 3; br. 226, str. 3; br. 227, str. 3;
 Zagreb, 30. IX. i 4. i 5. X. 1911.
 SD XII 1973 281(369)
- ZAGREBAČKI »BOEMI«** (»Sila« boga ne moli); — ---
Koprive, VII; Zagreb, listopad 1911.
 SD XII 1973 289(370)
- A. HARAMBAŠIĆ;** — A. G. Matoš
Mlada Hrvatska, IV, br. 8, str. 220—222; Zagreb, listopad 1911.
 SD VII 1973 144(291)
- LJUBAV I DUBLJINA;** — A. G. Matoš
Savremenik, VI, br. 10, str. 557—562; Zagreb, listopad 1911.
 SD II 1973 149(310)
- ROMEO I JULIJA;** — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 224, str. 3; Zagreb, 2. X. 1911.
 SD X 1973 180(335)
- O SKIDANJU SRPSKE ZASTAVE** (Izjava hrvatskog književnika g. A. G. Matoša); — A. G. Matoš
Srpski glasnik, I, br. 26, str. 2; Zagreb, 24. IX. (7. X) 1911.
 SD XVI 1973 34(300)
- JURIŠ BARBARA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 230, str. 1—2; Zagreb, 9. X. 1911.
 SD XIV 1973 153(266)
- ČASKANJA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 235, str. 1—2; Zagreb, 14. X. 1911.
 SD VII 1973 148(292)
- GOSTOVANJE SUZANE DESPRÈS;** — A. G. M.
Hrvatska sloboda, IV, br. 236, str. 3; Zagreb, 16. X. 1911.
 SD X 1973 182(335)
- STUP MORALA;** — A. G. Matoš
Hrvatska sloboda, IV, br. 238, str. 3; Zagreb, 18. X. 1911.
 SD XII 1973 291(370)
- ŠIPCI.** (*Literarni Herostrat, Štamparska pogreška, Se vemo kuker je, Nakon Slivnice, Nasmijani Toni, Sveci blago dijele, Nadgrobница, Djed unuku, Grgur Sišćanin, Vrijednost života, Hrvatski bankrot, Zenski portait, Jugoslaven, Seljački kralj, Mladenac iz »Juga«, Post festum, Tancmeštar Kosorog, U eri operete, Čudno pitanje, Obratna slika, Mecenati, Apostat, Ekstremi, Nasica, Atavizam, Po Sv. pismu, Wahlverwandschaften, Androgin, Plagijatorče, Dosljednost, Superiornost, Odgovor, Apis, Čestitka, Kolega, Shocking, Fotografija iz Zemaljskog orfeuma, Dizanje kulture, Stara priča, Sub auspiciis, Neoromantik, Zavist, Muzikalna, U album, Empiričar, Osigurani narod, Sintetičar, Preporuka, Karikirani Kriješto, Teleća glava, Elle et Lui, Škakljajte mel, Tako ti je to u svijetu, Mataušek, Na Balkanu zora, Kritičaru, Clair-obscur, Divna perspektiva, Pium desiderium, Odabranici, Ad hominem, Narodna svijest, Štednja,*

Srce Zagreba, Susjedstvo, Trač, Ratoborni Wilderž, Narodna, Kriješt-mirovo kukanje, Ideal, Ekspanzivnost, Spiegelberg, ich kenne dir..., Anagram, Ofert, Savjet, Kamo?, Scila i Haribda, Cvik, Bogati rudnik;
— A. G. Matoš

Hrvatska sloboda, IV, br. 241, str. 1—2; Zagreb, 21. X. 1911.
SD XII 1973 294(371)

MORALISTA; — A. G. M.

Hrvatska sloboda, IV, br. 242, str. 3; Zagreb, 23. X. 1911.
SD XIV 1973 157(267)

DIE LAGE; — A. G. Matoš

Neues Agramer Tagblatt, I, br. 38, str. 1; Zagreb, 25. X. 1911.
SD XVI 1973 38(300)

ENGLESKE SILUETE; — Bez potpisa!

Obzor, LII, br. 297, str. 1; Zagreb, 26. X. 1911.
SD IX 1973 146(261)

GOSTOVANJE S. TODOROVIĆA; — A. G. Matoš

Hrvatska sloboda, IV, br. 247, str. 1—2; Zagreb, 28. X. 1911.
SD X 1973 184(335)

KRUŠLINOVA IZLOŽBA; — A. G. Matoš

Hrvatska sloboda, IV, br. 248, str. 1; Zagreb, 30. X. 1911.
SD XI 1973 110(346)

GNIJEZDO BEZ SOKOLA; — A. G. Matoš

Savremenik, VI, br. 11, str. 643; Zagreb, studeni 1911.
SD V 1973 74(332)

VELIKE SITNICE I SITNE VELIČINE; — A. G. Matoš

Savremenik, VI, br. 11, str. 680—684; Zagreb, studeni 1911.
SD VIII 1973 271(374)

KRVAVA ŠALA; — A. G. Matoš

Hrvatska, VI, br. 4, str. 1—2; Zagreb, 4. XI. 1911.
SD II 1973 157(310)

CRNCICEVA IZLOŽBA; — A. G. Matoš

Hrvatska, VI, br. 18; Zagreb, 21. XI. 1911.
SD XI 1973 113(346)

WILDE I MAC NEILL WHISTLER; — Bez potpisa!

Obzor, LII, br. 323, str. 3—4; Zagreb, 21. XI. 1911.
SD IX 1973 151(261)

PANEGIRIK (Posvećen Nenotalnomu); — A. G. Matoš

Mlada Hrvatska, IV, br. 10, str. 292—295; Zagreb, prosinac 1911.
SD XII 1973 304(373)
SD X 1973 (403)

JAKOV CASANOVA; — A. G. M.

Obzor, LII, br. 354, str. 1—2; Zagreb, 20. XII. 1911.
SD IX 1973 156(261)

PISMO IZ ZAGREBA; — *Atticus*

Riječki novi list, V, br. 304, str. 1; Rijeka, 22. XII. 1911.

SD XVI 1973 41(302)

ČITAOCU; — A. G. Matoš

Francuski humoristi I, Humoristična knjižnica, tečaj II, br. 26, str. 1—5; Zagreb, 1911.

SD IX 1973 132(259)

A. G. MATOŠ: *MORALISTA I DRUGE SATIRE* (*Moralista, Starinsko pripečenje, Iz Eldorada, Mrtvi živi ili polumrtvi, Zagrebački Baedeker* [!], *Šipci*). S karikaturom od Florijana — Branka Petrovića.

Humoristična knjižnica, II, br. 39, str. 3—21; Zagreb, [1911].

[U knjigu je još uvršteno: Branislav Nušić (Ben Akiba): *Općinsko dijete*, Roman jednog dojenčeta, str. 22—29.]

ŽENSKA SUZA; — A. G. Matoš

Književni prilog Kluba hrvatskih književnika u Osijeku, II, str. 28; Osijek, 1911/1912.

SD V 1973 75(332)

1912

AUGUST HARAMBAŠIĆ (S portretom); — A. G. Matoš

Strossmayer kalendar, V, str. XXXIV—XLV; Zagreb, siječanj 1912.

SD VII 1973 167(296)

HRVATSKA DRAMA; — A. G. M.

Hrvatsko kolo, VII, str. 470—475; Zagreb, 1912.

SD VII 1973 151(292)

SD X 1973 188(335)

LIRIKA. [Prikaz knjiga: Milka Pogačić: *Pjesme*; Ivana Brlić-Mažuranić: *Slike*; Milan Begović: *Vrelo*, pjesme; Bogdan Popović: *Antologija novije srpske lirike*]; — A. G. M.

Hrvatsko kolo, VII, str. 475—480; Zagreb, 1912.

SD VII 1973 158(292)

DINKA ŠIMUNOVIĆA TUĐINAC; — A. G. Matoš

Savremenik, VII, br. 1, str. 41—47; Zagreb, siječanj 1912.

SD VII 1973 188(297)

NAPULJSKE ŠETNJE; — A. G. Matoš

Savremenik, VII, br. 1, str. 67—70; Zagreb, siječanj 1912.

SD VIII 1973 278(375)

AVENTUROS; — A. G. Matoš

Savremenik, VII, br. 1, str. 72; Zagreb, siječanj 1912.

SD V 1973 76(332)

ZAGREBAČKA KRONIKA; — A. G. M.

Obzor, LIII, br. 5, str. 1; Zagreb, 6. I. 1912.

SD XVI 1973 44(303)

- DR. JOSIP FRANK;** — Bez potpisa!
Mlada Hrvatska, V, br. 1, str. 1—2; Zagreb, 10. I. 1912.
 SD XVI 1973 49(303)
- MLADA HRVATSKA;** — Uredništvo
Mlada Hrvatska, V, br. 1, str. 2—5; Zagreb, 10. I. 1912.
 SD XVI 1973 51(304)
- UMJETNOST I NACIONALIZAM;** — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 26, str. 1—2; Zagreb, 28. I. 1912.
 SD XVI 1973 56(304)
- LITERARNA NEVOLJA;** — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 2, str. 133—134; Zagreb, veljača 1912.
 SD XVI 1973 61(304)
- EROTICA BIBLION;** — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 2, str. 139; Zagreb, veljača 1912.
 SD V 1973 77(332)
- SRPSKA LIRSKA ANTOLOGIJA** (Matičino izdanje); — A. G. M.
Vijenac, III, br. 2, str. 45—47; Zagreb, veljača 1912.
 SD VIII 1973 283(375)
- SRPSKO-HRVATSKI ALMANAH;** — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 40, str. 1—2; Zagreb, 11. II. 1912.
 SD VII 1973 196(297)
- FELJTON MALIH NOVINA;** — A. G. M.
Mlada Hrvatska, V, br. 4, str. 91; Zagreb, 25. II. 1912.
 SD V 1973 78(332)
- ALEGORIJA** (Ex libris za stihove Kranjčevićeve); — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 3, str. 179; Zagreb, ožujak 1912.
 SD V 1973 80(333)
- ZVEZDA;** — A. G. M.
Savremenik, VII, br. 3, str. 196—198; Zagreb, ožujak 1912.
 SD VIII 1973 292(377)
- ČUDNA POLEMIKA;** — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 3, str. 207; Zagreb, ožujak 1912.
 SD XIV 1973 158(267)
- ELEGIJA;** — A. G. Matoš
Koprive, VII, br. 5, str. 4; Zagreb, 2. III. 1912.
 SD V 1973 81(334)
- BALADA O SUNCOKRETU;** — A. G. Matoš
Koprive, VII, br. 5, str. 4; Zagreb, 2. III. 1912.
 SD V 1973 83(335)
- KNJIŽEVNOST I POL;** — A. G. Matoš
Riječki novi list, VI, br. 57, str. 1; Rijeka, 7. III. 1912.
 SD XIV 1973 159(268)
- CITAOCU** (Predgovor neizdanoj polemičkoj knjizi); — A. G. Matoš
Riječki novi list, VI, br. 68, str. 1; Rijeka, 20. III. 1912.
 SD XII 1973 7(313)

- UZ CRNU KAVU S A. G. MATOŠEM [interview]
Nedjeljne novosti, II, br. 12, str. 2; Zagreb, 24. III. 1912.
 SD V 1973 282(403)
- SAVREMENIK; — A. G. Matoš
Riječki novi list, V, br. 75, str. 1—2; Rijeka, 28. III. 1912.
 SD XIV 1973 160(268)
- KAZALIŠNA REVIJA; — A. G. Matoš
Koprive, VII, br. 7, str. 5; Zagreb, 30. III. 1912.
 SD V 1973 85(337)
- PROLJETNA CASKANJA; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 88, str. 1—2; Zagreb, 31. III. 1912.
Pečalba, str. 33—40; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 166(380)
- AD ZVECANUM MONACHUM (Epistola); — A. G. Matoš; A. G. M.;
 A. G. M.
Savremenik, VII br. 4, str. 261—263; br. 5, str. 335; br. 6, str. 392—
 —393; Zagreb, travanj, svibanj, lipanj 1912.
 SD XIV 1973 164(269)
- DR. LJUBOMIR NEDIĆ; — A. G. M.
Savremenik, VII, br. 4, str. 265—266; Zagreb, travanj 1912.
 SD VIII 1973 295(377)
- STEVAN SREMAC: POP ĆIRA I POP SPIRA. Srpska književna zadru-
 ga; — N.
Savremenik, VII, br. 4, str. 272; Zagreb, travanj 1912.
 SD VIII 1973 298(377)
- BOG USKRSA; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 95, str. 2; Zagreb, 7. IV. 1912.
Pečalba, str. 41—45; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 171(381)
- BARRES I GRECO; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 113, str. 1—2; Zagreb, 25. IV. 1912.
 SD IX 1973 162(262)
- SIROTICA; — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 5, str. 278; Zagreb, svibanj 1912.
 SD V 1973 90(340)
- JOVAN RISTIĆ; — A. G. M.
Savremenik, VII, br. 5, str. 325—327; Zagreb, svibanj 1912.
 SD VIII 1973 299(378)
- LES MARCHES DE L'EST I HRVATSKA; — A. G. M.
Savremenik, VII, br. 5, str. 333—334; Zagreb, svibanj 1912.
 SD XVI 1973 277(326)
- PATRIOTIZAM I KNJIŽEVNOST; — A. G. Matoš
Obzor, LIII, br. 120, str. 1; Zagreb, 2. V. 1912.
 SD XIV 1973 171(271)

- CRVENA GNIJEZDA; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 123, str. 1—2; Zagreb, 5. V. 1912.
Pečalba, str. 5—12; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 145(376)
- U DOBRO STARO VRIJEME; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 130, str. 1—2; Zagreb, 12. V. 1912.
 SD XVI 1973 64(304)
- PISAC I PUBLIKA; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 148, str. 1—2; Zagreb, 31. V. 1912.
 SD X 1973 195(335)
- DVJESTOGODIŠNJICA JEANA JACQUESA ROUSSEAU; — A. G. M.**
Vijenac, III, br. 6, str. 169—174; Zagreb, lipanj 1912.
 SD IX 1973 167(262)
- GOSPOĐA SA SUNCOKRETOM; — A. G. Matoš**
Savremenik, VII, br. 6, str. 378—382; Zagreb, lipanj 1912.
 SD X 1973 201(335)
- M. IZ ZAGREBA, M. U ZAGREB; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 154, str. 1—2; Zagreb, 6. VI. 1912.
Pečalba, str. 54—59; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 181(381)
- KNJIŽEVNA KRIZA; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 164, str. 1—2; Zagreb, 16. VI. 1912.
 SD XVI 1973 70(304)
- BAJADERIN GROB; — A. G. Matoš**
Savremenik, VII, br. 7, str. 437; Zagreb, srpanj 1912.
 SD V 1973 91(340)
- OKO KAZALISTA; — A. G. M.**
Novosti, VI, br. 178, str. 3; br. 179, str. 3—4; Zagreb, 5. i 6. VII. 1912.
 SD X 1973 207(336)
- REVOLUCIJSKI ROMAN; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 198, str. 1—2; Zagreb, 21. VII. 1912.
 SD IX 1973 185(262)
- ZAGREB I ZAGREBI; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 205, str. 1—2; Zagreb, 28. VII. 1912.
Pečalba, str. 46—53; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 175(381)
- LIRSKA ŠETNJA; — A. G. Matoš**
Savremenik, VII, br. 8, str. 492—498; Zagreb, kolovoz 1912.
 SD VIII 1973 303(378)
- ACTA APOSTOLORUM; — A. G. Matoš**
Savremenik, VII, br. 8, str. 510; Zagreb, kolovoz 1912.
 SD V 1973 92(340)
- LJUDI I LJUDI; — A. G. M.**
Obzor, LIII, br. 212, str. 1—2; Zagreb, 4. VIII. 1912.
 SD XVI 1973 75(305)

- ROMANTICNI BOGOMRAK; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 219, str. 1—2; Zagreb, 11. VIII. 1912.
 SD IX 1973 192(263)
- JULES MASSENET; — Bez potpisa!
Obzor, LIII, br. 223, str. 1; Zagreb, 15. VIII. 1912.
 SD X 1973 286(405)
- MOJI ZATVORI; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 226, str. 1—2; Zagreb, 18. VIII. 1912.
Pečalba, str. 21—28; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 157(378)
- OBICAN DOGOĐAJ; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 233, str. 1—2; Zagreb, 25. VIII. 1912.
 SD II 1973 161(310)
- PJESME; — A. G. M.
Savremenik, VII, br. 9, str. 567—568; Zagreb, rujan 1912.
 SD VII 1973 199(297)
- MASSENETOVE USPOMENE; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 249, str. 1—2; Zagreb, 10. IX. 1912.
 SD X 1973 289(406)
- RAT I MIR; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 296, str. 1—2; Zagreb, 27. X. 1912.
Pečalba, str. 165—173; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 258(400)
- U BOLNICI; — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 11, str. 661; Zagreb, studeni 1912.
 SD V 1973 93(340)
- KVARNERSKE PRIPOVIJESTI; — A. G. Matoš
Savremenik, VII, br. 11, str. 662—668; Zagreb, studeni 1912.
 SD VII 1973 202(297)
- ŽIVI I MRTVI; — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 303, str. 1—2; Zagreb, 3. XI. 1912.
Pečalba, str. 174—183; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 264(401)
- ZAGREBAČKO PISMO; — A. G. Matoš
Šport i umjetnost, I, br. 1, str. 1—2; Zagreb, 7. XI. 1912.
 SD XVI 1973 82(305)
- SA BOJIŠTA (Izveštaj posebnom kurirskom poštom); — A. G. Matoš
Novosti, VI, br. 305, str. 6; br. 307, str. 6; br. 308, str. 5; Zagreb, 10,
 12. i 13. XI. 1912.
 SD II 1973 166(310)
- LISTIC O FELJTONU; — A. G. Matoš
Priče Branislava Nušića. Izdala Matica hrvatska. Predgovor, str.
 3—14; Zagreb, 1912.
 SD VIII 1973 312(379)

- ZAGREBAČKA KRONIKA;** — A. G. Matoš
Novosti, VI, br. 312, str. 2—3; br. 313, str. 2; Zagreb, 17. i 18. XI. 1912.
 SD X 1973 213(336)
- PARIŠKA KRONIKA;** — A. G. Matoš
Novosti, VI, br. 319, str. 2—3; Zagreb, 24. XI. 1912.
Pečalba, str. 13—15; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 151(377)
- KRIKA ILI PAMFLET?;** — A. G. Matoš
Sport i umjetnost, I, br. 5, str. 9—10; Zagreb, 5. XII. 1912.
 SD XI 1973 116(347)
- KAZALIŠNE RADOSTI;** — A. G. M.
Novosti, VI, br. 333, str. 2—3; Zagreb, 8. XII. 1912.
 SD X 1973 295(408)
- SVAKOME SVOJE!;** — A. G. Matoš
Novosti, VI, br. 344, str. 2—3; Zagreb, 19. XII. 1912.
 SD XIV 1973 174(272)
- REFULI;** — A. G. M.
Obzor, LIII, br. 355, str. 13—14; Zagreb, 24. XII. 1912.
 SD XI 1973 211(359)
- LIJEPA SMRT!;** — ---
Mlada Hrvatska, V, str. 117; Zagreb, 31. XII. 1912.
 SD V 1973 94(340)
- A. G. MATOŠ: ŽIVOT ZA MILIJUNE.** (*Život za milijune. Iz Eldorada. Ja pucam! Starinsko pripečenje. Stakor. Moralista. Zagrebački Baedeker* [!] — *Šipci* [epigrami])
 Humoristična knjižnica, II, sv. 13. i 39, str. 3—30. Drugo izdanje.
 Zagreb, [1912].

1913

- ANDA VU MORJE ...;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 1, str. 1—2; Zagreb, 1. I. 1913.
 SD XVI 1973 85(305)
- LADY ŠRAM;** — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 1, str. 27—30; Zagreb, siječanj 1913.
Pečalba, str. 125—130; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 230(391)
- MUDROST VRHOVA;** — A. G. M.
Koprive, IX, br. 3, str. 4; Zagreb, mj. siječnja 1913.
 SD II 1973 241(318)
- ANTOLOGIJA HRVATSKIH PRIPOVJEDAČA.** (*Antologija novijih hrvatskih pripovjedača*. Knjiga 1. Beograd, 1912. Izdanje Srp. knjiž. zadruge); — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 1, str. 66—68; br. 2, str. 129—132; Zagreb, siječanj, veljača 1913.
 SD VII 1973 211(297)

- SLIKE MIROSLAVA KRALJEVIĆA; — A. G. M.**
Savremenik, VIII, br. 1, str. 69; Zagreb, siječanj 1913.
 SD XI 1973 119(347)
- STARA PJESMA; — A. G. Matoš**
Novosti, VII, br. 10, str. 2—3; Zagreb, 11. I. 1913.
 SD X 1973 218(338)
- OBRADOVIĆ; — A. G. M.**
Obzor, LIV, br. 11, str. 1—2; Zagreb, 12. I. 1913.
 SD XVI 1973 91(305)
- NAŠE ŽIVOTINJE; — A. G. M.**
Novosti, VII, br. 16, str. 2; Zagreb, 17. I. 1913.
 SD V 1973 95(341)
- DUŽNOSTI PUBLIKE; — A. G. M.**
Obzor, LIV, br. 18, str. 1—2; Zagreb, 19. I. 1913.
 SD XVI 1973 96(306)
- ANTOLOGIJA HRVATSKIH PRIPOVJEDACA; — A. G. M.**
Obzor, LIV, br. 23, str. 1; Zagreb, 24. I. 1913.
 SD VII 1973 221(297)
- KULT ENERGIJE; — A. G. M.**
Obzor, LIV, br. 25, str. 1—2; Zagreb, 26. I. 1913.
 SD XVI 1973 102(306)
- KAZALISNA KRIZA; — A. G. Matoš**
Novosti, VII, br. 28, str. 2—3; Zagreb, 29. I. 1913.
 SD X 1973 221(338)
- NEUMJESTAN PROTEKCIONIZAM; — A. G. M.**
Novosti, VII, br. 31, str. 2; Zagreb, 1. II. 1913.
 SD XVI 1973 107(306)
- CANTICUM CANTICORUM; — A. G. Matoš**
Savremenik, VIII, br. 2, str. 78—79; Zagreb, veljača 1913.
 SD V 1973 100(344)
- OD FIRENCE DO ZAGREBA; — A. G. Matoš**
Savremenik, VIII, br. 2, str. 112—116; br. 3, str. 184—187; br. 4, str.
 248—251; Zagreb, veljača, ožujak, travanj 1913.
 SD XI 1973 219(360)
- DICNOM TROLISTKU; — A. G. Matoš**
Novosti, VII, br. 36, str. 5; Zagreb, 6. II. 1913.
 SD XIV 1973 178(273)
- MATIČIN NATJEČAJ; — A. G. Matoš**
Obzor, LIV, br. 38, str. 1—2; Zagreb, 8. II. 1913.
 SD XIV 1973 179(273)
- IZ PRIMORJA; — A. G. M.**
Obzor, LIV, br. 39, str. 1; Zagreb, 9. II. 1913.
 SD XI 1973 234(360)

- NATJEČAJ MATICE HRVATSKE; — A. G. Matoš
Obzor, LIV, br. 41, str. 2; Zagreb, 11. II. 1913.
 SD XIV 1973 182(274)
- NOVE STUDIJE O FLAUBERTU; — Bez potpisa!
Obzor, LIV, br. 42, str. 1; Zagreb, 12. II. 1913.
 SD IX 1973 (266)
- MATICIN NATJEČAJ; — A. G. Matoš
Obzor, LIV, br. 42, str. 2; Zagreb, 12. II. 1913.
 SD XIV 1973 183(274)
- TURSKA NA UMORU; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 46, str. 1—2; Zagreb, 16. II. 1913.
 SD IX 1973 199(263)
- KELTOSLAVENSKI SAVEZ; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 49, str. 1; Zagreb, 19. II. 1913.
 SD XVI 1973 110(306)
- MAETERLINCK O SMRTI; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 53, str. 1—2; Zagreb, 23. II. 1913.
 SD IX 1973 204(263)
- KOSOVSKA NAJNOVIJA LITERATURA. [Ivo Vojnović: *Smrt majke Jugovića*, Četvrto pjevanje; Ante Tresić Pavičić *Ko ne dođe u boj na Kosovo*; Mićun N. Pavičević *Oslobođenje*]; — A. G. M.
Savremenik, VIII, br. 3, str. 193—194; Zagreb, ožujak 1913.
 SD VII 1973 223(298)
- NOVI BARRESOV ROMAN; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 65, str. 1—2; Zagreb, 7. III. 1913.
 SD IX 1973 210(263)
- OBICNA ŠETNJA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 74, str. 1—2; Zagreb, 16. III. 1913.
 SD XI 1973 239(360)
- FUTURIZAM; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 81, str. 1—3; Zagreb, 23. III. 1913.
 SD IX 1973 217(264)
- PRABABA; — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 4, str. 214; Zagreb, travanj 1913.
 SD V 1973 103(346)
- OLEUM PERDIDISTI (De Drexleris et quibusdam aliis); — A. G. M.
Savremenik, VIII, br. 4, str. 265—267; Zagreb, travanj 1913.
 SD XIV 1973 184(274)
- [Odgovor na *Vedinu* anketu o jugoslavenskom pitanju] Zagreb, 7. februara 1913; — A. G. Matoš
Veda, III, št. 2, str. [97—98] i 103—104; Gorica, 1. IV. 1913.
 SD XVI 1973 278(326)
- VIJENAC OD PELINA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 4, str. 1; Zagreb, 8. IV. 1913.
 SD VII 1973 226(298)

- RUSKA DUŠA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 99, str. 1—2; Zagreb, 13. IV. 1913.
 SD IX 1973 227(264)
- MIROSLAV PL. KRALJEVIĆ; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 104, str. 1; Zagreb, 18. IV. 1913.
 SD XI 1973 121(347)
- PARADISO; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 108, str. 1—2; Zagreb, 22. IV. 1913.
 SD II 1973 172(311)
- PJESMA POBJEDNICA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 113, str. 1—2; Zagreb, 27. IV. 1913.
 SD VII 1973 231(298)
- KNJIŽEVNICI PROTIV KRITIKE; — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 5, str. 299—303; Zagreb, svibanj 1913.
 SD XIV 1973 188(275)
- I OPET NEČUVENA NEPRAVDA!; — A. G. Matoš
Novosti, VII, br. 126, str. 3; Zagreb, 10. V. 1913.
 SD X 1973 225(338)
- CAMPUS NOBILIUM; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 127, str. 1—2; Zagreb, 11. V. 1913.
 SD XI 1973 245(361)
- SUSJEDA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 133, str. 1—2; Zagreb, 18. V. 1913.
 SD II 1973 177(311)
- KLOBUK; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 140, str. 1—2; Zagreb, 25. V. 1913.
 SD II 1973 184(312)
- ZA NATJEČAJ; — Bez potpisa!
Novosti, VII, br. 142, str. 2; br. 147, str. 3; Zagreb, 29. V. i 3. VI. 1913.
 SD XIV 1973 194(275)
- WAHRHEIT UND DICHTUNG; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 147, str. 3—4; Zagreb, 1. VI. 1913.
 SD XI 1973 254(362)
- KOLO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA; — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 6, str. 377—379; Zagreb, lipanj 1913.
 SD XIV 1973 199(276)
- NIJE NEGO!; — A. G. Matoš
Novosti, VII, br. 151, str. 2; Zagreb, 7. VI. 1913.
 SD XIV 1973 203(276)
- OKO SAVE; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 154, str. 1—2; Zagreb, 8. VI. 1913.
 SD XI 1973 260(362)

- PRAVI RODIN; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 161, str. 1—2; Zagreb, 15. VI. 1913.
 SD XI 1973 125(347)
- M. A. BUONARROTI SIMONI; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 168, str. 1—2; Zagreb, 22. VI. 1913.
 SD XI 1973 132(347)
- PANKELTSKI KONGRES; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 172, str. 2; Zagreb, 26. VI. 1913.
 SD XVI 1973 113(306)
- HRVATSKI NACIONALIZAM; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 175, str. 1—2; Zagreb, 29. VI. 1913.
 SD XVI 1973 115(307)
- CIJENJENI GOSP. UREDNICE!; — A. G. Matoš
Narodne novine, LXXIX, br. 149; Zagreb, 1. VII. 1913.
 SD XI 1973 138(347)
- PRIPOSLANO [I]; — A. G. Matoš
Novosti, VII, br. 178, str. 4; Zagreb, 4. VII. 1913.
 SD XI 1973 140(347)
- PRIPOSLANO [II]; — A. G. Matoš
Novosti, VII, br. 181; Zagreb, 7. VII. 1913.
 SD XI 1973 142(348)
- HRVATSKI UMJETNICI I »ADRIA« IZLOŽBA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 184, str. 2; Zagreb, 8. VII. 1913.
 SD XI 1973 143(348)
- PJESME I. GROHOVCA RIJEČANINA; — A. G. Matoš
Riječki novi list, VII, br. 165, str. 2; Rijeka, 4. VII. 1913.
 SD VII 1973 238(298)
- POLICIJA I UMJETNOST; — A. G. Matoš
Narodni list, LII, br. 56; Zadar, 12. VII. 1913.
 SD XI 1973 144(348)
- NAŠA OMLADINA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 189, str. 1—2; Zagreb, 13. VII. 1913.
 SD XVI 1973 121(307)
- UZRUJANOJ GOSPODI; — A. G. Matoš
Obzor, LIV, br. 192, str. 2—3; Zagreb, 16. VII. 1913.
 SD XIV 1973 206(277)
- ZANOVIJETANJA; — A. G. Matoš
Obzor, LIV, br. 195, str. 2; Zagreb, 19. VII. 1913.
 SD XIV 1973 209(278)
- OBIČNA KRONIKA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 196, str. 1—2; Zagreb, 20. VII. 1913.
 SD XVI 1973 281(326)

- NESLAVENSKO PISANJE;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 198, str. 2; Zagreb, 22. VII. 1913.
 SD XIV 1973 210(278)
- EXCELSIOR!;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 203, str. 1—2; Zagreb, 27. VII. 1913.
 SD VII 1973 241(298)
- NAUKA ZA IZVOZ;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 217, str. 1—2; Zagreb, 10. VIII. 1913.
 SD VIII 1973 319(379)
- PISMO UREDNIŠTVU;** — A. G. Matoš
Hrvatska, VIII, br. 539, str. 3; Zagreb, 21. VIII. 1913.
 SD XIV 1973 211(278)
- DUBRAVKA;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 231, str. 1; Zagreb, 24. VIII. 1913.
 SD X 1973 226(338)
- SHAKESPEARE U ŠUMI;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 233, str. 1—2; Zagreb, 26. VIII. 1913.
 SD X 1973 230(338)
- ZASLUGE BOSANSKIH FRANJEVACA;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 238, str. 1—2; Zagreb, 31. VIII. 1913.
 SD XVI 1973 128(307)
- PLES RIJEČI;** — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 9, str. 553—557; Zagreb, rujan 1913.
 SD VIII 1973 326(380)
- KRALJ ILI MIR!;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 245, str. 1—2; Zagreb, 7. IX. 1913.
 SD XVI 1973 135(308)
- BUGARSKA TRAGEDIJA;** — A. G. M.
Hrvatska, VIII, br. 558, str. 1; Zagreb, 13. IX. 1913.
 SD XVI 1973 142(308)
- VODOM I KOPNOM;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 250, str. 2—3; Zagreb, 14. IX. 1913.
 SD XI 1973 266(363)
- LEGENDA O AMISU I AMILU.** (Ili: Legenda o Uredniku i Kritici); — A. G. M.
Hrvatska, VIII, br. 570, str. 1—2; Zagreb, 27. IX. 1913.
 SD VII 1973 248(298)
- ARISTOKRATIJA;** — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 264, str. 1—2; Zagreb, 28. IX. 1913.
 SD XVI 1973 146(308)
- MLADA HRVATSKA;** — M.
Mlada Hrvatska, VI, br. 3, str. 102—104; Zagreb, listopad 1913.
 SD XVI 1973 152(309)

- ČUVAR; — A. G. Matoš
Mlada Hrvatska, VI, br. 3, str. 112; Zagreb, listopad 1913.
 SD V 1973 105(346)
- BJESOMUČNIK. Dru Pišti Posiloviću; — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 10, str. 577; Zagreb, listopad 1913.
 SD V 1973 104(346)
- KLASIČNA KNJIGA; — A. G. Matoš
Savremenik, VIII, br. 10, str. 615—616; Zagreb, listopad 1913.
 SD VII 1973 255(300)
- LEGENDA O LAJAVOM SRNDAČU; — A. G. M.
Hrvatska, VIII, br. 573, str. 1—2; Zagreb, 1. X. 1913.
 SD XIV 1973 213(279)
- DODATAK JUČERAŠNJEM PODLISTKU; — A. G. M.
Hrvatska, VIII, br. 574, str. 2; Zagreb, 2. X. 1913.
 SD XIV 1973 219(280)
- KAPITULACIJA MOJE OBOŽAVANE; — A. G. M.
Hrvatska, VIII, br. 575, str. 1—2; Zagreb, 3. X. 1913.
 SD XIV 1973 220(280)
- NOVA LEGEROVA KNJIGA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 271, str. 1—2; Zagreb, 5. X. 1913.
 SD IX 1973 232(264)
- PRIJE KONCERTA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 278, str. 1—2; Zagreb, 12. X. 1913.
 SD X 1973 300(409)
- TRIJUMFALNO VEČE; — -t
Obzor, LIV, br. 281, str. 3; Zagreb, 15. X. 1913.
 SD X 1973 308(410)
- APOLOGIJA FUTURIZMA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 285, str. 1—2; Zagreb, 19. X. 1913.
 SD VII 1973 259(300)
- SALVE DEA ROMA!; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 298, str. 1—2; Zagreb, 1. XI. 1913.
 SD XI 1973 273(364)
- RIMSKA ZVONA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 305, str. 1—2; Zagreb, 9. XI. 1913.
 SD XI 1973 281(365)
- PEČALBA, *Kaprisi i fejtoni*. Savremeni hrvatski pisci, knj. XXIV. Redovita izdanja Društva hrvatskih književnika. Zagreb, 1913. Str. 188.
- A. G. MATOŠ [autobiografija]
Pečalba, str. 185—186; Zagreb, 1913.
 SD V 1973 271(402)
- ZAVOD SV. JEROMINA; — A. G. M.
Obzor, LIV, br. 312, str. 1—2; Zagreb, 16. XI. 1913.
 SD XI 1973 290(366)

CRKVE I TAMNICE; — A. G. M.

Obzor, LIV, br. 319, str. 1—2; Zagreb, 23. XI. 1913.

SD XI 1973 298(366)

RIMSKI IZLETI; — A. G. M.

Obzor, LIV, br. 326, str. 1—2; Zagreb, 30. XI. 1913.

SD XI 1973 306(367)

HOLOCAUSTUM DIVINI AMORIS; — A. G. M.

Obzor, LIV, br. 339, str. 1—2 + 11; Zagreb, 14. XII. 1913.

SD XI 1973 314(367)

PISMO SRĐANU TUCIĆU; — A. G. Matoš

Obzor, LIV, br. 345, str. 1; Zagreb, 20. XII. 1913.

Nedjeljne novosti, III, br. 51, str. 4; Zagreb, 21. XII. 1913. [Ovdje samo odlomci, pod naslovom: *Matoš tješi Tucića.*]

SD VII 1973 266(300)

POSLEDNJE ŠETNJE; — A. G. M.

Obzor, LIV, br. 346, str. 1—2; Zagreb, 21. XII. 1913.

SD XI 1973 323(368)

DOĐOH, VIDJEH, ODOH; — A. G. M.

Obzor, LIV, br. 350, str. 9; Zagreb, 25. XII. 1913.

SD XI 1973 331(368)

AUTOR O IZDANJU PEČALBE; — A. G. Matoš

Hrvatska, VIII, br. 646, str. 3; Zagreb, 30. XII. 1913.

SD V 1973 285(404)

1914

REDAKCIJA PEČALBE; — A. G. Matoš

Obzor, LV, br. 6, str. 1—2; Zagreb, 6. I. 1914.

SD V 1973 286(404)

NEUMJESNA USLUŽNOST; — A. G. Matoš

Obzor (popodnevni list), X, br. 26, str. 2; Zagreb, 26. I. 1914.

SD XIV 1973 221(280)

BOGORODICA I DONATOR (PINTURICCHIO); — A. G. Matoš

Savremenik, IX, br. 2, str. 73; Zagreb, veljača 1914.

SD V 1973 106(346)

[MATOŠEVO PISMO ZDENKU VERNIĆU,] Zgb, 14. II. [19]14.

Agrarier Tagblatt, XXIX, Nr. 39, str. 5; Zagreb, 18. II. 1914.

[Njemački prijevod pisma u članku: *Ein Mitglied unserer Redaktion...*]

Književnost, VIII, br. 5; Beograd, maj 1953.

[Prijevod s njemačkog u članku: Siniša Paunović: *Poslednji dani A. G. Matoša*]

SD XX 1973 171(346)

[MATOŠEVO PISMO PJEVAČKOM DRUŠTVU »JEKA«,] Zagreb, 3. III. [1914.]

Samoborski list, br. 10; Samobor, 8. III. 1914.

[U članku: A. G. Matoš *pjevačkom društvu »Jeka«*]

SD XX 1973 84(343)

POSTUMA

1914

[MATOŠEVA PISMA ZNANCU U REDAKCIJI »POKRETA«,] [Zagreb,] 3. II. [1914.] i 26. II. [1914.]

Hrvatski pokret, XI, br. 76, str. 3; Zagreb, 18. III. 1914.

[U nekrologu: A. G. Matoš]

SD XX 1973 220(347)

[MATOŠEVO PISMO STJEPANU ZAGORCU,] [21. II. 1914.]

Podravska hrvatska straža, IV, br. 12, str. 2; Koprivnica, 21. III. 1914.

[U anonimnom članku: A. G. Matoš]

SD XX 1973 217(347)

[MATOŠEVO PISMO JURICI KOPAČU,] Zagreb, 26. II. [1914.]

Karlovac, III, br. 104, str. 3; Karlovac, 21. III. 1914.

[U članku: G. K.: A. G. M.]

SD XIX 1973 209(437)

SA SMRTNE POSTELJE A. G. MATOŠA (*Basna; Tuga vidika*); — A. G. Matoš

Hrvatska prosvjeta, I, br. 3, str. 160; Zagreb, ožujak 1914.

SD V 1973 107(346); SD V 1973 108(348)

[MATOŠEVO PISMO MIJI JURATOVIĆU,] Zagreb, 17. II. 1907.

Samoborski list, IX, br. 13, str. 1; Samobor, 29. III. 1914.

[U članku: *Matoševo pismo našem uredniku*]

SD XIX 1973 200(436)

POSLJEDNJA TRI SONETA (*Napast; Prkos; Notturmo*); — A. G. Matoš
Savremenik, IX, br. 4, str. 186; Zagreb, travanj 1914.

SD V 1973 109(348); SD V 1973 110(348); SD V 1973 111(348)

GOSPOĐA SA SUNCOBRANOM. SAN ZAGREBAČKE NOCI; — A. G. Matoš

Hrvatska, IX, br. 753, str. 1; Zagreb, 9. V. 1914.

SD II 1973 245(319)

SERENADA; — A. G. Matoš

Savremenik, IX, br. 6, str. 338—339; Zagreb, lipanj 1914.

SD V 1973 112(349)

KRINOLINA, A la Gavarni; — A. G. Matoš

Savremenik, IX, br. 7, str. 379; Zagreb, srpanj 1914.

SD V 1973 115(350)

PJESME A. G. MATOŠA (*Indijska priča; Ispovijest; Nemoć*)

Savremenik, IX, br. 8—12, str. 480; Zagreb, prosinac, 1914.

SD V 1973 117(352); SD V 1973 118(352); SD V 1973 119(352)

1917

[MATOŠEVA PISMA JANKU IBLERU,] (Ženeva, 1. III. 1898. — Zagreb, 15. IV. 1913.)

Narodne novine, LXXXIII, br. 244, str. 2; br. 245, str. 1—2; br. 246, str. 2; Zagreb, 24. 25. i 26. X. 1917.

[U članku: Janko Ibler: *Nekoliko Matoševih pisama*]

SD XIX 1973 183(434)

1921

DOMOVINA. IZ NEPOZNATIH HEINEOVIH USPOMENA; — A. G. Matoš

Kritika, II, br. 4, str. 136—137; Zagreb, travanj 1921.

SD II 1973 194(313)

MAGLA. — PARIŠKI PAYSAGE (IZ ULICE LA ROQUETTE); — A. G. Matoš

Kritika, II, br. 4, str. 137—138; Zagreb, travanj 1921.

SD II 1973 192(313)

TRAGEDIJE I IDILE

Kritika, II, br. 4, str. 138—140; Zagreb, travanj 1921.

SD XVI 1973 156(309)

1922

[MATOŠEVO PISMO »DRAGOM VASI...«]

Zagrebački dnevnik, II, br. 60, str. 1; Zagreb, 4. I. 1922.

[U članku: *Iz uspomena na A. G. Matoša*]

SD XX 1973 170(346)

1923

ULOMAK AUTOBIOGRAFIJE — A. G. Matoš

Vedrina, I, br. 1, str. 2—6; Zagreb, ožujak 1923.

SD V 1973 289(404)

IZ OSTAVŠTINE A. G. MATOŠA (*Gospa Marija; Prvi stihovi*); — A. G. Matoš

Savremenik, XVII, br. 3, str. 133; Zagreb, ožujak 1923.

SD V 1973 120(352); SD V 1973 121(352)

[MATOŠEVA PISMA MIHOVILU NIKOLICU,] Ženeva, 18. XI. [18]98; Paris, 2. XI. [19]03 i 7. XII. [19]04.

Savremenik, XVII, br. 3, str. 179—180; Zagreb, ožujak 1923.

[U članku: *Iz korespondencije A. G. Matoša Mihovilu Mikoliću*]

SD XX 1973 9(341)

MALO PA NIŠTA. Tragedija u tri čina sa prologom. (S faksimilom Matoševa crteža naslovne strane); — A. G. Matoš

Savremenik, XVII, br. 4, str. 189—196; br. 5, str. 270—278; Zagreb, travanj, svibanj 1923.

SD II 1973 251(320)

1924

- ZA NAROD!; — A. G. Matoš
Jutarnji list, XIII, br. 4632, str. 2—5; Zagreb, 24. XII. 1924.
 SD II 1973 199(314)

1925

- [MATOŠEVO PISMO JOVANU HRANILOVIĆU,] Beograd, 17. XI. 1904.
 [U zborniku:] *Hranilovićeva spomenica*, Novi Sad, 1925, str. 59.
 SD XIX 1973 182(434)

1927

- [MATOŠEVO PISMO ODBORU DRUŠTVA HRVATSKIH KNJIŽEV-
 NIKA,] Zagreb, 19. XII. 1912.
Savremenik, XX, br. 3, str. 140—142; Zagreb, ožujak 1927.
 [U članku: *Jedno neobjavljeno pismo A. G. Matoša odboru DHK*]
 SD XX 1973 17(342)

1929

- [MATOŠEVO PISMO STJEPKU SIROČIĆU,] Pariz, 17. listopada 1901.
Slobodni glas, I, br. 3, str. 6; br. 4, str. 6; br. 5, str. 6; br. 6, str. 6;
 br. 7, str. 6; br. 8, str. 6; Zagreb, 30. i 31. I. i 1, 2, 3. i 6. II. 1929.
 [U članku: *Jedno neobjavljeno pismo A. G. Matoša*]
 SD XX 1973 108(344)

- [DVA MATOŠEVA PISMA TOMI DIDOLIĆU,] Genève, 21. lipnja 1899.
 i Ženeva, 12. VII. [18]99.
 [U djelu:] Ivan K. Ostojić: *Tomo Didolić i njegovo dopisivanje*,
 Split, 1929, str. 30—33.
 SD XIX 1973 92(426)

- [MATOŠEVO PISMO KSAVERU ŠANDORU ĐALSKOME,] Ženeva, 28.
 veljače [1899.]
Savremenik, XXII, br. 7—8, str. 275; Zagreb, srpanj-kolovoz 1929.
 [U članku: *Ksaver Šandor Đalski: Nekoje uspomene na A. G. Matoša*]
 SD XIX 1973 98(427)

- [MATOŠEVA PISMA ANDRIJI MILČINOVIĆU,] (Paris, 21. IX. 1900. —
 [Zagreb, početkom 1914.])
Hrvatska revija, II, br. 8, str. 476—483; br. 10, str. 599—605; br. 11,
 str. 648—654; br. 12, str. 693—701; Zagreb, kolovoz, listopad, stu-
 deni, prosinac 1929.
 [U članku: *Andrija Milčinić: Iz Matoševe korespondencije*]
 SD XIX 1973 326(444)

1930

- [MATOŠEVO PISMO RIKARDU KATALINIĆU JERETOVU,] Paris, 9.
 VI. 1904.
Hrvatska revija, III, br. 2, str. 113—114; Zagreb, veljača 1930.
 [U članku: *Na Matoševa pisma*]
 SD XIX 1973 203(436)

[MATOŠEVO PISMO IVANU KAZIMIRU OSTOJICU,] [Pariz, 1901?] *Jadranska vila*, III, br. 5; Omiš, 1. V. 1930.
[U članku: Ivan Kažimir Ostojić: *Neke književne uspomene*]
SD XX 1973 80(342)

1931

[MATOŠEVO PISMO ISIDORU KRŠNJAVOM,] Beograd, 17. III. [19]07. *Vreme*, XI, br. 3243, str. 12; Beograd, 6. I. 1931.
[U članku: Viktor Novak: *Matoš u Beogradu*]
SD XIX 1973 220(438)

1932

[MATOŠEVO PISMO ISIDORU KRŠNJAVOM,] Rim, 10. XII. 1913. *Letopis Matice srpske*, CVI, knj. 331, sv. 1—3, str. 201—205; Novi Sad, januar-mart 1932.
[U članku: Viktor Novak: *Nekoliko fragmenata iz poslednjih dana A. G. Matoša*]
SD XIX 1973 225(438)

[MATOŠEVA PISMA VIKTORU NOVAKU,] (Zagreb, 17. XII. [1913] — Zagreb, 6. II. 1914.) *Letopis Matice srpske*, CVI, knj. 331, sv. 1—3, 201—205; Novi Sad, januar-mart 1932.
[U članku: Viktor Novak: *Nekoliko fragmenata iz poslednjih dana A. G. Matoša*]
SD XX 1973 12(341)

1933

[DVA MATOŠEVA PISMA VLADOJU DUKATU,] Biograd, 22. VI. [18]97. i Biograd, 17. jula 1897. *Hrvatsko kolo*, XIV, str. 297—298; Zagreb, 1933.
[U članku: Vladoje Dukat: *Dva pisma A. G. Matoša*]
SD XIX 1973 96(427)

1934

[MATOŠEVA PISMA BRANIMIRU LIVADIĆU,] (Samobor, 14. VIII. [19]08. — [Zagreb,] 6. III. 1914.) *Hrvatska revija*, VII, br. 4, str. 169—177; Zagreb, travanj 1934.
[U članku: Branimir Livadić: *Matoš među Mladima*]
SD XIX 1973 235(439)

[MATOŠEVA DOPISNICA SLAVKU VÖRÖSU,] [Zagreb,] 2. I. [1914.] *15 dana*, IV, br. 6—7, str. 90; Zagreb, 1. IV. 1934.
[U članku: H. Petris: *Matoš pod lupom kulturne reportaže*]
SD XX 1973 204(387)

[TRI MATOŠEVE DOPISNICE LJUBI WIESNERU,] (Samobor, 14. VII. [1]908. — Rim, 7. XII. 1913) *15 dana*, IV, br. 6—7, str. 90; Zagreb, 1. IV. 1934.
[U članku: H. Petris: *Matoš pod lupom kulturne reportaže*]
SD XX 1973 214(347)

- [MATOŠEVO PISMO IVANU KRNICU,] Belgrade, 11. IX. 1906.
Književni horizonti, I, br. 4/5, str. 107—109; Zagreb, svibanj-lipanj 1934.
 [U članku: Ivan Krnic: *In memoriam A. G. Matošu*]
 SD XIX 1973 213(438)
- [MATOŠEVO PISMO SVETOMIRU NIKOLAJEVIĆU,] Minhen, 3. februara 1898.
Pravda, XXX, br. 10644, str. 8; Beograd, 23. VI. 1934.
 [U članku: Dr. Božidar Nikolajević: *Jedno pismo A. G. Matoša*]
 SD XX 1973 7(341)

1936

- [MATOŠEVO PISMO MILANU BUDISAVLJEVIĆU,] Zagreb, 23. VIII. [1909.]
Letopis Matice srpske, CXX, knj. 346, str. 95—97; Novi Sad, juli-august 1936.
 [U članku: Mladen Leskovac: *Jedno pismo Antuna Gustava Matoša Milanu Budisavljeviću*]
 SD XIX 1973 58(423)

1938

- [MATOŠEVO PISMO MILANU SAVIĆU,] Paris, 9. avgusta [19]01.
Politika, XXXV, br. 10640, str. 9; Beograd, 6—9. I. 1938.
 [U članku: Dr. Branko Magarašević: *Jedno značajno pismo A. G. Matoša*]
 SD XX 1973 105(344)
- DOMOVINI IZ TUĐINE [Iz pisma Leonu Matošu, 1894.]
 A. G. Matoš: *Pjesme i epigrama*; Djela V, str. 62—63; Priredio dr. Antun Barac, Zagreb, 1938.
 SD V 1973 122(354)
- UMORAN VEĆ STIGO...
 A. G. Matoš: *Pjesme i epigrama*, Djela V, str. 117; Priredio dr. Antun Barac, Zagreb, 1938.
 SD V 1973 124(354)
- REVIJA I.
 A. G. Matoš: *Pjesme i epigrama*, Djela V, str. 134—136; Priredio dr. Antun Barac, Zagreb, 1938.
 SD V 1973 125(355)
- [MATOŠEVO PISMO ZAGREBAČKIM LICEJKAMA,] Paris, 10. svibnja 1903.
Hrvatska Danica, br. 7, str. 21; Zagreb, 1938.
 [U članku: *Pismo A. G. Matoša zagrebačkim licejkama* — Saopćio Smuk]
 SD XX 1973 218(347)

EUGENU KUMIČIĆU U ZNAK ŠTOVANJA ... [Posveta »Dojmova« Kumičiću], Pariz, 15. ožujka 1901; — A. G. M.

Djela A. G. Matoša, knj. VI. *Dojmovi*, str. 244—246. Priredio dr. Antun Barac. Izdanje »Binoza«. Zagreb, 1938.

SD III 1973 7(394)

[MATOŠEVO PISMO IVANU PERŠIĆU,] Pariz, 17. IV. [19]01.

Djela A. G. Matoša, knj. VI. *Dojmovi*, str. 244. Priredio dr. Antun Barac. Izdanje »Binoza«. Zagreb, 1938.

SD III 1973 (390)

SD XX 1973 83(343)

1939

[MATOŠEVO PISMO JULIJU BENEŠIĆU,] [Zagreb, krajem 1912.]

Djela A. G. Matoša, knj. IX, *Pečalba*, str. 143. Priredio Julije Benešić. Zagreb, 1939.

SD XIX 1973 46(421)

[MATOŠEVA DOPISNICA JULIJU BENEŠIĆU,] Zgb, 12. II. [1913.]

Djela A. G. Matoša, knj. IX, *Pečalba*, str. 143. Priredio Julije Benešić. Zagreb, 1939.

SD XIX 1973 47(421)

[MATOŠEVO PISMO EDOUARDU CHAMPIONU,] Paris, 26. VI. 1901.

[U knjizi:] Josip Tomić: *Matoševo poznavanje francuske književnosti*, Zagreb, 1939, str. 145.

SD XIX 1973 72(425)

[MATOŠEVO PISMO VLADOJU JUGOVIĆU,] Beograd, 10. X. 1907.

Apotekarski vjesnik, br. 16, str. 818—823; 1939.

[U članku: Vladoje Jugović: *Historija naših apoteka*]

SD XIX 1973 198(435)

1940

[MATOŠEVA DOPISNICA FRANU BUBANOVIĆU,] [Samobor,] 27. VII. [1908.]

[U monografiji:] Antun Barac: *Vidrić*, Zagreb, 1940.

SD XIX 1973 56(423)

[MATOŠEVO PISMO VLADIMIRU LUNAČEKU,] Zagreb, 14. IX. [1909.]

Obzor, LXXI, br. 227, str. 9; Zagreb, 1. X. 1940.

[U članku: H[Ivo Hergešić]: *Matoš kao suradnik »Obzora«*]

SD XIX 1973 245(440)

1941

[MATOŠEVO PISMO KARLU HÄUSLERU,] Zagreb, 8. XI. 1911.

[U knjizi:] Karlo Häusler: *Uspomene na A. G. Matoša*, Zagreb, 1941, str. 24.

SD XIX 1973 137(430)

1950

- [MATOŠEVA DOPISNICA TIHOMILU OSTOJICU,] Zagreb, 6. XII. 1912.
Narodni list, VI, br. 1542, str. 4; Zagreb, 28. V. 1950.
 [U članku: Dr. B(ranko) Magarašević: *Iz života A. G. Matoša*]
 SD XX 1973 81(343)
- [MATOŠEVO PISMO JANKU LESKOVARU,] Paris, 17. IV. [19]03.
Republika, VI, knj. II, br. 11—12, str. 846—847; Zagreb, studeni-
 -prosinac 1950.
 [U članku: Mirko Cerovac: *Jedno Matoševo pismo Janku Lesko-
 varu*]
 SD XIX 1973 229(439)

1952

- [ŠEST MATOŠEVIH PISAMA HILDI FÜRSTENBERG,] (Zagreb, 20.
 II. [19]09. — Agram, 12. I. [19]10.)
Wiener Slavistisches Jahrbuch, Bd. II, S. 183—187, Wien, 1952.
 [U članku: Josef Matl: *A. G. Matoš an Hilde Fürstenberg*]
 SD XIX 1973 103(428)

1953

- LITERATURA I SKANDALI; — A. G. M.
Republika, IX, br. 6, str. 532—533; Zagreb, lipanj 1953.
 [U članku: Dragutin Tadijanović: *Iz književne ostavštine A. G. Matoša*]
 SD XVI 1973 159(309)
- FRAGMENTAT
 Antun Gustav Matoš: *Sabrana djela*, sv. I, str. 405. Uredio Dragutin
 Tadijanović. Zagreb, 1953.
 SD V 1973 136(362)
- KADA UMRE ...
 Antun Gustav Matoš: *Sabrana djela*, sv. I, str. 405. Uredio Dra-
 gutin Tadijanović. Zagreb, 1953.
 SD V 1973 137(363)
- [DVA MATOŠEVA PISMA ĐURI ARNOLDU,] Beograd, 18. II. [19]06. i
 [Beograd,] 26. veljače [19]06.
 Antun Gustav Matoš: *Sabrana djela*, sv. I, str. 425. Uredio Dragutin
 Tadijanović. Zagreb, 1953.
 SD XIX 1973 8(417)
- [TRI MATOŠEVA PISMA ALBERTU BAZALI,] Zagreb, 3. III. 1913, Za-
 greb, 9. III. [19]13. i [Zagreb,] 9. VIII. [19]13.]
 Antun Gustav Matoš: *Sabrana djela*, sv. I, str. 428 i 429. Uredio
 Dragutin Tadijanović. Zagreb, 1953.
 SD XIX 1973 226 [Zabunom u Sv. XX. pripisano Otonu Kučeri] i
 13(419)

- [MATOŠEVO PISMO OTONU KUČERI,] Zagreb, 10. IV. [19]13.
Antun Gustav Matoš: *Sabrana djela*, sv. I, str. 429. Uredio Dragutin Tadijanović, Zagreb, 1953.
SD XIX 1973 227(439)
- [DVA MATOŠEVA PISMA MIRKU BREYERU,] [Pariz,] 15. IV. [19]03.
i Paris, 30. V. [19]03.
Građa za povijest književnosti hrvatske, knj. 24, str. 285; Zagreb, 1953.
[U radu: Tomislav Jakić: *Iz korespondencije Mirka Brejera*]
SD XIX 1973 52(423)
- [MATOŠEVO PISMO IVANI BRLIĆ-MAŽURANIĆ,] Zagreb, 13. IX. 1912.
Hrvatsko kolo, VI, str. 211; Zagreb, 1953.
[U članku: Ivan Brlić: *Ivana Brlić-Mažuranić*]
SD XIX 1973 54(423)
- [MATOŠEVO PISMO HENRIETTI MAŽURANIĆ,] [Zagreb,] 18. VII. [1913.]
Hrvatsko kolo, VI, str. 211; Zagreb, 1953.
[U članku: Ivan Brlić: *Ivana Brlić-Mažuranić*]
SD XIX 1973 320(444)

1954

- [MATOŠEVO PISMO MILETI JAKŠIĆU,] Paris, 1. veljače [19]00.
Letopis Matice srpske, CXXX, knj. 373, sv. 3, str. 256; Novi Sad, 1954.
[U članku: Dim. Kirilović: *Jedno pismo A. G. Matoša Mileti Jakšiću*]
SD XIX 1973 192(435)
- [MATOŠEVO PISMO JANKU KOMPAREU,] Zagreb, 31. III. 1909.
Samoborske novine, III, br. 9; Samobor, 1954.
[U članku: Ivica Sudnik: *Matoš kao Samoborac*]
SD XIX 1973 208(437)
- [MATOŠEVA PISMA OLGII ČALDAREVIĆ-DOLOVČAK,] (Beograd, 13. X. [19]06. — [Zagreb,] 26. XI. [1908.])
Vjesnik u srijedu, III, br. 100, str. 6; Zagreb, 31. III. 1954.
[U članku: Stanko Dvoržak: *Intimni Matoš*]
SD XIX 1973 75(425)
- [MATOŠEVO PISMO FRANJI DOLOVČAKU,] Samobor, 26. I. [1909.]
Vjesnik u srijedu, III, br. 100, str. 6; Zagreb, 31. III. 1954.
[U članku: Stanko Dvoržak: *Intimni Matoš*]
SD XIX 1973 94(426)

1955

- [MATOŠEVO PISMO KREŠIMIRU KOVAČIĆU,] Zagreb, 12. IV. [19]08.
Vjesnik, XVI, br. 3082, str. 7; Zagreb, 30. I. 1955.
[U članku: Krešimir Kovačić: *»Radikal«, nepoznati Matošev časopis*]
SD XIX 1973 210(437)

[MATOŠEVA DOPISNICA I PISMO ANTUNU BENEŠIĆU,] [Beograd,] 28. VIII. [19]05. i [Beograd, početkom studenoga 1905.]

Antun Gustav Matoš: *Sabrana djela*, sv. III, str. 449. i 450. Uredio Dragutin Tadijanović. Zagreb, 1955.

SD XIX 1973 17, 20(419)

1956

[MATOŠEVE DOPISNICE JOVANU PROTIĆU,] (Paris, 1. II. 1900 — Paris, 19. X. [19]01.)

Život, V/IX, str. 851; Sarajevo, decembar 1956.

[U članku: Hamid Dizdar: *A. G. Matoš i njegove veze s Bosnom*]

SD XX 1973 85(343)

1957

SAKRAMENT KRVAVOG KRSTA

Rad JAZU, knj. 313, str. 286—289; Zagreb, 1957.

[U članku: Stanko Dvoržak: *Književni odrazi Jukićeva atentata*]

SD XVI 1973 162(310)

1958

[MATOŠEVA PISMA MARKU CARU,] ([Beograd,] 23. II. [19]05. — Zagreb, 25. VIII. [1913.]

Život, VII, knj. X, sv. 2—3, str. 174—177; Sarajevo, veljača i ožujak 1958.

[U članku: Miodrag Šijaković: *Matoševa pisma Marku Caru*]

SD XIX 1973 60(424)

[MATOŠEVO PISMO JAKŠI ČEDOMILU,] Ženeva, 20. ožujka 1899.

Riječka revija, VII, br. 6, str. 393; Rijeka, studeni 1958.

[U članku: Marin Čuka: *Iz života Jakše Čedomila*]

SD XIX 1973 79(425)

1959

PISMO IZ PARIZA; — A. G. Matoš

Letopis Matice srpske, CXXXV, knj. 383, br. 2, str. 165—170; Novi Sad, februar 1959.

[U članku: Božidar Kovaček: *Jedan neobjavljen Matošev tekst*]

SD XVI 1973 166(312)

1963

[MATOŠEVO PISMO JANKU LESKOVARU,] Paris, 12. VIII. [19]03.

Izabrana dela A. G. Matoša. Za štampu priredio dr. Tode Čolak. Beograd, 1963. Str. 341.

SD XIX 1973 231(439)

1966

- [MATOŠEVO PISMO SLAVKU KOLARU,] [Zagreb,] 2. II. [1913.]
Zagrebačka panorama, VI, br. 1—2, str. 45 (u bilj. 8); Zagreb, sije-
 čanj-veljača 1966.
 [U članku: Zvonimir Kulundžić: *Mladi dani agronoma Slavka*
Kolara]
 SD XIX 1973 207(437)

1967

- [MATOŠEVO PISMO MARI FABKOVIC,] Pariz, na staro ljetu 1900.
Ljetopis JAZU, knj. 72, str. 475—476; Zagreb, 1967.
 [U članku: Vida Flaker: *Izvještaj o dodatnom traganju za Mato-*
ševim radom u Beogradu]
 SD XIX 1973 101(427)

1968

- [OSAM MATOŠEVIH PISAMA PAJI MARKOVIĆU ADAMOVU,] (Beo-
 grad. 30. XI. 1896. — [Genève,] 16. V. [18]99. i Paris, 14. aprila 1903.)
Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XXXIV, sv. 3—4,
 str. 302—306; 1968.
 [U članku: Borisav V. Stanković: *Matoš i »Brankovo kolo«*]
 SD XIX 1973 249(441)

1970

- [MATOŠEVA PISMA OLGII HERAK,] [Beograd,] 4/5. II. [19]05. i
 [Beograd,] 8. I. [19]07.
 [U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str.
 318—319.
 SD XIX 1973 142(430)

- [MATOŠEVA PISMA AUGUSTU MATOŠU,] [Petrovaradin, rujna 1894];
 [Paris, 22. III. 1900.]; Paris, 25. II. [19]03.; Rim, 26. X. 1913.; Rim,
 12. XII. 1913.
 [U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str.
 55, 133, 231, 434 i 439.
 SD XIX 1973 254, 256, 261, 266, 267(441)

- [MATOŠEVA PISMA DANICI MATOŠ,] [Paris,] 29. VI. [1]900.; Roma,
 28. X. [19]13.; Rim, 17. XI. [19]13.; [Rim,] 4. XII. 1913.; [Rim,] 12. XII.
 1913.; [Sušak,] 14. XII. [19]13.]
 [U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str.
 182, 434, 437, 438 i 439.
 SD XIX 1973 272, 274, 276, 277(442)

- [MATOŠEVA PISMA LEONU MATOŠU,] [Bern,] 25. II. [18]98.; [Ge-
 nève, 12. VII. 1898.]; [Pariz,] 9. II. [1]900.; [Pariz, lipanj 1900.]
 [U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str.
 124, 159, 175, 180.
 SD XIX 1973 288, 289, 290(442)

[MATOŠEVA PISMA MARIJI MATOŠ,] [Beograd,] 14. XI. [19]07.; [Sambor, 15. VII. 1908]; [Sarajevo,] 24. X. [19]08.; [Trst, 15. X. 1913.]; Rim, 7. XI. 1913.; Rim, 19. XI. 1913.

[U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str. 349, 356, 432, 434, 437 i 439.

SD XIX 1973 306, 307, 308, 310, 312(443)

[MATOŠEVA PISMA MILANU MATOŠU,] [Kraljevica,] 19. IX. [19]12. i [Rim] 26. XI. [19]13.

[U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str. 427 i 438.

SD XIX 1973 317, 318(443)

[MATOŠEVE DOPISNICE DRAGICI TKALČIĆ,] St. Jullien, 4. marta 1897. [1898!] i [Aix les Bains, 6. VII. 1898.]

[U knjizi:] Mirko Žeželj: *Tragajući za Matošem*, Zagreb, 1970, str. 130 i 133.

SD XX 1973 119(344)

1971

[MATOŠEVA PISMA KOSTI HÖRMANNU,] ([Beograd, 1. 7. 1895] — Paris, 8. studenoga 1903.)

Rad JAZU, knj. 361, str. 195—267; Zagreb, 1971.

[U studiji: Boris Ćorić: *Matoševa pisma redakciji »Nade«*]

SD XIX 1973 147(430)

[MATOŠEVO PISMO MILANU PAVLOVIĆU ZRAKU,] Beograd, 16. I. [18]97.

Rad JAZU, knj. 361, str. 222; Zagreb, 1971.

[U radu: Boris Ćorić: *Matoševa pisma redakciji »Nade«*]

SD XX 1973 82(343)

[MATOŠEVO PISMO ZAJEDNIČKOM MINISTRU FINACIJA,] München, 3. Februar 1898.

Rad JAZU, knj. 361, str. 237; Zagreb, 1971.

[U radu: Boris Ćorić: *Matoševa pisma redakciji »Nade«*]

SD XX 1973 219(347)

[MATOŠEVO PISMO LEONU MATOŠU,] [Beograd, listopada 1894.]

[U knjizi:] Tode Čolak: *Iskopine I*, Beograd, 1971, str. 49—57.

SD XIX 1973 281(442)

1973

SJETAN I SOČAN ŽIVOT, Fragment

SD II 1973 191(313)

PORED CILJA (1903), Fragmenti

SD II 1973 196(313)

REVIJA II.

SD V 1973 128(358)

REVIJA III.

SD V 1973 130(360)

U ZATVORU SAM BIO JA

SD V 1973 132(362)

IMA KOD NAS, BRATE, NOVINARA

SD V 1973 133(362)

OVO NIJE OBIČNA GNJAVAŽA

SD V 1973 135(362)

POSLANICA SVOJIMA U ZAGREBU

SD V 1973 138(363)

[IZVEDBA OPERE MANON J. MASSENETA]

SD X 1973 (376)

VIZNEROVŠTINA I PLAVŠIČEVŠTINA (Nove literarne struje); —

A. G. Matoš

SD XIV 1973 222(281)

RADNIK ILI NERADNIK?; — A. G. Matoš

SD XIV 1973 225(282)

[PISMO IZ PARIZA]

SD XVI 1973 287(327)

U svescima XIX i XX. (*Pisma I.* i *Pisma II.*) ovih *Sabranih djela* (1973) prvi se put objavljuje veliki broj Matoševih pisama i pisama Matošu. Ona se u *Bibliografiji* ne navode kao posebne bibliografske jedinice, jer se podaci o dosad neobjavljenoj Matoševoj korespondenciji mogu naći u *Napomenama* uza spomenuta dva sveska.

INSTITUT ZA KNJIŽEVNOST I TEATROLOGIJU

NAPOMENE O LEKTURI OVOG IZDANJA

Pojedini su urednici u Napomenama uz svoje sveske navodili kriterije kojih su se pridržavali pri pripremanju tekstova za ovu ediciju, no smatram potrebnim da se i ovdje iznesu neke opće pripomene o lekturi.

Što se tiče pravopisa, on je — dakako — prilagođen današnjem, osobito u pogledu interpunkcije, no sa sitnim ustupcima gramatičkoj interpunkciji ukoliko je to zahtijevala autorova katkada osebuja linija rečenice.

Prilozi objelodanjeni u različitim srpskim listovima ekavski, ovdje su ijekavizirani, što nije nikakav samovoljni postupak, nego je tako radio i sam autor kad je za života preštapavao svoje tekstove.

Strana vlastita imena, štampana u srpskim listovima fonetski, prenesena su u ovu ediciju u izvornom obliku ukoliko smo taj oblik znali, no kako je Matoš pisao i o osobama za koje se danas ne mogu naći podaci jer nisu ušle u leksikone i priručnike, katkad se nije moglo utvrditi točno etimološko pisanje. Takva su imena ostavljena — dakako — kako su nađena.

Imena naših gradova, kao npr. Splita i Beograda, pisao je Matoš i *Spljet* i *Biograd*, što smo ostavljali netaknuto, jer je u ono doba bilo uobičajeno jedno i drugo, pogotovo na hrvatskoj strani. Vidi se to npr. i u Begovićevim pismima Matošu, jer mu se Vrličanin javlja jedanput iz *Splita* a drugiput iz *Spljeta*.

Na dvojake oblike naići će čitalac i u pisanju stranih gradova, npr. *Paris* i *Pariz*, *Roma* i *Rim*, *Genève* i *Ženeva*. Isto tako, Matoš je pisao i *Europa* i *Evropa*, i *Francezi* i *Francuzi*, što nismo htjeli ujednačivati prema današnjim uobičajenim oblicima (*Evropa*, *Francuzi*), kako bismo i u tom ostavili Matošev način pisanja koji je vidljiv u njegovim Bilježnicama, a osobito u privatnim pismima, gdje je Matoš najviše Matoš, jer se za sve drugo mogu pretpostaviti zahvati urednikâ pojedinih časopisa, za koje naš autor veli: »Za mene je jezik u Beogradu anarhija«, odn. (za Zagreb): »Čitam novine... U svakom listu drugi pravopis!« Takvih neujednačenosti naići će se i u pisanju općih imenica (npr. *eksemplar* i *ekzemplar*), i to ne samo stranih nego i naših, osim tamo gdje je Matoš — da tako kažemo — inzistirao: »Ja hoću *tačka* a ne *točka*«, »piše se *pejzaž* a ne po švapskom *pejsaž*«, »ostavite mi u pretposljednem stihu *mačehica* radi varijacije prema *mačuhica*«. Tu valja

spomenuti da smo ostavljali npr. *vazduh*, *ubedenje*, *jelinski* (grčki, helenski), *Atina*, *Omir* (Homer), *ignorovan*, *potencovati*, *definisati*, *kasapin* itd., kad smo utvrdili da je sam Matoš tako napisao od captandam benevolentiam kojega srpskog urednika. Vraćali smo naprotiv npr. *voz* u *vlak*, *porodični* u *obiteljski*, *simvol* u *simbol* i sl., kad smo u objavljenim člancima o Matošu našli podatke da mu je to mijenjano u (srpskim) redakcijama. »I tacizijeh riječi« (Marin Držić).

Najviše je zahvata učinjeno u deklinaciji, gdje smo — dakako, samo u pluralu — nastavke dativa (*-om*, *am*), lokativa (*-ih*, *-ah*) i instrumentalna (*-i*, *-mi*, *-imi*, *-ami*) izjednačivali u korist današnjih (*-ima*, *-ama*) za sva tri padeža (adekvatno i u deklinaciji pridjeva i zamjenica). Jednako smo postupili i s genitivom plurala na *-ah* i time uklonili utjecaj »prokletog sjemena ahavačkog« (Fran Kurelac). Ni u tom pogledu nismo učinili ništa samovoljno, jer smo postupili kako su i prije nas radili autoritativni urednici Barac i Benešić i jer takve oblike upotrebljava velikom većinom i sam Matoš u spomenutim već Bilježnicama. Uostalom, on sam — kritizirajući arhaičnost kod jednoga svoga suvremenika — veli: »...a tako danas dobar pisac više ne piše«. Pa ipak, i tu smo katkada ostavljali starinske oblike, no samo ondje gdje smo osjetili da ih je autor napisao s osobitom namjerom (*Gniježdo bez sokola*: gorah, dvorah, morah, zorah).

U glagolske oblike Matoševe nismo dirali, iako je bilo razloga za to, kao što se vidi u primjerima: »Francuzi ga *hvališe* javno, a *prezirāše* privatno«, odn. »Žica srećom nije pukla ni jedna, mada žice *ispopuštahu*« (zamjena imperfekta aoristom i obratno). Nismo dirali zbog toga, jer se ne radi o samom obliku nego o njegovoj primjeni, a to je već sintaksa.

U sintaksu, dakle, nismo dirali, niti smo to smjeli, premda bi i njoj strog jezikoslovac mogao ponešto prigovoriti. Samo jedan primjer: »Najprosvjetljeniji dio čovječanstva proslavit će, kao svake godine, rađanje Boga koji se rodio u štalici, izdahnuvši kao lupež među lupežima na križu i slomivši snagom svoje samrtne boli najjači dosadašnji imperijum na svijetu: Rimsko Carstvo« (znači: umro je i slomio Rimsko Carstvo prije nego se rodio!).

Jednako se nije diralo ni u rječnik, iako i u toj jezičnoj domeni Matošev jezik nije bez prigovora. On npr. nekoliko puta piše *binjiš* (tur., ogrtač) umjesto *filjdiš* (tur., slonova kost), pri čemu je zanimljivo da u Bilježnicama sasvim jasno razlikuje jednu riječ od druge. Ostavili smo npr. i njegovu kovanicu *batrahogin* (tobože »mrzilac žabâ«), iako nam je bilo jasno da je pošao krivim putem, oslanjajući se na grč. *mizogin* (ženomrzac), i da je trebao napisati *mizobatrah*, jer u grčkom jeziku glagol *miséō* znači *mrzim* (*gynē* — žena, *bátrachos* — žaba). Ali smo npr. *I Sokrat*... promijenili u *Isokrat* kad smo utvrdili da se ne radi o filozofu Sokratu nego o govorniku Isokratu, kad nam je dakle bilo jasno da Matoš veli kako je slavni govornik umro u 94. godini (Sokrat je popio svoj otrov u sedamdesetoj). Isto smo tako zahvaćali u tekst i u drugim sličnim slučajevima, npr. kod govora o *Manastirskoj* tamnici a radi se o *Mamertinskoj*, ili pri spominjanju filozofa *Emkena*, a riječ je o *Euckenu*. Itd.

Posebno je poglavlje dešifracija Bilježnica (i privatnih pisama), u kojima je Matoš pisao i latinicom i ćirilicom i goticom, pa desnom i onda lijevom rukom, grčke riječi počesto grčkim pismenima, francuske tekstove katkada bez akcenata i sl. Tu se mogla potkrasti po koja pogreška i jedina nam je isprika da smo radili prema svome najboljem znanju i uvjerenju, no dopuštamo da bi neki drugi dešifrant poneku riječ mogao i drugačije pročitati.

Ove napomene ne bi bile dovoljne kad se ne bismo kritički osvrnuli i na vlastite propuste. Priznajemo, ne možemo reći da ih nema, naći će se tu i tamo još poneka, osobito tiskarska pogreška. Veći broj potonjih naći će čitalac u XIX. svesku koji je nekim slučajem otišao u štampu bez kontrolnog čitanja. Te su pogreške iznesene u ovom (XX) svesku, među ostalim i kao dokaz da su nedokučive tajne opasnosti koje se isprečuju na putu od rukopisa do objavljenog djela.

BRATOLJUB KLAIC

DOPUNE I ISPRAVCI

U golemom broju Matoševih tekstova, objavljivanih u stotinjak publikacija od 1892. do danas, našao se velik broj najrazličitijih pogrešaka: autorskih, redaktorskih, lektorskih, tiskarskih odnosno korektorskih. Najveći dio tih pogrešaka ispravljen je u ovom dosad najpotpunijem, kritičkom izdanju, ali su neke od njih ipak promakle pažnji pa se ovdje donose dopune i ispravci u prvi mah primijećenih pogrešaka.

Svezak II:

NOVELE, HUMORESKE, SATIRE / SCENSKI TEKSTOVI

Str. 293: 12. do 15. redak odozgo treba zamijeniti ovim tekstom:

Nakon urednikovih višegodišnjih traganja za časopisom *Lasta*, mr. Vida Flaker pregledala je 1965. u beogradskoj Narodnoj biblioteci, između ostalih publikacija, i dječji list *Lasta*: »Pod signaturom II/7067/ π biblioteka posjeduje godišta II/1895 (broj 9, 10); III/1896 (broj 1—12) i IV/1897 (broj 1—12) s kojim *Lasta* prestaje izlaziti. Unatoč detaljnom pregledavanju nisam pronašla Matošev prilog, iz čega se može definitivno zaključiti da taj tekst nije štampan u *Lasti* a time i ukloniti tu bibliografsku jedinicu iz Bibliografije Matoševih djela.«

Svezak III:

DOJMOVI / OGLEDI

Str. 345: 15. redak odozgo treba glasiti:

sve samostalnosti — izgledalo bi kao kompilacija. No Stendhal

Svezak IV:
VIDICI I PUTOVI / NAŠI LJUDI I KRAJEVI

- Str. 387: 22. redak odozgo treba glasiti:
Il ludnica je ili je bolnica.
- Str. 414: Iza 22. retka odozgo treba dodati:
Naši ljudi i krajevi, str. 240—249, Zagreb, 1910.
- Str. 376: 11. redak odozdo treba glasiti:
riz...«: Matoš je iz Ženeve stigao u Pariz 6. kolovoza 1899.
- Str. 378: 8. redak odozgo treba glasiti:
dolaska u Pariz 6. VIII. 1899. Matoš je stanovao najprije u

Svezak V:
PJESME / PEČALBA

- Str. 143: Ispod naslova *Pečalba* treba dodati:
Kaprisi i fejtoni
- Str. 268: 10. redak odozdo treba glasiti:
nam može koristiti više od svih eventualnih momentanih stečevina političkih.

Svezak VI:
O HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI, I.

- Str. 161: 8. redak odozdo treba glasiti:
i naučio i to mu nije...
- Str. 282: U lijevom stupcu, 4. i 5. redak odozgo treba glasiti:
Belović-Bernadzikowska Jelica, Osječanka (1870—1946),...

Svezak VII:
O HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI, II.

- Str. 108: 7. redak odozgo treba glasiti:
...Gdje i kada se ugrijavao za Hrvate Corović,
13. redak odozdo treba glasiti:
...Nema ni Čurčinove za-
- Str. 252: 3, 6. i 17. redak odozgo, umjesto Peter treba biti: Pater.
- Str. 285: 5. redak odozgo mora glasiti:
Matošev članak odnosi se na Kozarčevu knjigu *Male*
- Str. 295: 14, 15. i 16. redak odozgo treba glasiti:
Adieu!
Adieu!
Adieu!

- Str. 327: lijevi stupac, 16. redak odozgo treba glasiti:
Plavšić Dušan (1875—1965), jedan
- Str. 340: desni stupac, 18. redak odozgo, umjesto Čurčić Milan treba biti:
 ČOROVIĆ Svetozar 108
- Str. 345: lijevi stupac, 26. redak odozdo treba glasiti:
 PATER Walter 252
- Str. 350: U prilogu ispraviti brojeve strana ovako:
 273, 303, 339

Svezak VIII: O SRPSKOJ KNJIŽEVNOSTI

- Str. 287: 1. redak odozgo treba glasiti:
 Sudate, o fuochi, a preparar metalli! ...
- Str. 351: 25. redak odozgo treba ispraviti:
 ... *Novo iverje* (1900).
- Str. 366: 2. redak odozgo treba ispraviti:
 [Daljnjeg teksta u *Prijegledu* nema!]
- Str. 375: U 9. redak odozgo unosimo dopunu:
 Vojislava Jovanovića (1884—1968).
 U 23. redak odozgo unosimo dopunu:
 Dušan Srezojević (1886—1916).
- Str. 431: U desni stupac, u 2. redak odozdo umetnuti: BOCARIS Marko 8
- Str. 434: U lijevom stupcu umjesto HALS Dirck, treba: HALS Frans
- Str. 436: U lijevom stupcu treba dopuniti: MAŽURANIĆ Vladimir Fran
- Str. 437: U desnom stupcu umjesto PETER Walter, treba: PATER Wal-
 ter Horatio
 U desnom stupcu umjesto PETÓFI Aleksandar, treba: PETÓFI
 Sándor

Svezak X: THEATRALIA / O GLAZBI

- Str. 303: 2. redak odozdo treba glasiti:
 Kad se dogovarah s Tkalčićima 1898. u Beču ...
- Str. 316: 2. redak odozgo izostavi.
- Str. 317: 13. redak odozgo treba glasiti:
Srpska zastava, I, br. 12, str. 3; Beograd, 9. (22) X. 1904.
- Str. 373: 5. redak odozdo treba glasiti:
 rječnik — preuzet od Dragutina Tadijanovića, Matoševa SD,
 Sv. III, 1955, str. 537—539.)

- Str. 374: 5. redak odozgo »[Ova primjedba ne odgovara stvarnom...«
 itd.: Matoševo ime glasilo je — u školi — samo Antun; svom
 krsnom imenu Antun dodao je 1896. ime Gustav, i otada se u
 svojim spisima potpisivao: A. G. Matoš. Poklanjajući foto-
 grafiju »... prijatelju Augustu Matošu...« očit je da Faller
 pri tom nije mislio na Matoševa oca Augusta (napisavši zabu-
 nom njegovo ime), nego na A. G. Matoša kojemu je tu foto-
 grafiju poklonio 16. IV. 1909. »u znak harnosti« za njegov
 članak *Nikola Faller (Za 25-godišnjicu njegovog rada)*, objav-
 ljen prije šest dana, 10. IV. 1909. u *Hrvatskoj smotri*.
- Str. 376: 2. redak odozgo: »Dosad neobjavljen tekst...«: Trebalo je da
 tekst bude u ovom izdanju na str. 310, pod oznakom: *Postuma*.
 5. redak odozgo: Izostaviti riječi: »Nalazio se«.
 7. redak odozdo: Danica Matoš umrla je 1962.
- Str. 381: 11. redak odozgo treba glasiti: »1898. uvećao karneval...«
- Str. 386: 24. i 25. redak odozgo »... Canićevo igranje s Matoševim ime-
 nom AUGUST (biva »glupi A.«): August Matoš ime je oca
 A. G. Matoša; vidi gornju napomenu uza str. 374.
- Str. 444: desni stupac, 7. redak odozdo treba glasiti:
 KHUEN HEDERVARY Karlo (Dragutin) 370

Svezak XI:

O LIKOVNIM UMJETNOSTIMA / PUTOPISI

- Str. 202: 18. redak odozgo, umjesto Pavlom Gustinčićem treba biti: Pav-
 lom Gustinčićem,...
- Str. 342: Poslije 14. retka odozgo, nakon podataka o članku *Jugoslaven-
 ska izložba*, dodaje se slijedeća dopuna:
 Prvi dio ovoga članka tiskan je, s manjim i većim varijan-
 tama, na slovenskom jeziku, u časopisu *Slovan*, II, br.?, str.
 382—384; Ljubljana [studen i prosinac] 1904. (Broj časopisa
 nije moguće utvrditi, jer na uvezanom kompletu u Nacional-
 noj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nisu sačuvane korice po-
 jedinih svezaka, na kojima su brojevi jedino bili označeni.) U
 cjelini ovaj prijevod glasi:

JUGOSLOVANSKA UMETNIŠKA RAZSTAVA

Spisal A. G. Matoš

Četudi ni popoln ta prvi jugoslovanski salon v Belemgradu,
 more vendar služiti ko merilo umetniškega razvitka med jugoslo-
 vanskimi plemeni. Glavna impresija razstave je ta, da se odlikujejo
 Srbi v zgodovinskih snoveh, Bolgari v žanru, Hrvatje in

Slovenci pa so univerzalni, rafinirani in moderni umetniki. Pri Bolgarih je vobče umetnost še vedno ilustracija društvenega, sočasnega, zunanjega življenja, pri Srbih ilustracija prošlosti, pri Slovencih in Hrvatih pa ilustracija duše, subjektivne in komplicirane. Potemtakem je srbski oddelek prirodno središče razstave, ker je prehod iz bolgarske primitivnosti v hrvatski-slovenski artizem.

Dovolite, da se bavim danes le s Srbi in Slovenci!

Jedini srbski slikar v širokem smislu te besede je Paja Jovanović. Njegova tehnika je pleinairska, njegovo epsko shva-tanje široko, monumentalno. To je edini dekorativni slikar na vsej razstavi v masivnem slogu Veronesa, Rubensa in modernih Francozov: Couture, Constans . . . Škoda, da na razstavljenih slikah (»Krunisanje Dušanovo«, »Ženidba cara Dušana sa Aleksandrom, sestrom bugarskoga cara«) ni toliko dramske živosti in življenja kakor na Jovanovićevih prizorih iz starosrbskega in črnogorskega življenja!*

P. Jovanović je srbski umetnosti to, kar je Ilija Rjepin ruski, Matejko poljski, Brožik češki, Menzel nemški, Medović hrvatski: srbski slikarski Walter Scott. Njegov kolorit je prost, njegova risba perfektna, rdeča boja preponderantna; najbolj ga zanimajo figure, efekte solnca na prirodi pa zanemarija popolnoma. Polakademska njegova tehnika je inferiornejša od njegovih kompozicij.

Kiparski njegov pendant je Gjoka Jovanović. Isti historijski, monumentalni, dekorativni in polakademiški slog (»Crnogorka na straži«, »Guslar«, »Zora oslobodjenja«, »Velika Srbija«, »Kara Gjorgje i kralj Petar« i dr.)

Knez Božidar Karagjorgjević in Danilovac zavzemata na srbski razstavi posebno mesto. Danilovčeva dela so najbolj umetniški del srbskega oddelka za deli Paje in Gjoke Jovanovića. Danilovac je s Hrvatom Klementom Crnčićem edin dobri radirar v jugoslovanskem salonu. Mlademu in nadarjenemu umetniku želim, da se dvigne do popolnosti Rembranda in Goye ali v modernem času Rops in Klinger!

Če bi bil knez Božidar Karagjorgjević tudi arhitekt, bil bi med Srbi prvi renesančan. Njegov benetski pejzaž je izboren, izvršen v slogu francoskih impresionistov. Njegove medalje kralja Petra in kneginje Zorke so najboljše te vrste na razstavi. Dela na koži in na kovini v stilu Laligua pa so slabše. Knez Božidar je slikar, kipar, draguljar in pisatelj. Če bi bil še muzik in arhitekt, bi imeli v njem tako dovršen tip aristokratskega diletanta, kakor ga ni mogla imeti še nobena kultura!

*Glej »Slovan« 1903., str. 304.; 1904., 312., 329.

Beta Vukanovićeva je zame mnogo zanimivejša od Riste Vukanovića. Njene slike pa so na žalost različne vrednosti. Najlepša je »U polju«. Tu se iščejo samo slikarski efekti: rdeči odsev solnčnika na rožnato dekliško lice, a vse to gori in drhti na letnem solncu. Historijske slike Riste Vukanovića so ilustracije Jakšićevih stihov (»Dahije«, »Žrtve Dahijske«); nekam teatralno, sajasto, v zastareli tehniki, a izvrstno risano. Lepa je studija »Starac«.

Marko Murat je brez dvoma danes najboljši srbski portretist. No, njegova umetnost je še mlada; Murat še išče svoj slog. V tehniki je še vedno eklektik. Med tem ko so mu portreti (»Simo Matavulj«, »gdč. A. B. M.«, »ge. S. M.«, »g. dr. M. Š.«) akademski, išče v »Daphnisu in Chloi« modro, abstraktno edinstvo. Njegove gole figure pa so nelepe; ne vem, ali zaradi nestalnosti modelov ali zaradi slabega studija anatomije. Nedožorel talent!

Najzanimivejši srbski kipar je poleg Gjoke Jovanovića Simon G. Roksandić. Njegov »Suženj« spominja sicer na Michel Angelov vpliv, toda simbol je lep, razumljiv, izvršitev akademska, pa izvrstna.

Gjorgje Krstić je danes še imitator Rembrandta; Uroš Predić ni razstavil najboljših svoj del: religioznih slik, Paško Vučetić pa je podal več akademskih portretov, akt à la Heuner in studijo po Coreggiu. Njegova »Beladona« in portret gdč. J. Mašinove so krute, porcelanske figure in me spominjajo najneslanejšega Bouguereaua.

Najboljši srbski pejzaži so v dijaškem oddelku. »Večer« Dragomirja Glišića me je spomnil s svojo harmonijo škrlataste večerne boje in mraka neke slike C. Durana v Luxembourg. Dva pejzaža Aleksandra Sekulića sta me iznenadila, zlasti oni na levi: sivo, oblačno nebo, široko zeleno polje, polno senc oblakov in skritega solnca, a v ozadju dva — tri selske strehe. Ta skica je najboljši pejzaž na srbski razstavi! Škoda, da ni mogel poslati nič zanimivejšega iz Pariza Milan Milovanović! Tudi ksilografski izdelki Petra Aničića so vrlo uspehi.

Srbska umetniška mladina obeča več od svojih predhodnikov.

Stil nekaterih slovenskih slikarjev je najzanimivejši na tej razstavi. Njihova tehnika je — zlasti v pejzažu — najmodernejša. Nekateri med njimi grede tako daleč, da ne slikajo za publiko (R. Jakopič in M. Jama). To sta najabsolutnejša slikarja med Jugoslovani. Ivan Grohar išče le osnovne harmonije boj v prirodi. Harmonist! V »študijah« išče glavno karakteristično temo pejzaža in jo varira v stoterih niansah. Tako sta delala Doumier in Whistler. Slovenci so, kakor tudi Hrvatje, v pejzaži čisto pointilisti, učenci

Henrya Martina, Segantinija in Klimta. Njih naivni naturalizem spominja na fontainebleauško šolo, na Milleta, Daubignya. Mat. J. a m a je razstavil nekoliko divnih pejsažov; »Na Amperi« je ena izmed najlepših slik na vsej razstavi. No, najinteresantnejša se mi zdita Rikard Jakopič in Ferdo Vesel. Vesel je dober portretist (»Parma«, »L-k«, »Rumilda«), a njegov žanr je poln globoke milosrdnosti. On je humanist in čist Slovenec. Njegov tužni, sivi, megleni kolorit me spominja Israëlsa, psiholoških portretov Carrieria, iz katerih se duša nekako izliva iz trudnega telesa v tužni, medli večerni somrak. Rikard Jakopič je zame najboljši slovenski slikar, poleg Vidovića najboljši pejsažist in najiskrenejši kolorist na vsej tej izložbi. Glejte samo svetlobo na rokah devojke »Na pragu«! — »Osamljene steze« in »V temnem gaju« sta simbola borb med temnim, mističnim človekom in med morjem svetlobe, ki visi nad njim kako tiranija misli. V pejsažih beleži Jakopič le ono, kar ga zanima, zato so njegove skice karakteristike, nianse, okostnjaki prirode. »Močvirje« je divno delo, neverjetna slika, na kateri je z dvema, tremi krepkimi, potezami izzvano sijajno življenje vode in zemlje, a duša razsuta po svetlu in vzduhu. Jakopič je luminarist in impresionist, iskren do paradoksa, obožava solnce kako Perz in mogel bi reči živ ono, kar je rekel veliki Turner umirajoč: »Bog je solnce!« — Jakopičeve študije ne zaostajajo za najboljšimi slikami modernih impresionistov, njegov tuš pa je nepogrešen in gotov kako poteza Toulouse-Lautreca...

Až betov portret »Zamorka« je poln neopisnih nijans svetla in zraka.

Birola Gvidon, član »Vesne«, je tipičen Slovenec. Njegova »Cerkev na bregu«, »Narodna pesem« in »Moja nevesta boš, jaz pa bom kmal' tvoj mož« utelesenost pristnih slovenskih ljudi in pristne slovenske prirode. Birola bi mogel postati slovenski Juhani Aho.

Sličen mu je po temperamentu Maksim Gaspari, tudi član »Vesne«; — to je tudi dober humorist! »Radost« — debelo fantè svira harmoniko nad veselimi ribicami v studencu — je lepa idilska fantazija!

Moral bi se ustaviti dalje časa pri portretih Svetoslava Martina Peruzzija in Henrike Šantlove, dveh odličnih članih »Vesne«, toda potegnila me je k sebi krasna karikatura Hinka Smrekarja »Katoliški mladeniči«, ki je pač najboljša na razstavi.

Tudi umetniški predmeti za pohišeje g. dr. Rozike Severjeve, Zalke Novakove in Aleksandra Šantla kažejo veličino slovenskega modernega gibanja, kajti med Slovenci prehaja umet-

nost že v potrebo. Socialna naloga umetnosti pa je ta, da nas v najintimnejšem življenju obdaja z lepoto, da vse naše življenje, javno in privatno estetizira... In Slovenci hočejo to!

O bolgarskem in hrvatskem oddelku jugoslovanske razstave izpregovorim prihodnjič. — Naj se mi oprostí, da sem bil v tem članku sumaren, da nisem omenil imenoma vseh srbskih in slovenskih umetnikov! Dotaknil sem se pač le najkarakterističnejših v pozitivnem in negativnem smislu ter stal pri tem na stališču objektivnosti, gledajoč jugoslovansko umetnost z vidika svetovnega. Ljudje, kakoršni so Jakopič ter Paja in Gjoka Jovanović, pa bi zaslužili vsak zase monografijo. — Oni, ki jih je zadela topa puščica moje diletantovske in le amaterske impresije, naj se tolažijo ponosno, da

»feriunt s u m m o s fulmina montes!«

Str. 350: 14. redak odozdo, treba ispraviti nadnevak koji ispravno glasi:
»Zagreb, 3. VIII. 1908.«

Str. 392: lijevi stupac, iznad 9. retka odozdo treba dodati:
AMRUŠ Milan 89

Str. 395: desni stupac, iza 12. retka odozgo treba dodati:
CRNKOVIĆ Nikola 89

Str. 397: lijevi stupac, 27. redak odozgo treba glasiti:
FORKO Franjo 159
desni stupac, 17. redak odozgo izostaviti.

Str. 398: lijevi stupac, iznad 11. retka odozgo treba dodati:
GUSTINČIĆ Pavle 202
desni stupac, iza 22. retka odozgo treba dodati:
HOLJAC Janko 89

Svezak XII:

DRAGI NAŠI SAVREMENICI

Str. 3: Ispod naslova *Dragi naši savremenici* treba dodati podnaslov kako ga je označio sâm Matoš na naslovnoj strani rukopisa ove svoje knjige (i kako je bio označen na Binozinoj X. knjizi): *Polemike, epigrami i satire*.

Str. 6: Na ovu stranu treba dodati karikaturu A. G. Matoša od Branimira Petrovića (1888—1957), objavljenu 1909. u *Hrvatskoj smotri* (knj. V, str. 107); Matoš ju je odatle izrezao namijenivši je za čelo ove knjige.

Vidi slijedeću, 473. stranu!

BRANIMIR PETROVIĆ: KARIKATURA A. G. MATOŠA (1909)

- Str.324: Poslije 7. retka odozgo, nakon podataka o članku »*Tko to smije tako kritizovati jednoga Đalskoga?*«, dodaje se:
Prema podatku u *Bibliografiji rasprava, članaka i književnih radova*, sv. I, Nauka o književnosti, izdanje Leksikografskog zavoda FNRJ, Zagreb 1957, str. 304, autor ovog članka je Stjepan Radić.
- Str.334: 14—9. redak odozdo, rečenicu koja počinje riječima »Ovaj opširni citat Matošev u *Srbobranovu*...« treba zamijeniti rečenicom:
Ovaj opširni citat Matošev u *Srbobranovu* članku uzet je iz Matoševa feljtona *Od Pariza do Beograda*, koji je bio prvotno tiskan u beogradskoj *Politici*, 1904, a zatim, tri godine kasnije pretiskan u zagrebačkoj *Hrvatskoj smotri* (1907) i najzad uvršten u Matoševu knjigu *Pečalba* (1913).
- Str.347: 6—4. redak odozdo, napomenu uz epigram *Rouge et noir* treba zamijeniti ovim potpunijim komentarom:
Luč, list hrvatskog katoličkog đastva, počeo je izlaziti u nakladi hrvatskog katoličkog akademskog društva »Hrvatska« u Beču, pa prvi broj prvoga godišta nosi nadnevak »Beč, listopad 1905«, dok na koricama nosi oznaku »Tiska Korykt u Krku«. Uređuje ga Ljubomir Maraković, stud. phil., a odgovorni urednik je Ivan Butković, stud. phil. Mijenjajući tijekom godina niz urednika i tiskara, najposlije se tiska i izdaje u Zagrebu, a posljednje godišhte 1941/2. potpisuje kao odgovorni urednik Luka Brajnović.
- Str.369: 8. redak odozdo, valja izostaviti riječi »*Gnijezdo bez sokola*«, a iza riječi »pjesme« staviti točku.
- Str.370: 15. redak odozdo treba dopuniti:
Kovačića (1889—1960). *Karikatura I*: lijeva strana gore: Augustin Ujević i Stjepan Parmačević, dolje Krešimir Kovačić; u sredini Matoš; desna strana gore: Ljubo Wiesner i Branko Hlavatý, dolje Nikola Polić. *Karikatura II*: lijeva strana: Branko Hlavatý, Ljubo Wiesner i Nikola Polić; u sredini Matoš; desna strana gore Ivan Lorković, Milivoj Dežman Ivanov i Stjepan Parmačević; dolje Augustin Ujević i Krešimir Kovačić. *Karikatura III*: lijeva strana: Stjepan Parmačević i Krešimir Kovačić; desno Matoš.
- Str.371: 5—7. redak odozgo, rečenicu koja počinje riječima »Nismo, na žalost, pronašli ovu...«, treba zamijeniti rečenicom:
Riječ je o Matoševoj humoreski *Presvijetli ražnjić*, tiskanoj u *Slobodnoj riječi* 4. 9. 1909. (U ovom izdanju vidi Svezak II.)

Svezak XIII:

POLEMIKE, I.

Iza IZJAVE [I], str. 69, treba uvrstiti kratak tekst koji smo naknadno pronašli u beogradskoj Narodnoj biblioteci, a objavljen je u *Večernjim novostima*, XII, br. 313, str. 2; Beograd, 13. (26) XI. 1905. Taj tekst glasi:

ISPRAVKA

Ordinarna kleveta je vijest *Pokreta i Dnevnog lista*, da sam suradnik *Hrvatskog prava*. Preko drugih grdnja u listu literarnog defraudanta Skerlića prelazim sa preziranjem.

Beograd, 10. XI.

A. G. Matoš

Str. 254: 14. redak odozgo treba glasiti:

Hrvatsko pravo, XII, br. 3084, str. 3; Zagreb, 27. II. 1906.

Str. 264: 1. redak odozdo treba ispraviti: Zagreb, 1906.

Str. 315: U lijevom stupcu, 10. redak odozgo dopuniti: TARTAGLIA Ivo

Svezak XIV:

POLEMIKE, II.

Str. 280: U bibliografskom podatku uz članak *Kapitulacija moje obožavane*, umjesto 5. X. 1913. treba: 3. X. 1913.

Str. 299: U *Registru imena* nisu brojevima označene strane gdje se spominju: Atila, Hrvoj Dragutin, Gubec Matija, Ogrizović Gedeon, Pilar Ivo.

Svezak XV:

FELJTONI, IMPRESIJE, ČLANCI, I.

U Svesku XV. izostavljen je članak:

ALAJ JE LEP OVAJ SVET! (*Poznata arija*); — A. G. Matoš
Hrvatsko pravo, XIV, br. 3921, str. 3—4; Zagreb, 12. XII. 1908.

Prvi dio ovog Matoševa članka (o *Barunu Trenku*) nalazi se u *Napomenama X. sveska ovih Sabranih djela, O glazbi*, str. 366, a ovdje se donosi članak u cjelini.

ALAJ JE LEP OVAJ SVET!

(Poznata arija)

Vidio sam *Baruna Trenka*. Lijepa stvar, lijepa muzika i lijep, pikantan libretto. Šteta što je — kao u Vojnovićevoj trilogiji — najslabiji posljednji čin.

»Charme« te piëce je u tome što su autori znali spojiti dvije krajnosti: rafiniranu kulturu i rafiniranu primitivnost, selo i salon, dvor i seljaka, barok i narodnu pjesmu, hajduka i dvoranina, veselu Slavoniju i veseli dvor Marije Terezije, te prijateljice gospođe Pompadour. Menuett i kolo, gajde i Lully: sasvim lijepa zamisao.

Ali našoj široj publici ne sviđa se opereta samo zbog toga. Sita svakidašnjosti, »svakodnevnog dana« i svakodnevnih ljudi, koji u ime realizma i statistike i »nauke« i Büchnera i Lovćena (i tako dalje) tvrde da je sitna svakidašnjost i još sitniji svakidašnji individuum ideal i pravilo, a nedjelja i praznički čovjek, iznimni čovjek, da je glupost i proza, općinstvo sito vulgarnosti i naduvenog svakidašnjeg kukavištva vidi u Trenku nešto iznimno, dakle poetično: gospodina, pustolova, ljubavnika — junaka i Hrvata. Taj Trenk nema ništa penskoga i pokretaškoga. On čak nije ni socijalist, dopuštajući si da bičem mlati one kojima kao Petar Veliki želi dobro. On ne laska ni fukari ni ženama, i zato ga fukara i žene obožavaju.

Odgovara li ili ne taj i takav Trenk historijskom pustolovu, svom imenjaku, ne zanima nas mnogo, ali nema sumnje da je sličan Trenku naše i pučke mašte, koja obožava najviše onaj život kojega je lišena i koji se igra sam sa sobom i sa drugim životima, kao smrt.

Figura marquisa Bouillabaissea je ustupak Švabama. Samo Švaba i glupan mogaše jednog francuskog plemića, člana najinteligentnije i najfinije aristokracije svih vremena, prikazati glupanom i kukavicom.

*

Gledao sam i *Vesele žene windsorske*. One bijahu u svakom pogledu vrlo dobre. Gđica Mihičić je bila šala, humor, a gđa Šram — kao uvijek kada je dobra — bijaše poezija. Ta rođena naša Zagrepčanka, koju je možda Stari kao perovođa njenog oca pomilovao svojom čistom rukom, ne umije ni na pozornici biti prostačka. Dok kod igre gđice Mihičić pomišljamo na staroengleske vesele kuće i imućne gradove, kod pojave gđe Šram sjećamo se na iščeznule engleske šume, na Arijela, na kraljicu Mab i na Merlina čarobnjaka, na lipe, jezera i žalosne vrbe starodrevnih parkova, gdje mjesečina i danas ima tihi, plavi sjaj Shakespeareove poezije.

Zagrebačka režija, kaka je da je, u uspoređenju sa beogradskom je izvrsna.

Gosp. Ant. Charles poče onomad u Streljani svoje francusko deklamatorno veče s opaskom da tršćanski Talijani smatraju Hrvate barbarima.

Publika, koje bijaše vrlo malo, manje nego malo — pljeskaše...

*

Poznajete li ga? Starinom je trgovac i mjesto robom trguje uvjerenjima. Na njegovoj lađi je vječno u spremnosti sedam banderah. Danas je Talijan, sutra Srbin, prekosutra Hrvat. Sinoć bijaše za Hrvatsku, danas je za Beč. Jesenas šurovaše u Rimu, proljetos je ljubio skute Kossuthu. Njegov jezik već stoljećima zovu Francuzi »raguziranje«, laganje. U Rimu je grof i izdaje Talijanu kao pravi levantinski ugursuz svoju očevinu. U Beogradu je »sa mora majstor«, prodaje dalmatinske narodne motive kao srpske, kao predsjednik skupštine proglašuje Herceg-Bosnu prćijom kralja Petra, ili je u dokolici instruktor kralja Milana ili kralj-Petrove divne dječice. Za Kállayeva života je drug špicla Kačanskoga, da bi mogao sa Pašićem i Polónijem kasnije voditi trgovinu na Rijeci i u Pešti. Danas naziva Tresić-Pavičića velikanom, spremajući njemu i Čerepu Spiridoviću Čičikovskomu kraj sinjega mora trijumfalne dočeke, a sutra zove toga istoga Tresić-Pavičića, kojega je dva puta izabrao svojim vlastitim poklisarom u Beču — huljom, špijunom. Danas je fratar, sutra profesor, prekosutra novinarski dripac; danas liže ono što je jučer opoganio, da to isto prekosutra opet oblati svojom mafijskom i plaćenom njuškom; poznajete, poznajete li toga mešetara?

U Srbiji je taj raspop glavni radikalski novinar, bačen najzad na plaćeno reptilsko smetište. U Sarajevu šuruje sa vladom da bi je kao razbojnički ucjenjivač mogao u novomađaronskom Zagrebu olajavati. Junak je samo iz potaje. Kada dobiva čušku, slatko i slađano se kesi, misli na Machiavellija i na čuškanog Aristida i cijedi kroz lažljive labrde: — Vi ste me cusnuli; mišlite li to ozbiljno, gošparu? — U Istri izdaje list za čefove ruskog, crnogorskog despota: ama svakoga tko mu baci u kljun koju zlatnu mrvicu. Bulića zove glupanom i tuđim izmećarom. Tommaseu se divi kao rodoljubu, Prodan mu je prodan, Stražičić mu je sad Stražnjičić, a sad Natražnjičić, u hrvatskim listovima slavi hrvatske literarne renegate, dok je Kumičićev cilindar samo toga radi nosio da iza smrti pljune na pokojnika. Vodi pametnu obiteljsku politiku, i dok je on »Hrvat«, drugi mu je brat Talijan, a treći Srbin. On je dvoglav kao Janus, troglav kao Balačko vojvoda, stoglav kao oni

mitski i legendarni pužavci i gmizavci, djeca blata i gliba, kojima odolijeva tek koplje svetog Jurja ili toljaga Herkulova. Živuci usred najhrvatskijeg kraja, on će u svom opskurnom provincijskom listiću imati obraza reći da je hrvatstvo u Bosni bolest moralna i fizička, otrov duševni i tjelesni. Nađen na ulici i sjajno honoriran, sjajno preporučan u zagrebačkom dnevniku, on će doskora novca radi predati sudu svoga pokrovitelja, narodnog zastupnika. Zagrebačke izložbe će u hrvatskim listovima klevetati kao nehrvatske i antijugoslavenske, da kao pravi domoljub priredi kraj mora kraj sinjega izložbu — provincijsku, mjesnu, austrijsku. On je sa Rodinom govorio češki. Bugarima i Srbima je denuncirao svoje hrvatske drugove u ime velikih ideja. Kao književnik je tipičan štrajkbreher, i sjedeći kao moralan »eklektik« i moralni »impresionista« vječno na — stolicama istodobno, on denuncira njemačkom listu vlastitu domovinu kao nekulturnu, opravdavajući tuđinsku prevlast sa kulturnog, kao što je juče gakao na Drangove sa — političkog »gledišta«. Jer ovo — to — taj neutrum je čedo »gledišta«, »stajališta«, mijenjajući ih sa stajalištima svojih cipela, kao na šetnji. Dantea smatra dobrim pjesnikom, »paljetkar« je na glasu, a sebe smatra najvećim duhom na globusu, jer — kao ni mi njega — on sebe ne razumije. U megalomaniji zna se toliko zaletjeti da posumnja i u vrijednost jednog D'ANNUNZIJ! A što voli nas Zagrepčanke — to je za priču! Opisujući nas (i sebe sa nama) bere dobre honorare. Voli nas, obožava nas, gospice i frajlice, naročito kada smo tako naivne pa mu vjerujemo, te mu — o, carissimo! — dajemo i novaca da bi mu kasnije mogle dokazati našu ljubav tako da se — ubijemo. Sv. Jeronim jamačno mišljaše na toga rufijana kada se Bogu moljaše: Parce mihi, Domine, quia — —

Poznajete li toga megalomana, poseura, fraseura, što se obrće na vjetru kao zastavica na krovu, držeći Machiavellija učiteljem lopovštine i Nietzschea velikim meštrom u laži? Njega poznaje naročito dr. Josip Frank, jer mu je dao hrane kod svoga stola, novaca iz svog džepa, jer ga je pomagao, grijao kao zmiju u njedrima, načinio od njega čovjeka samo zato da mu taj »čovjek« jednog dana vikne: — Ti si tuđinac, ti si trgovac, ti si nesreća, ti si ovo i ono!

— Poznajete li ga? — pita u litaniji perfidnih insinucija tamo neki Matteo Drinković, ne imenujući dra Franka, a ja pitam naš svijet, imenujući toga Drinkovića: — Poznajete li ga? Tko zna za Drinkovića, za Matteu, za dottura? Ako ni po čemu, mi poznamo dra Franka po crnoj nezahvalnosti njegovih bivših parasita, po nemoćnoj žuci zakletih hrvatskih i starčevićanskih protivnika, po infamnim klevetama čeljadi koje kleveta rodi, hrani i koji će u

kukavičkoj kleveti lipsati; mi ga znamo po žrtvama, naročito po žrtvama moralnim, po jadničkim i luđačkim udarcima koje je za sve nas, za stranku i za načelo nacionalizma hrvatskog primao i sveudilj prima. Mi znamo dra Josipa Franka, jer je najnapadaniji, najklevetaniji čovjek u Hrvatskoj. A šjora Matteu Drinkovića? Jer je među najvećim Frankovim kleveticima.

Poznajete li ih dakle? Jest. Franka, jer — nije samo klevetan, a toga Drinkovića, jer je — samo klevetnik, klevetnik i — ništa drugo!

Sve da i prestanem biti starčevićanac, upravo član stranke koju vodi dr. Josip Frank, sve da i podlegnem groznom oružju savremene hrvatske politike kojemu je ime KLEVETA i opet kleveta, ne bih se prestao diviti izvanrednoj snazi i nečuvenoj žilavosti kojom podnosi nosilac oporuke A. Starčevića užasne udarce svojih protivnika. Ni Dreyfus u Francuskoj, ni Heine i Lassalle u Njemačkoj ne bijahu klevetaniji. Strossmayer i Starčević ne primahu tako kukavičkih i užasnih udaraca. Onda u Hrvatskoj ne bijaše političara koji bi se bavili samo klevetom, a ako ih je bilo, ne bijahu tako čuveni kao bivši Frankov famulus Peršić i Frankov himnopolisac Cherubin.

Poznajete li ga dakle?

Klevetnika!

Str. 319: U 8. retku umjesto (6. 11) treba: (6. 9).

Str. 321: U 5. retku umjesto br. 94 treba: br. 85.
6. redak odozdo izostaviti!

Str. 327: U bibliografskom podatku uz članak *Iz velikog i sitnog svijeta* umjesto str. 1—2 treba: str. 2—3.

Svezak XVI:

FELJTONI, IMPRESIJE, ČLANCI, II.

Str. 321: U bibliografskom podatku uz članak *Za kišljive dane* umjesto 21. 10. 1908. treba: 24. 10. 1908.

U 2. retku odozdo izostaviti riječ: vjerojatno.

Str. 322: U 2. retku umjesto *Hrvatsko pravo*, XV. treba: *Hrvatsko pravo*, XIV.

Str. 327: U 16. retku umjesto *L'aigton* treba: *L'aiglon*.

Str. 364: Uz *Rječnik i tumač* izostavljena je oznaka strane: 328. Uz *Registar imena*: 347.

Svezak XVII:
BILJEŽNICE I—VI.

Str. 164: Uz Matošev zapis u Bilježnici II: »19./VI. [1898] događaj u kupalištu. Šteta što ne bijaše sa mnoom zatvorena nijedna dama.« — treba unijeti ovaj komentar:

U vrijeme kad se desio spomenuti događaj (bila je nedjelja!) Matoš je stanovao u Rue de Chantepoulet 5/III (na mjestu stare kuće sagrađena je nova), a nakon petnaest godina (1913) on je taj »događaj« opširnije opisao u putopisu *Oko Save* (v. Sv. XI. *Sabranih djela*) spomenuvši i list *Gugusse et Polite* u kojemu je karikaturama ilustrirana čitava ta »pri-povijest«. — Pod naslovom *Aôh yes!* i sa dvije karikature prikazan je ovaj Matošev doživljaj u ženevskom ilustriranom tjedniku *GUGUSS' / paraissant tous les Samedis / Impressions / mélancoliques et illustrées / d'un messenger et de son copain Polyte*, 7me volume, No 9, str. 140—141, Eté 1898. — Idući Matoševim tragom u Ženevi našao je Dragutin Tadijanović u sveučilišnoj knjižnici (La Bibliothèque publique et universitaire de Genève) humoristični tjednik *Guguss'* i ujed-no dao (20. 9. 1973) fotografski snimiti spomenute dvije strane o Matošu; snimci su u Matoševoj ostavštini u Institutu za književnost i teatrologiju. (Napomena: D. T.)

Str. 357: lijevi stupac, iznad 18. retka odozdo treba dodati:
ANGIOLITTO Michele 116

Str. 358: lijevi stupac, 9. redak odozgo treba ispraviti:
BEAUMARCHAIS Pierre-Augustin 259, 261
lijevi stupac, 19. redak odozgo treba dopuniti:
BELLI Helena 168, 240
lijevi stupac, iznad 14. retka odozdo treba dodati:
BIBI-la-Purée 329

Str. 359: desni stupac, 10. redak odozdo treba ispraviti:
CUCUK Stana 135

Str. 360: lijevi stupac, iznad 18. retka odozdo treba dodati:
DIANTI Laura 199
desni stupac, 17. redak odozgo treba ispraviti:
DREYFUS Alfred 141, 268

Str. 361: lijevi stupac, ispod 15. retka odozgo treba dodati:
FEODORODE S. 231
lijevi stupac, ispod 21. retka odozgo treba dodati:
FISCHER S. 228

Str. 363: lijevi stupac, iznad 10. retka odozdo treba dodati:
JOVA, v. Pantelić Jovan
desni stupac, 19. redak odozgo treba ispraviti:
KALISCH (Kališ) 200, 235
desni stupac, iznad 8. retka odozdo treba dodati:
KLERIC 186

- Str. 364: desni stupac, 17. redak odozdo treba dodati:
LORENZO Tina di 116
- Str. 365: lijevi stupac, 13. redak odozdo treba ispraviti:
MARINI Virginia 116
desni stupac, u 14. redak odozgo treba umetnuti: 233
desni stupac, 31. redak odozgo treba dopuniti:
MAŽURANIĆ Vladimir Fran 243
MAŽURANICI 263
- Str. 366: desni stupac, 15. redak odozdo izostaviti!
desni stupac, 14. redak odozdo treba dopuniti:
NIKOLIĆ 274, 328
desni stupac, iznad 12. retka odozdo treba dodati:
NION François de 198
- Str. 367: desni stupac, 6. redak odozdo treba ispraviti:
PREDIĆ Milan 330, 344
- Str. 370: desni stupac, 13. redak odozgo treba dopuniti:
TODOROVIĆ Pera 13, 45, 119, 147
- Str. 371: desni stupac, 14. redak odozgo treba dopuniti:
WIENIAWSKA (gospođica) 181, 182, 191, 199
desni stupac, 12. redak odozdo treba ispraviti:
ZERVALOVIĆ 223

Svezak XVIII: BILJEŽNICE VII—XX.

- Str. 48: 16. redak odozdo, umjesto Distima treba biti: Diotima.
- Str. 165: 6. redak odozgo, umjesto Divković treba biti: Diković.
- Str. 225: 7. redak odozgo treba glasiti:
ce 13. XI. 912. donne au théâtre *Malo pa ništa*.
- Str. 285: 3. redak odozgo treba da završava riječima:
...uvodne napomene u tom...
- Str. 290: lijevi stupac, 6. redak odozgo treba ispraviti:
DIKOVIĆ Virgil 165
lijevi stupac, 20. redak odozdo treba ispraviti:
DUKAT Vladoje 13, 232
- Str. 292: lijevi stupac, 18. redak odozdo treba ispraviti:
JAMMES Francis 188
- Str. 293: lijevi stupac, 5. redak odozgo treba ispraviti:
KOVACEVIĆ Ferdo 279
- Str. 294: lijevi stupac, 17. redak odozdo treba dopuniti:
MARŽIK Vjenceslav Zaboje 161
- Str. 295: lijevi stupac, 10. redak odozgo treba dopuniti:
MOCNAJ Dušan 242
lijevi stupac, 17. redak odozgo treba ispraviti:
MONTESQUIOU Robert de 215

- Str. 297: desni stupac, 20. redak odozdo treba dopuniti:
SIROVATKA Hinko 38, 58, 165
desni stupac, 19. redak odozdo treba ispraviti:
SIROVICA Dinko 58
- Str. 298: lijevi stupac, 20. redak odozdo treba ispraviti:
ŠIŠIĆ Ferdo 223, 278
desni stupac, 25. redak odozgo treba dopuniti:
TROUBAT Jules 103
- Str. 299: lijevi stupac, 21. redak odozgo treba dopuniti:
VUČETIĆ Paško 80
desni stupac, 20. redak odozdo treba dopuniti:
ZEPPA Francesco 103
desni stupac, 9. redak odozdo treba dopuniti:
ZUNA Milan 152, 240

Svezak XIX:

PISMA I.

- Str. 8: Redoslijed Pisama 2(2) i 3(3) izmijeniti: najprije treba biti pismo od 18. II. 1906, a iza njega pismo od 26. II. 1906.
- Str. 13: Iza pisma od 24. I. 1913. treba amo uvrstiti Matoševo pismo od 3. III. 1913. koje je zabunom pripisano Otonu Kučeri i objavljeno na 226. strani ovoga sveska. Razumije se da se stoga mijenjaju i brojevi kojima su pojedina pisma označena.
- Str. 75: 14. redak odozgo treba glasiti:
Vama poukom, jer nije sve pametno što zvuči, a od...
- Str. 89: 6. redak odozgo treba da počne ovako:
Kako Vam već javih, g. dr. pl. Milletich...
- Str. 102: 11. redak odozgo treba biti:
...u Parizu mnogo slavnijih,
- Str. 103: U Matoševim pismima Hildi Fürstenberg i u njezinim pismima Matošu na str. 103—113. uvuklo se mnogo tiskarskih odnosno korektorskih pogrešaka; najnezgodnije su one pri rastavljanju pojedinih riječi u slogove (npr. *bekan-nt*, *Sch-merzen* i dr.), no takve riječi nećemo ni ovdje ni na drugim mjestima ispravljati. (Ne bi trebalo sve ove, i druge, pogreške tovariti na leđa Matoševa!)
- Str. 105: 15. redak odozgo, treba ispraviti:
zösischen (mein Mann übersetzte ...)
- Str. 106: 2. redak odozgo, treba ispraviti:
...das tägliche Brot zu verdienen ...
10. redak odozgo, treba ispraviti:
...Sie als Agramerin werden mich wohl verstehen.

11. redak odozdo, treba ispraviti:
...denken können sind hier die Honorationen...
7. redak odozdo, treba ispraviti:
...die hiesigen Grössen furchtbar...
2. redak odozdo, treba ispraviti:
mittelverteuerung und da diese...

Str. 107: 19. redak odozgo, treba ispraviti:
Beiliegend sende ich...

Str. 108: 8. redak odozdo, treba ispraviti:
...weil der sogenannte

Str. 109: 7. redak odozdo, treba ispraviti:
...Schmerzen und Wonnen, Himmel...

Str. 110: 14. redak odozdo, treba ispraviti:
an und ich fühlte mich frisch und angeregt. Und als ich...
7. redak odozdo, treba ispraviti:
Beiliegend die Übersetzung...
6. redak odozdo, treba ispraviti:
finde, worin jedoch einige...

Str. 112: 6. redak odozdo, treba ispraviti:
nachten versöhnt und jetzt denke ich...

Str. 113: 14. redak odozdo, treba ispraviti:
...Sie fühlen sich in Ihrem Berufe wohl...

Str. 131: 24. redak odozdo, treba ispraviti:
ćanca postao veći Starčevićanac...
6. redak odozdo, treba ispraviti:
Ich geh' zum Rector, trotz Ihrerseitsgörung

Str. 159: 1. redak odozgo, treba ispraviti:
čuo s pouzdane strane,...

Str. 165: 17. redak odozgo, treba ispraviti:
— i drugijeh sitnica i utisaka.

Str. 170: 19. redak odozdo, treba ispraviti:
...bitte Sie mir durch die übrigen...
16. redak odozdo, treba ispraviti:
...um die versprochne Studie...
13. redak odozdo, treba ispraviti:
...im Stande vollständig über meine...

Str. 171: 9. redak odozgo, treba ispraviti:
...Auch heirathen möchte ich...
16. redak odozgo treba ispraviti:
keine Früchte tragen.

Str. 172: 10. redak odozdo, treba ispraviti:
P. t. /Herr Hofrath Hörmann /Bosnie/ Sarajevo

Str. 194: 2. redak odozdo, treba ispraviti:
...Kada ja nalazim načina...

- Str. 223: 9. redak odozgo, treba ispraviti:
... sondern es ist
- Str. 224: 6. redak odozgo, treba ispraviti:
... da se tamo ne dadu kapacitirati,
- Str. 226: Matoševo pismo Albertu Bazali od 3. III. 1913. ovdje je zabunom pripisano Otonu Kučeri; pismu je mjesto na 13. strani ovog sveska. Treba dakle mijenjati i brojeve ovih dvaju pisama, jednoga Bazali, jednoga Kučeri.
- Str. 232: 12. redak odozgo, treba ispraviti:
... Sirovatka igra ulogu mučenika ...
- Str. 235: 21. redak odozgo, treba ispraviti:
... u polemike à la Drechsler.
- Str. 236: 16. redak odozdo, treba ispraviti:
vele, Lemaitre, Shaw, ...
- Str. 237: 13. redak odozdo, treba ispraviti:
utilitariziranju vlastitih sila ...
- Str. 263: 9. redak odozdo, treba ispraviti:
Gospodin / August Matoš / Zagreb / 10 Jurjevska ul.
4. redak odozdo, treba ispraviti:
Precca, Central. Banka, Sarajevo ...
- Str. 266: 9. redak odozgo, treba ispraviti:
Spavam kod dra Borkovića, dosta kiselog.
- Str. 270: 6. redak odozdo, treba ispraviti:
... i kuverta stoje 20 para, onda ...
- Str. 271: 14. redak odozdo, treba ispraviti:
Wohlgeborenen Fräulein / Danica ...
6. redak odozdo, treba ispraviti:
Mademoiselle / Danica Matoš, Künstlerin / ...
- Str. 294: 20. redak odozdo, treba ispraviti:
lim Vas, javljajte se, pišite, ...
- Str. 295: Treba izostaviti 1. do 12. redak. Dopisnica Milanu Matošu zabunom je uvrštena u korespondenciju Leona Matoša. (Dopisnica je objavljena i tamo gdje joj je mjesto, tj. na strani 316.) Brojeve pisama Leonu Matošu treba stoga ispraviti: umjesto 313(12) treba biti: 312(11); umjesto 314(13) treba biti 313(12).
- Str. 296: Umjesto 315(14) treba biti: 314(13); umjesto 316(15) treba biti: 315(14).
- Str. 297—315: Budući da je broj pisama Leonu Matošu smanjen za jedno pismo, treba i oznake pisama Mariji Matoš smanjiti, od 317(1) do uklj. 328(12) pa ti brojevi trebaju glasiti: 316(1), 317(2) itd. do 327(12). Pod brojem 328(13) ovdje se objavljuje Matoševa razglednica iz Züricha, također od 24. VII. 1904:

Madame / Marie Matoš / Zagreb, Jurjevska ul. / Croatie (Autr.
Hongr.)

24/VII 04

Draga mamice, Pored jezera posmatram daleke ledenjake, oblake
i vrlo mi je teško.

Ovdje ostajem.

Gustl

[P. ž.: Zürich 24 VII 04; Innsbruck 25. 7. 04; Zagreb 904 jul 26].

Brojeve pisama Mariji Matoš treba dakle povećati, od str. 303.
do str. 315: 329(14) itd. do 363(48).

Str. 300: 2. redak odozdo, treba ispraviti:
... Čim dobijem novaca, otići ću od ...

Str. 301: 10. redak odozdo, treba ispraviti:
Monsieur Mary

Str. 320: 7. redak odozdo, treba ispraviti:
véritable bijou.
5. redak odozdo, treba ispraviti:
... Je me félicite de pouvoir ...

Str. 328: 18. redak odozdo, treba ispraviti:
... jednako se šalja sa »voyo«-ima oko »mog« hotela

Str. 352: 11. redak odozdo, treba ispraviti:
... najviše braću Pantelijće, pozna-

Str. 362: 8. redak odozgo, treba ispraviti:
ali me i sada mrzi, ...

Str. 368: 12. redak odozdo, treba ispraviti:
...; Poe, Mérimée, Flaubert i — klasici.

Str. 369: 22. redak odozgo, treba ispraviti:
... amoralna, netendencijozna, velika umjetnost

Str. 373: 12. redak odozdo, treba ispraviti:
... za bune interviewirao pokoj-

Str. 375: 7. redak odozgo, treba ispraviti:
dok Auer plaća Jemeršiću 600 for. ...

Str. 376: 4. redak odozgo, treba ispraviti:
... Hoffmanna, Jean Paula, No-
5. redak odozgo, treba ispraviti:
... spisi Fichteovi i Schellingovi upravo
8. redak odozgo, treba ispraviti:
... Došavši sa lijenog sela, ...

Str. 382: 10. redak odozdo, treba ispraviti:
... iz Hercegovine, korespondenta (francuskog)

Str. 383: 14. redak odozdo, treba ispraviti:
... Trnski, a Ortneri i Krnici ...

- Str. 386: 2. redak odozgo, treba ispraviti:
...mora voda jedared i na naš mlin! Glavno je
- Str. 388: 15. redak odozdo, treba ispraviti:
...Vi imate oko 3000 fran....
14. redak odozdo, treba ispraviti:
ne pomognete pobratimu? Ali Vi...
- Str. 389: 11. redak odozgo, treba ispraviti:
...masku sa gubice, da će mi u ruci
- Str. 403: 10. redak odozdo, treba ispraviti:
pa sam ga čužio. Radi...
- Str. 405: 9. redak odozgo, treba ispraviti:
...u kojem mu pišeš, kako ti
- Str. 407: 3. redak odozgo, treba ispraviti:
se ispričam za nješto...
- Str. 410: 14. redak odozgo, treba ispraviti:
...Imao bi štošta, ali sam...
- Str. 417: 2. redak odozdo, i dalje: »... a pismo broj 4(4) objavio je Tode Čolak u izdanju *Izabranih djela* A. G. Matoša (Beograd, 1963, str. 438).« : Dr. Tode Čolak objavio je u spomenutom izdanju (pa i u drugom, dopunjenom izdanju, 1968) samo Matoševo pismo Arnoldu od 18. II. 1906.
- Str. 419: 6. redak odozgo, i dalje: »Pisma broj 9(2) i 10(3) objavio je Dragutin Tadijanović u *Napomenama uz Sabrana djela* A. G. Matoša I (Zagreb, 1953, str. 428 i 429),...«: U spomenutom je izdanju osim ovih dvaju Matoševih pisama Bazali objavljeno na 428. strani tog izdanja i Matoševo pismo Bazali od 3. III. 1913, koje je u našem izdanju zabunom pripisano Otonu Kučeri, str. 226, br. 221 (1). Razumije se da su time izmijenjeni i brojevi u redoslijedu pisama, u našem izdanju, od str. 13. do str. 227. uklj.
19. redak odozgo, treba ispraviti:
...izuzev pisama broj 14(4) i 17(7)
21. redak odozgo, treba ispraviti:
...(Zagreb, 1955, str. 449 i 450)...
- Str. 421: 5. redak odozgo, treba ispraviti:
...osim pisama broj 48(13) i 49(14)
- Str. 425: 18. redak odozgo, treba ispraviti:
XIV. OLGİ ÇALDAREVİÇ-DOLOVÇAK
- Str. 428: 13. redak odozgo, treba ispraviti:
Str. 106. »Das literarische kroat. Verein...«:...
- Str. 429: 3. redak odozgo, treba ispraviti:
...(v. polemičke članke *Ad Zveca*-
- Str. 430: 16. redak odozdo, treba ispraviti:
...Boris Corić u studiji *Matoševa pisma*

- Str. 434: 12. redak odozgo, treba ispraviti:
nu šetnju...«: Radi se...
- Str. 437: Iznad 3. retka odozdo treba dodati:
Stjepan Kralj (1880—1954), književnik, pravnik.
- Str. 439: 4. redak odozgo, i dalje: »Pisma je objavio Dragutin Tadijanović u *Napomenama uz Sabrana djela A. G. Matoša I* (Zagreb, 1953, str. 428—429).«: Na str. 428. spomenutog izdanja objavljeno je Matoševo pismo Albertu Bazali od 3. III. 1913, a ono je u našem izdanju zabunom pripisano Otonu Kučeri. Vidi napomenu uza str. 419.
15. redak odozdo, treba ispraviti:
A. G. Matoša (Beograd, 1963). Autograf...
- Str. 440: 18. redak odozgo, treba ispraviti:
Člankom *Triumvirat* (SD XIV).
- Str. 441: 6. redak odozdo, treba ispraviti:
Pisma broj 253(1), 256(4), 264(12), 279(27) i 281(29) objavio je
- Str. 442: 14. redak odozgo, treba ispraviti:
ševim člancima: *Mileta Jakšić i Pariz, 15. ožujka 1901.*
Danica Matoš umrla je 1962, a Grgur Matoš rođen je 1812.
- Str. 443: 2. redak odozgo, treba ispraviti:
spjevši početkom listopada 1894. u Beograd...
7. redak odozgo, treba ispraviti:
veljače 1898. i na putu u Ženevu...
- U napomeni k str. 303. treba dodati: No, isti dan (24. VII. 1904) poslao je on majci razglednicu i iz Züricha (Zürich-Zürichhorn) javljajući da će tamo, neko vrijeme, ostati; iz Züricha je otputovao u Beč, pa preko Pešte u Beograd. — Kad je ovaj svezak SD bio već prelomljen, dobio je Dragutin Tadijanović, 19. 11. 1973, od Slavka Mihalića na posudbu za objavljivanje naprijed navedenu (str. 485) Matoševu razglednicu, dosad neobjavljenu. (Napomena: D. T.).
- Str. 449: desni stupac, 18. redak odozdo: BENCUR Matej 93
- Str. 450: lijevi stupac, iza 5. retka odozgo umetnuti: BORKOVIĆ 266
desni stupac, iza 23. retka odozgo umetnuti: DAMPT(?) 388
desni stupac, 6. redak odozdo: DIS, v. Petković Dis Vladislav
- Str. 451: lijevi stupac, 5. redak odozdo: FORKO Franjo 237
desni stupac, 10. redak odozdo: GUBLIN Georges 294
- Str. 452: desni stupac, 10. redak odozgo: IZVOLSKI Aleksandr Petrovič 135
- Str. 453: desni stupac, 3. redak odozgo: KOVAČIĆ Krešimir 126, 128, 139, 210
desni stupac, 28. redak odozgo: KUČERA Oton 227
desni stupac, 29. redak odozgo: KUGLI I DEUTSCH (knjižara) 230, 288
desni stupac, 13. redak odozdo: LAMPE Emil 197, 198, 272

- Str. 454: lijevi stupac, iza 1. retka odozgo umetnuti: LEPLA Atanazije 86
 lijevi stupac, 2. redak odozgo: LESKOVAR Janko 99, 229, 231, 358, 361, 363, 365, 368, 375, 384
 lijevi stupac, 22. redak odozgo: LUEGER Karl 135, 136
 lijevi stupac, 7. redak odozdo izostaviti
- Str. 455: lijevi stupac, 23. redak odozgo: MONATTE Paul 51
 desni stupac, 14. redak odozgo: OČEVČIĆ Eva 281
- Str. 456: lijevi stupac, 23. redak odozdo: PRECCA [Preka] Nikola 263
 desni stupac, 19. redak odozgo: ROBIN Maurice 86
 desni stupac, 25. redak odozgo: ROTKVIĆ 138
 desni stupac, 26. redak dozgo: ROTHCHILD 50
- Str. 457: lijevi stupac, 14. redak odozgo: SIBLEIGH 51
 desni stupac, 8. redak odozgo: S-yu, v. Strzeszewsky Viktor de
 desni stupac, 17. redak odozgo: ŠORLI Ivo 128
 desni stupac, 6. redak odozdo: TONČIKA, v. Ziegesberger Antun
- Str. 458: lijevi stupac, 23. redak odozgo: UJEVIĆ Augustin 139
 desni stupac, 10. redak odozdo: VIZNER, v. Wiesner Ljubo
 desni stupac, 19. redak odozdo: WIMMER Rudolf 383
- Str. 459: lijevi stupac, 3. redak odozgo: ZEPPA Francesco 51, 99
 lijevi stupac, iznad 1. retka odozdo umetnuti: ZOTTI (bankar) 369
- Str. 461: desni stupac, 20. redak odozdo: *Holocaustum divini amoris* 319
- Str. 462: desni stupac, 16. redak odozdo: *Poštenje* 342, 346
- Str. 463: desni stupac, 16. redak odozgo: *Vergl* 179, 385
- Str. 475—477: Brojeve uz pisma Leonu Matošu i Mariji Matoš treba ispraviti kako je navedeno u ovim ispravicima (Str. 295—296 i Str. 297—315).
- Str. 480: 6. redak odozdo: *Nada Majanović*
 5. redak odozdo: Br. M. K. 50
 3. redak odozdo: Tiskanje završeno: 15. prosinca 1973.

PREGLED SADRŽAJA
SABRANIH DJELA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA
PO SVESCIMA (I—XX)

Svezak I: IVERJE / NOVO IVERJE / UMORNE PRIČE (Str. 360)
Uredio *Dragutin Tadijanović*

IVERJE (1899)

Moć savjesti 7. — Nezahvalnost? 13. — Čestitka 22. — Pereci, friški pereci... 28. — Kip domovine leta 188* 52. — Miš 54.

NOVO IVERJE (1900)

[Posveta] 73. — Nekad bilo — sad se spominjalo 75. — U čudnim gostima 108. — Camao 116. — Božićna priča 134. — Iglasto čeljade 142. — Samotna noć 150.

UMORNE PRIČE (1909)

O Tebi i o meni, kao predgovor 155. — Moć štampe 159. — Ugasnulo svjetlo 161. — Bura u tišini 166. — Duševni čovjek 170. — Lijepa Jelena 174. — On 182. — Poštenje 190. — Balkon 194. — Jesenska idila 204. — Prijatelj 226. — Ministarsko tijesto 228. — Vrabac 234. — Osveta ogledala 239. — Ubio! 242. — Put u Ništa 247. — Cvijet sa raskršća 259. — Sjena 265.

PRILOZI

Napomene o svesku prvom: O knjigama pripovijesti A. G. Matoša 269: *Iverje* (1899) 283; *Novo iverje* (1900) 290; *Umrone priče* (1909) (*Dragutin Tadijanović*) 297. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 309. — Registar imena (*D. T.*) 353. — *Antun Gustav Matoš* (fotografija), između 4. i 5. strane.

Svezak II: NOVELE, HUMORESKE, SATIRE / SCENSKI TEKSTOVI (Str. 364)

Uredio *Dragutin Tadijanović*

NOVELE, HUMORESKE, SATIRE

D-dur sonata 7. — Odisije 12. — Strašna oklada 22. — Nasamarili ga 29. — Zemljotres 36. — Prva pjesma 39. — Ah, ti izbori 52. — Bijeda 54. — Za novim bogom 58. — Prva nevjera 84. — Solo-varijacije 88. —

Tragedija 95. — Štakor 97. — Ja pucam! 99. — Uskrsnuće bez Uskrsa 103. — Život za milijune 108. — Presvijetli ražnjić 114. — Iz Eldorada 122. — Sve se događa 124. — Starinsko pripečenje 131. — Lila 133. — Moralista 140. — Mrtvi živi ili polumrtvi 143. — Zagrebački Baedeker 146. — Ljubav i dubljina 149. — Krvava šala 157. — Običan događaj 161. — Sa bojišta (Izveštaj posebnom kurirskom poštom) 166. — Paradiso 172. — Susjeda 177. — Klobuk 184. — *Postuma*: Sjetan i sočan život (Fragment) 191, — Magla (Pariski paysage iz ulice La Roquette) 192, — Domovina (Iz nepoznatih Heineovih Uspomena) 194, — Pored cilja (Fragmenti) 196, — Za narod 199. — *Prijevod*: Maurice Maeterlinck (1862—1949): *Pokolj nevinih* 221.

SCENSKI TEKSTOVI

U pojutarje 231. — Mudrost vrhova 241. — *Postuma*: Gospođa sa sun-cobranom 245. — Matošev crtež perom za svoju »Tragediju u tri čina...« *Malo pa ništa* 249. — Malo pa ništa (Tragedija u tri čina, sa prologom) 251.

PRILOZI

Napomene o svesku drugom: *Novele, humoreske, satire* 291, — *Scenski tekstovi* (*Dragutin Tadijanović*) 316. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 331. — Registar imena (*D. T.*) 357.

Svezak III: DOJMOVI / OGLEDI (Str. 542)

Uredio *Dragutin Tadijanović*

DOJMOVI

Eugenu Kumičiću [Posveta] (Pariz, 15. ožujka 1901.) 7.

Pisma Nadi (1895—1898):

I. Pisma iz Beograda (1895—1897): 1. Biograd, 18. jula 1895. 11. — 2. Biograd, mjeseca januara 1896. 14. — 3. Biograd, 18. februara 1896. 20. — 4. U Biogradu, oko Uskrsa [1896] 27. — 5. Biograd, juna 1896. 34. — 6. Biograd, sredinom juna [1896] 38. — 7. U Biogradu, mjeseca jula [1896] 42. 8. Biograd, početkom septembra [1896] 49. — 9. Biograd, septembra 1896. 57. — 10. U Biogradu, koncem marta [1897] 61. — 11. Mjeseca augusta [1897] 66. — 12. Biograd, krajem novembra 1897. 72. — II. Pismo iz Münchena: 13. U Münchenu, krajem januara [1898] 79. — III. Pismo iz Ženeve: 14. U Ženevi, početkom juna 1898. 85.

Od Münchena do Ženeve, Neki utisci sa puta (Koncem februara 1898.) 95. — Pismo iz Ferneya, Essai (8. travnja 1898) 103.

Dojmovi sa pariške izložbe:

I. Pariz, 13. travnja [1900] 123. — II. Pariz, 15. travnja [1900] 126. — III. Pariz, 22. travnja [1900] 130. — IV. Pariz, 24. travnja [1900] 134. — V. Pariz, 5. svibnja [1900] 139. — VI. Pariz, 11. svibnja [1900] 145. — VII. Pariz, 15. svibnja [1900] 150. — VIII. Pariz, 31. svibnja [1900] 156.

— IX. Pariz, 6. lipnja [1900] 161. — X. Pariz, 10. lipnja [1900] 164. —
 — XI. Pariz, 15. lipnja [1900] 169. — XII. Pariz, 27. lipnja [1900] 174. —
 XIII. Pariz, 1. srpnja [1900] 177. — XIV. Pariz, 8. srpnja [1900] 182.
 — XV. Pariz, 20. srpnja [1900] 186. — Pisma iz Pariza: XVI. Pariz, 3.
 kolovoza [1900] 190. — XVII. Pariz, 10. kolovoza [1900] 195. — XVIII.
 Pariz, 15. kolovoza [1900] 200. — XIX. Pariz, 30. kolovoza [1900] 208. —
 XX. Pariz, 7. rujna [1900] 213. — XXI. Pariz, 15. rujna [1900] 218. —
 XXII. Pariz, 23. rujna [1900] 222. — XXIII. Pariz, 30. rujna [1900] 226.
 — XXIV. Pariz, 8. listopada [1900] 230. — XXV. Pariz, listopada [1900]
 235. — XXVI. Pariz, 1. studenoga [1900] 240.

Dodatak *Dojmovima sa pariške izložbe*: Pismo uredništvu, Pariz,
 5. lipnja [1900] 245.

Slikarstvo na prošlogodišnjoj izložbi (Pariz, sredinom novembra 1900.)
 249. — Pismo iz Pariza, Impromptu (Pariz, 1. siječnja 1901.) 260. —
 Honoré Daumier, Pismo iz Pariza (1901) 268.

OGLEDI (1905)

Čitaocu 275. — Ženeva, 16. rujna 1898. 277. — Cologny, decembra 1898.
 283. — Pariz, 10. kolovoza 1900. 291. — Pariz, 30. rujna 1900. 296. — Pa-
 riz, 15. ožujka 1901. 300. — Pariz, 11. novembra 1902. 304. — Pariz, 28.
 novembra 1901. 309. — Pariz, u jesen 1902. 315. — U Parizu, 5. siječnja
 1903. 325. — Pariz, u proljeće 1903. 333. — Imaginarno putovanje 336.
 — Vergl 339. — Stendhal (Henry Beyle) 345. — Književnost i batine 377.

PRILOZI

Napomene o svesku trećem: *Dojmovi* 389, *Ogledi* (1905) (*Dragutin Tadi-
 janović*) 434. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 459. — Registar imena
 (D. T.) 513.

Svezak IV: *VIDICI I PUTOVI / NAŠI LJUDI I KRAJEVI* (Str. 480)
 Uredio *Dragutin Tadijanović*

VIDICI I PUTOVI (1907)

Čitaocu 7. — Don Kihot 9. — Uskrs 12. — Janko Veselinović 14. — Suton
 kazališta 18. — Strossmayerov spomenik 22. — Kod kuće 27. — Baude-
 laire 47. — Siesta 73. — Kuća 75.

NAŠI LJUDI I KRAJEVI (1910)

Čitaocu 83. — Oko Lobora 87. — Iz Samobora 97. — Oko Rijeke 108. —
 Slikar Crnčić 118. — Stevan Sremac 126. — O izgubljenom nosu 149. —
 Žarko Jov. Ilić 155. — Pogibija Milana i Maksima Novakovića 159. —
 Srpski modernista 166. — Jovan Skerlić 175. — Lirika Sime Pandurovića
 188. — U žutoj kući 197. — Hyperions Tod 200. — Pjesme Dragutina M.
 Domjanića 204. — »Sintetična kritika« 213. — Nikola Fallér 229. — Žup-
 nik Pinterović 235. — Đuro Stj. Deželić 239. — U sjeni velikog imena
 248. — Uspomene 261. — Narodna kultura 267. — O modernosti 272. —
 Književnost i književnici 280. — Lijepa naša domovina 293.

PRILOZI

Napomene o svesku četvrtom: *Vidici i putovi* (1907) 301, *Naši ljudi i krajevi* (1910) (*Dragutin Tadijanović*) 389. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 431. — Registar imena (*D. T.*) 459.

Svezak V: PJESME / PEČALBA (Str. 474)

Uredio *Dragutin Tadijanović*

PJESME

I. KNJIGA PJESAMA

Srodnost 7. — Relikvija 8. — Čuvida 9. — Poznata Neznanka 10. — 1909. 11. — Savremeni simbol 12. — Serenada (*Ja te volim...*) 13. — Jutarnja kiša 14. — Dva kentaura 15. — Pri Svetom Kralju 16. — Jesenje večer 17. — Doña Muerte 18. — Lamentacije 19. — U travi 21. — Ljubavnik sramežljiv 22. — Arhiloh 23. — Čarobna frula 24. — Balada 25. — Mačuhica 27. — Tajanstvena ruža 28. — U vrtu 29. — 19. svibnja 1907. 30. — Djevojčici mjesto igranke 31. — Per pedes ap. 32. — Živa smrt 33. — Labud 34. — Prosjak 35. — Pravda 36. — Kraj drumu 37. — Jednoj i jedinjoj 38. — Mističan sonet 39. — Pjesnik 40. — Metamorfoza 41. — Mladost Hrvatskoj 42. — Stara pjesma 43. — Familijarna maska 44. — Menažerija 45. — Mòra 46. — Utjeha kose 56.

II. OBJAVLJENO IZVAN KNJIGE PJESAMA (1900—1914)

Hrastovački noćni 57. — Kod kuće 58. — Zvono 59. — Mefistov zvuk 60. — Samotna ljubav 61. — Grički dijalog 62. — Lakrdijaš 63. — Kometi 64. — Naoblaćeni mjesec 65. — Iseljenik 66. — Nekad i sad 69. — Sonet Ljubi Babiću Đalskome 70. — Pod florentinskim šeširom 71. — Epitaf bez trofeja 72. — Capriccio 73. — Gnijezdo bez sokola 74. — Suza 75. — Aventuros 76. — Erotica biblion 77. — Feljton *Malih novina* 78. — Alegorija 80. — Elegija 81. — Balada o suncokretu 83. — Kazališna revija 85. — Sirotica 90. — Grob bajadere 91. — Acta apostolorum 92. — U bolnici 93. — Lijepa smrt 94. — Naše životinje (*Bolovi bez riječi*): I. On i ona 95. — II. Chanteclair 97. — III. Kralj prognanik 98. — IV. Ljubav i daljina 99. — Canticum canticorum 100. — Prababa 103. — Bjesomučnik 104. — Čuvar 105. — Bogorodica i donator 106.

III. POSTUMA

Basna 107. — Tuga vidika 108. — Napast 109. — Prkos 110. — Noćni 111. — Serenada (*Od Toleda pa do Avinjona*) 112. — Krinolina 115. — Indijska priča 117. — Ispovijest 118. — Nemoć 119. — Gospa Marija 120. — Prvi stihovi 121. — Domovini iz tuđine 122. — U Moran već stigo 124. — Revija I. 125. — Revija II. 128. — Revija III. 130. — U zatvoru sam bio ja 132. — Ima kod nas, brate, novinara 133. — Ovo nije obična gnjavaža 135. — Fragment 136. — Kada umre 137. — Poslanica svojima u Zagrebu 138.

IV. PRIJEVODI

Vincent de Korab: *Slijepi miš* 139. — Henri Becque: *Ja nemam ništa da me sjeti nje* 140. — François Villon: *Flore Rimljanke koj' srećni kraj* 141.

PEČALBA (1913)

Crvena gnijezda 145. — Pariska kronika 151. — Zeleni demon 154. — Moji zatvori 157. — Od Pariza do Beograda 163. — Proljetna časkanja 166. — Bog Uskrša 171. — Zagreb i Zagrebi 175. — Martin u Zagreb, M. iz Zagreba 181. — Kafanske varijacije: Kiša 185, — Kibic 186, — Protivnik 186, — Mimica 187, — ? 188, — Nesporazumak 188, — Trus 189, — Čarobna kupica 191, Kroz dim 192. — Ladanjske večeri 194. — Nokturno 200. — Flanerija 202. — Društvenost 206. — Usidjelica 211. — Ukradeni snovi 214. — Tolstoj 218. — Djevica Orleanska 222. — Biti ili ne biti 227. — Lady Šram 230. — Isadora Duncan 234. — Paderewski 240. — Barnum 245. — Kuropatkin 252. — Mandžurijska lekcija 255. — Rat i mir 258. — Živi i mrtvi 264. — A. G. Matoš 271.

Dodatak Pečalbi

Kafanske varijacije: Konobari 275, Ona 276, Bobčinski 277, Dobčinski 278, Napredan duh 279, Madame Cabinet 280, Tihi 281. — Uz crnu kavu s A. G. Matošem 282. — Branimir Petrović: *Karikatura A. G. Matoša* 282. — Autor o izdanju *Pečalbe* 285. — Redakcija *Pečalbe* 286.

Postuma

Nedovršena autobiografija 289.

PRILOZI

Napomene o svesku petom: *Pjesme* 297. — *Pečalba* (1913) (*Dragutin Tadijanović*) 366. — Abecedni popis pjesama (*D. T.*) 407. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 411. — Registar imena (*D. T.*) 457.

Svezak VI: O HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI, I. (Str. 320)

Uredio *Nedjeljko Mihanović*

Interview 7. — *Pjesme* Mihovila Nikolića 16. — Književnost 22. — Vladimir Jelovšek: *Simfonije II: Pêle — Mêle* 25. — Andrija Milčinović: *Zapisci* 31. — *Mlada Hrvatska* 34. — *Moje zabavice* 37. — *Trgovina ideja*. Zagreb u XX. vijeku 38. — *Domaće ognjište* 41. — *Knjiga Boccadoro* 45. — *Zadnje pjesme* 55. — *Život* 58. — Juraj grof Oršić Slavetički: *Prva knjiga* 60. — *Lettre de Croatie* 62. — Stanko Dušić: *Myrrha* 67. — Tragikomika taštine 70. — *Hrvatska misao* 72. — Adela Milčinović, Andrija Milčinović: *Pod branom* 75. — *Za Vijenac* 80. — *De monumentis* 83. — Katoličko obrazovanje 85. — Stari i mladi 87. — Jugoslavenski almanak 90. — Srpska i hrvatska knjiga 92. — Nova knjiga 94. — *Tragedije i komedije* 97. — A. Benešić: *Pjesama knjiga druga* 104. — A. Benešić: *Branko i Grozdana* 110. — Mnogo vike ni za što 113. — August

Šenoa 121. — Hrvatska i srpska knjiga 123. — In memoriam E. Ku-
mičića 125. — Realističan pripovjedač 128. — Prolog [Milčinović—Ogri-
zovićevu *Prokletstvu*] 132. — Pjesme V. Vidrića 137. — Za Kranjčevića
145. — Jedna nova knjiga 165. — Literarne bilješke 167. — *Sa Jadrana*
171. — Predgovor *Izabranim pjesmama* dra Ante Kovačića 178. — Mi-
letić novinar 182. — Dr. Lujo knez Vojnović: *Pad Dubrovnika* 187. —
Marin Sabić: *Lourdes* 194. — Naša književna kriza 196. — Zastarjelost
literarnih termina 201. — Skupština Matice hrvatske 204. — Nove knjige
208. — Putopis Ivana Androvića 215. — Kritičarski pretrglija A. M. 220.
— Gaj 227.

PRILOZI

Napomene o svesku šestom (*Nedjeljko Mihanović*) 235. — Rječnik i
tumač (*Željko Klaić*) 279. — Registar imena (N. M.) 309.

Svezak VII: O HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI, II. (Str. 352)

Uredio *Dubravko Jelčić*

Poziv na saradnju 7. — Pripovijetke Petra Petrovića 9. — Milan Bego-
vić, naprednjački kritičar, kuhar i gourmand 15. — Jedan od posljed-
njih 18. — Bauernerzählungen 21. — Die Alten und die Jungen 25. —
Bilješke 29. — Flüchtige Seelen 32. — Novi lirik 38. — Najnovija knjiga
DHK 44. — Literarna kriza 49. — Malo literature 53. — Lunaček 56. —
Stiocu 61. — Novele Branimira Livadića 69. — Dvije smrti 74. — Prigo-
dom stogodišnjice 82. — Povodom neigrane drame 86. — Novi furtimaš
90. — Umjetničke novosti 94. — Zalosne novosti 98. — Ivi Vojnoviću o
dvadesetpetogodišnjici književnikovanja 102. — Hrvatsko-srpski alma-
nak 105. — Mrvice 115. — Zakasnio spomenik 119. — Dr. Ante Starčević
122. — Literarni bilans 127. — Aprilsko vrijeme 131. — Preporučivana
neuspjelost 134. — Glas iz prekogroblja 139. — S mora 142. — August
Harambašić 144. — Caskanja 148. — Hrvatska drama 151. — Lirika 158.
— August Harambašić 167. — Dinka Šimunovića *Tudinac* 188. — Srpsko-
hrvatski almanah 196. — Pjesme 199. — Kvarnerske pripovijesti 202.
— Antologija hrvatskih pripovjedača 211. — Antologija hrvatskih pri-
povjedača 221. — Kosovska najnovija literatura 223. — Vijenac od pe-
lina 226. — Pjesma pobjednika 231. — Pjesme I. Grohovca Riječanina
238. — Excelsior! 241. — Legenda o Amisu i Amilu 248. — Klasična knjiga
225. — Apologija futurizma 259. — Pismo Srđanu Tuciću 266.

PRILOZI

Napomene o svesku sedmom (*Dubravko Jelčić*) 271. — Rječnik (*Željko
Klaić*) 300. — Registar imena (D. J.) 335.

Svezak VIII: O SRPSKOJ KNJIŽEVNOSTI (Str. 444)

Uredio *Nedjeljko Mihanović*

»Limunacija« na selu 7. — *Svetle slike* 20. — *Pesme* Jaše Tomića 26. —
Na osvit 1897. 38. — *Iz Hercegovine* 44. — *Hajduk Stanko* 50. — Mi-
lorad Medaković 58. — *Devojački grob* 59. — *Katalog srpskih knjiga*

60. — *Hajduk Stanko* 61. — *Gospoda seljaci* 66. — [Miloš Milojević] 68. — [O *Edipu*] 69. — *Nazareni* 71. — Marko Car: *Moje simpatije* 80. — *O Arnautima* 89. — Nova izdanja knjižare Pahera i Kisića u Mostaru 92. — *Gospoda seljaci* 99. — *Krvni mir* 107. — *Slike i pripovetke* Jaše Tomića 113. — Mala biblioteka 118. — Mileta Jakšić 125. — Dr. Ljubomir Nedić 147. — Jovan Dučić: *Pjesme* 154. — Lazar K. Lazarević 170. — Pjesnički uljez 178. — Milan M. Rakić 181. — Klike i koterije 185. — *Trenuci* (Danica Marković) 187. — Omladinski listovi 193. — Kočićeve pripovijetke 196. — Nove simpatije Marka Cara 199. — Branislav Đ. Nušić 202. — Nove pjesme 205. — Nove knjige 210. — Knjiga za umorne ljude 212. — *Pjesme* Jovana Dučića 215. — Savo P. Vuletić: *Proste duše* 224. — *Karlsbadijade* 226. — Kriza književnih listova 227. — Prijatno, gospodo! 229. — Na zdravlje, gospodo! 232. — Radovan Tunguz Nevesinjski: *Gorštakinje* 234. — Iz djela ž. J. Ilića 238. — Pera Todo- rović 240. — Savremena srpska kritika 245. — Literarne stvari 253. — Nova knjiga B. Stankovića 257. — *Naše primorje* 258. — *Svetozar Mar- ković* 261. — *Primorke* 267. — Velike sitnice i sitne veličine 271. — *Na- puljske šetnje* 278. — Srpska lirska antologija 283. — *Zvezda* 292. — Dr. Ljubomir Nedić 295. — Stevan Sremac: *Pop Cira i pop Spira* 298. — Jovan Ristić 299. — Lirska šetnja 303. — Listić o feljtonu 312. — Nauka za izvoz 319. — Ples riječi 326.

PRILOZI

Napomene o svesku osmom (*Nedjeljko Mihanović*) 337. — Rječnik i tu- mač (*Željko Klaić*) 381. — Registar imena (N. M.) 431.

Svezak IX: O STRANIM KNJIŽEVNOSTIMA (Str. 336)

Uredila *Vida Flaker*

Prof. Nikola Grot o Nietzscheu i Tolstoj 7. — Maurice Barrès 9. — Oskar Wilde 16. — Zola i Elémir Bourges 19. — *Proroci* 23. — *Amori et dolori sacrum* 27. — Uspomene simbolista 31. — Milosrdni milijardaš 36. — Emerson 41. — Guy de Maupassant 45. — *Ispovijest mog života* 53. — Lettre à Bjørnson. Pismo Bjørnsonu 64. — Verlaineov pobratim 70. — Literarne opaske 79. — Manon 83. — Verlaineov život 92. — Mae- terlinck 100. — Život Fridrika Nietzschea 103. — Dvije smrti 118. — Osuda romantičke 126. — Čitaocu 132. — Uspio roman 135. — Teofil Gautier 141. — *Engleske siluete* 146. — Wilde i Mac Neill Whistler 151. — Jakov Casanova 156. — Barrès i Greco 162. — Dvjestogodišnjica Jeana Jacquesa Rousseaua 167. — Revolucijski roman 185. — Roman- tični bogomrak 192. — *Turska na umoru* 199. — Maeterlinck o smrti 204. — Novi Barrèsov roman 210. — Futurizam 217. — Ruska duša 227. — Nova Legerova knjiga 232.

PRILOZI

Napomene o svesku devetom (*Vida Flaker*) 241. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 270. — Registar imena (V. F.) 319.

THEATRALIA

Iz pozorišta 7. — *Zavet* Sime Matavulja 9. — Ljuba Stanojević 19. — Gospođica Vela 22. — *Seoba Srbalja* 24. — Pozorište [I] 26. — Pozorište [II] 27. — Dva pozorišta 28. — Milorad Gavrilović 31. — Dva predavanja 33. — Pozorište [III] 35. — Pozorište [IV] 38. — Pozorište [V] 41. — Sa Nušićevog jubileja 43. — Pozorište [VI] 45. — Pozorište [VII] 47. — Narodno pozorište [I] 49. — Narodno pozorište [II] 51. — Narodno pozorište [III] 53. — Narodno pozorište [IV] 55. — Narodno pozorište [V] 58. — Pozorište i književnost 60. — Umjetnost 62. — Pozorište [VIII] 64. — Pozorište [IX] 65. — Beogradsko pozorište 66. — *Svet* 69. — Pozagrebuljeni solilokvij 72. — Glumci i kulisnšiberi 79. — Guravosti i rutavosti 81. — K subotnoj premijeri 85. — Mali kinematograf 88. — Teatralija [I] 93. — Coquelin 96. — Teatralija [II] 98. — Kriza 101. — Premijera Euripidove *Alkestis* 103. — Gostovanje gđice Boićeve 105. — Premijera 106. — Iz »Đulabija« 108. — Dornröschen 110. — Iz mog dramatičnog škarnicla 115. — Kazališni dojmovi 119. — Komedije i tragedije 122. — Nedjeljene bilješke 125. — Intimes vom Theater 128. — Kazališni škandal 132. — Malo literature 134. — Priposlano [I] 136. — Glumci i komedijaši 138. — P. Petrović i Demetrova nagrada 140. — *Obzor* srbofob 144. — Opet Demetrova nagrada 147. — Pred kazališnom sezonom 148. — Oko kazališta 152. — Branku Dreksleru 156. — Kao u kazalištu 159. — Celestin i Floridor 163. — Priposlano [II] 164. — Povodom kazališnog jubileja 165. — Nova pranja 169. — Megalomanija poluautora Vanje: Shakespeare-Ogrizović! 172. — Novi malheur hrvatskog Shakespearea 175. — Umjetnost, književnost i znanost 177. — *Zlatarevo zlato* 179. — *Romeo i Julija* 180. — Gostovanje Suzane Desprès 182. — Gostovanje S. Todorovića 184. — Hrvatska drama 188. — Pisac i publika 195. — *Gospođa sa suncokretom* 201. — Oko kazališta 207. — Zagrebačka kronika 213. — Stara pjesma 218. — Kazališna kriza 221. — I opet nečuvena nepravda! 225. — *Dubravka* 226. — Shakespeare u šumi 230.

O GLAZBI

Koncerat g. Dragutina Gordana 239. — Lisinski 240. — Koncerat Lujze Gerlach i Lj. Petrovićeve 245. — Koncerat Bronislawa Hubermana 247. — Arti musices 249. — Uspjeh Ivana Fröbea 251. — Juro Tkalčić 253. — *Carmen* 257. — Pierroti i clowni 261. — Glazbeni život 264. — Koncerat Jacques van Lier 265. — Kazalište 267. — *Rigoletto* 268. — Premijera: *Oganj* 270. — Koncerat J. van Lier 273. — Koncerat Yvette Guilbert 274. — Beethovenova *Heroica* 276. — »Brvno u oku« 278. — Koncerat Friede pl. Vuković 280. — Koncerat Huberman 282. — Koncertna sezona 283. — Jules Massenet 286. — Massenetove *Uspomene* 289. — Kazališne radosti 295. — Prije koncerta 300. — Trijumfalno veče 308. — [Beogradska izvedba Blodekove opere *U bunaru*] 344. — [Chopin] 346. — Grieg 351. — Paderewski 355. — Intimne misli i impresije 364. — Alaj je lep

ovaj svet 366. — [Koncerat violiniste Burmestera] 367. — Nikola Faller 369. — [Izvedba opere *Manon* J. Masseneta] 376. — Nedjeljne bilješke 383. — [Iz članka] Najnovija knjiga D. h. k-a 385. — Mrvice 398. — Panegirik (Posvećen Nenotalnomu) 404.

PRILOZI

Napomene o svesku desetom: *Theatralia* (Nikola Batušić) 313, O glazbi (Lovro Županović) 339. — Rječnik i tumač (Željko Klaić) 413. — Registar imena *Theatralia* (N. B.) 432. — Registar imena O glazbi (L. Ž.) 442.

Svezak XI: O LIKOVNIM UMJETNOSTIMA / PUTOPISI (Str. 412)

Uredili Slavko Batušić i Dubravko Jelčić

O LIKOVNIM UMJETNOSTIMA

Nova slika Paje Jovanovića 7. — Pariski saloni 9. — Jugoslavenska izložba 18. — Umjetnost 24. — Nov kritičar 27. — Izložba jugoslavenske umjetničke kolonije u Beogradu 28. — Izložbene impresije 39. — Šmokovi 52. — Viktor Kovačić 56. — Dojmovi s umjetničke izložbe 60. — Izložba Društva umjetnosti 64. — Mortikolen 70. — Štrosmajerov spomenik 73. — Joso Bužan 76. — Meštović 79. — Kritika i ostracizam 85. — Povodom izložbe »Medulića« 89. — Izložba »Medulića« 100. — Molba za model 101. — Naši umjetnici u Rimu 103. — Umjetnička izložba 105. — Taj nije podlac! 109. — Krušlinova izložba 110. — Crnčićeva izložba 113. — Kritika ili pamflet? 116. — Slike Miroslava pl. Kraljevića 119. — Miroslav pl. Kraljević 121. — Pravi Rodin 125. — M. A. Buonarroti Simonini 132. — Cijenjeni gospodine uredniče! 138. — Priposlano [I] 140. — Priposlano [II] 142. — Hrvatski umjetnici i »Adria« izložba 143. — Policija i umjetnost 144.

PUTOPISI

Od Zagreba do Beograda 149. — Ferije 159. — Iz Sarajeva 164. — Zagreb po danu 173. — Königliche Idyllen 176. — Oko Križevca 180. — Od Zagreba do Crvenog Ljiljana 187. — Pod florentinskim šeširom 194. — Refuli 211. — Od Firence do Zagreba 219. — Iz Primorja 234. — Obična šetnja 239. — Campus nobilium 245. — Wahrheit und Dichtung 254. — Oko Save 260. — Vodom i kopnom 266. — Rimski feljtoni: Salve, dea Roma! 273, Rimska zvona 281, Zavod sv. Jeronima 290, Crkve i tamnice 298, Rimski izleti 306, Holocaustum divini amoris 314, Posljednje šetnje 323, Dođoh, vidjeh, odoh 331.

PRILOZI

Napomene o svesku jedanaestom: O likovnim umjetnostima (Slavko Batušić) 341, Putopisi (Dubravko Jelčić) 349. — Rječnik i tumač (Željko Klaić) 369. — Registar imena (S. B. i D. J.) 392.

Citaocu 7. — »Obzor« i Voltaire 11. — Silom-budala 12. — Moderni simbol 15. — Đalski 18. — Pažnja građanstvu 20. — Afera Frank — Supilo 21. — Obzorov korektor 23. — Milan Plut 25. — Slučaj A. G. Matoša (Indiferentissimus) 29. — I opet »Pokretu« 32. — »Za materinsku riječ« 35. — Literarna zabadanja 38. — Ks. S. Đalski: Za materinsku riječ 39. — Recenzent u »Hrvatskom pravu« (K.) 45. — »Obzoru« 47. — »Tko to smije tako kritizovati jednoga Đalskoga?« 49. — Kritika gosp. Jovana Hranilovića 52. — Tumač i branitelj hrvatske moderne (J. Hr.) 57. — Velečasni književnik 63. — Skerlić, Groll et comp. 68. — Les infâmes 69. — Gospodin (?) A. G. (Ne August!) Matoš 75. — Priposlano 78. — Dva moderna duha 79. — A. G. Matoš: Vidici i putovi. Eseji i impresije (Arsen Wenzelides) 84. — A. G. Matoš: Vidici i putovi (Ar. Wenzelides) 86. — Dosljedan kritičar 89. — Žirkapulaši (W.) 92. — Poslanica (Ar. W-s (Zagreb) 95. — I opet dosljednom kritičaru 97. — Najnovija napredna kritika 99. — Priposlano (Milan Plut) 101. — Hrvatski novinar i hrvatski književnik 102. — I taj optužuje! 105. — »Pokret«, ortak M. Pluta 107. — Lirika lizanja i poezija pljućkanja 109. — Begović i Cippico 118. — Pismo uredništvu 123. — »Savremenikova« apoteoza gluposti 125. — Apologeti i reprezentantu matoidstva u Hrvatskoj (M. Radošević) 133. — A. G. Matoš (Janko Polić Kamov) 136. — Crni i bijeli 138. — (Bez naslova) (Albert Bazala) 142. — »Pokret«, Majer-Mjajce i literatura 144. — U sjeni raznih imena 150. — A. G. Matoš: Umorne priče (Arsen Wenzelides) 158. — Umorne priče (M. Rode) 161. — Živi epitafi 165. — Špaj-sne knjige 170. — Invektiva, paskil i pamflet (Franjo Jarmek) 172. — Nastić u Beogradu 173. — Silom-budala 179. — Jarmekijade 185. — »Kritičari« 189. — Celestin i Floridor 193. — Confetti 194. — Literarni mesopust 199. — Pierroti i clowni 204. — Uštupci 205. — Lakrdijaš 208. — Janko Polić Kamov 209. — Hrvatska knjiga (Aug. Ujević) 213. — Coriandoli 219. — Iz »Mrvica« 224. — Moljci 226. — Coriandoli 229. — Nasmješljivi Aršin 231. — Literarni drotičkar 233. — Šeko jedno 238. — »Realizam i artizam« 239. — Umjesto vijenca 245. — Iz europske književnosti 248. — Lovor i moljci 251. — Discipulus 255. — Zar i ti, Brute? 259. — Sin Ante Kovačića 262. — Cezar na samrti (Aug. Ujević) 264. — Discipulus 267. — Kovačić i Matoš 269. — »Rabbi« (Krešimir Kovačić) 271. — Svršena afera 273. — Barrès i Oinobarès (August Ujević) 275. — Literarni fakini 281. — Rabbi (Pjer Križanić i Krešimir Kovačić) 287. — Zagrebački »boemi« 289. — Stup morala 291. — Šipci 394. — Panegirik 304.

PRILOZI

Napomene o svesku dvanaestom (*Dubravko Jelčić*) 309. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 373. — Registar imena (*D. J.*) 385.

Svezak XIII: POLEMIKE, I. (Str. 320)

Uredio *Nedjeljko Mihanović*

Odgovor gosp. A. G. Matošu na upite *Novoga vijeka* 7. — Impromptu 16. — Javna molba 56. — [Gosp. dr. Dežman...] 58. — Kritika i kleveta 59. — Otvoreno pismo [I] (*Pariz, 5. februara 1903*) 62. — Priposlano [I] (*Pariz, 13. veljače 1903*) 63. — Hrvati i Mađari 64. — Otvoreno pismo [II] (*Pariz, 6. maja 1904*) 66. — Otvoreno pismo [III] (*Beograd, 4. listopada 1904*) 67. — I opet *Dnevnom listu* 68. — Izjava [I] 69. — Priposlano [II] (*Beograd, 25. studenoga 1905*) 70. — *Pokretu* 72. — Priposlano [III] (*Beograd, 7. prosinca 1905*) 75. — Priposlano [IV] (*Beograd, 26. veljače 1906*) 76. — Priposlano [V] (*Beograd, 12. svibnja 1906*) 77. — Na članak g. N. Nodila 78. — Jezuitska kritika 82. — Razgovor ugodni 86. — Gore od uma 94. — [P. t. gospodin dr. Đuro Šurmin] 100. — Jude 101. — Slatke pilule 107. — Prijatelj i poštovalac 115. — Ukročena goropad 122. — Kain i Abel 129. — Intimne misli 132. — Gg. Gojtanu i Došenu u Gospiću 137. — Intimni dojmovi 139. — Nov naš publicista 146. — Rješenje jednog književničkog spora 148. — Aforizmi i bilješke 149. — Iz humorističkih listova 152. — Izjava [II] 157. — Milan Plut, branitelj Srbije 158. — U močvari 160. — En marge 164. — Polemičar Milan Marjanović 169. — Priposlano [VI] (*Beograd, 1. studenoga 1907*) 175. — Literarne lakrdije 176. — Literarni karneval 183. — Zvona, praporci, bumbari, muhe 188. — Kafanske misli 192. — *Savremenik* i Društvo hrvatskih književnika 196. — Supilu — mjesto zlatnog sata i lanca 202. — Popapučeni opanak 204. — Sedam švaba protiv nama 208. — Dragi moji savremenici! 209. — Etična polemika 215. — Tempestas in matula 219. — Literarni dijalozi 224. — Literarnom klevetniku 230.

PRILOZI

Napomene o svesku trinaestom (*Nedjeljko Mihanović*) 235. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 289. — Registar imena (*N. M.*) 307.

Svezak XIV: POLEMIKE, II. (Str. 312)

Uredili *Vida Flaker* i *Nedjeljko Mihanović*

Naprednjače i brak 7. — Kako *Pokret* plaća dugove 12. — Naprednjački katekizam 14. — Trijumvirat 20. — Borba s bikovima 24. — Novinarski cvjetići 28. — »Pokrzet« i opet honorira 32. — Pismo iz Zagreba 34. — Okonjenom denuncijantu 37. — Pokonjenom denuncijantu 39. — Iz hrvatskog *Simplicissimusa* (ili hrvatske *fanfule*) 42. — Izjava g. A. G. Matoša 45. — Zašto odoh? 46. — Dr. Bošnjak i hulja 61. — Frankov pomagač 62. — Gentlemani i džentlmeni 64. — Dva suda 66. — Gentlemanlike 71. — Iz Jozuine košare 72. — Matica i D. h. k. 75. — Iz prijestolnice kulture (*Put sa mjeseca*) 78. — *Pokret* i literatura 81. — Dva Drmačića 82. — Mi i oni 85. — Pokržetaški ržeptil 90. — Redivivus 92. — Bandit ili kreten? 93. — Sa stekliškog rovaša 95. — Plagijator ili priklapalo? 99. — Mato Miletić 102. — Nečisti duh 103. — Hrvojevo novinarjenje 104. — Celestin i Floridor 105. — Zašto se brije Zyr? 106. — Ofelija i samostan

107. — Amrušijade 108. — Hrvatski Sofokle (ili Vanja Ogrizović) 109. — Hrvatskom Sofoklu (ili hrvatskom Ogrizini) 112. — Kako se to zove? 116. — Frajle i udarci 119. — Nova pranja 120. — Ogrizina polemičar 124. — Prevaletus Ogrizina (*Prilog za proslavu kazališnog jubileja*) 128. — Priposlano 130. — Sa cigaretpapirića 131. — [Od g. A. G. Matoša primamo ove retke...] 135. — Radikalne radikalske gluposti 136. — Hrvatski odjeci 138. — Kšeftovi (*Roman bez svršetka*) 141. — Masaržikovska polemika 147. — Trogloditi (*Malo pretpotopnosti*) 149. — Juriš barbara 153. — Moralista 157. — Čudna polemika 158. — Književnost i pol 159. — *Savremenik* 160. — Ad Zvecanum monachum (*Epistola*) 164. — Patriotizam i književnost 171. — Svakome svoje! 174. — Dičnom trolistku 178. — Matičin natječaj 179. — Natječaj »Matice hrvatske« 182. — Matičin natječaj 183. — Oleum perdidisti (*De Drexleris et quibusdam aliis*) 184. — Književnici protiv kritike 188. — Za natječaj 194. — Kolo hrvatskih književnika 199. — Nije nego! 203. — Uzrujanaj gospodi 206. — Zanovijetanja 209. — Neslavensko pisanje 210. — Pismo uredništvu 211. — Legenda o lajavom srdaču 213. — Dodatak jučerašnjem podlistku 219. — Kapitulacija moje Obožavane 220. — Neumjesna uslužnost 221. — *Postuma*: Viznerovština i plavšićevština (*Nove literarne struje*) 222. — Radnik ili neradnik? 225.

PRILOZI

Napomene o svesku četrnaestom (Od str. 230—246 *Nedjeljko Mihanović*; od str. 246—282 *Vida Flaker*) 229. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 283. — Registar imena (*V. F. i N. M.*) 299.

Svezak XV: FELJTONI, IMPRESIJE, ČLANCI, I. (Str. 428)

Uredila *Vida Flaker*

Nikad više! Feljton 7. — *Socijalizam i pozitivna nauka* 10. — Čudnovat souper 11. — Impromptu. Op. II. Pismo iz Afrike 21. — Pismo iz Pariza 28. — Ferije 33. — Odjek s proslave »Kola« 37. — Pismo Aleksiju 40. — Robiček 44. — Politesa 47. — Apaši 54. — Lettre de Croatie 57. — Radosti našeg ljeta 1903. 60. — Pismo iz Pariza 63. — Sudbina jednog seoskog zvona 65. — Bolji od uma 68. — Pismo iz Pariza 71. — Tko? 75. — Boemski život 81. — Dvije kulturne reforme 84. — Književnici bez literature 86. — Matačić-Keglević 88. — Razgovori 92. — Profesori 94. — Kult energije 97. — Hrvati su došli 100. — Slava mladosti 102. — Dva jugoslavenska nosa 104. — Mađarska kultura 107. — Biblioteke 109. — Vive la France! 111. — Starost 113. — Tragika inteligencije 117. — Nešto ni o čemu 120. — Savez novinarskih saradnika 126. — Strossmayer 128. — Moderni simboli 131. — Pismo iz Beograda 134. — S obale 138. — Spomen-listovi 142. — Gimnazijski naš sistem 143. — Društvo za slobodnu misao 146. — Krvoproliće u Beogradu (Izvorni dopis) 150. — Sladogorki razgovori 152. — Naši socijaliste 158. — Dekadencija 162. — Hrvatska misao 166. — Samobor 171. — Sastanak naših srednjoškolaca 173. — Iz velikog i sitnog svijeta 177. — Za narodnu biblioteku 180. — Quai i antikvari 183. — Kontrola Europe 186. — Iz knjiga starostavnih (Od zrokov betegov gusztesseh pri museh) 190. — Pan Masaryk 195. — Pan Šak 197.

— »Hrvatsko imanje« 200. — Tajinstveni kofer (Istinska priča) 207. — Naša omladina 210. — Disziplin und Disziplinen 214. — Jesenske šetnje 219. — Markov trg br. 6... 223. — Kod kuće 226. — Božićnica Zagreba! 229. — Dva grada 232. — Saborski Uskrs 236. — Banditi u Zagrebu 240. — Glumci i komedijaši 242. — Saborske bilješke. Povodom Lorkovićevog govora 244. — Veleučeni (Mjesto lovoru u vijenac Mark Twainu) 247. — Jubilej 251. — Antikuferaška Austrija 254. — U eri kongresa 256. — Što nikad ne umire 260. — Kermesse 263. — Savremenost 267. — Pisci i pisci 270. — Sv. Prvi 277. — Iza izbora 281. — Politički sajam 284. — Skupoća 287. — Hrvatska i uhode 290. — Poslije izbora 293. — Na Božić 296.

PRILOZI

Napomene o svesku petnaestom (*Vida Flaker*) 301. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 339. — Registar imena (*V. F.*) 411.

Svezak XVI: FELJONI, IMPRESIJE, ČLANCI, II. / MISCELLANEA (Str. 366)

Uredila *Vida Flaker*

FELJONI, IMPRESIJE, ČLANCI

Lijepa knjiga 7. — *Stekliš* 11. — Pepelničke tuge 14. — Dimije 19. — Jubilej 22. — Bankrot pokretaštva 27. — Platonski dijalozi 30. — O skidanju srpske zastave 34. — Die Lage 38. — Pismo iz Zagreba 41. — Zagrebačka kronika 44. — Dr. Josip Frank 49. — Mlada Hrvatska 51. — Umjetnost i nacionalizam 56. — Literarna nevolja 61. — U dobro staro vrijeme 64. — Književna kriza 70. — Ljudi i ljudi 75. — Zagrebačko pismo 82. — Anda vu morje 85. — Obradović 91. — Dužnosti publike 96. — Kult energije 102. — Neumjestan protekcionizam 107. — Keltoslavenski savez 110. — Pankeltski kongres 113. — Hrvatski nacionalizam 115. — Naša omladina 121. — Zasluge bosanskih franjevacu 128. — Kralj ili mir! 135. — Bugarska tragedija 142. — Aristokratija 146. — Mlada Hrvatska 152. — *Postuma*: Tragedije i idile 156. — Literatura i skandali 159. — Sakramenat Krvavog krsta 162. — Pismo iz Pariza 166.

MISCELLANEA

Na mirisnome Zlatiboru, od Sret. A. Popovića 171. — Srpska književna zadruha 172. — Knjige za djecu 172. — *Vođa po Beogradu* 172. — Kalendar za 1897. godinu, štampani ćirilicom 173. — *Nešto o ruži i ružinom mirisu* 173. — »*Jevremovac*«, botanička bašča kraljevine Srbije u Beogradu 173. — *Soko-Banja* 173. — Trife (ili trifle) u Srbiji 174. — Izlišne misli izlišna čovjeka 175. — Beogradska kronika [I] 181. — Beogradska kronika [II] 183. — Beogradski karneval 186. — Beogradska kronika [III] 189. — Beogradska kronika [IV] 192. — Beogradska kronika [V] 194. — Beogradska kronika [VI] 196. — Beogradska kronika [VII] 198. — Izjava 201. — Demokratski kafanar 202. — Intimne

misli i impresije 203. — Beogradske arije 209. — Glosse novinarske i literarne 213. — Novinarske opaske 219. — Za kišljive dnevni 224. — Dnevni i knjige 228. — Iz knjiga i novina 232. — Špajsne knjige 236. — Đulabije 239. — Pjesme u prozi 242. — Iz knjiga i kazališta 245. — Umjetničke novosti 250. — Iz majske košare 252. — Bilješke 258. — Po malom i velikom svijetu 263. — Iz Eldorada [II] 267. — Proljetne flanerije 296. — Ispravak 273. — Na kopnu i na moru 274. — *Les Marches de l'Est* i Hrvatska 277. — [Odgovor na *Vedinu* anketu] 278. — Obična kronika 281. — *Postuma*: [Pismo iz Pariza] 287.

PRILOZI

Napomene o svesku šesnaestom (*Vida Flaker*) 295. — Rječnik i tumač (*Željko Klaić*) 328. — Registar imena (V. F.) 347.

Svezak XVII: BILJEŽNICE I—VI. (Str. 374)

Uredio *Davor Kapetanić*

Bilježnica I. [Beograd, jesen 1895 — Ženeva, proljeće 1898.] 7. — Bilježnica II. »Misli i utisci«. [Ženeva, proljeće 1898 — ljeto 1899.] 137. — Bilježnica III. [Pariz, jesen 1899 — 25. IX. 1901.] 245. — Bilježnica IV. [Pariz, siječanj-veljača 1900 — proljeće 1902.] 275. — Bilježnica V. [Pariz, jesen 1901 — jesen 1902.] 312. — Bilježnica VI. [Pariz, 1901.] 316.

PRILOZI

Napomene o svesku sedamnaestom (*Davor Kapetanić*) 353. — Registar imena (D. K.) 357.

Svezak XVIII: BILJEŽNICE VII—XX. (Str. 302)

Uredio *Davor Kapetanić*

Bilježnica VII. [Pariz, 1902.] 7. — Bilježnica VIII. [Pariz, jesen 1902 — Samobor, 17. VIII. 1908.] 12. — Bilježnica IX. [Pariz, 1903 — Zagreb, 16. IX. 1909.] 108. — Bilježnica X. [Beograd, jesen 1906 — Zagreb, prosinac 1910.] 133. — Bilježnica XI. [Zagreb, 18. IX. 1909 — jesen 1911.] 166. — Bilježnica XII. [Zagreb, proljeće — jesen 1911.] 204. — Bilježnica XIII. [Zagreb, 8. I. 1912 — 13. III. 1913.] 210. — Bilježnica XIV. [Zagreb, siječanj 1912.] 226. — Bilježnica XV. [Zagreb, siječanj — prosinac 1912.] 243. — Bilježnica XVI. [Kraljevica — Zagreb, jesen 1912.] 258. — Bilježnica XVII. [Zagreb, 1912.] 262. — Bilježnica XVIII. [Zagreb, proljeće — 11. X. 1913.] 263. — Bilježnica XIX. [Zagreb — Rim, jesen 1913.] 273. — Bilježnica XX. [Zagreb, veljača 1913 — Rim, prosinac 1913.] 275.

PRILOZI

Napomene o svesku osamnaestom (*Davor Kapetanić*) 285. — Registar imena (D. K.) 287.

Svezak XIX: PISMA, I. (Str. 480)

Uredio *Davor Kapetanić*

Matoševa pisma i pisma Matošu

I. Đuri Arnoldu 7. — II. Josipu Bachu 11. — III. Albertu Bazali 13. — IV. Antunu Benešiću 15. — V. Juliju Benešiću 35. — VI. Dragutinu Boraniću 49. — VII. Mirku Breyeru 52. — VIII. Ivani Brlić-Mažuranić 54. — IX. Franu Bubanoviću 56. — X. Milanu Budisavljeviću 58. — XI. Marku Caru 59. — XII. Edouardu Championu 72. — XIII. Svetislavu B. Cvijanoviću 74. — XIV. Olgi Caldarević-Dolovčak 75. — XV. Jakši Čedomilu 79. — XVI. Milivoju Dežmanu Ivanovu 80. — XVII. Tomi Didoliću 92. — XVIII. Franji Dolovčaku 94. — XIX. Ljudevitu Dvornikoviću 95. — XX. Vladoju Dukatu 96. — XXI. Ksaveru Šandoru Đal-skome 98. — XXII. Mariji Fabković 101. — XXIII. Hildi Fürstenberg 103. — XXIV. Robertu Frangešu Mihanoviću 114. — XXV. Josipu Franku 119. — XXVI. Franu Galoviću 120. — XXVII. Karlu Häusleru 128. — XXVIII. Olgi Herak 141. — XXIX. Stanku Hondlu 144. XXX. Kosti Hörmannu 147. — XXXI. Jovanu Hraniloviću 182. — XXXII. Janku Ibleru 183. — XXXIII. Grguru Jakšiću 191. — XXXIV. Mileti Jakšiću 192. — XXXV. Jurislavu Janušiću 194. — XXXVI. Vladoju Jugoviću 195. — XXXVII. Miji Juratoviću 200. — XXXVIII. Petru Karliću. — XXXIX. Rikardu Kataliniću Jeretovu 203. — XL. Miri Kočondi 206. — XLI. Slavku Kolaru 207. — XLII. Janku Kompareu 208. — XLIII. Jurici Kopaču 209. — XLIV. Krešimiru Kovačiću 210. — XLV. Stjepanu Kralju 211. — XLVI. Otonu Krausu 212. — XLVII. Ivanu Krnicu 213. — XLVIII. Isidoru Kršnjavom 219. — XLIX. Otonu Kučeri 226. — L. Ivanu Laslaviću 228. — LI. Janku Leskovaru 219. — LII. Branimiru Livadiću 234. — LIII. Vladimiru Lunačeku 244. — LIV. Milanu Marjanoviću 248. — LV. Paji Markoviću Adamovu 249. — LVI. Augustu Matošu 254. — LVII. Danici Matoš 268. — LVIII. Grguru Matošu 279. — LIX. Leonu Matošu 281. — LX. Mariji Matoš 297. — LXI. Milanu Matošu 316. — LXII. Henrietti Mažuranić 320. — LXIII. Josipu Milakoviću 321. — LXIV. Andriji Milčinoviću 326. — LXV. Stjepanu Miletiću 412.

PRILOZI

Napomene o svesku devetnaestom (*Davor Kapetanić*) 417. — Registar imena (*D. K.*) 449. — Predmetni registar (*D. K.*) 460.

Svezak XX: PISMA, II. (Str. 520)

Uredio *Davor Kapetanić*

Matoševa pisma i pisma Matošu

LXVI. Svetomiru Nikolajeviću 7. — LXVII. Mihovilu Nikoliću 9. — LXVIII. Viktoru Novaku 12. — LXIX. Odboru Društva hrvatskih književnika 17. — LXX. Milanu Ogrizoviću 20. — LXXI. Ivanu K. Ostojiću 80. — LXXII. Tihomilu Ostojiću 81. — LXXIII. Milanu Pavloviću Zraku 82. — LXXIV. Ivanu Peršiću 83. — LXXV. Pjevačkom društvu »Jeka«

84. — LXXVI. Jovanu Protiću 85. — LXXVII. Anti Radiću 87. — LXXVIII. Ravnateljstvu Dioničke tiskare 103. — LXXIX. Sabolovu 104. — LXXX. Milanu Saviću 105. — LXXXI. Antunu Scholzu 107. — LXXXII. Stjepku Siročiću 108. — LXXXIII. Vladimiru Sifferu 117. — LXXXIV. Đuri Šurminu 118. — LXXXV. Dragici Tkalčić 119. — LXXXVI. Mariji Tkalčić 122. — LXXXVII. Vladimiru Tkalčiću 123. — LXXXVIII. Vladimiru Treščecu Borothi 164. — LXXXIX. Uredništvu »Obzora« 168. — XC. »Dragom Vasi...« 170. — XCI. Zdenku Verniću 171. — XCII. Bran-ku Vodniku 173. — XCIII. Slavku Vodvarški 199. — XCIV. Slavku Vörösu 204. — XCV. Zvonimiru Vukeliću 205. — XCVI. Ljubi Wiesneru. — XCVII. Stjepanu Zagorcu 217. — XCVIII. Zagrebačkim licejkama 218. — XCIX. Zajedničkom ministru financija 219. — C. Znancu u redakciji »Pokreta« 220.

Pisma Matošu

Radoslav Bačić 223. — Milan Begović 224. — Gregor Brenner 227. — Jakov Carić 229. — Milutin Cihlar Nehajev 230. — Milutin Čekić 231. — Vladimir Čerina 233. — Svetozar Čorović 239. — Mihovil Danko 240. — Branko Gavella 244. — Jakov Grgašević 246. — Franjo Horvat Kiš 249. — Zofka Kveder-Jelovšek i Vladimir Jelovšek 251. — Miško Jurmić 254. — Miroslav Kečkemety 255. — Fred Robert von Klement 256. — Josip Kosor 259. — Matija Lisičar 265. — Božo Lovrić 267. — Rudolfo Franjin Magjer 268. — Josip Matasović 271. — Joe Matošić 272. — Filip Davidović Marušić 273. — Ivan Meštrović 274. — F. T. Marinetti 275. — Dušan S. Nikolajević 276. — Anton Novačan 277. — Štef Oberski 287. — Mićun Pavićević 289. — Branimir Petrović 292. — Petar Petrović Pecija 296. — Zlata Pirnath 297. — Janko Polić Kamov 298. — Bartol Poparić 300. — Milan Prelog 301. — Dragan Fran Rösler 302. — Avelin Stahuljak 304. — Borisav Stanković 305. — Ilija Stanojević 306. — Svetislav Stefanović 307. — Frano Supilo 308. — Đuro Szabo 310. — Ljerka Šram 311. — Ivo i Juro Tkalčić 312. — Veljko Tomić 316. — Josip Tomiňšek 317. — Bogumil Toni 318. — Ante Tresić Pavičić 319. — Fran Tućan 322. — Srđan Tucić 323. — Ilija Ujević 328. — Tin Ujević 329. — Iso Velikanović 330. — Ivo Vojnović 332. — Arsen Wenzelides 334. — Miloš Živković 335.

PRILOZI

Napomene o svesku dvadesetom (*Davor Kapetanić*) 341. — Registar imena (*D. K.*) 351. — Predmetni registar (*D. K.*) 359.

DODATAK

Sabranim djelima Antuna Gustava Matoša, svezak I—XX.

Kronologija Antuna Gustava Matoša (*Dragutin Tadijanović*) 363. — Bibliografija radova Antuna Gustava Matoša (*Institut za književnost i teatrologiju*) 369. — Napomene o lekturi ovog izdanja (*Bratoljub Klaić*) 461. — Dopune i ispravci 465. — Članci A. G. Matoša u *Dopunama i ispravcima*: Jugoslovenska umetniška razstava 468. Ispravka 475. Alaj je lep ovaj svet! (Poznata arija) 476. — Karikatura A. G. Matoša od Branimira Petrovića 473. — Pregled sadržaja *Sabranih djela* Antuna Gustava Matoša po svescima (I—XX) 489.

KAZALO*

Matoševa pisma i pisma Matošu

LXVI. Svetomiru Nikolajeviću	
439(1). Minhen, 3. februara 1898.	7
LXVII. Mihovilu Nikoliću	
440(1). Ženeva, 18. XI. [18]98	9
441(2). Ženeva, 18. IV. [18]99.	9
442(3). Paris, 2. XI. [19]03.	10
443(4). [Beograd,] 7. XII. [19]04.	11
Mostar, 31. XI. 1908.	11
LXVIII. Viktoru Novaku	
444(1). Zagreb, 17. XII. [1913.]	12
Roma, 17. XII.	13
Roma, 20. XII. 1913.	13
445(2). Zagreb, 26. XII. [1913.]	13
Roma, 3. II. 1914.	14
446(3). Zagreb, 6. II. 1914.	16
LXIX. Odboru Društva hrvatskih književnika	
447(1). Zagreb, 19. XII. 1912.	17
LXX. Milanu Ogrizoviću	
448(1). [Beograd, 19. 6. 1906.]	20
449(2). [Beograd,] 5. IX. [1906.]	20
[Zagreb,] 9. IX. 1906.	21
450(3). B[eogra]d, 11. IX. [19]06.	22
451(4). [Beograd, 20. IX. 1906.]	23
452(5). B[eogra]d, 22. X. [19]06.	23
453(6). B[eogra]d, 29. X. [19]06.	24
454(7). [Beograd,] 1. XI. [19]06.	24

* Bez broja i uvučeno odštampani su odgovori Matoševih korespondenata.

	[Zagreb,] 26. XI. [19]06.	24
455(8).	B[eogra]d, 3. I. [19]07.	26
	[Zagreb, 8. I. 1907.]	27
456(9).	B[eogra]d, 16. I. [19]07.	27
457(10).	[Beograd,] 17. I. [19]07.	28
	Zagreb, 20. I. [19]07.	28
458(11).	Beograd, 29. I. [19]07.	29
	Zagreb, 4. II. 1907.	30
459(12).	[Beograd,] 6. II. [19]07.	31
	Zagreb, 9. II. 1907.	32
460(13).	[Beograd,] 30. V. [19]07.	32
	Zagreb, 8. VI. [19]07.	33
461(14).	B[eogra]d, 6. VII. [19]07.	34
462(15).	B[eogra]d, 9. VII. [19]07.	36
463(16).	B[eogra]d, 11. VII. [19]07.	36
464(17).	Beograd, 11. VII. [19]07.	37
465(18).	[Beograd,] 14. VII. [19]07.	38
466(19).	[Beograd, 15. VII. 1907.]	39
467(20).	Beograd, 22. VII. [1907.]	39
	Sv. Ana, 26. VII. 1907.	41
468(21).	B[eogra]d, 28. VII. [19]07.	42
469(22).	B[eogra]d, 5. VIII. [19]07.	45
470(23).	B[eogra]d, 7. VIII. [19]07.	46
471(24).	B[eogra]d, 9. VII. [19]07.	47
	Plitvice, 17. VIII. 1907.	52
	Zavalje pod Plješivicom, blizu Bihaća,	
	19. VIII. 1907.	52
472(25).	[Beograd,] 22. VIII. [19]07.	53
	[Zagreb, kolovoz 1907.]	55
473(26).	B[eogra]d, 26. VIII. [19]07.	57
474(27).	[Beograd,] 26. VIII. [19]07.	58
475(28).	[Beograd,] 30. VIII. [19]07.	59
476(29).	[Bez datuma.]	59
	Zagreb, 4. IX. 1907.	60
477(30).	[Beograd, 5. IX. 1907.]	63
478(31).	Nažalost, 6. IX. [19]07.	63
479(32).	[Beograd,] 7. IX. [19]07.	65
480(33).	B[eogra]d, 10. IX. [19]07.	65
481(34).	[Beograd,] 17. IX. [19]07.	66
482(35).	Beograd, 22. IX. [19]07.	66
483(36).	[Beograd,] 20. IX. [19]07.	69
484(37).	[Beograd, 2. X. 1907.]	69
485(38).	[Beograd,] 5. X. [19]07.	69
	Zagreb, 8. X. 1907.	70
486(39).	B[eogra]d, 21. X. [19]07.	72
487(40).	[Beograd,] 24. X. [19]07.	73
488(41).	B[eogra]d, 25. X. [19]07.	73
489(42).	[Beograd,] 28. X. [19]07.	74
490(43).	B[eogra]d, 7. XI. [19]07.	75
491(44).	[Beograd,] 14. XI. [1907.]	75

492(45).	[Beograd,] 12. I. [1908.]	76
493(46).	[Beograd,] 18. I. [1908.]	76
494(47).	[Bez datuma.]	76
	[Zagreb,] 9. II. 1909.	77
	Slunj, 3. VII. 1909.	77
495(48).	Z[agre]b, 14. IX. [19]09.	78
	[Bez datuma.]	78
	[Bez datuma.]	79
LXXI. <i>Ivanu K. Ostojiću</i>		
496(1).	[Pariz,1901?]	80
LXXII. <i>Tihomilu Ostojiću</i>		
497(1).	Zagreb, 6. XII. 1912.	81
	Novi Sad, 25. nov.[embar] (8. dec.	
	[embar]) 1912.	81
LXXIII. <i>Milanu Pavloviću Zraku</i>		
498(1).	Beograd, 16. I. [19]07.	82
LXXIV. <i>Ivanu Peršiću</i>		
499(1).	Pariz, 17. IV. [19]01.	83
LXXV. <i>Pjevačkom društvu »Jeka«</i>		
500(1).	Zagreb, bolnica, 3. III. [1914.]	84
LXXVI. <i>Jovanu Protiću</i>		
501(1).	Pariz, 1. II. 1900.	85
502(2).	[Pariz, 17. III. 1900.]	85
503(3).	Pariz, 19. X. [19]01.	86
LXXVII. <i>Anti Radiću</i>		
	Zagreb, 6. I. 1905.	87
504(1).	[Beograd,] 24. I. [1906.]	88
	Zagreb, 27. 2. 1906.	88
	U Zagrebu, dne 3. travnja 1906.	90
	Zagreb, 29. V. 1906.	91
	Zagreb, 25. IX. 1906.	92
	Zagreb, 10. XI. 1906.	93
505(2).	[Beograd,] 16. XI. [19]06.	93
	Zagreb, 20. 11. 1906.	94
506(3).	[Beograd,] 22. XI. [19]06.	95
	Zagreb, 30. I. 1907.	95
	Zagreb, 3. II. 1907.	97
	Zagreb, 27. II. 1907.	99
	Zagreb, 12. VIII. 1907.	100
	Zagreb, 21. VIII. 1907.	101
507(4).	B[eogra]d, 27. VIII. [19]07.	102

LXXVIII.	<i>Ravnateljstvu Dioničke tiskare</i>	
	508(1). [Beograd, 24. IX. 1907.]	103
LXXIX.	<i>Sabolovu</i>	
	509(1). Zagreb, 25. XII. 1913.	104
LXXX.	<i>Milanu Saviću</i>	
	510(1). Pariz, 9. avgusta [19]01.	105
LXXXI.	<i>Antunu Scholzu</i>	
	511(1). [Beograd,] 4. II. [1906.]	107
LXXXII.	<i>Stjepku Siročiću</i>	
	512(1). Pariz, 17. X. 1901.	108
LXXXIII.	<i>Vladimiru Šifferu</i>	
	513(1). [Zagreb,] Bolnica Milosrdnica, 6. I. [1914.]	117
LXXXIV.	<i>Đuri Šurminu</i>	
	514(1). Pariz, 27. siječnja 1904.	118
LXXXV.	<i>Dragici Tkalčić</i>	
	515(1). [Wien, 28. I. 1898.]	119
	516(2). St. Julien, 4. marta 1897. [1898!]	119
	517(3). Genève, 18. VI. [1898.]	120
	518(4). [Aix les Bains, 6. VII. 1898.]	120
	519(5). [Pariz, 13. VI. 1900.]	121
LXXXVI.	<i>Mariji Tkalčić</i>	
	520(1). [Aix les Bains,] 6. VII. [1898.]	122
	521(2). [Paris, 7. V. 1900.]	122
LXXXVII.	<i>Vladimiru Tkalčiću</i>	
	522(1). [Ženeva,] 13. VI. [1899.]	123
	523(2). Ženeva, 29. VI. [18]99.	124
	524(3). [Bez datuma. Ženeva, kolovoz 1899.]	127
	525(4). [Ženeva,] 12. VII. [18]99.	128
	526(5). [Geneve, 5. VIII. 1899.]	128
	527(6). Pariz, 23. VIII. [18]99.	128
	528(7). Paris, 14. IX. [18]99.	131
	529(8). Paris, 25. IX. [18]99.	132
	530(9). Paris, 28. XII. [18]99.	133
	531(10). Paris, Noću 13/14. marta [1]900.	137
	532(11). [Pariz,] 20. III. [1]900.	140
	533(12). [Bez datuma, travanj (?) 1900.]	140
	534(13). [Paris, 17. IV. 1900.]	141
	535(14). [Pariz,] 24. IV. 1900.	141
	536(15). Paris, 29. IV. [1900.]	141
	537(16). P[ari]s, 14. VI. [1]900.	142
	538(17). [Pariz,] 15. VI. [1]900.	142

539(18).	[Pariz,] 18. VII. [1]900.	143
540(19).	Paris, 28. I. [19]02.	144
541(20).	Paris, 16. II. [19]02.	144
542(21).	Paris, 23. II. [19]02.	145
543(22).	Paris, 15. III. [19]02.	148
544(23).	[Pariz,] 2. VI. [19]02.	149
545(24).	Paris, 25. VIII. [19]02.	150
546(25).	[Bez datuma.]	151
547(26).	Paris, 10. IX. [19]02.	154
548(27).	Paris, 14. IX. [19]02.	154
549(28).	Paris, 14. XI. [19]02.	155
550(29).	Paris, 3. XI. [19]02.	156
551(30).	Paris, 14. I. [19]03.	158
552(31).	[Pariz,] 31. I. [19]03.	160
553(32).	Paris, 29. IV. [19]03.	161
554(33).	Paris, 12. V. [19]05.	161
555(34).	[Pariz,] 9. VI. [19]03.	163

LXXXVIII. Vladimiru Treščecu Borothi

	[Zagreb,] 19. 9. [19]09.	164
556(1).	[Zagreb,] 4. XI. [1912.]	164
557(2).	Zagreb, 8. XI. [1912.]	165
	Zagreb, 28. XI. 1912.	166
558(3).	Zagreb, 29. XI. [1912.]	166
559(4).	Zagreb, 1. XII. [19]12.	167

LXXXIX. Uredništvu »Obzora«

560(1).	Rim, 12. XI. [1913.]	168
561(2).	[Roma, 8. XI. 1913.]	168
562(3).	[Roma, 9. XII. 1913.]	169

XC. »Dragom Vasi...«

563(1).	[Bez datuma. Zagreb.]	170
---------	-----------------------	-----

XCI. Zdenku Verniću

564(1).	Z[a]g[re]b, 14. II. [19]14.	171
565(2).	[Zagreb, 26. II. 1914.]	172

XCII. Branku Vodniku

566(1).	Paris, 15. V. [19]02.	173
567(2).	Paris, 19. V. [19]02.	173
568(3).	[Pariz,] 25. VI. [19]02.	174
569(4).	Paris, 8. VII. [19]02.	174
570(5).	Paris, 12. rujna [19]02.	175
571(6).	[Pariz,] 18. IX. [19]02.	175
572(7).	Paris, 1. VIII. [19]03.	176
573(8).	Paris, 22. VIII. [19]03.	176
574(9).	Paris, 29. IX. [19]03.	177
575(10).	B[eogra]d, 13. II. [1906.]	177
576(11).	[Beograd,] 15. III. [1906.]	179

577(12).	[Beograd,] 5. IV. [19]06.	179
578(13).	B[eogra]d, 15. IV. [19]06.	179
579(14).	[Bez datuma.]	180
580(15).	[Zagreb, 21. IV. 1906.]	181
581(16).	[Bez datuma.]	181
	Zagreb, 12. IV. [1]906.	182
582(17).	8. V. [1906.]	183
583(18).	10. V. [19]06.	184
584(19).	16. V. [1906.]	185
	Zagreb, 27. V. [1]908.	185
585(20).	28. V. [1906.]	186
	Zagreb, 30. V. [1]906.	186
586(21).	1. VI. [19]06.	187
587(22).	2. VI. [1906.]	187
	Zagreb, 3. VI. [1]906.	188
588(23).	[Beograd, 6. VI. 1906.]	188
589(24).	10. VI. [1906.]	189
	[Bez datuma.]	189
590(25).	20. VI. [1906.]	190
591(26).	[Beograd, 25. 6. 1906.]	190
592(27).	29. VI. [19]06.	191
593(28).	31. VI. [19]06.	191
594(29).	[Beograd,] 15. IX. [1906.]	191
	Zagreb, 8. IX. 1906.	192
595(30).	B[eogra]d, 10. IX. [19]06.	193
596(31).	B[eogra]d, 2. X. [19]06.	194
	Zagreb, 8. X. 1906.	194
597(32).	[Zagreb,] 25. IX. [1909.]	196
598(33).	[Zagreb,] 18. VI. [19]11.	196
599(34).	[Zagreb,] 20. X. [1912.]	197

XCIII. *Slavku Vodvarški*

600(1).	Rim, 16. X. [1913.]	199
601(2).	Rim, 19. X. [1913.]	199
	Zagreb, 23. X. 1913.	200
602(3).	30. X. [1913.]	200
603(4).	Rim, 4. XI. [1913.]	201
604(5).	[Roma, 19. XI. 1913.]	201
605(6).	Rim, 13. XII. [1913.]	201
606(7).	Bolnica, 9. I. [1914.]	202
	[Zagreb, 20. I. 1914.]	202
607(8).	Zagreb, 21. I. [1914.]	203

XCIV. *Slavku Vörösu*

608(1).	Bolnica Milosrdnica, 21. I. [1914.]	204
---------	-------------------------------------	-----

XCV. *Zvonimiru Vukeliću*

	Zagreb, 1. rujna 1906.	205
	Zagreb, 25. IX. 1906.	206
	[Zagreb, 4. VIII. 1907.]	207

609(1).	[Beograd,] 16. VIII. [19]07.	207
	Zagreb, 9. VIII. 1907.	208
	Zagreb, 17. VIII. 1907.	209
	Zagreb, 8. XI. [1]907.	210
	[Zagreb, 24. 5. 1909.]	212
	Z[a]g[re]b, 9. I. 1911.	212
XCVI. <i>Ljubi Wiesneru</i>		
	Zagreb, 20. 6. 1908.	213
610(1).	Samobor, 14. VII. [1]908.	214
	Karlovac, 21. X. 1909.	214
611(2).	Firenza, 14. V. 1911.	215
	[Zagreb,] 16. V. [19]11.	215
	[Zagreb, 3. 12. 1913.]	215
612(3).	Rim, 7. XII. 1913.	216
XCVII. <i>Stjepanu Zagorcu</i>		
613(1).	[21. II. 1914.]	217
XCVIII. <i>Zagrebačkim licejkama</i>		
614(1).	Paris, 10. svibnja 1903.	218
XCIX. <i>Zajedničkom ministru financija</i>		
615(1).	Muenchen am 3. Februar, 1898.	219
C. <i>Znancu u redakciji »Pokreta«</i>		
616(1).	3. II. [1914.]	220
617(2).	26. II. [1914.]	220
Pisma Matošu		
<i>Radoslav Bačić</i>		
(1)	Osijek, 13. X. 1909.	223
(2)	Osijek, 24. I. 1912.	223
<i>Milan Begović</i>		
(1)	Visovac, 2. IX. 1904.	224
(2)	Split, 5. IX. 1904.	224
(3)	U Spljetu, 30. 9. [1]904.	225
(4)	Split, 18. IV. 1904.	226
(5)	U Spljetu, 30. X. [1]904.	226
<i>Gregor Brenner</i>		
(1)	Z[a]g[re]b, 4. I. [1]906.	227
<i>Jakov Carić</i>		
(1)	U Dubr.[ovniku], 12. IV. [19]13.	229
<i>Milutin Cihlar Nehajev</i>		
(1)	Zadar, 6. januar 1904.	230

Milutin Čekić

- (1) Beograd, 3/16. mart 1910. 231
(2) B[eo]g[ra]d, 2. VII. 1910. 232

Vladimir Čerina

- (1) Spl.[it], 29. VII. 1912. 233
(2) Roma, 18. I. 1913. 233
(3) Roma, 12. II. 1913. 234
(4) Firenze, 9. III. [19]13. 234
(5) Roma, 5. IV. 1913. 235
(6) Firenze, 23. IV. 1913. 236
(7) Spl.[it], 3. II. 1914. 238

Svetozar Čorović

- (1) Mostar, 21. 2. 1897. 239

Mihovil Danko

- (1) [Bez datuma.] 240

Branko Gavella

- (1) [Bez datuma.] 244
(2) [Bez datuma.] 244

Jakov Grgašević

- (1) Split, 13. XI. 1909. 246
(2) Spljet, 8. 7. [19]11. 246
(3) Spljet, 25. VII. [19]11. 248

Franjo Horvat Kiš

- (1) Dugo selo, 14. VIII. [1]908. 249
(2) Karlovac, 9. XI. 1911. 250

Zofka Kveder-Jelovšek i Vladimir Jelovšek

- (1) [Praha, 31. VIII. 1904.] 251
(2) Prag, 25. IX. 1904. 251
(3) Prag, 28. IX. 1904. 252
(4) Prag, 8. X. 1904. 252
(5) Prag, 4. XI. 1904. 252
(6) Prag, 21. XII. 1904. 253

Miško Jurmić

- (1) Sračinec, 13. X. 1912. 254
(2) Sračinec, 29. XII. [1]912. 254

Miroslav Kečkemety

- (1) Split, 20. IV. 1910. 255

Fred Robert von Klement

- (1) [Bez datuma.] 256
(2) [Bez datuma.] 257
(3) [Firenze, 12. VIII. 1912.] 258
(4) [Firenze. Datum nečitljiv.] 258

Josip Kosor

- (1) Zagreb, 29. kolovoza 1905. 259
- (2) Zagreb, 20. rujna 1905. 260
- (3) [Beograd, 30. IX. 1905.] 261
- (4) Zagreb, 30. rujna 1905. 261
- (5) Zagreb, 8. prosinca 1905. 262
- (6) Varaždinske Toplice, 1. 3. [19]06. 263
- (7) [Venecija, 12. III. 1906.] 264
- (8) München, 12. IV. [19]06. 264

Matija Lisičar

- (1) Zagreb, 17. VII. 1906. 265
- (2) [Bez datuma.] 266

Božo Lovrić

- (1) Zagreb, 27. XI. [19]05. 267

Rudolfo Franjin Magjer

- (1) [Osijek, 15. VIII. 1907.] 268
- (2) Šljivoševci, 22. VIII. 1907. 268
- (3) [Bez datuma.] 269
- (4) Osijek, 18. IV. 1912. 270

Josip Matasović

- (1) Zagreb, 18. II. 1912. 271
- (2) [Fojnica, 5. VIII. 1913.] 271

Joe Matošić

- (1) Zadar, 3. IX. 1909. 272

Filip Davidović Marušić

- (1) Drniš, 25. novembra 1904. 273

Ivan Meštrović

- (1) U Spljetu, 11. X. [19]05. 274

F. T. Marinetti

- (1) Milano. [Bez datuma.] 275

Dušan S. Nikolajević

- (1) 14. I. 1912. 276

Anton Novačan

- (1) [Zagreb, 23. XI. 1912.] 277
- (2) Celje, 1912. 277
- (3) Celje, na staro leto 1912. 278
- (4) Celje, 7. I. [19]13. 279
- (5) Prag [30. 4. 1913.] 280

(6) P.[rag], 17. V. 1913.	280
(7) Prag, 14. IX. 1913	282
(8) P.[rag], 7. 10. [19]13.	283
(9) Prag. [Bez datuma.]	285
 <i>Štef Oberski</i>	
(1) Mali Lošinj, 3. 8. 1913.	287
 <i>Mičun Pavičević</i>	
(1) Cetinje, 4. II. 1912.	289
(2) Cetinje, 26. II. 1912.	289
(3) Cetinje, 28. II. 1912.	290
(4) Cetinje, 24. IV. 1912.	290
(5) Cetinje, 28. IV. 1912.	290
(6) Cetinje, 25. II. 1913.	291
(7) Cetinje, 27. IX. 1913.	291
 <i>Branimir Petrović</i>	
(1) Zagreb, 10. X. 1907.	292
(2) Rim, 5. X. [19]11.	294
(3) [Paris, 28. X. 1911.]	294
(4) [Paris, 22. XII. 1911.]	294
(5) Paris, 10. XI. 1912.	295
(6) Genève, 26. XII. 1912.	295
 <i>Petar Petrović Pecija</i>	
(1) Zagreb, 15. decembra 1906.	296
 <i>Zlata Pirnath</i>	
(1) Zagreb, 29. XII. 1907.	297
 <i>Janko Polić Kamov</i>	
(1) [Punat, 1910.]	298
(2) [Bologna, 24. 5. 1910.]	298
 <i>Bartol Poparić</i>	
(1) K.[aštel] Stari, 18. VIII. 1911.	300
 <i>Milan Prelog</i>	
(1) Rogatec, 4. VIII. 1910.	301
 <i>Dragan Fran Rösler</i>	
(1) Osijek, 28. X. 1908.	302
(2) Osijek, 21. X. 1909.	303
(3) [Osijek, 17. nov.(embar) 1911.]	303

Avelin Stahuljak

- (1) Klanjec, 26. 12. 1905. 304

Borisav Stanković

- (1) [Bez datuma.] 305

Ilija Stanojević

- (1) [Beograd, 31. III. 1908.] 306
(2) [Beograd,] 28. maj, vreme prošastno [1911.] . . . 306

Svetislav Stefanović

- (1) Jagodina, 16. II. [19]05. 307

Frano Supilo

- (1) Rijeka, 2. XII. 1911. 308
(2) Rijeka, 12. XII. 1911. 309
(3) Rijeka, 26. II. 1912. 309

Đuro Szabo

- (1) Nova Gradiška, 9. III. 1914. 310

Ljerka Šram

- (1) [Bez datuma.] 311

Ivo i Juro Tkalčić

- (1) [Bez datuma.] 312
(2) 26. X. 1913. 312
(3) 5. Nov[em]b.[ar] 1913. 312
(4) [Bez datuma.] 313
(5) Novembar 1913. 313
(6) 13. XI. 1913. 314
(7) Paris, 30. XII. 1913. 314
(8) [Pariz,] 15. I. 1914. 315
(9) II. 1914. 315

Veljko Tomić

- (1) Zagreb, 21. X. 1907. 316

Josip Tomiňšek

- (1) Ljubljana, 24. X. [19]10. 317

Bogumil Toni

- (1) Samobor, 12. VII. 1910. 318

Ante Tresić Pavičić

- (1) Beč, 18. III. 1911. 319

Srđan Tucić

(1) Zadar, 13. VIII. 1906.	323
(2) Zadar, 16. IX. 1906.	324
(3) Zadar. [Bez datuma.]	326
(4) Zagreb, 10. V. 1913.	326
(5) Zagreb, 20. maja 1913.	326

Fran Tučan

(1) [Bez datuma.]	322
-----------------------------	-----

Ilija Ujević

(1) Krstatica Imotska, 3. X. 1899.	328
(2) Zagvozd, 9. II. [19]09.	328

Tin Ujević

(1) Šibenik, 11. IX. 1910.	329
(2) Zagreb, 18. XI. 1911.	329

Iso Velikanović

(1) Mitrovica, dne 28. 12. 1904.	330
(2) Mitrovica, dne 23. 1. 1905.	331

Ivo Vojnović

(1) [Bez datuma.]	332
(2) [Bez datuma.]	332
(3) 25/6.	323
(4) 29/6.	333
(5) 29/12.	333
(6) Z.[agreb], 12. I. 1912.	333
(7) [Bez datuma.]	333

Arsen Wenzelides

(1) Zagreb, 16. II.	334
-----------------------------	-----

Miloš Živković

(1) Cetinje, 1. avg./19. jula 1908.	335
(2) Cetinje, 13. augusta 1908.	336
(3) Cetinje, 16/29. aprila 1912.	336

PRILOZI

NAPOMENE O SVESKU DVADESETOM (<i>Davor Kapetanić</i>)	341
REGISTAR IMENA (<i>D. K.</i>)	351
PREDMETNI REGISTAR (<i>D. K.</i>)	359

DODATAK

SABRANIM DJELIMA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA, SVEZAK I—XX.

KRONOLOGIJA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA (<i>Dragutin Ta- dijanović</i>)	363
BIBLIOGRAFIJA RADOVA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA (<i>Institut za književnost i teatrologiju</i>)	369
NAPOMENE O LEKTURI OVOG IZDANJA (<i>Bratoljub Klaić</i>)	461
DOPUNE I ISPRAVCI	465
Članci A. G. Matoša u <i>Dopunama i ispravcima</i> :	
Jugoslovanska umetniška razstava	468
Ispravka	475
Alaj je lep ovaj svet! (Poznata arija)	476
Karikatura A. G. Matoša (<i>Branimir Petrović</i>)	473
PREGLED SADRŽAJA SABRANIH DJELA ANTUNA GU- STAVA MATOŠA PO SVESCIMA (I—XX)	489
KAZALO (Sv. XX)	505

Izdavači:

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
»LIBER« IZDANJA INSTITUTA ZA ZNANOST O KNJIŽEVNOSTI
»MLADOST« IZDAVAČKO-KNJIŽARSKO PODUZEĆE

Za izdavače

Marijan Matković

Kontrolno čitanje

Bratoljub Klaić

Vanjska oprema

Josip Vaništa

Tehnički urednik

Katica Zorzut

Korektor

Nada Majanović

Br. M. K. 51

Naklada: 5.000 primjeraka

Tiskanje završeno: 30. prosinca 1973.

Tisak

»Ognjen Prica« Zagreb

